

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
(Institutul de Științe ale Educației, absorbit în conformitate cu HG nr. 485 din 13.07.2022)

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 316.6:159.922.8(043.3)

PALADI OXANA

**ORIENTĂRILE VALORICE ȘI
ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ A ADOLESCENȚILOR**

Specialitatea 511.03 - PSIHLOGIE SOCIALĂ

Teză de doctor habilitat în psihologie

Consultant științific:

BUCUN Nicolae, dr. hab. în psihologie, prof. univ.

Autor:

PALADI Oxana, dr. în psihologie, conf. univ. _____

CHIȘINĂU, 2022

© Paladi Oxana, 2022

CUPRINS

ADNOTARE (în română, engleză, rusă).....	5
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	10
LISTA ABREVIERILOR	11
INTRODUCERE	12
1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE ORIENTĂRILOR VALORICE ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE LA VÂRSTA ADOLESCENȚEI	
1.1. Orientările valorice: definiții, tipuri, principii, clasificări.....	23
1.2. Orientările valorice – element al structurii personalității.....	32
1.3. Adaptarea psihosocială: definiții, teorii, criterii.....	36
1.4. Adaptarea psihosocială și dimensiunile de personalitate.....	54
1.5. Interacțiunea dintre orientările valorice și adaptarea psihosocială la adolescenți.	60
1.6. Concluzii la capitolul 1.....	65
2. DESIGN-UL CERCETĂRII ORIENTĂRILOR VALORICE ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR	
2.1. Managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților	68
2.2. Instrumentele psihometrice ale cercetării experimentale.....	73
2.3. Caracteristica eșantionului cercetării.....	84
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	98
3. STUDIUL EXPERIMENTAL AL ORIENTĂRILOR VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR	
3.1. Conținutul orientărilor valorice ale adolescenților: valori terminale / valori instrumentale.....	99
3.2. Relația dintre orientările valorice și factorii psihosociali: vârstă, gen, mediu de proveniență, studii, familie, sănătate, migrație economică.....	106
3.3. Concluzii la capitolul 3	126
4. PARTICULARITĂȚI ȘI NIVELURI ALE ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR	
4.1. Nivelurile adaptării psihosociale la adolescenți.....	128
4.2. Adaptarea psihosocială și dimensiunile de personalitate.....	133
4.3. Relația dintre adaptarea psihosocială și factorii psihosociali: vârstă, gen, mediu de proveniență, studii, familie, sănătate, migrație economică.....	142
4.4. Analiza corelațională a adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității.....	163
4.5. Concluzii la capitolul 4.....	181
5. CERCETAREA IMPACTULUI ORIENTĂRILOR VALORICE ASUPRA ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR	
5.1. Caracteristici ale orientărilor valorice și a ierarhiilor lor în funcție de nivelurile adaptării psihosociale ale adolescenților.....	185
5.2. Profilurile psihologice ale personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice	196
5.3. Elementele de influență a orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților.....	210
5.4. Concluzii la capitolul 5.....	222
6. CADRUL FORMATIV DE FACILITARE A ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE LA VÂRSTA ADOLESCENȚEI	
6.1. Metodologia de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței.....	227
6.2. Dimensiuni structurale ale demersului formativ	232
6.3. Programul de intervenție psihologică <i>Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților</i>	241
6.4. Valori experimentale comparate ale adaptării psihosociale la adolescenți.....	247

6.5. Concluzii la capitolul 6.....	255
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	256
BIBLIOGRAFIE.....	263
ANEXE	
Anexa 1. Fișa de răspuns - instrumentele de cercetare; fișe pentru conceptele de bază ale tezei.....	293
Anexa 2. Datele brute obținute de către subiecții experimentali. Structura de ansamblu a unui demers de cercetare.....	317
Anexa 3. Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice.....	319
Anexa 4. Datele statisticii descriptive pentru adaptarea psihosocială.....	358
Anexa 5. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare - orientările valorice.....	401
Anexa 6. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare - adaptarea psihosocială.....	402
Anexa 7. Ierarhii ale orientărilor valorice în funcție de factorul instituțiile în care învață adolescenții (Testul orientărilor valorice (Rokeach M.) și Testul pentru determinarea valorilor (M.C. Яницкий).....	403
Anexa 8. Viziuni ale subiecților experimentali cu referire la noțiunile de <i>adaptare psihosocială, valoare, orientări valorice</i>	420
Anexa 9. Datele statisticii obținute în cercetarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților.....	435
Anexa 10. Programul de intervenție psihologică <i>Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților</i> . Rezultatele GE și GC.....	444
Anexa 11. Produsele activităților din cadrul programului de intervenție psihologică.....	495
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	401
CV-ul AUTORULUI.....	502

ADNOTARE

**Paladi Oxana. Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților.
Teză de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2022.**

Structura tezei: lucrarea conține adnotări în limbile română, rusă și engleză, introducere, șase capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 402 titluri, 11 anexe, 251 pagini de text de bază, 32 figuri și 70 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 62 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: valoare, orientare valorică, valori terminale, valori instrumentale, adaptare, adaptare psihosocială, adaptabilitate psihosocială, componente ale adaptării psihosociale, profil psihologic al personalității, vârsta adolescenței.

Scopul cercetării: fundamentarea epistemică a concepției privind orientările valorice și adaptarea psihosocială, elaborarea și validarea experimentală a programului de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței.

Obiectivele cercetării: determinarea fundamentelor epistemice privind orientările valorice și adaptarea psihosocială; descrierea particularităților manifestării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței, identificarea relațiilor adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității, fundamentarea științifică a conceptelor; determinarea și implementarea instrumentelor pentru diagnosticarea orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la adolescenți; stabilirea orientărilor valorice, a nivelurilor adaptării psihosociale la vârsta adolescenței precum și a relațiilor acestora cu factorii psihosociale și dimensiunile personalității; determinarea profilurilor psihologice ale adolescentului din perspectiva orientărilor valorice și a adaptării psihosociale; elucidarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților; elaborarea și validarea experimentală a programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței; formularea concluziilor generale, a recomandărilor și cercetărilor de perspectivă.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor cercetării constă în proiectarea, edificarea și lansarea unei concepții teoretico-experimentale cu referire la orientările valorice și a relației lor cu adaptarea psihosocială a adolescenților. Cercetarea dată este unul dintre primele studii psihosociale din țară care relevă o viziune unitară asupra conceptelor menționate din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din multiple abordări. Elementele de noutate și originalitate ale cercetării se regăsesc în: fundamentarea modelului psihodiagnostic prin care se poate realiza managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a personalității adolescentului; determinarea factorilor psihosociale, a dimensiunilor și direcțiilor importante pentru acest proces; prezentarea modelului evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociale, dimensiunilor personalității care influențează orientările valorice și adaptarea psihosocială; fundamentarea unei abordări holistice a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială ale adolescenților dedusă din perspectiva factorilor psihosociale; stabilirea caracterului specific al adaptării psihosociale în contextul integrativ al interacțiunii dimensiunilor de personalitate; determinarea profilurilor psihologice ale adolescentului din perspectiva orientărilor valorice în funcție de factorii psihosociale; determinarea profilurilor psihologice ale adolescenților cu adaptare și inadaptare psihosocială; identificarea factorilor care au influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților; determinarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale; elaborarea *Modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței*; proiectarea și implementarea *Programului de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței*.

Rezultatele obținute în cadrul prezentei cercetări au determinat crearea unei direcții științifice noi: Abordarea holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.

Semnificația teoretică a cercetării: rezultatele studiului completează domeniul psihologiei cu abordarea holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială, inclusiv a impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din multipli factori psihosociale (gen; proveniență, clasa / anul de studii; profilul studiilor; tipul studiilor; vârstă; starea familială; venitul lunar personal; reușita academică; etnie; tipul familiei din care face parte; venitul mediu lunar al familiei; percepția stării sănătății (numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate; prezența unei boli; autoaprecierea stării sănătății); studiile părinților; plecarea părinților la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor pentru a face studii sau pentru a munci) și a dimensiunilor de personalitate; elaborarea modelului de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței din perspectiva factorilor psihosociale și a dimensiunilor personalității.

Valoarea aplicativă a cercetării: elaborarea metodologiei de diagnosticare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței; elaborarea modelului evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociale, dimensiunilor care influențează orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților; elaborarea profilurilor psihologice ale adolescenților din perspectiva orientărilor valorice prioritare (terminale și instrumentale) în funcție de factorii: gen, mediul de proveniență, profilul studiilor, vârstă, reușită academică, venitul familial lunar, suferința din cauza unei boli, migrație economică; elaborarea profilului psihologic complex al adolescentului cu nivel înalt de adaptare psihosocială din perspectiva dimensiunilor: motivațional-valorică; a controlului; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare; elaborarea modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței; validarea programului de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale la vârsta adolescenței*. Datele experimentale vor fi utile cercetătorilor, psihologilor, cadrelor didactice și de conducere, adolescenților, părinților etc. inclusiv pentru eficientizarea procesului educațional direcționat spre formarea unei personalități integrale.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul proiectelor naționale, programelor de stat; conferințelor, simpoziunilor științifice naționale și internaționale; în activitatea didactică de pregătire și formare a studenților, masteranzilor și doctoranzilor de la specialitatea Psihologie (IȘE, USM); în cadrul activităților organizate pentru cadrele didactice și de conducere, psihologii educaționali din Republica Moldova.

ANNOTATION

Paladi Oxana. Value orientations and psychosocial adaptation of adolescents.
Habilitated doctor of psychology thesis. Chisinau, 2022.

Thesis structure: the thesis contains annotations in Romanian, Russian and English languages, introduction, six chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 402 titles, 11 annexes, 251 pages of basic text, 32 figures and 70 tables. The obtained results are published in 62 scientific papers.

Keywords: value, value orientation, terminal values, instrumental values, adaptation, psychosocial adaptation, psychosocial adaptability, components of psychosocial adaptation, psychological profile of personality, adolescence.

The purpose of the research: epistemic fundamental of conception regarding value orientations and psychosocial adaptation, elaboration and experimental validation of the program of facilitating psychosocial adaptation in adolescents.

Research objectives: determination of epistemic foundations regarding value orientations and psychosocial adaptation; description of particularities of value orientations and psychosocial adaptation manifestations at the age of adolescence, identification of relation between psychosocial adaptation and personality dimensions, scientific fundamental of the concepts; determination and implementation of instruments for diagnosing value orientations and psychosocial adaptation in adolescents; establishing value orientations, levels of psychosocial adaptation in adolescence as well as their relationships with psychosocial factors and personality dimensions; determining psychological profiles of adolescents from the perspective of value orientations and psychosocial adaptation; elucidating the impact of value orientations on psychosocial adaptation of adolescents; elaboration and experimental validation of psychological program of facilitating psychosocial adaptation in adolescents; formulation of general conclusions, recommendations and forward-looking research.

The novelty and scientific originality of the research results consists in designing, building and launching a theoretical-experimental conception with reference to the value orientations and their relationship with the psychosocial adaptation of adolescents. This research is one of the first psychosocial studies in the country that reveals a unitary vision on the concepts mentioned from the perspective of contemporary societal approaches deduced from multiple approaches. The novelty and originality elements of the research are found in: substantiating the psychodiagnostic model through which the management research of value orientations and psychosocial adaptation of adolescent's personality can be achieved; determining the psychosocial factors, dimensions and directions important for this process; presentation of the model of personality assessment from the perspective of psychosocial factors, personality dimensions that influence value orientations and psychosocial adaptation; foundation of a holistic approach to the relations between value orientations and psychosocial adaptation of adolescents deduced from the perspective of psychosocial factors; determining the specific character of psychosocial adaptation in the integrative context of interactions of the personality dimensions; determining psychological profiles of adolescents from the perspective of value orientations according to psychosocial factors; determining the psychological profiles of adolescents with psychosocial adaptation and maladaptation; identifying the factors that influence high psychosocial adaptation of adolescents; determining the impact of value guidelines on psychosocial adaptation; elaboration of the Explanatory Model of relations between value orientations and psychosocial adaptation in adolescence; designing and implementation of the *Program of facilitating psychosocial adaptation in adolescents*.

The results obtained in the present research determined the creation of a new direction of research: The holistic approach of the relation between value orientations and psychosocial adaptation in adolescence.

Theoretical significance of the research: the results of the study complement the field of psychology with holistic approach of the relation between value orientations and psychosocial adaptation, including the impact of value orientations on psychosocial adaptation of adolescents from the perspective of contemporary societal approaches deduced from multiple psychosocial factors (gender; origin, class / year of study; profile of studies; type of studies; age; family status; personal monthly income; academic success; ethnicity; the type of family he belongs to; the average monthly income of the family, perception of health (number of doctor visits with various health problems; presence of a disease; self-assessment of health); parents' education; departure of parents to work abroad; desire to go abroad RM after graduation to study or work) and personality dimensions; elaboration of the research model of value orientations and psychosocial adaptation in adolescence from the perspective of psychosocial factors and personality dimensions.

The applicative value of the research: elaboration of a methodology for diagnosing value orientations and psychosocial adaptation in adolescence; elaboration of personality evaluation model from the perspective of psychosocial factors, dimensions that influence value orientations and psychosocial adaptation of adolescents; elaboration of psychological profiles of adolescents from the perspective of priority value orientations (terminal and instrumental) depending on the factors: gender, origin, study profile, age, academic success, monthly family income, suffering due to an illness, economic migration; elaboration of complex psychological profile of an adolescent with high psychosocial adaptability level from the perspective of the dimensions: motivational-value; of control; metacognitive; emotional-regulatory; evaluation and self-evaluation; elaboration of the explanatory model of the relationship between value orientations and psychosocial adaptation in adolescence; validation of the psychological interventional program Facilitating psychosocial adaptation in adolescence. Experimental data will be useful to researchers, psychologists, teaching and management staff; adolescents, parents, etc. including for streamlining the educational process aimed at forming an integral personality.

Implementation of scientific results was carried out within national projects, state programs; national and international scientific conferences, symposia; in the didactic activity of training and formation of students, master students and doctoral students from the specialty of Psychology (ISE, USM); within the activities organized for teaching and management staff, educational psychologists from the Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Палади Оксана. Ценностные ориентации и психосоциальная адаптация в юношеском возрасте.

Диссертация на соискание ученой степени доктора habilitation в психологии. Кишинэу, 2022 г.

Структура диссертации: Диссертация состоит из аннотации на румынском, русском и английском языках, введения, шести глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии из 402 названий, 11 приложений, 251 страниц основного текста, 32 рисунков и 70 таблиц. Результаты исследования опубликованы в 62 научных работах.

Ключевые слова: ценность, ценностная ориентация, терминальные ценности, инструментальные ценности, адаптация, психосоциальная адаптация, психосоциальная адаптивность, компоненты психосоциальной адаптации, психологический профиль личности, юношеский возраст.

Цель исследования: эпистемическое обоснование концепции ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации, разработка и экспериментальная проверка программы факультатива психосоциальной адаптации в юношеском возрасте.

Задачи исследования: определить эпистемологические основания ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации; описать особенности проявления ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации в юношеском возрасте, выявить связи психосоциальной адаптации с особенностями личности, научно обосновать понятия, определения; внедрить инструменты для диагностики ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации юношей; установить ценностные ориентации, уровни психосоциальной адаптации к юношескому возрасту, а также их связи с психосоциальными факторами и особенностями личности; выявить психологические профили юношей с позиций ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации; выяснить влияния ценностных ориентиров на психосоциальную адаптацию юношей; разработать и экспериментально проверить психологическую программу, способствующую психосоциальной адаптации в юношеском возрасте; формулировать общие выводы, рекомендации и идеи для перспективных исследований.

Новизна и научная оригинальность результатов исследования заключается в разработке, построении и внедрении теоретико-экспериментальной концепции применительно к ценностным ориентациям и их взаимосвязи с психосоциальной адаптацией юношей. Это исследование является одним из первых психосоциальных исследований в стране, которое раскрывает единое видение упомянутых концепций с точки зрения современных социальных подходов, выведенных из множества других подходов. Элементы новизны и оригинальности исследования заключаются в: обосновании психодиагностической модели, посредством которой может осуществляться исследование ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации личности юношей; определение важных для этого процесса психосоциальных факторов, особенностей и направлений; представление модели оценки личности с позиций психосоциальных факторов, параметров личности, влияющих на ценностные ориентации и психосоциальную адаптацию; обоснование целостного подхода касательно ценностных ориентаций и психосоциальной адаптацией в юношеском возрасте с позиции психосоциальных факторов; установление специфики психосоциальной адаптации в интегративном контексте взаимодействия личностных измерений; определение психологических профилей юношей с позиций ценностных ориентаций в зависимости от психосоциальных факторов; определение психологических профилей юношей с психосоциальной адаптацией и дезадаптацией; выявление факторов, влияющих на высокую психосоциальную адаптацию юношей; определение влияния ценностных ориентиров на психосоциальную адаптацию; разработка Модели объясняющая связь ценностных ориентаций с психосоциальной адаптацией в юношеском возрасте; разработка и реализация Программы содействия психосоциальной адаптации в юношеском возрасте.

Научные результаты полученные в исследовании способствовали становлению новых направлений исследования: Целостный подход к взаимосвязи ценностных ориентаций с психосоциальной адаптацией в юношеском возрасте.

Теоретическая значимость исследования: результаты исследования дополняют область психологии целостным подходом к взаимосвязи ценностных ориентаций с психосоциальной адаптацией, в том числе, выведено влияние ценностных ориентаций на психосоциальную адаптацию юношей с позиций современных социетальных подходов на основе множества психосоциальных факторов: пола, социального класса, образования, профиля образования, типа образования, возраста, семейного положения, личного месячного дохода, академической успеваемости, этнической принадлежности, типа семьи, среднемесячного дохода семьи, восприятия здоровья (количество визитов к врачу с различными проблемами со здоровьем; наличие заболевания; самооценка здоровья); образования родителей; выезда родителей на работу за границу; желаний после окончания учебы уехать за границу учиться или работать) и особенностях личности; разработана модель исследования ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации в юношеском возрасте с точки зрения психосоциальных факторов и личностных аспектов.

Практическое значение исследования: разработка методики диагностики ценностных ориентаций и психосоциальной адаптации в юношеском возрасте; создание модели оценки личности с позиций психосоциальных факторов, аспектов, влияющих на ценностные ориентации и психосоциальную адаптацию юношей; выяснение психологических портретов юношей с позиций приоритетных ценностных ориентаций (терминальных и инструментальных) в зависимости от факторов: пола, происхождения, профиля образования, возраста, успеваемости, ежемесячного дохода семьи, болезни, экономической миграции; разработка комплексного психологического портрета юноши с высоким уровнем психосоциальной адаптивностью с точки зрения аспектов: мотивационно-ценностного; контроля; метакогнитивного; эмоционально-регуляторного; оценки и самооценки; разработка объяснительной модели связи ценностных ориентаций с психосоциальной адаптацией в юношеском возрасте; валидация программы психологического вмешательства. Содействие психосоциальной адаптации в юношеском возрасте. Экспериментальные данные будут полезны исследователям, психологам, педагогам и менеджерам; юношам, родителям, включая улучшение образовательного процесса, направленного на формирование целостной личности.

Внедрение научных результатов осуществлялось в рамках национальных проектов, государственных программ; национальных и международных научных конференций, симпозиумов; в дидактической деятельности по обучению и формированию студентов, магистрантов и докторантов по специальности «Психология» (Институт Педагогических Наук, Молдавский Государственный Университет); в рамках мероприятий, организованных для педагогов, школьных психологов Республики Молдова.

LISTA TABELELOR

Titlul	Nr.pag.
Tabelul 1.1. Tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de valoare	23
Tabelul 1.2. Tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de OV	25
Tabelul 1.3. Caracteristica componentelor APS (C. Rogers și R. Dymond)	55
Tabelul 1.4. Caracteristica dimensiunilor de personalitate care sunt în relație cu APS	57
Tabelul 1.5. Tabloul generalizator privind descrierea vârstei adolescente	63
Tabelul 2.1. Eșantionul cercetării	84
Tabelul 2.2. Eșantionul în funcție de localitate	85
Tabelul 2.3. Subiecții în funcție de clasa, anul în care studiază	87
Tabelul 2.4. Subiecții în funcție de profilul de formare	87
Tabelul 2.5. Subiecții în funcție de tipul studiilor	88
Tabelul 2.6. Subiecții în funcție de vârstă	88
Tabelul 2.7. Subiecții în funcție de starea familială	88
Tabelul 2.8. Subiecții în funcție de activitatea realizată	89
Tabelul 2.9. Subiecții în funcție de venitul lunar	89
Tabelul 2.10. Subiecții în funcție de reușita academică	89
Tabelul 2.11. Subiecții în funcție de etnie	89
Tabelul 2.12. Subiecții în funcție de tipul familiei	90
Tabelul 2.13. Subiecții în funcție de prezența fraților și surorilor	90
Tabelul 2.14. Subiecții în funcție de venitul lunar al familiei	90
Tabelul 2.15. Subiecții în funcție de locuință	91
Tabelul 2.16. Subiecții în funcție de problemele de sănătate	91
Tabelul 2.17. Subiecții în funcție de tipul de boală de care suferă	92
Tabelul 2.18. Subiecții în funcție de studiile mamei și ale tatei	92
Tabelul 2.19. Subiecții în funcție de starea sănătății	92
Tabelul 2.20. Subiecții în funcție de migrația economică	93
Tabelul 2.21. Subiecții în funcție de numărul părinților plecați (un părinte sau ambii)	93
Tabelul 2.22. Subiecții în funcție de numărul anilor stați peste hotare de către părinți	94
Tabelul 2.23. Subiecții în funcție de dorința de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor	94
Tabelul 2.24. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de adaptare psihosocială	95
Tabelul 2.25. Caracteristici ale blocurilor care prezintă viziunile subiecților despre APS	96
Tabelul 2.26. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de valoare	96
Tabelul 2.27. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de orientări valorice	97
Tabelul 2.28. Caracteristici ale blocurilor care prezintă viziunile subiecților despre V și OV	97
Tabelul 3.1. Lista valorilor terminale și descrierea lor	100
Tabelul 3.2. Lista valorilor instrumentale și descrierea lor	104
Tabelul 4.1. Nivelurile de dezvoltare a indicilor generali ai adaptării psihosociale	130
Tabelul 4.2. Nivelurile pentru scalele extraversiune/introversiune și neurotism	133
Tabelul 4.3. Nivelurile pentru scalele încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale	134
Tabelul 4.4. Nivelurile pentru inteligența emoțională	135
Tabelul 4.5. Nivelurile pentru adaptabilitate / flexibilitate	136
Tabelul 4.6. Nivelurile pentru locul controlului	136
Tabelul 4.7. Nivelurile pentru factorul afirmarea de sine	137
Tabelul 4.8. Nivelurile pentru motivația pentru succes / frică de eșec	137
Tabelul 4.9. Nivelurile pentru optimism	138
Tabelul 4.10. Nivelurile pentru sociabilitate	138
Tabelul 4.11. Nivelurile pentru autoaprecierea voinței	139
Tabelul 4.12. Nivelurile pentru stima de sine	140
Tabelul 4.13. Nivelurile pentru orientările sensului vieții	140
Tabelul 4.14. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității psihologice	141
Tabelul 4.15. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității emoționale	141
Tabelul 4.16. Nivelurile pentru factorul independență / influențabilitate	141
Tabelul 4.17. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și componentele acesteia	164

Tabelul 4.18. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și dimensiunile personalității	167
Tabelul 5.1. Eșantionul în funcție de instituțiile din care fac parte adolescenții	187
Tabelul 5.2. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova	188
Tabelul 5.3. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților	190
Tabelul 5.4. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий	193
Tabelul 5.5. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților cu nivel scăzut al adaptării psihosociale	198
Tabelul 5.6. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții cu nivel înalt și scăzut al adaptării psihosociale	199
Tabelul 5.7. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice terminale	213
Tabelul 5.8. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale	215
Tabelul 5.9. Relația dintre orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială (indice general)	217
Tabelul 5.10. Relația dintre adaptarea psihosocială (indice general) și orientările valorice instrumentale	218
Tabelul 5.11. Modelul de regresie liniară – valori terminale	220
Tabelul 6.1. Caracteristici ale grupului experimental și grupului de control din cadrul experimentului formativ	247
Tabelul 6.2. Rezultatele cercetării test – retest în grupul experimental pentru adaptabilitatea psihosocială	249
Tabelul 6.3. Rezultatele cercetării test – retest în grupul experimental pentru adaptare psihosocială	250
Tabelul 6.4. Rezultatele cercetării test – retest în grupul experimental pentru indicii generali ai adaptării psihosociale	251
Tabelul 6.5. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru adaptabilitatea psihosocială	253
Tabelul 6.6. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru indicii generali ai adaptării psihosociale	254

LISTA FIGURILOR

Titlul	Nr.pag.
Fig. 1.1. Procesul de transformare și interacțiune a valorilor din perspectiva adaptării psihosociale	35
Fig. 2.1. Modelul de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva factorilor psihosociali, dimensiunilor, direcțiilor și metodelor cercetării	69
Fig. 2.2. Modelul evaluării personalității din perspectiva dimensiunilor personalității care influențează / reglează orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților	71
Fig. 2.3. Repartizarea subiecților în funcție de factorul gen (masculin / feminin)	86
Fig. 2.4. Repartizarea subiecților în funcție de factorul proveniență (mediu rural/ urban)	86
Fig. 3.1. Comportament față de sănătate	102
Fig. 3.2. Mediile pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul gen	107
Fig. 3.3. Mediile pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul gen	108
Fig. 3.4. Mediile pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul profilul studiilor	111
Fig. 3.5. Mediile pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul profilul studiilor	112
Fig. 4.1. Nivelurile de dezvoltare a componentelor adaptării psihosociale	129
Fig. 4.2. Mediile pentru adaptarea psihosocială în funcție de factorul gen	143
Fig. 4.3. Profilul psihologic al adolescentului adaptat psihosocial din perspectiva dimensiunilor cercetării: motivațional-valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare	179
Fig. 4.4. Profilul psihologic al adolescentului inadaptat psihosocial din perspectiva dimensiunilor cercetării: motivațional-valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare	180
Fig. 5.1. Mediile pentru valorile terminale în funcție de nivelurile adaptării psihosociale	194
Fig. 5.2. Mediile pentru valorile instrumentale în funcție de nivelurile adaptării psihosociale	195
Fig. 5.3. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al adaptării psihosociale din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale	197
Fig. 5.4. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferit gen (masculin / feminin) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	200
Fig. 5.5. Profilul psihologic al personalității adolescentului din diferite medii de proveniență (urban / rural) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	201
Fig. 5.6. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferit profil al studiilor (umanist / real) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	203
Fig. 5.7. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 19-20 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	204
Fig. 5.8. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 24-25 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	205
Fig. 5.9. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferită reușită academică (media 9-10 / media 6-7) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	206
Fig. 5.10. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu venit lunar diferit (1500 lei / 8000 lei) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	207
Fig. 5.11. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu și fără suferință din cauza unei boli din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	208
Fig. 5.12. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)	209
Fig. 5.13. Modelul explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței	222
Fig. 6.1. Grupul experimental și grupul de control: design experimental	248
Fig. 6.2. Mediile pentru adaptabilitatea psihosocială în grupul experimental test – retest	249
Fig. 6.3. Mediile pentru adaptare psihosocială în grupul experimental test – retest	250
Fig. 6.4. Mediile pentru indicii generali ai adaptării psihosociale în grupul experimental test – retest	252
Fig. 6.5. Mediile pentru indicii generali ai adaptării psihosociale în grupul de control test – retest	254

LISTA ABREVIERILOR

A – adaptare

ACP – analiza componentelor principale (metodă de analiză factorială)

AP – adaptare psihologică

APS – adaptarea psihosocială

AS – adaptare socială

CES – cerințe educaționale speciale

EQ – inteligența emoțională

GC – grup de control

GE – grup experimental

OV – orientări valorice

V – valori

VI – valori instrumentale

VP – valori personale

VS – valori sociale

VT – valori terminale

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate

Contextul provocărilor societale determină adolescenții să se adapteze la diverse situații sociale, iar orientările valorice stau la baza formării și dezvoltării personalității. Provocările societale create de realitatea din întreaga lume sunt valorificate în diverse cercetări științifice. Analizând direcția strategică, *valorificarea capitalului uman și social*, determinăm că se pune accent pe schimbările sociale rapide din ultimii ani care au impact asupra calității vieții și siguranței psihosociale, dar și asupra aspectelor de integrare socială a persoanelor. Printre rezultate scontate la această dimensiune se menționează și adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană [149]. În contextul dat, de mare importanță sunt documentele care de-a lungul timpului trasează politicile în domeniul educației în scopul optimizării formării intelectuale, culturale și profesionale a cetățenilor [178; 179]. De altfel și în proiectul strategiei de dezvoltare „Educația 2030” se accentuează că în Republica Moldova, educația reprezintă o prioritate națională, fiind factorul de bază în promovarea valorilor democratice, a asigurării drepturilor omului, a cetățeanului, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în valorificarea aspirațiilor de integrare europeană, cu rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere [179]. În același document se menționează că sistemul de învățământ se confruntă cu un nivel scăzut de cultură a calității, nefiind centrată pe un sistem de valori recunoscut și asumat pe termen lung [179, p. 21]. Atât provocările societale contemporane cât și amploarea schimbărilor cu caracter diferit (politic, economic, educațional) ce au loc actualmente în societate necesită noi configurații pentru implicarea activă a personalității în viața umană, obținerea performanțelor înalte, realizarea scopurilor, orientarea și direcționarea sistemului propriu de valori. Republica Moldova a parcurs o perioadă de tranziție dificilă; ultimele decenii au fost marcate de recesiune economică, declin demografic, emigrație și, de efectele crizei financiare. Societatea în schimbare, prin diferite forme de influență, oferă și induce persoanelor atitudini, valori, idealuri influențând și procesul adaptării psihosociale. Interiorizarea valorilor promovate de contextul socio-cultural este dependentă de diverse particularități psihosociale. Luând în considerație faptul că valorile sunt considerate factori explicativi ai schimbării sociale (J.P. Durand și R. Weil) subliniem aici și faptul că rolul valorilor culturale este acela de a oferi cadre de referință, noi modele de organizare umană, oportunitatea reorganizării unui câmp cultural [90, p. 228].

Cercetarea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice cu focalizare pe tânăra generație ne poate sugera unele idei de modernizare în plan educațional, valorico-atitudinal și comportamental. Stabilirea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice deschid noi

orientări spre cunoașterea și respectarea valorilor fundamentale ale societății democratice; armonizarea și exersarea propriului sistem de valori în acord cu cel social; formarea conduitei participative la viața socială, cultivarea toleranței; cunoașterea și respectarea valorilor fundamentale ale culturii naționale. Aceste dimensiuni contribuie eficient la procesul de adaptare psihologică și socială a personalității.

În condițiile moderne ale dezvoltării dinamice a societății, problema adaptării psihologice continuă să devină actuală. Dinamismul relațiilor sociale determină schimbări semnificative în toate sferile activității umane, inclusiv în educație și în activitatea profesională. Problema adaptării psihologice și psihosociale în psihologia modernă atrage din ce în ce mai mult atenția cercetătorilor: conceptul de „adaptare” este plin de conținut nou, adaptarea psihosocială este prezentată nu ca un proces de adaptare pasivă la realitatea înconjurătoare, ci ca un proces activ de transformare și autodezvoltare, adaptarea este studiată în tradiții, abordări subiective, sistemice și integrate, ecopsihologie a dezvoltării.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare. Conform literaturii de specialitate fenomenele studiate alcătuiesc obiectul multiplelor cercetări științifice, aici considerăm importante studiile realizate de către autorii T.A. Умбаев, Б.В. Овчинников, М.С. Яницкий, А.В. Серый [350; 371; 372; 373]. În acest context autori precum T.A. Умбаев, Б.В. Овчинников [350] notează că valorile sunt un factor important în adaptarea personalității. М.С. Яницкий, А.В. Серый [373], vorbind despre funcțiile valorilor, adaugă funcțiile de socializare și individualizare la adaptare. Acestea sunt cercetările care prezintă fenomenele studiate împreună, dar în general întâlnim conceptele de orientări valorice și adaptare psihosocială analizate separat. În concepțiile autorului M. Rokeach menirea valorilor umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, pe cât este posibil, de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzătoare definițiilor, social și instituțional originale, ale moralității și competenței. Autorul definește valoarea ca fiind o convingere de durată similară cu un anumit mod de comportament sau scop al existenței. Asemănător cu oricare alt tip de convingere, valoarea are trei componente: cognitivă, afectivă și comportamentală. Considerăm aceste idei fundamentale pentru cercetarea dată care au impulsionat determinarea orientărilor valorice ale personalității adolescentului în perioada actuală, deoarece valorile personale prezintă una din cele mai importante subsisteme ale sferei de conținut a personalității. Pornind de la clasificarea propusă de către Д. Леонтьев cu referire la natura psihologică a valorilor individuale, Л. Карпушина, А. Капцов consideră că valorile personale au esență dublă. Pe de o parte, acestea presupun că relația (raportul, atitudinea) are funcția de direcționare și

structurare, iar pe de altă parte, este situată în același rând cu trebuințele și motivele, prezentând ca atare învățarea valorică, care manifestă putere de stimulare, adică are funcția de orientare și motivare. În viziunea autorului C. Kluckhohn orientarea valorică este o concepție organizată și generalizată, influențând comportamentul, cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți, cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile inter-umane.

Atât în știința psihologică contemporană cât și în alte științe, multe din realizări au fost orientate spre cercetarea valorilor, și anume, delimitărilor conceptuale, teoriilor, structurilor, noțiunilor, modelelor de ierarhizare a valorilor în diferite situații ale vieții. Diverse viziuni cu privire la valori și orientări valorice sunt reflectate în cercetările de peste hotare și naționale:

- G.W. Allport, M. Scheler, C. Kluckhohn, A. Maslow, R. Inglehart, M. Rokeach, Sh. Schwartz, V. Gouveia et. al. [3; 80; 384; 385; 388; 389; 392; 396; 397; 398; 399; 400]; - V. Pavelcu, M. Ralea, P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, P. Iluț, B. Voicu, M. Voicu, A. Gavreliuc, A. Pășcălău et. al. [60; 71; 72; 73; 137; 139; 140; 147; 192; 193]; - А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов, Е.И. Головаха, Д.А. Леонтьев, Т.Н. Пороховская, Л. Карпушина, В. Сопов, Д.В. Каширский, Ф.Б. Яшин, М.С. Яницкий, А.В. Серый, Н.А. Журавлева, Ж.В. Горькая, О.А. Голянская, Т.А. Умбаев, Б.В. Овчинников, Л.П. Буева, Г.Х. Баева, Л.В. Баева, В.В. Ильин, Г.А. Гусева, Л.Г. Десфонтейнес, С.Н. Унарова, А.Л. Журавлев, О.С. Ковальская, Д.О. Ерохин, Т. Blyznyuk et. al. [213; 214; 227; 243; 244; 245; 246; 250; 251; 254; 258; 262; 263; 267; 273; 274; 275; 277; 296; 324; 350; 351; 369; 373; 374; 376].

Valorile și orientările valorice, din perspectivă psihologică, au fost analizate în țara noastră de către A. Bolboceanu și A. Țâbuleac (implicațiile activității muzicale în constituirea orientărilor valorice ale adolescenților) [12; 182]; M. Șleahțișchi (valorile în relație cu reprezentările sociale la lideri) [174]; S. Briceag (referințe valorice, modele și idealuri de viață la adolescenți) [17]; S. Svetlicinii (specificului de orientare la valori a grupurilor etnice) [180]; S. Rusnac (orientările valorice la minoritățile sexuale) [163]; O. Paladi (conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului) [11; 106] et. al.

Autorii menționează că valorile se pot schimba într-atât încât se schimbă societatea și relațiile dintre oameni. De altfel, valorile implicit demonstrează care sunt problemele în cadrul societății, deoarece oamenii cu ajutorul acestora exprimă rezultatul dorit al schimbărilor sociale și a ceea spre ce tind [325, p. 224]. În calitate de valori personale devin acele semnificații în raport cu care se determină subiectul. Conștientizarea și acceptarea de către individ a sensurilor personale este prin urmare o condiție necesară pentru formarea valorilor personale [226, p. 99-105]. Societatea promovează anumite valori, iar ele nu sunt asimilate de către persoană în mod direct, ci sunt analizate, trecute prin prisma conștiinței fiecăruia ca mai apoi să fie selectate și să

devină componente ale sistemelor proprii de valori, atribuindu-le o ierarhie diferită, anume aici se reliefează și necesitatea realizării investigațiilor în aceste direcții. O altă provocare pentru cercetarea acestei probleme este schimbarea de valori ale societății noastre în perioada de tranziție care poartă un îndelungat interval temporar. Această perioadă cu tensiuni și contradicții în cadrul propriei sale realități interne, cu confruntări între două lumi - una depășită, negată prin procesul schimbărilor, alta nouă, în curs de edificare, duce la pierderea unor valori și preluarea altora. De aici coexistența inevitabilă a unor valori vechi și noi, coexistența unor sensuri și contrasensuri axiologice cu efecte diferite.

În situația când societatea este confruntată cu o criză evidentă a valorilor, problema educării generației tinere este una actuală și oportună. Deosebit de actuală ea devine pentru tinerii cu vârsta între 18 și 25 ani, care se află pe calea cunoașterii valorilor sociale și a constituirii propriei ierarhii de valori. De asemenea aprecierea și stabilirea poziției interne față de evenimentele vieții este un act intelectual și moral destul de dificil, deoarece acesta presupune anumite decizii și responsabilități pe care nu oricine este gata să și le asume [32, p. 67]. De altfel, necesitatea cercetării orientărilor valorice vine și din conceptul modern al educației care tratează valoarea ca pe ceva indispensabil celui educat, el însuși contribuind efectiv la apariția valorii.

Cu referire la procesul de adaptare sunt importante studiile autorilor străini: - C.G. Jung, J. Piaget, A. Adler, H.J. Eysenck, C. Rogers, R. Dymond, G. Vaillant, R.M. Klein, T. Cavell, J. Fleyvell, Ch. Cooley, T. Shibutani et. al. [1; 76; 141; 377; 382; 383; 391]; - M. Zlate, A. Neculau, P. Golu, P. Iuț, A. Coașan, A. Vasilescu, C. Enăchescu, A. Baba, R. Ciurea, C. Păunescu, I. Mușu, G. Popescu, O. Pleșa et. al. [7; 37; 55; 73; 64; 88; 138; 194; 197]; - Л.С. Выготский, С.Я. Рубинштейн, Г.М. Андреева, Ф.Б. Березин, В.И. Медведев, Д.В. Колесов, К.А. Абульханова-Славская, А.Н. Леонтьев, А.А. Реан, Г.А. Балл, А.В. Петровский, И.А. Миласлалова, Гефеле О.Ф., Д.А. Леонтьев, V.G. Krâsiko, А.А. Налчаджан, В.В. Гриценко, Н.Н. Мельникова; А.Г. Маклаков, А.К. Акименко et. al. [77; 201; 205; 206; 211; 212; 215; 220; 238; 239; 242; 249; 289; 290; 294; 302; 304; 305; 314; 321; 330].

Adaptarea psihosocială îmbină în sine necesitatea de a corespunde cerințelor societății ținând cont de propriile nevoi, motive, interese. Se caracterizează prin conștientizarea de către individ a necesității efectuării unor schimbări treptate în relația cu mediul social prin asimilarea unor noi modalități de comportament, dar și prin formarea unor noi mecanisme adaptative orientate spre congruența relației individuale cu mediul înconjurător. Nivelul adaptării psihosociale este în relație directă cu caracteristicile psihologice ale personalității și particularitățile sale comportamentale. În preocupările naționale cercetătorii psihologi, în ultimii ani, au pus accent pe studierea adaptării psihosociale, acestea fiind, în mare parte, sub coordonarea științifică a profesorului N. Bucun [18; 26; 228; 229]. Astfel, M. Pleșa a studiat

procesul de adaptare a studenților reliefând mecanismele psihologice de bază ale adaptării studenților la activitatea de învățare (2002) [143]. În teza cu tema *APS a studenților anului I din instituțiile de învățământ superior*, elaborată de către E. Puzur (2016) sunt stabilite particularitățile de personalitate și influența acestora asupra procesului de A a studenților anului I din instituțiile de învățământ superior și promovarea unor condiții psihosociale de eficientizare a acestuia [18; 153]. L. Donoga în teza de doctor în psihologie *Influența atitudinilor sociale asupra procesului de A a adolescenților și părinților în cadrul familiei* (2016) a determinat particularitățile atitudinilor sociale în sfera trebuințelor și V a adolescenților și părinților. Aici, într-o nouă abordare au fost analizate atitudinile sociale ca mecanisme psihosociale ce condiționează A adolescenților și părinților în cadrul familiei [253]. O altă teză de doctorat în psihologie cu titlul *Particularitățile psihologice ale personalității copilului cu maladii respiratorii cronice* este elaborată de către A. Tarnovschi (2017), în care sunt stabilite particularitățile psihologice ale formării personalității copilului cu maladii respiratorii cronice, servind drept bază a programului de suport psihologic orientat spre diminuarea influențelor negative ale maladiilor respiratorii cronice și armonizarea procesului de formare a personalității copilului [185]. În teza cu titlul *APS a copiilor cu CES în instituțiile de învățământ general* elaborată de către S. Toma (2019) au fost stabiliți factorii interni și externi, particularitățile de APS a copiilor cu CES dezinstituționalizați și celor educați în familie, în instituțiile de învățământ general [26; 186] et. al.

Orientările valorice și adaptarea psihosocială sunt concepte primordiale pentru sistemul educațional. Orice sistem educațional implică disponibilitate socială, reflectând toate aspectele sociale, economice și spirituale ale vieții unei țări. El poate fi conceput ca o modalitate de asigurare a dezvoltării comunității și individului. În calitate de atribut și condiție de existență a omului în societate, educația are două obiective de bază: a) de formare a personalității umane; b) de formare a calității umane în cadrul social de perspectivă. Educația are drept temelie experiența acumulată de societatea umană și trebuie să anticipeze evoluția societății, servind drept factor determinativ de dezvoltare social-economică a țării. Transformările care au loc în viața socială, economică și culturală, impunând schimbări în dezideratul educațional, generează modificări în conștiința și comportamentul personalității. Din perspectivă pedagogică diverse viziuni referitor la valori, orientări valorice, adaptare psihosocială sunt reflectate în cercetările naționale: T. Callo [144]; L. Cuznețov [46]; M. Borozan [15]; I. Gîncu [62]; M. Dohotaru [50]; E. Țarnă [183]; D. Antoci [6] et. al.

Educația este un mijloc de transfer de valori între societate și individ și asigură condiții favorabile pentru asimilarea și promovarea acestor valori. În această ordine de idei, urmărind integrarea individului în societate, educația se ocupă de formarea personalității, trăsăturile căreia

vor permite asimilarea valorilor sociale, contribuind, în același timp, la depășirea și dezvoltarea lor în corelare cu sensul general al dezvoltării sociale [67, p. 6]. La acest capitol relevant este să menționăm importanța cadrului juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova care este stabilit de Codul Educației al RM - document valoros pentru toți actorii educaționali. Aici, în conformitate cu prevederile articolului 5, misiunea educației este: satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății; dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului; dezvoltarea culturii naționale; promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale; promovarea învățării pe tot parcursul vieții; facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei [38]. Considerăm actuală cercetarea realizată la subiectul *Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților*, deoarece contribuie la realizarea unor obiective din cadrul misiunii educației importantă pentru întreg sistemul educațional din Republica Moldova.

Bucun N., Guțu Vl. reliefând *fundamentele psihologice ale educației* subliniază că formarea unei personalități conforme idealului educațional presupune angajarea conștientă a teoriilor dezvoltării personalității (esența personalității; tendințele ei de dezvoltare; analiza factorială a componentelor și calităților personalității; caracterul dinamic și evolutiv al personalității); esența psihologică a educației (evidențierea obiectivelor, strategiilor, finalităților, factorilor social-psihologici de adaptare la condiții schimbătoare); cunoștințe despre particularitățile de vârstă și individuale ale personalității; raportul personalitate - societate (exigențele socialului în continuă dinamică constituie mecanismul dezvoltării și adaptării personalității, tendința către idealul educațional) [67, p. 7]. Totodată printre obiectivele educației care sunt orientate spre atingerea mai multor finalități se regăsesc și următoarele: formarea axei valorice personale; formarea competențelor de adaptare la noile condiții în vederea satisfacerii nevoilor personale și sociale [67, p. 8]. Considerăm că aceste elemente constituie argumente forte și actuale pentru inițierea cercetărilor cu privire la conceptele menționate din perspectiva abordărilor societale contemporane. Prin cercetarea particularităților orientărilor valorice și a impactului lor asupra adaptării psihosociale a personalității adolescentului se completează conținutul psihologiei sociale cu referire la această problemă. De altfel, absența unor studii teoretice și empirice complexe în Republica Moldova, care ar elucida nivelul real al impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale ale adolescenților au identificat **problema de cercetare**. Aceasta rezidă în necesitatea stabilirii relației dintre orientările valorice, adaptarea psihosocială și alți factori psihosociali, dimensiuni ale personalității precum și în necesitatea stabilirii impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescentului, din

perspectiva abordărilor societale contemporane și elaborarea, implementarea programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la această vârstă.

Scopul cercetării: fundamentarea epistemică a concepției privind orientările valorice și adaptarea psihosocială, elaborarea și validarea experimentală a programului de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței.

Obiectivele cercetării: 1. determinarea fundamentelor epistemice privind orientările valorice și adaptarea psihosocială; 2. descrierea particularităților manifestării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței, identificarea relațiilor adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității, fundamentarea științifică a conceptelor; 3. determinarea și implementarea instrumentelor pentru diagnosticarea orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la adolescenți; 4. stabilirea orientărilor valorice, a nivelurilor adaptării psihosociale la vârsta adolescenței precum și a relațiilor acestora cu factorii psihosociale și dimensiunile personalității; 5. determinarea profilurilor psihologice ale adolescentului din perspectiva orientărilor valorice și a adaptării psihosociale; 6. elucidarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților; 7. elaborarea și validarea experimentală a programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței; 8. formularea concluziilor generale, a recomandărilor și cercetărilor de perspectivă.

Ipotezele cercetării:

În conformitate cu scopul și obiectivele cercetării înaintăm ipoteze conform cărora *presupunem că*: - orientările valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței sunt determinate de factorii psihosociale și dimensiunile personalității; - orientările valorice ale adolescenților au impact asupra adaptării psihosociale; - aplicând programe de intervenție psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese

Suportul teoretic al cercetării vizează următoarele teorii și modele: *teoriile cu referire la valori, orientări valorice inclusiv raportul dintre valorile sociale, instituționale și individuale; dinamica dezvoltării valorilor sociale* (M. Rokeach, Sh. Schwartz, V. Gouveia, Д.А. Леонтьев, М.С. Яницкий, Р. Пуț, В. Voicu); *teoriile și modelele cu referire la adaptarea psihosocială* (J. Piaget, H.J. Eysenck, C. Rogers, R. Dymond, V.G. Krâsiko, Н.Н. Мельникова; А.К. Акименко, М. Zlate, C. Enăchescu, N. Bucun); *teorii ale personalității, în special teoria umanistă* (C. Rogers, A. Maslow, Ch. Biihler); *teoriile psihologice privind particularitățile dezvoltării vârstei adolescente* (R. Cattell, M. Debesse, D. Super, Л. Выготский, U. Șchiopu, E. Verza, F. Verza, A. Muntean, F. Golu, C. Ceobanu) etc.

Metodologia cercetării științifice derivă din scopul și obiectivele demersului constativ și formativ și se constituie din **metode teoretice** (analiza și sinteza literaturii de specialitate;

metoda deductiv-inductivă pentru interpretarea și explicarea rezultatelor obținute, metoda analogică, metoda comparativă, analiza de conținut, metoda documentară, metoda istorică ș.a.); **metode empirice** (ancheta în bază de chestionar, testul, observația (directă, indirectă), convorbirea); **metode matematice și statistice** (Programul SPSS – 20): Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test); testul t pentru două eșantioane independente (Independent-Samples T-Test); corelația Pearson și coeficientul de corelație liniară Pearson r ; corelația Spearman și coeficientul de corelație Spearman ρ ; testul Wilcoxon pentru două eșantioane perechi; testul Mann-Whitney U pentru două eșantioane independente; analiza de varianță ANOVA; analiza factorială exploratorie; regresia liniară (regresia liniară simplă, regresia liniară multiplă, metoda ierarhică în regresia liniară multiplă).

Pentru studiul orientărilor valorice a adaptării psihosociale și a factorilor reglatori la vârsta adolescenței au fost administrate următoarele **instrumente psihometrice**: Ancheta psihosocială (în bază de chestionar); Testul orientărilor valorice (M. Rokeach); Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C. Rogers și R. Dymond); Chestionarul de Personalitate Eysenck; Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek); Testul pentru determinarea valorilor (M.C. Яницкий); Scala *Inteligenței Emoționale* (Schutte, Malouff et. al.); Testul *Adaptabilitate / flexibilitate* (A. Chelcea); Chestionarul *Locus control* (T. Pettijohn); Scala afirmării de sine (C. Cungi și M. Rey); Testul *Motivarea pentru succes/frică de eșec* (A. Pean); Chestionarul *Cât de optimist sunteți?* (N. Mitrofan, L. Mitrofan); Chestionarul *Sunteți o persoană sociabilă?* (C. Tocan, I. Dumitriu); Chestionarul *Autoaprecierea voinței* (Е.В. Руденский); Chestionarul *Stima de sine* (M. Rosenberg); Testul *Orientarea sensului vieții* (Д.А. Леонтьев); Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității psihologice* (Н.П. Фетискин); Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității emoționale* (Н.П. Фетискин); Chestionarul *Independență / influențabilitate* (S. Lecker).

Rezultatele științifice care au condus la dezvoltarea unei noi direcții de cercetare constau în faptul că a fost prezentată, la nivel teoretic, abordarea orientărilor valorice din perspectiva influenței lor asupra capacității de adaptare psihosocială a adolescenților; a fost fundamentată o abordare extinsă a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială, inclusiv a impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din multiple abordări (de gen; de proveniență, de clasa / anul de studii; profilul studiilor; tipul studiilor; de vârstă; starea familială; venitul lunar personal; reușita academică; etnie; tipul familiei din care face parte; venitul mediu lunar al familiei; numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate; prezența unei boli; studiile părinților; autoaprecierea stării sănătății; de plecarea părinților la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor pentru a face studii sau pentru a

munci) și a altor factori reglatori ai acestora. La fel au fost determinate viziunile personale ale adolescenților despre conceptele cercetate și anume: valoare și orientări valorice precum și adaptare psihosocială; au fost fundamentate conceptele de orientări valorice și adaptare psihosocială; a fost stabilit caracterul specific al adaptării psihosociale și orientărilor valorice în contextul integrativ al interacțiunii dimensiunilor de personalitate la vârsta adolescenței (extraversiune / introversiune și neurotism; încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale; inteligența emoțională; adaptabilitatea / flexibilitatea personalității; locul controlului subiectiv; afirmarea de sine; motivarea pentru succes / frică de eșec; optimismul; sociabilitatea; autoaprecierea voinței; stima de sine; orientările sensului vieții; autoaprecierea adaptabilității psihologice; autoaprecierea adaptabilității emoționale; independența / influențabilitatea). Totodată din categoria rezultatelor noi fac parte și **elaborarea**:

- Modelului de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva factorilor psihosociali, dimensiunilor, direcțiilor și metodelor cercetării;
- Modelului evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociali, a dimensiunilor de personalitate care influențează orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților;
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al adaptării psihosociale din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului de diferit gen (masculin / feminin) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului din diferite medii de proveniență (urban / rural) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu diferit profil al studiilor (umanist / real) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 19-20 ani și / 24-25 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu diferită reușită academică (media 9-10 / media 6-7) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu venit lunar diferit (1500 lei / 8000 lei) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu și fără suferință din cauza unei boli din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);

- Profilului psihologic al personalității adolescentului cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale);
- Profilurilor psihologice complexe ale adolescenților cu adaptare și inadaptare psihosocială din perspectiva dimensiunilor: motivațional-valorică; a controlului; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare.
- Modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.

În cercetarea realizată considerăm importantă proiectarea, organizarea și desfășurarea programului de intervenție psihologică în scopul facilitării adaptării psihosociale a adolescenților prin componentele care influențează / reglează acest proces.

Rezultatele obținute în cadrul prezentei cercetări au determinat crearea unei *direcții științifice noi*: **Abordarea holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.**

Sumarul compartimentelor tezei. Teza cuprinde adnotările (în limba română, rusă și engleză), lista tabelelor, figurilor, lista abrevierilor, introducere, 6 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 402 titluri, 11 anexe și este perfectată pe 251 pagini. Textul lucrării este ilustrat prin intermediul a 70 tabele și 32 figuri.

În Introducere este prezentată actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare, în context inter- și transdisciplinar, cu prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă, scopul și obiectivele cercetării, ipoteza cercetării, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, sumarul compartimentelor tezei.

În Capitolul 1 - Fundamente teoretice ale orientărilor valorice și adaptării psihosociale la vârsta adolescenței – este definit conceptul de orientări valorice în conformitate cu viziunile autorilor străini și autohtoni; sunt prezentate teoriile, principiile, tipurile, funcțiile orientărilor valorice; este analizat conceptul de orientări valorice în calitate de element al structurii personalității. Este definit conceptul de adaptare psihosocială, prezentate teoriile criteriile, mecanismele adaptării psihosociale, sunt descrise componentele adaptării psihosociale în conformitate cu concepția autorilor C. Rogers și R. Dymond; sunt descrise relațiile adaptării psihosociale cu alte dimensiuni ale personalității. În contextul dat este descrisă vârsta adolescenței din perspectiva interacțiunii orientărilor valorice și a adaptării psihosociale.

În Capitolul 2 – Design-ul cercetării orientărilor valorice și adaptării psihosociale a adolescenților – este prezentat managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților, sunt descrise instrumentele psihometrice ale cercetării

experimentale, este caracterizat eșantionul cercetării, sunt prezentate viziunile subiecților cu referire la noțiunile esențiale pentru cercetarea realizată.

În Capitolul 3 – Studiul experimental al orientărilor valorice ale adolescenților – este prezentat conținutul orientărilor valorice terminale și instrumentale; descrisă relația dintre orientările valorice și factorii psihosociale: vârstă, gen, mediu de proveniență, studii, familie, sănătate, migrație economică.

În Capitolul 4 – Particularități și niveluri ale adaptării psihosociale a adolescenților – sunt prezentate nivelurile de dezvoltare a adaptării psihosociale la adolescenți; sunt conturate atât relațiile dintre adaptarea psihosocială și dimensiunile de personalitate cât și cu factorii psihosociale. La sfârșitul acestui capitol este prezentată analiza corelațională a adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității.

În Capitolul 5 – Cercetarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților – sunt prezentate ierarhiile orientărilor valorice; sunt făcute referințe la relațiile dintre nivelurile adaptării psihosociale și orientările valorice ale adolescenților; la profilurile psihologice ale personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice; sunt prezentate elementele de influență a orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților.

În Capitolul 6 – Cadrul formativ de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței – este fundamentată metodologia de facilitare a adaptării psihosociale la adolescenți; sunt prezentate dimensiunile structurale ale demersului formativ și Programul de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale a adolescentului*; sunt descrise valorile experimentale comparate ale adaptării psihosociale la adolescenți.

Concluziile generale și recomandările prezintă rezultatele științifice și experimentale obținute, corelând dimensiunile prezentate în temă, ipoteze, scop și obiectivele tezei. În cadrul acestora sunt menționate contribuțiile personale la subiectul cercetării. Totodată sunt prezentate noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea practică a cercetării, impactul elaborărilor în dezvoltarea psihologiei, limitele rezultatelor obținute și potențialele direcții de perspectivă în cercetarea temei abordate date.

1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE ORIENTĂRILOR VALORICE ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE LA VÂRSTA ADOLESCENȚEI

1.1. Orientările valorice: definiții, tipuri, principii, clasificări

Cercetarea OV a luat amploare în ultimii ani. În literatura de specialitate semnificațiile pentru conceptul de OV ale personalității sunt diverse. În psihologia socială, V sunt înțelese ca obiective ideale ale societății, grupurilor sociale și indivizilor. În această ramură a cunoașterii științifice, V sunt considerate o bază integrativă atât pentru individ, cât și pentru orice grup social mic sau mare, națiune, pentru umanitate în ansamblu. Analizând viziunile autorilor care au fost preocupați de studiul V observăm că ei le descriu referindu-se la: V în general, V umane, VS, V personale, V individuale, V obiective, idei valorice, OV, sistemul de V, ierarhii valorice, reprezentări valorice, atitudini sociale, sensuri personale (sensuri personale conștiente), sistemul de dispoziții (predispoziții), orientări de viață ale personalității, V de referință etc. Conceptele enumerate, uneori au tangențe, iar altele sunt total suprapuse cu OV, de altfel în continuare ne vom referi la unele dintre ele. Conceptele de „VS” și „VP” subliniază apartenența lor la o anumită comunitate de oameni sau personalitatea în sine. În Tabelul A1.21 am prezentat integral tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de valoare. În cele ce urmează ne vom referi la câteva secvențe ale tabelului dat:

Tabelul 1.1. Tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de valoare

[contribuție proprie]

Autori	Descrierea conceptului de valoare
J.-M. Duprez	V redau preferințe sau principii care definesc principalele orientări ale acțiunii umane, care orientează și legitimează regulile vieții sociale [apud 174].
Mc Lauglin	V nu sunt direct observabile, conțin elemente cognitive, afective și conative, nu operează independent de individ și de câmpul social, se referă la standardele dezirabilului, sunt organizate ierarhic în sistemul personalității și relevante pentru comportamentul real [apud 146].
В. Сопов și Л. Карпушина	V este o atitudine a subiectului față de diverse fapte, evenimente ale vieții, obiect și subiect, și recunoaștere a acestora ca fiind importante în viață [272].
Sh. Schwartz	V sunt considerate idei despre scopuri care servesc în calitate de principii în viața unei persoane; V sunt criteriile pentru alegerea și evaluarea acțiunilor persoanei, precum și evaluarea altor persoane și evenimente. Sh. Schwartz, în teoria sa pune accent pe relația dintre V persoanei și nevoile ei [399; 400].
C. Kluckhohn	V este o concepție, explicită sau implicită, distinctivă pentru un individ sau caracteristică pentru un grup, cu privire la ceea ce este dezirabil și influențează selecția modurilor, mijloacelor și scopurilor disponibile ale acțiunii; orientarea spre V este o concepție organizată și generalizată, care influențează comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane [392].
Каширский Д.В.	V acționează într-un mod reformat (într-o formă convertită), în calitate de motive ale activității și comportamentului, deoarece orientarea persoanei în lume și dorința de a atinge anumite obiective corelează strict cu V incluse în structura personalității. De aceea, V indică starea care este determinată de scopul activității și comportamentul persoanei, care împărtășește această V,

	indică obiectul aspirațiilor în calitate de beneficiu, care permite individului să-și construiască o activitate deliberată, să realizeze o autodeterminare personală, profesională, de viață [275].
--	---

M. Rokeach considera că sistemul V individuale a persoanei reprezintă un complex stabil de convingeri în prioritatea anumitui mod de comportament, scopul final al existenței asupra modului opus sau a comportamentului invers a altor scopuri [396]. Autorul, a studiat modul în care convingerile religioase influențează V și atitudinile. El vedea V drept motivații esențiale și transformări mentale ale nevoilor psihologice de bază [151, p. 338].

V nu există în sine, în mod independent. Orice V determină și este determinată de alte V. M. Rokeach nota că aceste legături de dependență nu sunt întâmplătoare. Oamenii sunt ființe consistente, ceea ce presupune existența unei armonii minimale între V pe care le are fiecare individ. V nu există niciodată separat, ci sunt integrate în sisteme de V. Aici relațiile dintre ele sunt organizate consistent, alcătuiind un mod latent de orientare a indivizilor în toate acțiunile pe care le întreprind, ca efect al unor pattern-uri stabile, de durată, prin care fiecare individ își structurează credințele cu privire la scopurile existenței și la modurile considerate dezirabile de atingere a acestora. Ca și Kluckhohn, Rokeach realizează o organizare ierarhică a V, cu V centrale, ce devin prioritare. **Sistemul valoric** este relativ stabil, însă el se poate schimba prin modificarea ierarhiilor valorice, prin schimbarea priorităților V. Stabilitatea este superioară atitudinilor, care se modifică mai ușor, fiind determinate de seturi diferite de V, nu neapărat centrale. Pe de altă parte, interdependența dintre V face ca centralitatea unora sau altora dintre acestea să reprezinte în fapt o centralitate a unui set mai larg de V. *De aici apare dificultatea de a distinge între OV și V, cei doi termeni fiind folosiți în general ca interșanjabili* [apud. 106].

Respectiv, pentru a confirma acest lucru, ne vom referi în detaliu și la concepțiile autorilor cu privire la OV ale personalității. În viziunea autorului M. Rokeach, o proprietate importantă a V este faptul că acestea sunt orientări în activitățile și comportamentul oamenilor [396]. În concepțiile autorului menirea V umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, pe cât este posibil, de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzătoare definițiilor, social și instituțional originale, ale moralității și competenței. Autorul definește V ca fiind o convingere de durată similară cu un anumit mod de comportament sau scop al existenței. Asemănător cu oricare alt tip de convingere, V are trei componente: cognitivă, afectivă și comportamentală. M. Rokeach realizează o divizare mai generală a V pe baza opoziției tradiționale a V-scop și V-mijloc. Respectiv autorul distinge două tipuri de V (două liste A și B de V, în care sunt scrise câte 18 VT și VI). Pentru mai multe decenii această sistematizare axiologică a constituit cea mai complexă și mai nuanțată configurare valorică a

identităților personale și colective. Potrivit autorului, VT sunt mai stabile decât VI și sunt caracterizate de o variabilitate interindividuală mai mică [396; 397].

Potrivit concepțiilor autorilor М.С. Яницкий, А.В. Серый [373], ierarhia individuală a orientărilor V poate fi divizată în trei grupuri egale și anume: Primul grup este grupul V **preferate, semnificative** (se situează de la 1 la 6 în ierarhie); cel de-al doilea – grupul V **indiferente, neînsemnate** (se situează de la 7-12); cel de-al treilea – grupul V **respinse, ne semnificative** (se situează de la 13-18 rang al ierarhiei).

În general autorii care au studiat OV ale personalității relevă faptul că acestea sunt cele mai importante elemente în structura personalității, OV sunt analizate ca un complex de V conștiente și ordonate ale individului, determinându-i astfel comportamentul și activitatea (Tabelul 1.2).

Tabelul 1.2. Tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de OV

[contribuție proprie]

C. Kluckhohn, C. Morris, E. Spranger	definesc OV în calitate de concepte subiective ale V propriu zise, o categorie de atitudini sau interese care ocupă o poziție relativ înaltă în structura ierarhică a reglementării activității personalității [392; 393; 401].
C. Morris, E. Spranger, В.А. Ядов	OV sunt identice cu V individuale, fiind examinate în calitate de o categorie a atitudinilor sau intereselor sociale [370; 393; 401].
H. Renschmidt	definește OV, drept standarde sau concepte care sunt acceptate de indivizi sau grupuri ca fiind semnificative și cu care se leagă opiniile și acțiunile acestora.
Н.А.Журавлева	OV alcătuiesc componenta socio-psihologică cea mai importantă în structura personalității [262].
Ж.В. Горькая	OV sunt cele mai generalizate și ierarhizate relații ale individului cu V acelei culturi în care s-a format această personalitate; - un sistem structurat, generalizat format din reprezentări valorice, care exprimă atitudinea subiectivă a personalității față de condițiile obiective ale vieții [246].
Ф.Б. Яшин	OV sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității. În sistemul OV ale individului se reflectă o legătură profundă dintre individ și societate, instituțiile, cultura și V acestuia. Acest sistem presupune alegerea liberă și, respectiv, o analiză cuprinzătoare a intereselor și nevoilor individuale ale persoanei în viață. Rolul cel mai important al OV constă în faptul că acestea determină orientarea, conținutul, formele de exprimare, scopurile și mijloacele de autoperfecționare a individului [374].
В.А. Ядов	susține că includerea OV în structura personalității „face posibilă identificarea determinantilor sociali comuni ai motivației comportamentului, sursele căreia trebuie căutate în natura socio-economică a societății, moralitate, ideologie, cultură și în particularitățile conștiinței grupului social al aceluși mediu, în care s-a format individualitatea socială și unde își desfășoară activitatea umană cotidiană” [369; 370].
В.Н. Мясищев	OV ale individului reprezintă în sine o atitudine socială relativ stabilă a unei persoane față de beneficiile și idealurile materiale și spirituale, care sunt considerate drept obiecte, obiective și mijloace pentru satisfacerea nevoilor individuale [313].
Т.Ф. Иванчик și Г.А. Гусева	OV sunt „atitudini față de V” sau „orientarea spre scopurile și mijloacele de activitate” [266, p. 46 ; 250].
Г.М. Андреева	OV - un sistem de atitudini fixe, caracterizat printr-o atitudine selectivă a personalității față de V. În viziunea autoarei OV sunt în calitate de element esențial al structurii generale a dispozițiilor personalității prin care se realizează VS [211].

И.Г. Кокурина	susține că alegerea unei anumite V are loc ca urmare a aprecierii, iar această alegere este fixată sub forma unei atitudini sociale [279, p. 29].
А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов	OV sunt o „componentă a structurii conștiinței personalității, care reprezintă o axă a conștiinței și a autoconștiinței, în jurul căreia se rotesc gândurile și sentimentele persoanei, și din punctul de vedere al căruia se rezolvă multe probleme de viață” [274]. În același timp, aceiași autori disting funcția principală a OV - reglementarea comportamentului ca o acțiune conștientă în anumite condiții sociale [263].
О.Т. Мельникова și Д.О. Ерохин	OV „culmi” ale formațiunilor mentale ale personalității care combină în sine componente motivaționale, semantice și cognitive [306, p. 19; 258].
Е.В. Шорохова	susține că V personale, activ influențează formarea sferei trebuințelor motivaționale, iar „stabilitatea OV” asigură integritatea și stabilitatea personalității [367].
В.Д. Сайко	sistemul de OV este cea mai importantă caracteristică a unei personalități și un indicator al formării sale [355, p. 67-74]. Gradul de dezvoltare a OV, caracteristicile și formarea acestora ne permit să judecăm despre nivelul dezvoltării personale, a cărui integritate și stabilitate acționează în calitate de durabilitate a orientărilor sale valorice” [336].
К.А. Абульханова-Славская, Д.В. Каширский, Е.Ф. Рыбалко, В.В. Столин, М.С. Яницкий	conținutul principal al OV sunt convingerile și afecțiunile unei persoane, anumite principii morale ale comportamentului, necesitățile materiale și spirituale ale acesteia împreună cu condițiile de satisfacere a acestora, precum și aspectele semnificative ale lumii obiective și sociale pentru individ, se reflectă particularități legate de statutul acestuia în societate, într-un anumit grup social, și influențând capacitatea de satisfacere a acestor nevoi [201; 274; 275; 371; 372; 373].
В.С. Мухина, М.Б. Кунявский, В.Б. Моин, И.М. Попова, А.А. Ручка	OV sunt analizate în calitate de subsistem creat în baza atribuirii V sociale, incluzând în sine, în primul rând, principiile comportamentului în societate, precum și principiile de înțelegere a propriului comportament și a comportamentului altor persoane. Acest subsistem, fiind o entitate psihologică specifică, determină în mare măsură motivația individului pentru activitățile sale și servește drept o „carcasă” originală. Mulți psihologi indică mobilitatea și natura multinivelară a sistemului OV ale persoanei, ale cărei componente se regăsesc în anumite tipuri de relații sociale [apud 374].
З.И. Файнбург	remarcă „complexitatea extremă a sistemului de OV ale individului”, precum și complexitatea determinării sale prin relații sociale, „autocontrolul multidimensional și complex a tuturor dependențelor în acest domeniu”. OV sunt un „obiect multidimensional, foarte complex după structura sa.
Б.Ф. Ломов	orientarea este „raportul dintre ceea ce o persoană primește și preia de la societate (se au în vedere atât V materiale cât și cele spirituale) și ceea ce îi oferă, aduce în dezvoltarea acesteia”. Astfel, el atrage atenția asupra faptului că orientarea într-un anumit mod exprimă relații personale de V față de realitate [297]. Autorul afirmă că „OV, ca și orice alt sistem psihologic, pot fi reprezentate ca un spațiu dinamic multidimensional, fiecare dimensiune a căruia corespunde unui anumit tip de relații sociale și are importanță diferită pentru fiecare personalitate”. Autorul indică faptul că în procesul vieții în societate la fiecare individ se formează cel mai complicat sistem subiectiv-personal de relații care este multidimensional, multinivelar și dinamic, adică sistemul valoric este ierarhic și schimbător. Totodată ca rezultat al schimbării condițiilor sociale ale vieții „schimbările abordează nu atât însăși V în totalitate, cât structura acestora – corelația interdependentă a importanței lor” [297].
В.Ф. Сержантов	В.Ф. Сержантов [342], pe baza conceptului autorului А.Н. Леонтьев [289] cu referire la sensul personal, ajunge la concluzia că fiecare V se caracterizează prin două proprietăți - sens și semnificație personală. Sensul personal al V este relația V cu nevoile umane. Postulatele de mai sus fac posibilă afirmarea că nu numai obiectele nevoilor, ci și V, devenind obiecte ale atitudinilor sociale, motivează o persoană în moduri diferite. Intensitatea motivației, în același timp,

	depinde direct de semnificația unei anumite V pentru o persoană, de legătura ei cu nevoile individului, de sensul personal. Această interpretare a legăturii dintre nevoi, V și motive este prezentă în conceptele altor psihologi.
О.А.Тихомандрицкая, Е.М. Дубовская	Cu referire la termenul „concepte valorice”, menționează că acesta este utilizat atunci când se referă V la sfera cognitivă a individului [348, c. 80-90].
Ю.А. Шерковин	subliniază că sistemul de V are un caracter dublu, determinat simultan de experiența individuală și socială. În acest sens, V pot fi considerate atât ca elemente ale structurii cognitive a unei persoane, cât și ca elemente ale sferei sale motivaționale [365].
Г.А. Гусева, Е.В. Мартынова, В.С. Мухина, И.А. Сапогова	sistemul OV servește drept bază pentru perspectivele dezvoltării personalității, asigurându-i stabilitatea, certitudinea și predictibilitatea acțiunilor și a comportamentului în general [apud 374]. De aceea, în anumite lucrări, OV se numesc „orientări de viață ale personalității”, „determinante în luarea deciziilor” și chiar „moralitatea personalității”.
В.П. Тугаринов	utilizează direct definiția conceptului de „OV” prin orientarea individului către anumite V, considerându-le ca fiind obiectul acestora [349].
Н.В. Кузьмина	prin conceptul de orientare înțelege aspirația unei persoane de a-și realiza pretențiile și nevoile fundamentale, legând-o în același timp și cu OV ale individului [284].
Н.Ф. Наумова	OV oferă o bază pentru alegerea scopurilor și mijloacelor din alternativele existente, pentru ordonarea preferințelor, evaluarea și selectarea acestor alternative. Acestea definesc „limitele acțiunii”, adică nu numai reglementează, ci și direcționează aceste acțiuni [315].
Н.А. Бердяев	consideră că stabilirea unei ierarhii a OV reprezintă o funcție transcendențială a conștiinței umane, în calitate de astfel de obiecte evidențiază V spirituale, sociale și materiale.
М.С. Яницкий	sistemul OV este un sistem psihologic care efectuează simultan funcțiile de reglementare a comportamentului și de stabilire a obiectivelor. Acest sistem determină perspectiva vieții, „vectorul” dezvoltării personalității, acționează în calitate de cea mai importantă sursă și mecanism, corelează într-un tot întreg personalitatea și mediul social [372].
В.Г. Алексеева	OV reprezintă o anumită formă de includere a V sociale în mecanismul activității și comportamentului unui individ; astfel sistemul de OV este canalul principal pentru asimilarea culturii spirituale a societății, transformarea V culturale în stimulente și motive pentru comportamentul practic al oamenilor. Prin urmare, conceptul de „OV” este utilizat atunci când se referă V la sfera motivațională, direct legate de reglarea comportamentului social [209].
Д.А. Леонтьев	Persoana aflată în proces de socializare, asimilează sistemul de V care s-a dezvoltat în societate și se bazează pe acestea avându-le în calitate de puncte de referință pentru comportamentul său. VS asimilate de individ formează structurile valorice ale personalității, adică se transformă în V personale. În acest fel, identic cu conceptul de „V personale” este conceptul de „idei valorice” și „OV” [292, p. 35; 293, p. 20; 296, p. 13].

Sistemul OV determină partea consistentă a direcționării personalității și alcătuiește baza relațiilor ei cu: lumea înconjurătoare, alți oameni, sinele, baza concepției despre lume și miezul motivației vieții active, baza concepției despre viață și a „filosofiei vieții” [apud 106].

Analizând VS prezentate în calitate de manifestări ale conștiinței sociale determinăm că V și formațiunile psihice conexe acestora în conștiința individuală sunt percepute de către В.С. Мухина ca o caracteristică psihologică globală a personalității, ce dezvăluie relațiile interdependente esențiale ale omului cu societatea [310]. Sistemul de V, după Ж.В. Горькая

formează conținutul orientării personalității și exprimă baza internă a relației sale cu realitatea [246].

În lucrarea coordonată de către A. Neculau și G. Ferréol *Psihosociologia schimbării*, apărută în 1998, în preliminariile capitolului *V și schimbare lor în Europa* (Erhard Roy Wiehn), se indica „O fantomă bântuie prin Europa” și Germania, fantoma schimbării V. Nimeni însă nu s-a încumetat să hărțuiască această fantomă, ci, o mare parte a generațiilor, a politicienilor, managerilor și întreprinzătorilor par să i se alieze [88, p. 165]. V se pot schimba într-atât încât se schimbă societatea și relațiile dintre oameni. V implicit demonstrează care sunt problemele în cadrul societății, deoarece oamenii cu ajutorul acestora exprimă rezultatul dorit al schimbărilor sociale și a ceea spre ce tind [325, p. 224].

Sistemul OV determină partea consistentă a direcționării personalității și alcătuiește baza relațiilor ei cu: lumea înconjurătoare, alți oameni, sinele, baza concepției despre lume și miezul motivației vieții active, baza concepției despre viață și a „filosofiei vieții”. V presupune o preferință specifică pentru un anumit tip de comportament sau anumite scopuri, care pot fi personale sau sociale. În tipologia lui Rescher, accentul este pus pe domeniile de aplicare și sunt distinse V privind: lucrurile; mediul; individul; grupurile și societatea. G. Allport consideră V ca formațiuni semantice [318]. G. Allport, P. Vernon și G. Lindzey pun accent pe scopuri și identifică șase tipuri de V: teoretică; practică; etică; socială; legată de putere; religioasă; iar S. Schwartz inventariază zece tipuri de V, formulate explicit în tipuri de scopuri: puterea, realizarea, plăcerea, căutarea de senzații, autodeterminarea, universalismul, bunătatea, păstrarea tradițiilor, conformismul și securitatea [3; apud 378]. V se consideră drept un produs axiologic al conștiinței umane, care atribuie calități, entități sau stări existențiale, fiind influențat de preferințe, dorințe, intenții; V este un atribut situațional, relațional ce se declanșează ca urmare a orientării omului într-o ordine transcendentă.

T. Blyznyuk susține că OV din teoria lui Rokeach M. au o abordare interesantă fiind și una dintre cele mai populare abordări pentru evaluarea V de bază ale grupurilor de indivizi. Această abordare (Rokeach, 1979) vizează investigarea ideilor individuale (sau grupului) despre un sistem de V semnificative care determină ghidul vieții, de bază, al unui individ (grup) [376, 153]. D. Debats și B. Bartelds (Debats, Bartelds, 1996) notează că această abordare este una dintre cele mai populare pentru evaluarea V de bază ale grupurilor de indivizi. În studiul lor susțin că popularitatea abordării lui Rokeach se bazează pe faptul că definiția sistemului și a structurii valorii unui individ sau a unui grup de persoane permite a determina V lor de bază (dominante) și a diagnostica prezența sau absența contradicțiilor dintre valori. Astfel, cercetătorii M. Gorbatova și M. Ljahova (2005), L. Safiullina și N. Zotkin (2007), N. Skrynko și K. Lozna (2013), G. Galkina și E. Gribkova (2013) pe baza abordării lui M. Rokeach au evaluat sistemul

de V al studenților universitari. De asemenea, pe baza abordării lui M. Rokeach, oamenii de știință E. Dunaevskaja (2008) și Yu. Soshyna (2013) a investigat particularitățile sistemului de V ale elevilor [apud 376].

Д.А. Леонтьев notează în cercetarea sa, că cele mai moderne abordări ale studiului sistemului valoric al personalității se bazează pe abordarea lui M. Rokeach. Cunoaștem că abordarea lui M. Rokeach se bazează pe clasamentul direct al listelor de V (1979): 1) Terminal (V-scopuri) - convinge că un scop final al existenței individuale (de exemplu, viața de familie fericită, pacea în lume) merită apreciat din punct de vedere personal și societal. 2) Instrumental (V-mijloace) - convinge că un mod de acțiune (de exemplu, onestitate, raționalitate) este cel mai bun în orice situație din punct de vedere personal și societal. Aceste două liste de V interdependente au fost obținute de M. Rokeach (1973) prin excluderea formularelor sinonime din listele mai mari de V. V-scopuri se realizează prin V-mijloace în prioritățile determinate de respondent la o anumită etapă a reflectării situației vieții și a lui însuși. Aceste V au fost incluse în cadrul unei metode de cercetare care a fost apoi adaptată de către Д.А. Леонтьев(1992) [295]. Д.А. Леонтьев identifică mai multe direcții a stucturii VT și VI. Pe baza VT au fost determinate *V de bază*, prioritare, semnificative care definesc poziția lor de viață și *V neimportante*, ne semnificative sau absolut *respinse* [apud 376].

VP prezintă una din cele mai importante subsisteme ale sferei de conținut a personalității [2; 4; 12; 44; 51]. Pornind de la clasificarea propusă de către Д.А. Леонтьев cu referire la natura psihologică a V individuale, Л. Карпушина, А. Капцов consideră că VP au esență dublă. Pe de o parte, acestea presupun că relația (raportul, atitudinea) are funcția de direcționare și structurare, iar pe de altă parte, este situată în același rând cu trebuințele și motivele, prezentând ca atare învățământul valoric, care manifestă putere de stimulare, adică are funcția de orientare și motivare [272; 273].

Societatea, prin diferitele ei paliere de generalitate, oferă și induce individului atitudini, V, idealuri. Așa cum la naștere copilul găsește o anume tehnologie, o anumită structură socială și anumite cunoștințe, tot așa el găsește un anumit sistem de V și atitudini, un univers axiologic. Umanizarea și socializarea copilului, cristalizarea și maturizarea etajelor superioare ale personalității tânărului, înseamnă în primul rând interiorizarea V promovate de contextul sociocultural în care trăiește. V apar ca elemente ale universului simbolic al realității și au ca suport direct nivelul informațional al socialului și în primul rând comunicarea directă interumană prin limbaj. V se nasc și funcționează în colectivități socioculturale, iar purtătorii lor materiali sunt indivizii concreți și instituțiile respectivelor comunități [apud 106].

J. Smith și S. Schwartz [apud 27] desprind cinci aspecte mai importante ale acestora: V sunt idei, dar nu unele reci, ci infuzate de simțiri; ele se referă la scopuri dezirabile și la moduri

de conduite prin care se promovează respectivele scopuri; V transcend acțiuni și situații specifice; servesc drept standarde de selecție și evaluare a comportamentelor persoanelor și evenimentelor; ele se ordonează atât la nivel societal, cât și individual, după importanța uneia față de alta, formând sisteme de V.

C. Marin clasifică V conform domeniilor de activitate umană în felul următor: 1. V vitale necesare apărării vieții și mediului, cum sunt sănătatea (fizică și mentală), tonusul și forța fizică, frumusețea și armonia organismului, starea de echilibru a mediului, bunurile materiale și prosperitatea economică etc.; 2. V morale, politice, juridice și istorice necesare existenței unui stat și națiuni, cum sunt democrația, suveranitatea, binele, dreptatea, curajul, înțelepciunea, independența, legalitatea, demnitatea, iubirea de neam etc.; 3. V teoretice necesare cunoașterii și creației umane, cum sunt adevărul, evidența, obiectivitatea, imaginația științifică, creativitatea; 4. V estetice și religioase, care privesc contemplarea lumii și a creației umane [apud 46]. L. Blaga menționează că opera de artă depășește sfera esteticului, întrucât poate să întruchipeze și V etice, religioase, intelectuale, culturale. Autorul menționează că sub unghi estetic, opera de artă nu e ceva simplu, elementar; ea reprezintă o amplă organizare de V eterogene, ierarhic legate și încheiate într-un tot solidar. Vom deosebi cinci grupuri de V sau structuri estetice care aparțin artei cu exclusivitate, fiind strâns legate de rostul ei și fiind cu totul străine de ordinea naturii: 1. V polare; 2. V vicariante; 3. V terțiare; 4. V flotante; 5. V accesorii [9, p. 452]. În literatura de specialitate V este prezentată din perspectivă medicală care relevă nemijlocit V omului. După C. Enăchescu, în medicină, V omului este dată de viață [55, p. 272].

Esența educației axiologice ar fi reprezentată de un sistem de acțiuni ordonate teleologic pentru dezvoltarea la indivizii umani a capacităților de a acapara un număr mai mare de V. Un șir de cercetări au fost realizate cu scopul de a determina componența axiologică în structura personalității. L. Culda a întreprins analize comparative ale diverselor accepțiuni date V, desprinzând ca fiind comune pentru majoritatea construcțiilor axiologice [apud 106]. V nu este un dat, ci un act, în experiența valorii intervin atât dorințele, simțămintele, voința, cât și cunoașterea, constituie un raport dintre un obiect (bun material, creație spirituală, principiu, comportament) și un subiect care apreciază obiectul respectiv, este o relație de apreciere, semnifică acea relație socială, dintre subiect și obiect, în care se exprimă prețuirea acordată de o persoană sau colectivitate unor obiecte sau fapte, materiale sau spirituale, în virtutea capacității acestora de a satisface trebuințe, dorințe, aspirații umane, istoricește condiționate de practica socială, de a contribui la progresul omului și al societății [apud 106].

V sunt principii generale de largă consensualitate care exprimă ceea ce este esențial și de prețuit în viață, în concordanță cu scopurile și idealurile unei comunități. La nivelul diferitelor tipuri de V (morale, juridice, estetice, politice, economice ș.a.) se obiectivează atât esența ființei

umane, prin ceea ce reprezintă aspirație, idealitate și atitudine proiectivă, cât și rezultatele fundamentale ale practicii social-istorice. În consecință, V au atât o funcție cognitivă, cât și una structurant-formativă, în concepțiile autorului D. Cristea [42, p. 131].

În general, se poate afirma că V reprezintă generic concepții și principii despre ceea ce este realizabil în societate și acțiune umană. Geneza și dinamica lor sunt în funcție de următoarele condiții: practica social-istorică – mediul formativ al V, sensibilitatea subiectului axiologic, subiectivitatea sa – omul în dubla calitate de existență și agent demiurgic, conținutul obiectului și disponibilitatea sa de a satisface un evantai, cât mai larg de trebuințe, obiectivitatea socială a V ca finalitate. În legătură cu noțiunea de V, autorii T. Rotariu și P. Iluț fac următoarele mențiuni: V funcționează la nivel societal, ele devin operante la nivelul grupal și individual numai dacă sunt internalizate de către indivizi; V au statut de motive acționale; V nu trebuie considerate ca date universale, ci în funcție de context; constanța comportamentală a indivizilor nu se poate explica fără recursul la V, dar ideea V veșnică este neproductivă, deoarece toate V sunt supuse presiunilor situaționale, interpretărilor și schimbărilor; V trebuie asociate cu normele, deoarece ele constituie baza pentru acceptarea și respingerea lor [apud 192].

Principiile de organizare a valorilor în sistem

Sistemul de V funcționează pe baza câtorva principii a căror cunoaștere este absolut necesară deoarece: 1) comportamentele sunt rezultatul jocului complex al mai multor V între care se instituie raporturi „conflictuale”; 2) deși, din rațiuni metodologice, sunt diagnosticate separat, V evidențiate trebuie interpretate unele în raport cu altele, precum și în raport de evenimentele de viață ale individului, grupului, organizației, societății supuse procedurii de diagnosticare; 3) nu există o constanță în realitatea umană în ceea ce privește plasarea V în sistem, ci doar o constanță a principiilor de organizare și funcționare etc. Iată care sunt aceste principii: 1. *principiul polarității (contrarietății)* - o V se opune altei V și alcătuiesc împreună un construct bipolar, în care termenii pot fi reciproc exclusivi; 2. *principiul inegalității rangurilor* - două V nu pot avea același rang în același sistem ierarhic, una dintre ele având o forță (tărie) mai mare în raport cu cealaltă; 3. *principiul proximității V cu forțe apropiate* - V cu forțe apropiate se plasează pe poziții învecinate în ierarhie; 4. *principiul unității de sens* - V orientate către aceeași direcție tind să capete forțe apropiate (și să ocupe poziții apropiate în ierarhie), generând complexe (unități) axiologice; 5. *principiul dominanței ierarhice*: o V își subordonează și domină V aflate pe poziții inferioare ei în ierarhie. Prezintă interes relațiile dintre V și alte fenomene umane. Conceptul de V se intersectează și are diferite relații cu: *atitudinea, norma, idealul, interesul, nevoia și trăsăturile de personalitate* [apud 123]. Menționăm că este importantă cunoașterea concepțiilor cu referire la relațiile în sistemul valoric cu fenomene precum atitudinea, norma, idealul, interesul, nevoia și trăsăturile de personalitate, deoarece

acestea oferă claritate conceptului de bază oferindu-ne posibilitatea de a-l delimita și explica holistic.

În concluzie evidențiem faptul că OV denotă multiple semnificații, deoarece au o structură complexă; sursele de dezvoltare a acestora sunt diverse; posedă diferite obiecte de studiu; au funcții diferite; sunt dependente de comunitatea socială cu care personalitatea se identifică; sunt studiate și prin prisma altor concepte; sunt reflecții individualizate a realității; pot fi transformate de forțele motivaționale ale comportamentului etc. V și OV în psihologie sunt adesea privite în calitate de sens general al vieții, acceptat de persoană, iar în definierea acestor concepte sunt tangente și chiar coincidențe. Importantă este și relația OV cu concepte precum V umane, V personale, V individuale, reprezentări valorice, atitudini sociale, sensuri personale, orientări de viață ale personalității, V de referință etc. la care este necesar să se realizeze diverse studii.

1.2. Orientările valorice – element al structurii personalității

În literatura psihosocială V sunt adesea numite ca elemente ale structurii conștiinței. Cel mai apropiat față de V, în acest caz, este conceptul de OV, întrucât alte dispoziții: atitudini fixe și alte comportamente - nu au gradul necesar de generalitate, ceea ce ar permite să le examinăm în același plan cu V. Conceptul de OV denotă atitudinea subiectivă a unei persoane față de unele aspecte ale sistemului social, caracterizează unul dintre poliile relației valorice.

V se ordonează în sisteme și nu se dezvoltă ca elemente izolate. Obiectul cercetării științifice este sistemul de V în calitate de educație psihologică holistică. La fel, obiectul dezvoltării este sistemul de V, care se include în personalitate, ca un sistem de nivel mai superior. Sistemul de V formează conținutul orientării personalității și exprimă baza internă a relației sale cu realitatea. V sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității și, de aceea, determină comportamentul și atitudinea subiectului față de lumea înconjurătoare. Acestea afectează în mod direct caracterul și caracteristicile profesionale, de viață și autodeterminarea personală a individului. Imposibilitatea realizării V subiective, blocarea necesităților fundamentale, poate fi experimentată de persoană foarte dureros, ducând la contradicții și conflicte interne, a căror rezolvare poate servi drept o dezvoltare progresivă a personalității, fie distrugerea acesteia: comportament anormal, deviant, criminal etc.

În viziunea autoarei В.С. Мухина cercetarea OV își are originea în sociologie și psihologia socială, unde acestea sunt prezentate în calitate de manifestări ale conștiinței sociale, drept VS. În ultimii ani se observă o tendință de creștere a numărului de lucrări cu referire la cercetările psihologice concrete a V și a formațiunilor psihice conexe acestora în conștiința individuală, care sunt percepute ca o caracteristică psihologică globală a personalității, ce dezvăluie relațiile interdependente esențiale ale omului cu societatea [310].

În toate interpretările, OV sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității, în ea se conservează toată experiența de viață a individului acumulată pe parcursul dezvoltării sale și se reflectă toate amprentele influențelor externe din natură și din societate. Reprezentările valorice asimilate în procesul de formare a personalității servesc drept un etalon pentru individ, cu care el își compară în mod constant interesele, trebuințele și comportamentul personal. Este foarte important ca în spațiul comunicării sociale a individului, OV să devină obiectul transmiterii experienței sociale și individuale, devenind astfel un mecanism esențial în procesul de reglementare a valorii și autoreglementarea sistemelor de diferite niveluri - de la individ la societate, afirmă Ж.В. Горькая [246]. Т.Н. Пороховская în calitate de orientari valorice numește „reflecția V în conștiința umană, recunoscute ca scopuri strategice de viață și viziuni comune asupra lumii; elementele structurii conștiinței personalității care caracterizează conținutul orientării sale și unde este fixat esențialul, cel mai important pentru o persoană [324]. Potrivit cercetătorului Ш.А. Надирашвили, cel mai înalt nivel al activității mentale umane și anume activitatea voluntară este reglată de OV ale individului. К.А. Абульханова-Славская tratează OV ca fiind integralele semantice ale personalității [201], Н.А. Низовских indică faptul că OV sunt formațiuni speciale ale personalității [317]. În lucrările autorului Ф.Б. Яшин OV sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității. În sistemul OV ale individului se reflectă o legătură profundă dintre individ și societate, instituțiile, cultura și V acestuia. Acest sistem presupune alegerea liberă și, respectiv, o analiză cuprinzătoare a intereselor și nevoilor individuale ale persoanei în viață. Rolul cel mai important al OV constă în faptul că acestea determină orientarea, conținutul, formele de exprimare, scopurile și mijloacele de autoperfecționare a individului [374]. В.А. Ядов susține că includerea OV în structura personalității „face posibilă identificarea determinantilor sociali comuni ai motivației comportamentului, sursele căreia trebuie căutate în natura socio-economică a societății, moralitate, ideologie, cultură și în particularitățile conștiinței grupului social al aceluși mediu, în care s-a format individualitatea socială și unde își desfășoară activitatea umană cotidiană”. Conceptul de OV denotă atitudinea subiectivă a unei persoane față de unele aspecte ale sistemului social, caracterizează unul dintre poliile relației valorice. А.Г. Здравомыслов, В. А. Ядов, consideră că OV sunt o „componentă a structurii conștiinței personalității, care reprezintă o axă a conștiinței și a autoconștiinței, în jurul căreia se rotesc gândurile și sentimentele persoanei, și din punctul de vedere al căruia se rezolvă multe probleme de viață”. În același timp, aceiași autori disting funcția principală a OV - reglementarea comportamentului ca o acțiune conștientă în anumite condiții sociale. În același timp, autorii В.А. Ядов și А.Г. Здравомыслов disting funcția principală a OV - reglementarea comportamentului ca o acțiune conștientă în anumite condiții sociale [263]. В.Д. Сайко evidențiază faptul că „sistemul OV este cea mai

importantă caracteristică a personalității și un indicator al formării acesteia. Gradul de dezvoltare a OV, caracteristicile și formarea acestora ne permit să judecăm despre nivelul dezvoltării personale, a cărui integritate și stabilitate acționează în calitate de durabilitate a orientărilor sale valorice” [336, p. 36].

V servesc drept bază pentru formarea și conservarea în conștiința individului a atitudinilor, care permit persoanei să își exprime punctul său de vedere, să ocupe o anumită poziție în societate, să ofere o evaluare. În acest caz, V devin o parte a conștiinței. În același timp, V acționează într-un mod reformat (într-o formă convertită), în calitate de motive ale activității și comportamentului, deoarece orientarea persoanei în lume și dorința de a atinge anumite obiective corelează strict cu V incluse în structura personalității. De aceea, V indică starea care este determinată de scopul activității și comportamentului persoanei, care împărtășește această V, indică obiectul aspirațiilor în calitate de beneficiu, care permite individului să-și construiască o activitate deliberată, să realizeze o autodeterminare personală, profesională, de viață [275].

C. Kluckhohn, C. Morris, E. Spranger definesc OV în calitate de concepte subiective ale V propriu zise, o categorie de atitudini sau interese care ocupă o poziție relativ înaltă în structura ierarhică a reglementării activității personalității [392; 393]. În viziunea autorului E.И. Головаха elementele trebuințelor, fiind conștientizate de către persoană, devin V principale ale vieții [243; 244]. Б.С. Братуць definește V umane ca fiind „semnificațiile generale ale vieții individului, conștientizate și acceptate de către acesta”. Autorul face o divizare a V individuale în sensurile vieții conștiente și declarate, „impuse”, externe în legătură cu V umane, „neasigurate cu rezerve de aur” care corespund după sens, experiența emoțională, afectează atitudinea individului față de viață, pentru că acest tip de V nu are de fapt nici o legătură directă cu sfera semantică” [224].

OV reprezintă cea mai importantă componentă a structurii personalității, deoarece își determină comportamentul și atitudinea față de mediu. Conceptul de „orientare valorică” a apărut la intersecția mai multor științe - filozofia V, axiologia - teoria V, antropologia filosofică și culturală, sociologia, psihologia socială. Aname „OV” sunt ca un inel de legătură, care unește diferite abordări și sisteme de cunoaștere privind comportamentul uman, ca o categorie cu diferite concepte atrase de filosofie, psihologie socială și sociologie în studierea mecanismelor de comportament. În ciclul disciplinelor filosofice și sociologice, acest concept se referă la categoriile de „norme și V”, sisteme normativ-valorice și acțiune socială, în ciclul de discipline sociologice concrete - cu categoriile de motivație și de gestionare a activităților oamenilor, în ciclul socio-psihologic - cu categorii care descriu mecanismele de comportament și activitatea umană precum și reglementarea acestora. În știința străină, originea categoriei „OV” se referă la sistemul Parsons, care este introdus în teoria acțiunii direct după conceptele de bază ale

orientării, a situațiilor și liderului. În prezentarea sa, OV se confruntă cu norme, standarde, criterii de selecție [apud 269].

Unul dintre primii autori, din psihologia socială sovietică, care a făcut referință la conceptul de „OV” a fost В.Б. Ольшанский, care înțelegea prin OV scopul, aspirația și idealurile de viață acceptate în conștiința unui grup, concluzionând influența inevitabilă a „conștiinței grupului” asupra sistemului individual de V. Autorii А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов acordând atenție acestei probleme: consideră OV atitudini ale personalității cu privire la anumite V ale culturii materiale și spirituale a societății [263]. Acești cercetători consideră că OV reprezintă cea mai importantă componentă a structurii personalității, care determină comportamentul și atitudinea față de lumea înconjurătoare. Din punctul de vedere al teoriei relațiilor, orientările valorice sunt, pe de o parte, ca o manifestare specifică a personalității cu mediul înconjurător și, pe de altă parte, ca sistem de atitudini care reglează comportamentul persoanei în fiecare caz concret [apud. 269]. В.В. Водзянская scrie că reglatorul comportamentului individului este sistemul de atitudini fixe, sistemul de relație, OV. Printre atitudinile fixe există cele care au o pondere specială, deoarece sunt dezvoltate în legătură cu acele elementele ale realității care au o V specială pentru persoana respectivă. Acestea constituie sistemul relativ stabil de atitudini fixe sau orientarea valorică a personalității, care organizează comportamentul în raport cu obiectele și fenomenele lumii obiective, la sfera vieții publice și la el însuși ca membru al societății”. Prin definiția oferită de către А. Г. Здравомыслов, OV sunt cele mai importante elemente ale structurii interne a personalității, consacrate de experiența de viață a individului, de întregul set de experiențe semnificative pentru o anumită persoană [263].

Ю.М. Жуков consideră OV determinante de luare a deciziilor [261]. В.Г. Алексеева scrie că OV sunt aria principală a transformării valorilor culturale în stimuli și motive ale comportamentului practic al oamenilor [209]. А. Адыкулов consideră că OV pot acționa ca un mecanism psihologic, cu ajutorul căruia se formează caracteristicile și natura relațiilor elevilor pentru V mediului lor social. Autorul consideră OV ca dimensiuni psihologice, pe baza cărora se formează caracteristicile și natura atitudinilor față de V, adică referirea oricărui subiect sau fenomen al realității înconjurătoare la categoria V personale. К.У. Камбарова consideră că OV sunt în relație cu dezvoltarea identității personalității și caracterizează abordarea generală a persoanei către lume, către sine, dau sens și direcții pozițiilor personale, comportamentului, acțiunilor. Ele se bazează pe nevoile personale formate, dorințele și aspirațiile sale, jucând un rol important în procesul de a luare a deciziilor [269]. Autorii Г.Л. Будинайте și Т.В. Корнилова la fel evidențiază că în calitate de V personale devin acele semnificații în raport cu care se determină subiectul. Conștientizarea și acceptarea de către individ a sensurilor personale este prin urmare o condiție necesară pentru formarea V personale [226].

În acest sens, considerăm important studiul realizat în cadrul tezei de doctorat (2004-2011), cu referire la conștiința de sine și sistemul de V ale personalității adolescentului. În procesul studiului ne-am axat pe V individuale ale personalității adolescentului, precum și pe modul de ierarhizare a acestora în diferite situații. Astfel, am evidențiat că VS pot deveni V individuale după trecerea lor prin prisma conștiinței de sine. Procesul de transformare și interacțiune, în viziunea noastră, este decis de conștiința de sine a personalității. VS filtrate prin conștiința de sine a personalității, fiind înțelese, gândite, analizate, comparate, generalizate, devin V individuale. Bineînțeles că nu toate VS devin V individuale, deoarece acestea sunt selectate în funcție de scopurile, motivele, interesele, aspirațiile, direcționările personale ale individului [106, p. 44]. De altfel, referindu-ne în acest context la relația dintre V și APS a personalității, procesul de transformare și interacțiune a V poate fi dezvoltat. Respectiv, în viziunea noastră, acest proces influențează APS (Figura 1.1).

Fig. 1.1. Procesul de transformare și interacțiune a valorilor din perspectiva adaptării psihosociale [contribuție proprie]

În concluzie evidențiem faptul că orientările valorice ale personalității sunt cele mai importante elemente în structura personalității. Orientările valorice sunt analizate ca un complex de valori conștiente și ordonate ale personalității, determinându-i astfel comportamentul și activitatea acesteia precum și nivelul de adaptare psihosocială.

1.3. Adaptarea psihosocială: definiții, teorii, criterii

Întâlnim frecvent în literatura de specialitate concepte studiate din diferite dimensiuni. Acestea denotă sensuri, caracteristici, componente importante pentru ramura științifică din prisma căreia este cercetat. În acest context am considerat necesară analiza delimitărilor conceptuale ale APS a personalității. Actualmente dezbateră științifică a acestui concept ia amploare, deoarece este important pentru domeniul calității vieții.

Sunt de mare valoare studiile despre procesul de adaptare realizate de autorii străini și autohtoni enumerați în partea introductivă a lucrării. Referindu-ne la raporturile persoanei cu alte persoane, la raporturile ei cu întreg mediul social, care înaintea multiple cerințe către aceasta,

vom înțelege și modalitatea în care se realizează APS. O mulțime de factori sociali care sunt permanent în interacțiune influențează nivelul de A a persoanei. Detalii despre aceste caracteristici sunt evidențiate în abordările autorilor la care ne vom referi în continuare.

De altfel, în ultimii ani observăm o creștere a numărului de lucrări elaborate, în special teze de doctorat în psihologie, cu privire la conceptul de A: M. Pleșca [143], D. Murariu [87], E. Puzur [153], L. Donoga [253], A. Tarnovski [185], S.Toma [186] et.al.

Conceptul de adaptare. Frecvent adordările cu referire la teoria adaptării sunt studiate din perspectivă interdisciplinară. Analizând fundamentele teoriei generale a adaptării, este necesar să se acorde atenție asupra întrebărilor despre: 1) conceptul de A; 2) criteriile de A - inadaptare; 3) mecanisme de A; 4) forme, tipuri de A; 5) dinamica procesului de A; 6) proprietăți adaptative și potențialul adaptativ al individului.

Н.Н. Мельникова, în anul 2002, cu privire la noțiunea de A menționa că există peste patruzeci de definiții pentru conceptul de A, dar important este faptul că în acestea rămân componentele generale. De altfel se evidențiază că definițiile adaptării trebuie să se axeze pe câteva componente stabile: procesul de A întotdeauna presupune interacțiunea a două obiecte; această interacțiune se desfășoară în condiții speciale - condiții de dezechilibru, inconsecvență între sisteme; scopul principal al unei astfel de interacțiuni este o anumită coordonare între sisteme, gradul și natura cărora pot varia în limite destul de largi; realizarea scopului presupune anumite schimbări în obiectele care interacționează [320, p. 9]. A în sensul larg al cuvântului, când se combină două aspecte - biologic și social - este A la schimbarea condițiilor externe și interne [214]. Fenomenul A este privit în mod tradițional în trei dimensiuni: 1. **proces** - când se studiază A ca proces, se iau în considerare schimbarea etapelor procesului, dinamica modificărilor componentelor emoționale, comportamentale și cognitive în timpul tranziției de la o etapă la alta. 2. **stare** - când vorbesc despre A ca stare, înseamnă gradul de A – dezadaptare a individului în acest moment. 3. **proprietate, calitate** - proprietatea este înțeleasă ca adaptabilitate, ca o caracteristică a unui individ: aici pot fi luate în considerare caracteristicile adaptative ale unei personalități, strategiile adaptative de comportament etc. [305, p. 9]. Deci, în literatura de specialitate conceptul de A este studiat din diverse perspective.

Noțiunea de A este definită drept ansamblu al modificărilor conduitelor care vizează asigurarea echilibrului relațiilor între organism și mediile lui de viață și, în același timp, al mecanismelor și proceselor care susțin acest fenomen [78]. Din altă perspectivă conceptul de A vizează reacția, conduita, ce pune organismul și activitatea psihică ce îl caracterizează social în repliere suplă la condițiile variabile și numeroase ale mediului în care acesta trăiește, capacitatea psihicului de a se modifica în raport cu schimbările intervenite în condițiile sale de viață, devenind apt de a îndeplini funcțiile și obiectivele sale [171]. A se manifestă la toate nivelurile

structural-funcționale din a căror dinamică se constituie condiția umană, ca „proces dinamic de schimbare, dezvoltat în mod voluntar sau involuntar, în scopul replasării organismului într-o poziție mai avantajoasă față de mediul înconjurător și presupunând capacitatea de a învăța. Comportamentul este medierea cea mai des folosită pentru plasarea organismului într-o situație mai puțin amenințătoare, pentru satisfacerea trebuințelor sale, pentru asigurarea atât a propriei supraviețuiri, cât și a speciei sale. Un obstacol obligă la o mobilizarea organismului care încearcă prin comportament să-și mențină echilibrul anterior sau să ajusteze și să creeze un nou echilibru compatibil cu supraviețuirea sa. Căutarea acestui echilibru este o necesitate psihologică” [52]. A este un proces de modificare prin care un individ sau un grup își adecvează, parțial sau total, propriul mod de a acționa în funcție de condițiile și exigențele mediului natural sau socio-cultural. A omului la condițiile mediului este una dintre principalele probleme științifice interdisciplinare. A nu este altceva, decât procesul de acomodare a individului, a însușirilor personalității la condițiile schimbătoare ale vieții și activității omului. Procesul de A este legat de formarea reacțiilor necesare, care ar asigura menținerea sănătății și capacității de muncă a omului, de transformarea activă a mediului extern pentru crearea condițiilor de viață, de muncă și de trai ce ar facilita acomodarea subiectului la situațiile noi [56].

În lucrările autorului C.G. Jung relația dintre subiect și obiect constă întotdeauna dintr-un *raport de A*, aceasta presupunând acțiuni ale unuia asupra celuilalt, acțiuni ce duc la acele modificări reciproce ale subiectului și obiectului care constituie însăși A”. Autorul susține că personalitatea dispune de patru funcții principale pentru a se adapta lumii și structurii sale interne: „gândirea”, „sentimentul”, „senzația” și „intuiția”. Predominarea unei funcții caracterizează tipul și determină acțiunea sa. Conform autorului, extravertiții se adaptează repede și bine în comparație cu introvertiții [76]. J. Piaget, în teoriile sale, menționează că A, rezultă din echilibrarea a două procese: *asimilarea* și *acomodarea* [141; 322]. Procesele de A sunt utilizate de fiecare dată când o situație comportă unul sau mai multe elemente noi, necunoscute sau care nu sunt, pur și simplu, familiare. Asimilarea și acomodarea sunt considerate de către Piaget activități esențiale pentru dezvoltarea individului, al cărui dinamism îl exprimă împreună [apud 78]. A. Adler consideră că fiecare dintre noi dorește a fi mai presus față de celălalt, de a fi câștigător, altfel ne simțim inferiori. Deci, acest fenomen joacă un rol important în procesul de A sociopsihologică a persoanei. Autorul afirmă că dezvoltarea personalității este condiționată de factorii socio-culturali, accentuând importanța influențelor educative în formarea Eului. Influențele sociale se concretizează în plan psiho-comportamental, în două aspecte: A - modificarea variabilelor personale în funcție de mediu; *modelarea* - modificarea variabilelor de mediu în funcție de configurația personală [1]. Grossman H.J. susține că o persoană este cu atât mai bine adaptată, cu cât are mai frecvente și mai profunde schimburi interpersonale echilibrate

cu ceilalți din jur și diferiți factori ai ambianței sociale. În alți termeni, comportamentul adaptativ exprimă, din perspectiva psihologică, eficiența sau gradul în care individul atinge standardele independenței personale și responsabilității sociale cerute de grupul social căruia îi aparține [apud. 82]. În viziunea lui E. Erickson, procesul de A este determinat de „alarmă” – reacții defensive ale individului la cerințele mediului ca echilibru armonios sau conflictual. Astfel, conflictul este unul dintre rezultatele posibile ale interacțiunii dintre individ și mediul înconjurător, în cazul în care reacția de protecție a individului și „concesiile” mediului social sunt insuficiente pentru a stabili afectarea echilibrului homeostatic. Aceasta accepțiune este, cu siguranță, una importantă pentru înțelegerea AP a personalității [377; 381]. K. Horney, în explicarea conceptului de A, pune accentul pe determinanți socioculturali. Autoarea denotă că în viziunea psihologică a A mecanismelor de apărare în societate, se poate recurge la una dintre strategiile conform cărora o persoană poate decide să se supună prin inferioritate „față de societate” sau prin încercarea de a transpune pe ceilalți slăbiciunile sale. Astfel de indivizi aleg V respective, acestea fiind necesare pentru sistemul lor de protecție internă [apud. 58]. J. Fleyvell definește A ca un proces și un rezultat al activității subiectului în cadrul mediului social. Eysenck H.J. determină A ca o stare de armonie între individ și mediul natural sau social, proces prin care se realizează o stare armonioasă [382; 383]. Autori precum, J. Mayer, P. Salovey, D. Goleman, D. Caruso, R. Bar-On sunt de părere că planul emoțional este implicat în A socială [apud. 82].

P. Popescu-Neveanu definește termenul de A ca „ansamblul de procese și activități prin care se trece de la un echilibru mai puțin stabil între organism și mediu, la un echilibru mai stabil; funcționarea organismului prin înglobarea schimburilor dintre el și mediu. Dacă aceste schimburi favorizează funcționarea normală a organismului, acesta este considerat ca adaptat”. Autorul clasifică trei tipuri de A: *senzorială*, *psihologică* și *socială*. AP este acceptată în sensul dat de J. Piaget; AS semnifică potrivirea unei persoane cu mediul, acordul dintre conduita personală și modelele de conduită caracteristice ambianței, echilibrul dintre asimilarea și acomodarea socială” [147]. C. Gorgos consideră că A este un „proces activ, dinamic și creator, care necesită un permanent efort realizat prin procesele de integrare și reglare, care fac posibilă utilizarea optimă a rezervelor funcționale, precum și refacerea acestora în perioada în care solicitarea încetează” [65]. I. Mânzat susține că „A este un proces al învățării, care contribuie la construcția omului asigurându-i adolescentului dezvoltarea ca factor constructiv și dinamizator” [apud. 87].

În lucrările autorilor A. Baba și R. Ciurea, A facilitează eliminarea sau modificarea condițiilor care creează probleme; perceperea controlului semnificației trăirilor într-o manieră prin care să se neutralizeze caracterul ei problematic; păstrarea consecințelor emoționale ale

problemelor în limite controlabile [7]. C. Păunescu și I. Mușu consideră că procesul A constituie o acțiune complexă care, pe baza anumitor funcții și strategii, generează o fuziune esențială între elementele sistemului personalității și elementele sistemului social, determinând o dinamică de dezvoltare și de proces simultan și reciproc [138]. A este un proces greu de surprins, fiindcă vizează acordul individului cu mediul social. În acest context, A este concepută ca una din proprietățile principale ale organismului, care contribuie la modificarea adecvată a funcțiilor corespunzătoare schimbărilor ce intervin din mediul înconjurător [apud. 183]. G. Popescu și O. Pleșa definesc A ca reprezentând „ansamblul reacțiilor prin care entitatea de adaptat își ajustează structura și comportamentul pentru a putea răspunde armonios condițiilor realității față de care se produce A”. Adaptatul se raportează la sistem nu numai prin acțiuni, ci și prin alegeri ale condițiilor existente. A reprezintă așadar relația sau interacțiunea dintre o entitate (structură, sistem) care se adaptează și o entitate față de care se produce A [apud 71, p. 149]. În ceea ce privește *inadaptarea*, autorii consideră că acest concept este ceva abstract. Avem de-a face de fapt cu inadaptăți, iar situațiile diferă între ele, având anumite particularități. Definierea inadaptării este făcută în termeni de negare a adaptării, atât A, cât și inadaptarea depinzând de particularitățile celui care urmează să se adapteze și de particularitățile mediului sau sistemului în care urmează să se integreze. Așa cum arată Piaget, asimilarea și acomodarea sunt de asemenea aspecte ale procesului de A. Acomodarea implică modificări sau transformări cognitive ale schemelor senzorio-motorii, în acord cu cerințele mediului înconjurător. Asimilarea presupune încorporări ale unor elemente externe, în scheme conceptuale existente. În procesul de A, acomodarea și asimilarea sunt simultane, între ele existând un anumit echilibru [71, p. 149].

Pornind de la tipurile de A la schimbare identificate de Merton [apud 71, p. 150], Eckstein prezintă următoarele strategii pe care indivizii le pot folosi pentru a se adapta la schimbări drastice: conformitate ritualică; conformitate pragmatică, retragere și rezistența la autoritate. Aceste strategii duc, în cele din urmă, la crearea unor noi modele și teme culturale. Procesul de A de la vechile reguli și idealuri la cele noi este un proces de durată, caracterizat de competiție între diferite ideologii pentru a fi acceptate de către public, după autorii B. Voicu, M. Voicu [193]. C. Enăchescu menționează că raporturile persoanei cu ceilalți sau cu lumea sunt esențiale, iar de natura și modalitatea lor de realizare depind într-o măsură considerabilă echilibrul sufletesc intern al individului, precum și acordul extern al acestuia cu lumea. În ambele situații se vorbește de A care este rezultatul raportului individului cu lumea. Ea se prezintă sub două aspecte: 1. *raporturile de concurență și competiție*; 2. *raporturile de cooperare și sprijin mutual* [55, p. 90]. Cele două tipuri de raporturi interumane nu sunt contradictorii, ci complementare și ele exprimă cele două direcții principale de acțiune psihologică, urmărind A individului la lume și acordul acestuia cu celelalte persoane. Dificultățile de A (inadaptare, dezadaptare) sunt aspecte

importante, care interesează direct igiena mintală. Cauzele care generează dificultățile de A se confundă cu factorii de morbigeneză, reprezentați de următorii: a) *factori interni, personali*: absența motivației, dezinteresul, lipsa unui model stimular în existența unor boli psihice grave etc.; b) *factori externi, socioculturali*: prezența unor persoane străine sau a unui mediu social ostil, prezența unor modele străine negative, conflictele și crizele sociale și culturale, pierderea V morale, schimbarea mediului de origine etc. [55, p. 90].

Sunt importante lucrările autorilor ruși cu referire la conceptul de A din prisma contextului social și psihologic. Медведев В.И. definește noțiunea de A - un răspuns sistemic intenționat al individului, oferindu-i posibilitatea de a realiza activități sociale și de viață sub influența unor factori, a căror intensitate și amploare duc la dezechilibrul homeostatic” [302]. Колесов Д.В. introduce rafinament în această terminologie. În opinia lui, procesul de A poate fi numit stare a organismului, ca urmare a implementării cu succes a acestui proces – adaptabilitate, iar diferențele în starea corpului, înainte și după procesul de A – ca efect de A [280]. A este folosită pentru a descrie rezultatul procesului de A în genere și al celui de A asociat cu o anumită „viziune”, de pregătire a individului pentru socializare [355, p. 55]. А.А. Реан subliniază angajamentul personal ca o condiție de A eficientă: „adevărata A este întotdeauna un proces activ: dacă se schimbă în mod activ mediul social, se schimbă în mod activ și individul” [331]. Г.А. Балл [215, p. 92] consideră că A este înțeleasă în mod îngust, ca A la mediu, ca subordonare a individului față de mediul care nu depinde de el, iar mediul este interpretat ca mediu nemijlocit al individului. O înțelegere îngustă a adaptării ca ajustare este caracteristică pentru reprezentanții direcției neobehavioriste - H.J. Eysenck, W. Arnold, R. Meili [383, p. 25]. Г.А. Балл [215] susține că o înțelegere restrânsă atât a adaptării, cât și a mediului adaptării nu poate acționa ca principiu explicativ în analiza funcționării personalității și a dezvoltării acesteia în societate.

Susținătorii direcției interacționiste - Philips L. [394], Т. Шибутани [366] - subliniază diferența dintre conceptele de adaptare și reglare - dintre fenomenele indicate de aceste concepte. Т. Шибутани, consideră că conceptul de „A” se referă la modul în care corpul se adaptează la cerințele unor situații specifice. A se referă la soluții mai stabile - modalități bine organizate de a face față problemelor tipice, la tehnici care cristalizează printr-o serie succesivă de adaptări. În ultimele decenii, printre principiile științifice generale ale cunoașterii fenomenelor sociale și psihologice, principiul coevoluției capătă din ce în ce mai multă importanță: existența armonioasă, interdependentă a omului, a societății și a biosferei. În conformitate cu acest principiu, o persoană este privită ca un sistem deschis și cu scop, ale cărui acțiuni sunt orientate spre atingerea unui obiectiv. Conform principiului coevoluției, omul este privit și ca un sistem de autoreglare, autoreglabil, care se caracterizează prin A. În același timp, A este considerată o

latură a activității vitale a unui sistem viu, care este necesară atât pentru supraviețuirea sa, cât și pentru dezvoltarea sa [366].

Conceptul de AP. Ю.А. Александров analizează A psihologică ca urmare a activităților sistemice de autoguvernare holistică, activități ce țin de componente individuale în interacțiunea lor, dar și ca „asistență” care generează noua calitate integratoare a subsistemelor individuale [207]. A psihologică este un fenomen care caracterizează cea mai optimă A a psihicului uman la condițiile de mediu, viață și condiții private [345]. O notă fundamentală îi atribuie procesului de APS autoarea И.Н. Никитина, care-l definește ca un proces de integrare a personalității în sistemul relațiilor sociale deja stabilit [apud 153].

Conceptul de AS. AS este definită ca fiind un produs al acumulării și condensării în timp a interacțiunii interpersonale, caracterizat printr-o serie de transformări și ajustări mutuale ale trăsăturilor de personalitate și conduitelor indivizilor participanți la interacțiune [187]. R.M. Klein afirmă că AS este o formă de activitate socială care constă din stăpânirea ambianței. Ea urmărește realizarea unui echilibru între capacitățile, aspirațiile, obiectivele și dorințele individului cu cerințele și solicitările ambianței sociale și a mijloacelor oferite de ea pentru satisfacerea acestor aspirații [391]. T. Cavell, definește AS - măsura în care persoana este capabilă să atingă scopuri personale, incluzând acceptarea din partea egalilor și starea de bine emoțională adecvat nivelului său de dezvoltare. Autorul subsumează AS conceptului supraordonat de competență socială, ce include și deprinderile necesare producerii răspunsurilor adecvate contextului social și performanța sau calitatea acestor răspunsuri [377].

Т.Н. Вершинина afirmă că în cazul în care mediul social este activ cu privire la subiect (domină), respectiv în A predomină acomodarea, iar în cazul în care în interacțiunea om-mediul domină subiectul atunci natura adaptării are un caracter dinamic, de activitate intensă [234]. A socială descrie mecanismele prin care un individ se recunoaște apt de a aparține unui grup. Б.Ф. Березин definește AS - proces de asimilare de către personalitate a relațiilor sociale existente, a normelor, a etaloanelor, a tradițiilor existente în societatea în care trăiește și activează [220]. Angajamentul personal, o condiție de A eficientă, este descris de А.А. Реан evidențiind faptul că adevărata A este întotdeauna un proces activ și anume dacă se schimbă în mod activ mediul social, se schimbă în mod activ și individul [330; 331]. AS este un fenomen care presupune A individului la condițiile mediului social, formarea unui sistem adecvat de relații cu obiectele sociale, rolul plasticității comportamentului și integrarea individului în grupurile sociale, susțin autorii М.И. Еникеев, О.Л. Кочетков [257]. Personalitatea este, în același timp, un subiect al activității active, al comunicării și al relațiilor, în concepțiile autorilor К.К. Платонов, В.И. Мясичев etc. Procesul de AS, în legătură cu această teză, ar trebui considerat, în primul rând, ca „în curs de dezvoltare activă”. O persoană nu numai că se A, ci și se influențează pe sine și viața

sa, după D.G. Mead, T. Шибутани ș.a. În același timp, chiar și Л.С. Выготский a subliniat că există o combinație de roluri pasive și active la o singură persoană. Astfel, procesul de AS implică nu numai impactul mediului asupra subiectului, ci și a subiectului asupra mediului. T. Шибутани, interpretând A ca formă de protecție a omului la cerințele sociale, ca ieșire dintr-o situație stresantă, ca stăpânire a noilor roluri sociale, ca depășire a stresului, exprimă opinia că A este un set de reacții adaptive, care se bazează pe dezvoltarea activă a mediului, schimbarea acestuia și crearea condițiilor necesare pentru o activitate de succes. Din punctul de vedere al И.А. Малашихина și Л.Ф. Артеменкова, un aspect important al AS este acceptarea de către individ a unui rol social, alți autori susțin că eficacitatea adaptării depinde de cât de adecvat se percepe individul pe sine și conexiunile sale sociale: „o idee distorsionată sau insuficient dezvoltată despre sine duce la deficiențe de A” [apud 206, p. 7]. И.А. Милаславова evidențiază caracterul obiectiv-subiectiv al A (acomodare și conformare) și se menționează faptul că datorită AS, omul însușește standardele necesare pentru activitățile vitale, stereotipurile cu ajutorul cărora se acomodează activ la fenomenele repetate ale vieții [307; 308]. Н.А. Агаджанян definește AS - proces de asimilare de către personalitate a relațiilor sociale existente în societatea în care trăiește și activează [203].

Conceptul de APS. Având în vedere A umană, este necesar să se separe procesele care au loc la diferite niveluri ale organizării unei persoane ca sistem. În special, caracteristicile A diferă la nivelurile „organism biologic - mediu biologic” și „personalitate - mediu social”. Doar a doua caracteristică „personalitate - mediu social” se referă la APS. Inițial, problema APS a atras atenția psihologilor în legătură cu studiul problemelor interacțiunii umane și a mediului social înconjurător. Н.Н. Мельникова (2002) menționa că în ultimii ani, a existat o evoluție semnificativă în înțelegerea fenomenului de APS, care este asociată cu o schimbare generală în interesul cercetătorilor de la sfera abaterilor psihologice la analiza persoanei sănătoase. Elementul central al teoriei A este conceptul de interacțiune. De regulă, descrierea procesului de A ca interacțiune este strâns legată de recunoașterea rolului activ al individului în procesul de A, cu creșterea statutului comportamentului transformator conștient. Conceptul de interacțiune reflectă cel mai exact particularitățile procesului de AS. Pentru a descrie modelul procesului optim de APS, este recomandabil să se utilizeze o abordare sistematică. Conform acestei abordări, procesul de A optimă constă în construirea unui sistem nou, mai complex și mai perfect, în care obiectele originale (individul și mediul înconjurător) sunt incluse ca subsisteme, menținând în același timp o cotă suficientă de autonomie. Un astfel de sistem are noi proprietăți și funcții care sunt absente în obiectele originale, care sunt utile pentru sistemul nou format și cresc productivitatea generală a subsistemelor sale. Caracterizând diferențele dintre APS de cea biologică, este necesar să se dezvăluie următoarele *prevederi*: 1) APS are loc în principal prin

tipul de A la un mediu în continuă schimbare, ceea ce determină necesitatea deplasării accentului cercetării de la starea de A la proprietatea adaptabilității personalității; 2) procesul de APS nu are limite clare și se desfășoară de-a lungul întregii linii de dezvoltare ontogenetică umană; 3) APS se caracterizează printr-o individualizare excepțională și unicitatea modalităților de A; 4) o caracteristică esențială a APS este un grad ridicat de implementare a unei funcții de transformare activă, atât a personalității, cât și a mediului; 5) procesul de APS este mai mult o interacțiune egală dintre părți decât A, acomodarea persoanei la mediu; 6) scopul principal al APS nu este A, ci autorealizarea individului [305, p. 9].

APS se distinge în mod tradițional printre alte tipuri de A bazate pe localizarea mediului cu care interacționează individul. Caracteristicile mediului determină posibilitățile și natura interacțiunii, limitează formele de A și stabilesc criteriile pentru succesul acestui proces. Mediul social este o formațiune complexă, cu mai multe niveluri. Astfel, se obișnuiește împărțirea mediului social în micro-, mezo- și macro-niveluri. În consecință, procesele de A ar trebui împărțite: intrapersonal, între doi indivizi, între un individ și un grup, intragrup, intergrup, între un individ și societate, între un grup și societate. De regulă, studiile realizate în cadrul problemei AS se concentrează pe studiul interacțiunii individului cu un nivel specific al mediului social (către grupul de studiu, echipa de producție, către o nouă organizație socială, lucrări care se concentrează pe armonizarea relațiilor în diadă, A intrafamilială, A la o nouă cultură etc.) [303; 304; 305]. Procesul de A poate continua în diferite moduri, în funcție de condițiile de mediu. În special, condițiile de mediu diferă în ceea ce privește evidențierea acestor doi parametri precum intensitatea modificărilor de mediu și frecvența acestora. În acest context, se distinge A: a) la condiții extreme; b) la condițiile schimbate deja; c) la condiții permanente; d) la schimbarea condițiilor [305, p. 9]. În concepțiile psihosociale noțiunea de A este analizată în sens îngust și larg. În sens larg, A este înțeleasă ca orice interacțiune între individ și mediu, în care structurile, funcțiile și comportamentul lor sunt coordonate [249, p. 4]. În sens îngust - această definiție este analizată în contextul relației persoanei cu un grup mic, cel mai adesea, organizațional sau studentesc. Aici, procesul de A este înțeles ca intrarea unei persoane într-un grup restrâns, asimilarea de către aceasta a normelor predominante, a relațiilor, obținerea unui anumit loc în structura relațiilor grupului. Caracteristicile acestui aspect în studiul A sunt că, în primul rând, relația dintre individ și societate este considerată ca fiind mediată de grupuri mici, din care individul face parte; în al doilea rând, grupul mic în sine devine una dintre părțile care participă la interacțiunea adaptativă, formând un nou mediu social - sfera mediului imediat, la care se adaptează o persoană [257].

APS denotă optimizarea relației dintre individ și grup, apropierea obiectivelor activităților, a OV, asimilarea normelor individuale și a tradițiilor grupului, includerea acestora în structura

rolului. Г.М. Андреева [211; 212] consideră APS ca fiind interacțiunea individului și a mediului social, ceea ce duce la o relație adecvată între scopurile și V individului, și ale grupului. A, în opinia autoarei, are loc atunci când mediul social contribuie la realizarea nevoilor și aspirațiilor individului, servește la dezvoltarea individualității sale. În înțelegerea fenomenului dat, autorii Березин, Налчаджан consideră că locul central aparține ideii de implementare constantă a procesului de A în prezența unor schimbări semnificative în sistemul „individ-mediu”, ceea ce ne permite să considerăm A ca un proces ciclic care asigură corespunderea activității psihice și comportamentului unei persoane cu cerințele mediului [205; 206; 220; 314]. А.Н. Леонтьев [289], С.Я. Рубинштейн [335] consideră procesul de APS ca raport între cele două componente: persoana și mediul social, în care persoana acționează, pe de o parte, și ca actul interacțiunii multidimensionale, pe de altă parte. Рубинштейн a propus pentru prima dată formula „reflecție-personalitate-rezultat”, pentru a clarifica că personalitatea umană se manifestă ca un „tot unitar” incluzând totalitatea structurilor interne pentru a interacționa cu mediul extern. Т.В. Снегирева consideră că APS este un proces activ de însușire de către personalitate a experienței sociale, posedarea de capacități comunicative și roluri sociale [346]. În același sens А.В. Петровский, evidențiază că APS reprezintă fenomenul includerii omului în mediul social, în activitatea de bază, integrarea lui în grup, în funcție de particularitățile sale individuale [319; 320; 321].

V.G. Krâsiko definește APS - rezultat al interacțiunii dintre individ și mediul social, care conduce la raportul optim între scopurile și V unui individ și grup. A reprezintă procesul de dobândire de către oameni a unui anumit statut psihosocial, de asimilare a unor funcții psihosociale pe roluri. Reflexia reprezintă un mecanism de comprehensiune reciprocă, adică conștientizarea de către individ a mijloacelor cu care a produs o anumită impresie asupra altor persoane. În procesul de APS, individul tinde să obțină o armonie, între condițiile de viață și activitatea internă/externă. Pe măsura realizării acestei armonii crește gradul de adaptabilitate al individului. În cazul unei adaptabilități totale se obține caracterul adecvat al activității psihice a individului la condițiile date ale mediului și ale activității sale în anumite situații sau altele. APS apare și ca un mijloc de protecție a individului, cu ajutorul căruia se relaxează și se elimină tensiunea psihică internă, neliniștea, stările destabilizatoare, care apar la individ în cazul interacțiunii cu alte persoane, cu societatea în ansamblu. Mecanismele de protecție ale psihicului acționează în acest caz ca mijloace de AP a individului. În ansamblu, când individul asimilează mecanismele de protecție psihologică, aceasta mărește potențialul său adaptativ, favorizează reușita APS [77]. S. Moscovici determină că în cadrul fenomenului de APS au loc complexe procese de compatibilizare, complementarizare, intercunoaștere, interacceptare, astfel încât se instituie cadre de colaborare, interese, proiecte și V, reguli și obiceiuri comune [84]. Procesul de

A de la vechile reguli și idealuri la cele noi este un proces de durată, caracterizat de competiție între diferite ideologii pentru a fi acceptate de către public [193].

Conceptul de adaptabilitate psihologică. Pentru a caracteriza aspectul eficient al procesului de A în literatura științifică, autori precum И.А. Георгиева, А.А. Налчаджан, Л.Л. Шпак, А.Н. Жмыриков, В.Н. Безносиков etc. adesea au folosit conceptul de *adaptabilitate* prin care se înțelege o stare a subiectului care îi permite să se simtă liber și dezinhibat în mediul socio-cultural, să se implice în activitatea de bază, să simtă schimbări în mediul familiar, să se adâncească în problemele spirituale intrapersonale, să-și îmbogățească lumea interioară prin forme și metode mai perfecte de interacțiune socioculturală [217; 241; 260; 314; 368]. Problema criteriilor de A este în prezent în discuție. În literatură sunt întâlnite diverse abordări pentru determinarea criteriilor de adaptabilitate. Majoritatea, care studiază un aspect sau altul al adaptării, combină *criteriile* în două mari grupuri: 1. *obiectiv* (extern) și 2. *subiectiv* (intern), care, în funcție de punctele de vedere științifice, la rândul lor, autorii sunt, de asemenea, împărțiți în categorii. В.Н. Безносиков [217] împarte *criteriile obiective* în două categorii: 1) subiectiv-proprie, adică autoevaluarea subiectului adaptării; 2) subiectiv-obiective, atunci când adaptantul face obiectul evaluării stărilor sale printr-o metodă relativ obiectivă (expertă). Prima categorie include indicatori precum: satisfacție, relații, OV, direcționări, atitudini sociale etc. La a doua categorie autorul atribuie o gamă largă de criterii bazate pe generalizarea evaluărilor comportamentului social al adaptantului, de exemplu: respectarea disciplinei muncii, activitatea socială, dorința de a îmbunătăți calificarea profesională etc. Л.Л. Шпак [368] la semnele subiective ale adaptivității socio-culturale atribuie: satisfacția față de poziția personală în sistemul relațiilor sociale; menținerea conștientă a normelor și tradițiilor mediului sociocultural; dorința și disponibilitatea de a îmbogăți conținutul, formele și modalitățile de interacțiune cu acest mediu. Potrivit autorului, la principalele semne obiective ale adaptabilității se referă: creșterea activității creative în procesele socio-culturale ale mediului dat și ale întregii societăți; îmbogățirea conținutului și naturii activității, dinamică (energică - intensivă în profunzime, rapidă în ritm) dezvoltare internă mobilă a realizărilor progresului cultural (inovații științifice și tehnice, inovații în muncă, sfera politică și spirituală a vieții); stabilitatea subiectului adaptării într-un mediu sociocultural dat. А.Н. Жмыриков [260], autorul modelului de AS de tip integrativ, identifică următoarele criterii ale adaptabilității: parametrii de ieșire ai activității personalității, gradul de integrare a personalității în macro- și micro-mediu, nivelul de realizare a potențialului intrapersonal, bunăstare emoțională. Subliniind în general abordarea de succes a autorului А.Н. Жмыриков, А.А. Реан, între timp observă că criteriile: „parametrii de ieșire a activității” și „nivelul de integrare a individului cu macro- și micro-mediul” sunt interdependente, deoarece ambele sunt externe. Iar criteriul „gradul de realizare a potențialului

intrapersonal”, în opinia sa, este mai oportun să îl înlocuim cu altul, care reflectă nevoia de autoactualizare. „Nu gradul de realizare a potențialului ca caracteristică statică, ci anume dorința de autoactualizare și posibilitatea realizării cât mai complete a acestei dorințe ca parametri dinamici și procesuali, este un indiciu al adaptării sociale a individului”. Astfel, A.A. Pean leagă criteriul intern cu stabilitatea psihoemoțională, confortul personal, starea de satisfacție, lipsa distresului, senzația de amenințare etc. [329, p. 73]. В.В. Гриценко [249, p. 19], analizând succesul APS a individului în noile condiții socio-culturale ale existenței, diferențiază criteriile în funcție de grup sau de aspectul individual. Din punctul de vedere al autorului, indicatorii productivității A la nivel de grup sunt: satisfacția în relațiile cu noul mediu; identitate socială (etnică) pozitivă; imaginea pozitivă a conceptelor „Noi” și „Ei”; toleranță intergrup. Printre *criteriile de A la nivel personal*, autorul face distincție dintre: actualizarea nevoilor dezvoltate de stimă de sine și auto-actualizare; satisfacția în activitatea profesională ca fiind cea mai importantă condiție pentru realizarea nevoii de autoactualizare; satisfacție cu sensul vieții și o evaluare optimistă a situației vieții; activitate ridicată, stabilitate emoțională, locus intern de control. Majoritatea cercetătorilor se străduiesc să identifice indicatorii cheie de performanță ai procesului de adaptabilitate. În special, И.К. Кряжева remarcă faptul că principalele criterii psihosociale pentru adaptabilitatea unei persoane în organizații sunt „caracteristicile sale de dispoziție, direcționarea OV, precum și climatul psihosocial al echipei” [283, p. 206]. О.Ф. Гефеле cu privire la indicatorii de A a personalității în sfera muncii, pe de o parte, se referă la nivelul de eficiență al funcționării individului ca angajat și membru al echipei; pe de altă parte, se referă la nivelul de satisfacție cu condițiile de activitate și comunicare [242]. Într-una din ultimele lucrări ale autorului A.A. Pean [331]. este descris, de asemenea, un criteriu de clasificare bidimensională. Ca dimensiuni ortogonale ale modelului de AS, se propun următoarele: corespunderea comportamentului real al persoanei cu cerințele mediului social (așa-numitul „criteriu extern”), precum și absența sentimentului de amenințare, realizarea confortului intrapersonal (așa-numitul „criteriu intern”). Apropiat este punctul de vedere al autorului H.A. Нестеренко, care, în toată varietatea indicatorilor de adaptabilitate a personalității, identifică trei criterii principale: integrarea cu mediul, realizarea potențialului personal, bunăstarea emoțională. Este de remarcat faptul că, în ciuda diferenței de abordare a desemnării criteriilor adaptabilității, autorii sunt unanimi în evidențierea unuia dintre indicatorii săi interni semnificativi. Acest criteriu, în funcție de particularitățile conceptului autorului, este marcat în diferite moduri: „bunăstare emoțională” [260; 330]; „nivelul de satisfacție cu condițiile de activitate și comunicare” (О.Ф. Гефеле); „bunăstarea subiectivă a individului” (Р.М. Шамионов) [360; 362; 363]. Astfel, ținând cont de cele spuse, А.А. Налчаджан susține că adaptabilitatea psihosocială ar trebui definită ca „o astfel de stare de relații între individ și grup, când o persoană, fără conflicte

interne și externe de durată, își desfășoară productiv activitatea de conducere, își satisface nevoile sociogene de bază, merge întru totul în întâmpinarea așteptărilor de rol pe care le face grupul de referință pentru el, experimentează stări de autoafirmare și exprimare liberă a abilităților sale creative. A este procesul psihosocial care, având un curs favorabil, conduce o persoană la o stare de A” [314].

Potrivit autorului С.Ю. Ганжа, un reprezentant al abordării sistemice a APS, rezultatul adaptării este nișa adaptativă formată. Autorul înțelege prin *nișa adaptativă* „relația optimă a individului cu un mediu social specific în cadrul sistemului de APS, care posedă stabilitate și aspect static” [240]. Pe baza faptului că fiecare personalitate în procesul de A formează mai multe nișe de adaptative cu grade diferite de adaptabilitate, supuse unei anumite ierarhii, nivelul de adaptabilitate poate varia destul de puternic în diferite nișe. Nișă adaptativă, în care nivelul de adaptabilitate este evaluat ca fiind ridicat, iar A este stabilă, se numește armonioasă. Potrivit opiniilor lui С.Ю. Ганжа, este imposibil să vorbești despre nivelul de A al unei persoane fără a lua în considerare un mediu social specific. Adaptabilitatea psihosocială în cele mai multe cazuri este relativă. Deci, o persoană poate fi adaptată cu succes în nișa adaptativă asociată cu activitatea profesională (nișă adaptativă armonioasă) și scăzut adaptată în alte nișe - familie, mediul apropiat, organizații publice, grup în cadrul societății (nișe de A simple). Și, dimpotrivă, o personalitate poate fi bine adaptată în majoritatea nișelor adaptative și inadapată / dezadaptată într-una [206; 240].

Dezvoltarea personalității în ontogeneză poate fi considerată ca un lanț de opțiuni de A reușite sau mai puțin reușite pentru individ, în urma căreia se formează un anumit sistem de relații și conceptul de sine al persoanei. Deci, studiul lucrărilor dedicate problemei A au arătat că oamenii de știință ruși Ю.А. Александровский, Л.И. Анцыферова, Ф.Б. Березин, И.А. Милославова, А.А. Началджан, В.Н. Парыгин, А.Ю. Шалыко ș.a. [208; 220; 307; 308; 314 etc.] nu se concentrează pe starea fixă de A la mediu, ci pe adaptabilitatea personalității ca proprietate, care se bazează pe caracteristicile sferei nevoilor motivaționale, care fac posibilă păstrarea nucleului personalității în condițiile schimbării factorilor externi. În concepția autorului О.В. Полянок, APS se realizează prioritar prin tipul de A la mediul în continuă schimbare, ceea ce determină necesitatea de a schimba accentul cercetărilor de la starea de A la proprietatea adaptabilității [323, p. 7]. Cu o adaptabilitate neformată, afirmă О.Ф. Гефеле, abilitățile adaptative pot fi reproduse stereotip în ontogeneză, complicând semnificativ procesele de dezvoltare și autorealizare a individului [242]. Capacitățile de A ale unei persoane nu sunt nelimitate și sunt în mare măsură determinate de caracteristicile psihologice individuale. Un punct de vedere similar este prezentat în lucrarea autorului С.А. Ларионова [286, p. 41]: „Gradul de adaptabilitate psihosocială este determinat de resursele adaptative ale individului și

de caracteristicile mediului concret în condițiile cărora are loc satisfacerea nevoilor de bază ale individului într-o atitudine pozitivă, ceea ce este posibil doar dacă rezultatele activităților individuale corespund cerințelor societății. **Resursele adaptative ale personalității** sunt o serie de caracteristici psihosociale și individuale ale acesteia care **determină gradul de adaptabilitate** al persoanei în condiții sociale specifice”.

Analiza literaturii de specialitate ne permite să vorbim despre o mare varietate de abordări teoretice ale problemei A în diferite domenii ale cunoașterii științifice, care este asociată cu specificul sarcinilor cercetării efectuate, precum și cu abordările reliefate în diferite școli științifice [202; 204; 208; 216; 219; 237; 248; 265; 276; 278; 281; 287; 298; 343; 356; 358]. Aparatul conceptual al fenomenului studiat este diferențiat în funcție de scop, conținut, metode și rezultate ale procesului de A, precum și luând în considerare diferențele în descrierea caracteristicilor a două sisteme care interacționează: individul și mediul înconjurător. În pofida diversității și ambiguității abordărilor problemei, A.K. АКИМЕНКО prezintă APS a unei personalități ca un proces și un rezultat al interacțiunii unei persoane cu mediul bazat pe mecanisme de balansare echilibrată care presupun păstrarea integrității și stabilității personale (identitate), integrare și, în același timp, a variabilității (dezvoltarea, îmbunătățirea și dobândirea de noi calități și proprietăți psihosociale), care se referă atât la caracteristicile individului, cât și la modalitățile sale de interacțiune cu mediul înconjurător. Astfel, autorul menționează că a încercat să considere fenomenul APS - o formațiune dinamică multicomponentă și să prezinte într-o formă generalizată sistemul de resurse adaptative personalității. Acest model poate servi drept bază pentru crearea programelor adaptative de psihodiagnostic și de dezvoltare [206, p. 10]. Evidențiem că există o multitudine de definiții referitoare la conceptul de A. În contextul social și psihologic acestea sunt prezentate de unii autori în mod diferit, iar de alții cu multe dimensiuni identice. De altfel, observăm că, sunt autori care vorbesc despre APS ca un tot întreg, ceea ce denotă că caracteristicile acesteia sunt complexe și îmbină în sine necesitatea de a corespunde cerințelor societății ținând cont de propriile trebuințe, și OV.

Teorii, criterii, mecanisme ale APS. *Teoriile psihologice ale APS.* Diferite direcții psihologice și școli au făcut în mod tradițional accente diferite în interpretarea fenomenului de A psihică și psihosocială. Fiecare dintre domeniile studiate (neobehavioriste, psihanalitice, umaniste, în special, interacționiste) reflectă doar parțial particularitățile esențiale ale APS a personalității. Astfel cu privire la acest subiect este necesară analiza comparativă a abordărilor problemei APS în conformitate cu criteriile: 1) conceptul de AS și psihologică; 2) scopul principal al adaptării; 3) criterii adaptabilității – inadaptabilității; 4) mecanisme de A; 5) trăsături de personalitate adaptive; 6) principalele metode de corectare a dezadaptării [305, p. 12]. Deci, termenul A a găsit o aplicare largă în multe concepte psihologice și socio-psihologice. În special,

în teoria dezvoltării intelectuale de J. Piaget [322], în conceptele de APS a autorilor ruși К.А. Абульханова-Славская, И.А. Милаславова, А.А. Началджан, А.В. Петровский, А.А. Реан, А.К. Акименко, Г.А. Балл etc. [201; 206; 215; 307; 314; 320; 321]. O trecere în revistă a surselor bibliografice permite autorilor să vorbească despre o mare varietate de abordări teoretice ale problemei adaptării în diferite domenii ale cunoașterii științifice, care este asociată cu specificul sarcinilor cercetărilor efectuate, precum și cu diferența în abordările adoptate în diferite școlile științifice. Deci, aspectul biologic al adaptării - comun pentru oameni și animale - include A unei ființe biologice la condiții stabile și schimbătoare ale mediului extern și în organism (senzorial, A la lumină etc.). Mecanismele de A dezvoltate în procesul de evoluție asigură posibilitatea existenței unui organism în condiții de mediu în continuă schimbare. Ф.Б. Березин afirmă că datorită acestui proces, se obține un echilibru în sistemul „persoană - mediu” [220]. Din punctul de vedere al autorului А.К. Акименко, prezintă un interes deosebit reacțiile adaptative ale corpului la influențe extreme, așa-numitul „sindrom de A” [206, p.4]. „Sindromul de A” general descris de G. Selye presupune în sine trecerea unui număr de etape: stadiul anxietății cu mobilizarea forțelor de protecție; stadiul de rezistență - sau stabilizare - a rezistenței crescute a organismului la efectele influențelor adverse; etapele epuizării [340].

Până în prezent, problemele AP, AS și APS, spre deosebire de problemele adaptării biologice, sub aspect teoretic și metodologic, au fost studiate insuficient, în opinia mai multor autori. Este evident că adaptările biologice, psihologice și sociale sunt efectuate în cadrul mecanismelor generale de A, dar există o specificitate în implementarea fiecăruia dintre ele. Principalele prevederi ale teoriei adaptării, formulate în lucrările autorilor П.К. Анохин, И.М. Павлов, G. Selye, И.М. Сеченов și alții permit să se dezvăluie esența procesului de A ca o unitate a părților care interacționează - o persoană și mediul înconjurător cu momentele sale inerente. Această unitate se bazează pe activitatea mediului social, pe de o parte, și pe activitatea individului, pe de altă parte. Când se iau în considerare problemele de A umană, se obișnuiește să se distingă trei niveluri funcționale: fiziologic, psihologic și social. De altfel, pentru a clarifica criteriile și caracteristicile specifice în înțelegerea și utilizarea termenului A în diferite domenii ale cunoașterii, este important să se analizeze definițiile existente în literatura de specialitate [apud 205]. Adepții moderni ai direcției psihanalitice a psihologiei fac, de asemenea, distincție între două tipuri de A: 1) A aloplastică, efectuată prin acele schimbări în lumea exterioară pe care o persoană le face pentru a o alinia la nevoile sale; 2) A autoplasică, realizată din cauza schimbărilor de personalitate (structură, abilități etc.), cu ajutorul cărora se adaptează la mediu. Trebuie remarcat faptul că S. Freud în lucrările sale a indicat un alt tip de adaptare - căutarea de către individ a unui mediu favorabil pentru funcționarea organismului. În studiile realizate de Ю.А. Александровский [208] și А.Ф. Березин [220] se subliniază organizarea sistemică a

adaptării psihice și rolul acesteia în activitatea intenționată a individului. Amintim că A.Ф. Березин consideră A psihologică ca un proces de corespondență optimă între personalitate și mediu în cursul activității, care permite individului să răspundă nevoilor actuale. În esență, aceasta este unitatea dialectică a două procese complexe: A activă la condițiile existente și implementarea experienței acumulate. Astfel, în procesul de A, atât personalitatea, cât și mediul înconjurător se schimbă activ, în urma cărora se stabilesc relații de adaptabilitate între ele.

În mod tradițional A este interpretată ca proces (dinamică) și rezultat (statică) [326]. Aspectul procesual al adaptării este în mod tradițional asociat cu evidențierea etapelor sale. Modelul autorului A.К. АКИМЕНКО include următoarele componente și etape ale procesului de A: 1. Condițiile de dezechilibru și impactul acestora asupra personalității; 2. Et. pregătitoare de A; 3. Et. de declanșare a stresului psihologic asociat cu starea de experiență neuropsihică a acțiunilor pregătitoare și intrarea inițială în noi condiții de activitate; 4. Et. reacțiilor mentale acute; 5. Et. descărcării psihologice finale [206, p. 10].

V. Robu [160, p. 50] face referință la modelul personalității propus de R. R. McCrae și P. T. Costa care prezintă cei cinci factori din modelul Big Five în calitate de dispoziții psihice fundamentale care au baze biologice, nu sunt direct observabile și oferă explicații pentru o categorie de fapte psihice numite adaptări psihice (Fig. A1.22). Acestea din urmă sunt dobândite și includ obiceiuri, atitudini, deprinderi, V și motive. La rândul lor, adaptările caracteristice furnizează explicații pentru comportamentele observabile (gânduri, sentimente, acțiuni, adică ceea ce evaluăm de obicei la persoanele din jur). Unele cercetări (Minulescu, 1996) au arătat că **fiecare dintre cei cinci factori este legat de bunăstarea psihică și de A din adolescență** [apud 160, p. 50]. Deci, atenția psihologilor nu ar trebui să se focalizeze atât pe analiza de finețe a proceselor de transformare petrecute pe parcursul dezvoltării individului, ci mai degrabă pe *adaptările specifice*, adică pe felul în care au fost modelate tendințele de bază sub influențe interne și externe [apud. 160, p. 51]. Costa și McCrae prin termenul de **adaptări specifice** prezintă medierea în relația care diferențiază trăsăturile și comportamentele (stilurile de comportament) personalității [apud. 160, p. 53].

E. Țărnă evidențiază că, potrivit cercetătorilor, studenții care se percep ca fiind adaptabili la schimbare și care simt că dețin controlul asupra mediului în care trăiesc, care posedă abilități de rezolvare a problemelor și fac față provocărilor cu care se confruntă și au avut un grad înalt de autonomie în familie se A ușor și repede în primul an universitar. Autoarea menționează că pentru a asigura A studentului într-un mediu special și pentru a depăși dificultățile de A, trebuie să acordăm o deosebită atenție fiecărui factor implicat în procesul de A. Totodată se prezintă modelul de A propus de G. Matthews, I.J. Dearxy, M.C. Whiteman. Autorii E. Lehtinen și M. Vauras au construit un model teoretic al învățării bazat pe patternurile strategiilor de A: - A prin

orientare completă față de condițiile sarcinii; - A prin orientare spre sine; - A prin dependență de grup, AS. Larsen Buss [apud 184, p. 99] susține că în prezent este acreditată ideea că succesul adaptării este bazat pe interacțiunea dintre persoană și mediu.

Mecanisme de APS. Un mecanism psihologic ar trebui înțeles ca un sistem de acțiuni psihice mai mult sau mai puțin stabil, a cărui implementare duce la un rezultat specific (în acest caz, la avansarea procesului de A). Este necesar să acordăm o atenție mare specificului fiecăruia dintre mecanisme; dată o analiză a sistemului de acțiuni psihice și trebuie descris un efect specific pentru A realizat cu ajutorul unuia sau altui mecanism. Când se studiază rolul mecanismelor de apărare în procesul de A, ar trebui să se ia în considerare mecanismul din punctul de vedere al maturității relative și al influenței lor patologice. Cea mai structurată în acest sens este clasificarea lui J. Vaillant, care a identificat 18 mecanisme de apărare, distribuite pe 4 niveluri, în funcție de semnificația lor pentru A [apud 305, p. 15]. În forma sa cea mai generală, se consideră acceptat faptul că mecanismul psihologic al adaptării, fiind în mare parte individual pentru fiecare persoană, este determinat de experiența sa trecută și de caracteristicile constituționale și psihofiziologice de bază. Este evident că mecanismele de A și trăsăturile de personalitate se dezvoltă în paralel și sunt în dependență reciprocă. Repertoriul mecanismelor de A interpsihice, adesea identificat ca apărarea psihologică, este determinat și se realizează într-o strategie adaptativă care formează și direcționează activitatea de A a unei persoane. De asemenea autorii Богомолов, Поршнева susțin că este asociat cu un set de alți factori interni și externi, inclusiv cu *particularitățile activității și proprietățile mediului adaptogen* [apud 206].

Mecanisme de A: defensive și de coping. Mecanismele de A pot fi realiste, ca un răspuns la realitate (*de coping*), sau nelegate de realitate, ocultând-o, cum ar fi mecanismele defensive, neurotice. Ș. Ionescu, M.-M. Jacquet și C. Lhote trec în revistă 29 de mecanisme de apărare, arătându-le valențele în dezvoltarea și funcționarea sănătoasă ale individului, ca și în psihopatologie. Cel care a vorbit pentru prima dată despre aceste mecanisme este S. Freud [354].

Trăsături de personalitate adaptative. Una dintre problemele centrale în studiul potențialului adaptativ al unei personalități este natura mozaic a datelor obținute și dificultatea de a conveni asupra rezultatelor descrise de diferiți autori. Motivele obiective ale acestei diversități sunt: a) relativitatea calităților adaptative, b) individualizarea metodelor și stilurilor de A. *Trebuie acordată o atenție specială abordărilor metodologice ale studiului trăsăturilor de personalitate adaptative.* În special, pentru a determina esența substratului și a abordărilor structurale, pentru a indica avantajele și dezavantajele metodei de comparare a grupurilor de criterii. În acest sens autorii [305] iau în considerare conceptul de „creștere personală”, definind semnificația acestui proces în *formarea potențialului adaptativ al individului*. М.В. Григорьева menționează că *dezvoltarea abilităților adaptative* ale elevilor absolvenți este o sarcină

importantă a educației moderne, deoarece dezvoltarea societății în ansamblu depinde de capacitatea tinerilor de a se adapta flexibil la condițiile dinamice ale vieții și activității moderne. Soluționarea problemei dezvoltării abilităților adaptative ale școlărilor este imposibilă, izolată de cunoașterea particularităților interacțiunii subiecților în procesul educațional și a mediului în care are loc acest proces. M.B. Григорьева consideră că studierea mediului educațional va oferi oportunitatea de a revedea/analiza dezvoltarea abilităților adaptative ale școlărilor ca un proces holistic, complex, multidimensional și interactiv de formare a anumitor calități subiective. Prin *mediul educațional* autoarea definește sistemul de condiții și influențe pedagogice, psihologice și organizaționale care asigură dezvoltarea cognitivă, emoțională, comunicativă și, în general, dezvoltarea subiectiv-personală a elevului pe baza particularităților naturale și ale vârstei luând în considerare obiectivele societății. Actuală este definirea conținutului calitativ și a raportului dintre procesele de interacțiune a mediului educațional și elev, și A acestuia la mediul de învățare, în viziunea autoarei M.B. Григорьева [247]. P.M. Шамянов consideră că problema adaptării personalității în condițiile moderne de dezvoltare a societății devine deosebit de acută. Acest lucru se datorează noii calități a vieții umane într-o lume în schimbare. Schimbările sociale, economice, politice, climatice și de mediu au devenit normă și determină în mare măsură sistemul de relații și experiențe personale, precum și comportamentul obiectiv. În ultimii ani, însăși conceptul de A în psihologie a primit o nouă interpretare ca urmare a studiilor conceptuale, realizate de un număr mare de psihologi, axate pe o abordare holistică, în care se stabilește locul adaptării în viața umană, luând în considerare conexiunile orizontale și verticale cu alte formațiuni personale [360, p. 29]. Autorii E.E. Бочарова, P.M. Шамянов afirmă că o anumită tendință pronunțată în studiile psihologice cu privire la A, se poate observa crescând rolul de reglementare al activității individului în procesul de A la mediu, care se exprimă clar în integrarea studiilor despre A într-o direcție relativ nouă - studiul bunăstării subiective a individului, care este un sistem de relații emoțional-evaluative a relațiilor persoanei față de sine și lumea înconjurătoare, care nu numai că exprimă „lumea subiectivă” interioară a personalității, ci se și realizează sau se manifestă în faptele externe [223]. Cunoaștem că împreună cu înțelegerea APS ca proces de includere a persoanei în interacțiunea cu mediul, A este interpretată simultan ca rezultat al acestui proces. Aspectul final al adaptării este utilizat în mod tradițional ca element cheie în evaluarea succesului proceselor de A în general. Cu alte cuvinte, A ca rezultat / finalitate se caracterizează prin nivelul final de adaptabilitate. Potrivit autorului К.У Чимбеленге (1996) [apud 223, p. 36], *adaptabilitatea* poate fi definită ca o astfel de stare a subiectului care îi permite să se simtă liber și dezinhibat în mediu social, să se angajeze în activități de bază, să simtă schimbări în mediul social familiar, să aprofundeze în problemele intrapersonale, spirituale, pentru a îmbogăți propria lume prin forme și metode de interacțiune mai avansate.

Dificultăți de A a persoanei. În ceea ce privește formele dificultăților de A a persoanei, acestea sunt numeroase, dar C. Enăchescu le grupează în șase categorii principale: 1. *inadaptarea*; 2. *dezadaptarea*; 3. *izolarea*; 4. *supunerea forțată* cu claustrarea individului; 5. *refuzul adaptării*; 6. *dificultatea de integrare* [55, p. 90]. Autorii [apud 184, p. 100] care au cercetat A studenților în mediul universitar, fac referință la următoarele manifestări observabile ale dificultăților de A: *în plan comportamental* – absenteism, indiferență, acte de indisciplină, izolare, oboseală, ostilitate, inhibiție, încăpățanare; *în plan cognitiv* – dificultăți de concentrare, gândire superficială, scădere a motivației, lipsă de comunicare; *în plan afectiv-volitiv* – depresie, descurajare, teamă excesivă, labilitate emoțională, reacții afective neadecvate. Studiile menționează diverse etape importante pentru procesul de adaptare.

În concluzie menționăm că fenomenul adaptării psihosociale este cercetat de-a lungul timpului din diverse perspective, respectiv fiind elaborate multiple definiții și teorii. Autorii prezintă varii studii în domeniu care relevă atât conceptul de adaptare separat cât și cele de adaptare socială, adaptare psihologică, adaptare psihosocială, adaptabilitate psihosocială etc. acestea reliefând dimensiuni comune. Inevitabil conceptul dat necesită în continuare studiat din perspectiva abordărilor societale contemporane pentru a cunoaște noile modalități de facilitare și formare a potențialului adaptativ al individului în condițiile crizei valorilor, acestea fiind extrem de importante pentru dezvoltarea societății în ansamblu.

1.4. Adaptarea psihosocială și dimensiunile de personalitate

Personalitatea este organizarea mai mult sau mai puțin durabilă a caracterului, temperamentului, inteligenței și fizicului unei persoane. Această organizare determină adaptarea sa unică la mediu, susține H.J. Eysenck. Respectiv, se menționează că *finalitatea adaptativă* face parte din caracteristicile principale ale personalității, ceea ce presupune că personalitatea nu este inactivă, inertă; ea este ceva și face ceva: filtrează, motivează și direcționează, selectează și programează îl determină pe om să gândească asupra mediului și să se adapteze la acesta prin comportamentele sale, asigurând atât supraviețuirea cât și creșterea și dezvoltarea personală [200, p. 101]. În lucrările autorilor E. Kant, E. Erikson A personalității face parte din procesele de individualizare și individualizare a personalității alături de opțiunea, internalizarea și integrarea personalității [apud 256, p. 47].

Componentele APS sunt analizate de către mulți autori. C. Rogers și R. Dymond sunt cei care au oferit o atenție deosebită acestora, prin cercetarea particularităților psihosociale ale adaptării [327, p. 457]. Caracteristicile APS, în acest caz, coincid în mare parte cu criteriile maturității personale, printre care: stima de sine, acceptarea altora, confortul emoțional, înțelegerea propriilor probleme și tendința de a le depăși. La celălalt pol, inadaptarea

psihosocială presupune: neacceptarea propriei persoane și neacceptarea altora, prezența barierelor în procesul de autocunoaștere, disconfortul emoțional, lipsa flexibilității, escapismul [apud 31]. În tabelul 1.3. prezentăm caracteristica componentelor APS.

Tabelul 1.3. Caracteristica componentelor APS (C. Rogers și R. Dymond)

Descrierea componentelor APS	
1.	<p>Adaptabilitatea psihosocială – denotă rezultatul interacțiunii eficiente dintre individ și mediul social, care conduce la raportul optim între OV ale unei persoane și grup.</p> <p>Inadaptabilitatea psihosocială - denotă rezultatul interacțiunii ineficiente dintre individ și mediul social. Inadaptare - carență a integrării în mediu. Inadaptarea, ale cărei cauze pot fi fizice (infirmitate motorie, senzoriale (cecitățe, surditățe), intelectuale (arierăție) sau caracteriale, se traduce prin imposibilitățe de a-și asuma în societate un rol normal, de a-și satisface propriile cerințe și pe acelea ale anturajului. După situația în care se manifestă, vorbim despre inadaptare familială, școlară, profesională sau socială [173, p. 157].</p>
2.	<p>Mitomanie / falsitate. Mitomanie – tendință structurală de a denatura adevărul, de a fabula, de a minți și de a crea povești imaginare [78, p. 762]. Mitomanie – tendință patologică de a minți. Forma cea mai benignă, prin consecințele sale, este mitomania vanitoasă, dar există o formă malignă și perversă de mitomanie, care este arma perfidă a celor slabi, geloși, invidioși, autori de scrisori anonime și de acuzații neîtemeiate, la care destule persoane apleacă urechea cu complezență. Această tendință morbidă de a altera adevărul ar ține, după E. Dupré, de constituția individului [173, p. 198]. Persoana care denotă <i>mitomanie</i> se caracterizează prin faptul că: uneori are asemenea gânduri, pe care nu ar vrea să le împărtășească cu nimeni; supărându-se, de multe ori își iese din fire; se întâmplă că bârfește; se întâmplă să vorbească despre lucruri în care deloc nu se clarifică; uneori îi place să se laude. Gradul de falsitate este reflectat în tendința persoanei de a răspunde că întotdeauna spune doar adevărul; își îndeplinește întotdeauna promisiunile; niciodată nu întârzie; toate obiceiurile sale le consideră bune.</p>
3.	<p>Acceptare de sine. Din această perspectivă, <i>sinele</i> reprezintă cunoaștere de sine ivită din sistemul perceptivo-motor care-i permite individului să se distingă și să se diferențieze de restul lumii. De altfel, din punct de vedere social conceptul de sine este definit – structură ce asociază informațiile la care un individ poate accede în privința propriei sale persoane și procesele intra- și interindividuale implicate în gestiunea cognitivă, afectivă și socială a acestor informații. În acest sens sunt importante viziunile: dintre toate persoanele pe care un individ le cunoaște, cele mai multe informații le posedă despre sine însuși; sinele este pivotul oricărei relații sociale; conceptul de sine este determinat de conceptul de persoană din cultura de care aparținem. Pentru aceste trei motive cel puțin, sinele constituie o entitate psihosocială al cărei studiu teoretic și empiric este esențial pentru înțelegerea cogniției sociale [78, p. 1128]. Persoana care denotă <i>acceptare de sine</i> se caracterizează prin faptul că: majoritatea celor ce-l cunosc, se comportă bine cu el; este o persoană cu aspect exterior atractiv; se consideră o persoană interesantă, atractivă și impozantă; în general, are o părere bună despre sine; este mulțumit de sine; este un om plăcut, atrăgător; simte că crește, se maturizează, se schimbă el însuși și atitudinea sa față de lume; este inteligent, îi place să reflecteze; se remarcă printre alții; se cunoaște bine, își înțelege bine propria persoană.</p> <p>Neacceptarea de sine – este factorul opus accepării de sine care reflectă o atitudine negativă față de propria persoană. Persoana care denotă <i>neacceptare de sine</i> se caracterizează prin faptul că: are dubii că poate să placă cuiva; nu este nimic în ce persoana dată și-ar pune propria amprentă, și-ar manifesta individualitatea, Eul personal; este un om, la care uneori, sunt multe lucruri demne de dispreț; pur și simplu se subapreciază; ia decizii și imediat le modifică, se disprețuiește pentru lipsă de voință, dar nu se poate schimba; nu este o persoană de încredere, nu poți să te bazezi în toate pe el; nu se prețuiește pe sine, nimeni nu-l ia în serios; în cel mai bun caz este tolerat.</p>
4.	<p>Acceptarea celorlalți. Conform <i>Marelui dicționar al psihologiei</i> - altul reprezintă locul în care psihanaliza situează, dincolo de partenerul imaginar, ceea ce, anterior și exterior subiectului, îl determină totuși [78, p. 67].</p> <p>Neacceptarea celorlalți este factorul opus acceptarea celorlalți. Această componentă denotă lipsa dorinței de a se destăinui în fața altora; este o persoană rezervată, închisă în sine, se ține un pic mai departe de alții;</p>

	Componenta <i>acceptarea celorlalți</i> denotă abilitatea de a manifesta relații calde, binevoitoare cu cei din jur; de a privi lucrurile cu ochii semenilor; a avea drag de lume; a avea relații bune cu cei din jur; a fi tolerant cu alți oameni, a-i accepta pe fiecare așa cum sunt; a manifesta comunicabilitate, deschidere, a stabili ușor relații apropiate cu oamenii.	tot ce se referă la alții, nu-l deranjează, este concentrat pe sine, este ocupat cu sine; este precaut cu atitudinea pozitivă a celor din jur, atunci când o consideră nemeritată; are un sentiment de ostilitate pentru ceea ce-l înconjoară; se teme de ceea ce vor gândi alții despre el; uneori îi desprețuiește pe ceilalți și nu stabilește relații cu ei.
5.	Confort emoțional. Emoția este o constelație de răspunsuri de mare intensitate care comportă manifestări expresive, fiziologice și subiective tipice [78, p.441]. Confortul emoțional implică prezența unor stări emoționale echilibrate, confortabile pentru persoană. Persoana care denotă <i>confort emoțional</i> se caracterizează prin faptul că: nu se rușinează de sentimentele sale, le exprimă în mod deschis; este optimist, crede în mai bine; este un om inaccesibil, încăpăținat, astfel de oameni sunt numiți dificili; este mulțumit de toate; echilibrat, liniștit; uneori este impulsiv, nerăbdător, fierbinte, nu se poate reține; nu este nimic ce l-ar putea îngrijora tare.	Disconfort emoțional este factorul opus confortului emoțional. Persoana care denotă <i>disconfort emoțional</i> se caracterizează prin faptul că: deseori se simte umilit; este sustras, nu-și poate aduna gândurile, să se organizeze; simte moleșeală, tot ceia ce-l bucura odinioară, îi devine dintr-odată indiferent; nu are încredere în propriile sentimente, uneori îl trădează; este destul de dificil să fie el însuși; este tulburat, îngrijorat, tensionat; simte neîncredere în sine.
6.	Control intern vs. Control extern – percepție pe care un individ o poate avea despre existența unei legături între o întărire dată și unul sau altul dintre două registre ca urmare a unor posibile cauze a întăririi: caracteristicile și conduitele personale, forțele și factorii care acționează în situație. Conceptul este o abreviere a conceptului original de control intern vs. external întăririlor creat de J.B. Rotter (1966), care a stabilit o scală de măsurare a acestui caracter. Decurgând direct din teoria învățării sociale, conceptul a fost prezentat ca o variabilă generală a personalității, asimilabilă unei credințe generale de control ce rezultă din experiența acumulată de individ în cursul ansamblului secvențelor comportament-întărire întâlnite și ce traduce gradul de credință pe care un individ îl are despre legătura existentă între conduitele sale, caracteristicile personale (trăsături, aptitudini etc.) și întăririle pozitive sau negative pe care le primește [78, p. 261]. Persoana care denotă <i>control intern</i> se caracterizează prin faptul că: își înaintează cerințe mari față de propria persoană; deseori se ceartă pe sine pentru ceea ce-a făcut; în nereușitele sale se învinovățește pe sine; este o persoană responsabilă pe care te poți baza în multe privințe; simte că nu poate schimba nimic, toate eforturile sunt zadarnice; este capabil să-și organizeze propriile acțiuni, poate să-și permită să se impună; autocontrolul pentru el nu este o problemă; cea mai grea este lupta cu propria persoană; luând o decizie, o urmează; pe primul loc este mintea, nu sentimentul, înainte de a face ceva, se gândește; este un om întreprinzător, energic, plin de inițiative; este insistent, ferm; pentru el este important mereu să insiste pe propriile poziții; poate lucra din greu; se străduie să se bazeze pe propriile puteri, nu contează pe ajutorul cuiva; competențele și abilitățile sunt în concordanță deplină cu sarcinile care trebuie rezolvate, cu toate se poate descurca.	Persoana care denotă <i>control extern</i> se caracterizează prin faptul că: uneori se simte destul de inconfortabil; ar vrea să renunțe la tot; se simte neajutorat, are nevoie ca cineva care să-i fie alături; interpretează în felul său ceea ce se întâmplă cu el; poate inventa unele lucruri; trebuie numaidecât să-i amintești, sa-l împingi, pentru a duce un lucru la bun sfârșit; mult timp nu poate lua o decizie, apoi se îndoiește de corectitudinea ei; este distrat, la el toate sunt amestecate.
7.	Dominare – această componentă reliefează abilitatea persoanei de a manifesta superioritate și de a fi leader. Persoana care denotă <i>dominare</i> se caracterizează prin faptul că: se simte superior față de alții;	Supunere – se caracterizează adesea printr-o postură strânsă și o imobilizare în fața unei atitudini de dominanță [78, p. 1204]. Persoana care denotă <i>supunere</i> se caracterizează prin faptul că: propriile convingeri și reguli nu-i ajung; de obicei nu se simte conducător, ci condus; nu-i reușește întotdeauna să gândească și să acționeze de sine stătător; se pare că ia singur deciziile, dar nu se poate elibera de influența altor oameni; nu-i place atunci când „se strică” relațiile cu cineva, îndeosebi dacă neînțelegerile amenință să devină evidente; pentru a-l impune să facă măcar ceva, trebuie mult de insistat apoi va ceda; este supus, docil, „moale” în relațiile cu alții. <i>Supunerea</i> reprezintă cea mai accentuată

	ambițios, nu este indiferent față de succes sau laudă: în ceea ce este important pentru el, se străduie să fie printre cei mai buni; prin natura sa este leader și-i poate influența pe alții.	formă de acceptare a influențelor exercitate de o autoritate, formală sau informală, reală sau invocată. Supunerea implică o relație psihologică specială între sursă și țintă: prima este investită în mod real, sau este numai percepută ca fiind purtătoarea unei autorități, având o anumită ascendență socială, datorită căreia este îndrituită să dea ordine; cea de a doua acceptă explicit sau implicit ascendența sursei asupra sa, având tendința de a respecta și executa sugestiile sau ordinele venite din partea acesteia [42, p. 467].
8.	Evitarea problemelor / Escapizm. Această componentă reflectă abilitatea de a evita problemele sociale existente [apud 103]. Persoana care denotă <i>escapizm</i> se caracterizează prin faptul că: îi place să viseze – uneori în plină zi; se întoarce cu greu de la vise la realitate; este gata permanent de apărare sau chiar de atac, este ranchiunoasă, selectează mental modalități de răzbunare; se străduie să nu se gândească la problemele sale; cedează în fața dificultăților și a situațiilor care amenință cu complicații; deseori circumstanțele îl forțează să se apere, să-și justifice și argumenteze acțiunile.	

Conform concepțiilor autorilor C. Rogers și R. Dymond în sistemul APS există anumite relații între componente: adaptabilitatea psihosocială; dezadaptabilitatea / inadaptabilitatea psihosocială; mitomanie / falsitate; acceptare de sine; neacceptarea de sine; acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; confort emoțional; disconfort emoțional; control intern; control extern; dominare; supunere; evitarea problemelor.

Relațiile APS cu alte dimensiuni de personalitate

Provocările sociale au repercusiuni asupra adaptării și adaptabilității personalității la diferite etape de vârstă. În acest context menționăm importantă studierea relațiilor dintre A și APS cu alte dimensiuni de personalitate precum: extraversiune / introversiune și neurotism (instabilitate / stabilitate emoțională); încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale; EQ; locul controlului subiectiv; afirmarea de sine; motivare pentru succes / frică de eșec; optimismul; sociabilitatea; autoaprecierea voinței; stima de sine; orientările sensului vieții; autoaprecierea adaptabilității psihologice; autoaprecierea adaptabilității emoționale; independența și influențabilitatea. În tabelul 1.4. prezentăm succint descrierea dimensiunilor de personalitate considerate importante pentru adaptarea psihosocială a personalității adolescentului. Descrierea amplă a dimensiunilor personalității menționate este prezentată în tabelul A 1.23 [contribuție proprie].

Tabelul 1.4. Caracteristica dimensiunilor de personalitate care sunt în relație cu APS

Nr.	ND	Descrierea dimensiunilor
1.	<i>Extraversiunea / introversiunea</i>	C.G. Jung propune abordarea temperamentului în funcție de orientarea subiectului spre lume și spre propria persoană. Cele două tipuri majore sunt extravertul și introvertul. Extravertul este orientat spre exterior, este sociabil, caută emoții puternice, își asumă riscuri, acționează sub imboldul momentului, este impulsiv, îi place schimbarea, este un optimist, îi plac distracțiile, să fie în mișcare, să acționeze, este superficial în sentimentele sale. Introvertul este liniștit, introspectiv, izolat, rezervat, distant, prudent, preferă o viață organizată; își controlează și cenzurează puternic sentimentele, este rareori agresiv, înclinat să fie pesimist, foarte stabil în sentimentele sale [200, p.106]. Pentru H.J. Eysenck extraversiunea este unul din poliul unei dimensiuni bipolare, celălalt pol fiind introversiunea [173, p.124]. Conceptul de extroversiune / introversiune, se caracterizează prin emoții pozitive și tendința de a căuta stimularea psihică în mediul exterior în compania altora [177,

		p.155].
2.	<i>Stabilitatea / instabilitatea emoțională (neurotizismul)</i>	Nevrozismul prezintă la un pol note ridicate de stabilitate emoțională, rezistență la șocuri și lovituri morale, calm, echilibru, bună rezistență la stres. La celălalt pol vorbim de labilitate emoțională, sensibilitate excesivă, rezistență scăzută la șocuri emoționale și la stres. Autorul ne atrage atenția că cele două dimensiuni trebuie să fie privite ca un continuum pe o scală de intensitate de la introversiune la extraversiune și de la stabilitate la instabilitate cu trepte intermediare proprii ambivertului și stabilității relative [200, p.106]. În RM studii cu referire la dimensiunea emoțională au fost realizate de către N. Bucun [19], M. Cojocaru-Borozan [39], N. Balode [8], R. Cerlat [31] etc.
3.	<i>Încrederea în sine</i>	Încrederea în sine este descrisă drept o consecință sau răspuns la o serie de experiențe pozitive și negative din viața unei persoane. Menționăm că există un prag înnăscut de vulnerabilitate, care diferă de la un individ la altul, dar mediul, educația și evenimentele din viață au o influență foarte mare asupra încrederii în sine [68; 196]. Există mai multe tipuri de încredere și anume: încredere acordată, încredere câștigată, încredere solicitată – E. Fromm [apud 83]; încredere în cineva – I. Mitrofan [83]; încredere organizațională – M. Zlate [199]; încredere unilaterală, mutuală – P. Watzlawick [apud 199]. A. Muntean prezintă unele idei cu privire la implicarea sinelui în rezolvarea unor probleme de A. Încrederea în cei din jur, pe care îi percepi ca fiind „ai tăi” și ca aparținându-ți, nu se poate construi decât într-o cucerire progresivă a mediului social, proces acompaniat de figura de atașament [86, p. 222]. J. Racu și Iu. Racu [156; 157, p. 259], într-un studiu realizat recent, menționează faptul că încrederea în sine reprezintă un factor decisiv în A socială și în dezvoltarea personalității.
4.	<i>Curajul social</i>	Curajul este considerat o calitate a voinței; implică înfruntarea riscurilor într-o manieră lucidă și asumată. Curajul este susținut de experiența confruntării cu situații dificile, de încrederea în forțele proprii [200, p. 97].
5.	<i>Inteligența emoțională</i>	În general, inteligența este definită de Piaget (1972) drept A prin excelență, echilibrul dintre asimilare și acomodare. O conduită adaptată presupune existența unui echilibru între două procese: asimilarea și acomodarea [apud. 134, p.102]. Autori precum J. Mayer, P. Salovey, D. Goleman, D. Caruso, R. Bar-On, sunt de părere că planul emoțional este implicat în A socială [apud. 82]. Astăzi se consideră din ce în ce mai mult că EQ, respectiv <i>viața afectivă</i> influențează strategiile noastre de A la situațiile noi, fiind totodată un parametru important al reușitei diverselor obiective personale, nu numai la nivelul sentimentelor, ci, în general, la nivelul numeroaselor acțiuni pe plan familial, școlar, profesional și social [71, p.213].
6.	<i>Locul controlului subiectiv (intern și extern)</i>	<i>Controlul intern versus extern</i> este definit ca percepție pe care un individ poate să o aibă despre existența unei legături între o întărire dată și unul sau altul dintre două registre ca urmare a unor posibile cauze ale întăririi: caracteristicile și conduitele personale, forțele și factorii care acționează în situație [78, p.260]. Teoriile care se referă la controlul psihologic: J.Rotter (1954), K.Wollston (1976), M.LePoultier (1986), E.Abramson (1978), B.Weiner (1979), F.Heider (1958), J.Luginbuhl, D.Grove și J.Kahan (1975) [apud 91].
7.	<i>Afirmarea de sine</i>	<i>Teoria „autoafirmării</i> , (este o teorie modernă a selfului, sub influența concepției psihanalitice) este derivată din teoria disonanței cognitive și se bazează pe tendința oamenilor de a fi persoane integre atât în ochii lor, cât și în ochii celorlalți [71, p.148]. Autoafirmarea este în relație cu autoeficiența sau percepția eficienței personale explicată de A. Bandura care se referă la ceea ce credem despre abilitățile proprii, despre capacitatea pe care o avem de a duce la bun sfârșit acțiunile necesare obținerii unor performanțe. Încrederea în propria eficiență reprezintă un factor important în obținerea succeselor. În eficiența personală se îmbină elementele de ordin cognitiv și motivațional [167, p.53].
8.	<i>Motivația pentru succes / frică de eșec</i>	Motivația e definită drept ansamblu de factori dinamici care determină conduita unui individ. Motivația poate fi considerată primul element cronologic al conduitei; ea este aceea care pune în mișcare organismul, persistând până la reducerea tensiunii [173, p.119]. Eșecul nu depinde de nivelul absolut al realizării unei acțiuni. Este, în esență, o noțiune subiectivă. Avem eșec atunci când nu se atinge scopul fixat [71, p.119]. Pentru psihologi, motivația reprezintă acele procese interne care determină activarea, orientarea și menținerea unor comportamente [14, p.116]. Motivația desemnează atât aspectul dinamic și direcțional al comportamentului – cât și pe cel cognitiv, valoric, și normativ-responsabil; este cea care în ultima analiză, este responsabilă de faptul că un comportament se orientează spre ceva - spre o anumită acțiune, și nu spre alta [75, p.164].

9.	<i>Optimismul</i>	Optimismul este definit ca atitudine a celui care privește de preferință latura bună a lucrurilor, care crede în om, în progres și în ameliorarea genului uman [173, p.218]. Optimismul, în calitate de caracteristică de personalitate, este un vector al dezvoltării armonioase a tuturor componentelor psihice ale unei persoane, îi însuflă încredere în aptitudinile și forțele proprii, în viitor, bunăvoință [166]. În viziunea autorilor J. Racu, N. Saidov optimismul este capacitatea persoanei de a percepe viața și tot ceea ce se întâmplă din punct de vedere pozitiv, de a menține încrederea în dezvoltarea pozitivă a evenimentelor, indiferent de situație, de a crede că lumea și oamenii din ea sunt frumoși, pentru a putea găsi o cale de ieșire din orice situație [166; 328].
10.	<i>Sociabilitatea</i>	Sociabilitatea denotă ansamblul relațiilor unei persoane cu un grup; denotă A unei persoane la un grup; integrare realizată de către copil și adolescent a unor conduite sociale. Deci sociabilitatea este un factor foarte important al adaptării, mai ales în adolescență [78, p.1136]. Procesul de socializare poate fi înțeles prin următoarele caracteristici: socializarea are rezultate în planuri multiple: social, cultural, psihologic; socializarea interacționează semnificativ cu procesele de maturizare și dezvoltare ale copilului/tânărului/adultului în plan cognitiv și afectiv, susținându-se reciproc [apud 29, p 7]. E. Durkheim afirmă că socializarea este un proces prin care individul însușește și interiorizează anumite norme și VS, modele de comportament, atitudini și evaluări, devenind membru al unei comunități sau al unui grup social [apud 95].
11.	<i>Voința (autoaprecierea voinței)</i>	Societatea reprezintă o structură dinamică care este influențată de schimbările, provocările reale din întreaga lume. În acest context menționăm importantă studierea nemijlocită a APS, dar și a relațiilor acestui concept cu voința personalității adolescenților. Cu referire la conceptul de voință evidențiem că în literatura de specialitate mulți autori indică faptul că aceasta reprezintă unul dintre nivelurile cele mai înalte ale reglajului psihic, cel mai recent, cel mai sintetic, cel mai complex, dar și cel mai fragil [198, p.239]. Interpretarea voinței ca o funcție mentală superioară, care asigură individului reglementarea propriului comportament și a proceselor mentale, determină direcțiile și abordările spre cercetarea sferei volitive și a componentelor sale în psihologia modernă [apud 85]. Л. Выготский afirmă că voința poate fi apreciată în corelație cu stadiul de dezvoltare a individului [238; 239].
12.	<i>Stima de sine</i>	Psihologia tradițională tratează conținutul și procesele psihice din trei perspective: cognitivă, afectivă și comportamentală. Încă de la începuturile sale, cogniția socială a pus accentul pe aspectele cognitive ale eului și a propus termenul „concept de sine”. Termenul de „self esteem” a fost utilizat pentru prima oară de către W. James: „Stima de sine este de două feluri: satisfacția și nemulțumirea de sine” [apud 118]. A. Adler afirmă că dezvoltarea personalității este condiționată de factorii socio-culturali, accentuând importanța influențelor educative în formarea Eului. Influențele sociale se concretizează în plan psiho-comportamental, în două aspecte: A - modificarea variabilelor personale în funcție de mediu; <i>modelarea</i> - modificarea variabilelor de mediu în funcție de configurația personală [1]. În concepțiile autorului A. Neculau stima de sine (evaluare afectivă globală a propriei persoane) și atitudinile față de sine (evaluare afectivă în situații specifice ale propriei persoane) sunt componente afective ale conceptului de sine [89].
13.	<i>Orientările sensului vieții</i>	N. Sillamy prezintă conceptul de orientare drept recunoaștere a unor repere pentru a se călăuzi în mers sau pentru a duce la bun sfârșit o întreprindere [173, p.219]. Orientarea scopurilor de realizare depinde însă și de motivele dispoziționale care-și au originea în experiențele de socializare primară și sunt specifice diverselor domenii, cum ar fi cel al realizării sau cel social [135, p.237]. Д.А. Леонтьев [295] susține că scopurile oferă vieții sens, direcționare și perspectivă temporară; procesul vieții sau interesul reliefează plinătatea emoțională a vieții, iar rezultatul - eficacitatea vieții sau satisfacția autorealizării.
14.	<i>Independența</i>	Independența, fiind o calitate a voinței, implică evaluarea autonomă a planurilor de acțiune, asumarea deciziilor, a riscurilor, dar și a posibilelor eșecuri [200, p.97].

În contextual dat, rezumând contribuțiile anterioare la evidențierea factorilor determinanți ai APS, constatăm că autorii doar uneori menționează despre relația APS cu alte dimensiuni ale personalității, respectiv, acestea fiind în dependență de scopul cercetărilor efectuate.

1.5. Interacțiunea dintre orientările valorice și adaptarea psihosocială la adolescenți

În unele lucrări sunt prezentate dimensiuni ale relației OV cu APS a personalității. La acest capitol considerăm importante studiile realizate de către autorii T.A. Умбаев, Б.В. Овчинников, М.С. Яницкий, А.В. Серый și alții [350; 371; 372; 373]. În acest context autori precum T.A. Умбаев, Б.В. Овчинников [350] notează că V sunt un factor important în A personalității. М.С. Яницкий, А.В. Серый [373], vorbind despre funcțiile V, adaugă funcțiile de socializare și individualizare la A. Conform acestor funcții, acești autori clasifică V astfel: V de A, V de socializare și V de individualizare. V de A arată un angajament pentru securitatea fizică și economică. V socializării indică orientarea subiectului către normele și V acceptate în societate, spre aprobarea socială. V individualizării sunt orientarea individului spre autorealizare, spre independență și autodezvoltare. Astfel, OV ale individului sunt considerate ca un fel de pregătire social-atitudinală, al cărui subiect este V. În structura dispozițională a personalității, atitudinile sociale din sfera motivațional-valorică ocupă același loc ca și atitudinile sociale în sfera motivațional-necesară datorită identității funcțiilor nevoilor și V personale în motivarea și reglarea comportamentului social uman. Analiza lucrărilor privind problema OV personale a făcut posibilă precizarea că, printre diversele funcții îndeplinite de atitudinile sociale, subiectul căruia sunt VS, se remarcă și funcția de A. Cu toate acestea, o analiză comparativă a V oamenilor din generații diferite nu a devenit un obiect separat de atenție al cercetătorilor. Nu a fost luată în considerare problema influenței caracteristicilor profilului axiologic al copiilor și părinților asupra adaptării lor socio-psihologice, precum și asupra adaptării în familie. Menționăm că astfel de studii care să prezinte detalii cu privire la relația dintre OV și APS sunt foarte puține. O multitudine de surse teoretice și metodologice descriu separat direcțiile de bază, principiile studierii OV și APS a adolescenților. De aceea am considerat relevantă elaborarea unui studiu care să prezinte detalii despre stabilirea conținutului și a structurii psihosociale a OV; descrierea indicatorilor și a particularităților manifestării OV și a APS la adolescenți

Deci, analizând conceptele descrise în capitolele lucrării ne-am convins că atât OV cât și APS sunt aspecte bine determinate, amplu cercetate în literatura de specialitate, însă, numai episodic sunt descrise unele relații și influențe ale acestor concepte. Această situație ne îndeamnă să realizăm o cercetare complexă, multidimensională în scopul promovării modelelor de formare a unui echilibru dezvoltativ în relația orientare valorică – APS. Pentru managementul cercetării conceptelor indicate sunt importanți factorii psihosociale, dimensiunile și direcțiile de cercetare a OV și a APS a adolescenților, care sunt prezentate în conformitate cu *Modelul de cercetare a OV și a APS a adolescenților din perspectiva factorilor psihosociale, dimensiunilor și direcțiilor cercetării*. Factorii psihosociale influențează dimensiunile: valorică și motivațională; de control; cognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și de autoevaluare. Conform dimensiunilor cercetării

au fost fundamentate direcțiile cercetării care cuprind OV ale adolescenților; APS a adolescenților; precum și relațiile dintre aceste două formațiuni. Din aceeași figură observăm că sunt necesare diverse metode pentru cercetare. Conform direcțiilor de cercetare necesită implementate metode de determinare a: OV și motivației; APS; extraversiunii / introversiunii și neurotismului (instabilitate / stabilitate emoțională); încrederii în sine, curajului social și inițierea contactelor sociale; inteligenței emoționale; locului controlului subiectiv (intern și extern); afirmării de sine; optimismului; sociabilității; autoaprecierii voinței; a stimei de sine; orientărilor sensului vieții; autoaprecierii; independenței. Evidențiem faptul că metodele trebuie să fie informative în procesul cercetării. Totodată considerăm că atât OV cât și APS a adolescenților sunt influențate de mulți factori psihosociali (factori incluși în ancheta psihosocială). Constatăm că în unele concepții ale autorilor despre OV și APS a adolescenților sunt într-o relație directă. În urma analizei surselor bibliografice existente determinăm că este descrisă modalitatea în care unii factorii influențează componentele de bază ale APS și orientării valorice ale adolescenților. Astfel, vor fi prognozate condiții de facilitare a procesului de APS a adolescenților în dependență de OV.

În perioadele de tranziție au loc schimbări fundamentale în structura personalității, care repercursionează în primul rând asupra OV, afirmă C. Cucuș, P. Iluț [46; 82]. Procesul de socializare și integrare socioculturală a indivizilor poate fi înțeles în principal în termeni de însușire, interiorizare a V și normelor general-umane sau specifice unei culturi ori unui grup. Întrucât individul are concomitent sau succesiv mai multe grupuri de apartenență și de referință, determinarea contextului sociocultural este mai degrabă pluridirecțională decât omogenă și univocă. În lumea contemporană este vădită tendința creșterii diversității intraculturale și a scăderii diversității interculturale. Tot mai multe V, norme, atitudini și stiluri de viață devin universale [73]. V servesc drept criteriu selectiv al acțiunilor. G. Glauss afirmă că, pe de o parte V suscită judecăți, preferințe și alegeri, pe de altă parte ele constituie principii pentru decizii de comportament. Indivizii, într-adevăr, preferă unele lucruri altora; selectează din scara posibilităților un anumit mod de a acționa, judecă despre propria conduită precum și despre conduita altor persoane [apud 35].

R. Williams găsește semnele V în raport cu convingerile și cunoștințele: judecata umană „cum trebuie să fie”, concordă întotdeauna de judecata „cum este”. Schimbarea OV vechi este parțial o schimbare în cunoștințele biologice, psihologice și sociologice, dar convingerile schimbate influențează substanțial standardele evaluative chiar dacă schimbările de V vor afecta concepțiile noastre despre realitate [apud 378]. După părerea lui M. Rokeach menirea V umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, pe, cât posibil, de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzătoare definițiilor, social și instituțional

originale, ale moralității și competenței [396]. În ideea lui A. Maslow sistemul de V devine expresia irepetabilă a Eului irepetabil. Sedimentate în personalitate, V servesc drept criterii evaluative în relațiile interpersonale socioafective, în felul în care Eul propriu se prezintă celorlalți în viața cotidiană și, de asemenea, în aprecierea atitudinilor și conduitelor semenilor noștri. V constituie, în același timp, standarde în virtutea cărora se iau decizii acționale și se rezolvă conflictele dintre motivele concurente [apud 73; 80]. Indivizii și grupurile se particularizează în raport cu preponderența funcțiilor date V: de apărare a Eului, de justificare și raționalizare, de A, principii comportamentale autotelice. P. Iluț referindu-se la legăturile dintre V personalității demonstrează că V însele, constituite într-un subsistem, ocupă un loc privilegiat în sistemul integrat al personalității [72]. V se plasează în centrul sferei motivaționale, determinând atitudinile, judecățile și acțiunile persoanei; ele participă direct la procesele de apărare, de conservare și manifestare a Eului și a respectului de sine. Schimbările majore și de durată ale condițiilor de viață produc schimbări și în ordinea, aranjarea și gradul de intensitate al V. Relația dintre însușirile bio-psiho-constituționale și sistemul individual de V pare a fi cu mai mare pondere de ordin indirect, mediată de interconexiunea imagine de sine – Eu ideal [73].

Perioada adolescenței este una dintre cele mai discutate perioade de dezvoltare ontogenetică. Actualmente sunt acceptate diferite limite în diferențierea perioadelor de vârstă precum vârstele între 14/15 și 18/19 ani (A. Леонтьев); 12-18/20 ani (E. Erikson) [57; apud 75, p. 31]; 14-23 ani (R. Cattell) [apud 177, p. 150]; 14-18/20 – adolescența propriu-zisă, iar între 18/20 și 24/25 ani – adolescența prelungită (U. Șchiopu, I. Jude) etc., deoarece în baza clasificărilor sunt puse diferite criterii. Unii autori, precum H. Sullivan, vorbesc despre preadolescență, adolescența timpurie și adolescența târzie excluzând vârstele concrete, dar descriind caracteristicile și abilitățile esențiale pentru fiecare perioadă [16; 27; apud 75; 150; 158; 159]. Adolescența este o perioadă importantă a dezvoltării umane, perioadă de numeroase și profunde schimbări biologice, fizice, psihice, morale etc., perioadă a dezvoltării, în care dispar trăsăturile copilăriei, cedând locul unor particularități complexe și foarte bogate, unor manifestări psihice individuale specifice. Adolescentul este un nonconformist și un luptător activ pentru îndeplinirea dorințelor sale, un original în A soluțiilor urmărite, în modul de a privi și de a se adapta la lumea înconjurătoare. Individualizarea și conștiința de sine devin mai dinamice și capătă dimensiuni noi, tânărul este interesat de responsabilități. Apropierea de V culturale este de asemenea largă. Intensă este și socializarea aspirațiilor, aspectele vocaționale, profesionalizarea ce se conturează treptat, cuprinzând, în esență, și elementele importante ale concepției despre lume și viață. Adolescența prelungită cuprinde și tineretul studențesc. La această vârstă, independența este dobândită sau este pe cale de a fi dobândită. Gustul informației continuă diversificându-se și orientându-se mai mult spre domeniul profesional și cel social. Adolescenții simt

nevoia unei participări sociale intense [apud 106]. Anume în adolescență se formează atitudinea emoțional-valorică a persoanei față de sine, adică „autoaprecierea operativă” începe să se bazeze pe tipul de comportament respectiv, propriilor păreri, convingeri, rezultate ale activității [150; 158; 159; 190]. P. Jelescu a cercetat teoretic și experimental geneza și dezvoltarea complexului de nemulțumire socială de la naștere până la vârsta adolescenței inclusiv, cât și a negării / afirmării ca operații intelectuale pentru a putea „respecta dreptul omului de a afirma și nega” [74; 259].

Deosebit de valoroase sunt datele științifice cu privire la componența axiologică a structurii personalității [17; 72; 73; 80; 139; 182; 272 etc.]. Actualmente se resimte o criză în problema V care este determinată de lipsa unor repere axiologice și a unei finalități clare a educației. Vârsta adolescenței a devenit obiectul cercetărilor noastre, deoarece, în opinia mai multor cercetători, este cunoscută prin senzitivitatea ei față de formarea OV, iar procesul intens de constituire a structurilor personalității în adolescență se explică prin dezvoltarea gândirii abstracte, a autoconștiinței și a capacității reflexive [6; 15; 27; 49; 70; 154; 170; 309]. Această vârstă reprezintă o permanentă și indiscutabilă căutare a identității prin asemuirea și compararea cu alții, alături de aspectele integrării sociale. Adolescența este vârsta căutării reprezentată prin o aglomerare de multiple necesități. La această vârstă una din categoriile de reacții legate de modificările esențiale este dezvoltarea preocupărilor conștiinței și ale conștiinței de sine (ca percepție de sine, inclusiv schema corporală) ca expresie a identității egoului [172]. În situația când societatea este confruntată cu o criză evidentă a V, problema educării generației tinere este una actuală și oportună. Deosebit de actuală ea devine pentru tinerii cu vârsta între 18 și 25 ani, care se află pe calea cunoașterii VS și a constituirii propriei ierarhii de V. De asemenea aprecierea și stabilirea poziției interne față de evenimentele vieții este un act intelectual și moral destul de dificil, deoarece acesta presupune anumite decizii și responsabilități pe care nu oricine este gata să și le asume [32, p. 67]. Autorii menționează importanța studiilor realizate cu privire la OV descrise prin prisma alegerii vocaționale la diferite vârste, dar, în special, la vârsta adolescenței [48, p. 15]. Descrierea vârstei adolescente din perspectivele enumerate este prezentată în tabelul 1.5 [contribuție proprie].

Tabelul 1.5. Tabloul generalizator privind descrierea vârstei adolescente

Autori	Descrierea
T. Crețu	În concepțiile autoarei, adolescența, care este cuprinsă între 14 și 20 de ani, urmată de postadolescență până la 25 de ani, se caracterizează prin foarte multe schimbări și transformări și de aceea a fost considerată o a doua naștere (J.-J. Rousseau) sau un moment esențial în dezvoltarea psihică umană (Lehalle). Toate schimbările caracteristice acestui stadiu îndreptătesc o interesantă concluzie a lui M. Debesse. „Este ultima și cea mai complexă dintre marile etape ale dezvoltării” și, mai departe, ca se caracterizează nu numai prin multiplele învățături care-l pregătesc pe tânăr sau pe tânără pentru sarcinile maturității, ci și prin proiectele, aspirațiile unei personalități care în cunoștință de scopurile pe care ar vrea să le atingă caută mijloacele adecvate pentru a ajunge la ele [43]. T. Crețu evidențiază că în adolescență se atinge un nivel mai înalt de reglare a conduitelor

	emoțional expresive. Adolescentul poate manipula voit expresivitatea sa emoțională, ușurându-și A în diferite situații [41, p. 271].
F. Golu	Autoarea vorbind despre adolescență se referă la vârsta 14/15 – 18/20 ani, dar menționează și faptul că în adolescență se pot desprinde trei subperioade: s. preadolescenței (14-16 ani); s. adolescenței propriu-zise (16-18 ani); s. adolescenței prelungite (18-20/25 ani). Adolescența este acel stadiu de viață în cursul căreia individul pune efectiv în practică ceea ce a dobândit în timpul procesului social. Un rol important îl dețin sentimentul de autostimă al adolescentului, aspirațiile sale, convingerea că va putea accede la rolurile de prestigiu din societate. Aspirațiile, orientările și sentimentele de autoprețuire ale adolescentului depind de cultura și mentalitatea stratului social de apartenență, constând în V, stilurile, concepția asupra societății și asupra șanselor de a accede la social [63, p. 176].
E. Angel	În lucrarea <i>Psihologia educației pe tot parcursul vieții: pentru specialiști și adulți interesați de propria lor dezvoltare</i> vorbind despre psihologia educației la vârsta adolescenței face referire la vârsta 12 – 18/22 ani [5, p. 223]. De altfel vârsta de 16-18 ani reprezintă nucleul propriu-zis al adolescenței, ocupând un loc deosebit în procesul formării personalității tânărului și a omului în general. Ea reprezintă în multiple privințe un punct modal deoarece în această perioadă se produc modificări psihologice extrem de importante și apar particularități noi care în cursul dezvoltării ulterioare, în anumite condiții de viață, activitate și educație devin trăsături stabile ale personalității. Clarificarea propriului sistem axiologic susține nevoia exprimării punctului personal de vedere în probleme de interes mai general [75, p. 42].
C. Ceobanu	afirmă că în perioada adolescenței are loc definitivarea și formarea identității personalității. Evident că adolescența se manifestă prin autoreflexare, prin conștiința că existența proprie se deosebește substanțial de a celorlalți oameni, reprezentând o V care trebuie prețuită și respectată. Adolescentul încearcă, cu înfrigurare, să se cunoască și să se autoevalueze în raport cu realizările sale și ale altora. El se întrebă adeseori, „cine sunt eu?”, iar răspunsurile ce și le dă se bazează pe maturizarea intelectual-afectivă firească pentru unii adolescenți [30].
A. Muntean	În concepțiile autoarei adolescenții (între 12-16 ani) învață roluri, V. Este perioada de mijloc a adolescenței caracterizată printr-o integrare critică a maturizării sexuale, cognitive, a gândirii abstracte. Dezvoltă autonomie față de părinți, își dezvoltă un sistem propriu de V, mulți dintre ei își aleg acum meseria. Părinții își pierd puterea în ochii lor, ei se simt generatori de putere pentru a-și realiza pe deplin identitatea [86, p.236].
M. Debesse	considera că funcțiile adolescenței se pot exprima sintetic astfel: - de A la mediu; - de depășire; - de definire a personalității. Examinarea structurilor axiologice cu focalizare pe tânără generație arată că diferențele de V măresc distanța dintre mentalități, iar evoluția de vârstă realizează trecerea de la V superficiale la cele autentice. Psihopedagogia axiologică nu a elaborat metodologii de implicare eficientă a conștiinței de sine în sistemul de V al adolescenților [48, p.15].
Ginzberg, Ginsburg, Axelrad și Helma	În teoria formulată de autori se subliniază că alegerea vocațională a unui individ este influențată de patru factori: 1. realitatea înconjurătoare - care ne obligă pe oricare dintre noi să răspundem la presiunea exercitată de mediu - influențează luarea deciziei în alegerea ocupațională; 2. procesul educațional/nivelul de instruire condiționează alegerea carierei unei persoane, datorită nivelului acesteia de pregătire; 3. factorii emoționali impun răspunsurile individului, iar aceste răspunsuri sunt în funcție de personalitatea lui; 4. V individuale au un rol important în alegerea profesiei, în sensul că această decizie este influențată de calitatea alegerilor efectuate în virtutea diferitelor V subînțelese implicate în diferite cariere. Teoreticienii consideră că primii 25 de ani ai unei persoane se pot împărți în trei mari perioade: 1. perioada fanteziei; 2. perioada tentativelor/tatonărilor; 3. perioada realistă. Perioada tentativelor/tatonărilor (11-18 ani) cuprinde, la rândul ei, patru etape (sau stadii): 1. Stadiul intereselor (11-12 ani); 2. Stadiul capacității (13-14 ani); 3. Stadiul valorilor (15-16 ani); 4. Stadiul tranziției (17-18 ani). Stadiul V - introduce ideea de a servi societatea. Adolescenții par să devină conștienți că prin muncă își pot satisface propriile nevoi; este perioada când pot să apară primele semnale ale unei viitoare cariere motivate mai curând umanitar decât prin statutul acelei activități. Tinerii conștientizează mai mult utilizarea pe care-o pot da abilităților lor, încep să aprecieze timpul considerat ca fiind

	perspectivă pentru viitor; sunt mult mai sensibilizați în ceea ce privește iminența alegerii vocaționale [196, p. 346].
Ch.Biihler	consideră că viața unui individ este alcătuită din patru stadii distincte: 1. stadiul de creștere, iar durata sa este de 14 ani (de la naștere și până la vârsta de 14 ani); 2. stadiul de explorare (15-25 ani); 3. stadiul de menținere îl continuă pe cel anterior și durează circa 40 ani (25-65 ani); 4. stadiul de declin, apare după vârsta de 65 ani. D. Super ia în considerare aceste etape de dezvoltare, apreciind că obiectivele vocaționale reflectă, în mare parte, obiectivele vieții în general [196].
В.И. Слобод-ЧИКОВ	în periodizarea propusă face referire la rolul sferei valorico-semantice a personalității în procesul APS a adolescentului [344].

Adolescența este o perioadă cu multe probleme de A la realitate. Criza de identitate, nonconformismul și, într-o anumită măsură, teribilismul adolescenților constituie probleme de care comunitatea trebuie să țină cont dacă dorește să funcționeze adecvat [54, p. 100]. Această vârstă se caracterizează și printr-o anumită cultură specifică, care de cele mai multe ori asimilează și se fundamentează pe V negative și pe unele carențe de ordin educațional [75, p.47]. Generația Z (născută între 1995 și 2010, numită și generația DITTO - Diversity/Diversitate, Individualism/Individualitate, Teamwork/Preferă să lucreze în grupuri mici, Techology/Se bazează pe tehnologii, Organizational Support/Nevoi de suport organizațional) este „nativ digitală”, mare consumatoare de informație, dar și generatoare; este definită nu numai de era digitală în care s-a născut, ci și de o serie de evenimente politice, dezastre naturale, schimbări climaterice, mișcări sociale, război și terorism. Evenimentele globale au influențat profilul generației Z, au făcut-o unică și au generat unele sentimente colective care au dus la apariția și manifestarea unor noi valori umane: universalism, nivel ridicat de toleranță, autoconducere, autorealizare, securitate, bunăvoință [133].

Menționăm că pe parcursul anilor am efectuat unele studii cu scopul de a stabili care sunt sistemele de V ale adolescenților, în ce mod acestea se modifică atunci când persoanele manifestă diferite niveluri de dezvoltare a conștiinței de sine (2004-2011) [11; 24; 105; 106]. Alte studii [20; 21; 22; 23; 91; 92; 93; 95; 96; 97; 98; 99; 100; 101; 102; 103; 104; 107; 108; 109; 110; 111; 112; 113; 114; 115; 116; 117; 118; 119; 120; 121; 122; 123; 124; 125; 127; 128; 129; 130; 131; 132] au fost realizate în perioada anilor 2018-2021, respectiv acestea vizează OV și relația lor cu APS la adolescenții din generația Z [133, p. 116], precum și importanța lor în formarea și educarea personalității.

Fundamentarea epistemică prezentată denotă baza demersului nostru experimental ce reliefează prin scopul și obiectivele enumerate (p. 18) - problema de cercetare - subliniată de necesitatea stabilirii relației dintre OV, APS și alți factori psihosociale, dimensiuni ale personalității precum și în necesitatea stabilirii impactului OV asupra APS a adolescentului, din perspectiva abordărilor societale contemporane și elaborarea, implementarea programului psihologic de facilitare a APS, ceea ce vom realiza în capitolele următoare.

1.6. Concluzii la capitolul 1

1. Analiza literaturii de specialitate a permis să concluzionăm că problema V, a OV este multilateral cercetată în diferite ramuri ale științei și cu preponderență în filosofie, psihologie,

sociologie. În acest context, analiza complexă a cercetărilor realizate ne-a convins de alegerea diferită a strategiilor de investigare, a OV. Un număr imens de cercetări propun diferite delimitări sociale ale sistemului de V, ale componentelor V, ale pricipiilor de organizare și funcționare, tipologiei, criteriilor de influență, modelelor de sistematizări. De altfel, deosebit de valoroase sunt datele științifice cu privire la componența axiologică a structurii personalității. Multe afirmații sugerează că V intervin în multe procese ale psihicului uman, deseori sunt cauzate de nevoile practicii de activitate umană, stabilesc conexiuni și intersecții cu atitudinea, idealul, interesul, nevoia, trăsăturile de personalitate ș.a. Actualmente se resimte o criză în problema V care este determinată de lipsa unor repere axiologice și a unei finalități clare a educației.

2. Menționăm că obiectul cercetărilor noastre a devenit vârsta adolescenței, deoarece, în opinia mai multor cercetători, este cunoscută prin senzitivitatea ei față de formarea OV, iar procesul intens de constituire a structurilor personalității în adolescență se explică prin dezvoltarea gândirii abstracte, a autoconștiinței și a capacității reflexive. Această vârstă reprezintă o permanentă și indiscutabilă căutare a identității prin asemuirea și compararea cu alții, alături de aspectele integrării sociale. Adolescența este vârsta căutării reprezentată prin o aglomerare de multiple necesități. De altfel, autorii consideră că funcțiile adolescenței se pot exprima sintetic astfel: de A la mediu; de depășire; de definire a personalității. Examinarea structurilor axiologice cu focalizare pe tânăra generație arată că diferențele de V măresc distanța dintre mentalități, iar evoluția de vârstă realizează trecerea de la V superficiale la cele autentice.

3. De altfel, V se ordonează în sisteme și nu se dezvoltă ca elemente izolate. Deci, în urma cercetării teoretice realizate, în domeniul psihologiei, cu referire la conceptul de OV stabilim că acesta este în relație directă cu provocările societale. Luând în consireție dimensiunile prezentate în acest capitol vom menționa că e relevantă pentru lucrarea dată definiția conform căreia OV reprezintă cea mai importantă componentă a structurii personalității care include experiența de viață acumulată pe parcursul dezvoltării sale, determină comportamentul și atitudinea față de lumea înconjurătoare precum orientarea scopurilor de autoperfecționare pentru (facilitarea APS) APS optimă a individului.

4. Sintetizarea studiilor reprezentative din domeniu ne-a permis să concluzionăm că problema adaptării este cercetată din perspectivă biologică, socială, psihologică etc. Deci, analiza literaturii de specialitate permite să vorbim despre o mare varietate de abordări teoretice ale problemei adaptării în diferite domenii ale cunoașterii științifice, care este asociată cu specificul sarcinilor cercetării efectuate, precum și cu abordările adoptate în diferite școli științifice. Cercetările actuale pun accent diferit pe noțiunile de A, AS, AP, APS etc. Aparatul conceptual al fenomenului de APS este diferențiat în funcție de scop, conținut, metode și rezultate ale procesului de A, precum și luând în considerare diferențele în descrierea caracteristicilor a două sisteme care interacționează: individul și mediul înconjurător. Totodată actualmente dezbateră științifică a conceptului de APS ia amploare,

fapt dovedit și de numărul în creștere a lucrărilor științifice elaborate la acest subiect. De altfel, în lucrările existente găsim multiple interpretări atât pentru conceptul de A cât și pentru cel de APS.

5. Modalitatea în care se realizează A, APS a personalității este dependentă de diverși factori și anume se evidențiază importanța factorilor interni, personali; factorilor externi, socioculturali etc. În alte modele ale personalității axate pe factori în calitate de dispoziții psihice se menționează că adaptările psihice sunt dobândite și includ obiceiuri, atitudini, deprinderi, V și motive. La rândul lor, adaptările caracteristice furnizează explicații pentru comportamentele observabile. Unele cercetări au arătat că fiecare dintre cei cinci factori este legat de bunăstarea psihică și de A din adolescență. Analiza complexă a cercetărilor realizate ne-a convins de alegerea diferită a strategiilor de investigare, precum și a componentelor APS. Cunoaștem că procesul de A poate continua în diferite moduri, în funcție de condițiile de mediu care diferă în ceea ce privește evidențierea acestor doi parametri precum intensitatea modificărilor de mediu și frecvența acestora, iar în acest context, se distinge A la condiții extreme; la condițiile schimbate deja; la condiții permanente; la schimbarea condițiilor. Totodată evidențiem că în definirea conceptului sunt autori care vorbesc despre APS ca un tot întreg, ceea ce denotă că caracteristicile acesteia sunt complexe și îmbină în sine necesitatea de a corespunde cerințelor societății ținând cont de propriile trebuințe și OV. Autorii remarcă faptul că, în funcție de proprietățile psihologice individuale ale personalității, procesul de A poate continua fie într-o formă activă cu scop, fie într-o formă pasiv-adaptativă.

6. Pornind de la analiza interpretativă a definițiilor existente cu referire la conceptul de APS considerăm relevantă definiția conform căreia APS este un proces de interacțiune dintre individ și mediu care presupune schimbarea OV individuale în funcție de VS; presupune implicarea factorilor reglatori în determinarea unui sistem de V individuale care contribuie la dezvoltarea potențialului adaptativ al personalității; presupune acomodarea la condițiile noi ale vieții în funcție de OV pentru o activitate eficientă. Considerăm că procesul de APS al personalității adolescentului, în situații noi, este influențat de următoarele fenomene psihologice: OV, extraversiune / introversiune, neurotism, încredere în sine, curaj social, inițierea contactelor sociale, EQ, locul controlului subiectiv, afirmarea de sine, motivare pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, orientările sensului vieții.

7. Definiția fundamentată prezintă o valoare științifică importantă care vine să conceptualizeze APS în cercetarea noastră. Totodată conceptul de adaptabilitate psihosocială este o dimensiune a fenomenului adaptării care reprezintă proprietatea, calitatea individului reliefată prin caracteristicile adaptative a personalității, strategiile adaptative de comportament, idee susținută de mai mulți autori. Menționăm că în prezenta lucrare conceptul de APS este sinonim cu cel de adaptare social-psihologică (acestea fiind cu traducere directă din lucrările ruse), iar topica cuvintelor social și psihologică nu este definitivă pentru noțiunea de A precum în cazul altor concepte psihologice.

2. DESIGN-UL CERCETĂRII ORIENTĂRILOR VALORICE ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR

2.1. Managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților

Pentru realizarea cercetării am valorificat demersul prezentat de către L. Vlăsceanu cu referire la structura de ansamblu a unui demers de cercetare prezentat în Anexa 2.2. Autoarea menționează că grupul de cercetare definește problema și obiectivele investigației în așa fel încât să ajungă la o fundamentare teoretică, operațională și acțională a acestora. Astfel, demersul de cercetare este prezentat în Anexa 2.2. ca incluzând mai multe instanțe corelate [191, p. 170]. Găsim acest demers de cercetare relevant pentru cercetarea noastră cu referire la orientările valorice și a impactului lor asupra adaptării psihosociale a adolescenților.

Precum menționam în primul capitol al lucrării - cercetările realizate la subiectul orientărilor valorice ale personalității în ultimii ani au luat amploare. Analizând concepțiile autorilor care au fost preocupați de studiul orientărilor valorice observăm că ei le descriu referindu-se la: valori în general, valori umane, valori personale, valori individuale, valori obiective, sistemul de valori, ierarhii valorice, reprezentări valorice, atitudini sociale, sensuri personale, sisteme de dispoziții, orientări de viață ale personalității, valori de referință, determinante în luarea deciziilor, moralitatea personalității etc.

În literatura de specialitate valorile sunt adesea numite elemente ale structurii conștiinței. Cel mai apropiat față de valori, în acest caz, este conceptul de orientări valorice, întrucât alte dispoziții: atitudini fixe și alte comportamente - nu au gradul necesar de generalitate, ceea ce ar permite să le examinăm în același plan cu valorile. Conceptul de orientări valorice denotă atitudinea subiectivă a persoanei față de unele aspecte ale sistemului social, caracterizează unul dintre poliile relației valorice. De altfel, valorile se ordonează în sisteme și nu se dezvoltă ca elemente izolate.

Conceptele descrise în al doilea capitol al lucrării ne-au convins că în contextul social și psihologic abordările referitoare la conceptul de adaptare sunt prezentate de unii autori în mod diferit, iar de alții cu multe dimensiuni identice. Deci, analizând cele prezentate, observăm că atât orientările valorice cât și adaptarea psihosocială sunt aspecte bine determinate, amplu cercetare în literatura de specialitate, însă, numai episodic sunt descrise unele relații și influențe ale acestor concepte. Situația dată ne îndeamnă să realizăm o cercetare complexă, multidimensională în scopul promovării modelelor de formare a unui echilibru dezvoltativ în relația orientare valorică – adaptare psihosocială. Pentru managementul cercetării conceptelor indicate sunt importante secvențele: factorii psihosociale, dimensiunile, direcțiile și metodele de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților prezentate în figura 2.1.

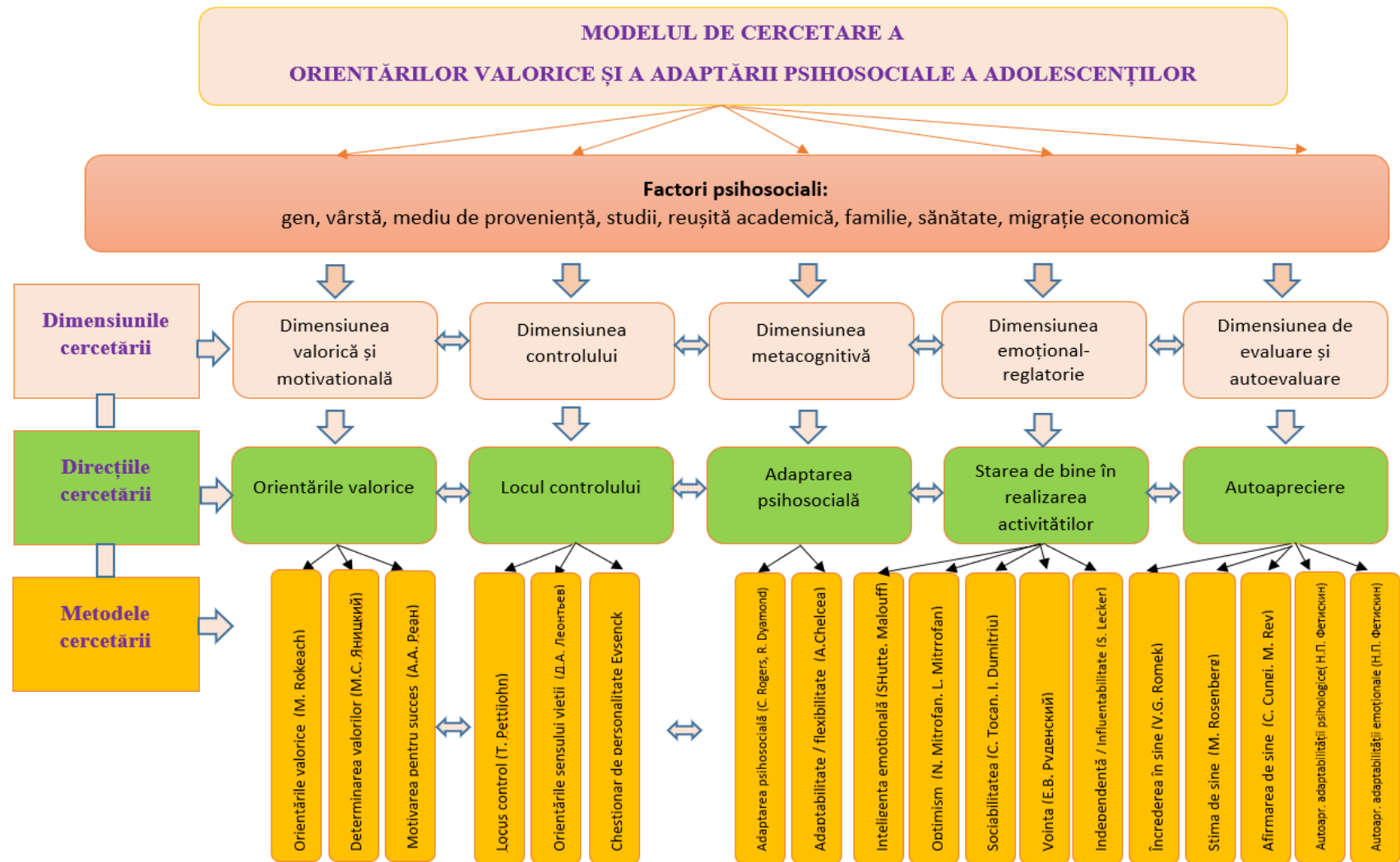

Fig. 2.1. Modelul de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva factorilor psihosociali, dimensiunilor, direcțiilor și metodelor cercetării [contribuție proprie]

În cadrul cercetării realizate au fost evidențiate (Figura 2.1) componentele valorificare în lucrare și anume factorii psihosociali, dimensiunile cercetării, direcțiile cercetării și metodele empirice. Conform dimensiunilor cercetării (valorică și motivațională; de control; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare) au fost fundamentate direcțiile cercetării care cuprind orientările valorice ale adolescenților; adaptarea psihosocială a adolescenților; precum și relațiile dintre acestea cu alte dimensiuni ale personalității. Din datele incluse în lucrare observăm că sunt foarte vaste și ample metodele valorificate în cercetare. Conform direcțiilor de cercetare au fost aplicate metode de determinare a: valorilor terminale și instrumentale; valorilor adaptării, socializării și individualizării; adaptării psihosociale (1. Adaptabilitatea / dezadaptabilitatea; 2. mitomanie; 3. acceptarea de sine; neacceptarea de sine; 4. acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; 5. confort emoțional; disconfort emoțional; 6. control intern; control extern; 7. dominare; supunere; 8. evitarea problemelor); adaptabilității personalității; extraversiunii / introversiunii și neurotismului (instabilitate / stabilitate emoțională); încrederii în sine, curajului social și inițierea contactelor sociale; inteligenței emoționale (aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor); locul controlului subiectiv (intern și extern); afirmării de sine; motivării pentru succes / frică de eșec; optimismului; sociabilității; autoaprecierii voinței; a stimei de sine; orientărilor sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții – interes și saturația emoțională a vieții; rezultat – rezultativitatea vieții și satisfacția emoțională; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau conducerea vieții); autoaprecierii adaptabilității psihologice; autoaprecierii adaptabilității emoționale; independenței; influențabilității. Evidențiem faptul că metodele implementate au fost suficient de informative în procesul cercetării.

Atât orientările valorice cât și adaptarea psihosocială sunt elemente esențiale în structura personalității [203; 246; 274; 373 etc]. În figura 2.2 este prezentat un model de evaluare a personalității [contribuție proprie] reieșind din dimensiunile care influențează personalitatea.

Rezultatele cercetării demonstrează că orientările valorice diferă prin diversitate și ambiguitate și sunt definite, influențate de conținutul orientării personalității. Varietatea relațiilor evidențiază valoarea în calitate de un sistem de atitudini sociale fixate ce aparțin culturii materiale și spirituale. Devierea lor depinde de calitatea întregului sistem de atitudini sociale fixate ce aparțin culturii materiale și spirituale.

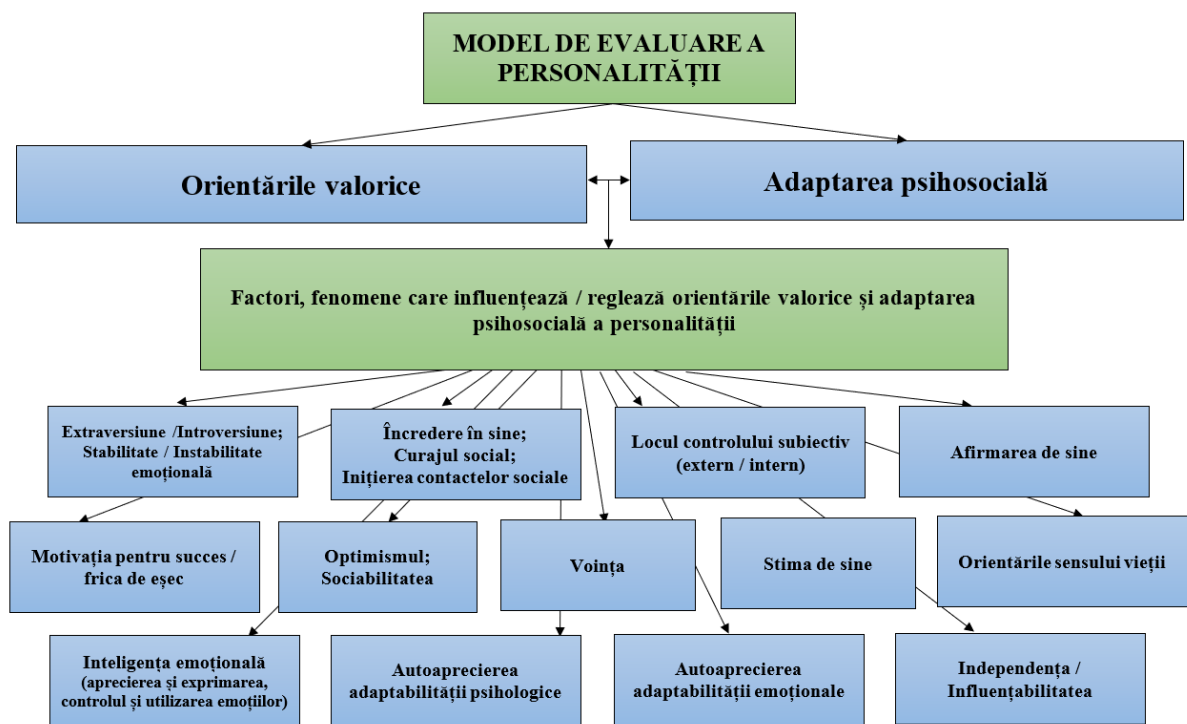

Fig. 2.2. Modelul evaluării personalității din perspectiva dimensiunilor personalității care influențează / reglează orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților

De altfel, considerăm că alți factori importanți care pot influența atât orientările valorice cât și adaptarea psihosocială a adolescenților pot fi: genul subiecților (masculin / feminin); mediul de proveniență (urban / rural); instituția în care învață (gimnaziu; liceu; școală profesională; centru de excelență (colegiu); universitate); specialitatea; clasa, (9-a; 10-ea; 11-ea; 12-ea) anul de studii (I; II; III); profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul studiilor (buget / contract); studiile universitare sunt după liceu, școală profesională, colegiu sau altă facultate; vârsta (14-15 ani; 15-16 ani; 16-17 ani; 17-18 ani; 18-19 ani; 19-20 ani; 20-21 ani; 21-22 ani; 22-23 ani; 23-24 ani; 24-25 ani; peste 25 ani); starea familială (căsătorit / necăsătorit); angajarea în câmpul muncii (da / nu); venitul lunar personal (salariu / altă remunerare; da / nu); reușita academică în semestrul anterior (medie cuprinsă între: 9-10; 8-9; 7-8; 6-7; 5-6; mai mică decât 5); etnie (română; rusă; ucraineană; altă naționalitate); tipul familiei din care face parte (completă; monoparentală (numai mama; numai tata); orfan); venitul mediu lunar al familiei (până la 1500 lei; 1501-4000 lei; 4001-8000 lei; peste 8000 lei); locuiește în: apartamentul sau casa părinților, cămin, apartament în chirie, apartament personal; numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate: niciodată în anul curent, o dată, de 2 ori, de 3 ori, mai mult de 4 ori în anul curent; prezența unei boli (suferă de o boală cronică, boală acută); studiile părinților: mama, tata (studii: medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; bună; mai puțin bună); părinții au fost plecați la muncă peste hotare: mama; tata (au fost plecați până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani;

6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani); dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii sau pentru a munci). Factorii enumerați au fost incluși în ancheta de la începutul fișei experimentale aplicate tuturor subiecților care au participat în cadrul cercetării. Aceasta finalizează cu viziunile personale ale subiecților despre conceptele cercetate și anume: valoare, orientări valorice și adaptare psihosocială. Menționăm că factorii psihosociali enumerați au fost selectați luând în considerație faptul că spectrul problemelor cu care se confruntă adolescenții este divers [179], aceștia fiind puși în situația de a se adapta rapid la noile realități care sunt impuse de situații de criză (starea sănătății inclusiv psihoemoțională, migrația economică a părinților etc.).

În concluzie evidențiem faptul că *Modelul evaluării personalității din perspectiva dimensiunilor personalității care influențează / reglează orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților* subliniază componentele analizate și devine fundament al optimizării procesului de adaptare psihosocială a adolescenților. Sunt prezentate aspectele importante pentru stabilirea relației dintre conceptul orientării valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților evidențiate atât prin factorii psihosociali, dimensiunile, direcțiile și metodele de cercetare cât și prin modelul de evaluare a personalității adolescentului. Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților sunt într-o relație directă. În urma analizei este descrisă modalitatea în care unii factori influențează componentele de bază ale adaptării psihosociale și orientării valorice ale adolescenților. Astfel, sunt prognozate condiții de facilitare a procesului de adaptare psihosocială a adolescenților în funcție de orientările valorice.

Metodologia cercetării experimentale

Experimentul de constatare realizat în cadrul cercetării a avut drept scop:

- Determinarea orientărilor valorice, a nivelurilor adaptării psihosociale a adolescenților;
- Determinarea nivelului de dezvoltare a dimensiunilor personalității care influențează / reglează adaptarea psihosocială, stabilirea relațiilor dintre adaptarea psihosocială și dimensiunile personalității: *extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, orientările sensului vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața), adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența;*
- Compararea nivelurilor de dezvoltare a adaptării psihosociale la adolescenți în funcție de factorii psihosociali;

- Stabilirea orientărilor valorice ale adolescenților cu nivel înalt de adaptare psihosocială, cu adaptare și inadaptare psihosocială;
- Stabilirea ierarhiilor orientărilor valorice ale adolescenților în funcție de factorii psihosociali;
- Stabilirea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților.

Ipotezele cercetării: În conformitate cu scopul și obiectivele cercetării înaintăm ipoteze conform cărora *presupunem că*: - orientările valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței sunt determinate de factorii psihosociali și dimensiunile personalității; - orientările valorice ale adolescenților au impact asupra adaptării psihosociale.

Etapele cercetării. Cercetarea s-a realizat pe parcursul anilor 2018 - 2020, în două etape:

- etapa 1 (2018-2019) - documentarea științifică și formularea problemei de cercetare, conceptualizarea teoretică, stabilirea metodelor empirice în cercetare;
- etapa a 2-a (2019-2021) - realizarea experimentului de constatare, de formare și de control; prelucrarea datelor și formularea concluziilor.

2.2. Instrumentele psihometrice ale cercetării experimentale

Pentru a realiza sarcinile propuse în cadrul experimentului și a verifica ipotezele înaintate au fost valorificate următoarele instrumente psihometrice:

1. Ancheta psihosocială (*realizată în bază de chestionar*) care include indicatori cu referire la: *nume, prenume; email (prezentate la dorință în scopul obținerii rezultatelor)*; localitate; sexul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); instituția în care învață (gimnaziu; liceu; școală profesională; centru de excelență (colegiu); universitate); specialitatea; clasa, (9-a; 10-ea; 11-ea; 12-ea) anul de studii (I; II; III); profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul studiilor (buget / contract); studiile universitare sunt după liceu, școală profesională, colegiu sau altă facultate; vârsta (14-15 ani; 15-16 ani; 16-17 ani; 17-18 ani; 18-19 ani; 19-20 ani; 20-21 ani; 21-22 ani; 22-23 ani; 23-24 ani; 24-25 ani; peste 25 ani); starea familială (căsătorit / necăsătorit); angajarea în câmpul muncii (da / nu); venitul lunar personal (salariu / altă remunerare; da / nu); reușita academică în semestrul anterior (medie cuprinsă între: 9-10; 8-9; 7-8; 6-7; 5-6; mai mică decât 5); etnie (română; rusă; ucraineană; altă naționalitate); tipul familiei din care face parte (completă; monoparentală (numai mama; numai tata); orfan); venitul mediu lunar al familiei (până la 1500 lei; 1500-4000 lei; 4000-8000 lei; peste 8000 lei); locuiește în: apartamentul sau casa părinților, cămin, apartament în chirie, apartament personal; numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate: niciodată în anul curent, o dată, de 2 ori, de 3 ori, mai mult de 4 ori în anul curent; prezența unei boli (suferă de o boală cronică, boală acută); studiile părinților: mama, tata (studii: medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; bună; mai puțin

bună); părinții au fost plecați la muncă peste hotare: mama; tata (au fost plecați până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani; 6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani); dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii sau pentru a munci); viziunile personale ale subiecților despre conceptele cercetate și anume: valoare, orientări valorice și adaptare psihosocială. În anexa 1.1 este prezentat formularul anchetei psihosociale.

2. Testul orientărilor valorice (M. Rokeach) – (în abordarea autorului Д.А. Леонтьев, 1992 - variantă adaptată) determină ierarhii pentru două liste A și B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori terminale (scop) și instrumentale (mijloc).

M. Rokeach a construit în 1973 o grilă axiologică, alcătuită, operațional dintr-o listă de atribute, fiecare desemnând o valoare specifică. Valorile erau explicate pe scurt, semantic, iar subiecților li se cerea să le ierarhizeze în ordinea importanței valorii respective, considerând valorile principii călăuzitoare în viață. Scala de valori a fost obținută de Rokeach pe bază de intuiție și se dorea a fi o listă destul de completă a valorilor umane existente. Autorul a clasificat valorile în două tipuri: valorile terminale (finalități), reprezentate de idealuri sau scopuri, și valori instrumentale, desemnate de moduri de conduită. Pentru mai multe decenii această sistematizare axiologică a constituit cea mai complexă și mai nuanțată configurare valorică a identităților personale și colective. Metoda M. Rokeach are la bază ordonarea directă pe ranguri a listei de valori. Autorul definește valoarea ca fiind o convingere de durată similară cu un anumit mod de comportament sau scop al existenței. M. Rokeach realizează o divizare mai generală a valorilor pe baza opoziției tradiționale a valorilor-scop și valorilor-mijloc. Respectiv autorul distinge două tipuri de valori (două liste A și B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori terminale și instrumentale). Valorile terminale (scop) reflectă convingerea că orice scop final al existenței individuale din punct de vedere personal sau social merită să fie urmărit. Aceste valori finalități, reprezentate de idealuri sau scopuri sunt: 1. viața activă; 2. înțelepciunea vieții; 3. sănătate; 4. muncă interesantă; 5. frumusețea naturii și a artei; 6. dragoste; 7. bunăstare materială; 8. prieteni buni, fideli; 9. apreciere socială; 10. cunoaștere; 11. viața productivă; 12. dezvoltare continuă; 13. distracții; 14. libertate; 15. viață familială fericită; 16. fericirea altora; 17. creație; 18. încredere în sine. Valorile instrumentale (mijloc) prezintă convingerea că un anumit mod de acțiune din punct de vedere personal și social este preferabil în toate situațiile. Valorile instrumentale, desemnate de modurile de conduită sunt: 1. acuratețe; 2. educație; 3. exigențe înalte; 4. energie de viață; 5. executivitate; 6. independență; 7. intransigență față de sine și alții; 8. studii; 9. responsabilitate; 10. raționalism; 11. autocontrol; 12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor; 13. voință; 14. toleranță; 15. viziuni largi; 16. onestitate; 17. eficacitate în activitate; 18. delicatețe. Pentru mai multe decenii această sistematizare axiologică a constituit cea mai complexă și mai nuanțată configurare valorică a identităților personale și colective.

Potrivit autorului, valorile terminale sunt mai stabile decât valorile instrumentale și sunt caracterizate de o variabilitate interindividuală mai mică [291]. În anexa 1.2 este prezentat formularul testului respectiv.

3. Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale, autori - Carl Rogers și Rozalind Dymond. Este un chestionar de personalitate destinat cercetării particularităților psihosociale ale adaptării. Chestionarul conține 101 afirmații formulate la persoana a III-a singular fără a specifica careva pronume. Autorii au utilizat această formulare cu scopul evitării efectului „identificării directe” și pentru neutralizarea montajului respondenților de a oferi răspunsuri social dorite și nu cele reale [352; apud 31]. Rezultatele descriu 6 indicatori integrali: adaptarea, acceptarea de sine, acceptarea celorlalți, locul controlului, confortul emoțional și tendința spre dominare. Fiecare dintre indicatori se calculează după o formulă individuală dedusă de către autori pe cale empirică. Interpretarea se efectuează conform datelor normative calculate separat pentru adolescenți și adulți. Caracteristicile adaptabilității psihosociale coincid în mare parte cu criteriile maturității personale, printre care: acceptarea sinelui, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, înțelegerea propriilor probleme și tendința de a le depăși. La celălalt pol, inadaptabilitatea / dezadaptabilitatea psihosocială presupune: neacceptarea propriei persoane și neacceptarea altora, prezența barierelor în procesul de autocunoaștere, disconfortul emoțional, lipsa flexibilității, escapismul.

Metoda dată determină nivelul pentru următoarele scale: 1. Adaptabilitate (68-170); Dezadaptabilitate (68-170); 2. Mitomanie (18-45); 3. Acceptare de sine (22-52); Neacceptarea de sine (14-35); 4. Acceptarea celorlalți (12-30); Neacceptarea celorlalți (14-35); 5. Confort emoțional (14-35); Disconfort emoțional (14-35); 6. Control intern (26-65); Control extern (18-45); 7. Dominare (6-15); Supunere (12-30); 8. Evitarea problemelor (10-25). Pentru interpretarea scalelor testului este important să comparăm valorile obținute cu cele indicate în paranteze. Astfel dacă punctajul obținut este în limitele celui dintre paranteze rezultă că subiectul denotă nivel mediu de dezvoltare a factorului (zona nehotărârii), dacă punctajul obținut este mai mic decât cel indicat se interpretează ca nivel scăzut, iar dacă punctajul obținut este mai mare decât cel indicat se interpretează ca nivel înalt. Formularul testului este prezentat în anexa 1.3.

4. Chestionarul de Personalitate Eysenck - este unul dintre chestionarele cu cea mai largă utilizare în psihologie, determinând doi factori bipolari: extraversiunea/introversiunea și stabilitatea emoțională/neuroticismul [148, p. 63]. Primul factor reprezintă caracteristica individual-psihologică, extremele căreia corespund orientării personalității spre lumea exterioară sau interioară. Factorul al doilea – stabilitatea emoțională/neuroticismul - formează o scală, la unul dintre polii căruia se află persoanele foarte stabile, adaptative, iar la celălalt pol - persoanele instabile emoțional, nevrotice și cu o adaptare psihosocială precară. Majoritatea oamenilor se

află între acești poli, mai aproape de centru. Intersecția acestor două caracteristici bipolare permite raportarea destul de clară a persoanei la unul dintre cele patru tipuri temperamentale. În anexa 1.4 este prezentat formularul testului respectiv.

5. Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek) [169]. Scopul acestei metode este determinarea nivelului încrederii în forțele proprii, abilitatea de a avea curaj în plan social și capacitatea de a întreține relații interpersonale. Poate fi aplicat pentru subiecții de la 14 ani în sus. Testul este alcătuit din 30 de itemi, pentru a face primă imagine despre disponibilitatea persoanei de a avea încredere în forțele proprii și studiază capacitatea de a întreține relații interpersonale adecvate. Pentru a răspunde la itemi se alege una din cele trei variante de enunțuri, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate. Enunțurile din colonița B, se utilizează cât mai rar posibil (nu mai des de 1 dată la 3 – 4 întrebări). Pentru cotearea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului. Valoarea brută a fiecărei scale se calculează prin adunarea punctajului pentru varianta aleasă la întrebările potrivite scalei corespunzătoare, apoi valorile brute se transformă în valori standard. Proba delimitează nivelurile conform indicilor pentru încrederea în sine; curajul social; inițierea contactelor sociale și anume 1, 2, 3, 4 corespund nivelului scăzut; indicii 5, 6, 7 - nivelului mediu; indicii 8, 9, 10 - nivelului înalt. Formularul testului este prezentat în anexa 1.5.

6. Testul pentru determinarea valorilor - М.С. Яницкий. Acest test este alcătuit din 9 afirmații, care trebuie aranjate în ordinea importanței pentru subiect, astfel încât cifra 1 va fi atribuită celei mai importante afirmații, iar cifra 9 celei mai puțin importante [352]. Afirmațiile sunt: 1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială. 2. Bunăstarea familiei. 3. Autorealizare intelectuală și creativă. 4. Menținerea forței și a sănătății. 5. Serviciu interesant, prestigios. 6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice. 7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate. 8. Respectul altora, apreciere socială. 9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante. Astfel afirmațiile 1, 4 și 7 sunt indicatori ai orientării spre valorile adaptării; afirmațiile 2, 5, 8 – indicatori ai orientării spre valorile socializării; iar 3, 6, 9 - indicatori ai orientării spre valorile individualizării. Formularul testului este prezentat în anexa 1.6.

7. Scala Inteligenței Emoționale – Schutte, Malouff et. al. este un instrument de autoraportare elaborat în baza conceptului original al inteligenței emoționale propus de Salovey și Mayer în 1990 [8]. Proba conține 33 de itemi care evaluează aprecierea emoțiilor în sine și alții, controlul emoțiilor proprii și ale altora, utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor. Potrivit modelului lui Salovey și Mayer inteligența emoțională este constituită din trei categorii de abilități adaptative: 1. aprecierea și exprimarea emoțiilor, 2. controlul emoțiilor și 3. utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.

Prima categorie include *componentele de apreciere și exprimare a emoțiilor proprii și aprecierea emoțiilor trăite de alții*, care, la rândul lor, se divizează în verbală și non-verbală, iar referitor la alții – în percepția non-verbalului și empatizare. Cea de a doua categorie a inteligenței emoționale, *controlul emoțiilor*, include monitorizarea propriilor emoții și controlul emoțiilor trăite de alții. Categoria a treia, *utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor*, include flexibilitatea în planificare, gândirea creativă, capacitatea de comutare a atenției și motivației. Acest model, pe lângă emoții, încorporează și anumite funcții psihosociale cu referință la exprimarea, controlul și utilizarea emoțiilor. Subiecții cercetării sunt rugați să indice conform scalei Likert de la 1 („total greșit”) până la 5 („absolut adevărat”) în ce măsură afirmațiile din chestionar îi caracterizează. Cei 33 de itemi operaționalizează în mod proporțional categoriile modelului inteligenței emoționale, 11 itemi (4, 5 (cotație inversă), 9, 15, 18, 22, 25, 26, 29, 32, 33 (cotație inversă) operaționalizează categoria aprecierii și expresiei emoțiilor; 11 itemi (1, 3, 7, 10, 11, 13, 14, 16, 21, 24, 30) – categoria controlului emoțiilor; 11 itemi (2, 6, 8, 12, 17, 19, 20, 23, 27, 28 (cotație inversă), 31) – categoria utilizării emoțiilor în soluționarea problemelor.

Printre avantajele probei sunt menționate numărul redus de itemi, corespunzător modelului coercitiv și comprehensiv al lui Solovey și Mayer, comoditatea și rapiditatea aplicării, validitatea și fidelitatea înaltă, însă, la fel ca toate instrumentele de autoraportare, acesta poate induce răspunsuri social dezirabile. Proba este recomandată pentru aplicare în scopul evaluării subiecților care doresc să-și determine nivelul actual de dezvoltare al EQ, doresc să-și cunoască propriile trăsături pentru a-și stabili mai bine scopurile și mijloacele de atingere ale lor sau își propun să îmbrățișeze o profesie în care EQ este importantă. Scorurile medii (nivel mediu) pentru fiecare componentă se încadrează în intervalele: aprecierea și expresia emoțiilor 28-36 puncte; controlul emoțiilor 26-35; utilizarea emoțiilor 29-37. Indicatorul general al EQ se obține prin sumarea scorurilor obținute pe fiecare subscală (componentă), iar scorul mediu se încadrează în limitele 87-107 puncte. Formularul testului este prezentat în anexa 1.7.

8. Testul *Adaptabilitatea / flexibilitatea* (A. Chelcea) [152]. Scopul acestei metode este determinarea nivelului adaptabilității reflectând în mod special flexibilitatea / rigiditatea persoanei. Acest test ajută persoana să afle măsura în care este afectată de schimbările neașteptate ce intervin în viață. Subiecții cercetării sunt rugați să indice conform scalei Likert de la 1 („deloc”) până la 4 („foarte mult”) în ce măsură afirmațiile din chestionar îi caracterizează. Testul este alcătuit din 12 afirmații. Astfel se răspunde la întrebări încercuind varianta de răspuns care corespunde cel mai bine modului personal de a reacționa. Pentru calcularea scorului și interpretarea rezultatelor se adună numerele încercuite. Dacă se obțin: 12-23 puncte: persoana este flexibilă, care se adaptează ușor situațiilor în schimbare rapidă; 24-35 puncte: persoana este depășită de anumite situații, dar, de regulă, se adaptează bine; 36-48 puncte: persoana este rigidă

și nu agreează schimbările pe care nu le poate influența în sensul dorințelor. Formularul testului este prezentat în anexa 1.8.

9. Chestionarul *Locus control* - Terry Pettijohn. Chestionarul Locus control, elaborat de T. Pettijohn, este un instrument de autoraportare, alcătuit din itemi care evaluează gradul de control a personalității.

Chestionarul este fondat pe abordarea lui Rotter, derivată din teoria învățării sociale despre comportamentul anticipativ, care se va consolida prin producerea sau nu a evenimentului în viitor. Proba măsoară variabila *Locus control* – locul controlului subiectiv pe un continuum de la extrema locul controlului subiectiv intern până la extrema locul controlului subiectiv extern. Studiile relevă următoarele raporturi dintre scorurile indicatorului locul controlului și comportament: locul controlului intern se asociază cu nivelul redus de anxietate, neacceptarea eșecului, motivația intrinsecă, perseverența în muncă, performanța academică, satisfacția în muncă, statornicia/stabilitatea la locul de muncă, funcționarea mai eficientă într-un mediu slab structurat [8]. Persoanele cu locul controlului intern, sau altfel spus internaliștii, pun mai multă valoare pe dezvoltarea abilităților și competențelor, sunt deschiși și conștienți de acțiunile și informația care le poate asigura succesul, depun efort în a schimba spre bine situația și mediul. Chestionarul este alcătuit din 20 de itemi la care se răspunde prin „Adevărat” sau „Fals”- în conformitate cu convingerile proprii. Pentru fiecare răspuns care corespunde cheiei se alocă 5 puncte și se calculează scorul total. Proba delimitează nivelurile locului controlului subiectiv după cum urmează: 0-15 loc al controlului extern foarte pronunțat; 20-35 loc al controlului extern; 40-60 loc al controlului amplasat în egală măsură extern/intern; 65-80 loc al controlului intern; 85-100 loc al controlului intern foarte pronunțat. Formularul testului este prezentat în anexa 1.9.

10. Scala afirmării de sine (Cungi C. și Rey M.) [169]. Scopul acestei metode este determinarea nivelului afirmării de sine. Testul este alcătuit din 14 afirmații. Subiecții cercetării sunt rugați să indice conform scalei Likert de la 1 („deloc”), 2 („foarte puțin”), 3 („puțin”), 4 („suficient”), 5 („potrivit”), 6 („bine”), 7 („foarte bine”) până la 8 („perfect”) în ce măsură afirmațiile din chestionar îi caracterizează. Astfel se răspunde la întrebări indicând varianta de răspuns care corespunde cel mai bine modului personal de a reacționa. Pentru calcularea scorului și interpretarea rezultatelor se adună numerele scrise. Interpretare: pentru 0 - 39 de puncte - nivel scăzut al afirmării de sine; există posibilitatea prezenței fobiei sociale; pentru 40 - 74 de puncte - nivel mediu al afirmării de sine; 75 - 80 de puncte și mai mult - nivel înalt al afirmării de sine; subiecții manifestă fobie socială. Formularul testului este prezentat în anexa 1.10.

11. Testul *Motivarea pentru succes/frică de eșec* (este elaborat de A. Pean) [apud 106]. Acest test conține 20 de afirmații la care subiecții trebuie să răspundă prin *da* sau *nu* modului lor de

acceptare/negare. În urma acestor alegeri efectuate este determinat nivelul de motivare a persoanei pentru succes / frică de eșec. Diapazonul punctajului acumulat poate varia între maximum - 20 puncte și minimum - 1 punct. *Cheia chestionarului:* Răspuns „Da” pentru: 1, 2, 3, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 18, 19, 20. Răspuns „Nu” pentru: 4, 5, 7, 9, 13, 15, 17. *Cotarea și interpretarea rezultatelor:* pentru fiecare răspuns care coincide cu cheia chestionarului se acordă 1 punct. Se calculează numărul total de puncte acumulate sumându-le: 1-7 puncte – motivație pentru insucces (frică de eșec); 14-20 puncte – motivație pentru succes (tendință spre succes); 8-13 puncte – se consideră că tendința motivațională nu este accentuată. În acest caz, dacă numărul de puncte este 8-9, există o tendință certă spre eșec, iar în cazul în care numărul de puncte este 12-13, atunci există o tendință spre motivația pentru succes.

Motivația pentru succes se referă la motivația pozitivă. Cu această motivație persoanele începând o activitate, au în vedere realizarea a ceva constructiv, pozitiv. În centrul activității persoanei este speranță spre succes și necesitatea de a obține succesul. Astfel de oameni, de obicei, au încredere în sine, în forțele proprii, manifestă responsabilitate, inițiativă și sunt activi. Ei sunt perseverenți în realizarea obiectivelor. Motivația pentru eșec se referă la motivația negativă. Acest tip de motivație este asociată cu necesitatea de a evita izbucnirile nervoase, vina, pedeapsa, eșecul. În general, în cadrul acestui tip de motivație este ideea evitării și a așteptărilor negative. Începând o activitate, persoanei de la bun început îi este frică de eșec, se gândește la modalități de evitare a eșecurilor ipotetice, dar nu la obținerea succesului. Persoanelor motivate pentru insucces, de obicei, le este caracteristic un nivel înalt de anxietate și încredere în sine scăzută. Se străduie să evite sarcinile importante și, în cazul în care trebuie să ia decizii în probleme responsabile pot manifesta o stare apropiată cu panica. În aceste cazuri, la ei anxietatea situativă, este extrem de înaltă. Toate acestea pot fi combinate cu o atitudine extrem de responsabilă pentru activitate. Formularul testului este prezentat în anexa 1.11.

12. Chestionarul *Cât de optimist sunteți?* (N. Mitrofan, L. Mitrofan) [152]. Acest test conține 20 de afirmații la care subiecții trebuie să răspundă prin *da* sau *nu* modului lor de acceptare/negare. În urma acestor alegeri efectuate este determinat nivelul de optimism a persoanei.

Diapazonul punctajului acumulat poate varia între minimum - 0 puncte și maximum - 20 puncte. Pentru fiecare răspuns care corespunde cheiei se alocă 1 punct și se calculează scorul total. Proba delimitează 3 niveluri ale optimismului. Astfel, conform autorilor testului, se descrie primul nivel: 0-7 puncte. Sunteți total pesimist. Aproape întotdeauna vedeți partea negativă a lucrurilor. Singurul avantaj este acela că, așteptând puțin de la lumea înconjurătoare, veți fi foarte rar cu adevărat dezamăgit. Oricum, sunt foarte multe dezavantaje datorită viziunii pesimiste pe care o aveți asupra vieții în ansamblu. Vă așteptați așa de mult la un eventual eșec încât este foarte puțin probabil să începeți proiecte noi și de fiecare dată când se întâmplă să nu meargă

ceva în viața dv., atitudinea și viziunea pesimistă ce vă caracterizează vor face ca starea de mâhnire să fie și mai intensă. Pesimismul duce la depresie, confuzie, frică, mânie și frustrare. Singura soluție este să încercați să stabiliți o apropiere pozitivă față de oamenii cu care vă întâlniți și în raport cu lucrurile pe care le întreprindeți. Chiar și atunci când ocazional veți risca să fiți dezamăgiți veți avea oricum mai mult de câștigat decât atunci când priviți totul într-o manieră negativă. Al doilea nivel: 8-14 puncte. Atitudinea dv. față de viață poate să tindă spre pesimism, dar puteți fără îndoială să remediați acest lucru. Soluția ar fi să vă obișnuiți cu urcușurile și coborâșurile firești ale vieții, privindu-le într-un mod mai pozitiv, mai optimist. Al treilea nivel: 15-20 puncte. Sunteți cu adevărat optimist. Tendința dv. naturală este să priviți viața cu încredere și să treceți ușor peste probleme și dezamăgiri. Optimismul este o stare sănătoasă, dar nu uitați că atitudinea dv. vă poate conduce la ceva de genul „a mușca mai mult decât se poate mesteca”. Formularul testului este prezentat în anexa 1.12.

13. Chestionarul *Sunteți o persoană sociabilă?* (C. Tocan, I. Dumitriu) [152]. Scopul acestei metode este determinarea nivelului de sociabilitate a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 6 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se alege una din cele trei variante de enunțuri (a, b și c), care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate. Pentru cotearea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului. Se face suma punctelor obținute, aceasta poate varia între 6 și 18 puncte: *Dacă ați obținut între 14 și 18 puncte.* Sunteți foarte sociabil, iar colegii vă iubesc mult, sunteți genul de om care își păstrează totdeauna surâsul și care se gândește mai mult la ceilalți decât la sine. Sunteți ca o rază de lumină în grupul dumneavoastră de prieteni și în familie, constituind un adevărat noroc pentru cei din jur. *Dacă ați obținut între 8 și 13 puncte.* Nu agreeți să rămâneți singur, simțiți nevoia de a fi printre oameni. Vă place să faceți servicii celor din jur, dacă acestea nu presupun eforturi prea mari. Căutați mai mult să fiți iubit decât să iubiți, ceea ce nu este suficient. Trebuie să fiți mai sociabil. *Dacă ați obținut mai puțin de 8 puncte.* Atenție, trăiți de-a dreptul singur. Sunteți egoist și să nu vă mire faptul că aveți atât de puțini prieteni. Trebuie să știți să vă faceți util, să fiți un pic mai agreabil. Ieșiți din cochilie. Oricare persoană ar putea deveni sociabilă. Formularul testului este prezentat în anexa 1.13.

14. Chestionarul *Autoaprecierea voinței* (E.B. Руденский) [169].

Scopul acestei metode este determinarea nivelului autoaprecierii voinței persoanei. Chestionarul este alcătuit din 15 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se alege una din cele trei variante de enunțuri „da”, „nu știu” sau „nu”, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate. Pentru cotearea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului și anume dacă se răspunde prin „da” (2 puncte), „nu știu” (1 punct), „nu” (0 puncte). *Interpretarea rezultatelor: 0-12 puncte*

relevă un grad scăzut al dezvoltării voinței. Subiectul alege doar activități interesante și lesne de îndeplinit chiar dacă acest fapt îi poate dăuna. Este indiferent față de obligațiuni. Orice instrucțiune, obligațiune o percepe ca o povară. Este posibilă existența egoismului. E necesară schimbarea atitudinii față de persoanele din jur și modificarea unor trăsături de caracter. 13-21 puncte denotă un grad mediu al dezvoltării voinței; În cazul apariției unui obstacol acționează pentru al depăși. Însă dacă există posibilitate, alege calea de a-l ocoli. Se străduiește să îndeplinească promisiunea. Cu greu, dar îndeplinește munca neplăcută. Nu-și asumă obligațiuni suplimentare din propria inițiativă. Este necesară exersarea voinței. 22-30 puncte indică un grad înalt al dezvoltării voinței. Persoană pe care te poți bizui. Nu se sperie nici de însărcinările care-i înfricoșează pe alții. Însă e nevoie de a atrage atenția la așa trăsături, precum flexibilitate, toleranță, bunătate. Formularul testului este prezentat în anexa 1.14.

15. Chestionarul *Stima de sine* (M. Rosenberg) [169].

Scopul acestui chestionar este determinarea nivelului stimei de sine a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 10 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se bifează una din variantele de răspuns „total de acord”, „de acord”, „dezacord”, „total dezacord” în ce măsură afirmațiile din chestionar îi caracterizează.

Pentru cotarea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului. Se face suma tuturor punctelor. Notele ce se pot obține la acest chestionar se situează între 10 (cea mai scăzută notă posibilă a stimei de sine) și 40 (cea mai ridicată notă posibilă a stimei de sine). Un scor cuprins între 10 și 16 tinde să indice o stimă de sine mai degrabă scăzută. Între 17 și 33, sunteți în grupul subiecților cu stimă de sine medie. Între 34 și 40, aparțineți fără îndoială grupului de persoane cu înaltă stimă de sine. Formularul testului este prezentat în anexa 1.15.

16. Testul orientărilor sensului vieții (Д.А. ЛЕОНТЬЕВ) [295].

Scopul acestui chestionar este determinarea orientărilor sensului vieții a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 20 itemi, cu perechi de afirmații opuse. Pentru a răspunde la itemi este necesar să se selecteze una din afirmații pe care subiectul o consideră adevărată și să încercuiască una din cifrele alăturate 1, 2, 3 în funcție de cât de siguri sunt în această alegere sau îi caracterizează (3 – afirmație foarte importantă; 2 – afirmație importantă; 1 - afirmație puțin importantă, iar 0 – dacă ambele afirmații sunt la fel de importante). Pentru cotarea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului. Astfel pentru calcularea punctajului se face suma pentru itemii 1, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 16, 17 acordându-se punctaj în ordine crescândă, adică de la 1 la 7 (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7), iar pentru itemii 2, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20 se acordă punctaj invers, adică de la 7 la 1 (7, 6, 5, 4, 3, 2, 1). Valoarea brută a fiecărei scale se calculează prin adunarea punctajului pentru varianta

aleasă la întrebările potrivite scalei corespunzătoare. Astfel se obține punctaj diferit pentru subscalele: (1) Scop – 3, 4, 10, 16, 17, 18. (2) Proces – 1, 2, 4, 5, 7, 9. (3). Rezultat – 8, 9, 10, 12, 20. (4). Locul controlului - Eu – 1, 15, 16, 19. (5). Locul controlului – Viața – 7, 10, 11, 14, 18, 19. Pentru calcularea indicelui general se face suma punctelor obținute la toți itemii (20) testului.

1. *Scopurile în viață* – oferă vieții sens, direcționare / focalizare și perspectivă temporară. Scorurile scăzute pentru această scală, pentru nivelul general ridicat al orientărilor sensului vieții, sunt caracteristice unei persoane care trăiește cu ziua de astăzi și ieri. În același timp, scorurile mari pot caracteriza nu numai o persoană cu scop, ci și un subiect ale cărui planuri nu au un sprijin real în prezent și nu sunt susținute de responsabilitatea personală pentru implementarea lor. Aceste două cazuri sunt ușor de distins, având în vedere indicatorii de la alte scale.

2. *Procesul vieții* sau interesul și plinătatea emoțională a vieții. Conținutul acestei scale coincide cu binecunoscuta teorie a faptului dacă subiectul percepe procesul vieții sale ca fiind interesant, emoțional și plin de sens. Scorurile mari la această scală și scorurile scăzute pentru celelalte scale vor caracteriza hedonistul care trăiește cu ziua de astăzi. Scorurile scăzute sunt un semn de nemulțumire față de viața personală în prezent; în același timp, însă, i se poate da un sens deplin prin amintirea trecutului sau concentrarea asupra viitorului.

3. *Rezultatul / eficacitatea vieții* sau satisfacția autorealizării. Punctele de la această scală reflectă evaluarea perioadei trecute de viață, sentimentul asupra faptului cât de productivă și semnificativă este partea vieții trăite. Scorurile mari pentru această scală și scorurile scăzute pentru celelalte scale vor caracteriza o persoană care își trăiește viața, care are totul în trecut, dar trecutul poate da un sens restului vieții sale. Scoruri scăzute - nemulțumire pentru viața trăită.

4. *Locul controlului - Eu* (Eu sunt stăpânul vieții). Scorurile mari corespund ideii despre sine ca o personalitate puternică, cu suficientă libertate de alegere pentru a-și construi viața în conformitate cu obiectivele și ideile cu privire la sensul vieții. Scoruri scăzute - neîncredere în forțele personale pentru a controla evenimentele proprii vieți.

5. *Locul controlului - viața* sau abilitatea de a controla viața. Pentru scorurile înalte - convingerea în faptul că persoanei i se oferă controlul asupra vieții sale, în mod liber ia decizii și le pune în aplicare. Scoruri scăzute - fatalism, convingerea că viața persoanei nu este supusă controlului propriu și conștient, că libertatea de alegere este iluzorie și nu are rost să se gândească la ceva pentru viitor. Formularul testului este prezentat în anexa 1.16.

17. Chestionarul Autoaprecierea adaptabilității psihologice (Н.П. Фетискин) [352].

Scopul acestei metode este determinarea nivelului adaptabilității psihologice a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 15 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se alege una din cele două variante de enunțuri „da” sau „nu”, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate. Pentru cotearea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă

punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului și anume se calculează suma întrebărilor la care s-a răspuns prin „da” (1 puncte), din grupul A (de la 1-10). În același mod se calculează suma răspunsurilor pozitive din grupul B (de la 11-15). Din prima sumă se scade suma a doua. Acest indicator denotă nivelul adaptivității psihologice în procesul activității. Nivelurile adaptivității psihologice: 8-10 puncte: nivel înalt; 6-7 puncte: nivel mai sus de mediu; 5 puncte: nivel mediu; 3-4 puncte: nivel mai jos de mediu; 2-3 puncte: nivel scăzut. Formularul testului este prezentat în anexa 1.17.

18. Chestionarul Autoaprecierea adaptabilității emoționale (Н.П. Фетискин) [352].

Scopul acestei metode este determinarea nivelului adaptabilității emoționale a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 23 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se alege una din cele două variante de enunțuri „da” sau „nu”, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate. Pentru cotarea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului și anume se calculează suma întrebărilor la care s-a răspuns prin „da” (1 puncte). Dacă suma tuturor răspunsurilor prin „da” (1 puncte) este de 0-2 puncte: nivel înalt de adaptivitate; 3-10 puncte: nivel mediu; 11-19 puncte: nivel scăzut; 20-25 puncte: nivel foarte scăzut. Formularul testului este prezentat în anexa 1.18.

19. Chestionarul Independență *versus* influențabilitate (S. Lecker) [152]

Scopul acestui chestionar este determinarea nivelului de independență *versus* influențabilitate a persoanei. Chestionarul este alcătuit din 10 itemi, iar pentru a răspunde la itemi se bifează una din variantele de răspuns 1 - „total dezacord (niciodată)”, 2 - „dezacord (rar)”, 3 - „nici acord nici dezacord (uneori)”, 4 - „de acord (rar)”, 5 - „acord deplin (totdeauna)”, în ce măsură afirmațiile din chestionar îi caracterizează.

Pentru cotarea răspunsurilor și interpretarea rezultatelor se acordă punctaj în funcție de varianta aleasă conform cheiei testului. Se însumează toate numerele bifate și se determină punctajul total. Notele ce se pot obține la acest chestionar se situează între 0 și 50. Dacă suma rezultată este cuprinsă între 10-20 – persoana este independentă în modul de a gândi și de a acționa. Cu scor de 41-50 de puncte persoana este excesiv de influențabilă. Persoanele care obțin între 21 și 40 de puncte se caracterizează printr-un grad mediu de influențabilitate. Formularul testului este prezentat în anexa 1.19.

Instrumentele statistice utilizate: analiza cantitativă a rezultatelor a fost efectuată cu ajutorul programului SPSS – 20: Testul t pentru două eșantioane independente (Independent-Samples T-Test); Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test); corelația Pearson și coeficientul de corelație liniară Pearson r; corelația Spearman și coeficientul de corelație Spearman ρ ; testul Wilcoxon pentru două eșantioane perechi; testul Mann-Whitney U pentru două eșantioane independente; analiza de varianță ANOVA; analiza factorială

exploratorie; regresia liniară (regresia liniară simplă, regresia liniară multiplă, metoda ierarhică în regresia liniară multiplă); calcule în procente, interpretarea datelor în diagrame, histograme; analiza calitativă [28; 36; 66; 136; 145; 155; 175].

2.3. Caracteristica eșantionului cercetării

Pentru realizarea cercetării a fost necesar un management eficient al eșantionului antrenat în cercetare. Eșantionul îl prezintă adolescenții cu vârsta cuprinsă între 14-25 ani și anume: elevi ai claselor a 9-a; 10-ea; 11-ea; 12-ea; studenți de la universitate - ciclul I licență (anii de studii 1; 2; 3); studenți din cadrul unor centre de excelență (colegii), (anii de studii 1-5), studenți din școlile profesionale (anii de studii 1; 2), precum și adolescenți din centrele de sănătate pentru tineri. Paralel în cercetare au fost incluși și adolescenți cu cerințe educaționale speciale.

Eșantionul, inițial a fost alcătuit din 1439 adolescenți (subiecți care au participat în cadrul cercetării în anul de studii 2018-2019), însă mai apoi acesta a fost completat, incluzând și subiecții care au participat în cadrul cercetării la începutul anului de studii 2019-2020, astfel numărul total fiind de **2029 adolescenți**. Evidențiem faptul că subiecții sunt din diferite regiuni ale țării, fișele experimentale fiind aplicate în 3 zone ale Republicii Moldova: nord – Bălți; centru – Chișinău; sud – Cahul (Tabelul 2.1). La etapa inițială în cadrul experimentului au fost incluse și 119 cadre didactice care au participant la cursurile de formare continuă din cadrul Institutului de Științe ale Educației, municipiul Chișinău. Menționăm că participarea la cercetare a tuturor respondenților a fost în exclusivitate una voluntară, iar eșantionul respectiv întrunește condițiile necesare pentru a fi reprezentativ.

Tabelul 2.1. Eșantionul cercetării

Nr/o.	Instituția	Profil	Specialități	Grupa/Clasa	Numărul de subiecți
CHIȘINĂU					1401
1.	Universitatea de Stat din Moldova	umanist / real	Psihologie; Psihopedagogie; Biologie; Fizică și inginerie; Geografie; Chimie; Informatică; Contabilitate; Finanțe și Bănci; Business și Administrație; Marketing și Logistică; Servicii hoteliere, turism și agrement.	An I-III	293
2.	Universitatea Liberă Internațională din Moldova	umanist	Psihologie.	An I-II	40
3.	Liceul Teoretic „Dante Alighieri”	umanist / real		Clasa 9-12	294
4.	Liceul Teoretic „Spiru Haret”	umanist / real		Clasa 9-11	181
5.	Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”	umanist / real		Clasa 11-12	41
6.	Liceul Internat Municipal cu Profil Sportiv din Chișinău	sportiv		Clasa 9-12	209

7.	Colegiul pedagogic „Alexei Mateevici” mun. Chişinău	umanist / sportiv	Înv. Primar; Sport şi Pregătire Fizică; Asistenţă Socială.	An I-III	176
8.	Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”	umanist / real		Clasa 9-11	10
9.	Şcoala Profesională nr. 7, mun. Chişinău		Lăcătuş-electrician; Tencuitor; Tâmplar; Electrician în construcţie; Electromontor; Electroghazosudor.	An I	157
BĂLŢI					212
10.	Universitatea de Stat „A. Russo” or. Bălţi	umanist / real	Psihologie; Pedagogie în învăţământul primar şi pedagogie preşcolară; Pedagogie în învăţământul primar şi limba engleză; Administraţie public.	An I-III	52
11.	Liceul Republican „I. Creangă” or. Bălţi	umanist / real		Clasa 10-12	26
12.	Colegiul de Industrie Uşoară, or. Bălţi		Modelarea, proiectarea şi tehnologia confecţiilor din ţesături; Filatură şi ţesătorie; Frizerie şi cosmetică.	An I-III	70
13.	Şcoala profesională nr. 3, or. Bălţi		Croitor; Cusător; Coafor; Cosmetician.	An I-II	54
CAHUL					330
14.	Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul	umanist / real	Business şi administrare; Informatică; Drept; Administraţie publică; Contabilitate; Pedagogie în învăţământul primar şi pedagogie preşcolară.	An I-III	330
Centre din RM (Chişinău, Criuleni, Căuşeni)					86
15.	Centre frecventate de către copiii cu CES din RM				86
TOTAL SUBIECŢI					2029

Eşantionul a fost construit reieşind din necesităţile de a determina relaţiile dintre orientările valorice – adaptarea psihosocială şi factorii care influenţează / reglează aceste procese. Din datele prezentate observăm că în cercetare au fost implicaţi subiecţi din diverse regiuni ale ţării, fişele experimentale fiind aplicate, după cum am evidenţiat în 3 zone ale Republicii Moldova: nord – Bălţi; centru – Chişinău; sud – Cahul (Tabelul 2.1). Deci, iniţial au fost aplicate chestionarele în aceste 3 zone, determinând că cei mai mulţi subiecţi sunt din *zona de centru* a RM şi anume: 1401 adolescenţi; din *zona de sud* au participat la experiment 330 adolescenţi, iar din *zona de nord* a ţării – 212 de adolescenţi. Din motiv că subiecţii din *zona de centru* au indicat în anchetă localitatea de origine am obţinut rezultate clare cu referire la această dimensiune.

Tabelul 2.2. Eşantionul în funcţie de localitate

Zone	Numărul de subiecţi	%
Centru	1089	53,7
Nord	513	25,3
Sud	427	21,0
Total	2029	100

După cum observăm din *Tabelul 2.2*, din numărul total de subiecți implicați în experiment 53,7% îl constituie subiecții din zona de Centru, 25,3% - din zona Nord și 21, 0% din zona de Sud; deci, raportul adolescenților în funcție de localitate este disproporționat în favoarea zonei Centru, comparativ cu celelalte două zone. Prezintă interes diferențele obținute pentru orientările valorice, adaptarea psihosocială, a tuturor celorlalți factori implicați în cercetare și, în special, din prisma tipurilor de instituții în care studiază adolescenții. De altfel, pentru obiectivitatea rezultatelor obținute, sunt de interes datele cu privire la caracteristicile generale ale subiecților. După cum observăm din numărul total de subiecți implicați în experiment 37,1% (753) îl constituie genul masculin și 62,9% (1276) cel feminin. În *Figura 2.3* sunt ilustrate datele, din care observăm că raportul adolescenților în funcție de gen este disproporționat în favoarea fetelor.

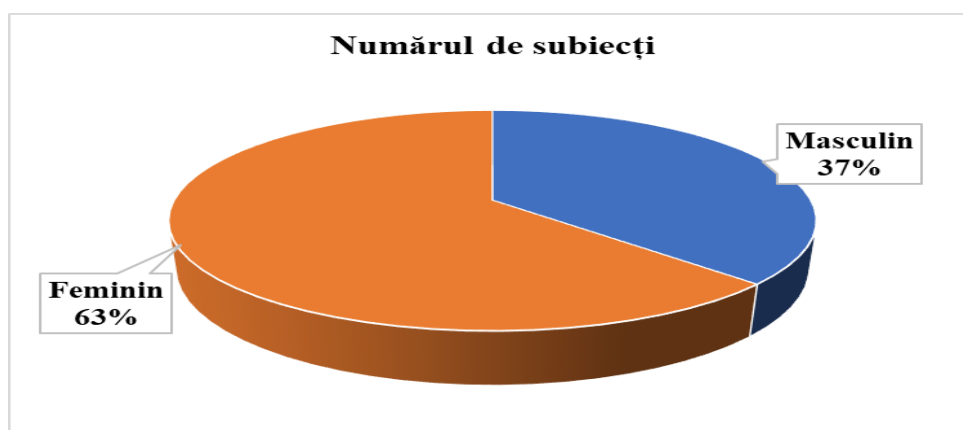

Fig. 2.3. Repartizarea subiecților în funcție de factorul gen

Nu am considerat însă că această situație este un impediment semnificativ, dat fiind faptul că și în alte cercetări întâlnim proporții asemănătoare (A.S.Waterman; S.J. Schwartz) [apud 106].

Pornind de la ipotezele de cercetare înaintate am fost interesați să caracterizăm subiecții și după mediul de proveniență (rural / urban). După cum observăm din *Figura 2.4* eșantionul implicat în experiment, după indicii de proveniență a subiecților, este repartizat relativ proporțional. Din numărul total (2029) de participanți 47,6% (902) de subiecți provin din mediul rural, iar 52,4% (1127) – din mediul urban.

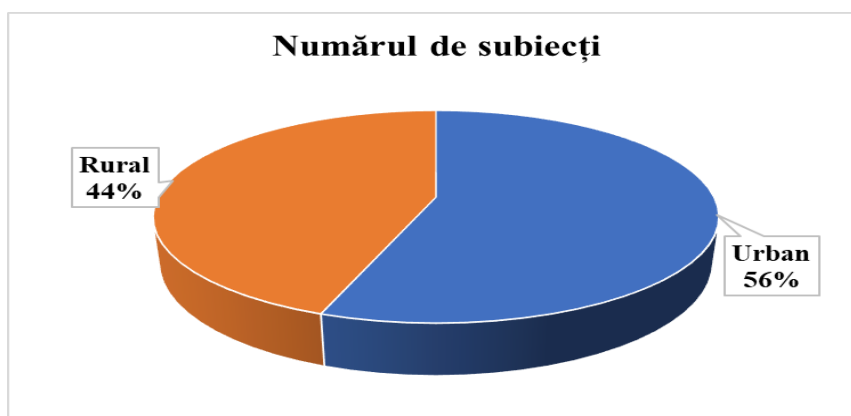

Fig. 2.4. Repartizarea subiecților în funcție de factorul proveniență (mediu rural/ urban)

După cum observăm, numărul subiecților din aceste eșantioane este aproximativ același, ceea ce ne permite să supunem analizei statistice și să realizăm acțiunile de corelare cu alți factori influenți asupra dezvoltării adaptării psihosociale și relațiile acestora cu orientările valorice ale subiecților cercetați.

În *Tabelul 2.3* prezentăm eșantionul în funcție de clasa (subiecții din liceu) și anul (subiecții din școli profesionale, centre de excelență / colegii, universități) în care studiază.

Tabelul 2.3. Subiecții în funcție de clasa, anul în care studiază

Clasa / Anul	Numărul de subiecți	%
Clasa 9	419	20,7
Clasa 10	147	7,2
Clasa 11	193	9,5
Clasa 12	82	4,0
Anul 1	615	30,3
Anul 2	291	14,3
Anul 3	190	9,4
Anul 4	52	2,6
Anul 5	40	2,0
Total	2029	100

În cadrul experimentului de constatare au participat 841 de subiecți (41,4%) din licee, clasele a 9-a, a 10-ea, a 11-ea a 12-ea; și 1188 de subiecți (58,6%) din anii 1, 2 ,3, 4 și 5 din cadrul școlilor profesionale, centrelor de excelență / colegii, universităților.

În *Tabelul 2.4* prezentăm eșantionul în funcție de profilul de formare: umanist, real, sportiv și fără profil (în această categorie fiind incluși elevii din clasele a 9-a, școli profesionale și cei care nu au indicat profilul în fișa de răspuns).

Tabelul 2.4. Subiecții în funcție de profilul de formare

Profilul de formare	Numărul de subiecți	%
Umanist	889	43,8
Real	424	20,9
Sportiv	215	10,6
Fără profil	501	24,7
Total	2029	100

În experimentul de constatare au participat 889 de subiecți (43,8%) de la specialități cu profil umanist, 424 de subiecți (20,9%) de la facultățile cu profil real, 215 de subiecți (10,6%) de la facultățile cu profil sportiv și 501 de subiecți (24,7%) de la liceu (clasele a 9-a), școli profesionale și cei care nu au indicat profilul în fișa de răspuns. După cum observăm numărul celor care își fac studiile la profilul real, sportiv și a celor fără profil este mai mic decât numărul subiecților de la profilul umanist. Această situație nu va influența obiectivitatea rezultatelor obținute permițându-ne să efectuăm o analiză statistică comparativă eficientă, deoarece, conform cerințelor de analiză statistică, eșantioanele sunt comparabile.

În *Tabelul 2.5* prezentăm eșantionul în funcție de tipul studiilor: buget și contract.

Tabelul 2.5. Subiecții în funcție de tipul studiilor

Tipul studiilor	Numărul de subiecți	%
Buget	1507	74,3
Contract	522	25,7
Total	2029	100

În experimentul de constatare au participat 1507 de subiecți (74,3%) la care studiile sunt cu finanțare de la buget, iar la 522 de subiecți (25,7%) studiile sunt cu finanțare la contract. Această situație nu va influența obiectivitatea rezultatelor obținute permițându-ne să efectuăm o analiză statistică comparativă eficientă, deoarece, conform cerințelor de analiză statistică, eșantioanele sunt comparabile.

În contextul respectiv, prezintă interes pentru cercetarea realizată vârsta subiecților. În *Tabelul 2.6* prezentăm eșantionul în funcție de vârstă aceasta fiind de la 14 până la 25 ani.

Tabelul 2.6. Subiecții în funcție de vârstă

Vârsta	Numărul de subiecți	%	Vârsta	Numărul de subiecți	%
14-15 ani	167	8,2	20-21 ani	174	8,6
15-16 ani	320	15,8	21-22 ani	106	5,2
16-17 ani	323	15,9	22-23 ani	59	2,9
17-18 ani	279	13,8	23-24 ani	26	1,3
18-19 ani	270	13,3	24-25 ani	40	2,0
19-20 ani	213	10,5	peste 25 ani	52	2,6

În cadrul experimentului de constatare au participat adolescenți cu vârste diferite. Astfel cei mai mulți subiecți – 323, ceea ce reprezintă 15,9%, sunt cu vârsta cuprinsă între 15-16 ani; apoi 320 de subiecți (15,8%) de 15-16 ani; 279 de subiecți (13,8%) de 17-18 ani; 270 de subiecți (13,3%) de 18-19 ani; 213 de subiecți (10,5%) de 19-20 ani; și în ordine descrescătoare, cei mai puțini subiecți – 26, ceea ce reprezintă 1,3%, sunt cu vârsta cuprinsă între 23-24 ani. Această situație nu va influența obiectivitatea rezultatelor obținute permițându-ne să efectuăm o analiză statistică comparativă eficientă, deoarece, conform cerințelor de analiză statistică, eșantioanele sunt comparabile.

În *Tabelul 2.7* prezentăm eșantionul în funcție de starea familială: căsătorit, necăsătorit.

Tabelul 2.7. Subiecții în funcție de starea familială

Starea familială	Numărul de subiecți	%
Căsătorit	136	6,7
Necăsătorit	1893	93,3
Total	2029	100

În experimentul de constatare au participat 136 de subiecți (6,7%) căsătoriți, 1893 de subiecți (93,3%) necăsătoriți.

În *Tabelul 2.8* prezentăm eșantionul în funcție de activitatea zilnică: angajat în câmpul muncii sau neangajat.

Tabelul 2.8. Subiecții în funcție de activitatea realizată

Activitatea zilnică	Numărul de subiecți	%
Angajat	249	12,3
Neangajat	1779	87,7
Total	2029	100

În funcție de factorul activitatea zilnică observăm că 249 de subiecți (12,3%) sunt angajați, iar 1779 de subiecți (87,7%) nu sunt angajați.

În același context am considerat că este important să analizăm și factorul – venitul lunar al subiecților cercetați. Astfel în *Tabelul 2.9* prezentăm eșantionul în funcție de venitul lunar, care poate fi inclusiv bursa sau altă remunerare.

Tabelul 2.9. Subiecții în funcție de venitul lunar

Venit lunar	Numărul de subiecți	%
Da	584	28,8
Nu	1445	71,2
Total	2029	100

Dintre subiecții experimentali 584 (28,84%) au indicat că au un venit lunar personal, iar ceilalți 1445 subiecți (71,2%) nu au un venit lunar personal, ci sunt dependenți de starea financiară a părinților.

Prezintă interes pentru cercetarea realizată – factorul reușita academică. În *Tabelul 2.10* prezentăm eșantionul în funcție de reușita academică.

Tabelul 2.10. Subiecții în funcție de reușita academică

Reușita academică	Numărul de subiecți	%
Media academică între 9-10	388	19,1
Media academică între 8-9	688	33,9
Media academică între 7-8	518	25,5
Media academică între 6-7	340	16,8
Media academică între 5-6	91	4,5
Media academică mai mică de 5	4	0,2
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) care au participat la cercetare cei mai mulți subiecți – 688, ceea ce reprezintă 33,9%, sunt cu media academică între notele 8-9; apoi 518 subiecți (25,5%) sunt cu media academică între notele 7-8; 388 de subiecți (19,1%) au media academică între notele 9-10; 340 de subiecți (16,8%) sunt cu media academică între notele 6-7; 91 subiecți (4,5%) sunt cu media academică între notele 5-6 și doar un subiect a indicat media academică mai mică decât 5 puncte.

În *Tabelul 2.11* prezentăm eșantionul în funcție de etnia subiecților: română, rusă, ucraineană sau altă naționalitate.

Tabelul 2.11. Subiecții în funcție de etnie

Etnie	Numărul de subiecți	%
Română	1914	94,3
Rusă	50	2,5
Ucraineană	22	1,1
altă naționalitate	43	2,1
Total	2029	100

Din tabelul 2.11. observăm că majoritatea adolescenților care au participat la cercetare – 1914, ceea ce reprezintă 94,3%, sunt de etnie română; 50 subiecți (2,5%) sunt de etnie rusă; 22 de subiecți (1,1%) de etnie ucraineană și 43 de subiecți (2,1%) sunt de altă naționalitate (găgăuză, bulgară).

Un alt factor la care ne-am referit în lucrare este tipul familiei: completă, monoparentală. În *Tabelul 2.12* prezentăm eșantionul în funcție de acest factor.

Tabelul 2.12. Subiecții în funcție de tipul familiei

Tipul familiei	Numărul de subiecți	%
Completă	1676	82,6
Monoparentală	347	17,1
Orfan	6	0,3
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) chestionați 1676 (82,6%) sunt din familii complete, 347 adolescenți, ceea ce reprezintă 17,1% sunt din familii monoparentale; 6 adolescenți sunt orfani. Dintre adolescenții din familiile monoparentale 320, ceea ce constituie 15,8%, trăiesc numai cu mama, iar 25 adolescenți (1,2%) – numai cu tata.

În *Tabelul 2.13* prezentăm eșantionul în funcție de numărul fraților și a surorilor.

Tabelul 2.13. Subiecții în funcție de prezența fraților și surorilor

Prezența fraților și surorilor	Numărul de subiecți	%
Nu am frați și surori	286	14,1
Am frați și surori: 1	1073	52,9
Am frați și surori: 2	440	21,7
Am frați și surori: 3	112	5,5
Am frați și surori: 4	66	3,3
Am frați și surori: 5 și mai mulți	52	2,6
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) care au participat la cercetare 286 subiecți (14,1%) nu au frați și surori; apoi 1073 subiecți (52,9%) sunt cu 1 frate sau soră; 440 de subiecți (21,7%) au 2 frați sau surori; 112 de subiecți (5,5%) au 3 frați sau surori; 66 subiecți (3,3%) au 4 frați sau surori și doar 52 subiecți (2,6%) au mai mulți de 5 frați sau surori.

În *Tabelul 2.14* prezentăm eșantionul în funcție de numărul venitul lunar al familiei.

Tabelul 2.14. Subiecții în funcție de venitul lunar al familiei

Venitul lunar al familiei	Numărul de subiecți	%
până la 1500 lei	159	7,8
1501-4000 lei	479	23,6
4001-8000 lei	542	26,7
peste 8000 lei	603	29,7
Neindicat	246	12,1
Total	2029	100

Dintre toți subiecții experimentali 159 adolescenți (7,8%) au indicat că venitul lunar al familiei este până la 1500 lei; 479 subiecți (23,6%) au indicat că familia lor au un venit lunar între 1501 și 4000 lei; 542 subiecți (26,7%) sunt din familiile în care venitul lunar este între 4001

– 8000 lei; 603 subiecți (29,7%) fac parte din familiile în care venitul lunar este de peste 8000 lei; iar 246 subiecți (12,1%) au evitat să răspundă la această întrebare.

În *Tabelul 2.15* prezentăm eșantionul în funcție de tipul locuinței în care trăiește.

Tabelul 2.15. Subiecții în funcție de locuință

Locuința	Numărul de subiecți	%
Apartamentul, casa părinților	1342	66,1
Cămin	326	16,1
Apartament în chirie	264	13,0
Apartament personal	97	4,8
Total	2029	100

Din tabelul 2.15. observăm că 1342 subiecți (66,1%) locuiesc în apartamentul, casa părinților; apoi 326 subiecți (16,1%) locuiesc în cămin; 264 de subiecți (13,0%) stau în apartament luat în chirie; 97 de subiecți (4,8%) locuiesc în apartamentul personal.

Coordonarea eforturilor diferitor sectoare în rezolvarea problemelor de sănătate ale adolescenților și tinerilor este adeseori fragmentară, insuficientă, cu unele abordări care diferă în diverse sectoare. În școli sunt subdezvoltate serviciile de sănătate și mecanismele de informare durabilă a acestora cu medicii de familie, serviciile de sănătate prietenoase tinerilor și alte servicii. Este de menționat faptul ca sistemul de educație nu face parte din principalele surse de comunicare despre sănătate [179, p. 12].

În *Tabelul 2.16* prezentăm eșantionul în funcție de factorul probleme de sănătate, care reflectă de câte ori în perioada de un (ultimul) an subiecții s-au adresat la medic cu probleme de sănătate.

Tabelul 2.16. Subiecții în funcție de problemele de sănătate

Adresări la medic în ultimul an	Numărul de subiecți	%
Niciodată	741	36,5
O dată	585	28,8
De 2 ori	325	16,0
De 3 ori	165	8,1
Mai mult de 4 ori	212	10,4
Neindicat	1	0,0
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) care au participat la cercetare cei mai mulți – 741 subiecți (25,5%), nu s-au adresat niciodată la medic cu probleme de sănătate pe parcursul unui an; apoi în ordine consecutivă 585 subiecți (28,8%) s-au adresat o dată în decurs de un an la medic cu probleme de sănătate; 325 de subiecți (16,0%) s-au adresat de două ori la medic cu probleme de sănătate; 165 de subiecți (8,1%) s-au adresat la medic cu probleme de sănătate de 3 ori în anul curent; 212 subiecți (10,4%) au indicat mai mari probleme de sănătate indicând faptul că s-au adresat mai mult de 4 ori la medic cu probleme de sănătate, iar un subiect nu a răspuns la această întrebare.

Un alt factor la care ne-am referit în lucrare este starea sănătății generale. Astfel am determinat că este mare numărul adolescenților care suferă de vreo boală; cronică sau acută. În *Tabelul 2.17* prezentăm eșantionul în funcție de factorul tipul de boală: cronică, acută.

Tabelul 2.17. Subiecții în funcție de tipul de boală de care suferă

Tipul de boală	Numărul de subiecți	%
Cronică	236	11,6
Acută	74	3,6
Sănătoși/neindicat	1719	84,7
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) care au participat la cercetare cei mai mulți – 1719 subiecți (25,5%) sunt adolescenți sănătoși; 74 de subiecți (3,6%) au indicat că în ultima perioadă a suferit de o boală acută; dar este de menționat că este tare mare numărul adolescenților care suferă de o boală cronică 236 de subiecți care constituie 11,6% din întreg eșantionul.

În *Tabelul 2.18* prezentăm eșantionul în funcție de factorul studiile mamei și studiile tatei.

Tabelul 2.18. Subiecții în funcție de factorii studiile mamei și studiile tatei

Studiile	Studiile mamei		Studiile tatei	
	Numărul de subiecți	%	Numărul de subiecți	%
Medii	519	25,6	501	24,7
Medii speciale	474	23,4	502	24,7
Superioare incomplete	208	10,3	208	10,3
Superioare complete	683	33,7	549	27,1
Neindicate	145	7,1	269	13,3
Total	2029	100	2029	100

Din rezultatele prezentate în tabelul 2.20 observăm că 519 subiecți (25,6%) au indicat că mama are studii medii; 474 de subiecți (23,4%) au indicat că mama are studii medii speciale; 208 de subiecți (10,3%) au indicat că mama are studii superioare incomplete; 683 de subiecți (33,7%) au indicat că mama are studii superioare complete; iar 145 de subiecți (7,1%) nu au răspuns la această întrebare. Totodată observăm că 501 subiecți (24,7%) au indicat că tata are studii medii; 502 de subiecți (24,7%) au indicat că tata are studii medii speciale; 208 de subiecți (10,3%) au indicat că tata are studii superioare incomplete; 549 de subiecți (27,1%) au indicat că tata are studii superioare complete; iar 269 de subiecți (13,3%) nu au răspuns la această întrebare.

În același timp subiecții au evaluat diferit starea sănătății generale. În *Tabelul 2.19* prezentăm eșantionul în funcție de factorul autoaprecierea stării sănătății în general.

Tabelul 2.19. Subiecții în funcție de starea sănătății

Starea sănătății	Numărul de subiecți	%
Foarte bună	558	27,5
Bună	1310	64,6
Mai puțin bună	161	7,9
Total	2029	100

Din totalul adolescenților (2029 subiecți) care au participat la cercetare - 558 de subiecți (27,5%) au apreciat starea sănătății ca fiind foarte bună; 1310 de subiecți (64,6%) au apreciat starea sănătății ca fiind bună; alți 161 de subiecți care constituie 7,9% din întreg eșantionul consideră starea sănătății, în general, mai puțin bună.

În *Tabelul 2.20* prezentăm eșantionul în funcție de factorul migrație economică. Astfel adolescenții au oferit răspuns pentru întrebarea: Părinții tăi au fost plecați la muncă peste hotare?

Tabelul 2.20. Subiecții în funcție de migrația economică

Părinți plecați la muncă	Numărul de subiecți	%
Da	1230	60,6
Nu	799	39,4
Total	2029	100

Un număr mare de adolescenți care au participat în experimentul de constatare - 1230 de subiecți (60,6%) au menționat că părinții lor au fost plecați peste hotare. Este mai mic numărul adolescenților la care părinții nu au fost plecați și anume 799 de subiecți (39,4%).

Conform datelor recente, peste o treime dintre adolescenți au cel puțin un părinte care lucrează în străinătate și aproximativ 10% dintre adolescenți au ambii părinți plecați la muncă peste hotare. În acest context, atenția statului față de familie ca factor primordial în educația copiilor trebuie să fie una dintre perspectivele prioritare ale politicilor sociale. Sistemul educațional trebuie să ofere tuturor copiilor aceleași oportunități de învățare și dezvoltare indiferent de mediul familial și socioeconomic din care provin [179]. În același context în *Tabelul 2.21* prezentăm eșantionul în funcție de numărul părinților plecați, adică a fost concretizat faptul dacă din familie a fost plecat un singur părinte sau ambii pentru a munci peste hotare.

Tabelul 2.21. Subiecții în funcție de numărul părinților plecați (un părinte sau ambii)

Plecat un părinte sau ambii	Numărul de subiecți	%
Plecat un părinte	851	41,9
Plecați ambii părinți	380	18,7
N-au fost plecați	798	39,3
Total	2029	100

Din tabelul 2.21. observăm că în cele mai multe cazuri și anume la 851 de subiecți (41,9%) a fost plecat la muncă peste hotare un părinte, dar se înregistrează și un număr foarte mare de familii în care au fost plecați peste hotare ambii părinți, la 380 de subiecți (18,7%).

Deși reunificarea familiilor printre migranți pare a fi o tendință în creștere, se estimează că aproximativ 100 de mii de copii și tineri sunt lăsați fără supravegherea părinților. Genul părintelui care a emigrat influențează în mod semnificativ măsura în care copilul se va adapta și, respectiv, va participa la procesul educațional. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2020, implementată cu sprijinul societății civile și al partenerilor de dezvoltare, a impulsionat educația părinților, în general, dar nu s-a reușit soluționarea multiplelor probleme [179].

Cu referire la migrația economică am considerat important să cunoaștem răspunsul la întrebarea: *Dacă părinții au fost plecați la muncă câți ani au stat peste hotare?* (Tabelul 2.22).

Tabelul 2.22. Subiecții în funcție de numărul anilor stați peste hotare de către părinți

Perioada (anii) în care părinții au fost plecați peste hotare	Numărul de subiecți	%
Până la 1 an	610	30,1
Plecați 1-2 ani	160	7,9
Plecați 2-4 ani	124	6,1
Plecați 4-6 ani	94	4,6
Plecați 6-8 ani	78	3,8
Plecați 9-12 ani	75	3,7
Plecați peste 12 ani	101	5,0
Nu sunt plecați	787	38,8
Total	2029	100

Observăm că din numărul total al adolescenților care au participat în experimentul de constatare 610 de subiecți (30,1%) au indicat faptul că părinții lor au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an; 160 de subiecți (7,9%) au avut părinții plecați la muncă peste hotare 1-2 ani; 124 de subiecți (6,1%) au indicat că părinții lor au fost plecați la muncă peste hotare 2-4 ani; 94 de subiecți (4,6%) au indicat că părinții lor au fost plecați la muncă peste hotare 4-6 ani; 78 de subiecți (3,8%) au indicat că părinții lor au fost plecați la muncă peste hotare 6-8 ani; 75 de subiecți (3,7%) au avut părinții plecați la muncă peste hotare 9-12 ani; 101 de subiecți (5,0%) au avut părinții plecați la muncă peste hotare pentru o perioadă mai mare de 12 ani.

În ultima perioadă mulți adolescenți vorbesc despre faptul că și-ar dori să plece din țară pentru un trai mai bun în altă țară. Astfel am inclus în anchetă întrebarea: *După absolvirea studiilor doriți să plecați peste hotare?* (Tabelul 2.23).

Tabelul 2.23. Subiecții în funcție de dorința de a pleca din țară după absolvirea studiilor

Dorința de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor	Numărul de subiecți	%
Da, voi pleca pentru a face studii, a munci	939	46,3
Da, voi pleca pentru a munci	558	27,5
Nu voi pleca	532	26,2
Total	2029	100

Observăm că din numărul total al adolescenților (2029) care au participat în experimentul de constatare 939 de subiecți (46,3%) au indicat faptul că după finalizarea studiilor vor pleca peste hotare pentru a face alte studii sau, dacă nu vor reuși să facă studii, vor rămâne pentru a munci; 558 de subiecți (27,5%) au indicat faptul că după finalizarea studiilor vor pleca peste hotare strict pentru a munci; și doar 532 de subiecți (26,2%) au indicat faptul că după finalizarea studiilor nu vor pleca peste hotare.

În general, menționăm că eșantioanele sunt comparabile, conform cerințelor de analiză statistică, ceea ce ne permite să realizăm o analiză statistică comparativă eficientă.

Viziuni ale subiecților cu referire la noțiunile de *adaptare psihosocială, valoare, orientări valorice*

În cadrul anchetei psihosociale au fost incluși itemi care au reliefat viziunile adolescenților cu referire la conceptele de bază din lucrare și anume: *APS, V și OV*.

În continuare vom prezenta numărul adolescenților care au oferit răspuns, adică care au completat în ancheta propusă întrebările ce vizau percepțiile individuale despre noțiunile de adaptare psihosocială (Tabelul 2.24), valoare (Tabelul 2.25) și orientări valorice (Tabelul 2.26). Subliniem că aceste răspunsuri sunt prezentate în variantă identică cu cele din ancheta psihosocială, au o mare diversitate și sunt importante pentru stabilirea reprezentărilor adolescenților cu referire noțiunile de adaptare psihosocială, valoare și orientări valorice.

Viziunea subiecților cu referire la noțiunea *adaptare psihosocială*

În *Tabelul 2.24* prezentăm eșantionul în funcție de numărul răspunsurilor oferite pentru conceptul de adaptare psihosocială.

Tabelul 2.24. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de APS

Răspunsuri - conceptul de APS	Numărul de subiecți	%
Completat	931	45,9
Necompletat	1098	54,1
Total	2029	100

Un număr mare de adolescenți care au participat în experimentul de constatare - 1098 de subiecți (54,1%) nu au o viziune despre conceptul de APS. Este mai mic numărul adolescenților au oferit o explicație conceptului de APS și anume 931 de subiecți (45,9%). Conținutul răspunsurilor adolescenților cu referire la sensul noțiunii de APS se prezintă în mod diferit. Acestea se referă la mai multe aspecte și anume la adaptarea mentalității unei persoane la condițiile morale de viață; conformarea la o mentalitate comună, în corespondență cu un grup sau societate; procesul de incluziune psihologică a individului în sistemele de conexiuni și relații sociale și profesionale care se desfășoară în diferite domenii ale vieții și activității etc. Trecerea în revistă a rezultatelor anchetării ne arată că mulți adolescenți percep noțiunea de APS ca niște reacții exprimate prin acte comportamentale. De altfel, rezultatele obținute în urma chestionării (Anexa 8, Tabelul 2.25) demonstrează că adolescenții includ în termenul de APS: capacitatea de a gândi logic a persoanei; echilibrul dintre asimilare și acomodare; abilitatea de a se implica și remarca în societate; relația cu societatea, comunicarea; felul în care o persoană se comportă într-o anumită situație; sănătatea psihică în tandem cu relațiile sociale, acomodarea armonioasă la schimbările din socium etc. Modul în care adolescenții apreciază noțiunea de APS depinde de modelul sugerat de societate, nivelul performanțelor anterioare, observarea succesului altor persoane, nivelul de adaptare la condițiile formării profesionale, experiența de viață.

Tabelul 2.25. Caracteristici ale blocurilor care prezintă viziunile subiecților despre APS

Clasificare în categorii	
1.	adaptarea în calitate de proces: un proces de incluziune psihologică a individului în sistemele de conexiuni și relații sociale și profesionale care se desfășoară în diferite domenii ale vieții și activității; procesul în care omul, fiind inclus într-un mediu nou, încearcă să se plaseze la situația generală a grupului să-și creeze noi relații sociale cu ceilalți semenii; procesul de integrare a unei persoane de a deveni o parte din societatea în care se află; integrarea în societate; modul în care o persoană poate să se adapteze psihic într-o societate; cât îi va fi de comod într-o societate străină; adaptarea la anumite valori, legi într-o societate; procesul de acomodare ca să te simți ca acasă; ansamblul modificărilor conduitei care vizează asigurarea echilibrului relațiilor între organism și mediile lui de viață, și, în același timp, al mecanismelor și proceselor care susțin acest fenomen;
2.	adaptarea în calitate de capacitate, abilitate umană: capacitatea unei persoane de a se adapta într-un mediu social; capacitatea persoanei de a se integra în societate; capacitatea unei persoane de a se integra într-un grup; dezvoltare psihică; un echilibru între acțiunile organismului asupra mediului, acomodarea persoanei în societate; capacitatea unui individ de a se conforma atât psihologic cât și social la mediul în care se află; abilitatea unui individ de a se adapta la societate și la acțiunile întreprinse de acesta; deprinderea individului într-o atmosferă socială și totodată și psihică; o liniște sufletească într-o atmosferă;
3.	adaptarea în calitate de stare: starea în care o persoană poate trece de la o societate la alta, la noi condiții; acomodarea unei persoane într-un mediu nou; modul prin care poți (sau nu) să te adaptezi în noi circumstanțe;
4.	adaptarea în calitate de proprietate: proprietatea de a se adapta la societate, mediu, grup; adaptarea ușoară în noi colective; capacitatea omului de se simți comod cu oameni noi, să aibă un punct de vedere clar și mereu să fie relaxat; gradul de adaptabilitate a unui individ atât la nivel psihic cât și social;
5.	adaptarea în calitate de relație: relațiile eficiente cu cei din jur; relația cu societatea, comunicarea; abilitatea de a conviețui în societate, de a construi relații productive și de a-și realiza potențialul; sănătatea psihică în tandem cu relațiile sociale, acomodarea armonioasă la schimbările din socium etc.

Analizând timpul de completare a răspunsului pentru itemul cu privire la viziunea adolescenților despre conceptul de APS concluzionăm că aceștia au reflectat mai mult asupra a ceea ce răspuns să scrie în fișă sau oferind diferite întrebări cu referire la cum să scrie explicația corect. De altfel, rezultatele obținute denotă că este necesară o informare a adolescenților pentru înțelegerea eficientă a noțiunii de APS.

Viziunea subiecților cu referire la noțiunile de valoare și orientări valorice

Deci, în procesul experimentului de constatare s-a recurs la cercetarea nivelului de cunoaștere, înțelegere, percepere a noțiunilor de V și OV. Pentru colectarea datelor, adolescenților li s-a adresat întrebarea: – *Ce este în viziunea voastră valoare?* Adolescenții chestionați au răspuns în mod diferit, dar este cert că au avut nevoie de mai mult timp pentru a se pregăti de răspuns. În *Tabelul 2.26* prezentăm eșantionul în funcție de numărul răspunsurilor oferite pentru conceptul de valoare.

Tabelul 2.26. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de valoare

Răspunsuri - conceptul de V	Numărul de subiecți	%
Completat	1296	63,9
Necompletat	733	36,1
Total	2029	100

Un număr mare de adolescenți care au participat în experimentul de constatare - 1296 de subiecți (63,9%) au o reprezentare despre conceptul de V. Este mai mic numărul adolescenților care nu au oferit o explicație conceptului de V și anume 733 de subiecți (36,1%).

În *Tabelul 2.27* prezentăm eșantionul în funcție de numărul răspunsurilor oferite pentru conceptul de OV.

Tabelul 2.27. Subiecții în funcție de răspunsurile oferite pentru conceptul de OV

Răspunsuri - conceptul de OV	Numărul de subiecți	%
Completat	935	46,1
Necompletat	1094	53,9
Total	2029	100

Observăm că, în acest caz, comparativ cu numărul subiecților care au oferit un răspuns pentru conceptul de V (1296), un număr mai mic de adolescenți - 935 de subiecți (46,1%) au o viziune personală despre conceptul de OV. Respectiv, este mai mic numărul adolescenților care nu au oferit o explicație conceptului de V și anume 733 de subiecți (36,1%). În *tabelul 2.28* prezentăm răspunsurile oferite de către adolescenți cu referire la conceptele de valori și orientări valorice clasificate în categorii.

Tabelul 2.28. Caracteristici ale blocurilor care prezintă viziunile subiecților despre V și OV

Bl.	<i>Clasificare în categorii</i>
1.	valori general-umane: sănătatea; binele; adevărul; frumosul; dreptatea; viața; credința;
2.	valori educaționale: propriile standarde; norma pozitivă; educația și disciplina; înțelepciunea; cariera; principiile primordiale; studiile (cunoștințele), inteligența;
3.	valori sentimentale: dragostea; fericirea; a fi om, a stima, iubirea; sentimentele;
4.	valori de asigurare materială: lucru de mare preț; valoarea materială; banii; prețul; reprezintă cantitatea; ceva scump; prețul pe care o persoană îl pune pentru diferite calități pozitive ale unei persoane;
5.	valori ale trăsăturilor de personalitate: originalitatea, spiritualitatea; trăsăturile de caracter ale oamenilor și viața în toate aspectele ei; sinceritatea și omenia celorlalți; încrederea, tendința; responsabilitatea; credința; calitățile personalității; capacitatea supremă pe care o posezi și te deosebești de ceilalți; ceea ce respecti; independența;
6.	valori ce includ relațiile dintre persoane: un model demn de urmat și apreciat; dragostea și respectul pentru apropiați; stima și respectul; înțelegerea; fericirea oamenilor dragi; încrederea și stima; prietenia; ceea ce te face deosebit; respectul; importanța unei relații; omenia;
7.	valori ce reflectă modelele sociale: familia; model pe care îl respecti, la care tinzi; ceva care are importanță în viață pentru mine; părinții; ceea ce este important pentru mine; un fel de etalon; tot la ce țin eu mai mult (părinți, prieteni); ceva ce prețuiesc foarte mult; să fii om cu demnitate și să fii respectat de toți; persoanele dragi care mă înconjoară; poziția socială; ceva după care ne conducem, spre ce tindem; însăși viața cu toate bucuriile și surprizele ei;
8.	valori ce reflectă atitudini: este acel „ceva” care mă face să mă simt liber; reprezintă naturalul „ceva” ce se prețuiește, respectă, de mare importanță; este atitudinea superioară pozitivă pe care o avem față de un obiect, fenomen etc.; un lucru de neprețuit la care nu poți să renunți; lucrul sau fenomenul pe care îl prețuim cel mai mult; niște norme care sunt utilizate zi de zi;
9.	valori spirituale: o comoară a sufletului din noi; valoare spirituală – tot; ceva etern, păstrat cu sfințenie; liniștea sufletească; necesitate pentru existența omenirii; totul, fără ea nu văd cum am trăi; ceva sacru; ceva sfânt ce nu trebuie încălcat niciodată; ceva ce nu se compară cu nimic și cu nimeni, ceva divin; o credință după care îmi aleg scopurile și căile; existența, călăuză mea în viață; sens, o normă care nu trebuie uitată; o credință interiorizată; ceva suprem;
10.	valori estetice: simț etic, estetic, artă; ceva foarte ascuns;
11.	valori dorințe: dorința de a schimba lucrurile radical; dorința de a face lumea mai bună; un scop la care trebuie să ajungi.

În concluzie menționăm că răspunsurile primite de la adolescenți pentru a determina perceperea noțiunii de V și OV sunt prezentate diferit (Anexa 8). Menționăm că un număr mare de adolescenți prin noțiunea de valoare înțeleg sănătatea și familia. Rezultatele obținute denotă că este necesară o informare permanentă, organizată, a adolescenților pentru înțelegerea, cunoașterea noțiunilor de V și OV similar cazului precedent, adică în care am vorbit despre necesitatea informării adolescenților despre noțiunea de APS. Răspunsurile oferite de către subiecții experimentali cu referire la noțiunile de APS, V, OV sunt prezentate în Anexa 8.

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. În concluzie subliniem că pentru determinarea orientărilor valorice, a nivelurilor adaptării psihosociale a adolescenților precum și a dimensiunilor personalității care influențează / reglează acest proces (extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, orientările sensului vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața), adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența) au fost valorificate cele mai relevante metode.

2. Eșantionul cercetării este alcătuit din 2029 subiecți experimentali din generația Z, adolescenți cu vârste cuprinse între 14 și 25 de ani, selectați din trei zone a Republicii Moldova (nord; centru; sud). Pentru experiment au fost selectați elevi/studenți din licee, școli profesionale, din centrele de excelență și din cadrul universităților, inclusiv elevi cu cerințe educaționale speciale, această diversitate fiind necesară pentru a avea un eșantion reprezentativ și a evita unilateralitatea.

3. Cu referire la ultima componentă din ancheta psihosocială valorificată menționăm că adolescenții percep noțiunea de APS ca niște reacții exprimate prin acte comportamentale. De altfel, rezultatele obținute în urma chestionării arată că adolescenții includ în termenul de APS: capacitatea de a gândi logic a persoanei; echilibrul dintre asimilare și acomodare; abilitatea de a se implica și remarca în societate; relația cu societatea, comunicarea etc. Răspunsurile oferite de adolescenți pentru a determina viziunea lor cu referire la noțiunile de V și OV sunt prezentate diferit.

4. Adolescenții intervievați au făcut efort pentru a răspunde la întrebările cu privire la *ce înseamnă în viziunea lor conceptele de adaptare psihosocială, valoare, orientări valorice*. În procesul completării unii adolescenți au valorificat surse suplimentare (informație din internet) pentru a oferi un răspuns, alții au întrebat dacă este obligatoriu să ofere un răspuns anume pentru aceste întrebări, iar unii au completat aceste întrebări după ce au completat chestionarele, testele care se refereau la valori și adaptare.

5. Rezultatele obținute denotă că este necesară o informare permanentă, organizată, a adolescenților pentru înțelegerea, cunoașterea noțiunilor de valoare și orientări valorice, similar cazului anterior în care am vorbit despre necesitatea informării adolescenților cu privire la noțiunea de adaptare psihosocială.

3. STUDIUL EXPERIMENTAL AL ORIENTĂRILOR VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR

3.1. Conținutul orientărilor valorice ale adolescenților: valori terminale, valori instrumentale

Menirea valorilor umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, în același timp, pe cât e posibil de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzător definițiilor, social și instituțional originale, ale moralității și competenței. Folosim valorile în calitate de standarde, mai mult decât atât, pentru a decide ce este valoare și ce nu, când polemizăm, îi influențăm sau îi convingem pe alții să creadă și să acționeze. Și, în cele din urmă, noi folosim standardele valorice pentru a ghida justificările, raționalizările conștiente și inconștiente ale acțiunii, gândirii și judecății. Valorile se plasează în centrul sferei motivaționale, determinând atitudinile, judecățile și acțiunile persoanei, ele participă direct la procesele de apărare, de conservare și manifestare a Eului și a respectului de sine. Valorile ca structură a personalității prezintă principii ale dezirabilului, care se bazează pe cogniție și afectivitate; ele servesc persoanei ca standarde de evaluare a propriei esențe, a faptelor, comportamentelor, ideilor persoanei; ele sunt organizate ierarhic, reflectând anumite particularități; conținutul lor se referă sau la stările finale dorite ale existenței, sau la mijloacele necesare pentru realizarea acestora [apud 106].

Amintim că în prezenta lucrare am valorificat teoria lui M. Rokeach care realizează o divizare mai generală a valorilor pe baza opoziției tradiționale a valorilor-scop și valorilor-mijloc. Deci, autorul a clasificat valorile în două tipuri: valorile terminale (finalități), reprezentate de idealuri sau scopuri, și valori instrumentale, desemnate de moduri de conduită. Anterior am menționat și faptul că pentru mai multe decenii această sistematizare axiologică a constituit cea mai complexă și mai nuanțată configurare valorică a identităților personale și colective.

Valorile terminale (scop) reflectă convingerea că orice scop final al existenței individuale din punct de vedere personal sau social merită să fie urmărit. Aceste valori finalități, sunt reprezentate de idealuri sau scopuri. *Valorile instrumentale (mijloc)* prezintă convingerea că un anumit mod de acțiune din punct de vedere personal și social este preferabil în toate situațiile. Valorile instrumentale sunt desemnate de modurile de conduită. Potrivit autorului, valorile terminale sunt mai stabile decât valorile instrumentale și sunt caracterizate de o variabilitate interindividuală mai mică.

Am considerat importantă și teoria autorului M.C. Яницкий cu privire la valori. Autorul consideră că sistemul valoric al personalității reflectă următoarele dimensiuni: 1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială. 2. Bunăstarea familiei. 3. Autorealizare intelectuală și creativă. 4. Menținerea forței și a sănătății. 5. Serviciu interesant, prestigios. 6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice. 7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate. 8. Respectul altora, apreciere socială. 9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante. Personalitatea poate fi orientată, conform acestei teorii, spre valorile adaptării; valorile socializării sau spre valorile individualizării. Conform viziunilor autorului indicatorii orientării spre: - *valorile adaptării* sunt: lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială; menținerea forței și a sănătății; păstrarea ordinii și a stabilității în societate; - *valorile socializării* sunt: bunăstarea familiei; serviciu interesant, prestigios; respectul altora, apreciere socială; - *valorile individualizării* sunt: autorealizare intelectuală și creativă; abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice; făurirea unei societăți mai umane și tolerante.

Descrierea valorilor din testul M. Rokeach: valori terminale și valori instrumentale

În tabelul 3.1 prezentăm descrierea valorilor terminale conform testului menționat.

Tabelul 3.1. Lista valorilor terminale și descrierea lor

Nr./o.	Valori terminale	Descrierea valorii
1.	viața activă	o viață abundentă și emoțională
2.	înțelepciunea vieții	judecăți mature și bun simț, care pot fi obținute cu experiența de viață
3.	sănătate	sănătatea fizică și psihologică
4.	muncă interesantă	o slujbă interesantă
5.	frumusețea naturii și a artei	senzație de frumusețe în natură și arta
6.	dragoste	afinitate spirituală și sex cu persoana iubită
7.	bunăstare materială	absența greutăților financiare
8.	prieteni buni, fideli	prieteni buni și loiali
9.	apreciere socială	respectul publicului, colegilor
10.	cunoaștere	abilitatea de a continua educația, îmbogățirea personală, cultura generală, dezvoltarea intelectuală
11.	viața productivă	utilizarea abilităților și capacităților la maxim
12.	dezvoltare continuă	autodezvoltare, îmbunătățire fizică și spirituală de viață
13.	distracții	divertisment, timp liber, absența responsabilităților
14.	libertate	independența în opinie și acțiuni
15.	viață familială fericită	viața de familie fericită
16.	fericirea altora	bunăstarea, dezvoltarea altor persoane, întreaga națiune și umanitate
17.	creație	abilitatea de artă
18.	încredere în sine	încrederea în forțele proprii, libertatea de conflicte interioare, îndoieli

Analizând tabelul 3.1. pentru **valorile terminale** observăm că descrierile prezentate facilitează înțelegerea lor. În continuare vom descrie mai amplu unele valori terminale.

Sănătatea. În 1946, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a publicat una dintre primele definiții date sănătății - definiție care dorea să aibă o acceptare universală. Definiția, care a devenit destul de curând cunoscută pe glob, era următoarea: „Sănătatea reprezintă acea stare completă (integrală) de bine din punct de vedere fizic, social și spiritual, și nu doar pur și simplu absența bolii”. Chiar dacă aspectele invocate în definiție nu sunt prezente în proporție de 100% în rândul populației, fiind considerată când abstractă, când idealistă, aceasta are o bază de inspirație de echilibru general, conținând valoarea spre care se tinde permanent. Totodată, s-a arătat, pe bună dreptate, că statusul numit *stare de bine* este realmente influențat de factorii sociali, economici, implicit de cei culturali. Mai recent, criticile s-au îndreptat spre definirea mai clară a contextului sănătății. Se acceptă că sănătatea trebuie discutată în interrelație cu boala și ocrotirea sănătății, în care procesele psihice reprezintă o „cheie” intimă extrem de importantă, cu rezonanțe sociale multiple. De aceea, în 1986, același OMS a simțit nevoia să definească „promovarea sănătății” ca fiind „un proces complex în care individul are posibilitatea să se dezvolte și să-și controleze, să-și perfecționeze propria sănătate”. Diverși specialiști (ecologiști, medici, psihologi, sociologi, manageri din domeniul sănătății) au făcut eforturi concertate nu numai pentru definirea conceptului de sănătate (înțeles în mod diferit în culturi și tradiții diverse, în Asia, Africa, Europa etc.), dar pentru identificarea acelu set de factori care influențează balanța sănătate - boală. Pornind de la înțelegerea aprofundată a comportamentelor pro-sănătate, dar și a factorilor care înclină „balanța” spre boală sau spre sănătate, a sănătății ca stil de viață, specialiștii au delimitat un alt domeniu. Noul domeniu în care trebuie receptată „cultura prevenției” bolilor este psihologia sănătății. Acest domeniu este de „tip interdisciplinar, interesat de aplicarea cunoștințelor psihologice și a tehnicilor pentru sănătate, prevenirea bolilor și ocrotirea sănătății” (Marks *et al.*, 2000). Studiul psihologic al sănătății ține seama de patru direcții importante: 1. *promovarea și menținerea sănătății*; 2. *prevenirea și tratarea bolilor*; 3. *identificarea cauzelor și corelativelor sănătății, ca și a bolilor și a altor disfuncții*; 4. *îmbunătățirea sistemului medico-sanitar și (conștientizarea) consolidarea interesului pentru sănătate*. O importantă lecție a psihologiei sănătății este aceea că sănătatea nu reprezintă doar o problemă medicală, ci și o stare biopsihosocială. În conformitate cu modelul biopsihosocial, starea de sănătate a unei persoane este o interacțiune complexă a mai multor factori: factori biologici, cum ar fi predispoziția genetică spre o anumită boală sau expunerea la un anumit virus (sensibilitatea); factori psihologici, cum este stresul, și factori sociali, cum ar fi suportul social pe care o persoană îl primește sau nu de la rude și prieteni. O dată ce admitem că factorii psihologici și sociali, precum și cei biologici sunt implicați în starea de sănătate sau de boală, este limpede că starea de sănătate perfectă poate fi atinsă de oricine prin implicarea activă într-un mod de

viață sănătos, și nu este un fenomen în care să „crezi pe cuvânt” o persoană sau un grup [196, p. 200].

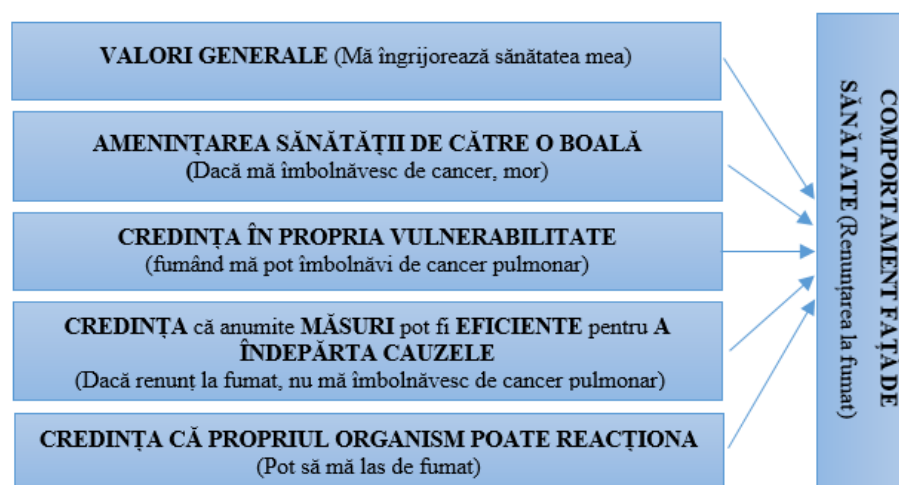

Fig. 3.1. Comportament față de sănătate [196, p. 204]

Dacă un comportament „sănătos” este esențial pentru o sănătate perfectă, este important să înțelegem atitudinile care conduc oamenii spre un comportament pozitiv față de sănătate sau, dimpotrivă, spre unul negativ. Comportamentele față de propria sănătate se pot rezuma la 5 tipuri de credințe/atitudini (Hochbaum; Rosenstock; Bandura; Rogers; Weinstein): 1. valori generale despre sănătate, incluzând un anumit interes și o anumită grijă pentru sănătate; 2. percepția conform căreia amenințarea sănătății de către o tulburare sau boală este un fenomen grav; 3. credința în vulnerabilitatea față de o anumită boală; 4. credința că propriul organism este destul de puternic pentru a răspunde la amenințare anihilând-o, că el dispune de „eficacitate”; 5. credința că răspunsul organismului va fi eficace și va elimina amenințarea, că va elimina sau va estompa cauzele pentru că deține reactivitate personală [196, p. 203].

Dragostea. Dintre toate trăirile emoționale pe care le au oamenii, niciun alt subiect nu a fascinat mai mult filosofi, poeții, istoricii, compozitorii, oamenii de știință sau oamenii obișnuiți ca dragostea. Dragostea este o emoție foarte puternică ce poate avea o influență pozitivă asupra multor aspecte ale vieții; se pare că dragostea duce la o stimă de sine mai crescută și la o mai mare încredere în forțele proprii. Dragostea este, de asemenea, asociată cu starea de bine, fericirea și satisfacția în legătură cu viața [181, p. 235]. R.J. Sternberg este autoritatea numărul unu în domeniul interdisciplinar de studiu al dragostei. Sternberg abordează dragostea dintr-un unghi explicit metaforic; a elaborat o teorie a relațiilor romantice în care centrală este înțelegerea dragostei ca poveste. Teoria triunghiulară a lui Sternberg imaginează dragostea ca un triunghi al cărui unghiuri reprezintă componentele principale ale fenomenului: intimitatea, pasiunea, decizia / angajamentul [71, p. 37].

A. Neculau subliniază că analizând subiectul dragoste, literatura de specialitate cuplează substantivul *dragoste* cu adjectivul *romantic*. Dragostea romantică este înțeleasă ca iubire adevărată, dezinteresată, bazată pe atașament reciproc, în centrul căruia se află atracția fizică puternică unul față de celălalt. Dragostea are o serie de note comune cu prietenia, dar și unele diferențiatore. Respectul, încrederea și prețuirea reciprocă, altruismul, similaritatea axiologică și alte trăsături ale prieteniei sunt valabile, în mare și în pondere diferită, și pentru dragoste. Cercetări elaborate extins au evidențiat că se poate vorbi despre trei componente ale dragostei: 1. cognitiv-itudinală; 2. comportamentală; 3. puternice reacții emoționale [89, p. 155].

Prieteni buni și fideli. Prietenia poate fi considerată relația psihosocială de durată dintre două ființe umane, rezultat al alegerii libere și bazate pe afecțiune, încredere și prețuire mutuală. Caracteristicile esențiale ale prieteniei sunt [89, p. 152]: - relația de prietenie are în centrul ei afecțiunea și prețuirea reciprocă, bucuria, plăcerea și entuziasmul partenerilor de a fi împreună; prietenia reprezintă o relație de durată; - încredere reciprocă; - acordarea de sprijin material și sufletesc reciproc, susținere și apărare mutuală; - prietenia nu este ferită de tensiuni și conflicte, dar de cele mai multe ori ele se depășesc însă, potrivit principiului că, funcționând ca fundal similaritatea axiologică, partenerii își respectă reciproc interesele, gusturile, opțiunile și opiniile personale.

Înțelepciunea vieții. Definițiile date înțelepciunii fac referire, de cele mai multe ori, la cunoștințe profunde despre natura umană, despre întrebările dificile ale vieții, despre sensul acesteia, la acceptarea incertitudinii și nesiguranței în viață, precum și la strategii de acțiune în situații limită, toate acestea cu scopul de a duce o viață cât mai implinită, atât noi, cât și cei din jur (Staudinger și Leipold, 2003). Abordările teoretice [181, p. 165] care au încercat definirea înțelepciunii se împart în două categorii: cele bazate pe convingerile pe care oamenii le au despre înțelepciune (teorii implicite) și cele bazate pe cercetările privind comportamentele asociate cu înțelepciunea (teorii explicite).

Munca interesantă. Se știe că persoanele care își aleg o carieră care să fie aliniată valorilor lor personale și vocaționale tind să trăiască un nivel mai crescut al fericirii, satisfacției în legătură cu viața, cariera și să aibă performanțe înalte. *Teoria adaptării la muncă* (Dawis și Lofquist, 1984) se focalizează pe congruența individ-muncă, sugerând că alegerea mediului de lucru ar trebui să fie ghidată de măsura în care acesta corespunde nevoilor individuale și abilităților persoanei, mai degrabă decât intereselor sale [181, p. 286]. Este de înțeles că o persoană care lucrează într-un mediu în care își poate folosi resursele personale va obține o performanță mai ridicată decât una care va fi nevoită să facă apel la abilități care nu corespund înclinațiilor sale naturale.

În continuare prezentăm valorile instrumentale și descrierea lor în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Lista valorilor instrumentale și descrierea lor

Nr./o.	Valori instrumentale	Descrierea valorii
1.	acuratețe	abilitatea de a păstra ordinea în lucruri
2.	educație	bune maniere
3.	exigențe înalte	cereri mari de la viață
4.	energie de viață	sentimentul umorului și norocului
5.	executivitate	disciplina
6.	independență	abilitatea de a acționa independent
7.	intransigență față de sine și alții	ireconciliabilitatea la deficiențele în sine și altele
8.	studii	cunoștințe largi
9.	responsabilitate	sentimentul de obligație, capacitatea de a păstra promisiunea
10.	raționalism	abilitatea de a gândi logic și de a lua decizii raționale
11.	autocontrol	reținere, auto-disciplină
12.	curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	curaj în opinii, convingeri
13.	voință	abilitatea de a nu renunța
14.	toleranță	atitudinea tolerantă la vederi și idei ale altora, abilitatea de a ierta greșelile altora
15.	viziuni largi	abilitatea de a înțelege un alt punct de vedere
16.	onestitate	sinceritate, dragoste pentru adevăr
17.	eficacitate în activitate	munca grea și eficacitatea în cadrul ei
18.	delicatețe	grijuliu, interesat

Analizând **valorile instrumentale** incluse în tabelul 3.2 observăm că autorii le oferă un conținut clar. În continuare vom prezenta descrierea amplă pentru câteva dintre valorile instrumentale.

Responsabilitate. Responsabilitatea este definită ca situație a celui care poate fi chemat să răspundă de o faptă. Moțiunea de responsabilitate presupune angajarea personală, tacită sau explicită, de a da socoteală, dacă este cazul, în fața unei autorități superioare. Responsabilitatea cere două condiții esențiale: să fii în deplinătatea rațiunii și să fii liber pe acțiunile tale [173, p. 267]. Responsabilitatea, ca dimensiune a personalității poate fi înțeleasă drept acel comportament intenționat, ce contribuie la realizarea obligațiilor sociale profesionale și este obligat spre promovarea valorilor sociale, profesionale, devenind ea însăși o valoare. Responsabilitatea e necesară omului, ea se implică în orice activitate, constituind o dimensiune complexă a personalității, afirmă L. Stog, iar U. Șchiopu definește responsabilitatea drept capacitatea de a impulsiona o acțiune ce servește social și a o termina, conferindu-i o identitate și întreaga modalitate de a se folosi, dar și evaluarea (valoarea) ce trebuie să i se acorde [171]. P. Popescu-Neveanu, afirmă că responsabilitatea este o caracteristică a celui ce este responsabil în sensul că se angajează retroactiv să-și dea seama de actele și atitudinile sale, întrucât acestea sunt în acord cu normele, legile, uzanțele unanim acceptate. Este facultatea de a da răspunsuri valorice și efective, de a garanta ducerea la bun sfârșit a sarcinilor încredințate sau asumate. În

sensul cel mai general, responsabilitatea depinde de caracterul integral al personalității, de normalitatea intelectuală și psihică, de consistența morală. Responsabilitatea implică respectarea cuvântului dat, îndeplinirea angajamentelor, respectarea consecventă a normelor și legilor. Întrucât responsabilitatea este asigurată prin deliberare anticipativă, prevedere a consecințelor unei acțiuni și prevenire a efectelor negative, condițiile esențiale, sub raport psihologic, pentru responsabilitate sunt plenitudinea facultăților mintale și libertatea de decizie [apud 126]. Responsabilitatea socială este o orientare valorică, înrădăcinată în relațiile democratice cu ceilalți și principiile morale de ajutor și dreptate, care motivează anumite acțiuni civice [apud 133, p. 410]. În viziunea autoarei L. Stog responsabilitatea este o dimensiune ce desemnează o formațiune sistemică, de un anumit grad de complexitate, reprezentată prin trei atribute, numite subsisteme ale acesteia - cognitiv, afectiv, volitiv (conativ) [apud 126]. Între aceste subsisteme există relații complexe de interdependență, interacțiune, formând, în esență, o unitate dialectică. Din perspectiva psihologică, responsabilitatea este rezultatul integrării tuturor funcțiilor psihice: percepția subiectivă a mediului ambiant, aprecierea propriilor posibilități, atitudinea emotivă față de îndatoriri, voința.

Voința. H. Schwartz afirmă că uneori conștiința valorii nu este însoțită de conștiința scopului. După el, voința nu are un obiect și, deci, nu are reprezentarea unui scop. Adică, noi vom uneori fără a avea un scop. H. Schwartz stabilește natura instinctivă a voinței sau a unor volițiuni. Instinctivitatea voinței este criticată de P. Andrei - voința noastră este determinată de motive și mobile, deci de reprezentări și sentimente [4]. În tradiția filosofică românească, întreaga operă a autorului E. Sperantia cuprinde cercetarea stării de atenție, valențele ei și tendințele psihice împreună cu fondul apreciativ și talentul individului în capacitatea de a crea valori. Toate acestea împreună oferă continuitatea creării valorilor, iar această continuitate este exercitată prin puterea de *persistență*. Autorul explică persistența individului în primul rând prin dorința de a crea, mai apoi prin talentul și puterea de inventivitate în a gândi, propune și realiza valori noi. Astfel, E. Sperantia raportează valoarea la trăirea interioară a individului. Pentru gânditorul român valorile constituie o lume aparte, unde se afirmă și trăiesc o viață proprie, asemănătoare în multe puncte de vedere cu cea a indivizilor. În spațiile acestei lumi intră și omul ca valoare cu comportamentul său în parte valoros. Autorul înaintează ideea că în spatele acțiunii insului social ca creator de valori sunt: a) voința de evadare din actual; b) voința de a eterniza și a universaliza valorile; c) voința de comuniune sau de împărtășire a valorilor. În primul caz, omul își satisface o dorință cultural-spiritual-morală. În cazul al doilea, împlinirea realităților volitive trece prin procesele psihice și se transformă în „chip de atitudine axiologică”. Această atitudine este o relație între conștiință și valoare, obiect și relație. În acest tip de angajare se impune „momentul axiologic”. În cazul al treilea se relevă voința de exteriorizare a valorilor. Această

stare a individului de exteriorizare a valorilor este numită de E. Speranția *Alter*. Ea de asemenea cuprinde puterea și voința de a crea și de a deveni purtător de valori [apud 61, p. 71].

În structura activității umane, valorile sunt strâns legate nu numai de aspectele cognitive și afective, ci și de laturile sale volitive. Procesul de acceptare a valorilor și încorporarea lor într-un sistem personal presupune un act de voință. P.C. Hemov [316] definește includerea voinței în gestionarea activității umane ca „o căutare activă a conexiunilor dintre obiective și activitatea desfășurată cu cele mai înalte valori spirituale ale unei persoane, acordându-le, în mod conștient, mult mai multă importanță decât au avut-o la început.

3.2. Relația dintre orientările valorice și factorii psihosociali de influență: vârstă, gen, mediu de proveniență, studii, familie, sănătate, migrație economică

Important este să cunoaștem care sunt factorii psihosociali care **influențează orientările valorice ale adolescenților**. Considerăm că orientările valorice pot fi influențate de factori precum: genul subiecților (masculin / feminin); mediul de proveniență (urban / rural); clasa / anul de studii (I; II; III); profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul de finanțare a studiilor (buget / contract); vârsta (14-15 ani comparativ cu 19-20 ani; 14-15 ani comparativ cu 24-25 ani); starea familială (căsătorit / necăsătorit); angajarea în câmpul muncii (da / nu); venitul lunar personal (salariu / altă remunerare; da / nu); reușita academică în semestrul anterior (medie cuprinsă între: 9-10 / 6-7); etnie (română; rusă); tipul familiei din care face parte (completă; monoparentală (numai mama; numai tata); numărul fraților și surorilor (1/2; 1/5 și mai mulți); venitul mediu lunar al familiei (până la 1500 lei / peste 8000 lei); suferința din cauza unei boli (nu-da); frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate (niciodată în anul curent / mai mult de 4 ori în anul curent); tipul bolii (suferă de o boală cronică, boală acută); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; bună; mai puțin bună); studiile părinților: mama, tata (studii: medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete); părinți plecați la muncă peste hotare: mama; tata (nu / da); perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (au fost plecați până la 1 an / 1-2 ani; până la 1 an / 4-6 ani; până la 1 an / peste 12 ani); dorința adolescenților de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (nu / da – pentru a face studii sau pentru a munci).

Datele statisticii descriptive după criteriul gen pentru orientările valorice terminale.

În tabelul A 3.1 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul gen pentru orientările valorice terminale: viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială

fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine. Rezultatele din tabelul A 3.1 sunt prezentate grafic în figura 3.2.

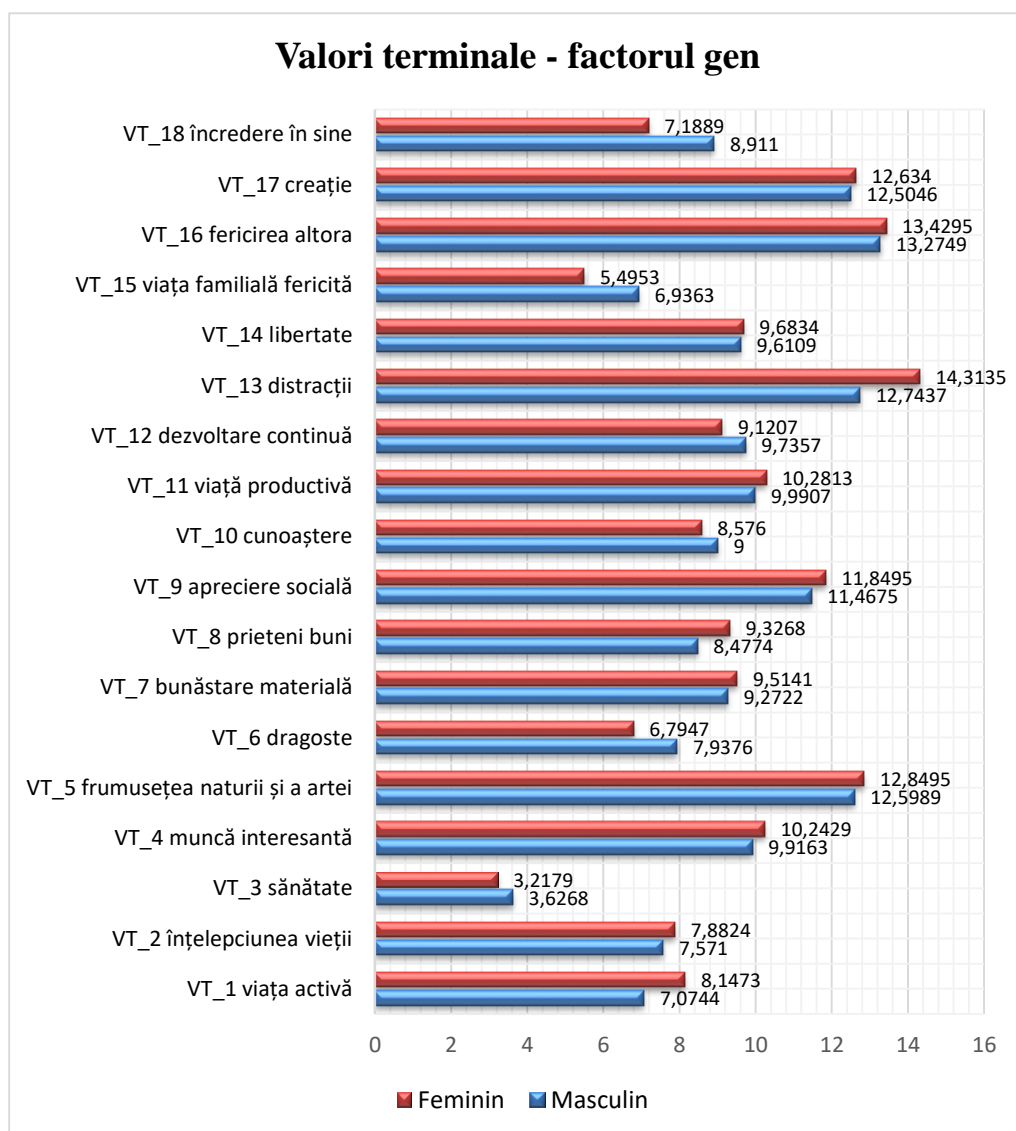

Fig. 3.2. Mediile pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul gen

Rezultatele prezentate demonstrează că orientările valorice terminale diferă puțin în funcție de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, înțelepciunea vieții, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, bunăstare materială, prieteni buni, apreciere socială, viața productivă, distracții, libertate, fericirea altora, creație. Adolescenții de gen feminin comparativ cu cei de gen masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, dragoste, cunoaștere, dezvoltare continuă, viață familială fericită și încredere în sine. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul *genul* subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.2 din care observăm că pentru valorile terminale (viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare

materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine) putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor atât la subiecții de gen masculin cât și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: viața activă ($t=5,06$; $p=0,001$); sănătate ($t=2,29$; $p=0,022$); dragoste ($t=5,40$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=4,00$; $p=0,001$); apreciere socială ($t=-1,98$; $p=0,048$); cunoaștere ($t=2,16$; $p=0,031$); dezvoltare continuă ($t=3,05$; $p=0,002$); distracții ($t=-8,05$; $p=0,001$); viață familială fericită ($t=6,58$; $p=0,001$); încredere în sine ($t=7,84$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive după factorul gen pentru orientările valorice instrumentale. Datele din tabelul A 3.2 sunt prezentate grafic în figura 3.3.

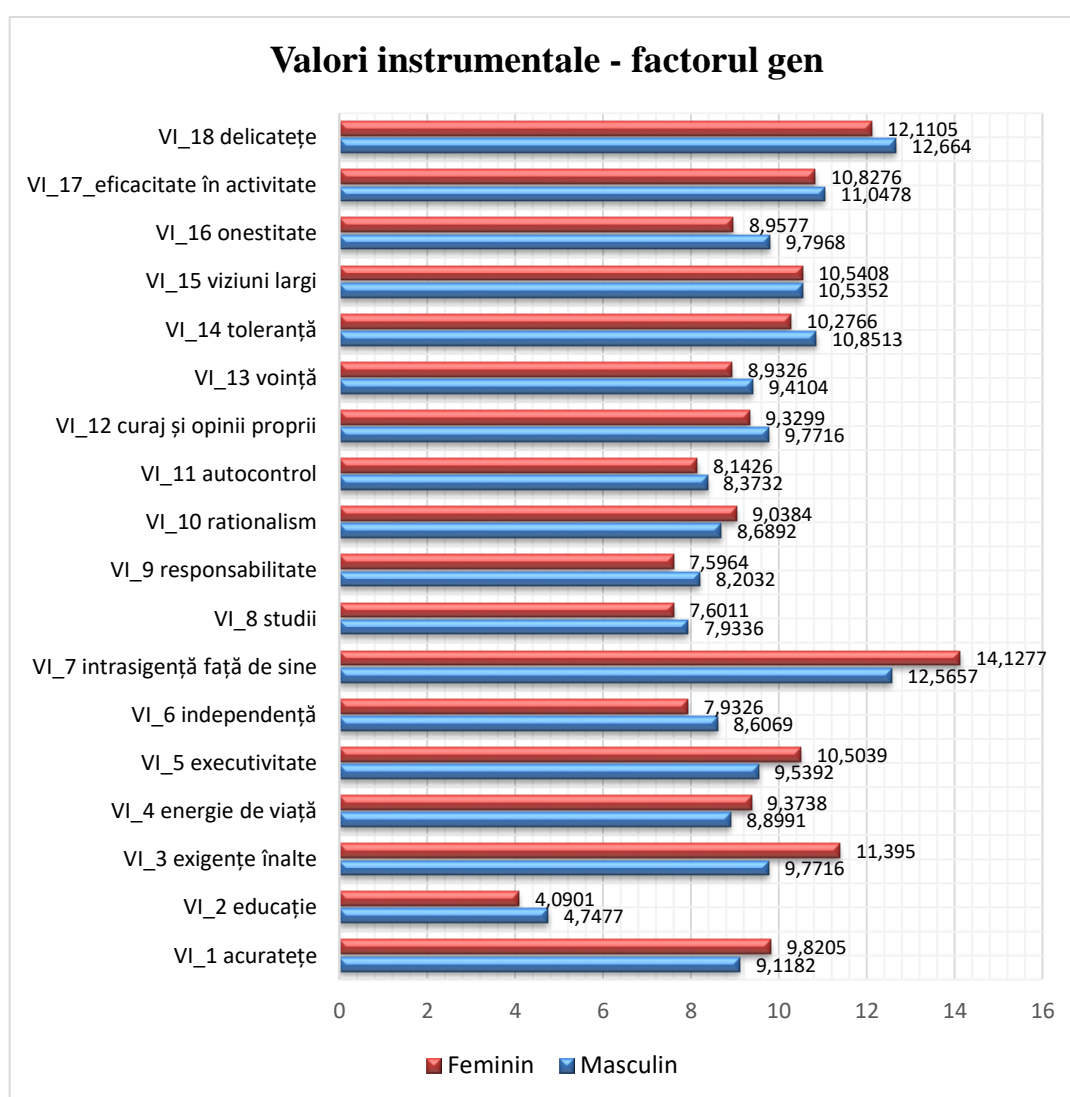

Fig. 3.3. Mediile pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul gen

În tabelul A 3.2 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul gen pentru orientările valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intrasigență față de sine și alții, studii, responsabilitate,

raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe. Rezultatele prezentate demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă puțin în funcție de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, raționalism, viziuni largi. Totodată subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educație, independență, studii, responsabilitate, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.4. din care conchidem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=-2,91$; $p=0,004$); educație ($t=3,29$; $p=0,001$); exigențe înalte ($t=-7,25$; $p=0,001$); executivitate ($t=-4,42$; $p=0,001$); independență ($t=2,97$; $p=0,003$); intransigență față de sine și alții ($t=-7,50$; $p=0,001$); responsabilitate ($t=2,79$; $p=0,005$); curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor ($t=2,04$; $p=0,042$); voință ($t=2,21$; $p=0,027$); toleranță ($t=2,72$; $p=0,007$); onestitate ($t=3,88$; $p=0,001$); delicatețe ($t=2,59$; $p=0,010$).

Datele statisticii descriptive după factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru orientările valorice terminale. În tabelul A 3.5. sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul gen pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă puțin în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural). Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, apreciere socială, distracții, viață familială fericită, fericirea altora, creație. Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, libertate, încredere în sine. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.6. conform cărora putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: viața activă ($t=2,43$; $p=0,015$); înțelepciunea vieții ($t=-2,73$; $p=0,006$); frumusețea naturii și a artei ($t=3,36$; $p=0,001$); dragoste ($t=2,27$; $p=0,023$); apreciere socială ($t=2,43$; $p=0,015$); viață productivă ($t=-4,46$; $p=0,001$); dezvoltare continuă ($t=-3,42$; $p=0,001$); libertate ($t=-2,81$; $p=0,005$); viață familială fericită ($t=2,07$; $p=0,039$); fericirea altora ($t=2,30$; $p=0,021$).

Datele statisticii descriptive după factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.7. sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de mediul de proveniență (urban / rural) pentru orientările valorice instrumentale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă puțin în funcție de mediul de proveniență (urban / rural). Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, toleranță, onestitate, delicatețe. Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: exigențe înalte, independență, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, viziuni largi, eficacitate în activitate. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.8, conform cărora demonstrăm că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural pentru orientările valorice instrumentale. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=5,88$; $p=0,001$); educație ($t=4,97$; $p=0,001$); energie de viață ($t=2,02$; $p=0,043$); executivitate ($t=3,51$; $p=0,001$); independență ($t=-2,43$; $p=0,015$); raționalism ($t=-5,79$; $p=0,001$); autocontrol ($t=-2,44$; $p=0,015$); viziuni largi ($t=-5,34$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul anul de studii (I-III). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *anul în care studiază adolescenții* (I-III) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care studiază în anul I și la subiecții care studiază în anul II sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: viața activă ($t=-2,48$; $p=0,013$); sănătate ($t=2,27$; $p=0,023$); frumusețea naturii și a artei ($t=-4,41$; $p=0,001$); dragoste ($t=2,10$; $p=0,036$); dezvoltare continuă ($t=4,09$; $p=0,001$); distracții ($t=-2,16$; $p=0,031$); fericirea altora ($t=-2,20$; $p=0,028$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-2,73$; $p=0,006$); exigențe înalte ($t=-2,54$; $p=0,011$); executivitate ($t=-2,04$; $p=0,041$); intransigență față de sine și alții ($t=-2,53$; $p=0,012$); voință ($t=3,64$; $p=0,001$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care studiază în anul I și la subiecții care studiază în anul III sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: frumusețea naturii și a artei ($t=-1,96$; $p=0,050$); prieteni buni și fideli ($t=-2,29$; $p=0,022$); încredere în sine ($t=-2,03$; $p=0,043$).

- orientările valorice instrumentale: exigențe înalte ($t=-2,20$; $p=0,028$); executivitate ($t=-2,85$; $p=0,004$); voință ($t=2,61$; $p=0,009$); onestitate ($t=2,26$; $p=0,021$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul profilul studiilor (umanist / real). În tabelul A 3.9 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real) pentru orientările valorice terminale. Rezultatele din tabelul A 3.9 sunt prezentate grafic în figura 3.4.

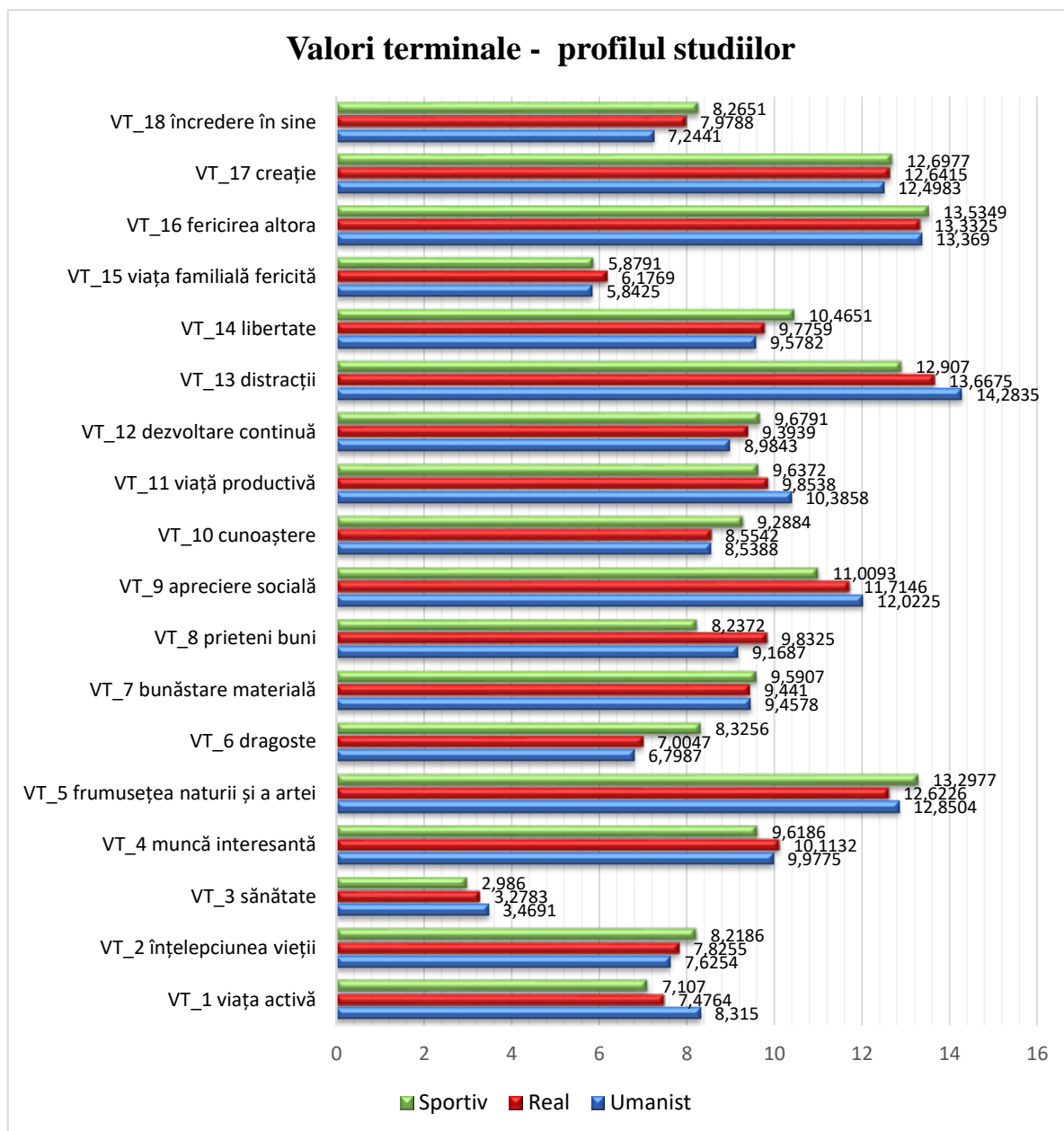

Fig. 3.4. Mediile pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul profilul studiilor

Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă puțin în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real). Datele obținute denotă faptul că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte

pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, sănătate, frumusețea naturii și a artei, bunăstare materială, apreciere socială, viață productivă, distracții, fericirea altora. Totodată subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, muncă interesantă, dragoste, prieteni buni și fideli, cunoaștere, dezvoltare continuă, libertate, viață familială fericită, creație, încredere în sine. În tabelul A 3.10 sunt prezentate rezultatele obținute la testul T. Analizând aceste date putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: viața activă ($t=3,06$; $p=0,002$); prieteni buni și fideli ($t=-2,41$; $p=0,016$); viață productivă ($t=2,09$; $p=0,037$); distracții ($t=2,53$; $p=0,012$); încredere în sine ($t=-2,64$; $p=0,008$).

Datele statisticii descriptive după criteriul profilul studiilor (umanist / real) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.11 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul profilul studiilor pentru orientările valorice instrumentale. În figura 3.5 sunt prezentate grafic rezultatele cu privire la mediile pentru orientările valorice instrumentale în funcție de criteriul profilul studiilor (umanist, real, sportiv).

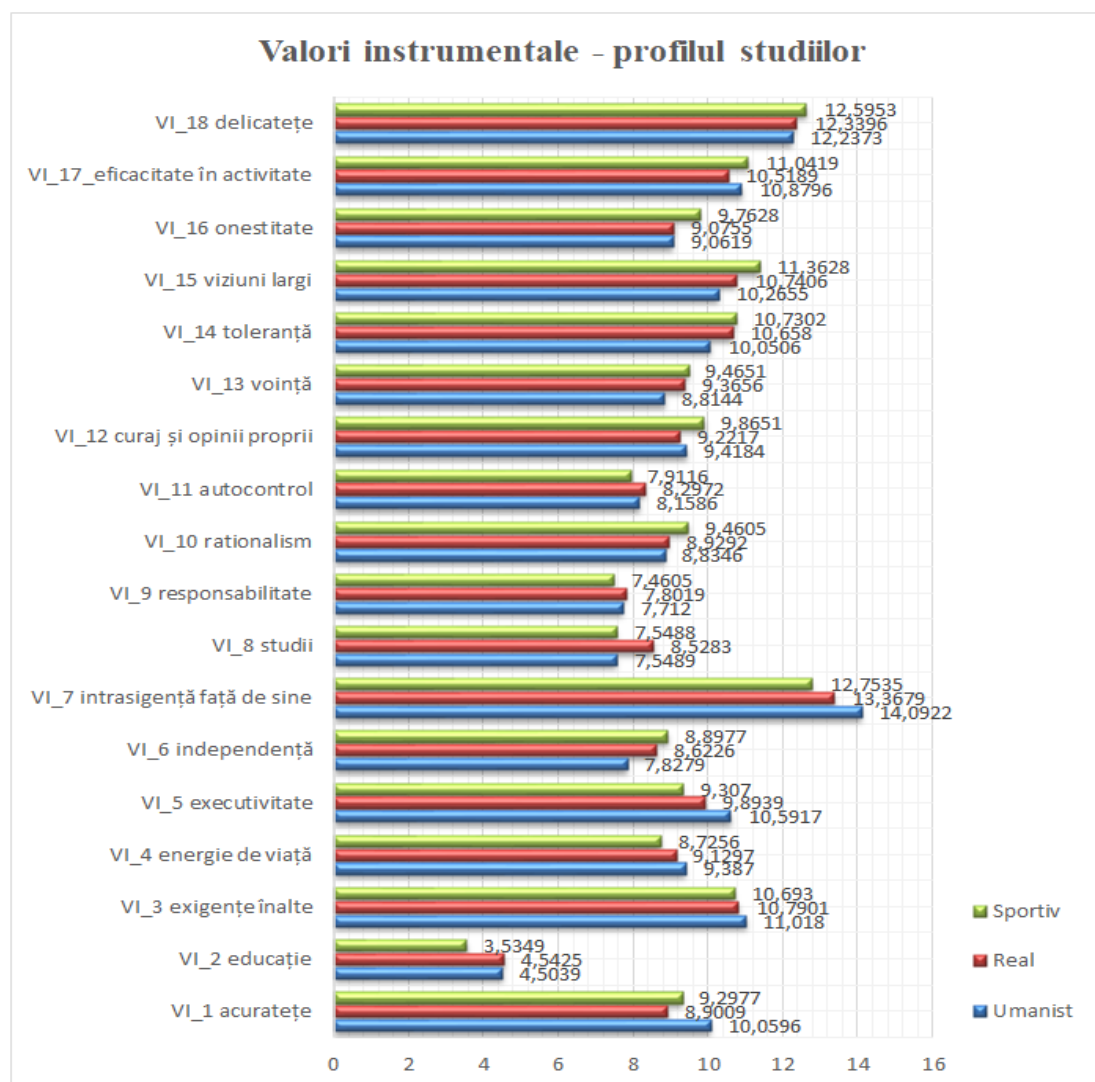

Fig. 3.5. Mediile pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul profilul studiilor

Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă puțin în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real). Datele obținute denotă faptul că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de profilul real au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, eficacitate în activitate. Menționăm că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de profilul real au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educație, independență, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, delicatețe.

Similar cazurilor descries, pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după profilul studiilor subiecților, am utilizat testul T. În tabelul A 3.12 sunt prezentate rezultatele obținute la testul T. Acestea confirmă că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=3,80$; $p=0,001$); executivitate ($t=2,53$; $p=0,011$); independență ($t=-2,73$; $p=0,006$); intransigență față de sine și alții ($t=2,67$; $p=0,008$); studii ($t=-3,11$; $p=0,002$); voință ($t=-2,01$; $p=0,045$); toleranță ($t=-2,20$; $p=0,028$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *profilul studiilor* (umanist-sportiv; real-sportiv). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de *profilul studiilor* (umanist-sportiv; real-sportiv) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile la profilul umanist și la subiecții care își fac studiile la profilul sportiv sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: viața activă ($t=3,47$; $p=0,001$); dragoste ($t=-4,35$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=2,69$; $p=0,007$); apreciere socială ($t=3,20$; $p=0,001$); cunoaștere ($t=-2,32$; $p=0,021$); viață productivă ($t=2,28$; $p=0,023$); dezvoltare continuă ($t=-2,08$; $p=0,038$); distracții ($t=4,38$; $p=0,001$); libertate ($t=-2,52$; $p=0,012$); încredere în sine ($t=-2,85$; $p=0,004$).

- *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=2,93$; $p=0,003$); executivitate ($t=3,56$; $p=0,001$); independență ($t=-2,86$; $p=0,004$); intransigență față de sine și alții ($t=3,95$; $p=0,001$); viziuni largi ($t=-3,18$; $p=0,002$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile la profilul real și la subiecții care își fac studiile la profilul sportiv sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: dragoste ($t=-3,36$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=4,14$; $p=0,001$); apreciere socială ($t=1,96$; $p=0,050$); cunoaștere ($t=-2,03$; $p=0,043$); distracții ($t=2,14$; $p=0,033$).

- *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=2,76$; $p=0,006$); studii ($t=2,13$; $p=0,034$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul tipul de finanțare a studiilor (buget-contract). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *tipul de finanțare a studiilor* (buget-contract) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile cu finanțare de la buget și la subiecții care își fac studiile prin contract sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: dragoste ($t=2,74$; $p=0,006$); prieteni buni și fideli ($t=-2,02$; $p=0,044$); distracții ($t=-2,06$; $p=0,040$); încredere în sine ($t=3,05$; $p=0,002$).

- *orientările valorice instrumentale*: executivitate ($t=-3,08$; $p=0,002$); independență ($t=2,23$; $p=0,026$); studii ($t=-2,32$; $p=0,020$); autocontrol ($t=2,55$; $p=0,011$); voință ($t=2,04$; $p=0,041$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul vârstă (14-15 / 19-20). Unii autori susțin că valorile generaționale ale fiecărei generații se formează până la vârsta de 12-14 ani sub influența factorilor: evenimente sociale (evenimente politice, culturale, economice și sociale care definesc caracteristicile progresului tehnologic) și educația familială (KIRVAS, 2014). Aceste detalii au constituit motivul alegerii subiecților pentru chestionare fiind selectați elevii născuți în anii 2000-2004 (ani de naștere) și studenți cu anii de naștere în perioada 1999-1994 [376].

În tabelul A 3.13 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20) pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de criteriul vârstă (14-15 / 19-20). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, muncă interesantă, dragoste, bunăstare materială, cunoaștere, dezvoltare continuă, viață familială fericită, încredere în sine. Subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, înțelepciunea vieții, frumusețea naturii și a artei, prieteni buni, apreciere socială, distracții, libertate, fericirea altora, creație. Astfel, am utilizat testul T pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul *vârsta* (14-15 / 19-20) subiecților. Analizând datele prezentate în tabelul A 5.14 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta

de 14-15 și la subiecții cu vârsta de 19-20. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: dragoste ($t=5,36$; $p=0,001$); prieteni buni ($t=-2,07$; $p=0,039$); distracții ($t=-2,92$; $p=0,017$).

Datele statisticii descriptive după factorul vârstă (14-15 / 19-20) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.15 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă (14-15 / 19-20)* pentru orientările valorice instrumentale. Aceste date obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: executivitate, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, independență, intransigență față de sine și alții, studii, delicatețe. În continuare pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după vârstă (14-15 / 19-20), am utilizat testul T, iar rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 5.16. Analizând datele prezentate în tabelul dat menționăm că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 19-20 ani. Respectiv, aceste diferențe sunt semnificative pentru orientarea valorică instrumental - autocontrol ($t=2,20$; $p=0,029$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după criteriul vârstă (14-15 / 24-25). În tabelul A 3.17 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul vârstă (14-15 / 24-25) pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de criteriul vârstă (14-15 / 24-25). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, muncă interesantă, dragoste, bunăstare materială, cunoaștere, dezvoltare continuă, viața familială fericită, încredere în sine.

Subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, înțelepciunea vieții, frumusețea naturii și a artei, prieteni buni și fideli, apreciere socială, viața productivă, distracții, libertate, fericirea altora, creație. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 5.18 conform cărora subliniem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 și la subiecții cu vârsta de 24-25. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: înțelepciunea vieții ($t=-2,22$; $p=0,027$); dragoste ($t=4,28$; $p=0,001$); prieteni buni ($t=-3,01$; $p=0,003$); viața familială fericită ($t=2,25$; $p=0,026$).

Datele statisticii descriptive după factorul vârstă (14-15 / 24-25) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.19 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă (14-15 / 24-25)* pentru orientările valorice instrumentale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă puțin în funcție de criteriul vârstă (14-15 / 24-25). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, executivitate, independență, studii, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, onestitate, eficacitate în activitate. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educație, exigențe înalte, energie de viață, intransigență față de sine și alții, responsabilitate, raționalism, toleranță, viziuni largi, delicatețe. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.20 care demonstrează că există diferențe dintre mediile variabilelor orientările valorice instrumentale la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 24-25 ani, dar aceste diferențe nu sunt semnificative.

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după criteriul starea familială (căsătorit-necăsătorit). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *starea familială (căsătorit-necăsătorit)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care sunt căsătoriți și la subiecții care nu sunt căsătoriți sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: muncă interesantă ($t=-2,23$; $p=0,026$); dragoste ($t=-4,80$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=2,27$; $p=0,023$); viață productivă ($t=2,16$; $p=0,031$); distracții ($t=2,34$; $p=0,019$); libertate ($t=2,67$; $p=0,008$); viață familială fericită ($t=-3,98$; $p=0,001$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-2,64$; $p=0,008$); raționalism ($t=3,23$; $p=0,001$); viziuni largi ($t=2,10$; $p=0,036$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul angajarea în câmpul muncii (da-nu). Pentru identificarea relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *angajarea în câmpul muncii* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care sunt angajați în câmpul muncii și la subiecții care nu sunt angajați sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: muncă interesantă ($t=-2,64$; $p=0,008$); dragoste ($t=-3,34$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=3,31$; $p=0,001$); distracții ($t=1,96$; $p=0,050$); fericirea altora ($t=2,29$; $p=0,022$).

- *orientările valorice instrumentale*: independență ($t=-2,06$; $p=0,040$); raționalism ($t=2,06$; $p=0,040$); toleranță ($t=-2,13$; $p=0,033$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după criteriul *venitul personal* (salariu sau altă remunerare). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *venitul personal* (salariu sau altă remunerare) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au un venit lunar personal și la subiecții care nu au venit lunar sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: viața activă ($t=-2,10$; $p=0,036$); frumusețea naturii și a artei ($t=-4,32$; $p=0,001$); dragoste ($t=-3,89$; $p=0,001$); prieteni buni și fideli ($t=4,51$; $p=0,001$); distracții ($t=2,30$; $p=0,021$); libertate ($t=2,89$; $p=0,004$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-3,12$; $p=0,002$); educație ($t=-2,05$; $p=0,041$); executivitate ($t=-2,90$; $p=0,004$); raționalism ($t=-3,51$; $p=0,001$); viziuni largi ($t=2,23$; $p=0,027$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după criteriul *reușita academică (9-10 / 6-7)*. În tabelul A 3.21 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă puțin în funcție de criteriul reușita academică (9-10 / 6-7). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu reușita academică situată între notele 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică situată între notele 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, distracții, fericirea altora, creație. Menționăm că subiecții cu reușita academică situată între notele 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică situată între notele 6-7 au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, sănătate, dragoste, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, libertate, viață familială fericită, încredere în sine. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după reușita academică (9-10 / 6-7) a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.22. Analizând datele prezentate în tabelul A 3.22 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică situată între 9-10 și la subiecții cu reușita academică situată între 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: viața activă ($t=2,98$; $p=0,003$); înțelepciunea vieții ($t=-2,58$; $p=0,010$); frumusețea naturii și a artei ($t=2,87$; $p=0,004$); dragoste ($t=-2,36$; $p=0,019$); apreciere socială ($t=3,95$; $p=0,001$); cunoaștere ($t=-3,17$; $p=0,002$); dezvoltare continuă ($t=-5,17$; $p=0,001$); distracții ($t=6,32$; $p=0,001$); libertate ($t=-3,07$; $p=0,002$); încredere în sine ($t=-2,75$; $p=0,006$).

Datele statisticii descriptive după criteriul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.23 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru orientările valorice instrumentale, iar rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă puțin în funcție de criteriul reușita academică (9-10 / 6/7). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu reușita academică între media 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică între media 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, intransigență față de sine și alții, toleranță. Menționăm că subiecții cu reușita academică între media 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică între media 6-7 au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: executivitate, independență, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe. Rezultatele obținute la testul T aplicat pentru a evidenția diferențele mediilor variabilelor după reușita academică a subiecților, sunt prezentate în tabelul A 3.24. Analizând datele prezentate în tabelul dat putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică între 9-10 și la subiecții cu reușita academică între 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=7,51$; $p=0,001$); educație ($t=4,66$; $p=0,001$); energie de viață ($t=3,22$; $p=0,001$); executivitate ($t=4,51$; $p=0,001$); intransigență față de sine și alții ($t=5,57$; $p=0,001$); raționalism ($t=-4,66$; $p=0,001$); autocontrol ($t=-2,65$; $p=0,008$); curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor ($t=-2,13$; $p=0,034$); voință ($t=-3,07$; $p=0,002$); viziuni largi ($t=-4,36$; $p=0,001$); eficacitate în activitate ($t=-4,86$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul etnie (română / rusă). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de *etnia adolescenților* (română / rusă) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții etnie română și la subiecții de etnie rusă sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: muncă interesantă ($t=3,09$; $p=0,002$), iar pentru - *orientările valorice instrumentale*: onestitate ($t=-2,59$; $p=0,010$); delicatețe ($t=-2,21$; $p=0,027$).

L. Svetlicinî (1999) [180], menționează într-un studiu realizat cu referire la orientările valorice despre diferențele dintre valorile adolescenților ruși și moldoveni care locuiesc în mediul rural și urban.

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul tipul familiei din care face parte (complete / monoparentală). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *tipul*

familiei din care fac parte adolescenții (completă; monoparentală (numai mama, numai tata sau orfan)) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care fac parte din familie completă și la subiecții care fac parte din familii monoparentale sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: prieteni buni și fideli ($t=-2,58$; $p=0,010$), iar pentru - *orientările valorice instrumentale*: nu sunt diferențe.

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul familia monoparentală (numai mama / numai tata). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *tipul familiei monoparentale* (numai mama / numai tata) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au crescut în familii monoparentale fiind prezentă numai mama și la subiecții care au crescut în familii monoparentale fiind prezent numai tata sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: nu sunt; - *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=2,51$; $p=0,013$); onestitate ($t=-2,51$; $p=0,013$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul prezența fraților sau surorilor (nu - da). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *prezența fraților sau surorilor* (nu - da) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au frați și surori și la subiecții care nu au frați și surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: viață familială fericită ($t=3,90$; $p=0,001$); - *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=2,39$; $p=0,017$); independență ($t=-2,15$; $p=0,032$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după criteriul numărul fraților și surorilor (1-2). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *numărul fraților și surorilor* (1-2) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au un frate sau soră și la subiecții care au 2 frați sau surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: frumusețea naturii și a artei ($t=2,66$; $p=0,008$); libertate ($t=-1,96$; $p=0,050$); fericirea altora ($t=2,48$; $p=0,013$).

- *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=2,08$; $p=0,038$); raționalism ($t=-2,32$; $p=0,021$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul numărul fraților și surorilor (1 – 5 și mai mulți). Pentru identificarea relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *numărul fraților și surorilor* (1 – 5 și mai mulți) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele

demonstrează că la subiecții care au un frate sau soră și la subiecții care au 5 și mai mulți frați sau surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: frumusețea naturii și a artei ($t=4,38$; $p=0,001$); bunăstare materială ($t=-2,38$; $p=0,018$); apreciere socială ($t=2,17$; $p=0,030$); dezvoltare continuă ($t=-2,28$; $p=0,023$); fericirea altora ($t=2,78$; $p=0,006$).

- *orientările valorice instrumentale*: intransigență față de sine și alții ($t=2,65$; $p=0,008$); raționalism ($t=-2,45$; $p=0,015$); eficacitate în activitate ($t=-2,67$; $p=0,008$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după criteriul venitul lunar al familiei (1500-8000 lei). În tabelul A 3.25 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul *venitul lunar al familiei* (1500-8000 lei) pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de criteriul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, dragoste, prieteni buni și fideli, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, libertate, viață familială fericită, creație, încredere în sine. Subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, bunăstare materială, apreciere socială, distracții, fericirea altora. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după venitul lunar al familiei (1501-8000 lei) subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele acestuia sunt prezentate în tabelul A 3.26, iar acestea demonstrează că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei și la subiecții cu venitul lunar peste 8000 lei. Diferențele date sunt semnificative pentru valorile: frumusețea naturii și a artei ($t=-2,77$; $p=0,006$); apreciere socială ($t=-2,70$; $p=0,007$); viață productivă ($t=3,71$; $p=0,001$); dezvoltare continuă ($t=2,91$; $p=0,004$); fericirea altora ($t=-2,46$; $p=0,014$).

Datele statisticii descriptive după criteriul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei) pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.27 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de criteriul *venitul lunar al familiei* (1501-8000 lei) pentru orientările valorice instrumentale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă în funcție de criteriul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: independență, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu

venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, delicatețe. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după *venitul lunar al familiei* (1501-8000 lei), am utilizat testul T. În acest caz rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.28 care confirmă faptul că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei și la subiecții cu venitul lunar al familiei peste 8000 lei. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=-4,14$; $p=0,001$); executivitate ($t=-2,67$; $p=0,008$); intransigență față de sine și alții ($t=-2,94$; $p=0,003$); raționalism ($t=2,08$; $p=0,038$); autocontrol ($t=2,15$; $p=0,032$); viziuni largi ($t=3,19$; $p=0,001$); eficacitate în activitate ($t=2,29$; $p=0,023$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*. În tabelul A 3.29 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli (da-nu)* pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de criteriul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*. Datele obținute denotă faptul că subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, libertate, creație, încredere în sine. Subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, sănătate, prieteni buni și fideli, apreciere socială, distracții, viață familială fericită, fericirea altora. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.30 conform cărora observăm că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții care nu suferă de nici o boală și la subiecții care suferă din cauza unei boli. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: prieteni buni și fideli ($t=-2,56$; $p=0,011$); distracții ($t=-2,70$; $p=0,007$); încredere în sine ($t=2,11$; $p=0,035$).

Datele statisticii descriptive după factorul *suferința din cauza unei boli* pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.31 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli* pentru orientările valorice instrumentale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă în funcție de criteriul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*. Datele obținute denotă faptul că subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au

înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: independență, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, viziuni largi, eficacitate în activitate, delicatețe. Subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, studii, responsabilitate, toleranță, onestitate. În cazul dat rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.32 conform cărora putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții care nu suferă de nici o boală și la subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice: responsabilitate ($t=-2,38$; $p=0,017$); autocontrol ($t=3,26$; $p=0,001$); viziuni largi ($t=3,06$; $p=0,002$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate* (niciodată în anul curent; o dată; de 2 ori; de 3 ori; mai mult de 4 ori în anul curent). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate* (niciodată în anul curent; mai mult de 4 ori în anul curent) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu s-au adresat la medic niciodată în anul curent cu problem de sănătate și la subiecții care s-au adresat la medic mai mult de 4 ori în anul curent sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: viață productivă ($t=2,10$; $p=0,036$); - *orientările valorice instrumentale*: studii ($t=-2,42$; $p=0,016$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *tipul bolii* (cronică; acută). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *tipul bolii* (cronică; acută) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că sunt înregistrate diferențele semnificative la subiecții care au boală cronică și la subiecții care au boală acută pentru *orientările valorice terminale sunt deferențe semnificative pentru*: viața activă ($t=-5,06$; $p=0,001$), iar pentru *orientările valorice instrumentale doar pentru valoarea*: eficacitate în activitate ($t=2,24$; $p=0,026$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *autoaprecierea stării sănătății în general* (foarte bună; bună; mai puțin bună). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de *autoaprecierea stării sănătății în general* (foarte bună; bună; mai puțin bună) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care consideră că starea sănătății lor este în general foarte bună și la subiecții care consideră starea sănătății lor mai

puțin bună sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: viața activă ($t=-2,02$; $p=0,044$); dragoste ($t=-1,98$; $p=0,048$); creație ($t=2,26$; $p=0,024$); încredere în sine ($t=2,21$; $p=0,028$); - *orientările valorice instrumentale*: exigențe înalte ($t=-1,98$; $p=0,048$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul studiile mamelor adolescenților (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de *studiile mamelor adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții mamele cărora au studii medii și la subiecții mamele cărora au studii superioare complete sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: înțelepciunea vieții ($t=3,38$; $p=0,001$); frumusețea naturii și a artei ($t=-3,38$; $p=0,001$); apreciere socială ($t=-3,19$; $p=0,001$); viață productivă ($t=3,24$; $p=0,001$); dezvoltare continuă ($t=3,14$; $p=0,002$); libertate ($t=3,37$; $p=0,001$); viață familială fericită ($t=-2,75$; $p=0,006$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-4,97$; $p=0,001$); educație ($t=-5,21$; $p=0,001$); energie de viață ($t=-2,58$; $p=0,010$); executivitate ($t=-3,47$; $p=0,001$); independență ($t=2,77$; $p=0,006$); raționalism ($t=5,31$; $p=0,001$); voință ($t=2,44$; $p=0,015$); toleranță ($t=-2,78$; $p=0,006$); viziuni largi ($t=5,10$; $p=0,001$); delicatețe ($t=-2,65$; $p=0,008$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul studiile taților adolescenților (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete). În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *studiile taților adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții tații cărora au studii medii și la subiecții tații cărora au studii superioare complete sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: viața activă ($t=-2,58$; $p=0,010$); înțelepciunea vieții ($t=3,52$; $p=0,001$); frumusețea naturii și a artei ($t=-3,13$; $p=0,002$); cunoaștere ($t=2,35$; $p=0,019$); viață productivă ($t=2,90$; $p=0,004$); dezvoltare continuă ($t=3,90$; $p=0,001$); libertate ($t=2,86$; $p=0,004$); viață familială fericită ($t=-2,76$; $p=0,006$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-3,94$; $p=0,001$); educație ($t=-3,33$; $p=0,001$); energie de viață ($t=-1,99$; $p=0,047$); executivitate ($t=-3,49$; $p=0,001$); raționalism ($t=5,01$; $p=0,001$); curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor ($t=3,30$; $p=0,001$); toleranță ($t=-2,32$; $p=0,021$); viziuni largi ($t=5,17$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul părinți plecați la muncă peste hotare (da-nu). În tabelul A 3.33 sunt prezentate diferențele

dintre medii în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice terminale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de criteriul *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu). Datele obținute denotă faptul că subiecții care nu au avut părinții plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții care au avut părinții plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, sănătate, muncă interesantă, dragoste, bunăstare materială, apreciere socială, distracții, viață familială fericită, încredere în sine. Subiecții care nu au avut părinții plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții care au avut părinții plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, frumusețea naturii și a artei, prieteni buni și fideli, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, libertate, fericirea altora, creație.

Subliniem că pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, *părinți plecați la muncă peste hotare* a subiecților, am utilizat testul T, iar rezultatele obținute sunt incluse în tabelul A 3.34. Analizând datele respective (Tabelul A 3.34) afirmăm că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții părinții cărora nu au fost plecați la muncă peste hotare și la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: înțelepciunea vieții ($t=-2,72$; $p=0,007$); sănătate ($t=2,20$; $p=0,028$); dezvoltare continuă ($t=-2,71$; $p=0,007$); viață familială fericită ($t=2,16$; $p=0,031$).

Datele statisticii descriptive după factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice instrumentale. În tabelul A 3.35 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice instrumentale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă în funcție de criteriul *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu), respectiv subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, studii, toleranță, onestitate, delicatețe. Subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: independență, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, viziuni largi, eficacitate în activitate. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, *părinți plecați la muncă peste hotare*, am utilizat testul T, iar rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul A 3.36. Conform acestora menționăm că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții părinții cărora nu au fost plecați la muncă peste hotare și la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare. Aceste diferențe sunt

semnificative pentru următoarele orientări valorice: acuratețe ($t=2,39$; $p=0,017$); educație ($t=3,89$; $p=0,001$); raționalism ($t=-3,68$; $p=0,001$); autocontrol ($t=-2,17$; $p=0,030$); viziuni largi ($t=-3,21$; $p=0,001$); onestitate ($t=3,88$; $p=0,001$); eficacitate în activitate ($t=-7,50$; $p=0,001$); delicatețe ($t=2,59$; $p=0,010$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani; 6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani)*. În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; 1-2 ani)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați 1-2 ani sunt înregistrate diferențele semnificative pentru *orientările valorice instrumentale*: energie de viață ($t=-2,00$; $p=0,046$); executivitate ($t=-2,26$; $p=0,024$); independență ($t=2,58$; $p=0,010$). Pentru *orientările valorice terminale* nu au fost obținute diferențe semnificative. În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; 4-6 ani)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați 4-6 ani sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: dragoste ($t=-2,22$; $p=0,027$); libertate ($t=2,23$; $p=0,026$); creație ($t=2,57$; $p=0,010$); iar pentru - *orientările valorice instrumentale*: autocontrol ($t=2,13$; $p=0,033$); viziuni largi ($t=2,28$; $p=0,023$).

În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; peste 12 ani)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați peste 12 ani sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *orientările valorice terminale*: dragoste ($t=1,96$; $p=0,050$); iar pentru - *orientările valorice instrumentale*: educație ($t=-2,39$; $p=0,017$); voință ($t=2,09$; $p=0,037$).

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii; da – pentru a munci)*. În scopul identificării relațiilor existente dintre orientările valorice ale adolescenților în funcție de factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu-și doresc să plece peste

hotare și la subiecții care își doresc să plece peste hotare pentru a face studii sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: muncă interesantă ($t=-2,35$; $p=0,019$); dragoste ($t=-2,63$; $p=0,009$); apreciere socială ($t=-2,31$; $p=0,021$); cunoaștere ($t=1,98$; $p=0,047$); dezvoltare continuă ($t=3,33$; $p=0,001$); libertate ($t=4,33$; $p=0,001$); viață familială fericită ($t=-2,60$; $p=0,009$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=-2,37$; $p=0,018$); educație ($t=-3,48$; $p=0,001$); executivitate ($t=-3,36$; $p=0,001$); independență ($t=2,75$; $p=0,006$); raționalism ($t=4,69$; $p=0,001$); viziuni largi ($t=4,36$; $p=0,001$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu-și doresc să plece peste hotare și la subiecții care își doresc să plece peste hotare pentru a munci sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *orientările valorice terminale*: înțelepciunea vieții ($t=-2,53$; $p=0,012$); prieteni buni și fideli ($t=2,32$; $p=0,021$); dezvoltare continuă ($t=-2,51$; $p=0,012$); distracții ($t=2,98$; $p=0,003$).

- *orientările valorice instrumentale*: acuratețe ($t=3,27$; $p=0,001$); exigențe înalte ($t=2,01$; $p=0,044$); intransigență față de sine și alții ($t=2,42$; $p=0,016$); voință ($t=-2,59$; $p=0,010$).

Cercetarea realizată permite să conchidem că datele statisticii descriptive, atât orientărilor valorice terminale cât și orientărilor valorice instrumentale ale adolescenților sunt diferite în funcție de factorii psihosociali; acestea reliefează felul în care factorii psihosociali influențează orientările valorice terminale și instrumentale.

3.3. Concluzii la capitolul 3

Studiul experimental al orientărilor valorice a adolescenților evidențiază următoarele concluzii care prezintă dimensiuni inovative și fundamentează caracteristicile conceptului dat:

1. Orientările valorice terminale și instrumentale ale adolescenților, din perspectiva datelor statistice descriptive, sunt diferite în funcție de factorii psihosociali studiați.
2. În cercetarea realizată datele statisticii descriptive stabilite pentru orientările valorice ale adolescenților în conformitate cu factorii psihosociali studiați identifică relațiile existente dintre acestea reliefând diferențele semnificative pentru fiecare factor. În această linie de idei vom prezenta rezultatele pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin, comparativ cu subiecții de masculin, au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, intransigență față de sine și alții, raționalism, viziuni largi. Totodată subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educație, independență, studii, responsabilitate, autocontrol, curaj în susținerea

opinieii propriii și a convingerilor, voință, toleranță, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe. Conform diferențelor mediilor variabilelor după criteriul propus, după genul subiecților, conchidem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin, iar aceste diferențe sunt semnificative pentru orientările valorice instrumentale: acuratețe; educație; exigențe înalte; executivitate; independență; intransigență față de sine și alții; responsabilitate; curaj în susținerea opiniei propriii și a convingerilor; voință; toleranță; onestitate; delicatețe. Similar cazului analizat, în capitolul dat, sunt descrise toate diferențele pentru factorii psihosociali.

3. Studiul realizat demonstrează că acești factori psihosociali influențează modul de ierarhizare a orientărilor valorice ale adolescenților.
4. În funcție de factorii psihosociali studiați și în baza rezultatelor analizei valorilor terminale și instrumentale a fost determinată structura valorilor generaționale ale adolescenților, generația Z, din Republica Moldova.

4. PARTICULARITĂȚI ȘI NIVELURI ALE ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR

4.1. Nivelurile adaptării psihosociale la adolescenți

Transformările care sunt în relație directă cu provocările societale create de realitatea din întreaga lume sunt valorificate în diverse cercetări științifice, inclusiv cu referire la APS a personalității. Conceptul respectiv este studiat din diverse perspective, deoarece o mulțime de factori psihosociali, dimensiuni ale personalității, care sunt permanent în interacțiune, influențează nivelul de A a persoanei. Despre problema APS se menționează și în proiectul strategiei de dezvoltare „Educația 2030” evidențindu-se că procesul de adaptare psihosocială a copiilor în instituțiile de învățământ este unul continuu. Mediul educațional, abordările metodologice cu privire la socializare, adaptare psihosocială și educațională a copiilor sunt în permanentă schimbare, fiind determinate de contexte psihosociale reale, de particularitățile psihologice și comportamentale ale copiilor [179].

Am considerat importantă pentru cercetarea realizată determinarea nivelurilor de manifestare a tuturor componentelor APS enumerate și descrise în capitolul doi al lucrării. Aplicând **Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale** (C. Rogers și R. Dymond) am determinat nivelurile de dezvoltare a adaptării psihosociale și a componentelor: adaptabilitate psihosocială; dezaptabilitate psihosocială; mitomanie / falsitate; acceptare de sine; neacceptarea de sine; acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; confort emoțional; disconfort emoțional; control intern; control extern; dominare; supunere; evitarea problemelor. Rezultatele sunt prezentate în figura 4.1 pentru o vizualizare mai clară a nivelurilor adaptării psihosociale și a componentelor acestea determinate la adolescenți.

De altfel, rezultatele obținute demonstrează niveluri diferite de dezvoltare a APS și a componentelor acestea. După cum observăm din figura 4.1, doar 5,0% din cei investigați prezintă nivel înalt de adaptabilitate psihosocială. Un procent mare de subiecți (94,0%) prezintă nivel mediu de adaptabilitate psihosocială, iar nivel scăzut de adaptabilitate psihosocială - este caracteristic pentru 20 de subiecți, ceea ce reprezintă 1,0 % din întreg eșantionul. Pentru *dezaptabilitate psihosocială* am obținut rezultate care denotă că 69,8% dintre adolescenți prezintă nivel mediu, iar 30,2 % din întreg eșantionul prezintă nivel scăzut de dezaptabilitate psihosocială. Alte rezultate am obținut și pentru componenta *mitomanie* - 1 / 2 pentru care se observă că 36,1 % / 26,8 % dintre adolescenți prezintă nivel mediu, iar 63,9 % / 73,2 % din întreg eșantionul prezintă nivel scăzut. Atât pentru inadaptabilitatea psihosocială cât și pentru mitomanie 1 și 2 nici un subiect nu a prezentat nivel înalt.

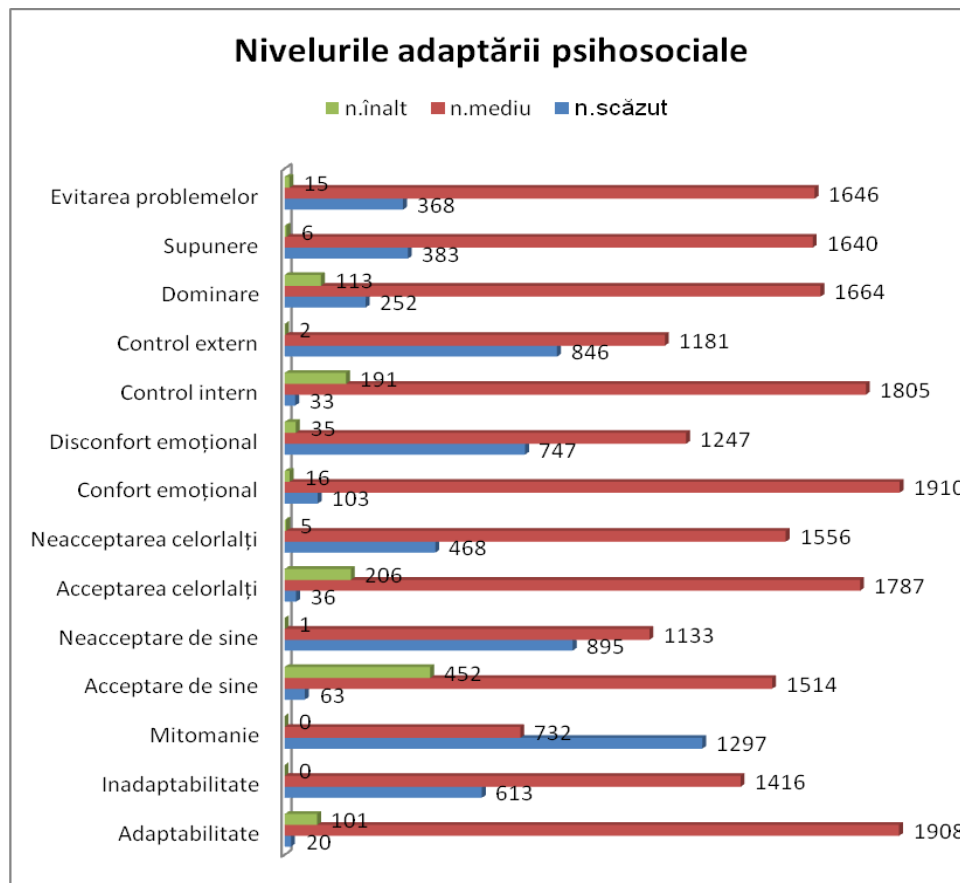

Fig. 4.1. Nivelurile de dezvoltare a componentelor adaptării psihosociale

Pentru *acceptarea de sine* nivel înalt prezintă 22,3% dintre adolescenți, nivel mediu – 74,6 %, iar nivel scăzut 3,1 % de adolescenți din întreg eșantionul. Doar un subiect prezintă nivel înalt pentru *neacceptarea de sine*, iar nivel mediu pentru factorul dat prezintă – 55,8 %, respectiv nivel scăzut 44,1 % din numărul total de adolescenți. Rezultatele prezentate reliefează, pentru *acceptarea celorlalți*, următorii indici: nivel înalt prezintă 10,2% dintre adolescenți, nivel mediu – 88,1 %, iar nivel scăzut 1,8 % de adolescenți. Componentei opuse și anume - *neacceptarea celorlalți* – îi sunt caracteristici indicii: nivel înalt - 0,2% dintre adolescenți, nivel mediu – 76,7 %, iar nivel scăzut prezintă 23,1 % de adolescenți. Nivel înalt pentru factorul *confort emoțional* prezintă 0,8 % dintre adolescenți, nivel mediu – 94,1 %, iar nivel scăzut doar 5,1 % de adolescenți. Nivel înalt pentru factorul *disconfort emoțional* prezintă 1,7 % dintre adolescenți, nivel mediu – 61,5 %, iar nivel scăzut doar 36,8 % de adolescenți. Rezultatele prezentate pentru factorul *control intern* denotă că 9,4 % dintre adolescenți prezintă nivel înalt; 89,0 % prezintă nivel mediu, iar 1,6 % dintre subiecții chestionați prezintă nivel scăzut. Pentru factorul *dominare* nivel înalt prezintă 5,6 % dintre adolescenți, nivel mediu – 82,0 %, iar nivel scăzut 12,4 % de adolescenți. Pentru componenta *supunere* nivel înalt prezintă 0,3% dintre adolescenți, nivel mediu – 80,8 %, iar nivel scăzut 18,9 % de adolescenți, iar pentru componenta *evitarea*

problemelor nivel înalt prezintă 0,7% dintre adolescenți, nivel mediu – 81,1 %, iar nivel scăzut 18,1 % de adolescenți din întreg eșantionul.

Menționăm că scopul *Chestionarului de diagnosticare a adaptării psihosociale - elaborat de C. Rogers și R. Dymond* este diagnosticarea complexă a manifestărilor psihologice care însoțesc procesul de adaptare socială și a **indicatorilor săi integrali** care sunt: 1. adaptarea; 2. acceptarea altora; 3. locul controlului; 4. acceptarea de sine; 5. confortul emoțional; 6. tendințele de dominare. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.1.

Tabelul 4.1. Nivelurile de dezvoltare a indicilor generali ai APS

Factori / Indici generali	Niveluri	Frecvența	%
Adaptare	n. înalt	1094	53,9
	n. mediu	916	45,1
	n. scăzut	19	0,9
Acceptarea de sine	n. înalt	1125	55,4
	n. mediu	851	41,9
	n. scăzut	53	2,6
Acceptarea celorlalți	n. înalt	1383	68,2
	n. mediu	638	31,4
	n. scăzut	8	0,4
Confort emoțional	n. înalt	1799	88,7
	n. mediu	221	10,9
	n. scăzut	9	0,4
Internalitate	n. înalt	892	44,0
	n. mediu	982	48,4
	n. scăzut	155	7,6
Tendințe de dominare	n. înalt	560	16,5
	n. mediu	1135	55,9
	n. scăzut	334	16,5

Rezultatele cercetării (*Tabelul 4.1*) au demonstrat, pentru subiecții cercetați, niveluri diferite de dezvoltare a **indicatorilor săi integrali**: 1. adaptarea, 2. acceptarea altora, 3. locul controlului, 4. acceptarea de sine, 5. confortul emoțional și 6. tendințele de dominare.

De altfel, după cum observăm din tabelul 4.1, pentru primul indice general – adaptare psihosocială - dintre subiecții chestionați 53,9% prezintă nivel înalt de adaptare psihosocială; 45,1% dintre adolescenți prezintă nivel mediu de adaptare psihosocială, iar nivel scăzut de adaptare psihosocială - este caracteristic pentru 0,9% de subiecți, din întreg eșantionul. Pentru indicele general - *acceptarea de sine* nivel înalt prezintă 55,4% dintre adolescenți, nivel mediu – 41,9 %, iar nivel scăzut 2,6 % de adolescenți din întreg eșantionul. Rezultatele prezentate ne reliefează pentru *acceptarea celorlalți* următorii indici: nivel înalt prezintă 68,2% dintre adolescenți, nivel mediu – 31,4 %, iar nivel scăzut 0,4 % dintre adolescenți. Nivel înalt pentru factorul *confort emoțional* prezintă 88,7 % dintre adolescenți, nivel mediu – 10,9 %, iar nivel scăzut doar 0,4 % de adolescenți. Rezultatele prezentate pentru indicele general *internalitate* denotă că 9,4 % dintre adolescenți prezintă nivel înalt; 89,0 % prezintă nivel mediu, iar 1,6 %

dintre subiecții chestionați prezintă nivel scăzut. Pentru factorul *tendințe de dominare* nivel înalt prezintă 16,5 % dintre adolescenți, nivel mediu – 55,9 %, iar nivel scăzut 16,5 % de adolescenți.

În concluzie evidențiem că rezultatele obținute demonstrează confirmarea ipotezei conform căreia am presupus că adolescenții prezintă diferite niveluri de dezvoltare a adaptării psihosociale și a componentelor acesteia precum adaptabilitate psihosocială; dezadaptabilitate psihosocială; mitomanie / falsitate; acceptare de sine; neacceptarea de sine; acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; confort emoțional; disconfort emoțional; control intern; control extern; dominare; supunere; evitarea problemelor. Un alt moment important este și faptul că pentru factorii studiați au fost obținute rezultate care reflectă, în mare parte, niveluri medii de dezvoltare.

Personalitatea, mentalitatea adolescentului se află în continuă dezvoltare și adaptare. Ei tind să ofere evenimentelor cotidiene o anumită valoare din perspectiva felului personal de adaptare. Astfel, considerăm importantă cunoașterea, la nivel comparativ, a caracteristicilor persoanei care denotă adaptare și dezadaptare psihosocială.

Caracteristicile adolescentului care denotă adaptare psihosocială sunt următoarele:
își înaintează cerințe mari față de propria persoană; deseori se ceartă pentru ceea ce a făcut; prezintă relații calde, binevoitoare cu cei din jur; este o persoană responsabilă pe care te poți baza în multe privințe; acceptă, în general, acele norme și reglementări care trebuie urmate; este capabil să-și organizeze propriile acțiuni, poate să se impună, poate să-și permită; autocontrolul pentru el nu este o problemă; de regulă, îi place compania și discuțiile cu oamenii; nu se rușinează de sentimentele sale, le exprimă în mod deschis; cu cei din jur, de obicei, se împacă bine; cea mai grea este lupta cu propria persoană; în suflet este optimist, crede în mai bine; majoritatea celor ce-l cunosc, se comportă bine cu el, îl iubesc; este o persoană cu aspect exterior atractiv; luând o decizie, o urmează; este mulțumit de toate; echilibrat, liniștit; este un om impulsiv, nerăbdător, fierbinte, nu se poate reține; pe primul loc este mîntea, nu sentimentul, înainte de a face ceva, se gîndește; este tolerant cu alți oameni, îl acceptă pe fiecare așa cum este; se consideră o persoană interesantă, atractivă și impozantă; ambițios, nu este indiferent față de succes sau laudă: în ceea ce este important pentru el, se străduie să fie printre cei mai buni; este un om întreprinzător, energic, plin de inițiative; în general, are o părere bună despre sine; este mulțumit de sine; este un om plăcut, atrăgător; poate plăcea ca om, ca personalitate; îi este ușor și liniștit pe suflet, nu este nimic ce l-ar putea îngrijora tare; simte că crește, se maturizează, se schimbă el însuși și atitudinea sa față de lume; este inteligent, îi place să reflecteze; se străduie să se bazeze pe propriile puteri, nu contează pe ajutorul cuiva; se remarcă printre alții; se cunoaște bine, își înțelege bine propria persoană;

este comunicabil, deschis, stabilește ușor relații apropiate cu oamenii; competențele și abilitățile sunt în concordanță deplină cu sarcinile care trebuie rezolvate, cu toate se poate descurca.

Caracteristicile adolescentului care denotă inadaptare / dezadaptare psihosocială sunt următoarele: *nu are dorința să se destăinuie în fața altora; deseori se simte umilit; are dubii că poate să placă cuiva dintre membrii sexului opus; simte că nu poate schimba nimic, toate eforturile sunt zadarnice; propriile convingeri și reguli nu-i ajung; este gata permanent de apărare sau chiar de atac, este ranchiunos, selectează mintal modalități de răzbunare; „acum” se simte destul de inconfortabil, ar vrea să renunțe la tot, să se ascundă undeva; este precaut cu atitudinea pozitivă a celor din jur, atunci când o consideră nemeritată; de obicei se simte nu conducător, ci condus; nu-i reușește întotdeauna să gândească și să acționeze de sine stătător; se simte neajutorat, are nevoie de cineva care să-i fie alături; se pare că ia singur deciziile, dar nu se poate elibera de influența altor oameni; are un sentiment de ostilitate pentru ceea ce-l înconjoară; este sustras, nu-și poate aduna gândurile, „să se ia în mâini”, să se organizeze; simte frecvent moleșeală, tot ceea ce-l bucura odinioară, devine dintr-odată indiferent; nu prea are încredere în propriile sentimente, uneori îl trădează; este destul de dificil să fie el însuși; se străduie să nu se gândească la problemele sale; este o persoană timidă, se rușinează ușor; nu este nimic în ce persoana dată și-ar pune propria amprentă, și-ar manifesta individualitatea, Eul personal; se teme de ceea ce vor gândi alții despre el; este un om, la care „în momentul dat”, sunt multe lucruri demne de dispreț; cedează în fața dificultăților și a situațiilor care amenință cu complicații; nu-i place atunci când strică relațiile cu cineva, îndeosebi dacă neînțelegerile amenință să devină evidente; este distrat, la el toate sunt încâlcite, amestecate; ghinionist; îi disprețuiește pe cei de sex opus și nu stabilește relații cu ei; când trebuie să facă ceva, îl apucă frica: gândindu-se mult la finalitate (dacă nu mă descurc, dacă nu se primește?); este tulburat, îngrijorat, tensionat; pentru a-l impune să facă măcar ceva, trebuie de insistat cum se cuvine și atunci el va ceda; deseori circumstanțele îl forțază să se apere, să-și justifice și argumenteze acțiunile; ia decizii și imediat le modifică, se disprețuiește pentru lipsă de voință, dar nu se poate schimba; nu prea este un prieten de încredere, nu poți să te bizui în toate pe el; nu se prețuiește pe sine, nimeni nu-l ia în serios; în cel mai bun caz este tolerat, pur și simplu răbdat; își face griji că persoanele de sex opus îi ocupă prea mult gândurile.*

Luând în considerație caracteristicile prezentate evidențiem ca necesară orientarea personalității spre facilitarea adaptării psihosociale funcționale pentru a dobândi reziliență; spre a dezvolta o mentalitate de creștere care presupune preocupare și efort pentru dezvoltare, acceptarea provocărilor, perseverență etc.; pentru a face față provocărilor societale contemporane.

În conformitate cu rezultatele prezentate în acest paragraf considerăm importantă cunoașterea relațiilor adaptării psihosociale cu dimensiunile fundamentale ale personalității în funcție de factorii psihosociale (gen, profilul studiilor adolescenților, mediul de proveniență, reușita academică etc.) care ar contribui la dezvoltarea cu succes și facilitarea acestui proces.

4.2. Adaptarea psihosocială și dimensiunile de personalitate

Este importantă studierea relațiilor adaptării psihosociale cu dimensiuni de personalitate precum: extraversiune / introversiune și neurotism (instabilitate / stabilitate emoțională); încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale; inteligența emoțională (aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor); adaptabilitatea / flexibilitatea; locul controlului subiectiv (intern și extern); afirmarea de sine; motivare pentru succes / frică de eșec; optimismul; sociabilitate; autoaprecierea voinței; stima de sine; orientările sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții – interes și saturația emoțională a vieții; rezultat – rezultativitatea vieții și satisfacția emoțională; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau conducerea vieții); autoaprecierea adaptabilității psihologice; autoaprecierea adaptabilității emoționale; independența și influențabilitatea.

Nivelurile de dezvoltare pentru extraversiune / introversiune și neurotism (instabilitate / stabilitate emoțională)

Pentru determinarea nivelului extraversiunii / introversiunii și neurotismului (instabilitate / stabilitate emoțională) am apelat la **Chestionarul de personalitate Eysenck** [148]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.2.

Tabelul 4.2. Nivelurile pentru scalele extraversiune/introversiune și neurotism

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Extraversiune	considerabilă	74	3,6
	moderată	1207	59,5
Introversiune	considerabilă	157	7,7
	moderată	591	29,1
Stabilitate emoțională	ridicată	547	27,0
	medie	689	34,0
Instabilitate emoțională	ridicată	551	27,2
	foarte ridicată	242	11,9

Deci, aplicând *Chestionarul de personalitate Eysenck* am determinat nivelul manifestării extraversiunii / introversiunii. Din tabelul 4.2 observăm că 3,6% din numărul total de subiecți au înregistrat extraversiune considerabilă, iar 59,5% au înregistrat extraversiune moderată. Totodată 7,7% din numărul subiecților chestionați au înregistrat introversiune considerabilă, iar 29,1% au înregistrat introversiune moderată. Testul oferă oportunitatea de a evalua și nivelul de neurotism al persoanei. Conform rezultatelor pentru scala neurotismului am obținut rezultate care demonstrează că pentru 27,0% dintre subiecți (547) este caracteristică stabilitate emoțională

ridicată, pentru 34,0% dintre subiecți (689) este caracteristică stabilitate emoțională medie, pentru 27,2% dintre subiecți (551) este caracteristică instabilitate emoțională ridicată, pentru 11,9% dintre subiecți (242) este caracteristică instabilitate emoțională foarte ridicată.

Întrucât este deja prezentată analiza cantitativă a factorilor de bază (extraversiunea / introversiunea și nevrotismul) ne vom referi și la analiza calitativă a acestora. Primul factor e bipolar și reprezintă caracteristica individual-psihologică a omului, extremele căreia corespund orientării personalității la lumea exterioară (extraversiune) sau la lumea interioară (introversiune). Se consideră că extravertiții sunt sociabili, impulsivi, flexibili și foarte adaptabili. Introvertiții, din contra, sunt rezervați, pasivi, nesociabili și, deseori, întâmpină dificultăți de adaptare socială. Factorul al doilea - nevrotismul - reprezintă însușirea, starea ce caracterizează omul din punctul de vedere al stabilității emoționale, anxietății etc. Acest factor este, de asemenea, bipolar și formează o scală la unul din poli a căreia se află persoanele foarte stabile, adaptative, iar la celălalt pol - persoanele extrem de nestabile, nevrotice și nonadaptative. Majoritatea oamenilor se află între acești doi poli, mai aproape de centru. Intersecția acestor două caracteristici bipolare permite raportarea destul de clară a omului la unul din cele patru tipuri temperamentale: flegmatic, sangvinic, coleric, melancolic.

Pentru determinarea nivelului de încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale am aplicat **Testul de studiere a încrederii în sine** (V.G. Romek). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.3.

Tabelul 4.3. Nivelurile pentru scalele încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Încrederea în sine	n. înalt	476	23,5
	n. mediu	1192	58,7
	n. scăzut	361	17,8
Curajul social	n. înalt	161	7,9
	n. mediu	786	38,7
	n. scăzut	1082	53,3
Inițierea contactelor sociale	n. înalt	95	4,7
	n. mediu	1115	55,0
	n. scăzut	819	40,4

Rezultatele prezentate în tabelul 4.3 relevă diferite nivele de dezvoltare a factorilor încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale. Astfel, pentru factorul *încrederea în sine*, din numărul total de subiecți 23,5% denotă nivel înalt, 58,7% nivel mediu, iar 17,8% nivel scăzut. Pentru factorul *curajul social* din numărul total de subiecți 7,9% denotă nivel înalt, 38,7% nivel mediu, iar 53,3% nivel scăzut; iar pentru factorul *inițierea contactelor sociale*: 4,7% denotă nivel înalt, 55,0% nivel mediu, iar 40,4% nivel scăzut.

Persoanele cu *încrederea în sine înaltă* sunt destul de independente, destul de ușor aleg acea strategie comportamentală, care le oferă cele mai mari posibilități de a obține ceea ce și-au

propus ca scop, pot spune că, în general, ei își dirijează soarta; susțin că posedă multe lucruri cu care se pot mândri; iau repede decizii, fără multe calculări „pro” și „contra”; sunt siguri că pe ei se poate miza în cele mai dificile situații; de regulă, obțin ceea de ce au nevoie; au aptitudini și destulă energie pentru a realiza ceea ce își planifică; nu au gânduri despre inferioritatea lor; se stimează pe sine. Persoanele cu încredere în sine scăzută prezintă opusul acestor caracteristici.

Persoanele cu *nivel înalt al curajului social* nu se sfîiesc în prezența unei persoane autoritare (de ex. directorul instituției); se simt comod dacă profesorul se apropie de ei în timpul orelor; nu se incomodează, dacă alții îi propun ajutor; foarte rar se simt impuși de a se lupta cu propria timiditate; dacă în timpul discuției apare o pauză, atunci neapărat găsesc ce să spună; când se confruntă cu careva probleme nu se sfîiesc să se adreseze unei persoane competente; au curajul să sune în diverse instituții oficiale; preferă să spună lucrurilor pe nume; dacă cineva îl privește când fac ceva, atunci nu le atrage atenția; nu se incomodează atunci când primește complimente.

În același context spunem că persoanele denotă *nivel înalt pentru factorul inițierea contactelor sociale* dacă: au mai puțină grijă să nu-i indisună pe ceilalți, dacă ei nu au dispoziție; foarte rar atunci când apare o contradicție dintre ei și o persoană apropiată, preferă să cedeze pentru a evita cearta; foarte rar consideră circumstanțele mai puternice ca ei, ceea ce-i face să nu refuze multe lucruri; nu le este dificil să comunice altora despre propriile sentimente, trăiri; foarte rar își ascund propriile sentimente; reușesc ușor să ceară executarea căruiva lucru; dacă are nevoie de prietenul lui, îl sună chiar și la miezul nopții; îi este foarte ușor să inițieze discuția cu o persoană necunoscută; nu evită să spună lucruri care ar putea indisună pe cineva; are mai puțină grijă să nu deranjeze prietenii cu problemele mele.

În scopul determinării nivelului de inteligență emoțională am aplicat **Scala Inteligenței Emoționale (Schutte et. al.)** care evaluează și aprecierea emoțiilor în sine și alții, controlul emoțiilor proprii și ale altora, utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.4.

Tabelul 4.4. Nivelurile pentru inteligența emoțională

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Aprecierea emoțiilor	n. înalt	1297	63,9
	n. mediu	680	33,5
	n. scăzut	52	2,6
Controlul emoțiilor	n. înalt	1642	80,9
	n. mediu	367	18,1
	n. scăzut	20	1,0
Utilizarea emoțiilor	n. înalt	1413	69,7
	n. mediu	561	27,6
	n. scăzut	55	2,7
Inteligența emoțională	n. înalt	1574	77,6
	n. mediu	421	20,7
	n. scăzut	34	1,7

Din tabelul 4.4 observăm că pentru scala *aprecierea emoțiilor în sine și alții*: 63,9% dintre subiecți denotă nivel înalt; 33,5% nivel mediu, 2,6% subiecți – nivel scăzut; pentru scala *controlul emoțiilor proprii și ale altora*: 80,9% dintre subiecți denotă nivel înalt; 18,1% nivel mediu, 1,0 subiecți – nivel scăzut; iar pentru scala *utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor*: 69,7% dintre subiecți denotă nivel înalt; 27,6% nivel mediu, 2,7% subiecți – nivel scăzut. Astfel pentru factorul general *inteligență emoțională* au fost înregistrate următoarele rezultate: 77,6% dintre subiecți denotă nivel înalt; 20,7% nivel mediu, 1,7% subiecți – nivel scăzut. Din perspectivă calitativă se consideră că nivel înalt de *inteligență emoțională* denotă persoanele care știu cum să aprecieze și să ofere expresie emoțiilor, cu ușurință controlează și utilizează emoțiile.

Pentru determinarea nivelului în care persoanele sunt afectate de schimbările neașteptate a fost aplicat **Testul Adaptabilitatea** (A. Chelcea). Acesta se referă nemijlocit la abilitatea persoanei de a manifesta flexibilitate *versus* rigiditate. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.5.

Tabelul 4.5. Nivelurile pentru adaptabilitate / flexibilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Adaptabilitate/ flexibilitate	n. înalt	131	6,5
	n. mediu	1479	72,9
	n. scăzut	419	20,7

Rezultatele prezentate în tabelul 4.5. denotă că 6,51% dintre subiecți manifestă nivel înalt pentru de adaptabilitate / flexibilitate, 72,9% - nivel mediu, iar 20,7% dintre subiecți manifestă nivel scăzut pentru factorul adaptabilitate / flexibilitate. Nivelul înalt al acestui factor caracterizează persoanele flexibile, care se adaptează ușor situațiilor în schimbare rapidă, iar la cealaltă extremă sunt persoanele rigide, care nu agreează schimbările pe care nu le pot influența în sensul dorințelor lor.

Pentru determinarea variabilei *Locus control* – locul controlului subiectiv pe un continuum de la extrema locul controlului subiectiv intern până la extrema locul controlului subiectiv extern am aplicat **Chestionarul Locus control** (T. Pettijohn). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.6.

Tabelul 4.6. Nivelurile pentru locul controlului

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Locul controlului	L_c extern pronunțat	6	0,3
	L_c extern	46	2,3
	L_c extern = intern	816	40,2
	L_c intern	1047	51,6
	L c intern pronunțat	114	5,6

Analizând rezultatele obținute observăm că 0,3% dintre subiecți au înregistrat locul controlului subiectiv extern pronunțat, 2,3% subiecți au înregistrat locul controlului subiectiv extern, 40,2% subiecți - locul controlului subiectiv extern egal cu locul controlului intern, 51,6% subiecți au înregistrat locul controlului subiectiv intern, iar 5,6% subiecți au înregistrat locul

controlului subiectiv intern pronunțat. În unele cercetări sunt indicate relații ale indicatorului locul controlului și comportament astfel încât locul controlului intern se asociază cu nivelul redus de anxietate, neacceptarea eșecului, motivația intrinsecă, perseverența în muncă, performanța academică, satisfacția în muncă, stabilitatea la locul de muncă, funcționarea mai eficientă într-un mediu slab structurat. Persoanele cu locul controlului intern, accentuează importanța dezvoltării abilităților și competențelor, sunt deschiși și conștienți de acțiunile și informația care le poate asigura succesul, depun efort în a schimba spre bine situația și mediul [apud. 8].

Pentru determinarea nivelului afirmării de sine am aplicat **Scala afirmării de sine** (Cungi C. și Rey M.). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.7.

Tabelul 4.7. Nivelurile pentru factorul afirmarea de sine

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Afirmarea de sine	n. înalt	774	38,1
	n. mediu	1230	60,6
	n. scăzut	25	1,2

Rezultatele prezentate în tabelul 4.7 demonstrează că 38,1% dintre subiecți manifestă nivel înalt pentru afirmarea de sine, 60,6% - nivel mediu, iar 1,2% dintre subiecți manifestă nivel scăzut pentru afirmarea de sine. Adolescenții cu *nivel înalt al afirmării de sine* se simt confortabil în relațiile cu ceilalți; nu au reacții fizice în situații relaționale (ritm cardiac mărit, transpirație etc.). în relații cu alte persoane au întotdeauna idei de împărțit; le este ușor să ceară și pot refuza ceva cu ușurință; când este necesar, își verbalizează cu ușurință gândurile sau sentimentele; încep fără dificultăți o conversație; le este ușor să întrețină o discuție, dar dacă le este necesar o întrerup; nu-i deranjează să fie criticați; știu să critice fără să jignească interlocutorul; în general, știu cum să acționeze când cineva are un comportament agresiv (verbal), astfel încât lucrurile să se sfârșească bine; știu cum să primească și să facă complimente.

Pentru determinarea nivelului motivației pentru succes am aplicat **Testul Motivarea pentru succes/frică de eșec** (A. Pean) [apud 118]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.8.

Tabelul 4.8. Nivelurile pentru motivația pentru succes / frică de eșec

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Motivație	motivație pentru succes	901	44,4
	motivație pentru insucces	1128	55,6

În conformitate cu rezultatele obținute, prezentate în tabelul 4.9, 44,4% dintre subiecți denotă motivație pentru succes, 55,6% - motivație pentru insucces. Motivația pentru succes se referă la motivația pozitivă. Cu această motivație persoanele începând o activitate, au în vedere realizarea a ceva constructiv, pozitiv. În centrul activității persoanei este speranță spre succes și necesitatea de a obține succesul; de obicei, au încredere în sine, manifestă responsabilitate, inițiativă, sunt activi, perseverenți în realizarea obiectivelor. Motivația pentru eșec se referă la

motivația negativă. Acest tip de motivație este asociată cu necesitatea de a evita izbucnirile nervoase, vina, pedeapsa, eșecul. În general, în cadrul acestui tip de motivație este ideea evitării și a așteptărilor negative. Începînd o activitate, persoanei de la bun început îi este frică de eșec, se gîndește la modalități de evitare a eșecurilor ipotetice, dar nu la obținerea succesului. Persoanelor motivate pentru insucces, de obicei, le este caracteristic un nivel înalt de anxietate și încredere în sine scăzută. Se străduie să evite sarcinile importante și, în cazul în care trebuie să ia decizii în probleme responsabile pot manifesta o stare apropiată cu panica. În aceste cazuri, la ei anxietatea situativă, este extrem de înaltă. Toate acestea pot fi combinate cu o atitudine extrem de responsabilă pentru activitate.

Pentru determinarea nivelului de optimism am aplicat **Chestionarul Cît de optimist sunteți?** (N. Mitrofan, L. Mitrofan). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.9.

Tabelul 4.9. Nivelurile pentru optimism

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Optimism	n. înalt	156	7,7
	n. mediu	1739	85,7
	n. scăzut	134	6,6

În tabelul 4.9 sunt prezentate rezultatele pentru factorul optimism. Astfel acestea ne demonstrează că 7,7% dintre subiecți denotă nivel înalt, 85,7% - nivel mediu, iar 6,6% dintre subiecți înregistrează nivel scăzut pentru factorul optimism. Nivelul înalt de optimism denotă tendința naturală a subiecților de a privi viața cu încredere, să treacă ușor peste probleme și dezamăgiri, iar la cealaltă extremă se situează persoana pesimistă care aproape întotdeauna vede partea negativă a lucrurilor. Singurul avantaj pentru pesimist este acela că, așteptînd puțin de la lumea înconjurătoare, va fi foarte rar cu adevărat dezamăgit, dar sunt foarte multe dezavantaje datorită viziunii pesimiste pe care o au asupra vieții în ansamblu. Ei se așteaptă atât de mult la un eventual eșec încît este foarte puțin probabil să înceapă proiecte noi și de fiecare dată când se întîmplă să nu meargă ceva în viața lor, atitudinea și viziunea pesimistă ce-i caracterizează vor face ca starea de tristețe să fie și mai intensă.

Pentru determinarea nivelului de sociabilitate am aplicat **Chestionarul Sunteți o persoană sociabilă?** (C.Tocan, I. Dumitriu) [156]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.10.

Tabelul 4.10. Nivelurile pentru sociabilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Sociabilitate	n. înalt	431	21,2
	n. mediu	1576	77,7
	n. scăzut	22	1,1

Aceste rezultate prezentate în tabelul 4.10 demonstrează că cel mai mare număr de subiecți (1576) denotă nivel mediu de sociabilitate 77,7%, 431 de subiecți, ceea ce reprezintă 21,2% denotă nivel înalt pentru factorul indicat, iar 22 subiecți, adică 1,1% denotă nivel scăzut de sociabilitate. Persoanele cu nivel înalt de sociabilitate își păstrează totdeauna surâsul și se

gândesc mai mult la ceilalți decât la sine; sunt considerați „ca o rază de lumină” în grupul lor de prieteni și în familie, constituind un adevărat noroc pentru cei din jur; iar persoanele cu nivel scăzut de sociabilitate sunt de obicei singuri, puțin agreabili și uneori egoiști, au puțini prieteni.

Pentru determinarea nivelului de voință am aplicat **Chestionarul Autoaprecierea voinței** (E.B. Руденский). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.11.

Tabelul 4.11. Nivelurile pentru autoaprecierea voinței

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Voința	n. înalt	576	28,4
	n. mediu	1380	68,0
	n. scăzut	73	3,6

Rezultatele obținute pentru factorul voință ne demonstrează că 28,4% din numărul total de subiecți prezintă nivel înalt de manifestare a voinței, 68,0% - nivel mediu, iar 3,6% prezintă nivel scăzut pentru factorul indicat. Adolescenții cu nivel înalt al dezvoltării voinței sunt persoane pe care te poți baza, nu se sperie nici de însărcinările care-i înfricoșează pe alții.; denotă trăsături precum flexibilitate, toleranță, bunătate. Persoanele cu nivel mediu al dezvoltării voinței în cazul apariției unui obstacol acționează pentru al depăși, iar uneori, dacă există posibilitate, alege calea de a-l ocoli; se străduiește să îndeplinească promisiunea; cu greu, dar îndeplinește munca neplăcută; nu-și asumă obligațiuni suplimentare din propria inițiativă. Persoanele cu nivel scăzut de manifestare a voinței alege doar activități interesante și lesne de îndeplinit chiar dacă acest fapt îi poate dăuna; este indiferent față de obligațiuni; orice instrucțiune, obligațiune o percepe ca o povară.

La capitolul dat T. Crețu menționează că un anumit grad de maturizare a mecanismelor voluntare se realizează în adolescență și postadolescență. Acest nou nivel al dezvoltării voinței se exprimă în câteva planuri și anume: voința este implicată puternic în opțiunea pentru viitoarea profesie și în desfășurarea pregătirii din această perspectivă; este manifestată frecvent în realizarea în fapt a autonomiei și independenței pe care adolescentul și le cucerește de-a lungul acestui stadiu și le amplifică mult în postadolescență; de asemenea, este angajată în realizarea unor activități autoformative care devin în acest stadiu mai numeroase și țintesc mai ales calitățile de ordin sufletesc. Adolescentul este înclinat să respingă tutela familiei și să-și construiască singur destinul. Mai ales în postadolescență aceste aspecte sunt mai accentuate. Manifestarea propriu-zisă a voinței în adolescență se caracterizează prin: a) își construiesc scopuri de perspectivă care se ating în timp îndelungat și treptat, mai ales cele ce se referă la viața personală și profesională de viitor; b) își urmăresc cu tenacitate scopurile dacă sunt convingeți că sunt valoroase și importante pentru viața lor; c) dacă este cazul, știu cum să-și ierarhizeze scopurile atunci când se întâmplă să se activeze mai multe sau să le construiască pentru a fi atinse într-o perioadă relativ limitată de timp; d) analizează și chibzuiesc asupra

condițiilor de desfășurare a activităților orientate în anume scopuri; e) vor să ia singuri decizii legate de desfășurarea acțiunilor voluntare și se simt astfel independenți și autonomi; f) în acest stadiu se pot dezvolta pe deplin calitățile voinței. Din păcate, există și adolescenți la care aceste caracteristici nu sunt demonstrate nici în activitatea de învățare și nici în celelalte planuri ale vieții lor [41, p. 293]. Analizând concepțiile prezentate observăm că atât APS cât și voința sunt caracteristici principale ale personalității.

Pentru determinarea nivelului stimei de sine am aplicat **Chestionarul Stima de sine** (M. Rosenberg). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.12.

Tabelul 4.12. Nivelurile pentru stima de sine

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Stima de sine	n. înalt	330	16,3
	n. mediu	1676	82,6
	n. scăzut	23	1,1

Analizând rezultatele prezentate în tabelul 4.12 observăm că 16,3% din numărul total de adolescenți chestionați au înregistrat nivel înalt al stimei de sine, 82,6% - nivel mediu, iar 1,1% dintre adolescenți au înregistrat nivel scăzut pentru acest factor. Persoanele cu nivel înalt al stimei de sine în general, sunt mulțumite de sine, consideră că au o serie de calități bune; se gândesc că sunt de valoare, au o părere pozitivă despre sine.

Testul orientărilor sensului vieții (Д.А. ЛЕОНТЬЕВ) a fost aplicat pentru determinarea nivelului orientărilor sensului general al vieții și a componentelor acestuia: sensul vieții - scop; sensul vieții - proces; sensul vieții - rezultat; sensul vieții – locul controlului Eu; sensul vieții – locul controlului Viața. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.13.

Tabelul 4.13. Nivelurile pentru orientările sensului vieții

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Scop	n. înalt	946	46,6
	n. scăzut	1083	53,4
Proces	n. înalt	1009	49,7
	n. scăzut	1020	50,3
Rezultat	n. înalt	1003	49,4
	n. scăzut	1026	50,6
Locul controlului – Eu	n. înalt	1119	55,2
	n. scăzut	910	44,8
Locul controlului – Viața	n. înalt	909	44,8
	n. scăzut	1120	55,2
Orientările sensului general al vieții	n. înalt	824	40,6
	n. scăzut	1205	59,4

În conformitate cu acest chestionar au fost determinate nivelurile orientărilor sensului general al vieții și a componentelor acestuia: și anume nivel înalt pentru sensul vieții - scop au înregistrat 46,6% dintre adolescenți, nivel scăzut 53,4% dintre adolescenți; nivel înalt pentru sensul vieții - proces au înregistrat 49,7% dintre adolescenți, nivel scăzut 50,3% dintre adolescenți; nivel înalt pentru sensul vieții - rezultat au înregistrat 49,4% dintre adolescenți, nivel

scăzut 50,6% dintre adolescenți; nivel înalt pentru sensul vieții - locul controlului Eu au înregistrat 55,2% dintre adolescenți, nivel scăzut 44,8% dintre adolescenți; nivel înalt pentru sensul vieții - locul controlului Viața au înregistrat 44,8% dintre adolescenți, nivel scăzut 55,2% dintre adolescenți. Totodată pentru orientările sensului general al vieții nivel înalt au înregistrat 40,6% dintre adolescenți, nivel scăzut 59,4% dintre adolescenți.

Pentru determinarea nivelului de autoapreciere a adaptabilității psihologice am aplicat **Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității psihologice*** (Н.П. Фетискин). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.14.

Tabelul 4.14. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității psihologice

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Autoaprecierea adaptabilității psihologice	n. înalt	192	9,5
	n. mediu	637	31,4
	n. scăzut	1200	59,1

În conformitate cu acest chestionar au fost determinate trei niveluri ale autoaprecierii adaptabilității psihologice și anume nivel înalt au înregistrat 9,5% dintre adolescenți, nivel mediu – 31,4%, nivel scăzut 59,1% dintre adolescenți.

Pentru determinarea nivelului de autoapreciere a adaptabilității emoționale am aplicat **Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității emoționale*** (Н.П. Фетискин). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.15.

Tabelul 4.15. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității emoționale

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Autoaprecierea adaptabilității psihologice	n. înalt	95	4,7
	n. mediu	869	42,8
	n. scăzut	1036	51,1
	n. foarte scăzut	29	1,4

În conformitate cu acest chestionar au fost determinate patru nivele a autoaprecierii adaptabilității emoționale și anume nivel înalt au înregistrat 4,7% dintre adolescenți, nivel mediu – 42,8%, nivel scăzut 51,1%, iar nivel foarte scăzut a adaptabilității psihologice au înregistrat 1,4% dintre adolescenți.

Pentru determinarea nivelului de independență am aplicat **Chestionarul *Independență versus influențabilitate*** (S. Lecker). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.16.

Tabelul 4.16. Nivelurile pentru factorul independență / influențabilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Independență	n. înalt	198	9,8
	n. mediu	1800	88,7
	n. scăzut	31	1,5

Analizând rezultatele prezentate în tabelul 4.16 observăm că din numărul total de adolescenți 9,8% denotă nivel înalt de independență, 88,7% - nivel mediu, iar 1,5% dintre adolescenții chestionați au înregistrat nivel scăzut pentru acest factor. Persoanele cu nivel înalt

de independență sunt libere în modul de a gândi și de a acționa, iar la polul opus sunt persoanele excesiv de influențabile.

4.3. Relația dintre adaptarea psihosocială și factorii psihosociali: vârstă, gen, mediu de proveniență, studii, familie, sănătate, migrație economică

În cele mai multe cercetări, adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței este analizată doar din perspectiva factorilor: vârsta, genul, mediul de trai, nivelul inteligenței.

Prezintă interes relațiile stabilite între adaptarea psihosocială și *factori psihosociali de relevanță* precum: genul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); clasa / anul de studii; profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul de finanțare a studiilor (buget / contract); vârsta (14-15 ani / 19-20 ani; 14-15 ani / 24-25 ani); reușita academică în semestrul anterior (compararea mediilor 9-10 / 6-7); etnie (română; rusă); tipul familiei din care face parte (completă / monoparentală (numai mama; numai tata); numărul fraților și surorilor (1 sau 2 comparati cu 1 și 5); venitul mediu lunar al familiei (până la 1500 lei / 8000 lei); suferința din cauza unei boli; frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate; prezența unei boli (suferă de o boală cronică, boală acută); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; mai puțin bună); studiile părinților: mama, tata (studii: medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete); părinții plecați la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (pentru a face studii sau pentru a munci). Acești factori sunt definatorii și pentru orientările valorice ale personalității adolescentului.

Datele statisticii descriptive după criteriul gen pentru componentele APS. În tabelul A 4.1 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul gen pentru componentele adaptării psihosociale: adaptabilitate psihosocială; dezadaptabilitate psihosocială; mitomanie / falsitate; acceptare de sine; neacceptarea de sine; acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; confort emoțional; disconfort emoțional; control intern; control extern; dominare; supunere; evitarea problemelor. Datele prezentate în tabelul A 4.1 sunt ilustrate grafic în figura 4.2.

Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a componentelor adaptării psihosociale diferă puțin în funcție de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru adaptabilitate, dezadaptabilitate, mitomanie 1 și 2, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control intern și extern precum și pentru factorul supunere.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus - genul subiecților, am utilizat testul T. Testul T pentru eșantioane independente este utilizat pentru a calcula dacă

mediile variabilelor sunt diferite semnificativ una față de cealaltă. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.2.

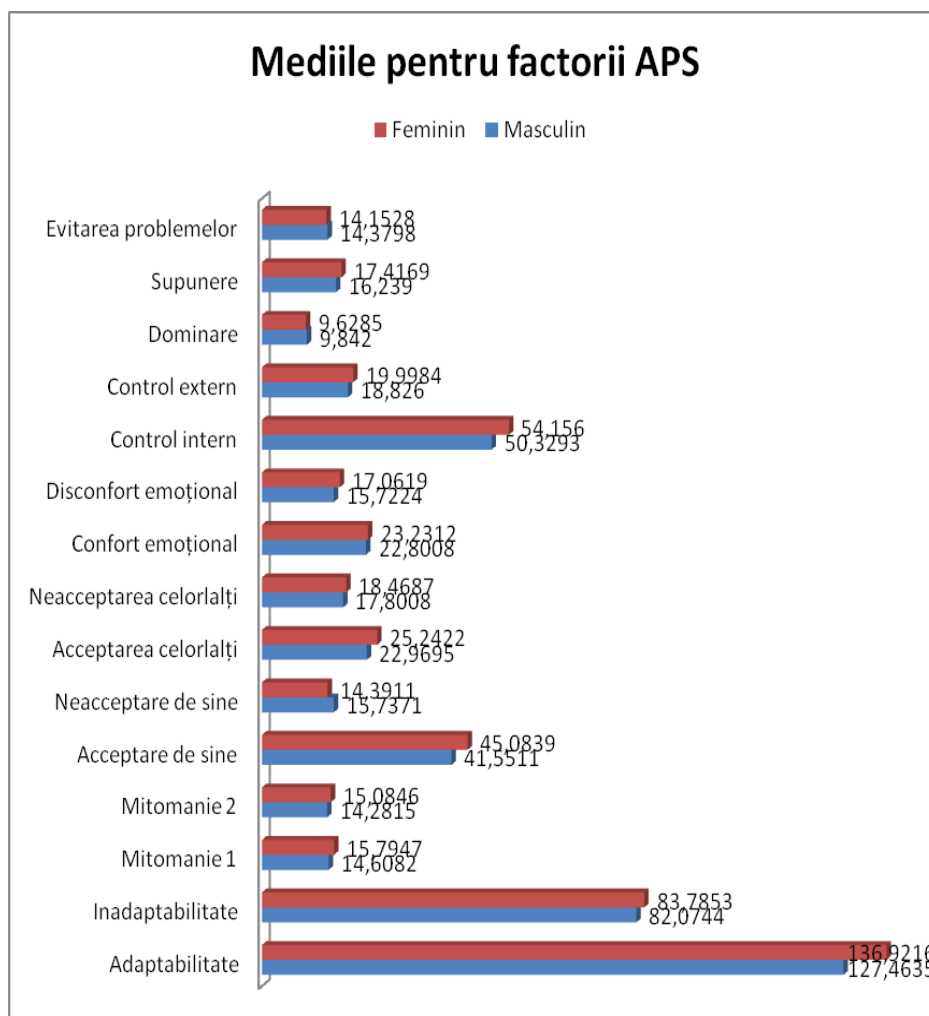

Fig. 4.2. Mediile pentru componentele APS după factorul gen

Analizând datele prezentate în tabelul dat putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor componente ale adaptării psihosociale la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele APS: adaptabilitate psihosocială ($t = -8,08$; $p = 0,001$); mitomanie 1 ($t = -4,86$; $p = 0,001$); mitomanie 2 ($t = -4,24$; $p = 0,001$); acceptare de sine ($t = -7,25$; $p = 0,001$); neacceptarea de sine ($t = 4,01$; $p = 0,001$); acceptarea celorlalți ($t = -9,35$; $p = 0,001$); neacceptarea celorlalți ($t = -2,28$; $p = 0,023$); disconfort emoțional ($t = -3,50$; $p = 0,001$); control intern ($t = -7,87$; $p = 0,001$); control extern ($t = -2,83$; $p = 0,005$); supunere ($t = -4,37$; $p = 0,001$).

Cu privire la acest aspect H. Бурдун a realizat un studiu în care a abordat problema adaptării la procesul de învățare și de păstrare a funcționării sociale a studenților de la colegiul de medicină din Ucraina. Au fost descrise principalele aspecte ale studierii tulburărilor de adaptare a studenților din colegiul de medicină: specificul instruirii, ținând cont de vârsta, starea

psicho-emoțională, orientarea motivațională a personalității, caracteristicile de personalitate și nivelul calității vieții [230].

În tabelul A 4.3 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul gen pentru dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, orientările sensului vieții (*sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața*), adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru: *neurotism, inițierea contactelor sociale, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitate, locul controlului, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții și adaptabilitate emoțională.*

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus - genul subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.4. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.4 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor menționate la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile: extraversiune / introversiune ($t= 5,25$; $p=0,001$); neurotism ($t=-12,00$; $p=0,001$); sinceritate ($t=4,47$; $p=0,001$); încredere în sine ($t=-2,77$; $p=0,006$); aprecierea emoțiilor ($t=-8,24$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($t=-8,72$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($t=-9,14$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($t=-9,99$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=-5,65$; $p=0,001$); locul controlului ($t=-5,29$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($t=2,17$; $p=0,030$); motivația pentru succes ($t=-6,16$; $p=0,001$); optimism ($t=-2,11$; $p=0,035$); sensul vieții scop ($t=-4,26$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($t=-5,45$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($t=-4,06$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=-3,35$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=-4,58$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($t=-5,33$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($t=-4,71$; $p=0,001$); independența ($t=6,13$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive după factorul – mediul de proveniență (urban / rural) pentru componentele adaptării psihosociale. În tabelul A 4.5 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru componentele adaptării psihosociale. Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare componentelor adaptării psihosociale diferă puțin în funcție de factorul mediul de proveniență: urban / rural.

Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul rural comparativ cu subiecții din mediul urban au înregistrat medii mai înalte pentru componentele APS *adaptabilitate*, *dezadaptabilitate*, *mitomanie 2*, *neacceptare de sine*, *acceptarea celorlalți*, *neacceptarea celorlalți*, *confort emoțional*, *disconfort emoțional*, *control extern supunere precum și pentru factorul evitarea problemelor*.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, după mediul de proveniență a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.6. Analizând datele prezentate în tabelul dat putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul de proveniență urban și la subiecții din mediul rural. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele: *dezadaptabilitate psihosocială* ($t=-4,89$; $p=0,001$); *mitomanie 2* ($t=-3,58$; $p=0,001$); *neacceptarea de sine* ($t=-3,42$; $p=0,001$); *acceptarea celorlalți* ($t=-3,20$; $p=0,001$); *neacceptarea celorlalți* ($t=-3,58$; $p=0,001$); *disconfort emoțional* ($t=-2,51$; $p=0,012$); *control extern* ($t=-3,40$; $p=0,001$); *dominare* ($t=3,40$; $p=0,001$); *supunere* ($t=-4,25$; $p=0,001$); *evitarea problemelor* ($t=-3,57$; $p=0,001$).

În tabelul A 4.7 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru dimensiunile personalității care reglează procesul adaptării psihosociale. Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru: *extraversiune*, *inițierea contactelor sociale*, *curajul social*, *încrederea în sine*, *aprecierea emoțiilor*, *utilizarea emoțiilor*, *inteligenta emoțională*, *locul controlului*, *afirmarea de sine*, *optimism*, *sociabilitate*, *voință*, *orientările sensului vieții și independență*.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus – mediul de proveniență a subiecților (urban / rural), am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.8. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.8 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile: *extraversiune / introversiune* ($t=2,71$; $p=0,007$); *neurotism* ($t=-2,05$; $p=0,040$); *inițierea contactelor sociale* ($t=4,60$; $p=0,001$); *curajul social* ($t=3,57$; $p=0,001$); *încredere în sine* ($t=3,22$; $p=0,001$); *aprecierea emoțiilor* ($t=3,88$; $p=0,001$); *adaptabilitatea / flexibilitatea* ($t=-4,46$; $p=0,001$); *locul controlului* ($t=2,95$; $p=0,003$); *afirmarea de sine* ($t=3,60$; $p=0,001$); *sociabilitate* ($t=3,32$; $p=0,001$); *voința* ($t=4,05$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul anul de studii (I-III). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de factorul *anul în care studiază adolescenții* (I-III) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care studiază în anul I și la subiecții care studiază în anul II sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: adaptabilitate psihosocială ($t=-4,23$; $p=0,001$); dezadaptabilitate psihosocială ($t=-2,83$; $p=0,005$); mitomanie 1 ($t=-4,31$; $p=0,001$); acceptare de sine ($t=-3,98$; $p=0,001$); acceptarea celorlalți ($t=-3,21$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,32$; $p=0,021$); confort emoțional ($t=-2,23$; $p=0,026$); disconfort emoțional ($t=-3,13$; $p=0,002$); control intern ($t=-4,08$; $p=0,001$); control extern ($t=-3,62$; $p=0,001$); supunere ($t=-3,10$; $p=0,002$); evitarea problemelor ($t=-2,48$; $p=0,014$).

- *dimensiunile personalității*: neurotism ($t=-4,52$; $p=0,001$); sinceritate ($t=3,11$; $p=0,002$); utilizarea emoțiilor ($t=-2,98$; $p=0,003$); inteligența emoțională ($t=-2,30$; $p=0,022$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=-3,14$; $p=0,002$); locul controlului ($t=-3,49$; $p=0,001$); optimism ($t=-2,33$; $p=0,020$); sociabilitate ($t=-2,46$; $p=0,014$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=-2,11$; $p=0,035$); orientările sensului vieții ($t=-2,02$; $p=0,044$); adaptabilitatea emoțională ($t=-2,72$; $p=0,007$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care studiază în anul I și la subiecții care studiază în anul III sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: adaptabilitate psihosocială ($t=-2,44$; $p=0,015$); dezadaptabilitate psihosocială ($t=-2,18$; $p=0,030$); mitomanie 1 ($t=-3,42$; $p=0,001$); acceptarea celorlalți ($t=-2,99$; $p=0,003$); confort emoțional ($t=-2,47$; $p=0,014$); disconfort emoțional ($t=-3,16$; $p=0,002$); control intern ($t=-2,52$; $p=0,012$); control extern ($t=-2,32$; $p=0,021$); supunere ($t=-2,20$; $p=0,028$).

- *dimensiunile personalității*: sinceritate ($t=2,03$; $p=0,043$); inițierea contactelor sociale ($t=-2,12$; $p=0,034$); încredere în sine ($t=-2,68$; $p=0,008$); aprecierea emoțiilor ($t=-2,74$; $p=0,006$); utilizarea emoțiilor ($t=-3,23$; $p=0,001$); locul controlului ($t=-2,55$; $p=0,011$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după criteriul profilul studiilor (umanist – real). În tabelul A 4.9 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul profilul studiilor (umanist – real). Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a APS diferă puțin în funcție de criteriul profilul studiilor. Datele obținute denotă faptul că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte pentru componentele: adaptabilitate, mitomanie 1 și 2, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, control intern, dominare. Subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai scăzute pentru componentele APS dezadaptabilitate, neacceptare de sine, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control extern, supunere, evitarea problemelor.

Testul T pentru eșantioane independente este utilizat pentru a calcula dacă mediile variabilelor sunt diferite semnificativ una față de cealaltă. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.10. Analizând datele prezentate în acest tabel putem afirma că există

diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele APS: adaptabilitate psihosocială ($t=2,82$; $p=0,005$); acceptare de sine ($t=1,99$; $p=0,047$); neacceptarea de sine ($t=-2,59$; $p=0,010$); acceptarea celorlalți ($t=2,76$; $p=0,006$); control intern ($t=3,32$; $p=0,001$).

În tabelul A 4.11 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real) pentru dimensiunile personalității care reglează procesul adaptării psihosociale. Datele obținute denotă faptul că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: *extraversiune / introversiune, neurotism, inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmarea de sine, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică*. Subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai scăzute pentru: *sinceritate, adaptabilitate, adaptabilitate emoțională, independență*. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus – profilul studiilor subiecților, am utilizat testul T, rezultatele cărui sunt prezentate în tabelul A 4.12, respectiv, analizând datele prezentate în tabelul A 4.12. putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile: inițierea contactelor sociale ($t=2,30$; $p=0,021$); aprecierea emoțiilor ($t=4,21$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($t=3,70$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($t=4,06$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($t=4,73$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($t=2,26$; $p=0,024$); optimism ($t=2,46$; $p=0,014$); sociabilitate ($t=2,21$; $p=0,027$); voința ($t=3,64$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($t=3,22$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($t=2,04$; $p=0,041$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,45$; $p=0,014$); orientările sensului vieții ($t=2,52$; $p=0,012$); adaptabilitatea psihologică ($t=2,07$; $p=0,038$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după criteriul profilul studiilor (umanist-sportiv; real-sportiv). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *profilul studiilor* (umanist-sportiv; real-sportiv) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile la profilul umanist și la subiecții care își fac studiile la profilul sportiv sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: mitomanie 2 ($t=2,81$; $p=0,005$); neacceptarea de sine ($t=-3,30$; $p=0,001$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=-4,59$; $p=0,001$); neurotism ($t=4,61$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($t=3,11$; $p=0,002$); utilizarea emoțiilor ($t=2,37$; $p=0,018$);

inteligența emoțională ($t=2,47$; $p=0,013$); adaptabilitatea emoțională ($t=2,28$; $p=0,023$); independența ($t=-2,07$; $p=0,039$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile la profilul real și la subiecții care își fac studiile la profilul sportiv sunt înregistrate diferențele semnificative pentru: - *componentele adaptării psihosociale*: disconfort emoțional ($t=1,97$; $p=0,049$); - *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=-4,89$; $p=0,001$); neurotism ($t=4,10$; $p=0,001$); voința ($t=-2,62$; $p=0,009$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=-2,22$; $p=0,026$); adaptabilitatea psihologică ($t=-3,40$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($t=2,65$; $p=0,008$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după criteriul tipul de finanțare a studiilor (buget-contract). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *tipul de finanțare a studiilor* (buget-contract) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care își fac studiile cu finanțare de la buget și la subiecții care își fac studiile prin contract sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: mitomanie 1 ($t=-2,57$; $p=0,010$); mitomanie 2 ($t=-1,98$; $p=0,048$); acceptarea celorlalți ($t=-2,08$; $p=0,038$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,20$; $p=0,028$); confort emoțional ($t=-1,99$; $p=0,047$); disconfort emoțional ($t=-2,96$; $p=0,003$); control intern ($t=-2,33$; $p=0,020$); control extern ($t=-2,21$; $p=0,027$); supunere ($t=-3,02$; $p=0,003$).

- *dimensiunile personalității*: neurotism ($t=-3,10$; $p=0,002$); aprecierea emoțiilor ($t=-3,54$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($t=-2,84$; $p=0,005$); utilizarea emoțiilor ($t=-2,74$; $p=0,006$); inteligența emoțională ($t=-3,33$; $p=0,001$); optimism ($t=-2,24$; $p=0,025$); voința ($t=-2,14$; $p=0,032$); stima de sine ($t=-3,90$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($t=-3,07$; $p=0,002$); sensul vieții proces ($t=-3,02$; $p=0,003$); sensul vieții rezultat ($t=-2,08$; $p=0,038$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=-3,96$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($t=-3,39$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după criteriul vârstă (14-15 / 19-20). În tabelul A 3.9 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19-20). Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a componentelor adaptării psihosociale diferă puțin în funcție de criteriul vârstă. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai înalte pentru: dezadaptabilitate, disconfort emoțional, control extern, supunere și evitarea problemelor. Subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 19-20 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele componente ale APS: adaptabilitate, mitomanie 1 și 2, acceptare de sine, neacceptare de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, control intern, dominare.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus - vârsta subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.14. Analizând

datele prezentate în tabelul A 4.14 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 19–20 ani. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele: adaptabilitate psihosocială ($t=-3,12$; $p=0,002$); mitomanie 2 ($t=-3,15$; $p=0,002$); acceptare de sine ($t=-2,99$; $p=0,003$); acceptarea celorlalți ($t=-2,33$; $p=0,021$); confort emoțional ($t=-2,56$; $p=0,011$); control intern ($t=-2,60$; $p=0,010$).

În tabelul A 4.15 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19–20) pentru testele aplicate. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții de vârsta de 19–20 ani au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: *extraversiune, sinceritate, sociabilitate, adaptabilitate emoțională, independență*. Subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții de vârsta de 19–20 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru dimensiunile personalității: *neurotism, inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmare de sine, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitate psihologică*.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus – vârsta (14-15 / 19–20) subiecților, am utilizat testul T. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.16 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 19–20 ani. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: *extraversiune / introversiune* ($t=3,50$; $p=0,001$); *controlul emoțiilor* ($t=-2,63$; $p=0,009$); *utilizarea emoțiilor* ($t=-2,82$; $p=0,005$); *inteligența emoțională* ($t=-2,68$; $p=0,008$); *motivația pentru succes* ($t=-2,21$; $p=0,028$); *optimism* ($t=-3,54$; $p=0,001$); *stima de sine* ($t=-2,57$; $p=0,011$); *sensul vieții scop* ($t=-2,91$; $p=0,004$); *sensul vieții proces* ($t=-2,69$; $p=0,008$); *sensul vieții pentru locul controlului Viața* ($t=-2,94$; $p=0,003$); *orientările sensului vieții* ($t=-2,36$; $p=0,019$); *independența* ($t=2,34$; $p=0,020$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul *vârstă* (14-15 / 24–25). În tabelul A 4.17 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 24–25). Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a APS diferă puțin în funcție de factorul *vârstă*. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai înalte pentru componentele: *adaptabilitate psihosocială, dezadaptabilitate psihosocială, mitomanie 1, neacceptarea de sine; neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control intern, control extern, dominare, supunere, evitarea problemelor*. Subiecții cu vârsta de 14-15 ani

comparativ cu subiecții cu vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru factorii: mitomanie 2, acceptare de sine, acceptarea celorlalți.

Analizând datele prezentate în tabelul A 4.18 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 24-25 ani. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele: dezadaptabilitate psihosocială ($t=2,69$; $p=0,008$); mitomanie 2 ($t=-2,34$; $p=0,020$); neacceptare de sine ($t=2,61$; $p=0,010$); neacceptarea celorlalți ($t=2,14$; $p=0,034$); control extern ($t=2,19$; $p=0,030$); dominare ($t=2,60$; $p=0,010$); evitarea problemelor ($t=2,56$; $p=0,011$). În tabelul A 4.19 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 24-25) pentru testele aplicate în cercetare. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții de vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, afirmarea de sine, sociabilitate, independența. Subiecții cu vârsta de 14-15 ani comparativ cu subiecții de vârsta de 24-25 ani au înregistrat medii mai scăzute pentru: neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, locul controlului, motivația pentru succes, optimism, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus – vârsta (14-15 / 24-25) subiecților, am utilizat testul T. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.20, în care sunt prezentate aceste rezultate, putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu vârsta de 14-15 ani și la subiecții cu vârsta de 24-25 ani. Aceste diferențe sunt semnificative pentru *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=2,50$; $p=0,013$); afirmarea de sine ($t=2,13$; $p=0,035$); sociabilitate ($t=2,09$; $p=0,038$); sensul vieții scop ($t=-2,83$; $p=0,005$); sensul vieții proces ($t=-2,68$; $p=0,008$); sensul vieții rezultat ($t=-2,46$; $p=0,015$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=-3,65$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($t=-2,90$; $p=0,004$); independența ($t=2,72$; $p=0,007$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul starea familială (căsătorit-necăsătorit). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *starea familială* (căsătorit-necăsătorit) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care sunt căsătoriți și la subiecții care nu sunt căsătoriți sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: mitomanie 2 ($t=2,15$; $p=0,032$).

- *dimensiunile personalității*: stima de sine ($t=2,37$; $p=0,018$); sensul vieții scop ($t=2,48$; $p=0,013$); sensul vieții proces ($t=2,80$; $p=0,005$); sensul vieții rezultat ($t=2,32$; $p=0,021$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=2,27$; $p=0,024$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,00$; $p=0,045$); orientările sensului vieții ($t=2,49$; $p=0,013$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul angajarea în câmpul muncii (da-nu). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *angajarea în câmpul muncii* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care sunt angajați în câmpul muncii și la subiecții care nu sunt angajați sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: supunere ($t=2,45$; $p=0,015$).

- *dimensiunile personalității*: inițierea contactelor sociale ($t=-2,22$; $p=0,027$); stima de sine ($t=2,04$; $p=0,042$); sensul vieții scop ($t=3,07$; $p=0,002$); sensul vieții proces ($t=2,62$; $p=0,009$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=2,12$; $p=0,034$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,22$; $p=0,027$); orientările sensului vieții ($t=3,05$; $p=0,002$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul venitul personal (salariu sau altă remunerare). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *venitul personal* (salariu sau altă remunerare) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au un venit lunar personal și la subiecții care nu au venit personal lunar sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: control extern ($t=2,00$; $p=0,045$); supunere ($t=2,11$; $p=0,035$); evitarea problemelor ($t=2,44$; $p=0,015$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=-2,92$; $p=0,004$); sociabilitate ($t=-2,38$; $p=0,018$); sensul vieții scop ($t=2,78$; $p=0,006$); sensul vieții proces ($t=2,25$; $p=0,024$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul reușita academică (9-10 / 6-7). În tabelul A 4.21 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*. Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a factorilor adaptării psihosociale diferă puțin în funcție de factorul *reușita academică*. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu o reușită academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu o reușită academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru factorii adaptabilitate, mitomanie 1 și 2, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, control intern, dominare. Subiecții cu o reușită academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu o reușită academică între 6-7 au înregistrat medii mai scăzute pentru factorii dezadaptabilitate, neacceptare de sine, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control extern, supunere, evitarea problemelor.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus, după reușita academică a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.22. Analizând datele prezentate în acest tabel putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică cuprinsă între 9-10 și la subiecții cu reușita academică cuprinsă între 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele APS: adaptabilitate psihosocială ($t=5,66$; $p=0,001$); dezadaptabilitate psihosocială ($t=-5,61$; $p=0,001$); mitomanie 2 ($t=3,23$; $p=0,001$); acceptare de sine ($t=5,43$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($t=-5,44$; $p=0,001$); disconfort emoțional ($t=-3,34$; $p=0,001$); control intern ($t=6,24$; $p=0,001$); control extern ($t=-5,05$; $p=0,001$); supunere ($t=-3,64$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($t=-5,11$; $p=0,001$).

În tabelul A 4.23 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru factorii care reglează procesul adaptării psihosociale. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu reușita academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: *inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmare de sine, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitate psihologică*. Subiecții cu reușita academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru: *extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, adaptabilitate / flexibilitate, adaptabilitate emoțională, independență*.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus – reușita academică a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.24, în conformitate cu care putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică între 9-10 și la subiecții cu reușita academică situată între notele 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: *inițierea contactelor sociale* ($t=4,94$; $p=0,001$); *curajul social* ($t=5,24$; $p=0,001$); *încredere în sine* ($t=4,61$; $p=0,001$); *aprecierea emoțiilor* ($t=5,16$; $p=0,001$); *controlul emoțiilor* ($t=4,50$; $p=0,001$); *utilizarea emoțiilor* ($t=5,77$; $p=0,001$); *inteligența emoțională* ($t=5,67$; $p=0,001$); *locul controlului* ($t=7,53$; $p=0,001$); *afirmarea de sine* ($t=4,34$; $p=0,001$); *motivația pentru succes* ($t=4,60$; $p=0,001$); *optimism* ($t=4,05$; $p=0,001$); *sociabilitate* ($t=2,14$; $p=0,033$); *voința* ($t=4,17$; $p=0,001$); *stima de sine* ($t=2,61$; $p=0,009$); *sensul vieții scop* ($t=3,07$; $p=0,002$); *sensul vieții proces* ($t=2,74$; $p=0,006$); *sensul vieții rezultat* ($t=3,51$; $p=0,001$); *sensul vieții pentru locul controlului Eu* ($t=2,75$; $p=0,006$); *sensul vieții pentru locul controlului Viața* ($t=4,27$; $p=0,001$); *orientările sensului vieții* ($t=5,06$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul etnie (română / rusă). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de criteriul *etnia adolescenților* (română / rusă) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții etnie română și la subiecții de etnie rusă sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: control intern ($t=2,01$; $p=0,045$).

- *dimensiunile personalității*: nu sunt diferențe.

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul tipul familiei din care face parte (complete / monoparentală). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul familiei din care fac parte adolescenții* (completă; monoparentală (numai mama, numai tata sau orfan)) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care fac parte din familie completă și la subiecții care fac parte din familii monoparentale sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: adaptabilitate psihosocială ($t=-2,17$; $p=0,030$); dezadaptabilitate psihosocială ($t=-3,06$; $p=0,002$); neacceptarea de sine ($t=-2,73$; $p=0,006$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,38$; $p=0,042$); disconfort emoțional ($t=-2,35$; $p=0,019$); control intern ($t=-2,46$; $p=0,014$); dominare ($t=-2,17$; $p=0,030$); supunere ($t=-2,91$; $p=0,004$); evitarea problemelor ($t=-2,77$; $p=0,006$).

- *dimensiunile personalității*: stima de sine ($t=1,99$; $p=0,047$); sensul vieții scop ($t=2,17$; $p=0,030$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,28$; $p=0,023$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul familia monoparentală (numai mama / numai tata). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul familiei monoparentale* (numai mama / numai tata) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au crescut în familii monoparentale fiind prezentă numai mama și la subiecții care au crescut în familii monoparentale fiind prezent numai tata sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: neacceptarea celorlalți ($t=3,04$; $p=0,003$); confort emoțional ($t=2,43$; $p=0,016$); control intern ($t=1,97$; $p=0,050$); dominare ($t=5,17$; $p=0,001$).

- *dimensiunile personalității*: încredere în sine ($t=2,11$; $p=0,036$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul prezența fraților sau surorilor (nu - da). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de factorul *prezența fraților sau surorilor* (nu - da) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au frați și surori și la subiecții care nu au frați și surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: acceptarea celorlalți ($t=-2,09$; $p=0,037$).

- *dimensiunile personalității*: nu sunt.

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul numărul fraților și surorilor (1-2). În scopul identificării relațiilor existente dintre factorii adaptării psihosociale în funcție de factorul *numărul fraților și surorilor* (1-2) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au un frate sau soră și la subiecții care au 2 frați sau surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dezadaptabilitate psihosocială ($t=-3,15$; $p=0,002$); neacceptarea de sine ($t=-2,99$; $p=0,003$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,28$; $p=0,023$); control extern ($t=-2,37$; $p=0,018$); supunere ($t=-2,78$; $p=0,006$); evitarea problemelor ($t=-2,85$; $p=0,004$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=2,47$; $p=0,014$); inițierea contactelor sociale ($t=3,08$; $p=0,002$); locul controlului ($t=1,96$; $p=0,050$); afirmarea de sine ($t=2,48$; $p=0,013$); stima de sine ($t=2,04$; $p=0,041$); sensul vieții scop ($t=2,75$; $p=0,006$); sensul vieții rezultat ($t=2,65$; $p=0,008$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=2,85$; $p=0,004$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,71$; $p=0,007$); orientările sensului vieții ($t=2,81$; $p=0,005$); adaptabilitatea emoțională ($t=-1,97$; $p=0,079$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul numărul fraților și surorilor (1 – 5 și mai mulți). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *numărul fraților și surorilor* (1 – 5 și mai mulți) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care au un frate sau soră și la subiecții care au 5 și mai mulți frați sau surori sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dezadaptabilitate psihosocială ($t=-3,52$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($t=-2,50$; $p=0,012$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,19$; $p=0,028$); disconfort emoțional ($t=-2,86$; $p=0,004$); control extern ($t=-3,18$; $p=0,002$); supunere ($t=-2,83$; $p=0,005$); evitarea problemelor ($t=-3,22$; $p=0,001$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=2,93$; $p=0,004$); inițierea contactelor sociale ($t=3,05$; $p=0,002$); optimism ($t=2,34$; $p=0,019$); stima de sine ($t=3,23$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=2,13$; $p=0,033$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei). În tabelul A 3.21 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru factorii adaptării psihosociale în funcție de criteriul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei). Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a factorilor adaptării psihosociale diferă în funcție de criteriul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei). Datele obținute denotă faptul că subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai înalte pentru factorii: dezadaptabilitate

psihosocială, neacceptarea de sine, disconfort emoțional, control extern, supunere, evitarea problemelor. Subiecții venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai scăzute pentru factorii: adaptare psihosocială, mitomanie 1, mitomanie 2, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, control intern, dominare. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, după venitul lunar al familiei (1501-8000 lei) subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.22. Analizând datele prezentate în tabelul A.3.22 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei și la subiecții cu venitul lunar peste 8000 lei. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele: adaptabilitate psihosocială ($t = -4,34$; $p = 0,001$); dezadaptabilitate psihosocială ($t = 3,19$; $p = 0,001$); mitomanie 1 ($t = -2,25$; $p = 0,025$); acceptare de sine ($t = -3,87$; $p = 0,001$); neacceptarea de sine ($t = 3,80$; $p = 0,001$); disconfort emoțional ($t = 2,70$; $p = 0,007$); control intern ($t = -5,01$; $p = 0,001$); control extern ($t = 2,50$; $p = 0,013$); dominare ($t = -5,23$; $p = 0,001$).

În tabelul A 3.23 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul **venitul lunar al familiei (1501-8000 lei)** pentru *dimensiunile personalității* care reglează procesul adaptării psihosociale. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai înalte pentru: neurotism, sinceritate, adaptabilitatea emoțională. Subiecții cu venitul lunar al familiei până la 1500 lei comparativ cu subiecții cu venitul lunar al familiei peste la 8000 lei au înregistrat medii mai scăzute pentru dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea/ flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, independența. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus – venitul lunar al familiei (1501-8000 lei) subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.28. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.28 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu venitul lunar al familiei de până la 1500 lei și la subiecții cu venitul lunar al familiei de peste 8000 lei. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune ($t = -4,47$; $p = 0,001$); neurotism ($t = 2,37$; $p = 0,018$); sinceritate ($t = 4,47$; $p = 0,001$); inițierea contactelor sociale ($t = -3,10$; $p = 0,002$); curajul social ($t = -4,03$; $p = 0,001$); încredere în sine ($t = -2,73$; $p = 0,007$); aprecierea emoțiilor ($t = -3,48$; $p = 0,001$); utilizarea emoțiilor ($t = -3,33$;

p=0,001); inteligența emoțională (t=-2,90; p=0,004); locul controlului (t=-3,92; p=0,001); afirmarea de sine (t=-4,05; p=0,001); motivația pentru succes (t=-3,05; p=0,002); optimism (t=-2,25; p=0,025); voința (t=-2,11; p=0,035); stima de sine (t=-2,48; p=0,013); sensul vieții scop (t=-2,86; p=0,004); sensul vieții rezultat (t=-2,39; p=0,017); sensul vieții pentru locul controlului Eu (t=-2,55; p=0,011); sensul vieții pentru locul controlului Viața (t=-2,74; p=0,006); orientările sensului vieții (t=-3,29; p=0,001); adaptabilitatea psihologică (t=-2,01; p=0,045); adaptabilitatea emoțională (t=2,12; p=0,035).

Datele statisticii descriptive pentru APS după criteriul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*. În tabelul A 4.29 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*. Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a APS diferă în funcție de factorul suferinței din cauza unei boli (da-nu). Datele obținute denotă faptul că subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai înalte pentru componentele: mitomanie 2, confort emoțional. Subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai scăzute pentru factorii: adaptabilitate psihosocială, dezadaptabilitate psihosocială, mitomanie 1, acceptare de sine, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, disconfort emoțional, control intern, control extern, dominare, supunere, evitarea problemelor.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, după suferința din cauza unei boli (da-nu) a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.30. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.30 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții care nu suferă de nici o boală și la subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele APS: dezadaptabilitate psihosocială (t=-4,56; p=0,001); mitomanie 1 (t=-4,36; p=0,001); mitomanie 2 (t=2,90; p=0,004); neacceptarea celorlalți (t=-3,94; p=0,001); disconfort emoțional (t=-5,32; p=0,001); control intern (t=-4,38; p=0,001); control extern (t=-5,26; p=0,001); supunere (t=-4,06; p=0,001); evitarea problemelor (t= -2,33; p=0,020).

În tabelul A 3.27 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli (da-nu)* pentru factorii care reglează procesul adaptării psihosociale. Datele obținute denotă faptul că subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai înalte pentru *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului

vieții, adaptabilitatea psihologică, independența. Subiecții care nu suferă de nici o boală comparativ cu subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute au înregistrat medii mai scăzute pentru *dimensiunile personalității*: neurotism, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea/ flexibilitatea, voința, adaptabilitatea emoțională. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus – **suferința din cauza unei boli** subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.32, conform căroră putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții care nu suferă de nici o boală și la subiecții care suferă din cauza unei boli cronice sau acute. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune ($t=2,78$; $p=0,005$); neurotism ($t=-8,15$; $p=0,001$); sinceritate ($t=3,47$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($t=-2,58$; $p=0,010$); stima de sine ($t=4,08$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($t=2,89$; $p=0,004$); sensul vieții rezultat ($t=2,05$; $p=0,041$); adaptabilitatea psihologică ($t=2,46$; $p=0,014$); adaptabilitatea emoțională ($t=-6,14$; $p=0,001$); independența ($t=2,49$; $p=0,013$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate (niciodată în anul curent; o dată; de 2 ori; de 3 ori; mai mult de 4 ori în anul curent). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate* (niciodată în anul curent; mai mult de 4 ori în anul curent) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu s-au adresat la medic niciodată în anul curent cu problem de sănătate și la subiecții care s-au adresat la medic mai mult de 4 ori în anul curent sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dezadaptabilitate psihosocială ($t=-3,73$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,34$; $p=0,020$); disconfort emoțional ($t=-4,74$; $p=0,001$); control intern ($t=-2,60$; $p=0,010$); control extern ($t=-4,39$; $p=0,001$); supunere ($t=-2,96$; $p=0,003$).

- *dimensiunile personalității*: neurotism ($t=-9,26$; $p=0,001$); sinceritate ($t=3,03$; $p=0,003$); curajul social ($t=3,17$; $p=0,002$); încredere în sine ($t=2,41$; $p=0,016$); motivația pentru succes ($t=2,05$; $p=0,040$); optimism ($t=3,08$; $p=0,002$); stima de sine ($t=4,11$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($t=2,73$; $p=0,006$); sensul vieții proces ($t=2,51$; $p=0,012$); sensul vieții rezultat ($t=2,57$; $p=0,010$); orientările sensului vieții ($t=2,32$; $p=0,020$); adaptabilitatea emoțională ($t=-7,07$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul tipul bolii (cronică; acută). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *tipul bolii* (cronică; acută) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că nu sunt înregistrate diferențele semnificative la subiecții care au boală cronică și la subiecții care au boală acută

pentru *componentele adaptării psihosociale și pentru dimensiunile personalității care reglează procesul adaptării psihosociale.*

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul *autoaprecierea stării sănătății în general (foarte bună; bună; mai puțin bună).* În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *autoaprecierea stării sănătății în general (foarte bună; bună; mai puțin bună)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care consideră că starea sănătății lor este în general foarte bună și la subiecții care consideră starea sănătății lor mai puțin bună sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale:* adaptabilitate psihosocială ($t=3,85$; $p=0,001$); dezadaptabilitate psihosocială ($t=-8,45$; $p=0,001$); mitomanie 2 ($t=3,04$; $p=0,002$); acceptare de sine ($t=5,14$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($t=-5,30$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($t=-4,86$; $p=0,001$); confort emoțional ($t=3,44$; $p=0,001$); disconfort emoțional ($t=-9,67$; $p=0,001$); control extern ($t=-7,96$; $p=0,001$); dominare ($t=3,02$; $p=0,003$); supunere ($t=-7,13$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($t=-2,44$; $p=0,015$).

- *dimensiunile personalității:* extraversiune / introversiune ($t=5,83$; $p=0,001$); neurotism ($t=-11,67$; $p=0,001$); sinceritate ($t=3,14$; $p=0,002$); inițierea contactelor sociale ($t=2,95$; $p=0,003$); curajul social ($t=5,76$; $p=0,001$); încredere în sine ($t=5,37$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($t=3,66$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($t=3,07$; $p=0,002$); inteligența emoțională ($t=3,03$; $p=0,003$); locul controlului ($t=4,18$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($t=4,90$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($t=4,67$; $p=0,001$); optimism ($t=2,88$; $p=0,004$); sociabilitate ($t=2,30$; $p=0,022$); stima de sine ($t=6,50$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($t=5,01$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($t=5,43$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($t=5,34$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($t=3,80$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=3,68$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($t=5,56$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($t=2,32$; $p=0,020$); adaptabilitatea emoțională ($t=-9,79$; $p=0,001$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul *studiile mamelor adolescenților (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete).* În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *studiile mamelor adolescenților (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete)* prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții mamele cărora au studii medii și la subiecții mamele cărora au studii superioare complete sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale:* dezadaptabilitate psihosocială ($t=4,12$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($t=2,87$; $p=0,004$); neacceptarea celorlalți ($t=2,75$; $p=0,006$); disconfort emoțional ($t=2,88$; $p=0,004$); control extern ($t=3,45$; $p=0,001$); dominare ($t=-4,70$; $p=0,001$); supunere ($t=3,39$; $p=0,001$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=-4,08$; $p=0,001$); inițierea contactelor sociale ($t=-4,28$; $p=0,001$); curajul social ($t=-4,30$; $p=0,001$); încredere în sine ($t=-3,51$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($t=-2,37$; $p=0,018$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=2,41$; $p=0,016$); locul controlului ($t=-3,49$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($t=-4,68$; $p=0,001$); sociabilitate ($t=-2,47$; $p=0,014$); voința ($t=-3,69$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=-1,99$; $p=0,047$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul studiile taților adolescenților (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *studiile taților adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții tații cărora au studii medii și la subiecții tații cărora au studii superioare complete sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dezadaptabilitate psihosocială ($t=3,70$; $p=0,001$); mitomanie 2 ($t=2,40$; $p=0,016$); neacceptarea de sine ($t=2,73$; $p=0,006$); neacceptarea celorlalți ($t=2,33$; $p=0,020$); disconfort emoțional ($t=2,44$; $p=0,015$); control extern ($t=3,20$; $p=0,001$); dominare ($t=-4,05$; $p=0,001$); supunere ($t=3,32$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($t=2,38$; $p=0,018$).

- *dimensiunile personalității*: extraversiune / introversiune ($t=-2,46$; $p=0,014$); inițierea contactelor sociale ($t=-4,02$; $p=0,001$); curajul social ($t=-4,74$; $p=0,001$); încredere în sine ($t=-3,10$; $p=0,002$); aprecierea emoțiilor ($t=-2,01$; $p=0,045$); utilizarea emoțiilor ($t=-3,03$; $p=0,002$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=2,82$; $p=0,005$); locul controlului ($t=-4,83$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($t=-4,47$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($t=-2,17$; $p=0,030$); sociabilitate ($t=-3,08$; $p=0,002$); voința ($t=-4,22$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($t=-1,96$; $p=0,050$); adaptabilitatea emoțională ($t=2,16$; $p=0,031$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul părinți plecați la muncă peste hotare (da-nu). În tabelul A 4.33 sunt prezentate diferențele dintre medii pentru APS în funcție de factorul părinți plecați la muncă peste hotare (da-nu). Rezultatele prezentate ne demonstrează că nivelul de dezvoltare a APS diferă în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare*. Datele obținute denotă faptul că subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai înalte pentru componentele APS: adaptabilitate psihosocială, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, control intern, dominare. Subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai scăzute pentru componentele: dezadaptabilitate psihosocială, mitomanie 1, mitomanie 2, neacceptarea de sine, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control

extern, supunere, evitarea problemelor. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu) a subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.34. Analizând datele prezentate din acest tabel subliniem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții părinții cărora nu au fost plecați la muncă peste hotare și la subiecții cărora părinții au fost plecați peste hotare. Aceste diferențe sunt semnificative pentru componentele APS: dezadaptabilitate psihosocială ($t=-4,17$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($t=-3,69$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($t=-2,16$; $p=0,031$); disconfort emoțional ($t=-3,05$; $p=0,002$); control extern ($t=-3,54$; $p=0,001$); dominare ($t=2,11$; $p=0,035$); supunere ($t=-2,57$; $p=0,010$); evitarea problemelor ($t=-2,92$; $p=0,004$).

În tabelul A 4.35 sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu) pentru *dimensiunile personalității*. Datele obținute denotă faptul că subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai înalte pentru: extraversiune / introversiune, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, independența. Subiecții la care părinții nu au fost plecați la muncă peste hotare comparativ cu subiecții la care părinții au fost plecați la muncă peste hotare au înregistrat medii mai scăzute pentru dimensiunile: neurotism, adaptabilitatea/ flexibilitatea, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională. Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după criteriul propus – *părinți plecați la muncă peste hotare*, am utilizat testul T. Analizând datele prezentate în tabelul A 4.36 putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții care nu au avut părinții plecați peste hotare la muncă și la subiecții care au avut părinții plecați peste hotare la muncă. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: neurotism ($t=-2,09$; $p=0,037$); sinceritate ($t=2,13$; $p=0,033$); inițierea contactelor sociale ($t=2,94$; $p=0,003$); curajul social ($t=2,21$; $p=0,027$); încredere în sine ($t=2,31$; $p=0,021$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=-3,14$; $p=0,002$); locul controlului ($t=4,26$; $p=0,001$); optimism ($t=2,14$; $p=0,032$); voința ($t=2,50$; $p=0,013$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copiii fiind plecați la muncă peste hotare* (până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani; 6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copiii fiind plecați la muncă peste hotare* (până la 1 an; 1-2 ani) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la

subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați 1-2 ani nu au fost obținute diferențe semnificative pentru *componentele adaptării psihosociale și dimensiunile personalității*.

În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare* (până la 1 an; 4-6 ani) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați 4-6 ani sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dominare ($t=-2,31$; $p=0,021$); evitarea problemelor ($t=-2,62$; $p=0,009$).

- *dimensiunile personalității care reglează procesul adaptării psihosociale*: optimism ($t=-1,98$; $p=0,048$).

În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare* (până la 1 an; peste 12 ani) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții părinții cărora au fost plecați la muncă peste hotare până la 1 an și la subiecții părinții cărora au fost plecați peste 12 ani sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: adaptabilitate psihosocială ($t=-2,19$; $p=0,029$); neacceptarea de sine ($t=2,04$; $p=0,042$); control intern ($t=-2,46$; $p=0,014$).

- *dimensiunile personalității*: încredere în sine ($t=-2,80$; $p=0,005$); utilizarea emoțiilor ($t=-2,31$; $p=0,021$); inteligența emoțională ($t=-2,23$; $p=0,026$); afirmarea de sine ($t=-3,06$; $p=0,002$); voința ($t=-2,30$; $p=0,022$); stima de sine ($t=-2,82$; $p=0,005$); orientările sensului vieții ($t=-2,03$; $p=0,043$).

Datele statisticii descriptive pentru APS după factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor* (nu; da – pentru a face studii; da – pentru a munci). În scopul identificării relațiilor existente dintre APS în funcție de factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor* (nu; da – pentru a face studii) prezentăm diferențele semnificative obținute. Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu-și doresc să plece peste hotare și la subiecții care își doresc să plece peste hotare pentru a face studii sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: dezadaptabilitate psihosocială ($t=2,16$; $p=0,031$); mitomanie 2 ($t=3,28$; $p=0,001$); control intern ($t=-2,30$; $p=0,022$); dominare ($t=-2,06$; $p=0,040$); supunere ($t=2,85$; $p=0,004$).

- *dimensiunile personalității care reglează procesul adaptării psihosociale*: extraversiune / introversiune ($t=-2,27$; $p=0,023$); sinceritate ($t=2,42$; $p=0,016$); inițierea contactelor sociale ($t=-$

3,59; $p=0,001$); încredere în sine ($t=-2,36$; $p=0,018$); aprecierea emoțiilor ($t=-2,83$; $p=0,005$); utilizarea emoțiilor ($t=-2,05$; $p=0,041$); inteligența emoțională ($t=-2,28$; $p=0,023$); afirmarea de sine ($t=-4,82$; $p=0,001$); sociabilitate ($t=-3,61$; $p=0,001$).

Rezultatele demonstrează că la subiecții care nu-și doresc să plece peste hotare și la subiecții care își doresc să plece peste hotare pentru a munci sunt înregistrate diferențele semnificative pentru:

- *componentele adaptării psihosociale*: neacceptarea de sine ($t=-2,83$; $p=0,005$); control intern ($t=2,61$; $p=0,009$); evitarea problemelor ($t=-3,50$; $p=0,001$).

- *dimensiunile personalității*: încredere în sine ($t=2,05$; $p=0,040$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($t=-2,89$; $p=0,004$); locul controlului ($t=3,50$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($t=3,59$; $p=0,001$); optimism ($t=2,22$; $p=0,027$); voința ($t=3,08$; $p=0,002$); stima de sine ($t=2,03$; $p=0,043$); sensul vieții scop ($t=2,33$; $p=0,020$); sensul vieții proces ($t=2,67$; $p=0,008$); sensul vieții rezultat ($t=2,80$; $p=0,005$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($t=2,53$; $p=0,012$); orientările sensului vieții ($t=3,38$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($t=-2,39$; $p=0,017$); independența ($t=-3,47$; $p=0,001$).

Menționăm că pentru nivelurile de dezvoltare a adaptării psihosociale sunt caracteristice grade diferite de semnificație statistică la adolescenți pentru *factorii psihosociali*: genul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); clasa / anul de studii; profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul de finanțare a studiilor (buget / contract); vârsta (14-15 ani / 19-20 ani; 14-15 ani / 24-25 ani); reușita academică în semestrul anterior (compararea mediilor 9-10 / 6-7); etnie (română; rusă); tipul familiei din care face parte (completă / monoparentală (numai mama; numai tata); numărul fraților și surorilor (1 sau 2 comparati cu 1 și 5); venitul mediu lunar al familiei (1500 lei / 8000 lei); tipul locuinței în care trăiește adolescentul (apartamentul sau casa părinților / cămin); suferința din cauza unei boli; frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate; prezența unei boli (suferă de o boală cronică, boală acută); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; mai puțin bună); studiile părinților: mama, tata (studii: medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete); părinții plecați la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (pentru a face studii sau pentru a munci).

În același context subliniem că există diferențe dintre mediile variabilelor componente ale adaptării psihosociale la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin, acestea fiind semnificative pentru componentele APS adaptabilitate psihosocială, mitomanie 1, mitomanie 2, acceptare de sine, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, disconfort emoțional, control intern, control extern și supunere, iar pentru factorii reglatori ai adaptării psihosociale din această perspectivă există diferențe semnificative pentru *dimensiunile*

personalității extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitate, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea emoțională și independență.

4.4. Analiza corelațională a adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității

Pentru a arăta relația dintre variabilele valorificate în lucrare am utilizat coeficientul de corelație Pearson. Coeficientul de corelație este o măsură numerică sau un indice al gradului de asociere între două seturi de scoruri. Intervalul de valori este de la maxim +1,00, prin 0,00, până la -1,00. Semnul „+” indică o corelație pozitivă – anume că scorurile unei variabile se măresc odată cu creșterea scorurilor celeilalte variabile. Semnul „-” – indică o corelație negativă – anume că, în timp ce scorurile unei variabile cresc, scorurile pentru cealaltă variabilă descresc. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.17 și tabelul 4.18.

Menționăm că **în această lucrare pentru interpretarea mărimii efectului** am apelat la **valorile de referință stabilite de Cohen**, respectiv interpretarea efectului se referă la următoarele niveluri: 1) $d \geq 0,10$ și $d \geq 0,20$ - mărimea efectului **slab**; 2) $d \geq 0,30$ și $d \geq 0,50$ - mărimea efectului **mediu**; 3) $d \geq 0,50$ și $d \geq 0,70$ - mărimea efectului **puternic**; 1) $d \geq 0,70$ și $d \geq 1,00$ - mărimea efectului **foarte puternic** [148, p. 130]. Totodată, **subliniem că am considerat necesar să prezentăm toate valorile obținute, indiferent de mărimea efectului, deoarece acestea oferă oportunitatea de a analiza minuțios datele la nivel comparativ, permit formarea unei baze argumentate a analizelor de putere.**

Corelația dintre adaptarea psihosocială și componentele acesteia

Conform demersului cercetării prezentăm indicii coeficientului de corelație privind identificarea relației dintre adaptabilitatea psihosocială și componentele: dezadaptare psihosocială, mitomanie 1, mitomanie 2, acceptare de sine, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, confort emoțional, disconfort emoțional, control intern, control extern, dominare, supunere, evitarea problemelor. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.17.

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul dat (4.17) evidențiem corelații pozitive semnificative dintre *adaptabilitatea psihosocială* și componentele: mitomanie 1 ($r=0,201^{**}$; $p=0,001$); mitomanie 2 ($r=0,461^{**}$; $p=0,001$); acceptare de sine ($r=0,900^{**}$; $p=0,001$); acceptarea celorlalți ($r=0,751^{**}$; $p=0,001$); confort emoțional ($r=0,608^{**}$; $p=0,001$); control intern ($r=0,785^{**}$; $p=0,001$); dominare ($r=0,472^{**}$; $p=0,001$); supunere ($r=0,068^{**}$;

$p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,082^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul adaptabilității psihosociale cu atât crește și nivelul de mitomanie, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, controlul intern, dominarea, supunerea precum și capacitatea de evitarea a problemelor.

Tabelul 4.17. Relația dintre APS și componentele acesteia

<i>Factori</i>	<i>Adaptabilitatea psihosocială</i>	
	<i>Coeficientul de corelație (r)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
Dezadaptabilitate psihosocială	-0,147**	0,001
Mitomanie 1	0,201**	0,001
Mitomanie 2	0,461**	0,001
Acceptare de sine	0,900**	0,001
Neacceptarea de sine	-0,237**	0,001
Acceptarea celorlalți	0,751**	0,001
Neacceptarea celorlalți	-0,049*	0,026
Confort emoțional	0,608**	0,001
Disconfort emoțional	-0,177**	0,001
Control intern	0,785**	0,001
Control extern	-0,171**	0,001
Dominare	0,472**	0,001
Supunere	0,068**	0,002
Evitarea problemelor	0,082**	0,001

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și componentele: dezadaptabilitate psihosocială ($r=-0,147^{**}$; $p=0,001$); neacceptarea de sine ($r=-0,237^{**}$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($r=-0,049^{*}$; $p=0,026$); disconfort emoțional ($r=-0,177^{**}$; $p=0,001$); control extern ($r=-0,171^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul adaptabilității psihosociale cu atât scade nivelul de dezadaptabilitate psihosocială, neacceptare de sine, neacceptare a celorlalți, disconfortul emoțional, controlul extern.

Considerăm importante și corelațiile obținute suplimentar dintre componentele adaptării psihosociale. Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *dezadaptabilitatea psihosocială* și componentele: mitomanie 1 ($r=0,460^{**}$; $p=0,001$); neacceptare de sine ($r=0,810^{**}$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($r=0,710^{**}$; $p=0,001$); disconfort emoțional ($r=0,858^{**}$; $p=0,001$); control intern ($r=0,113^{**}$; $p=0,001$); control extern ($r=0,848^{**}$; $p=0,001$); dominare ($r=0,047^{**}$; $p=0,034$); supunere ($r=0,731^{**}$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,634^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul dezadaptabilității psihosociale cu atât crește și nivelul de mitomanie 1, neacceptare de sine, neacceptarea celorlalți, disconfortul emoțional, controlul extern, dominarea, supunerea precum și capacitatea de evitarea a problemelor.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre dezadaptabilitatea psihosocială și componentele: mitomanie 2 ($r=-0,076^{**}$; $p=0,001$); acceptarea de sine ($r=-0,217^{**}$; $p=0,001$); acceptarea celorlalți ($r=-0,085^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul dezadaptării psihosociale cu atât scade nivelul de mitomanie 2, acceptare de sine, acceptare a celorlalți.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre dezadaptabilitatea psihosocială și confort emoțional ($r=0,030$; $p=0,184$). Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *acceptarea de sine* și componentele: acceptarea celorlalți ($r=0,604^{**}$; $p=0,001$); confort emoțional ($r=0,476^{**}$; $p=0,001$); control intern ($r=0,586^{**}$; $p=0,001$); dominare ($r=0,456^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul acceptării de sine cu atât crește și nivelul de acceptare a celorlalți, confortul emoțional, controlul intern, dominarea. Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre acceptarea de sine și componentele: neacceptarea de sine ($r=-0,288^{**}$; $p=0,001$); neacceptarea celorlalți ($r=-0,101^{**}$; $p=0,001$); disconfort emoțional ($r=-0,247^{**}$; $p=0,001$); control extern ($r=-0,214^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul acceptării de sine cu atât scade nivelul de neacceptare de sine, neacceptare a celorlalți, disconfortul emoțional, controlul extern.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre acceptarea de sine și supunere ($r=-0,003$; $p=0,905$); evitarea problemelor ($r=0,036$; $p=0,109$).

Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *acceptarea celorlalți* și componentele: confort emoțional ($r=0,356^{**}$; $p=0,001$); control intern ($r=0,534^{**}$; $p=0,001$); dominare ($r=0,214^{**}$; $p=0,001$); supunere ($r=0,414^{**}$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,049^{*}$; $p=0,027$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul acceptării celorlalți cu atât crește și nivelul de confort emoțional, control intern, dominare, supunere, evitarea problemelor.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre acceptarea celorlalți și componentele: neacceptarea celorlalți ($r=-0,106^{**}$; $p=0,001$); disconfort emoțional ($r=-0,104^{**}$; $p=0,001$); control extern ($r=-0,091^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul acceptării celorlalți cu atât scade nivelul de neacceptare a celorlalți, disconfort emoțional, control extern.

Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *confortul emoțional* și componentele: control intern ($r=0,355^{**}$; $p=0,001$); dominare ($r=0,338^{**}$; $p=0,001$); supunere ($r=0,078^{**}$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,189^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație

direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de confort emoțional cu atât crește și nivelul de control intern, dominare, supunere, evitarea problemelor.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre confortul emoțional și componentele: disconfort emoțional ($r=-0,052^*$; $p=0,018$); Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de confort emoțional cu atât scade nivelul de disconfort emoțional.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila confortul emoțional și control extern ($r=0,001$; $p=0,985$).

Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *control intern* și componentele: dominare ($r=0,407^{**}$; $p=0,001$); supunere ($r=0,190^{**}$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,176^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de control intern cu atât crește și nivelul de dominare, supunere, evitarea problemelor. Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila control intern și control extern ($r=0,033$; $p=0,143$).

Am obținut corelații pozitive semnificative dintre *control extern* și componentele: supunere ($r=0,583^{**}$; $p=0,001$); evitarea problemelor ($r=0,504^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de control extern cu atât crește și nivelul de supunere, evitarea problemelor. Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila control extern și dominare ($r=0,013$; $p=0,550$).

Conform rezultatelor am obținut corelații pozitive semnificative dintre *dominare* și evitarea problemelor ($r=0,164^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de dominare cu atât crește și nivelul de evitare a problemelor. Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila dominare și supunere ($r=0,035$; $p=0,115$).

Am obținut corelații pozitive semnificative dintre *supunere* și componenta evitarea problemelor ($r=0,445^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de supunere cu atât crește și nivelul de evitare a problemelor.

Corelația dintre adaptabilitatea psihosocială și dimensiunile personalității

Conform demersului cercetării prezentăm indicii coeficientului de corelație privind identificarea relației dintre adaptabilitatea psihosocială și dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru

succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 4.18.

Tabelul 4.18. Relația dintre APS și dimensiunile personalității

<i>Factori</i>	<i>Adaptabilitatea psihosocială</i>	
	<i>Coeфициentul de corelație (r)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
Extraversiune / introversiune	0,243**	0,001
Neurotism	-0,095**	0,001
Sinceritate	0,010	0,663
Inițierea contactelor sociale	0,158**	0,001
Curajul social	0,268**	0,001
Încredere în sine	0,406**	0,001
Aprecierea emoțiilor	0,377**	0,001
Controlul emoțiilor	0,523**	0,001
Utilizarea emoțiilor	0,516**	0,001
Inteligența emoțională	0,535**	0,001
Adaptabilitatea / flexibilitatea	0,096**	0,001
Locul controlului	0,357**	0,001
Afirmarea de sine	0,319**	0,001
Motivația pentru succes	0,402**	0,001
Optimism	0,284**	0,001
Sociabilitate	0,064**	0,004
Voința	0,261**	0,001
Stima de sine	0,351**	0,001
Sensul vieții scop	0,346**	0,001
Sensul vieții proces	0,359**	0,001
Sensul vieții rezultat	0,372**	0,001
Sensul vieții pentru locul controlului <i>Eu</i>	0,360**	0,001
Sensul vieții pentru locul controlului <i>Viața</i>	0,347**	0,001
Orientările sensului vieții	0,424**	0,001
Adaptabilitatea psihologică	0,224**	0,001
Adaptabilitatea emoțională	-0,210**	0,001
Independența	-0,031	0,157

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 4.18 evidențiem corelații pozitive semnificative dintre *adaptabilitatea psihosocială* și dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune ($r=0,243^{**}$; $p=0,001$); inițierea contactelor sociale ($r=0,158^{**}$; $p=0,001$); curajul social ($r=0,268^{**}$; $p=0,001$); încredere în sine ($r=0,406^{**}$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($r=0,377^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=0,523^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,516^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,535^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,096^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,357^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,319^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,402^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,284^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,064^{**}$; $p=0,004$); voința ($r=0,261^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,351^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,346^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,359^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,372^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului *Eu*

($r=0,360^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,347^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,424^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,224^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul adaptabilității psihosociale cu atât crește și nivelul pentru următoarele dimensiuni ale personalității: extraversiune / introversiune, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și dimensiunile personalității: neurotism ($r=-0,095^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($r=-0,210^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul adaptării psihosociale cu atât scade nivelul de neurotism și adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și dimensiunile personalității: sinceritate ($r=0,010$; $p=0,663$) și independența ($r=-0,031$; $p=0,157$).

Considerăm importante și corelațiile obținute suplimentar dintre toate dimensiunile personalității care influențează procesul adaptării psihosociale. Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre *extraversiune* și dimensiunile personalității: inițierea contactelor sociale ($r=0,336^{**}$; $p=0,001$); curajul social ($r=0,325^{**}$; $p=0,001$); încredere în sine ($r=0,327^{**}$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($r=0,138^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=0,222^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,209^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,215^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,059^{**}$; $p=0,007$); locul controlului ($r=0,139^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,327^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,178^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,150^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,157^{**}$; $p=0,004$); voința ($r=0,137^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,233^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,099^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,188^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,161^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,194^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,128^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,186^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,286^{**}$; $p=0,001$) și independența ($r=0,102^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul extraversiunii cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile

personalității: inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, independență.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre extraversiune și dimensiunile personalității: neurotism ($r=-0,202^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($r=-0,200^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul extraversiunii cu atât scade nivelul de neurotism și adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila extraversiune și sinceritate ($r=-0,020$; $p=0,593$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative obținute dintre *neurotism* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=0,548^{**}$; $p=0,001$); independență ($r=0,072^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de neurotism cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională, independență.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre neurotism și dimensiunile personalității inițierea contactelor sociale ($r=-0,260^{**}$; $p=0,001$); curajul social ($r=-0,431^{**}$; $p=0,001$); încredere în sine ($r=-0,274^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=-0,070^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=-0,081^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=-0,075^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea ($r=-0,208^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=-0,144^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=-0,241^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=-0,130^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=-0,146^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=-0,053^{*}$; $p=0,017$); voința ($r=-0,095^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=-0,324^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=-0,191^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=-0,197^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=-0,219^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=-0,158^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=-0,156^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=-0,218^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=-0,086^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul de neurotism cu atât scade nivelul de inițiere a contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism,

sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila neurotism și dimensiunile personalității aprecierea emoțiilor ($r=-0,037$; $p=0,098$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *inițierea contactelor sociale* și dimensiunile personalității: curajul social ($r=0,494^{**}$; $p=0,001$); încredere în sine ($r=0,252^{**}$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($r=0,135^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=0,142^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,153^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,156^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,165^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,312^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,109^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,152^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,113^{**}$; $p=0,004$); stima de sine ($r=0,240^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,138^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,191^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,176^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,164^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,157^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,206^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,075^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul inițierii contactelor sociale cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre inițierea contactelor sociale și adaptabilitatea emoțională ($r=-0,252^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul inițierii contactelor sociale cu atât scade nivelul de adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila inițierea contactelor sociale și dimensiunile personalității: adaptabilitatea ($r=-0,041$; $p=0,065$); voința ($r=0,037$; $p=0,098$) și independența ($r=0,018$; $p=0,416$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *curajul social* și dimensiunile personalității: încredere în sine ($r=0,399^{**}$; $p=0,001$); aprecierea emoțiilor ($r=0,213^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=0,261^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,282^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,285^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,273^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,396^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,269^{**}$; $p=0,001$); optimism

($r=0,234^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,094^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,164^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,354^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,253^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,279^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,286^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,254^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,261^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,329^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,172^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul curajului social cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre curajul social și dimensiunile personalității: adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=-0,116^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea emoțională ($r=-0,431^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,089^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul curajului social cu atât scade nivelul de adaptabilitate, adaptabilitate emoțională, independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *încrederea în sine* și dimensiunile personalității: aprecierea emoțiilor ($r=0,310^{**}$; $p=0,001$); controlul emoțiilor ($r=0,418^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,422^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,431^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,370^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,337^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,401^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,255^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,098^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,255^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,431^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,314^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,354^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,333^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,355^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,329^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,413^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,252^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul încrederii în sine cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții

pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre încrederea în sine și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,318^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,069^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul încrederii în sine cu atât scade nivelul de adaptabilitate emoțională, independența.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila încrederea în sine și adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=-0,027$; $p=0,225$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *aprecierea emoțiilor* și dimensiunile personalității: controlul emoțiilor ($r=0,609^{**}$; $p=0,001$); utilizarea emoțiilor ($r=0,607^{**}$; $p=0,001$); inteligența emoțională ($r=0,822^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,062^{**}$; $p=0,006$); locul controlului ($r=0,333^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,275^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,315^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,183^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,093^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,273^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,251^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,258^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,255^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,250^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,264^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,238^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,308^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,188^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului aprecierea emoțiilor cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate/ flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila *aprecierea emoțiilor* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,173^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,053^{*}$; $p=0,018$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei aprecierea emoțiilor cu atât scade nivelul pentru dimensiunile personalității adaptabilitate emoțională, independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *controlul emoțiilor* și dimensiunile personalității: utilizarea emoțiilor ($r=0,753^{**}$; $p=0,001$); inteligența

emoțională ($r=0,894^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,123^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,410^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,321^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,427^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,271^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,110^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,308^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,368^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,358^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,366^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,380^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,356^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,303^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,422^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,243^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului controlul emoțiilor cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila controlul emoțiilor și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,239^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei controlul emoțiilor cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila controlul emoțiilor și independența ($r=-0,026$; $p=0,247$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *utilizarea emoțiilor* și dimensiunile personalității: inteligența emoțională ($r=0,896^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,116^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,421^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,310^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,459^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,256^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,079^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,310^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,370^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,368^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,359^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,374^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,356^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,313^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,427^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,234^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului utilizarea emoțiilor cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitatea, locul

controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila utilizarea emoțiilor și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,230^{**}$; $p=0,001$) și independența ($r=-0,050^{*}$; $p=0,023$) Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei utilizarea emoțiilor cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională și independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *inteligenta emoțională* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea / flexibilitatea ($r=0,114^{**}$; $p=0,001$); locul controlului ($r=0,440^{**}$; $p=0,001$); afirmarea de sine ($r=0,339^{**}$; $p=0,001$); motivația pentru succes ($r=0,457^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,267^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,109^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,337^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,377^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,372^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,369^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,377^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,370^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,322^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,436^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,250^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului *inteligenta emoțională* cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: adaptabilitate / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila *inteligenta emoțională* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,244^{**}$; $p=0,001$) și independența ($r=-0,048^{*}$; $p=0,031$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei *inteligenta emoțională* cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională și independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *adaptabilitate / flexibilitate* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=0,182^{**}$; $p=0,001$) și independența ($r=-0,139^{**}$; $p=0,001$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului adaptabilitate cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: adaptabilitate emoțională și independența.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila adaptabilitate și dimensiunile personalității: optimism ($r=-0,069^{**}$; $p=0,002$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei adaptabilitate cu atât scade nivelul de optimism.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila adaptabilitate și dimensiunile personalității: locul controlului ($r=0,014$; $p=0,530$); afirmarea de sine ($r=0,016$; $p=0,466$); motivația pentru succes ($r=0,031$; $p=0,163$); sociabilitate ($r=-0,027$; $p=0,222$); voința ($r=-0,043$; $p=0,052$); stima de sine ($r=-0,004$; $p=0,840$); sensul vieții scop ($r=-0,011$; $p=0,610$); sensul vieții proces ($r=0,006$; $p=0,785$); sensul vieții rezultat ($r=-0,013$; $p=0,546$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,015$; $p=0,489$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=-0,034$; $p=0,127$); orientările sensului vieții ($r=-0,008$; $p=0,711$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,010$; $p=0,653$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *afirmarea de sine* și dimensiunile personalității: motivația pentru succes ($r=0,223^{**}$; $p=0,001$); optimism ($r=0,194^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,114^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,219^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,334^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,227^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,256^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,273^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,255^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,221^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,309^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,271^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=0,051^*$; $p=0,022$).

Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului afirmarea de sine cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, independența.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila afirmarea de sine și factorul: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,277^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei afirmarea de sine cu atât scade nivelul de adaptabilitate emoțională.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *motivația pentru succes* și dimensiunile personalității: optimism ($r=0,292^{**}$; $p=0,001$); sociabilitate ($r=0,063^{**}$; $p=0,004$); voința ($r=0,303^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,360^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,395^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,409^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,401^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,396^{**}$; $p=0,001$); sensul

vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,368^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,476^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,240^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul motivației pentru succes cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila motivația pentru succes și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,310^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,117^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei motivația pentru succes cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională, independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *optimism* și dimensiunile personalității: sociabilitate ($r=0,076^{**}$; $p=0,001$); voința ($r=0,225^{**}$; $p=0,001$); stima de sine ($r=0,284^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,296^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,321^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,300^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,281^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,271^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,347^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,120^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului optimism cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila optimism și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,263^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,046^{*}$; $p=0,037$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei optimism cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională, independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *sociabilitate* și dimensiunile personalității: stima de sine ($r=0,065^{**}$; $p=0,003$); sensul vieții scop ($r=0,063^{**}$; $p=0,004$); sensul vieții proces ($r=0,111^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,103^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,063^{**}$; $p=0,005$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,083^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,103^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,070^{**}$; $p=0,002$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului

sociabilitate cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila sociabilitate și factorul: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,067^{**}$; $p=0,003$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei sociabilitate cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila sociabilitate și dimensiunile personalității: voința ($r=0,034$; $p=0,129$); independența ($r=-0,002$; $p=0,912$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *voința* și dimensiunile personalității: stima de sine ($r=0,215^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții scop ($r=0,245^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,229^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,230^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,233^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,229^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,281^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,262^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului voința cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila voința și factorul: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,222^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei voința cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila voința și factorul: independența ($r=-0,023$; $p=0,293$).

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *stima de sine* și dimensiunile personalității: sensul vieții scop ($r=0,410^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții proces ($r=0,421^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții rezultat ($r=0,414^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Eu ($r=0,389^{**}$; $p=0,001$); sensul vieții pentru locul controlului Viața ($r=0,384^{**}$; $p=0,001$); orientările sensului vieții ($r=0,475^{**}$; $p=0,001$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,205^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului stima de sine cu atât crește și nivelul pentru dimensiunile personalității: sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul

vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila stima de sine și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,461^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,119^{**}$; $p=0,001$) Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei stima de sine cu atât scade nivelul pentru dimensiunile personalității: adaptabilitate emoțională, independența.

Conform rezultatelor evidențiem corelații pozitive semnificative dintre variabila *orientările sensului vieții* și dimensiunile personalității: adaptabilitatea psihologică ($r=0,246^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul factorului orientările sensului vieții cu atât crește și nivelul pentru dimensiunea adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila orientările sensului vieții și dimensiunile personalității: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,412^{**}$; $p=0,001$); independența ($r=-0,137^{**}$; $p=0,001$). Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei orientările sensului vieții cu atât scade nivelul pentru dimensiunile personalității: adaptabilitate emoțională, independența.

De altfel, evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre variabila *adaptabilitatea psihologică* și factorul: adaptabilitatea emoțională ($r=-0,177^{**}$; $p=0,001$); Astfel constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei adaptabilitate psihologică cu atât scade nivelul pentru dimensiunea adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre variabila adaptabilitate psihologică și dimensiunea independența ($r=0,011$; $p=0,610$).

Evidențiem faptul că a fost obținută o corelație pozitivă semnificativă dintre variabila *adaptabilitatea emoțională* și dimensiunea independența ($r=0,197^{**}$; $p=0,001$); Astfel constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul variabilei adaptabilitate emoțională cu atât crește nivelul pentru dimensiunea independența.

Rezultatele obținute în cadrul experimentului au permis conturarea profilurilor psihologice ale adolescenților cu adaptare și inadaptare psihosocială. În contextul dat, prezentăm în figura 4.3 profilul adolescentului adaptat psihosocial.

Din figurile 4.3 și 4.4. observăm că, în general, în cadrul profilului psihologic al adolescentului adaptat, inadaptat psihosocial sunt prezentate componentele pentru dimensiunile:

1) valorică și motivațională; 2) a controlului; 3) metacognitivă; 4) emoțional-reglatorie; și 5) de evaluare și autoevaluare.

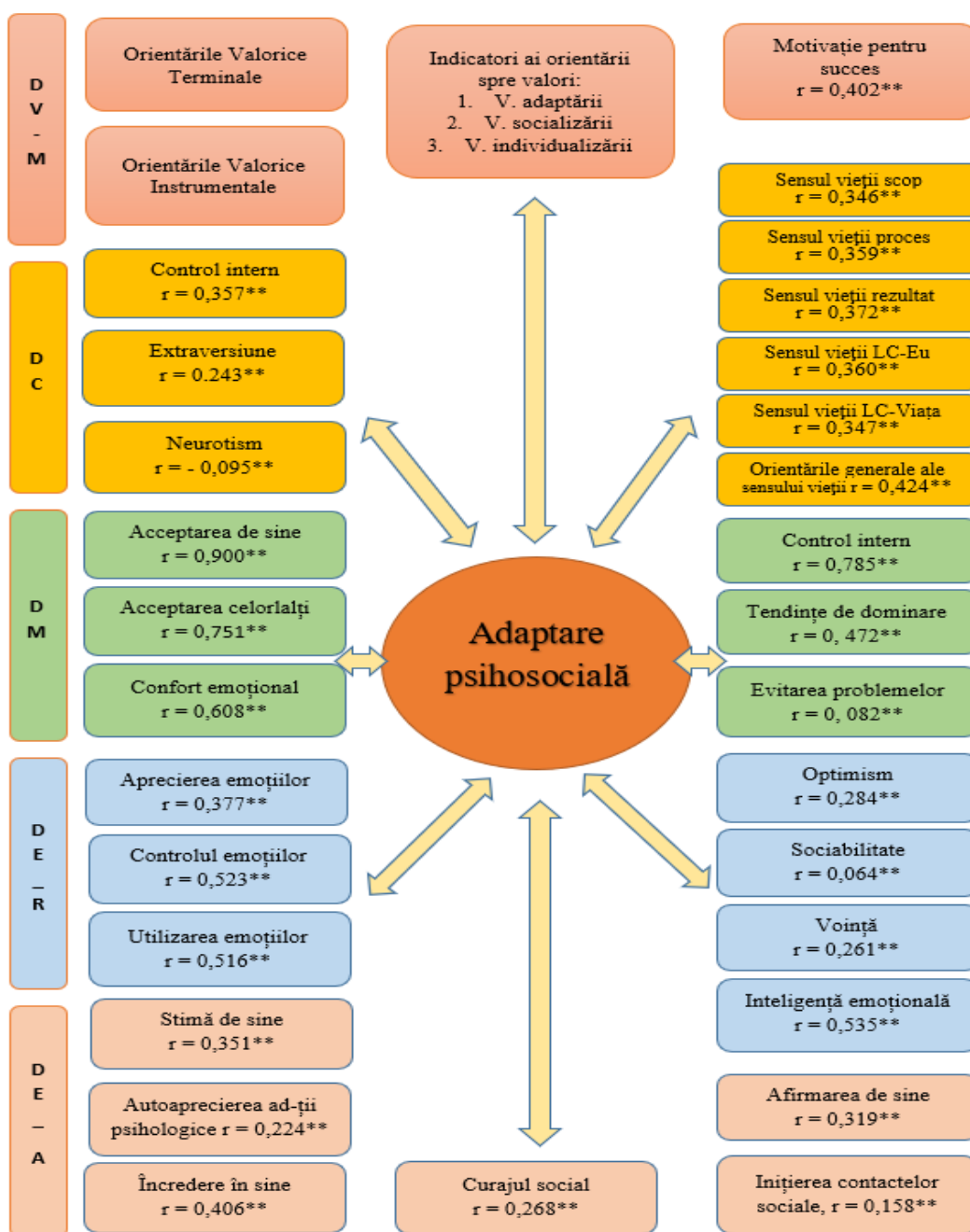

Fig. 4.3. Profilul psihologic al adolescentului adaptat psihosocial din perspectiva dimensiunilor cercetării: valorică și motivațională, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare

Menționăm faptul că în conformitate cu fiecare dintre dimensiunile cercetării au fost fundamentate direcțiile cercetării. La prima dimensiune – *valorică și motivațională* - în profilul psihologic al adolescentului sunt incluse orientările valorice, indicatori ai orientării spre valorile adaptării și motivație pentru succes. Pentru a doua dimensiune – *a controlului* – în profil sunt incluse: control intern, extraversiune, stabilitate emoțională și orientările sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții; rezultat; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau conducerea vieții). Dimensiunea *metacognitivă*, a treia din profilul

prezentat, reflectă aspectul conștientizării de către subiect atât a nivelului de adaptare / adaptabilitate cât și a altor indici integrali conform metodei psihologice valorificate – acceptarea de sine / neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți / neacceptarea celorlalți, confortul emoțional / confortul emoțional, internalitate / externalitate și tendințe de dominare / supunere. Pentru a patra dimensiune – *emoțional-reglatorie* – în profil sunt incluse componentele: optimism, sociabilitate, voință, inteligență emoțională și respectiv aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor; iar pentru dimensiunea a cincea – *de evaluare și autoevaluare* – în profil sunt incluse componentele: stima de sine, încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale precum și afirmarea de sine.

În continuare prezentăm profilul adolescentului inadaptat psihosocial (figura 4.4).

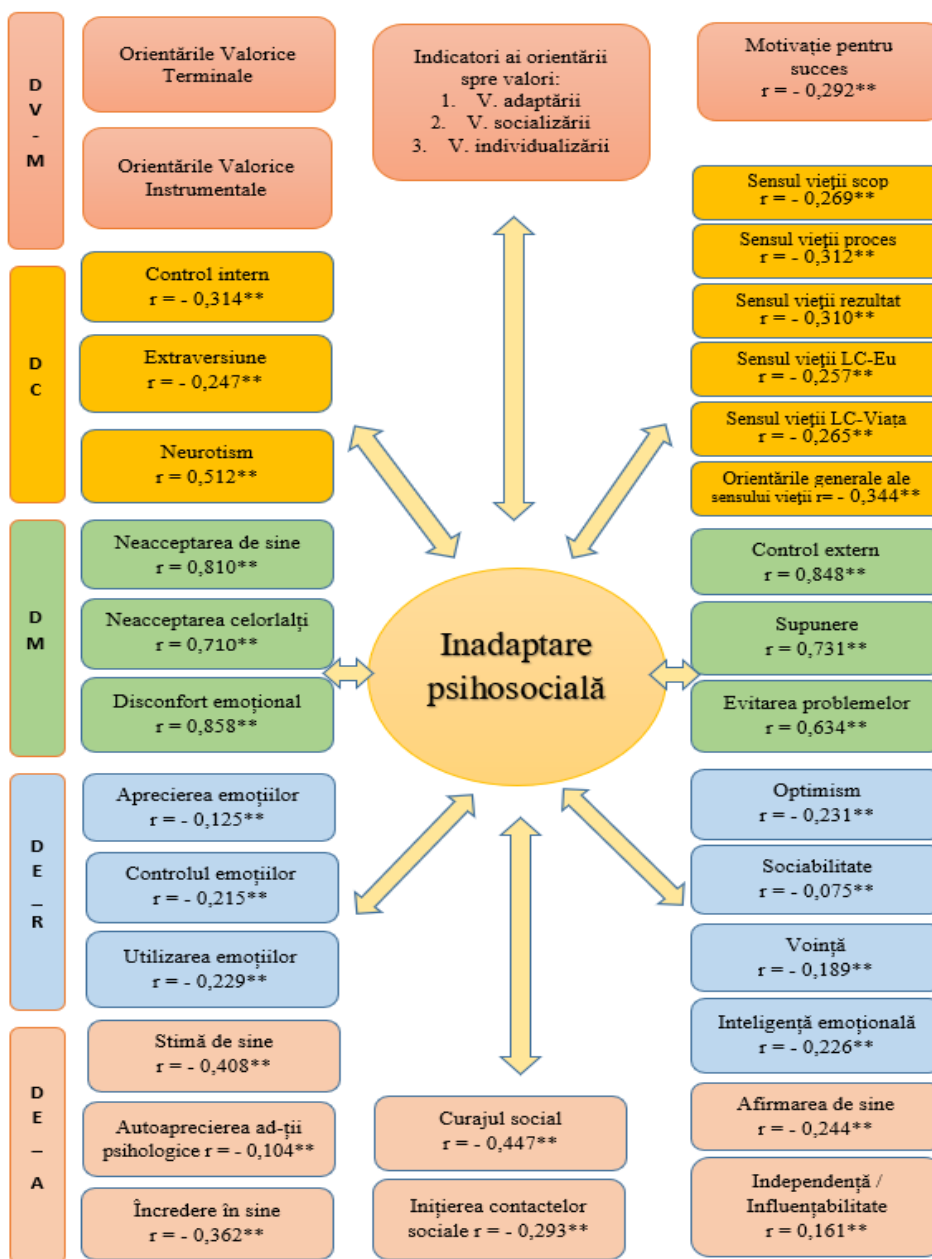

Fig. 4.4. Profilul psihologic al adolescentului inadaptat psihosocial din perspectiva dimensiunilor cercetării: valorică și motivațională, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare

În cazul nostru profilul psihologic al adolescentului adaptat psihosocial, din perspectiva dimensiunilor cercetării, prezintă majoritatea valorilor obținute, indiferent de mărimea efectului, deoarece acestea oferă oportunitatea de a analiza minuțios datele la nivel comparativ.

Studiul realizat demonstrează că **adolescentul adaptat** denotă (în ordine consecutivă): acceptare de sine, acceptarea celorlalți, control intern, confort emoțional, inteligență emoțională, controlul emoțiilor, abilități de utilizare a emoțiilor (cu mărimi ale efectului foarte puternice și puternice), tendințe de dominare, orientări generale ale sensului vieții, încredere în sine, motivație pentru succes, tendințe către sensul vieții rezultat, abilități de apreciere a emoțiilor, tendințe către sensul vieții LC-Eu, către sensul vieții proces, stimă de sine, tendințe către sensul vieții LC-Viața, către sensul vieții scop, afirmare de sine, optimism, voință (cu mărimi ale efectului medii), extraversiune, autoapreciere a adaptabilității psihologice precum și abilitate de inițiere a contactelor sociale (cu mărimi ale efectului slabe).

Analizând rezultatele cercetării, la nivel comparativ, cu cele ale adolescentului adaptat evidențiem că **adolescentul inadaptat** denotă preponderent: disconfort emoțional, control extern, neacceptarea de sine, supunere, neacceptarea celorlalți, evitarea problemelor, neurotism / instabilitate emoțională (cu mărimi ale efectului foarte puternice și puternice).

4.5. Concluzii la capitolul 4

1. În concluzie evidențiem că a fost confirmată ipoteza conform căreia am presupus că adolescenții prezintă diferite niveluri de dezvoltare a adaptării psihosociale și a componentelor acesteia precum adaptabilitate psihosocială; dezadaptabilitate psihosocială; mitomanie / falsitate; acceptare de sine; neacceptarea de sine; acceptarea celorlalți; neacceptarea celorlalți; confort emoțional; disconfort emoțional; control intern; control extern; dominare; supunere; evitarea problemelor. Un alt moment important este și faptul că pentru factorii studiați au fost obținute rezultate care reflectă, în mare parte, niveluri medii de dezvoltare.

2. În cadrul experimentului de constatare am obținut diferite relații dintre adaptarea psihosocială și dimensiunile personalității precum: extraversiune / introversiune și neurotism (instabilitate / stabilitate emoțională); încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale; inteligența emoțională (aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor); adaptabilitatea / flexibilitatea; locul controlului subiectiv (intern și extern); afirmarea de sine; motivare pentru succes / frică de eșec; optimismul; sociabilitate; autoaprecierea voinței; stima de sine; orientările sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții – interes și saturația emoțională a vieții; rezultat – rezultativitatea vieții și satisfacția emoțională; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau

conducerea vieții); autoaprecierea adaptabilității psihologice; autoaprecierea adaptabilității emoționale; independența / influențabilitatea).

3. Pentru nivelurile de dezvoltare a adaptării psihosociale sunt caracteristice grade diferite de semnificație statistică la adolescenți pentru factorii psihosociale: genul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); clasa / anul de studii; profilul studiilor (umanist; real; sportiv); tipul de finanțare a studiilor (buget / contract); vârsta (14-15 ani / 19-20 ani; 14-15 ani / 24-25 ani); reușita academică (compararea mediilor 9-10 / 6-7); etnie (română; rusă); tipul familiei din care face parte (completă / monoparentală (numai mama; numai tata); numărul fraților și surorilor (1 sau 2 comparați cu 1 și 5); venitul mediu lunar al familiei (până la 1500 lei / 8000 lei); suferința din cauza unei boli; frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate; prezența unei boli (suferă de o boală cronică, boală acută); autoaprecierea stării sănătății, în general (foarte bună; mai puțin bună); studiile părinților; superioare incomplete; superioare complete); părinții plecați la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele RM după absolvirea studiilor (pentru a face studii sau pentru a munci).

Aici vom prezenta câteva concluzii cu referire la unii factori psihosociale studiați. Menționăm că există diferențe dintre mediile variabilelor componente ale adaptării psihosociale la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin, acestea fiind semnificative pentru adaptabilitatea psihosocială, mitomanie 1, mitomanie 2, acceptare de sine, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, disconfort emoțional, control intern, control extern și supunere. Analizând factorii reglatori ai adaptării psihosociale am determinat că la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin există diferențe semnificative pentru extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea emoțională și independență.

În funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru componentele APS există următoarele diferențe semnificative: adaptabilitate psihosocială, mitomanie 2, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, disconfort emoțional, control extern, dominare, supunere, evitarea problemelor. Din perspectiva aceluiași factor - mediul de proveniență – la dimensiunile personalității am determinat diferențe semnificative pentru extraversiune / introversiune, neurotism, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, sociabilitate, voință.

4. Analizând indicii coeficientului de corelație din capitolul respectiv, privind identificarea relației dintre APS și componentele ei menționăm că au fost obținute corelații pozitive semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și componentele: mitomanie, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, confort emoțional, control intern, dominare, supunere, evitarea problemelor. Aceste rezultate denotă că există o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul adaptabilității psihosociale cu atât crește și nivelul de mitomanie, acceptare de sine, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, controlul intern, dominarea, supunerea precum și capacitatea de evitare a problemelor. De altfel, în cadrul lucrării am analizat și indicii coeficientului de corelație dintre APS și dimensiunile personalității: extraversiune / introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea / flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența. În această privință subliniem că, în urma aplicării metodelor statistice, am obținut corelații pozitive semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și factori precum: extraversiune; inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitate, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică. Aceste dimensiuni contribuie eficient la procesul de APS a personalității vizând și dimensiunea de autorealizare.

5. De altfel, provocările societale contemporane dictează necesitatea cunoașterii profilurilor personalității din perspectiva tipului de adaptare psihosocială a personalității influențat de alte dimensiuni ale personalității precum orientări valorice, extraversiune / introversiune, neurotism, inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate / flexibilitate, locul controlului, afirmareade sine, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stimă de sine, orientările generale ale sensului vieții prin sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața.

6. Rezultatele din acest studiu au oferit oportunitatea de a determina profilurile psihologice al adolescentului adaptat și inadaptat psihosocial. Profilurile sunt reliefate în conformitate cu

următoarele dimensiuni ale cercetării: valorică și motivațională, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare.

7. În conformitate cu aceste rezultate considerăm prioritare relațiile adaptării psihosociale cu alte dimensiuni ale personalității în funcție de factorii psihosociale - gen, profilul studiilor adolescenților, mediul de proveniență, reușita academică etc. acestea fiind amplu relatate din perspectiva abordărilor societale contemporane.

5. CERCETAREA IMPACTULUI ORIENTĂRILOR VALORICE ASUPRA ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR

5.1. Caracteristici ale orientărilor valorice, ierarhiilor lor în funcție de nivelurile adaptării psihosociale ale adolescenților

Inovațiile sociale, educaționale și culturale prin diferite forme de influență, orientează spre anumite valori adolescenții din sistemul educațional. Valorile, credințele, cunoștințele și atitudinile, însușite și împărtășite de o pluralitate de persoane constituite într-o comunitate distinctă, precum și din comportamentele și produsele lor materiale și ideale alcătuiesc sistemul care definește cultura [196, p. 324]. Teoria disonanței cognitive, formulată de L. Festinger, postulează că omul este animat de nevoia de consonanță, de coerență logică și că sentimentul disonanței cognitive este perturbator pentru individ, pentru activitatea sa. Plecând de la aceste considerente și apelând la un punct de vedere constructivist, considerăm că omul creează o lume care să-i ofere sentimentul comprehensiunii și controlabilității mediului în care acționează. Omul se înzestrează pe sine cu credințe, valori, mituri, norme și obiceiuri care fac ca mediul să fie perceput ca fiind cognoscibil, predictibil și controlabil. Credințele au rostul de a aduce un plus artificial de informație și certitudine, astfel încât universul să capete o mai mare coerență. Valorile furnizează oamenilor standarde care sunt folosite pentru a evalua elementele mediului, propria conduită, precum și pe a altora. Normele (ideile despre ceea ce trebuie să faci în situații specifice) ne spun ce comportamente au dus la succes în trecut și ne asigură că vom avea succes și în viitor dacă le respectăm. Credințele și valorile sunt elementele de bază ale culturii, iar toate celelalte, inclusiv comportamentele și produsele, sunt consecințe ale acestora. Credințele și valorile stau la baza elaborării atitudinilor, sistemelor normative, miturilor, riturilor, obiceiurilor, comportamentelor și, în ultimă instanță, stau la baza transformărilor mediului. Când aceste elemente se structurează într-un mod particular, unitar și constant, la nivel individual, le încadrăm în noțiunea de personalitate. Dacă credințele, valorile, atitudinile, normele, pattern-urile comportamentale sunt larg împărtășite, fiind generalizate printre membrii colectivității, atunci ne aflăm în fața fenomenului numit cultură [196]. În concepțiile autorului M. Zlate cultura este personalitatea și memoria comunităților umane, iar cultura organizațională este personalitatea și memoria organizațiilor. Relația dintre cultură ca fenomen social și personalitate ca fenomen individual este circulară, similitudinea și împărtășirea colectivă a credințelor, valorilor, atitudinilor, acțiunilor, obiceiurilor dau naștere fenomenului cultural. La rândul ei, cultura creează instituții ca familia, școala, biserica etc., care au funcția de a vehicula și impune elementele ei intrinseci membrilor comunității în cadrul căreia s-a format și de a influența personalitatea lor în sensul uniformizării sistemului de valori, credințe, norme, obiceiuri, rituri și

comportamente. La baza eșafodajului cultural se află valorile și credințele larg împărtășite în cadrul comunității constituite. Toate celelalte elemente ale culturii devin consecințe ale „jocului” dintre valori și credințe, care pot avea un grad mai mare sau mai mic de certitudine. Comportamentele, subordonate **adaptării la mediu**, capătă specificitate în funcție de credințele cu privire la mediu și relația noastră cu el și, totodată, în funcție de evaluările pe care le facem asupra fenomenelor ce ne înconjoară [196].

Caracteristicile semnificative ale abordării de mediu aplicabile în organizarea mediului universitar de formare-dezvoltare sunt următoarele: acceptarea studentului ca individ care se află permanent în interacțiune cu mediul de formare-dezvoltare, pe care îl asimilează și îl transformă activ; integritatea, conectivitatea structurală și funcțională a mediului de formare-dezvoltare reprezintă un sistem complex; dezvoltarea mediului de formare-dezvoltare se bazează pe principiul de cercetare și de aplicare a tehnologiilor productive cu scopul de a-l include pe student în mediul universitar bazat pe integrarea principalelor activități: științifică, curriculară și extracurriculară. Au fost formulate conceptual o serie de principii, care sunt aplicabile în procesul de instruire și educație în cadrul mediului universitar de formare-dezvoltare, cum ar fi principiul orientării umaniste, principiul relaționării cu natura, principiul relaționării cu cultura, principiul eficienței interacțiunii sociale, principiul de concentrare a procesului de învățare și educație pe dezvoltarea competențelor profesionale, sociale și culturale ale individului (V.Eni) [apud 113].

Observăm că mai mulți autori susțin că societatea, prin diferitele ei paliere de generalitate, oferă și induce individului atitudini, valori, idealuri. Așa cum la naștere copilul găsește o anumită tehnologie, o anumită structură socială și anumite cunoștințe, tot așa el găsește un anumit sistem de valori și atitudini, un univers axiologic. Umanizarea și socializarea copilului, cristalizarea și maturizarea etajelor superioare ale personalității tânărului, înseamnă în primul rând interiorizarea valorilor promovate de contextul sociocultural în care trăiește. Valorile apar ca elemente ale universului simbolic al realității și au ca suport direct nivelul informațional al socialului și în primul rând comunicarea directă interumană prin limbaj. Valorile se nasc și funcționează în colectivități socioculturale, iar purtătorii lor materiali sunt indivizii concreți și instituțiile respectivelor comunități [apud 106]. Interiorizarea valorilor promovate de contextul socio-cultural, inclusiv de mediul universitar este dependentă de diverse particularități psihosociale.

Precum menționăm sistemul orientărilor valorice determină partea consistentă a direcționării personalității și alcătuiește baza relațiilor ei cu: lumea înconjurătoare, alți oameni, sinele, baza concepției despre lume și miezul motivației vieții active, baza concepției despre viață și a „filosofiei vieții”. Valoarea presupune o preferință specifică pentru un anumit tip de comportament sau anumite scopuri, care pot fi personale sau sociale. În tipologia lui Rescher,

accentul este pus pe domeniile de aplicare și sunt distinse valorile privind: lucrurile; mediul; individul; grupurile și societatea [apud 106]. În contextul dat, В.Г. Алексеева susține că orientările valorice reprezintă o anumită formă de includere a valorilor sociale în mecanismul activității și comportamentului unui individ; astfel sistemul de orientări valorice este canalul principal pentru asimilarea culturii spirituale a societății, transformarea valorilor culturale în stimulente și motive pentru comportamentul practic al oamenilor. Prin urmare, conceptul de „orientări valorice” este utilizat atunci când valorile sunt atribuite sferei motivaționale, care este în relație direct cu reglarea comportamentului social [209]. Sistemul valoric este relativ stabil, însă el se poate schimba prin modificarea ierarhiilor valorice, prin schimbarea priorităților valorilor. Pe de altă parte, interdependența dintre valori face ca centralitatea unora sau altora dintre acestea să reprezinte în fapt o centralitate a unui set mai larg de valori. În continuare vom prezenta instituțiile din care fac parte subiecții experimentali (Tabelul 5.1).

Tabelul 5.1. Eșantionul în funcție de instituțiile din care fac parte adolescenții

	<i>Instituția</i>	<i>Numărul de subiecți</i>
1.	Universitatea de Stat din Moldova	293
2.	Universitatea Liberă Internațională din Moldova	40
3.	Liceul Teoretic „Dante Alighieri”	294
4.	Liceul Teoretic „Spiru Haret”	181
5.	Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”	41
6.	Liceul Internat Municipal cu Profil Sportiv din Chișinău	209
7.	Colegiul pedagogic „Alexei Mateevici” mun. Chișinău	176
8.	Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”	10
9.	Școala Profesională nr. 7, mun. Chișinău	157
10.	Universitatea de Stat „A. Russo” or. Bălți	52
11.	Liceul Republican „I. Creangă” or. Bălți	26
12.	Colegiul de Industrie Ușoară, or. Bălți	70
13.	Școala profesională nr. 3, or. Bălți	54
14.	Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul	330
15.	Centre frecventate de către copiii cu CES din RM	86

Ierarhiile orientărilor valorice în funcție de factorul instituțiile în care învață adolescenții - Testul orientărilor valorice (M. Rokeach)

Aplicând **Testul orientărilor valorice - M. Rokeach** adolescenții, în cadrul experimentului de constatare, au obținut diverse ierarhii ale orientărilor valorice terminale și instrumentale. Valorile terminale și valorile instrumentale au fost aranjate de către adolescenți, în ordinea importanței acestora pentru ei, astfel încât acestea au obținut, respectiv, punctaj diferit. În conformitate cu acest punctaj atât *valorile terminale (scop)*, cât și *valorile instrumentale (mijloc)* au obținut și ranguri diferite.

De altfel, subliniem că în conformitate cu concepția lui Rokeach M. **valorile terminale (scop)** reflectă convingerea că orice scop final al existenței individuale din punct de vedere personal sau social merită să fie urmărit, iar aceste valori finalități, reprezentate de idealuri sau

scopuri sunt: 1. viața activă; 2. înțelepciunea vieții; 3. sănătate; 4. muncă interesantă; 5. frumusețea naturii și a artei; 6. dragoste; 7. bunăstare materială; 8. prieteni buni, fideli; 9. apreciere socială; 10. cunoaștere; 11. viața productivă; 12. dezvoltare continuă; 13. distracții; 14. libertate; 15. viață familială fericită; 16. fericirea altora; 17. creație; 18. încredere în sine.

Valorile instrumentale (mijloc), care prezintă convingerea că un anumit mod de acțiune din punct de vedere personal și social este preferabil în toate situațiile, desemnate de modurile de conduită sunt: 1. acuratețe; 2. educație; 3. exigențe înalte; 4. energie de viață; 5. executivitate; 6. independență; 7. intransigență față de sine și alții; 8. studii; 9. responsabilitate; 10. raționalism; 11. autocontrol; 12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor; 13. voință; 14. toleranță; 15. viziuni largi; 16. onestitate; 17. eficacitate în activitate; 18. delicatețe.

Menționăm că în prezenta lucrare am luat în considerație concepțiile autorilor M.C. Яницкий și A.B. Серый [373], divizând ierarhia individuală a orientărilor valorile în trei grupuri egale și anume: primul grup - grupul valorilor **preferate, semnificative** (rangul 1-6 în ierarhie); al doilea grup – cel al valorilor **indiferente, neînsemnate** (rangul 7-12 în ierarhie); și al treilea grup – cel al valorilor **respinse, ne semnificative** (rangul 13-18 în ierarhie).

Rezultatele obținute pentru valorile terminale și instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova sunt prezentate în tabelul A 7.1.

Tabelul 5.2. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova

Nr./o.	VALORI TERMINALE	Nr./o.	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	18. încredere în sine	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	10. cunoaștere	6.	9. responsabilitate
7.	12. dezvoltare continuă	7.	13. voință
8.	1. viața activă	8.	15. viziuni largi
9.	7. bunăstare materială	9.	16. onestitate
10.	8. prieteni buni, fideli	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	17. creație	14.	3. exigențe înalte
15.	9. apreciere socială	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Analizând punctajul și rangul obținut (tabelul A7.1) pentru **valorile terminale** și **valorile instrumentale** observăm modul în care se stabilesc ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova, iar în tabelul 5.2 prezentăm aceste ierarhii. Punctajul mic obținut pentru valori le plasează pe acestea în vârful ierarhiei, iar punctajul mare denotă faptul că valorile au fost considerate neprioritare, respectiv, adolescenții plasându-le la sfârșitul ierarhiei.

Observăm că pentru adolescenții chestionați dintre valorile terminale (tabelul 5.2) prioritare sunt: *sănătatea; viața familială fericită; dragoste* precum și *încrederea în sine*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *apreciere socială; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care cau participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute pentru valorile instrumentale am obținut o altă ierarhie. Astfel observăm că pentru adolescenți prioritare sunt următoarele valori instrumentale: *educație; studii; independență și autocontrol*. Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *eficacitate în activitate; toleranță; delicatețe; intransigență față de sine și alții*; ceea ce, la fel, denotă că acestea nu sunt importante pentru viața adolescenților.

Rezultatele obținute pentru valorile terminale și instrumentale ale adolescenților din cadrul tuturor celorlalte instituții sunt prezentate în Anexa 7 (Tabele A 7.2-A 7.26).

În contextul dat, analizând doar rezultatele ierarhiilor orientărilor valorice a adolescenților care își fac studiile în mediile universitare observăm că aceștia au plasat pe primele trei poziții ale ierarhiilor aceleași valori terminale și anume: 1. *sănătatea*; 2. *viața familială fericită* și 3. *dragoste*. Începând cu poziția a patra în ierarhii sunt înregistrate mai multe diferențe, iar la sfârșitul acestora adolescenții plasează valorile: *frumusețea naturii și a artei; creație; fericirea altora și distracții*. Cu referire la valorile instrumentale este de evidențiat că toți subiecții, din mediile universitare, chestionați plasează pe prima poziție în ierarhii valoarea *educație*, apoi începând cu poziția a doua, în general, se înregistrează diferențe. De altfel, conform punctajului acumulat, pe ultimele poziții 17 și 18 se plasează în toate ierarhiile valorile instrumentale *delicatețe și intransigență față de sine și alții*, fiind respectiv puțin apreciate de adolescenți.

Rezultatele generale obținute pentru valorile terminale și instrumentale sunt prezentate în tabelul A 7.25. Astfel, analizând punctajul și rangul obținut (Tabelul A 7.25) pentru **valorile terminale** și **valorile instrumentale** observăm modul în care se stabilesc *ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților din generația Z* (născută între 1995 și 2010) *sau generația DITTO (Diversity, Individualism, Teamwork, Technology, Organizational Support)* [133, p. 116], iar în tabelul 5.3 prezentăm aceste ierarhii. Punctajul mic obținut pentru valori le

plasează pe acestea în vârful ierarhiei, iar punctajul mare denotă faptul că valorile au fost considerate neprioritare, respectiv, adolescenții plasându-le la sfârșitul ierarhiei.

Tabelul 5.3. Ierarhia pentru VT și VI ale adolescenților

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Din tabelul 5.3. observăm că pentru adolescenții din generația Z dintre valorile terminale prioritare sunt: *sănătatea; viața familială fericită; dragoste* precum și *viață activă*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *creație; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care au participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute pentru valorile instrumentale am obținut o altă ierarhie. Astfel observăm că pentru adolescenți prioritare sunt următoarele valori instrumentale: *educație; studii; independență și autocontrol*. Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *eficacitate în activitate; toleranță; delicatețe; intransigență față de sine și alții* ceea ce, la fel, denotă că acestea nu sunt importante pentru viața adolescenților.

Subliniem că actualmente în Proiectul Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” sunt prezentați factori cauzali pentru compartimentul (6) *Sănătatea copiilor, elevilor, tinerilor și deprinderile de viață* menționându-se: lipsa educației complexe obligatorii pentru sănătate, insuficiența implementării pe scară largă a modelului de școală promotoare de sănătate, care să asigure crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor și tinerilor și să contribuie la dezvoltarea rezilienței, persistența în sistem a unui potențial nevalorificat de implementare a educației pentru sănătate și a educației fizice a copiilor, elevilor, tinerilor [179, p.

13]. Menționăm că aceste dimensiuni ar fortifica înțelegerea valorii sănătate, de către adolescenți, la nivel comportamental.

Este important să comparăm rezultatele obținute de noi, în studiul realizat cu privire la orientările valorice ale adolescenților, cu rezultatele altor studii realizate cu privire la valori în diferite perioade de timp.

S. Spînu în lucrarea *Criza valorilor europene în rândul tinerilor din Republica Moldova* (2016), pentru a obține o informație veridică despre atitudinea tinerilor față de realitățile create, a efectuat un sondaj la care au participat persoane cu vârste între 16 și 20 de ani din 24 de localități din Republica Moldova. Obiectivul general l-a constituit urmărirea atitudinii respondenților față de categoriile de valori economice, vitale, juridice, politice, estetice, morale și religioase.

Autorul menționează că potrivit sondajului, pentru respondenți: – materialismul reprezintă o stare de spirit dominantă; – capacitatea de a crea valori mai ample este redusă; – vedetismul și individualismul este normă, ideea că doar separat pot munci cu adevărat este dominantă; – valorile vitale, cum ar fi sănătatea, puterea, frumusețea fizică, prospețimea și forța temperamentului sunt tratate uneori ca niște scopuri ale vieții și ca niște categorii personale ale spiritului; – valorile juridice, care au rolul de a asigura cadrul legal de viață al persoanelor fizice sau juridice, sunt dezaprobat și criticate; – majoritatea nu au o atitudine politică, sunt dezorientați în tumultul de evenimente, fiindu-le dificil să facă alegerea corectă; – importanța valorii teoretice, a adevărului este minimalizată; – valorile științifice nu prezintă interes în sine; – valorile estetice, adică diversele spețe ale frumuseții naturale și ale artei, nu creează sentimentul de admirație; – valorile morale, cum ar fi bunătatea, bărbăția, caritatea, cumpătarea, dreptatea, iubirea, vitejia etc., sunt apreciate ca fiind depășite; – scade valoarea creștinismului, a sacrului; – sentimentul de identitate națională și limbă maternă este confuz. Analiza rezultatelor sondajului a permis crearea unui „portret-robot” al tânărului din localitățile rurale, care pare a fi dezorientat, pesimist, aflat în căutarea unei noi identități etnice, lingvistice și religioase, acordând supremație valorilor materiale în detrimentul altor tipuri de valori. Traectoria evolutivă în viață nu este definită, el părând a fi nesigur în încercarea de a conștientiza ce este valoare și în încercarea de a delimita valoarea de nonvaloare. Este evident că o renaștere a vieții spirituale a tinerilor s-ar produce dacă în educație s-ar reveni la valorile românești și europene tradiționale, ar fi combătut individualismul și materialismul, ar fi formată o elită intelectuală și ar fi împărtășite valorile creștine, susține S. Spînu [176, p. 112].

Un alt studiu la acest subiect este realizat de către S. Rusnac și S. Clivadă [163] în care se menționează că tinerii cu orientare heterosexuală (150 respondenți, 2008) consideră prioritare valorile scopuri precum prezența prietenilor buni și fideli, dezvoltarea și libertatea aflate în

raport de corelare cu viața activă și serviciul captivant, iar din categoria valorilor-mijloc prioritare sunt: autocontrol, voință, autonomie și voie bună.

În aceeași ordine de idei, la nivel comparativ, găsim importantă viziunea autoarei T. Blyznyuk care utilizând abordarea lui M. Rokeach a realizat un studiu în perioada octombrie-decembrie 2016 la Harkov (Ucraina), rezultatele fiind publicate în 2017, pentru a evalua valorile generaționale ale generației ucrainene Y pe baza evaluării, comparării și analizei structurii valorilor generaționale a elevilor și studenților. Ca rezultat al cercetării, s-a stabilit că valorile dominante în viața generației ucrainene Y sunt valorile familiale (crearea familiei, procreția și îngrijirea părinților). Această generație este, de asemenea, axată pe obținerea unui succes semnificativ în afaceri, dezvoltare personală, creșterea carierei și atingerea obiectivelor. Autoarea cănsideră că rezultatele studiului privind structura valorilor generației Y vor face posibilă elaborarea de recomandări privind adaptarea sistemelor de management al personalului în conformitate cu profilul valorilor acestei generații care devine acum parte a populației adulte din Ucraina.

Pe baza rezultatelor analizei valorilor terminale ale studenților și a elevilor, T. Blyznyuk a determinat valorile terminale de bază ale generației Y, care definesc poziția lor de viață. Astfel, a fost formată *ierarhia valorilor terminale ale reprezentanților generației ucrainene Y*, rangurile de conducere (1-6 ranguri) în structura generală a valorilor terminale ale generației ucrainene Y fiind: 1. sănătate; 2. viața activă; 3. prieteni buni și fideli; 4. dragoste; 5. viața familială fericită; 6. încredere în sine.

Printre valorile terminale care sunt neimportante sau absolut respinse de generația Y (rangul 16-18), elevii și studenții au evidențiat valorile: 1. fericirea altora; 2. creație; 3. frumusețea naturii și a artei.

Aceste rezultate incluse în studiul autoarei T. Blyznyuk [376] este unul din puținele care reliefează realitatea recentă. Fiind realizat cu aceeași metodă și anume testul orientărilor valorice M. Rokeach ne oferă oportunitatea de a face comparație relevantă.

Ierarhiile orientărilor valorice în funcție de criteriul instituțiile în care învață adolescenții - Testul pentru determinarea valorilor (M.C. Януцкiй)

Aplicând *Testul pentru determinarea valorilor – M.C. Януцкiй* adolescenții au obținut diverse ierarhii pentru indicatorii orientării spre valorile adaptării; indicatorii orientării spre valorile socializării; indicatorii orientării spre valorile individualizării.

Rezultatele cu referire la *Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Януцкiй* obținute de către adolescenții din cadrul Universității de Stat din Moldova sunt prezentate în tabelul A 7.27. Din acest tabel observăm faptul că în conformitate cu *testul pentru determinarea valorilor - M.C.*

Януцкiй, adolescenții din cadrul Universității de Stat din Moldova consideră prioritare valori precum: *bunăstarea familiei; menținerea forței și a sănătății; autorealizare intelectuală și creativă*. Ierarhia finalizează cu următoarele valorile: *respectul altora, apreciere socială; păstrarea ordinii și a stabilității în societate; făurirea unei societăți mai umane și tolerante* - ceea ce denotă că acestea nu sunt importante pentru adolescenți. Aceste valori determină ierarhia indicatorilor orientării spre: 1. valorile socializării (punctaj - 4173); 2. valorile adaptării (punctaj - 4016); 3. valorile individualizării (punctaj - 4977).

În Anexa 7 (Tabeluri 7.28-7.38) sunt prezentate rezultatele cu referire la *Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Януцкiй* obținute de către adolescenții din toate instituțiile din care fac parte subiecții chestionați.

Rezultatele generale cu referire la *Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Януцкiй* obținute de către adolescenți sunt prezentate în tabelul 5.4.

Tabelul 5.4. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Януцкiй

	VALORI
1.	Bunăstarea familiei
2.	Menținerea forței și a sănătății
3.	Autorealizare intelectuală și creativă
4.	Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) material
5.	Serviciu interesant, prestigios
6.	Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice
7.	Respectul altora, apreciere socială
8.	Păstrarea ordinii și a stabilității în societate
9.	Făurirea unei societăți mai umane și tolerante

Din tabelul 5.4. observăm faptul că, în general, adolescenții care au participat la experimentul de constatare, consideră prioritare valori precum: *bunăstarea familiei; menținerea forței și a sănătății; autorealizare intelectuală și creativă*. Ierarhia finalizează cu următoarele valorile: *respectul altora, apreciere socială; păstrarea ordinii și a stabilității în societate; făurirea unei societăți mai umane și tolerante* - ceea ce denotă că acestea nu sunt importante pentru adolescenți. Aceste valori determină ierarhia indicatorilor orientării spre: 1. valorile socializării (27813); 2. valorile adaptării (28951); 3. valorile individualizării (34530).

Relațiile dintre nivelurile adaptării psihosociale și orientările valorice ale adolescenților

Implicarea adaptării psihosociale în sistemul de valori al adolescenților poate fi stabilită prin analize statistice folosind metode de comparare și corelare a datelor. Mediile stabilite pentru valorile terminale în funcție de nivelurile adaptării psihosociale sunt prezentate în tabelul A 9.1. și figura 5.1. În tabelul A 9.1. sunt prezentate diferențele dintre medii în funcție de nivelul adaptării psihosociale a adolescenților pentru orientările valorice terminale: viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare

materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine.

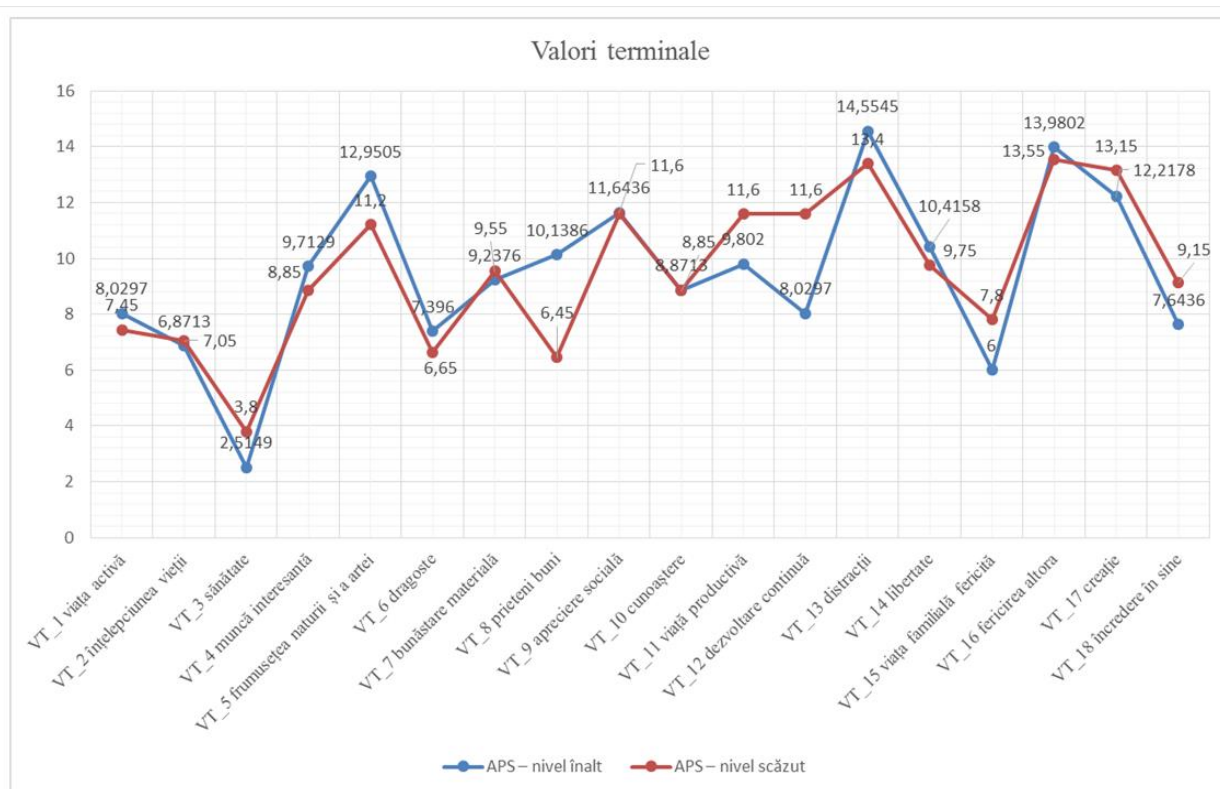

Fig. 5.1. Mediile pentru valorile terminale în funcție de nivelurile APS

Rezultatele prezentate demonstrează că orientările valorice terminale diferă în funcție de nivelul adaptării psihosociale a adolescenților. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții care denotă nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viața activă, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, distracții, libertate, fericirea altora.

Subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții care denotă nivel înalt al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: înțelepciunea vieții, sănătate, bunăstare materială, viață productivă, dezvoltare continuă, viață familială fericită, creație, încredere în sine.

Pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după nivelul adaptării psihosociale a adolescenților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 9.2. Analizând datele prezentate în acest tabel pentru valorile terminale (viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare

continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine) putem afirma că există diferențe semnificative dintre adolescenții cu nivel înalt și scăzut al adaptării psihosociale pentru valorile: prieteni buni și fideli ($t=3,71$; $p=0,001$); dezvoltare continuă ($t=-3,47$; $p=0,001$);

Mediile stabilite pentru valorile instrumentale (acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe) în funcție de nivelurile adaptării psihosociale sunt prezentate în tabelul A 9.3 și figura 5.2.

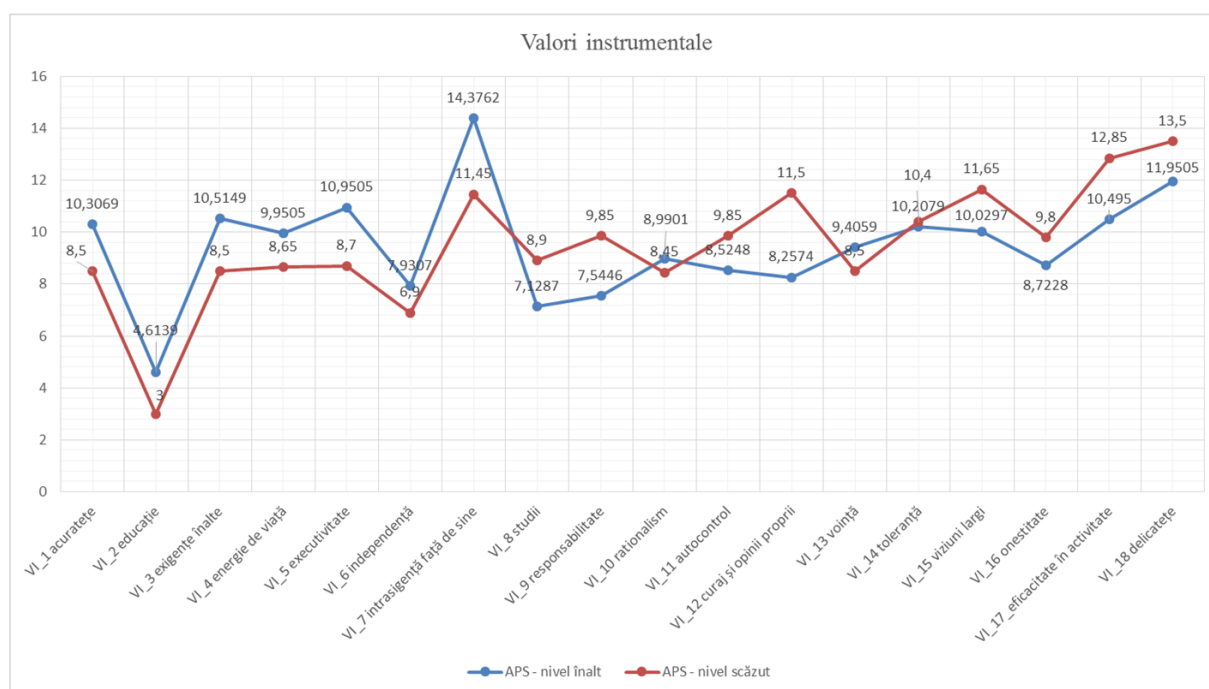

Fig. 5.2. Mediile pentru valorile instrumentale în funcție de nivelurile APS

În acest caz rezultatele prezentate demonstrează că orientările valorice instrumentale diferă în funcție de nivelul de adaptare psihosocială. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, raționalism, voință.

Totodată subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: studii, responsabilitate, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe. Conform datelor obținute la testul T prezentate în tabelul A 9.4. determinăm că există diferențe dintre

mediile variabilelor la subiecții cu nivel înalt și la subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice instrumentale: executivitate ($t=1,99$; $p=0,049$); intransigență față de sine și alții ($t=2,89$; $p=0,005$); responsabilitate ($t=-2,00$; $p=0,048$); curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor ($t=-3,04$; $p=0,003$); eficiență în activitate ($t=-2,10$; $p=0,038$).

5.3. Profilurile psihologice ale personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice

5.3.1. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al adaptării psihosociale din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale

Un indice obiectiv de evaluare a impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale este ierarhizarea acestor valori de către adolescenți. Aplicând *Testul orientărilor valorice - M. Rokeach* adolescenții cu diferit nivel de adaptare psihosocială au obținut diverse ierarhii ale orientărilor valorice terminale și instrumentale. Deci, valorile terminale și valorile instrumentale au fost aranjate de către adolescenți, în ordinea importanței acestora pentru ei, astfel încât acestea au obținut, respectiv, punctaj diferit. În conformitate cu acest punctaj atât *valorile terminale (scop)*, cât și *valorile instrumentale (mijloc)* au obținut și ranguri diferite.

Rezultatele obținute de către adolescenții cu nivel înalt de adaptare psihosocială pentru valorile terminale și valorile instrumentale sunt prezentate în tabelul A 9.5. Analizând punctajul și rangul obținut (tabelul A 9.5) pentru **valorile terminale** și **valorile instrumentale** observăm modul în care se stabilesc ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților cu nivel înalt de dezvoltare a adaptării psihosociale, iar în figura 5.3 prezentăm aceste ierarhii. Punctajul mic obținut pentru valori le plasează pe acestea în vârful ierarhiei, iar punctajul mare denotă faptul că valorile au fost considerate neprioritare, respectiv, adolescenții plasându-le la sfârșitul ierarhiei.

Analizând figura 5.3. observăm că pentru adolescenții cu nivel înalt al adaptării psihosociale dintre valorile terminale (scop) prioritare sunt: *sănătatea; viața familială fericită; înțelepciunea vieții; dragostea; încrederea în sine* precum și viața activă. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *libertate; apreciere socială; creație; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care cau participat în cadrul experimentului.

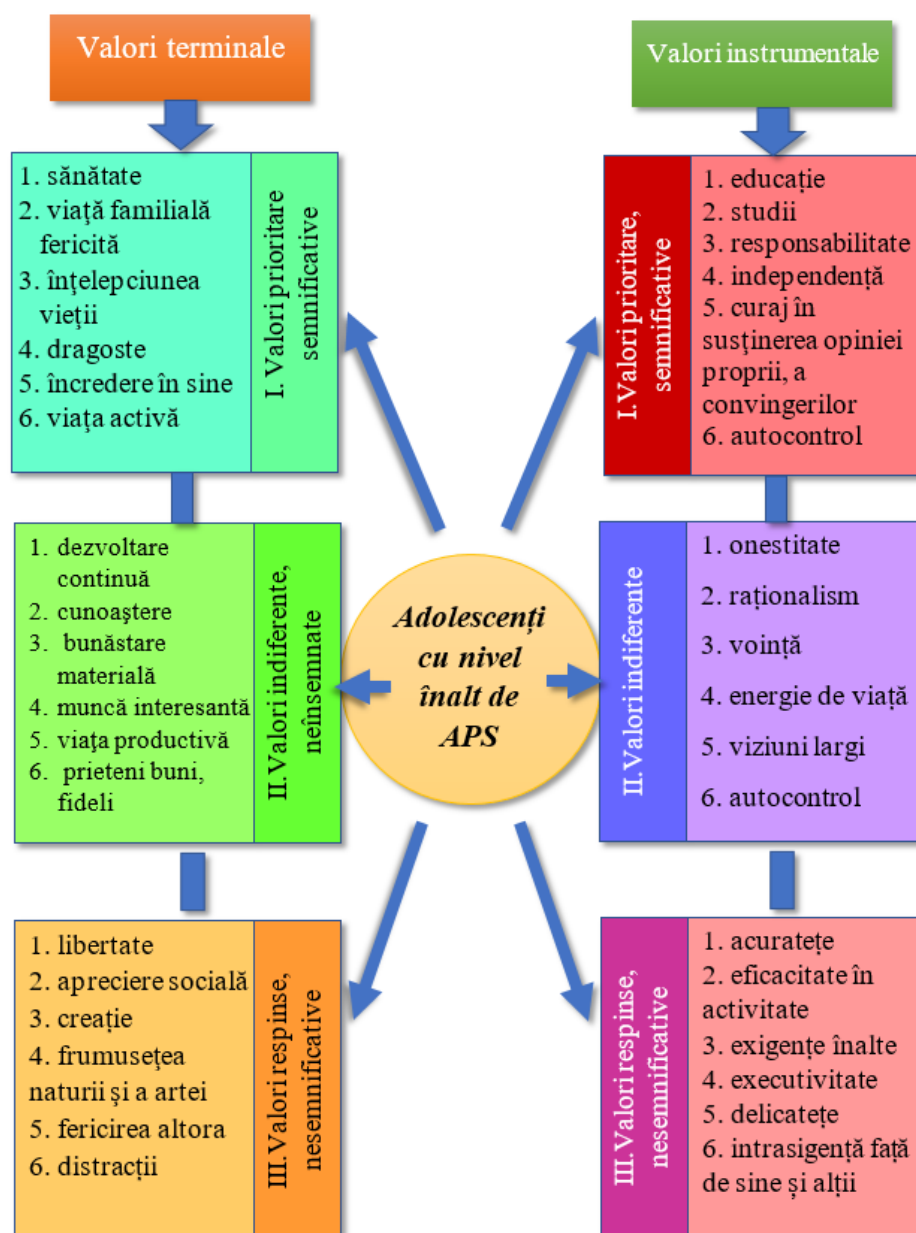

Fig. 5.3. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al APS din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale

Conform rangurilor obținute observăm că pentru adolescenții cu nivel înalt al adaptării psihosociale prioritare sunt următoarele valori instrumentale: *educație; studii; responsabilitate; independență curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor; autocontrol*. Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *acuratețe; eficacitate în activitate; exigențe înalte; executivitate; delicatețe; intrasigență față de sine și alții*.

Rezultatele obținute de către adolescenții cu nivel scăzut de adaptare psihosocială pentru valorile terminale și valorile instrumentale sunt prezentate în tabelul A 9.6. Analizând punctajul și rangul obținut în tabelul dat pentru **valorile terminale** și **valorile instrumentale** observăm modul în care se stabilesc ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților cu nivel scăzut de dezvoltare a adaptării psihosociale, iar în tabelul 5.5 prezentăm aceste ierarhii.

Tabelul 5.5. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților cu nivel scăzut al adaptării psihosociale

Nr. /o.	VALORI TERMINALE	Nr. /o.	VALORI INSTRUMENTALE
1.	sănătate	1.	educație
2.	prieteni buni, fideli	2.	independență
3.	dragoste	3.	raționalism
4.	înțelepciunea vieții	4.	acuratețe
5.	viața activă	5.	exigențe înalte
6.	viață familială fericită	6.	voință
7.	muncă interesantă	7.	energie de viață
8.	cunoaștere	8.	executivitate
9.	încredere în sine	9.	studii
10.	bunăstare materială	10.	onestitate
11.	libertate	11.	responsabilitate
12.	frumusețea naturii și a artei	12.	autocontrol
13.	apreciere socială	13.	toleranță
14.	viața productivă	14.	intransigență față de sine și alții
15.	dezvoltare continuă	15.	curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
16.	creație	16.	viziuni largi
17.	distracții	17.	eficacitate în activitate
18.	fericirea altora	18.	delicatețe

Din tabelul 5.5 observăm că pentru adolescenții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale dintre valorile terminale (scop) prioritare sunt: *sănătatea; prieteni buni și fideli; dragoste; înțelepciunea vieții*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *dezvoltarea continuă; creație; distracții și fericirea altora* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care au participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute observăm că pentru adolescenții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale prioritare sunt următoarele valori instrumentale: *educație; independență; raționalism și acuratețe*. Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor; viziuni largi; eficacitate în activitate; delicatețe*.

În concluzie menționăm că ierarhiile valorice terminale și instrumentale la adolescenții cu nivel înalt și scăzut de dezvoltare a adaptării sociale sunt diferite.

Aplicând *Testul pentru determinarea valorilor – M.C. Яницкий* adolescenții cu nivel înalt și scăzut al adaptării psihosociale au obținut diverse ierarhii pentru indicatorii orientării spre valorile adaptării; indicatorii orientării spre valorile socializării; indicatorii orientării spre valorile individualizării.

Rezultatele cu referire la *Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Яницкий* obținute de către adolescenții din grupul 1 și 2 sunt prezentate în tabelul 5.6.

Tabelul 5.6. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Януцкуй pentru adolescenții cu nivel înalt și scăzut al adaptării psihosociale

VALORI			
Nr. de ordine	Grup 1 Adolescenți cu nivel înalt al APS	Nr. de ordine	Grup 2 Adolescenți cu nivel scăzut al APS
1.	Bunăstarea familiei	1.	Bunăstarea familiei
2.	Menținerea forței și a sănătății	2.	Menținerea forței și a sănătății
3.	Autorealizare intelectuală și creativă	3.	Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) material
4.	Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) material	4.	Autorealizare intelectuală și creativă
5.	Serviciu interesant, prestigios	5.	Serviciu interesant, prestigios
6.	Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	6.	Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice
7.	Respectul altora, apreciere socială	7.	Păstrarea ordinii și a stabilității în societate
8.	Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	8.	Respectul altora, apreciere socială
9.	Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	9.	Făurirea unei societăți mai umane și tolerante

Din tabelul 5.6 observăm faptul că în conformitate cu testul pentru determinarea valorilor - M.C. Януцкуй, adolescenții cu nivel înalt al adaptării psihosociale consideră prioritare valori precum: *bunăstarea familiei; menținerea forței și a sănătății; autorealizare intelectuală și creativă*. Adolescenții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale în valorile prioritare includ valoarea *lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială* în detrimentul valorii *autorealizare intelectuală și creativă*. Pentru ambele grupuri valorile selectate determină ierarhia indicatorilor orientării spre: 1. valorile socializării; 2. valorile adaptării; și 3. valorile individualizării.

5.3.2. Profilul valorilor prioritare ale personalității adolescentului în funcție de factorii psihosociali: gen, mediul de proveniență, profilul studiilor, vârstă, reușită academică, venit lunar, suferință din cauza unei boli, părinți plecați peste hotare

Rezultatele obținute în urma aplicării Testului orientărilor valorice (M. Rokeach) celor 2029 de subiecți experimentali a oferit oportunitatea de a determina profilurile valorice ale personalității adolescentului nu doar doar în conformitate cu factorul - nivelul de adaptare psihosocială -, ci și în funcție de alți factori psihosociali studiați și anume: gen (masculin / feminin), mediul de proveniență (urban / rural), profilul studiilor (umanist / real), vârstă (14-15 ani / 19-20 ani și / 24-25 ani), reușită academică (media 9-10 / media 6-7), venit lunar (1500 lei / 8000 lei), suferință din cauza unei boli (da-nu), părinți plecați peste hotare (cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare).

Profilul psihologic al personalității adolescentului de diferit gen (masculin / feminin) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

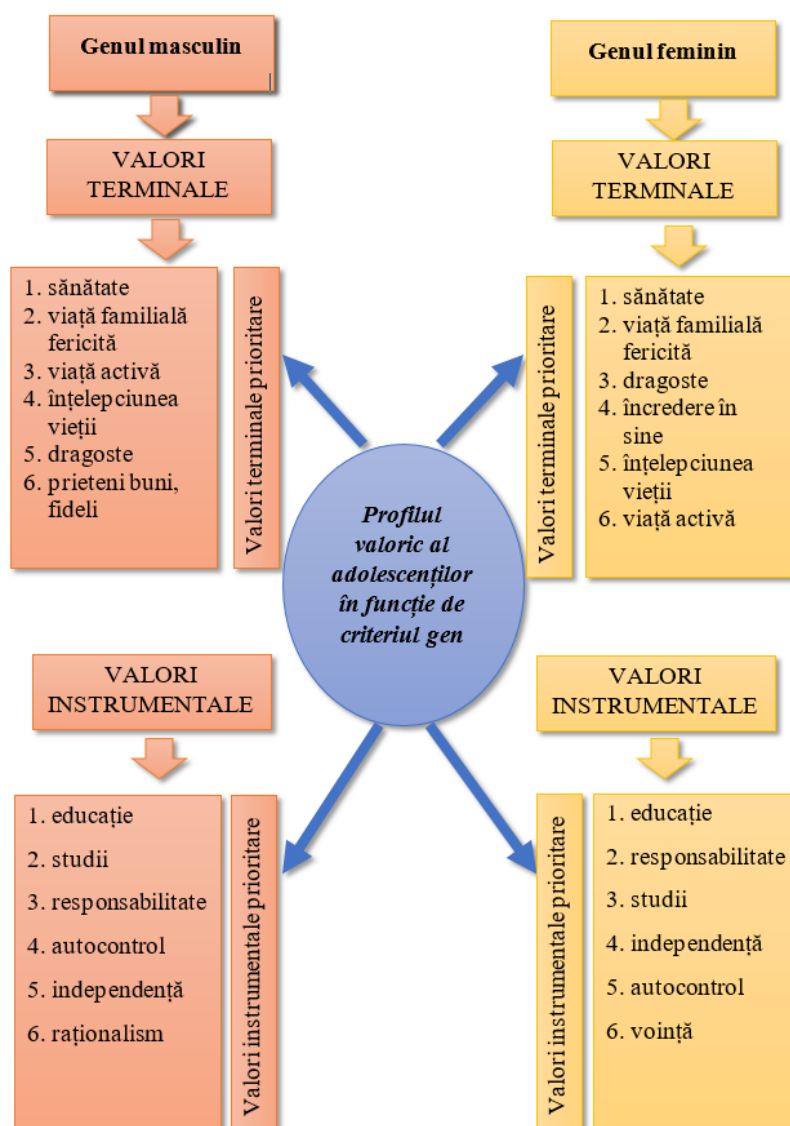

Fig. 5.4. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferit gen (*masculin / feminin*) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Pentru adolescenții de gen masculin (figura 5.4), conform mediilor obținute, dintre valorile terminale prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; viață activă, înțelepciunea vieții; dragoste; prieteni buni, fideli*. Valorile instrumentale prioritare ale adolescenților de gen masculin sunt: *educație; studii; responsabilitate; autocontrol; independență; raționalism*. Adolescenții de gen feminin consideră prioritare valorile terminale: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; încredere în sine; înțelepciunea vieții; viață activă*. În același context subiecții consideră prioritare valorile instrumentale: *educație; responsabilitate; studii; independență; autocontrol; voință*.

În cercetarea realizată ne-am propus să determinăm care este profilul personalității adolescentului cu privire la orientările valorice prioritare în funcție de criteriul *mediul de proveniență (urban/rural) a adolescenților*. Astfel au fost obținute diverse ierarhii ale

orientărilor valorice terminale și instrumentale. Rezultatele obținute de către adolescenții din mediul urban, în acest caz, sunt prezentate în figura 5.5.

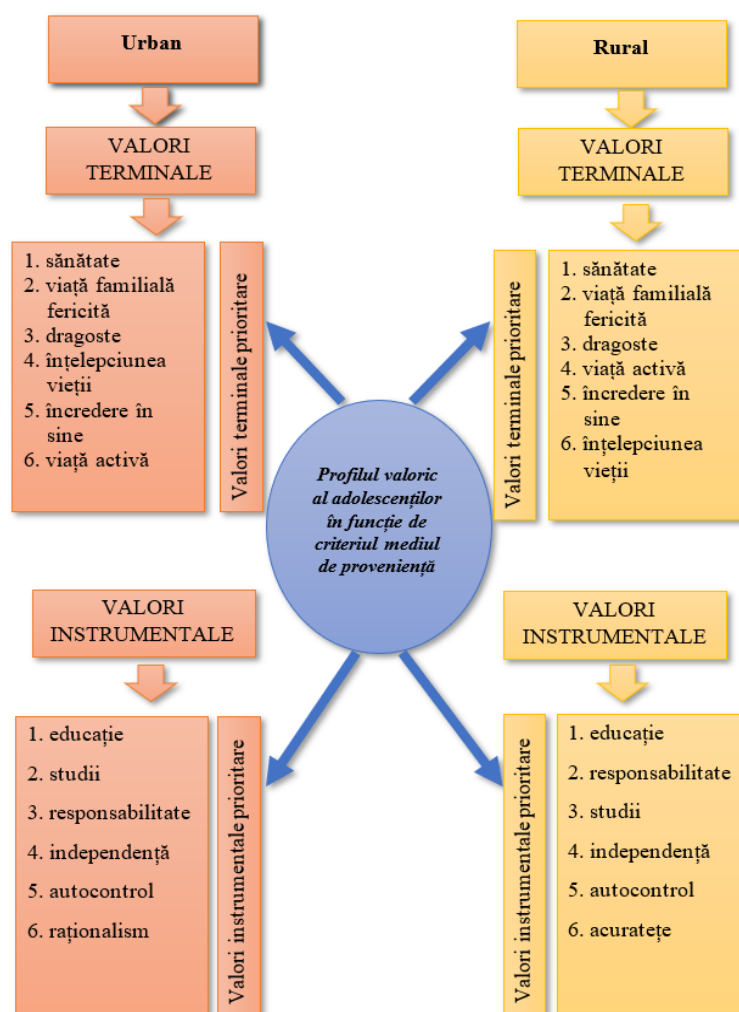

Fig. 5.5. Profilul psihologic al personalității adolescentului din diferite medii de proveniență (urban / rural) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Din figura 5.5. observăm că pentru adolescenții cu proveniență din mediul urban, conform mediilor obținute, dintre valorile terminale prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; înțelepciunea vieții; încredere în sine* precum și *viață activă*. Valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol; raționalism*. Adolescenții cu proveniență din mediul rural consideră prioritare valorile terminale: *sănătate; viață familială fericită; dragoste, viață activă; încredere în sine; înțelepciunea vieții*. Aceeași subiecți consideră prioritare valorile instrumentale: *educație; responsabilitate; studii; independență; autocontrol; acuratețe*.

În acest context, la nivel comparativ, găsim important studiul realizat de către S. Briceag [17], publicat în 1999, cu referire la referințele valorice la adolescenții din mediul urban și rural. Astfel au fost prezentate rezultatele obținute în urma chestionării a 600 de adolescenți din mediul urban (municipiul Bălți) și 429 de adolescenți din mediul rural (Edineț, Râșcani, Glodeni,

Sîngerei, Soroca) de gen masculin (500 adolescenți) și de gen feminin (529 adolescenți). Astfel fiind aplicat *Inventarul de reflecții valorice* autoarea a prezentat ierarhizarea valorilor adolescenților din mediul urban în felul următor: rang I – să iubești și să fii iubit; să te poți cunoaște pe tine însuși; să faci parte dintr-o familie bună; să ai o meserie sigură; rang II – să nu suferi de nici o boală; să ai studii înalte. Pentru adolescenții din mediul rural sunt caracteristice următoarele reflecții valorice: rang I – să faci parte dintr-o familie bună; să nu suferi de nici o boală; rang II – să iubești și să fii iubit; să te simți protejat moral și psihologic; să ai studii înalte.

Un alt studiu cu referire la orientările valorice în aceeași perioadă, în anul 1999, este realizat de către L. Svetlicinîi [180]. Astfel aplicând testul orientărilor valorice elaborat de către M. Rokeach, pentru un eșantion de 50 de adolescenți cercetătoarea a obținut următoarea ierarhie a *valorilor terminale* (rang 1-18) pentru adolescenții din mediul rural (care locuiesc la sat): 1. sănătate; 2. dragoste; 3. viața materială asigurată; 4. prieteni buni și fideli; 5. distracții; 6. libertate; 7. viață productivă; 8. cunoaștere; 9. înțelepciunea vieții; 10. muncă interesantă; 11. apreciere socială; 12. încredere în sine; 13. viața familială fericită; 14. fericirea altora; 15. viața activă; 16. frumusețea naturii și a artei; 17. dezvoltare continuă; 18. creația.

Aici este prezentată și ierarhia valorilor instrumentale a adolescenților din mediul rural: 1. raționalism; 2. curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor; 3. responsabilitate; 4. voință; 5. educație; 6. executivitate; 7. studii; 8. acuratețe; 9. independență; 10. eficacitate în activitate; 11. exigențe înalte; 12. delicatețe; 13. onestitate; 14. toleranță; 15. viziuni largi; 16. autocontrol; 17. intransigență față de sine și alții; 18. energie de viață.

Pentru adolescenții din mediul urban este caracteristică următoarea ierarhie a valorilor terminale: 1. viața materială asigurată; 2. distracții; 3. dragoste; 4. sănătate; 5. libertate; 6. viață productivă; 7. cunoaștere; 8. prieteni buni și fideli; 9. viața familială fericită; 10. apreciere socială; 11. muncă interesantă; 12. viața activă; 13. dezvoltare continuă; 14. fericirea altora; 15. încredere în sine; 16. frumusețea naturii și a artei; 17. înțelepciunea vieții; 18. creația.

Pentru adolescenții din mediul urban este caracteristică următoarea ierarhie a valorilor instrumentale: 1. voință; 2. educație; 3. responsabilitate; 4. raționalism; 5. curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor; 6. acuratețe; 7. studii; 8. executivitate; 9. independență; 10. exigențe înalte; 11. onestitate; 12. energie de viață; 13. autocontrol; 14. eficacitate în activitate; 15. delicatețe; 16. viziuni largi; 17. intransigență față de sine și alții; 18. toleranță .

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferit profil al studiilor (umanist / real) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Un alt criteriu după care au fost stabilite orientările valorice prioritare a fost *profilul studiilor (umanist / real) adolescenților*. Ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale conform acestui criteriu sunt prezentate grafic în figura 5.6.

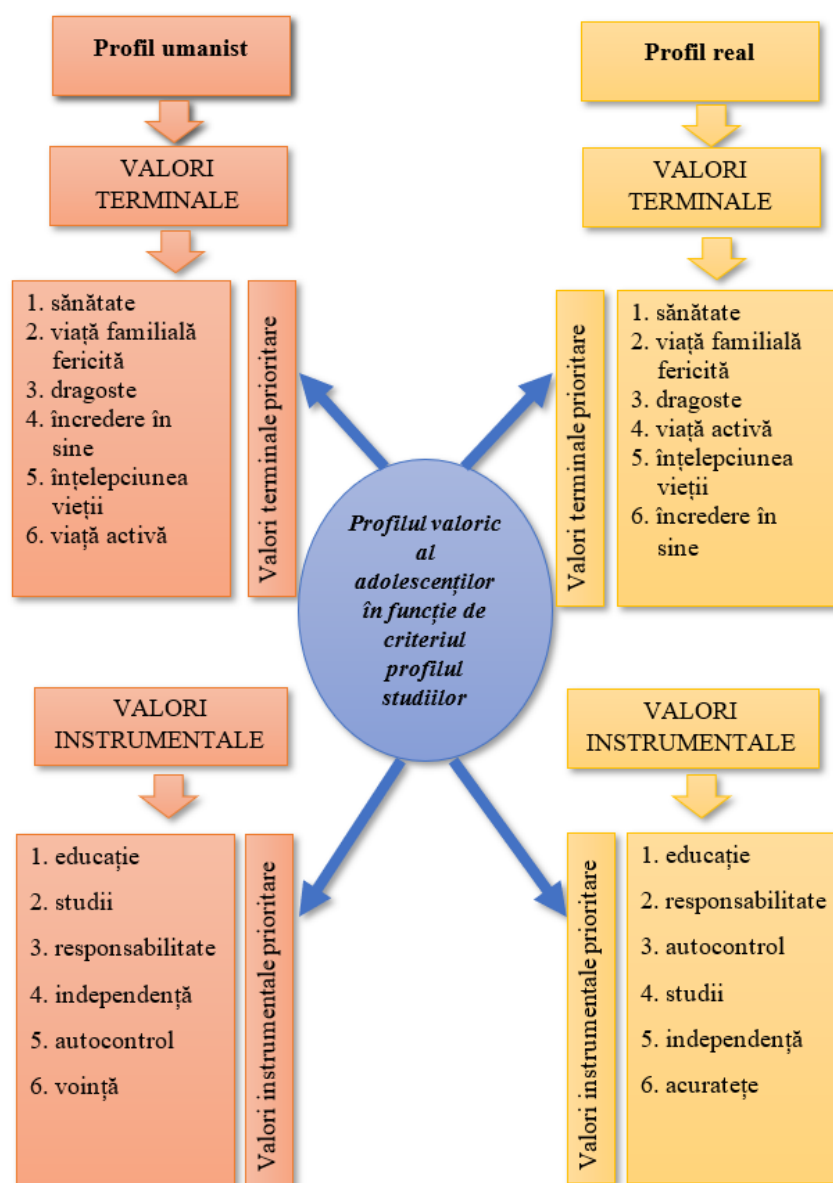

Fig. 5.6. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferit profil al studiilor (umanist / real) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Rezultatele demonstrează că adolescenții care își fac studiile la facultățile cu profil umanist consideră prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste; încredere în sine; înțelepciunea vieții* precum și *viață activă*, iar dintre valorile instrumentale prioritare sunt în viziunea lor *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol; voință*. Cu privire la ierarhiile obținute de către adolescenții care își fac studiile la facultățile cu profil real subliniem că aceștia consideră prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste, viață activă; înțelepciunea vieții; încredere în sine*, de altfel, aceiași subiecți consideră prioritare valorile instrumentale: *educație; responsabilitate; autocontrol; studii; independență; acuratețe*.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 19-20 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

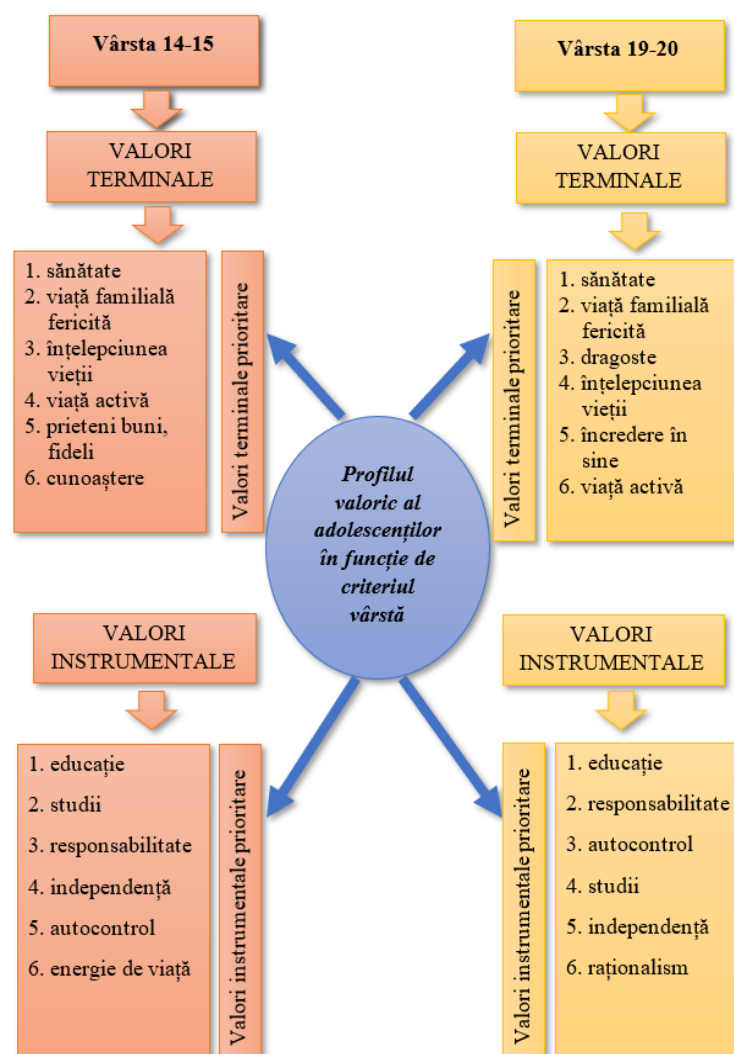

Fig. 5.7. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 19-20 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Ierarhiile prezentate în figura 5.7 demonstrează că în profilul psihologic al adolescenților cu vârsta de 14-15 ani prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; înțelepciunea vieții; viață activă; prieteni buni, fideli; cunoaștere*, iar dintre valorile instrumentale prioritare sunt în viziunea lor *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol* precum și *energie de viață*. Cu privire la ierarhiile obținute de către adolescenții cu vârsta de 19-20 de ani obținem, conform rezultatelor, că aceștia consideră prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste; înțelepciunea vieții; încredere în sine; viață activă*; iar din valorile instrumentale prioritare se obțin: *educație; responsabilitate; autocontrol; studii; independență; raționalism*.

La nivel comparativ, în continuare vom reliefa profilul personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 24-25 ani.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 24-25 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

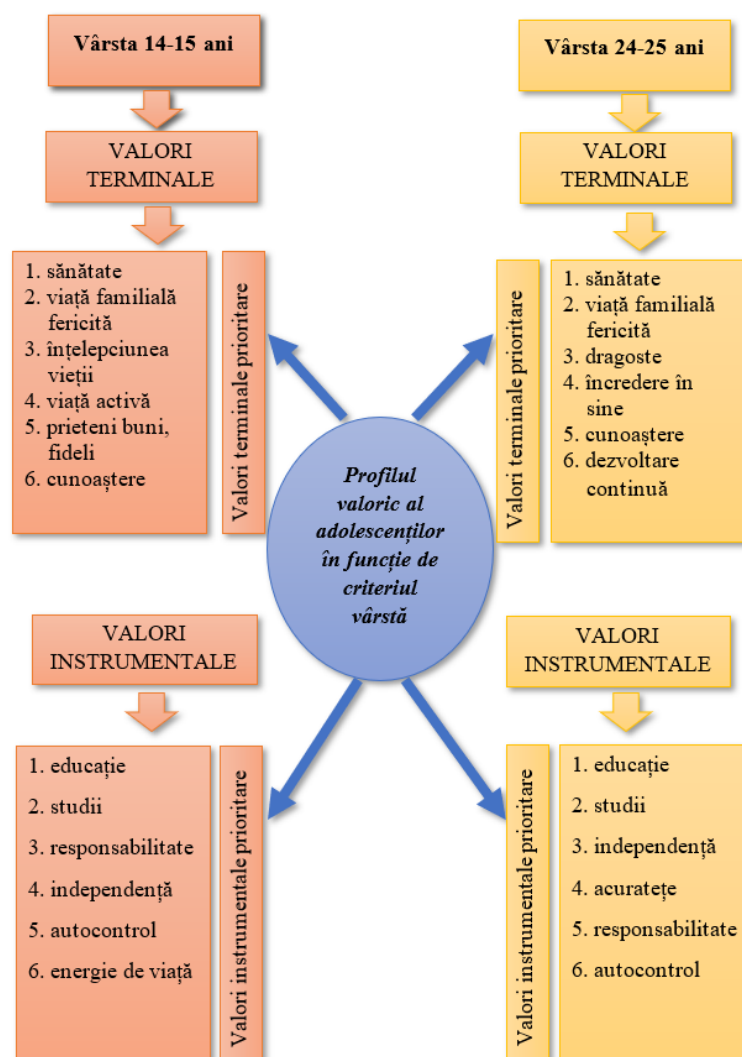

Fig. 5.8. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu vârsta de 14-15 ani / 24-25 ani din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Din figura 5.8 observăm că în profilul psihologic al adolescenților cu vârsta de 14-15 ani prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; înțelepciunea vieții; viață activă; prieteni buni, fideli; cunoaștere*, - valorile instrumentale prioritare sunt în viziunea acestor adolescenți *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol* precum și *energie de viață*. Comparativ observăm că adolescenții cu vârsta de 24-25 de ani consideră prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste; încredere în sine; cunoaștere; dezvoltare continuă*. Aceste rezultate denotă că odată cu înaintarea în vârstă adolescenții consideră mai puțin importante valorile *înțelepciunea vieții și viață activă* – valori terminale care se regăsesc în rangul 1-6 la vârstele 14-15 ani și 19-20 ani. Totodată adolescenții cu vârsta de 24-25 de ani consideră prioritare valori instrumentale precum: *educație; studii; independență; acuratețe; responsabilitate; autocontrol*.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferită reușită academică (media 9-10 / media 6-7) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

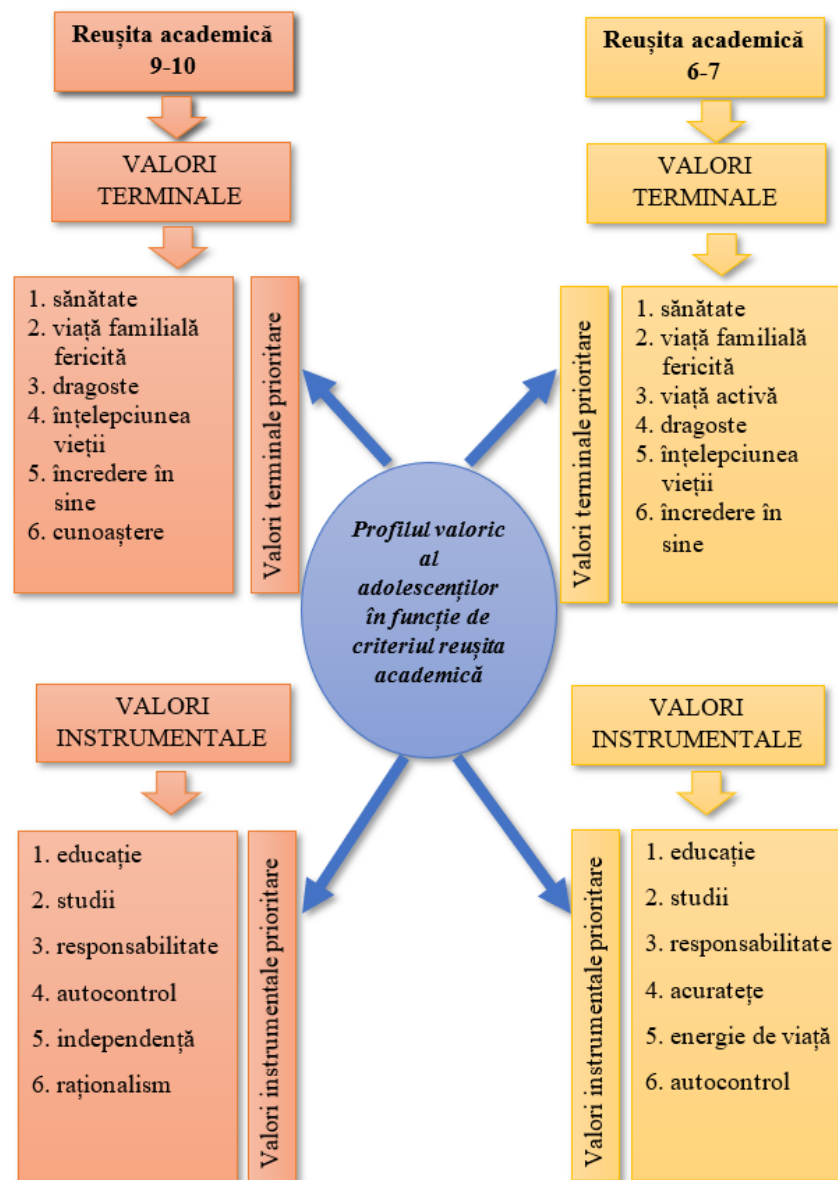

Fig. 5.9. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu diferită reușită academică (media 9-10 / media 6-7) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Ierarhiile prezentate pentru subiecții experimentali cu reușita academică diferită (figura 5.9) demonstrează că în profilul psihologic al adolescenților cu media înaltă, cuprinsă între notele 9 și 10, prioritare sunt valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste; înțelepciunea vieții; încredere în sine; cunoaștere*, iar dintre valorile instrumentale prioritare sunt în acest profil *educație; studii; responsabilitate; autocontrol; independență; raționalism*. Pentru adolescenții cu media cuprinsă între notele 6 și 7 valorile terminale prioritare sunt *sănătate; viață familială fericită; viață activă; dragoste; înțelepciunea vieții; încredere în sine*; iar din valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; acuratețe; energie de viață; autocontrol*.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu venit lunar diferit (1500 lei / 8000 lei) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

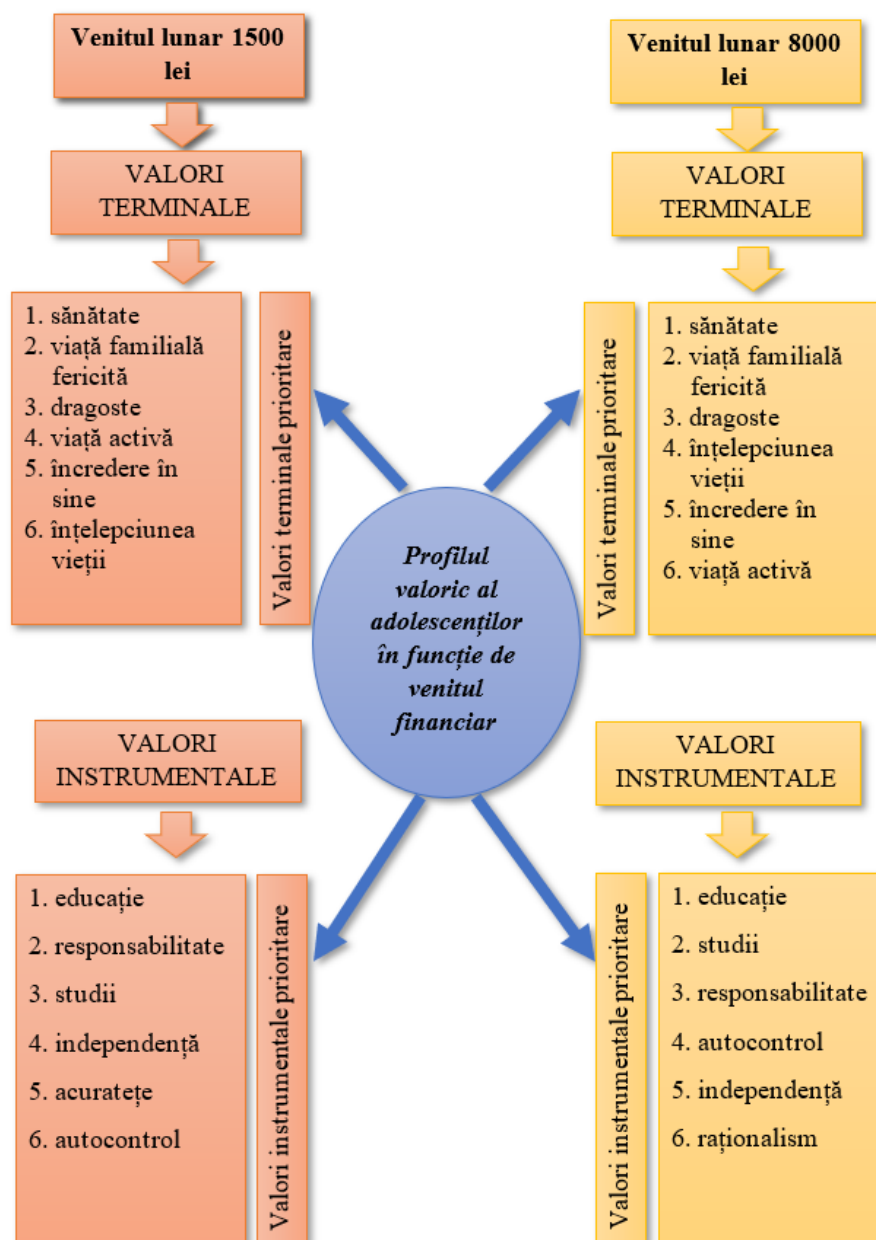

Fig. 5.10. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu venit lunar diferit (1500 lei / 8000 lei) din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Conform figurii 5.10 determinăm că pentru adolescenților cu venitul lunar al familiei de până la 1500 lei sunt prioritare valorile terminale *sănătate; viață familială fericită; dragoste; viață activă; încredere în sine; înțelepciunea vieții*, iar dintre valorile instrumentale prioritare sunt *educație; responsabilitate; studii; independență; acuratețe; autocontrol*. La nivel comparative, pentru adolescenții în familiile cărora venitul lunar al familiei este de peste 8000 lei valorile terminale prioritare sunt *sănătate; viață familială fericită; dragoste; înțelepciunea vieții; încredere în sine; viață activă*, iar din valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; autocontrol; independență; raționalism*.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu și fără suferință din cauza unei boli din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

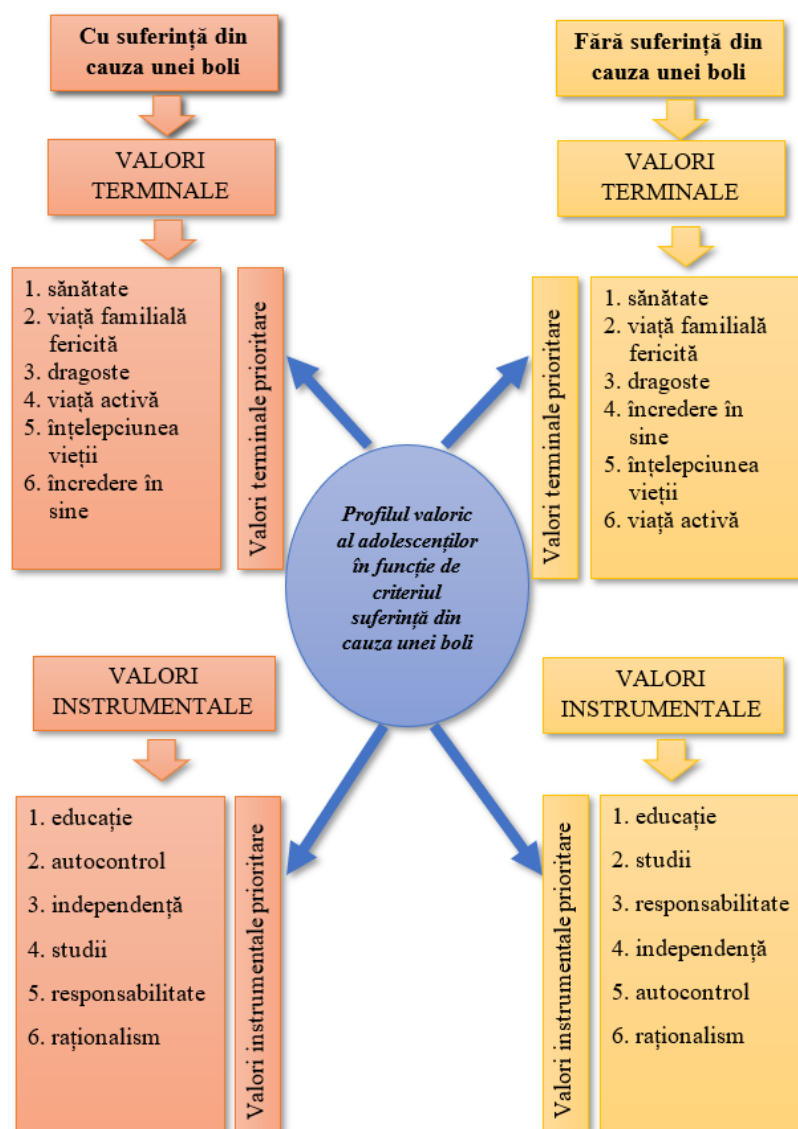

Fig. 5.11. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu și fără suferință din cauza unei boli din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Pentru adolescenții care au menționat în cadrul experimentului de constatare, în ancheta psihosocială că suferă din cauza unei boli cronice sau acute (figura 5.11), valorile terminale prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; viață activă, înțelepciunea vieții; încredere în sine*. Valorile instrumentale prioritare ale acestor adolescenți sunt: *educație; autocontrol; independență; studii; responsabilitate; raționalism*. De altfel, pentru adolescenții care nu suferă din cauza unei boli cronice sau acute prioritare sunt valorile terminale: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; încredere în sine; înțelepciunea vieții; viață activă*, iar valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol; raționalism*.

Din cauza unei probleme societale deosebit de importante care se referă la migrația populației în general și la migrația economică în special în cercetarea realizată ne-am propus să determinăm care este profilul personalității adolescentului cu privire la orientările valorice

prioritare în funcție de criteriul *adolescenți cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare*.

Profilul psihologic al personalității adolescentului cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale) este prezentat în figura 5.12.

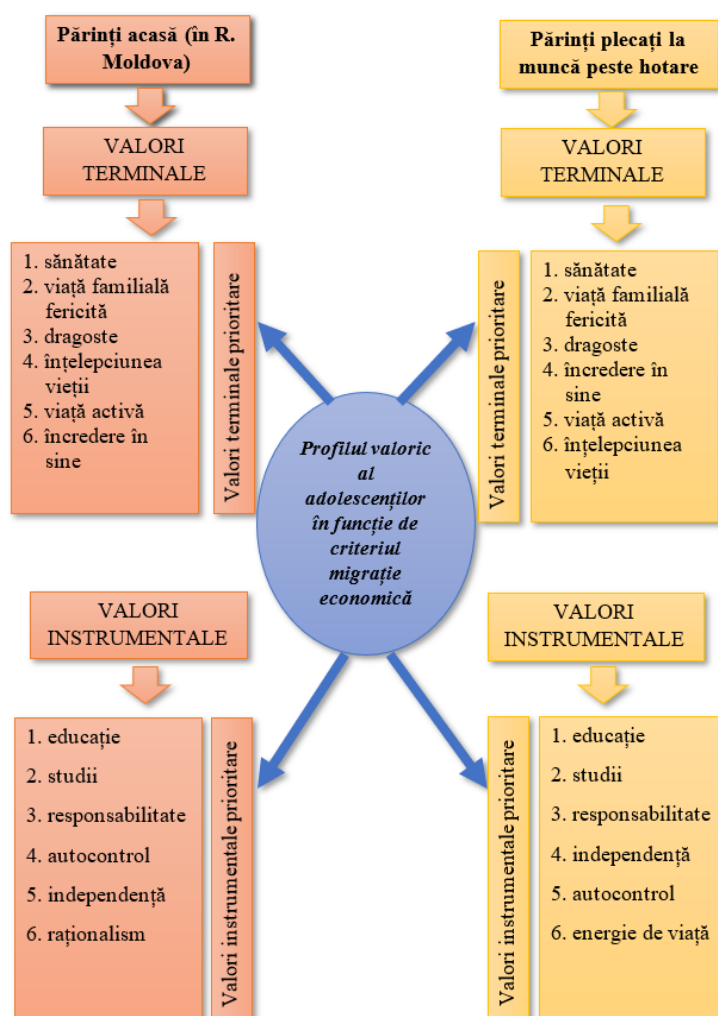

Fig. 5.12. Profilul psihologic al personalității adolescentului cu părinți acasă (în Republica Moldova) și cu părinți plecați peste hotare din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale)

Conform mediilor obținute, pentru adolescenții cu părinți acasă (în Republica Moldova) (figura 5.12), valorile terminale prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; înțelepciunea vieții; viață activă, încredere în sine*, iar valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; autocontrol; independență; raționalism*. Pentru adolescenții cu părinți plecați peste hotare de la 1 an până peste 12 ani valorile terminale prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; dragoste; încredere în sine; viață activă; înțelepciunea vieții*, iar valorile instrumentale prioritare sunt: *educație; studii; responsabilitate; independență; autocontrol; energie de viață*.

În concluzie menționăm că profilurile psihologice ale personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale prezentate sunt diferite în funcție de factorii: gen, mediul de proveniență, profilul studiilor, vârstă, reușită academică, venitul lunar al familiei, suferință din cauza unei boli (cronică sau acută), migrație economică - părinți plecați peste hotare de la 1 an peste 12 ani.

5.4. Elementele de influență a orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților

Cercetarea realizată a permis să determinăm relația dintre adaptarea psihosocială și orientările valorice ale adolescenților. Pentru a reliefa modul de grupare a factorilor latenți ai orientărilor valorice care influențează adaptarea psihosocială a adolescenților am recurs la o analiză factorială exploratorie.

Adaptarea psihosocială a adolescenților este influențată de factorii psihosociale precum și de orientările valorice terminale și instrumentale. Există un număr mare de variabile/ valori cu o anumită influență asupra adaptării psihosociale a adolescenților, dar unele dintre aceste variabile sunt mai importante decât celelalte, astfel încât este utilă identificarea acelor variabile pentru o mai bună înțelegere a factorilor care pot conduce la creșterea sau descreșterea adaptării psihosociale. Deci, analiza factorială numită și *analiza componentelor principale* (ACP) este aplicată pentru a rezolva două tipuri de probleme: reducerea numărului de variabile pentru a crește viteza de procesare a datelor și identificarea șabloanelor ascunse în relațiile existente între date. ACP este cea mai simplă analiză dintre analizele bazate pe vectori proprii [28; 36; 66; 136]. Cu referire la cazul nostru, scopul ACP este de a obține un număr mic de combinații liniare (componentele principale) dintr-un set de variabile, care să rețină cât mai multă informație din variabilele inițiale. Datele de intrare au fost furnizate de către metodele aplicate și anume ierarhiile pentru două liste A și B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori terminale și instrumentale conform *Testului orientărilor valorice* (M. Rokeach) și nivelurile variabilei adaptarea psihosocială conform *Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale* (C. Rogers și R. Dymond). Structura bazei de date SPSS conține 2029 de înregistrări pentru nivelurile înalt și scăzut a adaptării psihosociale și următoarele câmpuri: 1) *valori terminale* - viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine; 2) *valori instrumentale* - acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, studii,

responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe.

Valorile terminale care influențează nivelul înalt al adaptării psihosociale

După aplicarea metodei ACP [28] au fost obținute o serie de rezultate (Tabele A 9.5 - A 9.7). Astfel a fost generat un număr de 18 componente principale, așa numiții, factori. Așa cum putem observa în tabelul A 9.7, doar primii nouă factori îndeplinesc criteriul de selecție (valori proprii ≥ 1). *Varianța explicată de fiecare factor este distribuită astfel*: primul factor: 12,331%; cel de-al doilea factor: 11,029%; al treilea factor: 9,819%; al patrulea factor: 8,305%; al cincilea factor: 7,388%; al șaselea factor: 7,274%; al șaptelea factor: 6,253%; al optulea factor: 5,750%; al nouălea factor: 5,570%. Toți 9 factori explică 73,720% din valoarea varianței analizate.

Sunt prezentate valorile pentru cei 9 factori determinați după aplicarea procedurii de rotație. În contextul aceleiași varianțe totale (73,720%), poate fi observată o redistribuire a varianței explicate de către fiecare factor, astfel: primul factor: 8,995%; cel de-al doilea factor: 8,915%; al treilea factor: 8,903%; al patrulea factor: 8,574%; al cincilea factor: 8,127%; al șaselea factor: 8,070%; al șaptelea factor: 7,635%; al optulea factor: 7,363%; al nouălea factor: 7,138%. Așa cum se poate observa, prin metoda de rotație, primii trei factori pierd din nivelul de saturație, în favoarea următorilor șase factori.

Datele permit să desprindem concluziile finale, cu privire la structura factorilor pentru valorile terminale ale adolescenților cu nivel înalt de adaptare psihosocială analizate: Primul factor este alcătuit din variabilele: VT_7 bunăstare materială (0,757); VT_13 distracții (0,631); VT_6 dragoste (-0,628). Cel de-al doilea factor este alcătuit din variabilele: - VT_11 viață productivă (-0,768); - VT_5 frumusețea naturii și a artei (0,533); - VT_15 viață familială fericită (0,418). Cel de-al treilea factor este alcătuit din variabilele: VT_1 viață activă (0,795); VT_18 încredere în sine (-0,607); VT_5 frumusețea naturii și a artei (0,596). Cel de-al patrulea factor este alcătuit din variabilele: VT_9 apreciere socială (-0,822); VT_16 fericirea altora (-0,496); VT_3 sănătate (0,418). Cel de-al cincilea factor este alcătuit din variabilele: VT_17 creație (0,880); VT_16 fericirea altora (0,497). Cel de-al șaselea factor este alcătuit din variabilele: VT_14 libertate (-0,765); VT_4 muncă interesantă (0,730). Cel de-al șaptelea factor este alcătuit numai din variabila VT_10 cunoaștere (0,831) și își v-a menține același nume. Cel de-al optulea factor este alcătuit din variabilele: VT_8 prieteni buni (0,842); VT_3 sănătate (0,536). Cel de-al nouălea factor este alcătuit din variabilele: VT_2 înțelepciunea vieții (-0,857); VT_15 viața familială fericită (0,492). Menționăm că utilizând acest tip de analiză factorială, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori terminale.

Valorile instrumentale care influențează nivelul înalt al adaptării psihosociale

În același context și pentru valorile instrumentale au fost determinați factorii care influențează adaptarea psihosocială (Tabele A 9.8 - A 9.10). Precum se poate observa în tabelul A 9.10, doar primii șapte factori îndeplinesc criteriul de selecție (valori proprii ≥ 1). Varianța explicată de fiecare factor pentru valorile instrumentale este distribuită astfel: primul factor: 14,227%; cel de-al doilea factor: 11,335%; al treilea factor: 10,003%; al patrulea factor: 8,472%; al cincilea factor: 7,368%; al șaselea factor: 6,193%; al șaptelea factor: 6,059%. Toți 7 factori explică 63,657% din valoarea varianței analizate. Sunt prezentate și datele pentru cei 7 factori, dar după aplicarea procedurii de rotație. În contextul aceleiași varianțe totale (63,657%), poate fi observată o redistribuire a varianței explicate de către fiecare factor, astfel: primul factor: 13,328%; cel de-al doilea factor: 9,222%; al treilea factor: 9,059%; al patrulea factor: 8,990%; al cincilea factor: 8,413%; al șaselea factor: 7,855%; al șaptelea factor: 6,790%. Menționăm că primii trei factori pierd din nivelul de saturație, în favoarea următorilor patru factori.

În acest context, datele ne permit să desprindem concluziile finale, cu privire la structura factorilor pentru valorile instrumentale ale adolescenților cu nivel înalt de adaptare psihosocială analizate: Primul factor este alcătuit din variabilele: VI_15 viziuni largi (0,712); VI_5 executivitate (-0,692); VI_2 educație (-0,612); VI_18 delicatețe (0,565). Cel de-al doilea factor este alcătuit din variabilele: - VI_11 autocontrol (-0,716); - VI_10 rationalism (-0,602); - VI_14 toleranță (0,589); - VI_16 onestitate (0,491). Cel de-al treilea factor este alcătuit din variabilele: VI_12 curaj și opinii proprii (-0,759); VI_7 intrasigență față de sine (0,694). Cel de-al patrulea factor este alcătuit din variabilele: VI_9 responsabilitate (-0,758); VI_3 exigențe înalte (0,718). Cel de-al cincilea factor este alcătuit din variabilele: VI_17_eficacitate în activitate (0,759); VI_13 voință (0,684); Cel de-al șaselea factor este alcătuit din variabilele: VI_8 studii (0,717); VI_4 energie de viață (-0,697); VI_1 acuratețe (-0,558). Cel de-al șaptelea factor este alcătuit numai din variabila VI_6 independență (0,806) și își va menține același nume. Menționăm că utilizând acest tip de analiză factorială, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori instrumentale.

Aceste rezultate subliniază utilitatea aplicării metodei ACP în domeniul psihologiei, cu scopul final de a identifica acele orientări valorice incluse în factori care influențează într-un mod semnificativ nivelul înalt al adaptării psihosociale a adolescenților, în contextul actual al globalizării și dezvoltării accelerate. Efectul imediat al acestui tip de aplicație poate fi posibilitatea de a analiza, testa și îmbunătăți acele valori terminale și instrumentale dispersate în factorii care sunt direct responsabili de nivelul înalt al adaptării psihosociale a adolescenților. Cunoscând și analizând acești factori reprezentați prin valorile terminale și instrumentale, pot fi inițiate programe pentru a facilita adaptarea psihosocială a adolescenților.

Corelația dintre orientările valorice terminale și adaptabilitatea psihosocială

În cercetarea realizată am fost interesați să verificăm dacă există o corelație (asociere, legătură) dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice terminale. Dintre cele patru tipuri de coeficienți de corelație, am aplicat Coeficientul de corelație Spearman ρ (condiție de aplicare: o variabilă este cantitativă și alta este ordinală). De altfel scopul acestor tehnici este verificarea legăturii, a relației dintre două variabile, eventual controlând efectul unor alte variabile ce pot afecta relația dintre cele două supuse analizei [145]. Totodată menționăm că **pentru interpretarea mărimii efectului sunt luate în considerație valorile de referință stabilite de Cohen** (Tabelul A 9.11).

Analizăm existența unei corelații între ierarhizarea orientările valorice terminale de către adolescenți de la 1 la 18 (1= pe primul loc; 18 = pe ultimul loc - pentru valorile terminale: *viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine*) în ceea ce privește **adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice terminale**.

Rezultatele sunt prezentate în tabelul 5.7.

Tabelul 5.7. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice terminale

<i>Orientările valorice terminale</i>	<i>Adaptabilitatea psihosocială</i>	
	<i>Coeficientul de corelație Spearman's rho (ρ)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
VT_1 viața activă	0,049*	0,027
VT_2 înțelepciunea vieții	-0,032	0,149
VT_3 sănătate	-0,102**	0,001
VT_4 muncă interesantă	0,016	0,468
VT_5 frumusețea naturii și a artei	0,138**	0,001
VT_6 dragoste	-0,066**	0,003
VT_7 bunăstare materială	0,030	0,181
VT_8 prieteni buni	0,031	0,163
VT_9 apreciere socială	0,002	0,941
VT_10 cunoaștere	-0,060**	0,007
VT_11 viață productivă	0,008	0,728
VT_12 dezvoltare continuă	-0,125**	0,001
VT_13 distracții	0,167**	0,001
VT_14 libertate	0,040	0,074
VT_15 viața familială fericită	-0,073**	0,001
VT_16 fericirea altora	0,108**	0,001
VT_17 creație	0,024	0,024
VT_18 încredere în sine	-0,107**	0,001

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 5.7 observăm că există o corelație negativă semnificativă dintre:

- *adaptabilitatea psihosocială* și evaluarea valorii terminale *sănătate*, ρ (2029) = - 0,102**; $p = 0,001$, ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat au scoruri scăzute la variabila *sănătate* și invers. Ne amintim că un scor scăzut la variabila *sănătate* înseamnă valoare terminală prioritară (primele locuri). Așadar adolescenții care apreciază valoarea *sănătate* înalt în ierarhie (pe primele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers.
- *adaptabilitatea psihosocială* și evaluarea valorilor terminale *dragoste*, ρ (2029) = - 0,066**; $p = 0,003$; *cunoaștere*, ρ (2029) = - 0,060**; $p = 0,007$; *dezvoltare continuă*, ρ (2029) = - 0,125**; $p = 0,001$; *viață familială fericită*, ρ (2029) = - 0,073**; $p = 0,001$; *încredere în sine* ρ (2029) = - 0,107**; $p=0,001$; ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat au scoruri scăzute (pe primele locuri în ierarhie) la variabilele: *dragoste*; *cunoaștere*; *dezvoltare continuă*; *viață familială fericită*; *încredere în sine* - și invers. Aici, un scor scăzut la variabilele *dragoste*; *cunoaștere*; *dezvoltare continuă*; *viață familială fericită*; *încredere în sine* înseamnă valoare terminală prioritară (primele locuri).

În continuare, analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în același tabel 5.7 observăm că există o corelație pozitivă semnificativă dintre:

- *adaptabilitatea psihosocială* și evaluarea valorilor terminale *viața activă*, ρ (2029) = 0,049*; $p=0,027$; *frumusețea naturii și a artei*, ρ (2029) = 0,138**; $p=0,001$; *distracții*, ρ (2029) = 0,167**; $p=0,001$; *fericirea altora*, ρ (2029) = 0,108**; $p=0,001$ - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat - au scoruri înalte / mari (pe ultimele locuri în ierarhie) la variabilele *viața activă*; *frumusețea naturii și a artei*; *distracții*; *fericirea altora* - și invers. Și în acest caz ne amintim că un scor înalt la variabilele menționate (*viața activă*; *frumusețea naturii și a artei*; *distracții*; *fericirea altora*) înseamnă valoare terminală respinsă, neprioritară (ultimele locuri). Așadar adolescenții care nu apreciază valorile *viața activă*; *frumusețea naturii și a artei*; *distracții*; *fericirea altora* înalt, respectiv acestea rămânând pe ultimele locuri în ierarhie au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice terminale: înțelepciunea vieții, muncă interesantă, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, viață productivă, libertate, creație.

Corelația dintre orientările valorice instrumentale și adaptabilitatea psihosocială

În această ordine de idei în cercetarea realizată am fost interesați să verificăm dacă există o corelație dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale. Și în acest caz am aplicat Coeficientul de corelație Spearman ρ , cu scopul de a verifica legătura dintre variabile.

Analizăm existența unei corelații între ierarhizarea orientărilor valorice instrumentale de către adolescenți de la 1 la 18 (1= pe primul loc; 18 = pe ultimul loc - pentru valorile instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe) în ceea ce privește **adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale**. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 5.8.

Tabelul 5.8. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale

<i>Orientările valorice instrumentale</i>	<i>Adaptabilitatea psihosocială</i>	
	<i>Coefficientul de corelație Spearman's rho (ρ)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
VI_1 acuratețe	0,103**	0,001
VI_2 educație	-0,059**	0,007
VI_3 exigențe înalte	0,092**	0,001
VI_4 energie de viață	0,019	0,388
VI_5 executivitate	0,013	0,548
VI_6 independență	-0,026	0,242
VI_7 intrasigență față de sine	0,184**	0,001
VI_8 studii	-0,099**	0,001
VI_9 responsabilitate	-0,071**	0,001
VI_10 raționalism	-0,019	0,396
VI_11 autocontrol	-0,084**	0,001
VI_12 curaj și opinii proprii	-0,080**	0,001
VI_13 voință	-0,024	0,279
VI_14 toleranță	0,034	0,124
VI_15 viziuni largi	0,038	0,090
VI_16 onestitate	-0,048*	0,030
VI_17 eficacitate în activitate	-0,059**	0,008
VI_18 delicatețe	0,050*	0,025

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 5.8. observăm că există o corelație negativă semnificativă dintre:

- *adaptabilitatea psihosocială și evaluarea valorilor instrumentale educație*, ρ (2029) = - 0,059**; $p = 0,007$; *studii*, ρ (2029) = - 0,099**; $p = 0,001$; *responsabilitate*, ρ (2029) = - 0,071**; $p = 0,001$; *autocontrol*, ρ (2029) = - 0,084**; $p = 0,001$; *curaj și opinii proprii*, ρ (2029) = - 0,080**; $p = 0,001$; *onestitate*, ρ (2029) = - 0,048**; $p=0,030$; *eficacitate în activitate*, ρ (2029) = - 0,059**; $p=0,008$; ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat au scoruri scăzute la variabila *educație*; *studii*; *responsabilitate*; *autocontrol*; *curaj și opinii proprii*; *onestitate*; *eficacitate în activitate* - și invers. Ne amintim că un scor scăzut la variabila *educație*; *studii*; *responsabilitate*; *autocontrol*; *curaj și opinii proprii*; *onestitate*; *eficacitate în activitate* înseamnă valoare instrumentală prioritară (primele locuri). Așadar adolescenții care apreciază valorile *educație*;

studii; responsabilitate; autocontrol; curaj și opinii proprii; onestitate; eficacitate în activitate înalt în ierarhie (pe locurile 1, 2, 3) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers.

În continuare, analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în același tabel 5.8. observăm că există o corelație pozitivă semnificativă dintre:

- *adaptabilitatea psihosocială* și evaluarea valorilor instrumentale *acuratețe*, ρ (2029) = 0,103**; $p=0,001$; *exigențe înalte*, ρ (2029) = 0,092**; $p=0,001$; *intransigență față de sine și alții*, ρ (2029) = 0,184**; $p=0,001$; *delicatețe*, ρ (2029) = 0,050*; $p=0,025$ - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat au scoruri înalte la variabilele *acuratețe; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții; delicatețe* (pe ultimele locuri în ierarhie) - și invers. Și în acest caz ne amintim că un scor înalt la variabilele menționate (*acuratețe; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții; delicatețe*) înseamnă valori instrumentale neprioritare (situate pe ultimele locuri în ierarhie). Așadar adolescenții care apreciază valorile *acuratețe; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții; delicatețe* cu punctaj înalt (pe ultimele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale: energie de viață, executivitate, independență, raționalism, voință, toleranță, viziuni largi.

Corelația dintre orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială (indice general)

În cercetarea realizată am fost interesați să verificăm dacă există o corelație dintre orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială (indice general). Dintre cele patru tipuri de coeficienți de corelație, în cazul dat, am aplicat Coeficientul de corelație Spearman ρ (condiție de aplicare: o variabilă este cantitativă și alta este ordinală). De altfel scopul acestor tehnici este verificarea legăturii, a relației dintre două variabile, eventual controlând efectul unor alte variabile ce pot afecta relația dintre cele două supuse analizei.

Analizăm existența unei corelații între ierarhizarea orientările valorice terminale de către adolescenți de la 1 la 18 (1= pe primul loc; 18 = pe ultimul loc - pentru valorile terminale: *viața activă, înțelepciunea vieții, sănătate, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viață familială fericită, fericirea altora, creație, încredere în sine*) în ceea ce privește **orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială** (indice general). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 5.9.

Tabelul 5.9. Relația dintre orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială (indice general)

<i>Orientările valorice terminale</i>	<i>Adaptarea psihosocială (indice general)</i>	
	<i>Coefficientul de corelație Spearman's rho (ρ)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
VT_1 viața activă	0,032	0,154
VT_2 înțelepciunea vieții	-0,021	0,343
VT_3 sănătate	-0,120**	0,001
VT_4 muncă interesantă	0,012	0,578
VT_5 frumusețea naturii și a artei	0,152**	0,001
VT_6 dragoste	-0,041	0,067
VT_7 bunăstare materială	0,009	0,694
VT_8 prieteni buni	0,009	0,679
VT_9 apreciere socială	0,018	0,428
VT_10 cunoaștere	-0,048*	0,030
VT_11 viață productivă	-0,008	0,707
VT_12 dezvoltare continuă	-0,118**	0,001
VT_13 distracții	0,126**	0,001
VT_14 libertate	0,028	0,216
VT_15 viața familială fericită	-0,052*	0,019
VT_16 fericirea altora	0,082**	0,001
VT_17 creație	0,047*	0,036
VT_18 încredere în sine	-0,064**	0,004

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 5.9 observăm că există o corelație negativă semnificativă dintre:

- *adaptarea psihosocială* și evaluarea valorilor terminale *sănătate*, ρ (2029) = - 0,120**; p = 0,001; *cunoaștere*, ρ (2029) = - 0,048*; p = 0,030; *dezvoltare continuă*, ρ (2029) = - 0,118**; p = 0,001; *viață familială fericită*, ρ (2029) = - 0,052*; p = 0,019; *încredere în sine* ρ (2029) = - 0,064**; p =0,004; ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptării psihosociale* ridicat au scoruri scăzute, fiind apreciate cu punctajul 1, 2, 3, la variabilele *sănătate*; *cunoaștere*; *dezvoltare continuă*; *viață familială fericită*; *încredere în sine* (aceste valori fiind pe primele locuri în ierarhie) și invers. Ne amintim că un scor scăzut la variabila *sănătate* înseamnă valoare terminală prioritară (primele locuri). Așadar adolescenții care apreciază valorile *sănătate*; *cunoaștere*; *dezvoltare continuă*; *viață familială fericită*; *încredere în sine* înalt în ierarhie (locuri 1, 2, 3) au o adaptare psihosocială (indice general) înaltă și invers.

În continuare, analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în același tabel 5.9 observăm că există o corelație pozitivă semnificativă dintre:

- *adaptarea psihosocială* (indice general) și evaluarea valorilor terminale *frumusețea naturii și a artei*, ρ (2029) = 0,152**; p =0,001; *distracții*, ρ (2029) = 0,126**; p =0,001; *fericirea altora*, ρ (2029) = 0,082**; p =0,001; *creație*, ρ (2029) = 0,047*; p =0,036 - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptării psihosociale* (indice general) ridicat au scoruri înalte / mari (pe ultimele locuri în ierarhie) la variabilele *viața activă*; *frumusețea naturii și a artei*; *distracții*; *fericirea altora*; *creație* - și invers. Și în acest caz ne amintim că un scor înalt la variabilele menționate (*viața activă*; *frumusețea naturii și a artei*; *distracții*; *fericirea altora*;

creație) înseamnă valoare terminală respinsă, neprioritară (ultimele locuri). Așadar adolescenții care apreciază valorile *viața activă; frumusețea naturii și a artei; distracții; fericirea altora; creație* înalt (pe ultimele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptarea psihosocială și orientările valorice terminale: *viața activă, înțelepciunea vieții, muncă interesantă, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, viață productivă, libertate.*

Corelația dintre orientările valorice instrumentale și adaptarea psihosocială (indice general)

În această ordine de idei în cercetarea realizată am fost interesați să verificăm dacă există o corelație dintre adaptarea psihosocială (indice general) și orientările valorice instrumentale. Și în acest caz am aplicat Coeficientul de corelație Spearman ρ , cu scopul de a verifica legătura dintre variabile.

Analizăm existența unei corelații între ierarhizarea orientările valorice instrumentale de către adolescenți de la 1 la 18 (1= pe primul loc; 18 = pe ultimul loc - pentru valorile instrumentale: acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, studii, responsabilitate, raționalism, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe) în ceea ce privește **orientările valorice instrumentale și adaptarea psihosocială** (indice general). Rezultatele sunt prezentate în tabelul 5.10.

Tabelul 5.10. Relația dintre adaptarea psihosocială (indice general) și orientările valorice instrumentale

<i>Orientările valorice instrumentale</i>	<i>Adaptarea psihosocială (indice general)</i>	
	<i>Coeficientul de corelație Spearman's rho (ρ)</i>	<i>Pragul de semnificație (p)</i>
VI_1 acuratețe	0,109**	0,001
VI_2 educație	-0,039	0,080
VI_3 exigențe înalte	0,051*	0,022
VI_4 energie de viață	0,003	0,898
VI_5 executivitate	0,005	0,806
VI_6 independență	-0,024	0,288
VI_7 intransigență față de sine	0,138**	0,001
VI_8 studii	-0,108**	0,001
VI_9 responsabilitate	-0,075**	0,001
VI_10 raționalism	-0,032	0,144
VI_11 autocontrol	-0,064**	0,004
VI_12 curaj și opinii proprii	-0,069**	0,002
VI_13 voință	-0,007	0,768
VI_14 toleranță	0,043	0,051
VI_15 viziuni largi	-0,012	0,602
VI_16 onestitate	-0,006	0,787
VI_17_eficacitate în activitate	-0,064**	0,004
VI_18 delicatețe	0,099**	0,001

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 5.10 observăm că există o corelație negativă semnificativă dintre:

- *adaptarea psihosocială* și evaluarea valorilor instrumentale *studii*, ρ (2029) = - 0,108**; p = 0,001; *responsabilitate*, ρ (2029) = - 0,075**; p = 0,001; *autocontrol*, ρ (2029) = - 0,064**; p = 0,004; *curaj și opinii proprii*, ρ (2029) = - 0,069**; p = 0,002; *eficacitate în activitate*, ρ (2029) = - 0,064**; $p=0,004$; ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptării psihosociale* (indice general) ridicat / înalt au scoruri scăzute la variabila *studii*; *responsabilitate*; *autocontrol*; *curaj și opinii proprii*; *eficacitate în activitate* - și invers. Ne amintim că un scor scăzut la variabila *studii*; *responsabilitate*; *autocontrol*; *curaj și opinii proprii*; *eficacitate în activitate* înseamnă valoare instrumentală prioritară (primele locuri). Așadar adolescenții care apreciază valorile *studii*; *responsabilitate*; *autocontrol*; *curaj și opinii proprii*; *eficacitate în activitate* înalt (pe primele locuri în ierarhie) au o adaptare psihosocială (indice general) înaltă și invers.

În continuare, analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în același tabel 5.10. observăm că există o corelație pozitivă semnificativă dintre:

- *adaptarea psihosocială* (indice general) și evaluarea valorilor instrumentale *acuratețe*, ρ (2029) = 0,109**; $p=0,001$; *exigențe înalte*, ρ (2029) = 0,051*; $p=0,022$; *intransigență față de sine și alții*, ρ (2029) = 0,138**; $p=0,001$; *delicatețe*, ρ (2029) = 0,099**; $p=0,001$ - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel al *adaptării psihosociale* ridicat au scoruri înalte (de ex. locurile 16, 17, 18 în ierarhie) la variabilele *acuratețe*; *exigențe înalte*; *intransigență față de sine și alții*; *delicatețe* - și invers. Și în acest caz ne amintim că un scor înalt la variabilele menționate (*acuratețe*; *exigențe înalte*; *intransigență față de sine și alții*; *delicatețe*) înseamnă valori instrumentale neprioritare (situate pe ultimele locuri în ierarhie). Așadar adolescenții care nu apreciază valorile *acuratețe*; *exigențe înalte*; *intransigență față de sine și alții*; *delicatețe*, acestea fiind pe ultimele locuri în ierarhie, au o adaptare psihosocială (indice general) înaltă și invers.

În concluzie subliniem că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale: educație, energie de viață, executivitate, independență, raționalism, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate.

Metoda regresiei liniare

În continuare vom prezenta detalii cu referire la aplicarea ecuației de predicție care este numită metoda *regresiei liniare* și care este utilă în verificarea unor modele predictive sau explicative în cercetare [36; 145]. Astfel, pentru cercetarea noastră este important să analizăm dacă orientările valorice ale adolescenților influențează adaptarea psihosocială. Respectiv, în

acest caz în calitate de variabilă independentă sunt orientările valorice. Tabelul 5.11 (Tabele A 9.12-A9.13) oferă primele informații asupra eficienței modelului de regresie aplicat.

Tabelul 5.11. Modelul de regresie liniară – VT

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	0,285 ^a	0,081	0,073	24,90641	0,081	9,881

În coloana a doua din tabelul 5.11 este prezentat coeficientul de corelație Pearson dintre variabila dependentă și variabila independentă și este notat prin R (este cunoscut și ca R multiplu sau coeficient de corelație multiplă, în cazul în care modelul conține mai mult de o variabilă independentă – conform modelului nostru). În interpretarea mărimii efectului ne vom ajuta de unele valori de referință stabilite de Cohen (1988) [145] și prezentate în tabelul A 9.11. Cum $R=0,285$ rezultă că între cele două variabile (orientările valorice terminale și adaptarea psihosocială) există o corelație cu mărimea efectului slabă. Evident, predicția este cu atât mai bună cu cât R este mai ridicat. Coeficientul R ne spune cât de bine se grupează datele noastre în jurul liniei de regresie. Dacă datele sunt îndepărtate față de linia de regresie, atunci predicția nu este prea bună, iar valoarea lui R va fi scăzută.

Coeficientul de determinare R^2 (*R Square*)=0,081, ceea ce înseamnă că 8,1% din variația variabilei dependente, poate fi explicată de variația variabilei independente. În concluzie subliniem că, în cazul nostru, putem spune că 8,1% din variația adaptării psihosociale a adolescenților poate fi explicată de orientările valorice terminale sau că orientările valorice terminale a adolescenților influențează în proporție de 8,1% adaptarea psihosocială a adolescenților. Coeficientul R^2 este de obicei mai mare comparativ cu coeficientul R^2 ajustat (*Adjusted R Square*), fiind influențat de variabilele independente supuse analizei (în regresia multiplă) și volumul eșantionului și are în vedere cea mai bună linie de regresie obținută pe baza rezultatelor din eșantion. Cum și pe noi ne interesează generalizarea rezultatelor asupra populației, R^2 ajustat este un estimator mult mai bun. Respectiv, în cazul nostru, R^2 ajustat=0,073, diferența fiind minimă, comparativ cu R^2 . În cazul dat vom spune că, în general, orientările valorice terminale influențează în proporție de 7,3% adaptarea psihosocială a adolescenților.

Testul F din tabelul ANOVA (tabelul A 9.13) verifică dacă linia de regresie este semnificativ diferită de 0, adică dacă predicția pe care o facem este mai bună decât cea bazată pe șansă, pe întâmplare. Conform rezultatelor $F=9,881$ este semnificativ ($p<0,001$), rezultă că este foarte puțin probabil ca rezultatele noastre să apară într-o eroare de eșantionare.

Cu referire la impactul orientărilor valorice instrumentale (Tabele A 9.14-A 9.15) conchidem că coeficientul de determinare R^2 (*R Square*)=0,069, ceea ce înseamnă că 6,9% din varianța variabilei dependente, poate fi explicate de varianța variabilei independente. Și în acest caz subliniem că, 6,9% din varianța adaptării psihosociale a adolescenților poate fi explicată de orientările valorice instrumentale sau că orientările valorice instrumentale ale adolescenților influențează în proporție de 6,9% adaptarea psihosocială a adolescenților. Cum $R=0,262$ rezultă că între cele două variabile (orientările valorice instrumentale și adaptarea psihosocială) există o corelație slabă.

Similar situației descrise anterior vom evidenția că pentru generalizarea rezultatelor asupra populației, R^2_{ajustat} care este un estimator mult mai bun, în cazul orientărilor valorice instrumentale, $R^2_{\text{ajustat}}=0,061$, diferența fiind minimă, comparativ cu R^2 . În cazul dat vom spune că, în general, orientările valorice instrumentale influențează în proporție de 6,1% adaptarea psihosocială a adolescenților.

Sumarizând rezultatele prezentate în acest paragraf subliniem că orientările valorice denotă un impact cu mărimea efectului slabă asupra adaptării psihosociale a adolescenților.

Identificând impactul orientărilor valorice cu un astfel de efect obținut am considerat necesar și important să analizăm dacă adaptarea psihosocială influențează orientările valorice ale adolescenților. Primele informații asupra eficienței modelului de regresie aplicat în acest caz sunt prezentate în Tabele A 9.16-A9.17. În cazul dat $R=0,223$ rezultă că între cele două variabile (adaptarea psihosocială și orientările valorice) există o corelație cu mărimea efectului slabă. Am determinat că aici coeficientul de determinare R^2 (*R Square*)=0,015, ceea ce înseamnă că 1,5% din varianța variabilei dependente, poate fi explicate de varianța variabilei independente. În concluzie subliniem că, în cazul nostru, putem spune că 1,5% din varianța orientărilor valorice poate fi explicată de adaptarea psihosocială a adolescenților. În această ordine de idei în cazul nostru, $R^2_{\text{ajustat}}=0,076$, diferența fiind minimă, comparativ cu R^2 . În cazul dat vom spune că, în general, adaptarea psihosocială influențează în proporție de 7,6% orientările valorice ale adolescenților. Atenționăm asupra faptului că testul F ($F=10,352$) din tabelul ANOVA (Tabelul A 9.17) conform rezultatelor este semnificativ ($p<0,001$). Datele prezentate demonstrează că adaptarea psihosocială denotă un impact cu mărimea efectului slabă asupra orientărilor valorice ale adolescenților.

Demersul experimental a oferit oportunitatea de a elabora modelul care prezintă relația dintre orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților (Figura 5.13).

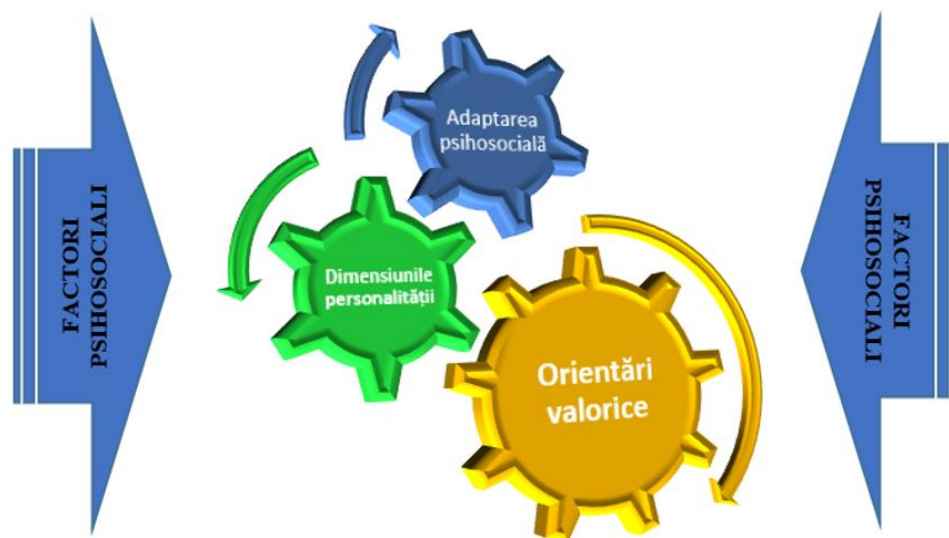

Fig. 5.13. Modelul explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței

Cercetarea realizată a oferit oportunitatea de a elabora *Modelul explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței*. Conform acestui model observăm că se evidențiază un mecanism alcătuit din trei componente/blocuri care sunt influențate de factorii psihosociali. În această linie de idei, rezultatele experimentale au reliefat influența reciprocă a componentelor care ajută acest mecanism să devină funcțional. Astfel, am demonstrat impactul orientărilor valorice (terminale și instrumentale) asupra adaptării psihosociale a adolescenților și, de asemenea, al adaptării psihosociale asupra orientărilor valorice, dar acest proces înrolează și dimensiunile fundamentale ale personalității studiate din perspectiva abordărilor societale contemporane.

5.5. Concluzii la capitolul 5

Studiul experimental al ierarhiei orientărilor valorice a adolescenților și a ponderii lor asupra adaptării psihosociale a adolescenților evidențiază următoarele concluzii care fundamentează relațiile existente dintre conceptele menționate:

1. Ierarhiile orientărilor valorice atât pentru valorile terminale și instrumentale cât și pentru indicatorii orientării spre valorile adaptării, socializării și individualizării sunt diferite în funcție de criteriul instituțiile în care învață adolescenții. Acest rezultat poate servi drept argument pentru afirmația care menționează că inovațiile sociale, educaționale și culturale prin diferite forme de influență, orientează spre anumite valori adolescenții din sistemul educațional.

2. Cu referire la structura valorilor generaționale ale adolescenților din Republica Moldova am stabilit că valorile dominante în viața generației Z din mediul autohton, în ierarhia valorilor terminale, cu rangurile de conducere 1-6 sunt *sănătate; viață familială fericită; dragoste; viața activă; înțelepciunea vieții; încredere în sine*, iar din ierarhia valorilor instrumentale cu rangurile de conducere 1-6 fac parte: *educație; studii; independență; autocontrol; raționalism; responsabilitate*. Printre valorile terminale care sunt absolut respinse de adolescenții chestionați (rangul 13-18), sunt astfel de valori ca: *viața productivă; apreciere socială; creație; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora; distracții*, iar din categoria valorilor instrumentale respinse fac parte valorile: *executivitate; exigențe înalte; eficacitate în activitate; toleranță; delicatețe; intransigență față de sine și alții*.
3. Rezultatele prezentate demonstrează că *orientările valorice terminale diferă în funcție de nivelul adaptării psihosociale a adolescenților*. Datele obținute denotă faptul că subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții care denotă nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: *viața activă, muncă interesantă, frumusețea naturii și a artei, dragoste, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, distracții, libertate, fericirea altora*. Subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții care denotă nivel înalt al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: *înțelepciunea vieții, sănătate, bunăstare materială, viață productivă, dezvoltare continuă, viață familială fericită, creație, încredere în sine*. Totodată putem afirma că există diferențe semnificative dintre adolescenții cu nivel înalt și scăzut al adaptării psihosociale pentru valorile: *prieteni buni și fideli; dezvoltare continuă*.

Rezultatele prezentate demonstrează că *orientările valorice instrumentale diferă în funcție de nivelul de adaptare psihosocială*. Subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: *acuratețe, educație, exigențe înalte, energie de viață, executivitate, independență, intransigență față de sine și alții, raționalism, voință*. Totodată subiecții cu nivel înalt al adaptării psihosociale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: *studii, responsabilitate, autocontrol, curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor, toleranță, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicatețe*. Există diferențe semnificative dintre mediile variabilelor la subiecții cu nivel înalt și la subiecții cu nivel scăzut al adaptării psihosociale pentru următoarele orientări valorice instrumentale: *executivitate; intransigență față de sine și alții; responsabilitate; curaj în susținerea opiniei proprii și a convingerilor; eficiență în activitate*.

Conform acestor rezultate a fost elaborat ***Profilul psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al adaptării psihosociale din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale*** prin care menționăm că pentru adolescenții cu nivel înalt al adaptării psihosociale dintre valorile terminale (scop) prioritare sunt: *sănătate; viață familială fericită; înțelepciunea vieții; dragoste; încredere în sine* precum și *viață activă*, iar valorile respinse din această categorie sunt *libertate; apreciere socială; creație; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții*. În contextual dat, pentru adolescenții cu nivel înalt al adaptării psihosociale prioritare sunt următoarele valori instrumentale: *educație; studii; responsabilitate; independență curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor; autocontrol*, iar dintre valorile instrumentale respinse fac parte: *acuratețe; eficacitate în activitate; exigențe înalte; executivitate; delicatețe; intransigență față de sine și alții*. Constatăm că pentru adolescenții cu nivel înalt și cu nivel scăzut al adaptării psihosociale sunt caracteristice diferite ierarhii ale orientărilor valorice terminale și instrumentale.

4. Profilurile personalității adolescentului din perspectiva valorilor terminale și instrumentale prioritare sunt diferite în funcție de factorii: gen, mediul de proveniență, profilul studiilor, vârstă, reușită academică, venitul lunar al familiei, suferință din cauza unei boli cronice sau acute, migrația economică și anume adolescenți cu părinți plecați peste hotare de la un an până la peste 12 ani.
5. Rezultatele analizei factoriale exploratorii la care am recurs demonstrează factorii latenți ai orientărilor valorice care pot caracteriza mai ușor adaptarea psihosocială a adolescenților. Adaptarea psihosocială a adolescenților este influențată de mai mulți factori precum și de orientările valorice terminale și instrumentale. Există un număr mare de variabile/ valori cu o anumită influență asupra adaptării psihosociale a adolescenților. Conform rezultatelor analizei factoriale, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori terminale și anume au fost determinați 9 factori. În aceeași ordine de idei, conform rezultatelor analizei factoriale, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori instrumentale și anume au fost determinați 7 factori. Deci, utilizând acest tip de analiză factorială, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a observa ponderea orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale.
6. Rezultatele obținute în urma aplicării coeficientului de corelație Spearman p au permis să determinăm diverse corelații semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială cu valorile terminale și instrumentale. Așadar, cu referire la **valorile terminale** subliniem că

adolescenții care apreciază valoarea sănătate înalt în ierarhie (pe primele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers; adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat au scoruri scăzute (pe primele locuri în ierarhie) la variabilele: dragoste; cunoaștere; dezvoltare continuă; viață familială fericită; încredere în sine - și invers. Aici, subliniem că un scor scăzut la variabilele *dragoste; cunoaștere; dezvoltare continuă; viață familială fericită; încredere în sine* înseamnă valoare terminală prioritară (primele locuri). Totodată adolescenții care au un nivel al *adaptabilității psihosociale* ridicat - au scoruri înalte / mari (pe ultimele locuri în ierarhie) la variabilele *viața activă; frumusețea naturii și a artei; distracții; fericirea altora* - și invers.

Tot aici cu referire la **valorile instrumentale** subliniem adolescenții care apreciază valorile *educație; studii; responsabilitate; autocontrol; curaj și opinii proprii; onestitate; eficacitate în activitate* înalt în ierarhie (pe locurile 1, 2, 3) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers; adolescenții care apreciază valorile *acuratețe; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții; delicatețe* cu punctaj înalt (pe ultimele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers. Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și orientările valorice instrumentale *energie de viață, executivitate, independență, raționalism, voință, toleranță, viziuni largi*.

7. Rezultatele obținute în urma aplicării coeficientului de corelație Spearman p au permis să determinăm diverse corelații semnificative dintre adaptarea psihosocială (*indice general*) cu valorile terminale și instrumentale. Așadar cu referire la **valorile terminale** subliniem că adolescenții care apreciază valorile *sănătate; cunoaștere; dezvoltare continuă; viață familială fericită; încredere în sine* înalt în ierarhie (locuri 1, 2, 3) au o adaptare psihosocială (*indice general*) înaltă și invers; adolescenții care apreciază valorile *viața activă; frumusețea naturii și a artei; distracții; fericirea altora; creație* înalt (pe ultimele locuri în ierarhie) au o adaptabilitate psihosocială înaltă și invers. Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptarea psihosocială și orientările valorice terminale: *viața activă, înțelepciunea vieții, muncă interesantă, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, viață productivă, libertate*.

În același context cu referire la **valorile instrumentale** subliniem că adolescenții care apreciază valorile *studii; responsabilitate; autocontrol; curaj și opinii proprii; eficacitate în activitate* înalt (pe primele locuri în ierarhie) au o adaptare psihosocială (*indice general*) înaltă și invers; adolescenții care nu apreciază valorile *acuratețe; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții; delicatețe*, acestea fiind pe ultimele locuri în ierarhie - au o adaptare psihosocială (*indice general*) înaltă și invers. Menționăm că nu au fost obținute corelații

statistice dintre adaptarea psihosocială și orientările valorice instrumentale: *educație, energie de viață, executivitate, independență, raționalism, voință, toleranță, viziuni largi, onestitate.*

8. Pentru determinarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților am aplicat metoda regresiei liniare, numită și ecuație de predicție, considerată utilă în descrierea relației dintre variabilele independente (predictori) și variabile dependente în termenii unităților de măsură ale variabilelor în cauză. Rezultatele au oferit posibilitatea să analizăm dacă orientările valorice influențează adaptarea psihosocială a adolescenților. Menționăm că în conformitate cu rezultatele obținute orientările valorice terminale și instrumentale denotă impact asupra adaptării psihosociale a adolescenților doar că acest impact este cu mărimea efectului slabă. Anume acest tip de rezultat pentru efect a cauzat necesitatea studierii impactului adaptării psihosociale asupra adaptării psihosociale la vârsta adolescenței.
9. Analiza minuțioasă a rezultatelor cercetării a oferit oportunitatea de a evidenția relația evidentă a adaptării psihosociale cu orientările valorice, ceea ce a condus la conturarea *Modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.* Rezultatele cercetării demonstrează impactul orientărilor valorice (terminale și instrumentale) asupra adaptării psihosociale a adolescenților și, de asemenea, al adaptării psihosociale asupra orientărilor valorice, fiind în strânsă relație cu dimensiunile personalității, la rândul lor, influențate de factorii psihosociali.

6. CADRUL FORMATIV DE FACILITARE A ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A PERSONALITĂȚII ADOLESCENTULUI

6.1. Metodologia de facilitare a adaptării psihosociale a personalității adolescentului

În conformitate cu **scopul lucrării** care *constă în fundamentarea epistemică a concepției privind orientările valorice și adaptarea psihosocială, elaborarea și validarea experimentală a programului de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței* și cu obiectivul - *elaborarea și experimentarea programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței* am realizat capitolul dat. Respectiv, experimentul de formare realizat în cadrul cercetării a avut drept scop: *experimentarea programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței*.

Menționăm că cercetarea experimentală de constatare, rezultatele obținute și concluziile formulate în capitolele anterioare (3 și 4) ne-au permis să conchidem că din numărul total de adolescenți intervievați 1908 (94,0 %) denotă nivel mediu și 20 nivel scăzut (1,0 %) de adaptare psihosocială. De altfel, din întreg eșantionul, doar 101 de adolescenți (5,0 %) au înregistrat nivel înalt de adaptare psihosocială. Deci, studierea adaptării psihosociale la adolescenți ne-a demonstrat că majoritatea dintre ei o posedă la un nivel mediu și scăzut și întâmpină dificultăți în optimizarea acesteia.

În literatura de specialitate există un număr limitat de cercetări consacrate dezvoltării adaptării psihosociale la vârsta adolescenței prin metode psihologice. În urma acestei constatări am hotărât să elaborăm și să experimentăm un program de influență, de dezvoltare, care să contribuie la facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului. De altfel, recurgând la organizarea și desfășurarea experimentului, am presupus că adaptarea psihosocială poate fi facilitată prin acțiuni speciale orientate asupra următoarelor dimensiuni ale personalității/variabile: încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, afirmarea de sine, inteligența emoțională, optimismul, sociabilitatea, voința și motivația pentru succes. Totodată am presupus că dacă se intervine în scopul creșterii nivelului de dezvoltare a adaptării psihosociale, atunci în ierarhia sistemului de valori al adolescentului prioritare vor deveni valorile adaptative or persoanele cu nivel înalt al adaptării psihosociale sunt apte să-și structureze un sistem de valori ce duce spre succes.

Pentru demonstrarea celor presupuse, am formulat următoarele obiective, ce se referă la cunoștințele, capacitățile și atitudinile participanților la acest experiment: dezvoltarea încrederii în sine și a experiențelor membrilor grupului; dezvoltarea capacității de autoacceptare, încredere în propriul potențial, autodirijare a trăirilor, raționamentelor și comportamentelor; identificarea și

actualizarea propriilor valori, scopuri și coordonarea lor cu așteptările mediului social; dezvoltarea abilităților sociale și încadrarea armonioasă în conformitate cu potențialul și scopurile proprii în contextul social; învățarea modurilor eficiente de relaționare cu altul, de organizare a conduitelor în conformitate cu așteptările acestuia, dar menținând autenticitatea și autonomia personală.

Pentru experiment au fost selectați adolescenți, din grupurile cu care am avut posibilitate de a lucra, aceștia fiind cu nivel mediu de dezvoltare a adaptării psihosociale în cadrul experimentului de constatare. Amintim că din numărul total de 2029 de subiecți au obținut rezultate care indicau nivelul înalt al acestui parametru doar 101 subiecți, ceea ce alcătuiește 5,0 %, iar 95,0% dintre subiecți au obținut nivel mediu și scăzut. Luând în considerație că subiecții care au participat la experiment au fost din trei zone ale țării (nord, centru, sud) a fost imposibil să creăm grupul cu subiecții care au demonstrat nivel scăzut al adaptării psihosociale. Așadar, în experiment au participat 22 de subiecți de la USM, repartizați în 2 grupuri (grupul experimental și grupul de control).

Subliniem faptul că toți subiecții selectați au manifestat interes, exprimându-și dorința de a participa la ședințele de training în scop formativ.

Experimentul formativ a fundamentat pe ideea conform căreia în condiții experimentale adaptabilitatea psihosocială poate fi dezvoltată și influențată de personalitate. Deci, factorul esențial în procesul formativ constă în facilitarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului.

Programul de intervenție psihologică de facilitare a adaptării psihosociale a personalității adolescentului a ținut cont de faptul că însușirea permanentă a diferitelor cunoștințe, prezența situațiilor problematice în rezolvarea unor sau altor obiective educaționale, necesitatea comparării, generalizării, analizei și sintezei permanente a materialului studiat în procesul instructiv-educativ este acea bază pe care se dezvoltă și adaptarea psihosocială a oricărei persoane. Am reținut că vârsta adolescentă este în formare și mereu supusă unei infuzii valorice, iar la întâlnirea factorilor endogeni cu cei exogeni se constituie sistemul propriu de valori.

În experimentul formativ s-au folosit strategii de clarificare a importanței adaptării / adaptabilității personalității adolescentului și s-a subliniat intervenția ei în sistemul axiologic al acestora. Ne-am condus de principiul că, cu cât este solicitat mai mult subiectul în discutarea propriilor răspunsuri, cu atât eficiența lor este mai mare. Deplasarea de accent de la clarificare la autoclarificare sporește rentabilitatea lor, inclusiv prin mobilizarea intelectuală și afectivă a adolescenților.

În acest context, apreciem ideile lui В. Столин care conchid că structurile autoconștiinței motivează, orientează omul spre o anumită activitate; ele se implică în afirmarea scopurilor

pentru realizarea unui motiv; stimulează interdicții față de anumite acțiuni sau inacțiuni; creează atitudini în raport cu ambianța, stilul și caracterul comunicării; influențează asupra dezvoltării unor sau altor însușiri ale personalității; organizează temeiul predispoziției subiectului către alți oameni (grup, colectiv). În aceeași ordine de idei ne sunt importante remarcile lui И. Коh conform cărora adolescentul este apt pentru dezvoltarea autonomă prin educație și perfecționare de sine, însă asemenea acțiune pozitivă și productivă a autoaprecierilor izolate este posibilă numai în prezența și în condițiile menținerii autoaprecierii pozitive generale, care asigură stima și acceptiunea de sine. A. Silvestru susține că reprezentările adolescentului despre sine, atingând un anumit nivel al conștientizării, imediat se acoperă, „cresc” în atitudine corespunzătoare față de sine. Dezvoltarea atitudinii față de sine are la bază dezvoltarea autocunoașterii, reflexiei [apud 106].

Un factor esențial al producerii schimbării de atitudini este tendința subiectului de a conferi unitate congruentă informațiilor, atitudinilor și conduitelor sale. Experimentul a prevăzut producerea unor restructurări cognitive prin justificări consecvente pozitive, asumări de responsabilitate a subiecților. Diferențele de vârstă, de instituție, educație, orizont cultural intergenerațional măresc distanța dintre mentalități. Mentalitatea adolescenților este una de căutare. Evoluția acestei căutări este observată prin trecerea lentă de la valorile superficiale ale preadolescenților la cele caracteristice adolescenței propriu-zise. Pornind de la cele relatate, programul de training l-am orientat cu preponderență spre adaptarea psihosocială spre orientările valorice precum și pe relația dintre acești factori la vârsta adolescenței.

La elaborarea programului formativ ne-au fost binevenite ideile care au demonstrat că este posibilă facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului (autori). În aceeași ordine de idei, autorii menționează faptul că și schimbarea valorilor este posibilă prin identificarea și stimularea adecvată a potențialului cognitiv (Hayman, 1953; L. Festinger, J. Caresmitn, 1959; Howland, Janis 1959; Bem, 1970; Bourdieu, 1979; R. Petty, I. Caciopp, 1986). Conținutul, structura programului de intervenție psihologică în scopul facilitării adaptării psihosociale a personalității adolescentului, a activităților formative iau în considerație caracteristicile psihologice ale adaptării psihosociale:

- adaptarea psihosocială este structură integrală, componentele căreia sunt legate între ele și interacționează reciproc; luând în considerație acest fapt în activitățile dezvoltative au fost preconizate sarcini pentru dezvoltarea factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale;
- dezvoltarea adaptării psihosociale are loc numai în activitate (programul formativ a ținut cont de faptul că fiecare componentă a adaptării psihosociale se dezvoltă în activitatea corespunzătoare);

- importanța cunoștințelor, varietatea experienței, a impresiilor acumulate și obținute direct sau indirect;
- importanța factorilor de personalitate care facilitează / accelerează adaptarea psihosocială a personalității adolescentului – încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, afirmarea de sine, inteligența emoțională, optimismul, sociabilitatea, voința, motivația pentru succes;
- valoarea în calitate de variabilă comportamentală intervine și conduce persoana la acțiune etc.

În programul de training sunt reflectate un șir de principii de organizare, realizare și monitorizare:

Principiul diagnosticării precoce și unității intervenției psihologice și psihodiagnostice. Conform acestui principiu obiectivele intervenției pot fi formulate corect numai în baza diagnosticării psihologice integrale, identificării cauzelor și mecanismelor apariției dereglărilor. Diagnosticarea și intervenția psihologică se efectuează într-o cheie unică pe parcursul întregii etape de lucru. Procesul influenței psihologice de grup oferă posibilitate de diagnosticare și autodiagnosticare a particularităților comunicative și trăirilor interne ale adolescenților.

Principiul egalării șanselor. Dezvoltarea și corectarea prevede crearea condițiilor pentru afirmarea și autorealizarea tuturor membrilor, evidențierea posibilităților de realizare a fiecăruia.

Principiul învățării sociale active. Fiecare activitate efectuată în cadrul experimentului formativ trebuie să presupună implicarea activă a subiecților în acțiunile special elaborate. Activitățile propuse trebuie să prevadă dezvoltarea deprinderilor și priceperilor sociale de colaborare, de compromis etc.

Principiul abordării sistemice a sarcinilor de dezvoltare reflectă raportul reciproc al diferitelor laturi ale personalității, în evoluția ei, ceea ce permite optimizarea procesului dat. Facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului s-a realizat în complex, într-un cadru larg de perfecționare prin implicarea tuturor componentelor dependente de ea.

Principiul abordării sintetice a metodelor de influență psihologică. Analiza metodelor și procedurilor de recuperare, utilizate de reprezentanții diferitelor curente psihologice și școli psihoterapeutice, ne-a indicat că eforturile se referă, în special, la anumite laturi ale Eului: în cadrul școlii psihoterapeutice de orientare cognitivă se descriu amănunțit tehnicile de recuperare a reprezentărilor de sine; autoacceptarea ca formă a atitudinii generale față de sine este abordată mai larg de către reprezentanții psihoterapiei umaniste; problema asimilării unei noi experiențe pozitive și autoconsolidarea este mai profund studiată în cadrul orientării behavioriste; în

gestaltterapie se pune accent pe integrarea diferitelor componente ale sferei Eului. Trebuie să menționăm că fiecare din abordările mai sus enumerate referitor la problema studiată de noi își are posibilitățile și limitele sale. În cadrul unor paradigme metodice izolate este greu de găsit varianta optimă de influență psihologică și pedagogică. Numai abordarea sintetică integrativă a problemei studiate ne poate oferi o bază productivă pentru realizarea sarcinilor influenței psihologice.

Principiul priorității intervenției psihologice de tip cauzal. Scopul prioritar al intervenției constă în înlăturarea cauzelor problemelor psihologice ale clienților. În cazul nostru nivelul mediu și scăzut al adaptării psihosociale la adolescenți este cauzat de următoarele criterii: lipsa unui sistem educațional orientat special spre facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului, promovarea orientărilor valorile obiective și sensul vieții, schimbările social-economice, valoarea relațiilor umane, interacțiunea și interdependența umană, stereotipurile educaționale greșite, nivelul jos de psihologizare și pedagogizare a adolescenților la etapele de dezvoltare precedente etc.

Principiul atragerii active a mediului social apropiat în activitatea de recuperare psihologică este determinat de rolul pe care îl are cercul apropiat semnificativ de comunicare pentru formarea personalității. Sistemul de relații cu profesorii, ale căror influențe adolescentul le acceptă, reprezintă componenta centrală a situației sociale de dezvoltare a persoanei. Anume din acest motiv s-a elaborat modelul multidirecțional al influenței psihologice.

În procesul de elaborare a ședințelor formative s-au luat în considerație și condițiile generale, stipulate de psihologia dezvoltării, educațională și socială:

- informarea prealabilă a participanților referitor la scopul, conținutul activităților, rezultatele preconizate și condițiile de participare;
- evidența particularităților psihologice individuale și de vârstă;
- accesibilitatea obiectivelor și conținutului pentru adolescenți;
- evidența experienței adolescenților;
- stima față de personalitatea adolescentului;
- participarea absolut voluntară, bazată pe acordul adolescenților;
- abordarea individuală a membrilor grupului, susținerea lor morală, încurajarea tendințelor de creștere spirituală;
- asigurarea comunicării permanente cu colegii, combinarea formelor individuale și de grup ale activităților;
- schimb sistematic de rezultate și procedee intelectuale între colegi, ceea ce asigură o îmbogățire esențială, reciprocă a tuturor participanților cu diverse tactici și strategii;

- atmosferă emoțională binevoitoare, climat psihologic favorabil, de susținere, încurajare.

Pe parcursul realizării experimentului formativ am respectat un șir de cerințe științifice orientate spre dezvoltarea particularităților individual-psihologice ale participanților la activitățile dezvoltative.

După realizarea activităților au fost repetate probele aplicate în cadrul experimentului de constatare de determinare a nivelului de adaptare psihosocială, de determinare a orientărilor valorice ale adolescenților.

Datele obținute în experimentul formativ și cel de control au fost prelucrate cu ajutorul metodelor statistice neparametrice ca tehnici de prelucrare în problema de comparare. Pentru evaluarea pragurilor semnificației diferențelor obținute între grupul experimental și de control am utilizat testul Mann-Whitney U pentru două eșantioane independente; în același context pentru a compara două eșantioane perechi am utilizat testul Wilcoxon [145, p. 141].

În cadrul experimentului de formare am decis asupra organizării unui program de intervenție psihologică care a fost intitulat **Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților**.

Scopul programului de intervenție: facilitarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului.

Programul de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului* a avut următoarele obiective:

- familiarizarea adolescenților cu noțiunile de adaptare, adaptare psihologică, adaptare socială, adaptare psihosocială, adaptare școlară, valoare și orientări valorice;
- formarea condițiilor pentru evoluția personală a adolescenților;
- facilitarea adaptării psihosociale a personalității adolescentului;
- crearea condițiilor pentru conștientizarea nivelului de adaptare psihosocială a propriilor orientări valorice, precum și a valorilor promovate de către societate.

Ipoteza de cercetare caracteristică experimentului formativ. Presupunem că intervențiile psihologice special organizate în mediul educațional pot să faciliteze adaptarea psihosocială a personalității adolescentului.

6.2. Dimensiuni structurale ale demersului formativ

Programul de intervenție psihologică elaborat *Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților* a fost implementat prin ședințe de training. Am considerat drept oportună această modalitate, deoarece conține forme eficiente de lucru în grup în scopul dezvoltării adaptării

psihosociale atât pe calea exercitării unei influențe din partea metodelor și tehnicilor utilizate de către moderator, cât și prin forța proceselor intragrupale, care amplifică considerabil posibilitățile de autoevaluare datorită comparării și prelucrării a experiențelor altuia. Grupul facilitează procesul autoanalizei și autocunoașterii prin amplificarea reprezentărilor despre sine, oferă o experiență pozitivă de comunicare și acceptare a persoanei. În grup funcționează anumite mecanisme de influență asupra adaptabilității psihosociale.

Programul experimental este construit după o anumită schemă, având o structură ce include un ansamblu de mici traininguri dezvoltative în vederea realizării cu succes a obiectivelor. El conține: metode de diagnosticare a stării personale și a stării grupului care permit evidențierea problemelor personale și interpersonale în grup, analiza dinamicii grupului; tehnici orientate spre conștientizarea și formularea scopurilor personale și ale grupului în corespundere cu aptitudinile, posibilitățile, valorile umane obiective și necesitățile societății; metode de dezvoltare a deprinderilor comunicative; tehnici de stimulare a gândirii creative, de reglare și autoreglare emoțională; tehnici de dezvoltare a gândirii pozitive. Fiecare exercițiu sau metodă selectată are un scop bine orientat și aflat în concordanță cu etapa de lucru și cu necesitățile grupului.

Programul de intervenție psihologică reprezintă un sistem de exerciții și tehnici organizate în ședințe de training orientat spre facilitarea adaptării psihosociale. Acesta include în structura sa 20 ședințe a câte 1 oră și 30 de minute fiecare, divizate în 3 componente.

Curriculumul trainingului prezintă ședințe complexe cu obiective bine determinate spre optimizarea adaptării psihosociale.

Curriculumul include:

1. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI:

- Ședința 1. Conceptul de adaptare în psihologie.
- Ședința 2. Caracteristicile adaptării psihosociale.
- Ședința 3. Componentele adaptării psihosociale.
- Ședința 4. Adaptare *versus* dezadaptare psihosocială.

2. DIMENSIUNI ALE PERSONALITĂȚII CARE FACILITEAZĂ ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ:

- Ședința 5. Caracteristica dimensiunilor personalității - facilitatori ai adaptării psihosociale.
- Ședința 6. Adaptarea psihosocială – încrederea în sine.
- Ședința 7. Adaptarea psihosocială – curajul social.
- Ședința 8. Adaptarea psihosocială – inițierea contactelor sociale.

- Ședința 9. Adaptarea psihosocială – afirmarea de sine.
- Ședința 10. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin aprecierea și exprimarea emoțiilor.
- Ședința 11. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin controlul emoțiilor.
- Ședința 12. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.
- Ședința 13. Adaptarea psihosocială – optimismul.
- Ședința 14. Adaptarea psihosocială – sociabilitatea.
- Ședința 15. Adaptarea psihosocială – voința.
- Ședința 16. Adaptarea psihosocială – motivația pentru succes.
- Ședința 17. Adaptarea psihosocială – orientările sensului vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața).

3. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ ȘI ORIENTĂRILE VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR:

- Ședința 18. Adaptarea psihosocială - orientările valorice.
- Ședința 19. Indicatori ai orientării spre valorile adaptării, socializării și individualizării.
- Ședința 20. Impactul orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților (*finalizare*).

Fiecare ședință este constituită în conformitate cu un plan general:

1. înviorarea, ce include exerciții de prezentare, crearea a activismului participanților, crearea a unei atmosfere benefice pentru conlucrare;
2. conținutul de bază, ce însumează activități de asimilare a subiectului discutat în cadrul ședinței;
3. reflecția, în cadrul căreia participanții își împărtășesc gândurile, emoțiile referitor la cele analizate, efectuate pe parcursul ședinței;
4. extensia – care include reflecții pentru gândire, teme pentru acasă.

Tehnicile organizate în cadrul ședințelor de training sunt bine cunoscute, precum: brainstorming-ul, exercițiile energizante, jocurile de rol etc. Fiecare dintre exercițiile utilizate în cadrul ședințelor au scopuri bine determinate care se află în concordanță cu etapa de lucru și cu necesitățile participanților.

Trainingul s-a desfășurat sub genericul **Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților.**

Participanților li s-a comunicat că trainingul urmărește următoarele obiective:

- familiarizarea adolescenților cu noțiunea de adaptare, cu noțiunile adaptare psihologică, adaptare socială, adaptare psihosocială, adaptare educațională;
- stimularea imaginației pentru gândirea propriului mod de definire a noțiunii de adaptare;
- cunoașterea componentelor adaptării psihosociale;
- atribuirea sensului adecvat pentru fiecare componentă a adaptării psihosociale;
- cunoașterea caracteristicilor persoanelor cu nivel diferit de manifestare a adaptării psihosociale, a celor cu dezadaptare psihosocială;
- cunoașterea factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale;
- determinarea rolului încrederii în sine în facilitarea adaptării psihosociale; dezvoltarea încrederii în sine;
- dezvoltarea curajului social; trăirea stărilor de curaj social; exemplificarea curajului social în calitate de variabilă care facilitează adaptarea psihosocială;
- manifestarea reacțiilor adecvate în diverse situații; evidențierea importanței factorului inițierea contactelor sociale pentru adaptarea psihosocială;
- conștientizarea rolului afirmării de sine pentru personalitatea adolescentului; determinarea importanței afirmării de sine în adaptarea psihosocială;
- identificarea relației dintre adaptarea psihosocială și inteligența emoțională; stabilirea componentelor inteligenței emoționale utile pentru adaptarea psihosocială a personalității; stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de apreciere și exprimare a emoțiilor;
- identificarea relației dintre adaptarea psihosocială și inteligența emoțională prin controlul emoțiilor; stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de control a emoțiilor;
- determinarea modalității de utilizare a emoțiilor în soluționarea problemelor; stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de utilizare a emoțiilor în rezolvarea problemelor;
- conștientizarea rolului optimismului în viața cotidiană; familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea optimismului;
- conștientizarea rolului sociabilității pentru facilitarea adaptării psihosociale; familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea nivelului de sociabilitate în scopul adaptării psihosociale eficiente;

- conștientizarea rolului voinței pentru facilitarea adaptării psihosociale; familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea voinței în scopul adaptării psihosociale eficiente;
- familiarizarea adolescenților cu noțiunea de motivație, motivație pentru succes; identificarea rolului motivației pentru succes pentru adaptarea psihosocială a adolescentului;
- familiarizarea adolescenților cu noțiunea orientări și sensul vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața); determinarea rolului orientărilor sensului vieții pentru facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților;
- stabilirea sistemului propriu de valori; analiza valorilor terminale și instrumentale ale autorului M. Rokeach;
- stabilirea indicatorilor orientării spre valorile adaptării; indicatorilor orientării spre valorile socializării; indicatorilor orientării spre valorile individualizării;
- analiza ierarhiei proprii a valorilor conform autorului M.C. Яницкий;
- analiza relației dintre orientările valorice și adaptarea psihosocială.

Pentru ca obiectivele trainingului să fie realizate eficient, precum în majoritatea activităților de acest gen am elaborat un șir de reguli, norme, care au contribuit la stabilirea unei atmosfere psihologice favorabile pentru realizarea scopurilor și asigurarea participării active a grupului:

- Grupul este un sistem închis fizic și psihic.
- Activitatea grupului trebuie concentrată asupra prezentului, după principiul „aici și acum”.
- Sinceritate maximală: Nu ieșim în afara grupului cu bănuieli și îndoieli. Orice neclaritate trebuie înlăturată pe loc.
- Respectarea dreptului de a spune „nu” și „da”. Atunci când nu ești sigur că dorești sau poți să faci un lucru, ai dreptul să spui că nu dorești sau nu poți, pentru a fi conștient și sigur că ești liber în decizii și alegeri.
- Nu facem discuții de „paravan”. În grup nu se discută în șoaptă între 2-3 persoane, iar dacă aceasta se întâmplă, putem cere ca aceste discuții să fie scoase în grup.
- Nu vorbim despre membrii grupului la a treia persoană.
- Nu folosim generalizări și clișee comunicative, ele fac dificil contactul interpersonal.
- Când comunicăm ceva, vorbim de la persoana întâia – „Eu”, astfel ne asumăm răspundere pentru cele comunicate.
- Atacul la persoană este interzis. Nu criticăm persoana, ci numai ideea sau fapta.

- Acceptați ideile și personalitatea altora, numai așa veți fi acceptat de alții.
- Nu „poți” până nu „încerci”. În grup încerci să fii activ la maximum și ceea ce înveți aici încerci să realizezi în afara grupului.

Luând în considerație specificul cercetării noastre în elaborarea programului formativ am ținut să includem activități pentru toate formațiunile psihologice care se consideră facilitatori ai adaptării psihosociale.

Amintim că ședințele trainingului formativ au fost organizate în cadrul celei de a doua etapă a cercetării (2019-2020) și anume în octombrie 2019 – martie 2020. Activitățile cu o durată de la 1 oră și 30 minute s-au desfășurat câte o oră în săptămână în perioada 11.10.2019 – 13.12.2019 (în zilele de vineri) și de două ori în săptămână în perioada 29.01.2020 – 04.03.2020, (în zilele de miercuri și vineri). În conformitate cu sarcinile și specificul trainingului s-au elaborat un sistem de activități care au fost orientate către facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale.

După finalizarea programului în grupul experimental, au fost realizate retestările în grupurile 04-11.03.2020: experimental și de control.

Menționăm că în cadrul programului de intervenție, la etapele 1 (*înviorarea*), 2 (*conținutul de bază a ședinței*), și 3 (*reflecția*) s-a lucrat cu ajutorul cardurilor metaforice de asociere (PERSONA, OH++, COPE, RESILIO, PERSONITA, SAGA, HABITAT, 1001, MORENA, MYTHOS; SHENHUA, ECCO).

În desfășurarea ședințelor de training am respectat planul general conform căruia a fost constituit programul. Pentru prima etapă a planului – **înviorarea**, au fost propuse exerciții de prezentare precum „*Pânza de păianjen*”, „*Cine sunt eu*”, „*A fost odată ca niciodată*”, „*Complimentul*”, „*Mașina timpului*”, „*Castelul tăcerii (cât de grăitoare sunt tăcerile)*”, „*Cele 9 fapte despre mine*”, „*Fulgii*”, „*Prezentarea noutății*”, „*Finalizarea compoziției*”, „*Strângeri de mână*”, „*Eu sunt așa cum sunt*”, „*Animalul bolnăvicios*”, „*Emoțiile – exprimare printr-un cuvânt*”, „*Exprimă-ți starea și emoția*”, „*Oglinda*”, „*Punctul negru pe fila de hârtie*”, „*Mesajul codificat*”, „*Crocodilul*”, „*Sculptorul și sculptura*”, „*Impulsul*”, „*Nimeni de aici nu știe despre mine că...*”, „*Valorile omulețului drag (din hârtie)*”, „*Autoportretul / Pirații*”, care au avut drept scop atât energizarea participanților, cât și crearea unui climat favorabil pentru lucru. La această etapă cu ajutorul cardurilor metaforice de asociere (PERSONA, OH++, SAGA, HABITAT, MORENA, MYTHOS) au fost realizate următoarele tehnici: „*Cine sunt eu*”, „*A fost odată ca niciodată*”, „*Cele 9 fapte despre mine*”.

Exercițiile prezentate au drept scop cunoașterea membrilor grupului, cunoașterea, acceptarea și înțelegerea propriei persoane și a celuilalt.

A doua etapă numită **conținutul de bază**, cuprinde activități de asimilare a subiectului discutat în cadrul ședinței. Considerăm că această etapă este diferită de etapele similare ale altor traininguri prin aceea că pe lângă exercițiile de bază au fost incluse și activități care conțineau informație nemijlocit pentru descrierea noțiunilor de bază (*fișe – caracteristici ale conceptelor de bază*). Am presupus că este important acest lucru, deoarece am întâlnit răspunsuri vagi, insuficient de clare în momentul când adolescenții și-au exprimat viziunile proprii cu referire la noțiunile de adaptare, adaptare psihosocială și orientări valorice, în cadrul experimentului de constatare. Materialul respectiv a fost prezentat cu ajutorul metodelor *brainstorming*, *harta conceptuală*, *Diagrama Venn*, *puzzle*, *acvarium*, *explozia stelară*, *graficul T*, *raportul logic*, *tehnica SWOT* (*S - puncte forte; W - puncte slabe; O - oportunități; T - riscuri*), *tehnica 5 întrebări pentru a lucra cu orice problemă etc.*

Compartimentul respectiv a inclus atât informații despre noțiunile de bază (adaptare, adaptare psihosocială, valoare, orientări valorice etc.), cât și exerciții diverse pentru componentele enumerate: „*Ce este adaptarea? Ce este adaptarea psihosocială?*”, „*Tipurile de adaptare (psihologică, socială, psihosocială, educațională, școlară) – Caracteristici ale adaptării psihosociale*”, „*Oportunități și riscuri ale vârstei adolescente*”, „*Pro și contra*”, „*Persoana mea adaptată sau Persoana mea dezadaptată? (desen)*”, „*15 pași pentru obținerea încrederii în sine*” (*Φ. Зумбардо*), „*Ceasurile*”, „*Steaua personală*”, „*Răspunsuri: neîncredute – încredute – agresive*”, „*Simbolul încrederii (desen)*”, „*Lauda*”, „*Contraargumentul*”, „*Caruselul*”, „*Cum să mențin relațiile de prietenie*”, „*Cunoaște-te pe tine însuși*”, „*Imaginea de sine a persoanei*”, „*N-am știut că...*”, „*Oglinda*”, „*Păpușa (determinarea subpersonalităților)*”, „*Eu mă iubesc pe mine*”, „*Imaginea Eului*”, „*Adevărat și fals*”, „*Haosul*”, „*Identitatea mea*”, „*Raportul despre furt*”, „*Recunoaște desenul*”, „*Mâna fermecată*”, „*Lada cu comori*”, „*Florile cu maxime*”, „*Evantaiul*”, „*Cum să dăm un sens acțiunilor noastre?*”, „*Cum să anticipăm viitorul prin identificarea și ierarhizarea obiectivelor*”, „*Valorile*”, „*Aranjarea valorilor*”, „*Diamantul prieteniei*”, „*Trebuințele vârstei*”, „*Conexiuni inverse*”, „*Valiza fermecată*” etc.

La această etapă au fost valorificate cardurile metaforice de asociere (PERSONA, OH++, COPE, RESILIO, PERSONITA, SAGA, HABITAT, MORENA, 1001, MYTHOS; SHENHUA, ECCO) în lucru cu următoarele tehnici: „*Desenăm împreună*”, „*Autocunoașterea*”, „*Eu acum. Eu în trecut. Eu în viitor*”, „*Portrete emoționale*”, „*Tehnica 5 întrebări pentru a lucra cu orice problemă*”, „*Tehnica 6 pași*”, „*Tehnica Duet*”, „*Tehnica Analiza/Introspectie/Feedback*”, „*Brainstorming*”, „*Arborele valorilor*”, „*Dragostea este...*”, „*Roata vieții*”, „*Tehnica Desenează cu ECCO*”, „*Tehnica De vorbă cu...*”.

Etapa a treia este numită **reflecția**. Participanții la etapa respectivă își împărtășesc impresiile despre cele discutate, realizate pe parcursul ședinței. Pentru această etapă sunt preconizate diverse întrebări cum ar fi: „Care din noțiunile prezentate pentru conceptul de adaptare prezintă mai mult interes, este mai clară? De ce?”, „Care dintre noțiunile adaptare socială, adaptare psihologică, adaptare psihosocială, adaptare educațională, școlară prezintă mai mult interes? De ce?”, „Cum se poate contribui la facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale a personalității?”, „Care probleme pot apărea în adaptarea psihosocială a persoanei prin prisma componentelor indicate în concepțiile autorilor Rogers C. și Diamond R.?”, „Care dintre componentele adaptării psihosociale analizate, o considerați a fi cea mai importantă? Argumentați.”, „Ce trăsături caracterizează o persoană adaptată psihosocial și o persoană dezadaptată psihosocial? Care sunt condițiile necesare pentru facilitarea adaptării psihosociale?”, „Care factori pot fi considerați acceleratori / facilitatori ai adaptării psihosociale? Care sunt factorii care stagnează adaptarea psihosocială?”, „Cât de important este să ai o atitudine pozitivă față de sine? De ce?”, „Enumerați modalități de a câștiga încrederea și respectul celorlalți”, „Care sunt aspectele cu care se poate lucra în scopul dezvoltării curajului social? În societatea actuală este important să manifesti curaj social? De ce?”, „În ce măsură sunt importante pentru adolescenți aprecierea și exprimarea emoțiilor? „Ce factori sunt importanți pentru dezvoltarea abilităților de apreciere a emoțiilor? ”, „Cât de importantă este voința pentru facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților? De ce?”, „Indicați 3 avantaje ale motivației pentru succes în activitatea cotidiană”. „Adaptarea psihosocială este influențată de motivația pentru succes? Exemplificați”, „Cum pot influența orientările sensului vieții adaptarea psihosocială a personalității? „Care este astăzi valoarea de bază în viața voastră? De ce se schimbă valorile?”, „Care valori, după părerea voastră vor fi prioritare peste 10 ani? De ce?”, „Care sunt indicatorii orientării spre valorile adaptării; indicatorilor orientării spre valorile socializării; indicatorilor orientării spre valorile individualizării?” etc.

Ultima etapă a ședinței este **extensia**. Participanții la sfârșitul ședințelor reflectează asupra celor realizate, primesc unele însărcinări pentru acasă. Au fost utilizate diverse metode, tehnici precum: „Metoda 3-2-1”; „Metoda CCC (Ce știam despre ...? – Ce am învățat? – Ce vreau să știu despre ...?)”; „Elaborați un ghid care ar contribui la dezvoltarea optimismului în scopul facilitării adaptării psihosociale”; „Elaborați un ghid de facilitare a sociabilității la adolescenți”; „Indicați 3 pași primordiali pentru dezvoltarea voinței personale”; „Stabiliți un sistem de valori care considerați că orientează adolescentul spre succes”; „Elaborați un ghid de promovare a orientării spre valorile adaptării”. Aceste sarcini serveau drept puncte de legătură cu următoarele ședințe.

Alte întrebări oferite pentru această ultimă etapă au fost: *Ce reprezintă adaptarea, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității în general și a adolescentului în special? Ce reprezintă adaptarea psihosocială, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității adolescentului? Ce-ar trebui să întreprindefi pentru viitor pentru a deveni o persoană cu nivel înalt al adaptării psihosociale? Cum putem valorifica factorii care accelerează procesul adaptării psihosociale? Ce este mai important: să ai încredere în tine sau să ai încrede în cei care te înconjoară. Amintiți-vă situații în care factorul mediul social v-a făcut să aveți încredere în sine ameliorată sau scăzută. Schițați portretul celor care le lipsește încrederea în ei înșiși. Curajul social al altor persoane te-a motivat vreodată să fii altfel? Exemplifică. Schițați portretul celor care sunt inițiatori ai contactelor sociale. Amintiți-vă maxime, citate, zicători, snoave care să vorbească (direct / indirect) despre autoapreciere. Analizați care este rolul controlului emoțiilor în dezvoltarea personalității adolescentului.*

Subliniem faptul că la etapa de început a trainingului, nu au fost dificultăți în organizare, deoarece participanții se cunoșteau. Totuși, implicându-se în activități uneori, în primele ședințe (1-3) manifestau rezerve în ceea ce privește conținutul informației prezentate despre propria persoană, deoarece anterior nu au mai fost implicați în astfel de gen de activitate. Pe parcurs această barieră s-a diminuat (după ședința a 5-ea) sau cel puțin nu mai era atât de evidentă, iar subiecții începuseră să se înțeleagă mai bine, fiind mult mai deschiși în comunicare. În acest context presupunem că primele ședințe au fost mai dificile din motivul că participanții au analizat / asimilat multe informații cu referire la noțiunile de adaptare, adaptare psihologică, adaptare social: asemănări și deosebiri.

Participanții în cadrul programului de intervenție psihologică au apreciat ca eficientă organizarea ședințelor în blocuri, având oportunitatea de a înțelege noțiunile-cheie prezentate pentru conceptele de bază și cele cu repercusiuni asupra acestora. Participanții, așa cum se întâmplă de obicei în acest gen de programe, manifestau interes pentru majoritatea exercițiilor, încercând să le compare cu unele similare de care au auzit sau chiar exersat în cadrul altor ședințe de training. Am observat că unii adolescenți, pe lângă faptul că au reușit să se încadreze foarte bine în activități, fiind destul de activi, făceau notițe cu privire la conținutul programului pentru a putea fi aplicate ulterior, solicitând descrierile integrale.

Adolescenții au reușit să asimileze ușor informația prezentată cu privire la toate conceptele. Un interes sporit a fost observat pentru exercițiile care au inclus lucrul cu cardurile metaforice de asociere (PERSONA, OH++, COPE, RESILIO, PERSONITA, SAGA, HABITAT, MORENA, 1001, MYTHOS; SHENHUA, ECCO). Astfel adolescenții au învățat și apreciat aceste tehnici valorificate în cadrul ședințelor la toate etapele aplicate: „Cine sunt eu”, „A fost odată ca niciodată”, „Cele 9 fapte despre mine”, „Desenăm împreună”,

„Autocunoașterea”, „Eu acum. Eu în trecut. Eu în viitor”, „Portrete emoționale”, „Tehnica 5 întrebări pentru a lucra cu orice problemă”, „Tehnica 6 pași”, „Tehnica Duet”, „Tehnica Analiza/Introspectie/Feedback”, „Brainstorming”, „Arborele valorilor”, „Dragostea este...”, „Roata vieții”, „Tehnica Desenează cu ECCO”, „Tehnica De vorbă cu...”.

Similar situațiilor prezentate în programele de intervenție psihologică ultima ședință a inclus exerciții în care participanții și-au exprimat părerile despre sine și colegii din cadrul grupului, au evidențiat calitățile forte au menționat despre beneficiile acestui program din care au făcut parte.

De altfel, majoritatea adolescenților au argumentat participarea lor la training pentru a se cunoaște mai bine, pentru dorința de a se adapta mai bine la situațiile cotidiene, de a avea mai multă încredere în propria persoană.

De menționat este faptul că prin intermediul metodelor, exercițiilor utilizate în cadrul etapelor ședințelor de training s-a reușit să se fortifice componenta adaptare / adaptabilitate psihosocială prin componentele și factorii care facilitează dezvoltarea ei, fapt confirmat de rezultatele retestării efectuate. Evident că metodele enumerate sunt eficiente pentru determinarea și conștientizarea rolului adaptabilității psihosociale, conștientizarea priorităților personale, dezvoltarea comunicării, spiritului de echipă, armonizarea sferei intelectuale și a celei emoționale precum și a relațiilor interpersonal.

Prezentăm câteva ședințe din cadrul Programul de intervenție psihologică **Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților**, destinat adolescenților cu acțiunile realizate care reprezintă o componentă importantă a programului de educație.

6.3. Programul de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților*

În continuare vom prezenta o secvență a programului formativ și anume două ședințe din cadrul primului bloc care se referă la compartimentul 1. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI:

ȘEDINȚA 1. CONCEPTUL DE ADAPTARE ÎN PSIHLOGIE

Obiective:

- cunoașterea participanților și a formatorului;
- stabilirea regulilor în cadrul grupului format, stabilirea climatului confortabil, de încredere în cadrul grupului;
- prezentarea programului de training;
- familiarizarea adolescenților cu noțiunea de adaptare;

- stimularea imaginației pentru gândirea propriului mod de definire a noțiunii de adaptare;

Materiale necesare: fișe colorate, foi flipchart, marchere, fișa *Programul trainingului*.

Formatorul se prezintă, vorbește despre scopul programului formativ, de intervenție psihologică **Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților**, stabilește periodicitatea, numărul și datele întâlnirilor necesare pentru ședințele trainingului.

Exercițiul Așteptările participanților.

Pe fișe se scriu așteptările pe care le au participanții de la acest training.

Participanții se repartizează în perechi.

Se împart fișe la fiecare pereche care selectează și scrie 3 așteptări comune, cele mai importante.

Se prezintă, lipindu-se pe posterul mare. Dacă cineva insistă, le scriem.

Concluzia: Așteptările voastre coincid cu obiectivele trainingului (dacă nu coincid, se indică obiectivele și aspectele asupra cărora se va acorda atenție).

Prezentarea programului de training (Fișa *Programul trainingului*).

Regulile trainingului.

Fiecare membru primește câte o fișă pe care este notat începutul unei fraze: În comunicare cu membrii grupului aș dori ca ...; În comunicare cu membrii grupului nu aș dori ca ...; Aș dori să ne centram mai mult pe ...; Aș dori să nu acordăm atenție ...; Vom utiliza cu succes timpul dacă ...; Vom irosi timpul dacă Fiecare participant completează fraza, apoi transmite fișa celuilalt.

În final se vor stabili *regulile grupului* (*se stabilesc de către participanți, se scriu pe foaie flipchart și se așează să fie vizibile pentru toți*).

Materiale: foi flipchart, marchere.

Regulile grupului:

1. **Aici și acum!** Este important ceea ce se întâmplă aici și acum, ce emoții trăiesc participanții la momentul actual. Nu poți ieși din mediul de lucru în timpul ședinței.
2. **Stop!** Fiecare participant are dreptul să spună **Stop** ceea ce denotă că la moment nu dorește să vorbească despre aceste emoții, îi este dureros.
3. **Sinceritatea!** Vorbim în grup despre emoții adevărate.
4. **Formula EU!** Se vorbește de la persoana I cu *Eu, Tu, Voi*.
5. **Confidențialitatea!** Ceea ce se discută în grup nu se transmite nimănui.
6. **Implicarea!** La ședințe suntem implicați în toate activitățile, suntem susținători, activi, și nicidecum observatori, critici sau evaluatori.
7. **Deschidere emoțională!** Dacă consideri că pentru tine este important să vorbești, numaidecât spune!
8. **Claritatea!** Se vorbește clar, convingător.

9. **Punctualitatea!** Se respectă programul de lucru!

Înviorarea

Prezentarea grupului

Exercițiul „Pânza de păiagen”

Materiale: un ghem de ață.

Participanții se aranjează într-un cerc. Formatorul le vorbește participanților despre faptul că în cele ce urmează fiecare va avea posibilitatea să vorbească câte ceva despre sine și anume despre pasiuni, despre ceea ce le reușește mai bine, despre scopul participării în cadrul programului formativ... Formatorul ia ghemul de ață și începe exercițiul (spre exemplu: Mă numesc Oxana, sunt aici pentru a vă ajuta să depășiți situațiile dificile, a vă învăța să treceți peste situațiile încordate cu referire la adaptarea psihosocială pentru a facilita și accelera acest proces, a urmări contradicțiile interioare și exterioare, ... îmi place foarte mult să citesc). Formatorul va ține bine capătul ghemului de ață, iar însăși ghemul îl va arunca unuia dintre participanții din fața sa. Deci, este necesar ca participantul să-și spună numele și să vorbească ceva despre sine, iar apoi să țină capătul de ață și să arunce ghemul altui participant. Ghemul se transmite mai departe până când toți participanții devin parte a plasei de păiagen.

În acest moment se vorbește despre importanța fiecărui participant în cadrul grupului, despre coeziunea grupului.

Debrifarea exercițiului:

Cum credeți ce reprezintă aceste fire?

Ce se va întâmpla dacă cineva nu se va mai ține de fir?

Ce se întâmplă dacă un fir se rupe sau este tăiat? (formatorul taie cu foarfeca în 1 sau 2 locuri *pânza de păiagen*). Cum poate fi refăcută *pânza*?

Cum vă simțiți acum? Ce ați observat în momentul comunicării? Ce v-a încurcat în procesul activității?

Tehnica *Cine sunt eu*

Materiale: *Cardurile metaforice de asociere*. Se valorifică setul PERSONA.

Obiectiv: de a identifica *cine sunt* participanții.

Se propune ca participantul să aleagă „orbește” din setul propus câte un card (dacă participantul dorește prezintă cardul tuturor). Subiecții vorbesc despre tot ce spune cardul despre sine:

1. Eu sunt (pot fi)...
2. Acum starea mea este...
3. Astăzi am venit la training cu scopul de a...
4. Aș vrea să plec astăzi de la această formare cu...

Debrifarea exercițiului: Cum v-ați simțit?

Conținutul de bază al ședinței

Materiale: foi flipchart, marchere, lipici, fișa *Adaptare*, fișa *Adaptarea în cadrul științelor*.

Exercițiul *Ce este adaptarea?*

Prin metoda *Brainstorming* se vor acumula idei pentru a defini noțiunea de **adaptare**, apoi din multitudinea de idei prezentată se va formula noțiunea de bază.

Caracteristica conceptului de adaptare

Se va prezenta noțiunea de adaptare.

Participanții lucrează individual cu fișa *1. Adaptare*, apoi în grup câte 2 persoane discută (valorificând conținutul fișei analizate).

Se indică domeniile științelor pentru care procesul de adaptare este important sau valorificat (Fișa *Adaptarea în cadrul științelor*).

Importanța conceptului de adaptare pentru Psihologie.

*Se discută despre ce ar trebui să cunoască adolescentul despre adaptare (Fișa *Adolescența*).*

Exercițiul *Oportunități și riscuri ale vârstei adolescente*

Scopul: să identifice punctele tari și slabe ale vârstei adolescente; să determine riscurile și oportunitățile adolescentului; să elaboreze modalitățile de valorificare a oportunităților și de prevenire a riscurilor.

Descriere: Se utilizează tehnica SWOT.

Se formează 4 grupuri:

- grupul 1 – punctele forte ale vârstei adolescente;
- grupul 2 – punctele slabe (problemele vârstei);
- grupul 3 – oportunitățile pe care le poate oferi vârsta dată;
- grupul 4 – riscurile vârstei.

După realizarea sarcinii, foile de lucru se transmit pe rotație fiecărui grup, astfel ca toate grupurile să aibă posibilitatea să completeze fișele la toate 4 compartimente. Apoi foile se afișează pe tablă în următoarea ordine: *S - puncte forte; W - puncte slabe; O - oportunități; T - riscuri*.

Argumentarea ideilor și prezentarea.

Debrifare: Ce a fost mai simplu/dificil să identificați și de ce? Ce se poate întâmpla, dacă ferestruicile din stânga (W, T) sunt mai tentante? Pot oare anumite lucruri să treacă dintr-o categorie în alta? Ce oportunitate poate fi oferită de X (indicat la puncte tari)? Poate oare un punct forte să implice anumite riscuri? Cum a-ți putea valorifica oportunitățile care vi le oferă

vârsta? La cine ați putea apela pentru a vă oferi un suport? Cum ați putea evita și confrunța riscurile și pericolele ascunse? etc.” Comentariu.

Formatorul prezintă participanților *Fișa Adolescența*.

Reflecția

- Care dintre aceste noțiuni analizate cu referire la conceptul de adaptare prezintă mai mult interes? De ce?

Extensia

Cele studiate anterior ne vor ajuta să răspundem la întrebarea: Ce reprezintă adaptarea, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității în general și a adolescentului în special?

ȘEDINȚA 4. ADAPTARE versus DEZADAPTARE PSIHOSOCIALĂ

Obiective:

- cunoașterea caracteristicilor persoanelor cu nivel diferit de manifestare a adaptării psihosociale, a celor cu dezadaptare psihosocială.

Înviorarea

Exercițiul Castelul (cât de grăitoare sunt tăcerile).

(Două persoane sunt rugate să aștepte după ușa.). Persoanele rămase formează 2 cercuri (câte 6-7 persoane), se prind de mâini.

Să ne închipuim că noi suntem **un castel** care trebuie numaidecât să aibă o intrare/ ieșire. Voi, membrii cercului, stabiliți unde este ușa castelului.

Cele două persoane de afară vor intra în sală (vor trece în interiorul castelului) și vor trebui să găsească ușa castelului fiind ghidați doar de privirile voastre.

Debriefare: Se răspunde la întrebările:

Cât de grăitoare sunt tăcerile? A fost greu să găsiți ieșirea. De ce? Care ar fi legătura dintre acest energizant și tema *adaptarea psihosocială*?

Tehnica Cele 9 fapte despre mine

Se valorifică *Cardurile metaforice de asociere*: OH ++, PERSONA, SAGA, HABITAT, MORENA, MYTHOS; Obiectiv: de a explora pentru a identifica stările de resurse.

Se propune ca participantul să aleagă „orbește” din seturile propuse câte un card (în total 9), care vor fi o continuare a frazelor:

1. Fapt din biografia mea, care m-a făcut o persoană mai bună
2. Cel mai vesel (absurd) eveniment din viața mea
3. Fapt din biografia mea, pentru care încă mă simt rușinat (ă)
4. Cel mai scump cadou din viața mea

5. Un eveniment „la extrem” din viața mea
6. Un moment din biografia mea în care am trait „sentimentul de zbor”....
7. Talentul meu, unicitatea mea este
8. Un eveniment din viața mea, care mi-a provocat durere
9. Cel mai frumos lucru pe care l-am făcut....

La sfârșit, clientul sau participantul, trage concluzii, rezumând faptele din biografia sa.

Debriefare: Care a fost cea mai grea întrebare? Care a fost cea mai ușoară întrebare? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Persoane care denotă adaptare și dezadaptare psihosocială.

Experiența noastră de zi cu zi ne arată că există persoane care prezintă niveluri diferite de adaptare psihosocială. Când vorbim despre persoanele adaptate psihosocial, avem în vedere adolescenții care se gândesc la acceptarea de sine, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, dominare în acțiuni, încredere în sine, motivare spre succes.

Astfel, în funcție de nivelul de manifestare a adaptării psihosociale adolescenții, persoanele își filtrează diferit orientările valorice.

Când vorbim despre persoanele cu dezadaptare psihosocială, avem în vedere adolescenții care.... Se discută *Metoda Acvarium*.

- *Metoda Puzzle*

Se repartizează participanții în 4 grupuri.

Fiecare grup primește câte un set de fișe pentru lucru. Acestea conțin informații despre persoanele care denotă adaptare psihosocială și persoanele care denotă dezadaptare psihosocială. Fișele trebuie dispuse, respectiv, în 2 coloane, după titlurile preventiv aranjate (1. Adaptare psihosocială și 2. Dezadaptare psihosocială), (se distribuie 3-4 seturi de fișe).

Grupurile prezintă informația.

Se analizează fiecare coloniță de afirmații (grupurile prezintă pe rând câte o afirmație din cele caracteristice pentru *adaptarea psihosocială*, iar apoi câte o afirmație din grupul *dezadaptare psihosocială* până la epuizarea tuturor afirmațiilor).

- Cu care dintre aceste afirmații n-ați fi de acord? De ce?

- Dacă ar fi să le ierarhizăm, care, după părerea dv. ar fi cea mai importantă? De ce?

În anexa 10 (§.-4) sunt prezentate caracteristicile persoanei care denotă adaptare psihosocială și inadapare/dezadaptare psihosocială.

Exercițiul **Persoana mea adaptată și Persoana mea dezadaptată** din punct de vedere psihosocial (pentru ajutorarea participanților în stabilirea caracteristicilor persoanei adaptate și dezadaptate din punct de vedere psihosocial)

Participanții primesc câte 2 foi A4 și creioane. Moderatorul spune participanților să se deseneze pe sine în „2 ipostaze”: *Persoana mea adaptată* și *Persoana mea dezadaptată* (se desenează vreo 7-10 min.).

Debriefare:

- Când v-ați simțit mai tensionat: când ați desenat *Persoana mea adaptată* sau *Persoana mea dezadaptată*?
- Ce trebuie să întreprindeți pentru a fi o persoană adaptată?

Reflecția

- Ce trăsături caracterizează o persoană adaptată psihosocial, dar o persoană dezadaptată psihosocial?
- Care sunt condițiile necesare pentru facilitarea adaptării psihosociale?

Extensia

- Ce-ar trebui să întreprindeți pentru viitor pentru a deveni o persoană cu nivel înalt al adaptării psihosociale?

Metoda 3-2-1. Fiecare dintre participanți primește câte o fișă mică. Pe prima parte se scriu 3 lucruri importante pe care le-au însușit la activități. Pe verso se scriu 2 sugestii și 1 întrebare. Fișele se adună (prezentatorul analizează informația pentru a da curs ședințelor de mai departe).

6.4. Valori experimentale comparate ale adaptării psihosociale la adolescenți

La ultima etapă a cercetării realizate a fost evaluată eficiența programului de intervenție psihologică elaborat și implementat. Deci, la **experimentul formativ** au participat 22 de subiecți de la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, dintre care **11 adolescenți au alcătuit grupul experimental** și alți **11 adolescenți au alcătuit grupul de control**.

Pentru a asigura omogenitatea și comparabilitatea datelor experimentale subiecții din ambele grupuri au fost cu aproximativ aceleași caracteristici. În tabelul 6.1. sunt prezentate unele caracteristici ale subiecților care au participat în cadrul experimentului.

Reiterăm că, inițial, dorința de a participa la programul de intervenție psihologică a fost manifestată de către 14 adolescenți. Pe parcursul programului formativ 3 dintre adolescenți au lipsit de la mai multe ședințele organizate (peste 50,0%), respectiv rezultatele nefiind incluse. Adolescenții din grupul experimental au vârsta cuprinsă în intervalul de 18 - 21 ani (M=19,2), 2 de gen masculin, 9 de gen feminin, din primul an de studiu. Din tabelul 6.1 observăm că din grup de control au făcut parte 11 adolescenți, dintre care nici un subiect de gen masculin, 11 subiecți de gen feminin.

Tabelul 6.1. Caracteristici ale GE și GC din cadrul experimentului formativ

Caracteristici		Grupul experimental		Grupul de control	
		Nr.	%	Nr.	%
Număr total: 22 adolescenți		11	100	11	100
Gen masculin		2		0	
Gen feminin		9		11	
Mediu de proveniență urban		4		8	
Mediu de proveniență rural		7		3	
Vârsta	18-19	2		3	
	19-20	4		6	
	20-21	5		2	

Subiecții implicați în experiment au înregistrat nivel mediu al adaptării psihosociale.

Pentru compararea loturilor de subiecți și stabilirea relațiilor dintre diferite variabile am utilizat metoda Mann-Whitney U.

Menționăm că rezultatele grupului experimental sunt omogene cu rezultatele grupului de control, astfel încât nu au fost înregistrate diferențe statistic semnificative pentru rezultatele subiecților experimentali – etapa inițială (Anexa 10.4).

După realizarea programului de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților* au fost administrate repetat instrumentele psihologice, inclusiv și pentru măsurarea nivelului de adaptare psihosocială. Evidențiem, în acest context că drept criteriu pentru evaluarea programului formativ au servit parametri examinați în procesul experimentului de constatare.

De altfel, investigarea eficienței programului de intervenție psihologică a fost realizată în direcția comparării și evidențierii diferențelor obținute de către adolescenții din: grupul experimental (GE) test și grupul experimental retest; grupul de control (GC) test și grupul de control retest; grupul experimental retest și grupul de control retest.

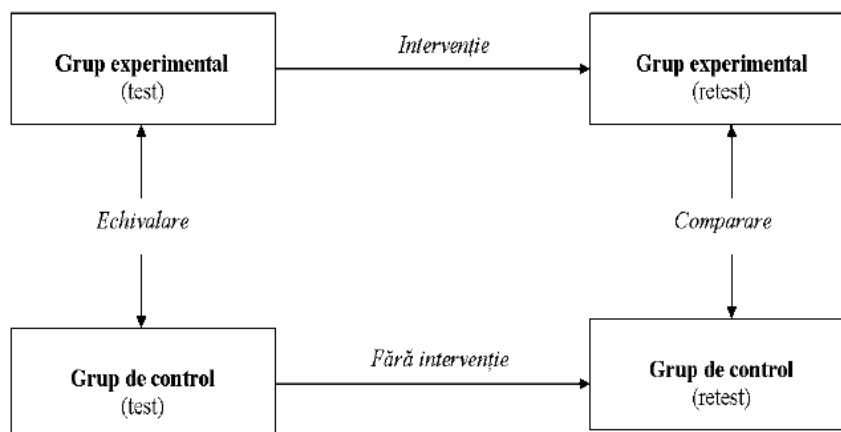

Figura 6.1. Grupul experimental și grupul de control: design experimental

Rezultatele demonstrează că aplicarea acțiunilor organizate în scopul facilitării și accelerării adaptării psihosociale a personalității adolescentului au adus la majorarea indicilor medii obținuți pentru adaptarea psihosocială la 11 adolescenți.

Programul de intervenție psihologică propus pentru eficientizarea, facilitarea adaptării psihosociale conține acțiuni orientate spre favorizarea componentelor acestui factor.

Inițial vom prezenta rezultatele pentru adolescenții din grupul experimental test și grupul experimental retest, ceea ce am inclus în prima direcție a cercetării.

În continuare sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la **Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C. Rogers și R. Dymond)**.

În *Tabelul 6.2* sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la factorul adaptabilitate psihosocială.

Tabelul 6.2. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru adaptabilitatea psihosocială

Factori	Etapă	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	test	140,7273	11	14,93379	4,50271
	retest	147,4545	11	11,07577	3,33947

În *Figura 6.2* sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru factorul adaptabilitate psihosocială.

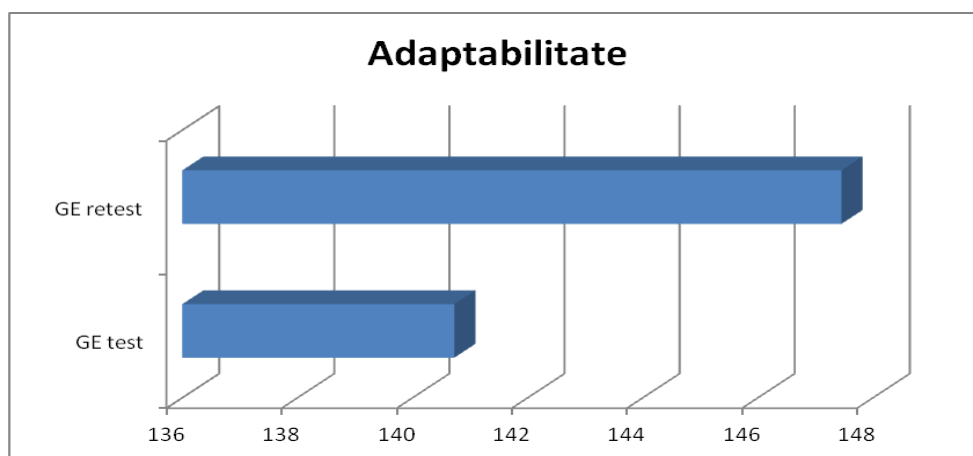

Figura 6.2. Mediile pentru adaptabilitatea psihosocială în GE test – retest

Pentru adolescenții din GE test este caracteristică media 140,73 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 147,45 (u.m.) la factorul adaptabilitate psihosocială.

Cu ajutorul testului Wilcoxon, test neparametric, comparăm două eșantioane perechi, acesta fiind echivalentul testului parametric t pentru două eșantioane perechi. Deci, aplicând testul Wilcoxon, deoarece eșantioanele sunt de volum redus, consemnăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE

retest pentru factorul adaptabilitate psihosocială cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Tabelul *Ranks* din Anexa 10. prezintă media rangurilor, suma rangurilor și numărul de subiecți pentru fiecare din cele trei situații de comparare: ranguri negative (5 cazuri în care rangul variabilei *adaptabilitate retest* este mai mic decât rangul variabilei *adaptabilitate test*), ranguri pozitive (12 cazuri în care rangul variabilei *adaptabilitate retest* este mai mare decât rangul variabilei *adaptabilitate test*) și ranguri egale (5 cazuri în care rangul variabilei *adaptabilitate retest* este egal cu rangul variabilei *adaptabilitate test*). Tabelul *Test Statistics* (A 10.3) din Anexa 10. prezintă rezultatele la comparare. Cum $z = -2,182$, $p = 0,029$, rezultă că există diferențe, semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori. Pentru a vedea sensul diferenței, inspectăm valorile din coloana *Sum of Ranks* din primul tabel și ne vom raporta la suma de ranguri cea mai mare. În cazul nostru, valoarea cea mai ridicată este 122,50 și corespunde rangurilor pozitive, adică situațiilor în care rangurile valorii *adaptabilitate test* sunt mai mari decât *adaptabilitate retest* ($\text{adaptabilitate T} > \text{adaptabilitate R}$), prin urmare, valoarea *adaptabilitate test* este considerată ca fiind mai importantă, comparativ cu valoarea *adaptabilitate retest*.

Menționăm că deși rezultatele sunt mai mari la etapa retest pentru adaptabilitate acestea se includ în nivelul mediu, fără a fi o creștere mare pentru acest factor.

În *Tabelul 6.3* sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la factorul adaptare psihosocială.

Tabelul 6.3. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru adaptare psihosocială

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptare	test	58,5908	11	6,29098	1,89680
	retest	65,9207	11	7,19628	2,16976

În *Figura 6.3* sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru factorul adaptare psihosocială.

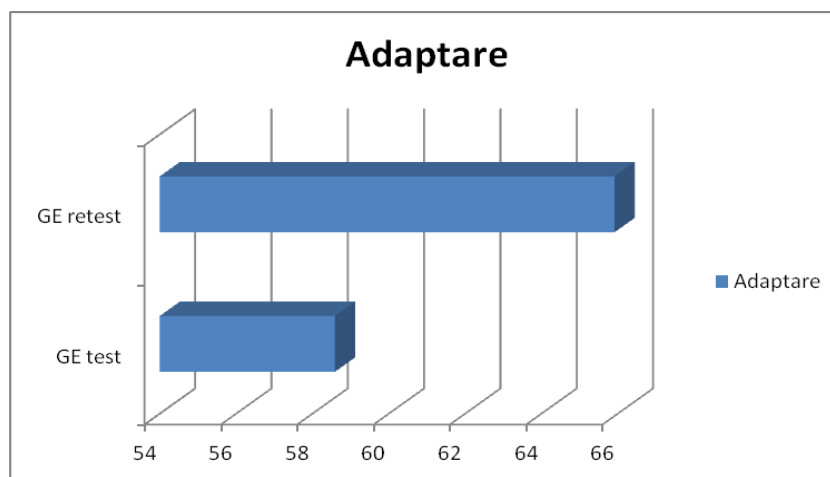

Figura 6.3. Mediile pentru adaptare psihosocială în GE test – retest

Pentru adolescenții din GE test este caracteristică media 58,59 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 65,92 (u.m.) la factorul adaptare psihosocială.

Aplicând testul Wilcoxon, deoarece eșantioanele sunt de volum redus, consemnăm diferențe statistice semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest pentru factorul adaptare psihosocială cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Analizând rezultatele la comparare (Tabelul A 10.4) observăm că $z = -3,068$, $p = 0,002$, ceea ce denotă că există diferențe, semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

Similar situației descrise pentru factorul adaptabilitate și în acest caz subliniem că deși rezultatele sunt mai mari la etapa retest pentru adaptare acestea se include în nivelul mediu, fără a fi o creștere mare pentru acest indice.

În *Tabelul 6.4* sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la indicii generali: adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare.

Tabelul 6.4. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru indicii generali ai APS

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptare	test	58,5908	11	6,29098	1,89680
	retest	65,9207	11	7,19628	2,16976
Acceptare de sine	test	57,4059	11	7,68295	2,31650
	retest	64,5857	11	6,43996	1,94172
Acceptarea celorlalți	test	63,6832	11	9,78038	2,94889
	retest	68,9665	11	9,85516	2,97144
Confort emoțional	test	73,1198	11	9,00555	2,71528
	retest	82,0876	11	7,67065	2,31279
Internalitate	test	50,8930	11	10,71420	3,23045
	retest	63,1954	11	12,32837	3,71714
Tendințe de dominare	test	51,9125	11	9,30291	2,80493
	retest	55,3161	11	19,83137	5,97938

În *Figura 6.4* sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru indicii generali ai adaptării psihosociale.

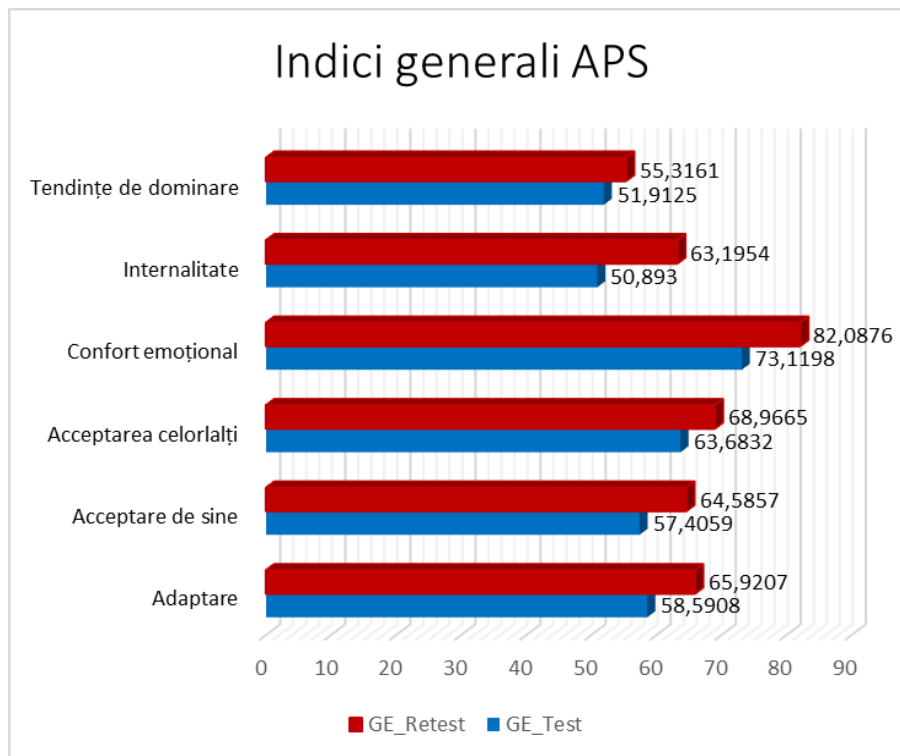

Figura 6.4. Mediile pentru indicii generali ai APS în GE test – retest

Pentru adolescenții din GE test și adolescenții din GE retest sunt caracteristice medii diferite pentru indicii generali determinați cu ajutorul *Chestionarului de diagnosticare a adaptării psihosociale* (C. Rogers și R. Dymond): adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare.

Astfel pentru adolescenții din GE test este caracteristică media 58,59 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 65,92 (u.m.) la factorul adaptare psihosocială; pentru *acceptare de sine* adolescenților din GE test le este caracteristică media 57,41 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 64,59 (u.m.); pentru *acceptarea celorlalți* adolescenților din GE test le este caracteristică media 63,68 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 68,97 (u.m.); pentru *confortul emoțional* adolescenților din GE test le este caracteristică media 73,12 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 82,09 (u.m.); pentru *internalitate* adolescenților din GE test le este caracteristică media 50,89 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 63,19 (u.m.); pentru *tendințe de dominare* adolescenților din GE test le este caracteristică media 51,91 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 55,32 (u.m.).

Pentru a determina dacă sunt diferențe semnificative înregistrate la GE test-retest pentru indicii generali menționați am aplicat iarăși testul Wilcoxon. Astfel, consemnăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest pentru factorii: adaptare psihosocială; confort emoțional; internalitate. De altfel, pentru claritate menționăm că la indicele general adaptarea psihosocială înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE

retest, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Analizând rezultatele la comparare observăm că $z = -3,068$, $p = 0,002$, ceea ce denotă că există diferențe, semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

Apoi, pentru indicele general confort emoțional înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest, respectiv analizând rezultatele la comparare observăm că $z = -2,450$, $p = 0,014$, ceea ce denotă că există diferențe, semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori. În cele din urmă, pentru indicele general internalitate înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest, respectiv analizând rezultatele la comparare observăm că $z = -3,173$, $p = 0,002$, ceea ce denotă că există diferențe, semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

În continuare vom prezenta rezultatele pentru adolescenții din grupul de control test și grupul de control retest, ceea ce am inclus în direcția a doua a cercetării.

Menționăm că pentru această direcție vom compara rezultatele subiecților înregistrate la Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C. Rogers și R. Dymond). În Tabelul 6.5 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul de control test și grupul de control retest cu referire la schimbările înregistrate la factorul adaptabilitate psihosocială.

Tabelul 6.5. Rezultatele cercetării test – retest în GC pentru adaptabilitate psihosocială

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	test	156,0909	11	9,60682	2,89656
	retest	155,6364	11	10,64211	3,20872

Din tabelul 6.5. observăm că pentru adolescenții din GC test este caracteristică media 156,09 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 155,63 (u.m.) la factorul adaptabilitate psihosocială.

De altfel, consemnăm diferențe statistic nesemnificative între rezultatele adolescenților din GC test și rezultatele adolescenților din GC retest pentru factorul adaptabilitate psihosocială cu rezultate aproximativ identice pentru adolescenții din GE retest. Tabelul *Test Statistics (A 10.5)* din Anexa 10.4 prezintă rezultatele la comparare pentru această variabilă. Respectiv, cum $z = -1,766$, $p = 0,461$, rezultă că diferențele sunt nesemnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

În Tabelul 6.6 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul de control test și grupul de control retest cu referire la schimbările înregistrate la indicii generali: adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare.

Tabelul 6.6. Rezultatele cercetării test – retest în GC pentru indicii generali ai APS

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptare	test	64,4460	11	5,23246	1,57765
	retest	64,5165	11	5,19126	1,56522
Acceptare de sine	test	65,5151	11	6,64328	2,00302
	retest	64,7887	11	7,30233	2,20174
Acceptarea celorlalți	test	66,9337	11	5,35637	1,61501
	retest	66,7286	11	5,68762	1,71488
Confort emoțional	test	80,5196	11	6,42223	1,93638
	retest	80,2712	11	5,68199	1,71319
Internalitate	test	62,6270	11	14,13251	4,26111
	retest	63,4810	11	13,78511	4,15637
Tendințe de dominare	test	53,7828	11	7,56509	2,28096
	retest	53,6344	11	6,71604	2,02496

În Figura 6.5 sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GC test și adolescenții din GC retest pentru indicii generali ai adaptării psihosociale.

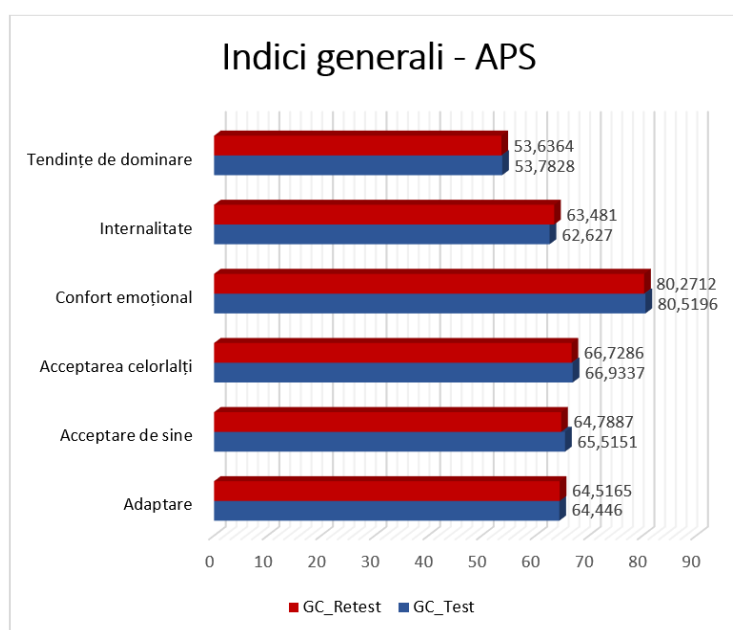

Figura 6.5. Mediile pentru indicii generali ai APS în GC test – retest

Am determinat că pentru adolescenții din GC test și adolescenții din GC retest sunt caracteristice medii diferite pentru indicii generali determinați cu ajutorul *Chestionarului de diagnosticare a adaptării psihosociale* (C. Rogers și R. Dymond): adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare.

Astfel pentru adolescenții din GC test este caracteristică media 64,45 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 64,52 (u.m.) la factorul *adaptare psihosocială*; pentru *acceptare de sine* adolescenților din GE test le este caracteristică media 65,51 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 64,79 (u.m.); pentru *acceptarea celorlalți* adolescenților din GC test le este caracteristică media 66,93 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 66,73 (u.m.); pentru *confortul*

emoțional adolescenților din GC test le este caracteristică media 80,52 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 80,27 (u.m.); pentru *internalitate* adolescenților din GE test le este caracteristică media 62,63 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 63,48 (u.m.); pentru *tendințe de dominare* adolescenților din GC test le este caracteristică media 53,78 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest 53,63 (u.m.). În scopul de a determina dacă sunt diferențe semnificative înregistrate la GC test-retest pentru indicii generali menționați am aplicat aceeași metodă - testul Wilcoxon. Astfel, consemnăm diferențe statistic ne semnificative între rezultatele adolescenților din GC test și rezultatele adolescenților din GC retest pentru factorii menționați.

Aceste rezultate ne confirmă ipoteza conform căreia am presupus că aplicând programe de intervenție psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței.

Vom remarca că programul de intervenție psihologică are un impact pozitiv și produce modificări în nivelul de facilitare a adaptării psihosociale la adolescenți și al componentelor acesteia, în special prin creșterea confortului emoțional, a nivelului controlului intern.

6.5. Concluzii la capitolul 6

În concluzie menționăm că demersul formativ realizat și rezultatele obținute contribuie la **fundamentarea metodologiei de facilitare a adaptării psihosociale**. Argumentele la acest capitol se referă la următoarele:

1. Programul de intervenție psihologică elaborat în scopul fundamentării adaptării psihosociale a adolescenților este un model care reliefează câteva dimensiuni structurale: identificarea, atribuirea sensului adecvat conceptului de adaptare psihosocială; cunoașterea factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale; conștientizarea importanței dezvoltării potențialului adaptativ în contextul provocărilor societale contemporane; stabilirea relațiilor dintre orientările valorice în adaptarea psihosocială. În acest context evidențiem importanța factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale conform dimensiunilor: motivațională și valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare.

2. În urma implementării programului de intervenție psihologică adolescenții din grupul experimental au înregistrat rezultate conform cărora am determinat că a crescut atât nivelul pentru factorul adaptabilitate psihosocială cât și nivelul indicelui general de adaptare psihosocială. Totodată, conform rezultatelor test-retest, adolescenții din grupul experimental au înregistrat indici mai înalți și pentru factorii facilitatori ai adaptării psihosociale.

3. Conform rezultatelor menționăm că s-a confirmat ipoteza conform căreia am presupus că aplicând programe de intervenție psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței. Rezultatele prezentate denotă impactul pozitiv al programului asupra factorilor care reliefează dimensiunile: motivațională și valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza literaturii de specialitate a permis să concluzionăm că atât problema valorilor, a orientărilor valorice cât și cea a adaptării psihosociale este multilateral cercetată în diferite ramuri ale științei și cu preponderență în filosofie, psihologie, sociologie, medicină etc.

În lucrarea dată am identificat unele probleme importante cu referire la orientările valorice și adaptarea psihosocială - cu preponderență în domeniul psihologiei sociale. În acest context au fost determinate sursele teoretice și metodologice, direcțiile de bază, principiile studierii orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților. Conținutul studiului denotă necesitatea elaborării concepției orientărilor valorice, determinarea condițiilor și a premiselor funcționării acesteia în societate; determinarea definiției de lucru a orientărilor valorice din punct de vedere al psihologiei sociale; stabilirea conținutului și a structurii psihosociale a orientărilor valorice; descrierea indicatorilor și a particularităților manifestării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la adolescenți.

Menționăm că obiectul cercetărilor noastre a devenit vârsta adolescenței, deoarece, în opinia mai multor cercetători, este cunoscută prin senzitivitatea ei față de formarea orientărilor valorice, iar procesul intens de constituire a structurilor personalității în adolescență se explică prin dezvoltarea gândirii abstracte, a autoconștiinței și a capacității reflexive. De altfel, autorii consideră că funcțiile adolescenței se pot exprima sintetic astfel: de adaptare la mediu; de depășire; de definire a personalității. Examinarea structurilor axiologice cu focalizare pe tânăra generație arată că diferențele de valori măresc distanța dintre mentalități, iar evoluția de vârstă realizează trecerea de la valorile superficiale la cele autentice. Accentuăm că în concepțiile autorilor contemporani adolescența este o perioadă cu multe probleme de adaptare la realitate.

În conformitate cu tema, scopul, obiectivele și ipotezele cercetării au fost obținute următoarele rezultate științifice:

1. La nivel teoretic, analiza complexă a cercetărilor cu privire la orientările valorice reliefează diferite strategii de conceptualizare a acesteia. Luând în considerație dimensiunile prezentate în capitole vom menționa că e relevantă pentru lucrarea dată definiția conform căreia orientările valorice reprezintă cea mai importantă componentă a structurii personalității care include experiența de viață acumulată pe parcursul dezvoltării sale, determină comportamentul și atitudinea față de lumea înconjurătoare precum orientarea scopurilor de autoperfecționare pentru (facilitatea adaptării psihosociale, dezvoltarea potențialului adaptativ) adaptarea psihosocială optimă a individului (Capitolul 1) [112; 115; 121; 123].
2. Sintetizarea studiilor reprezentative din domeniu a permis să determinăm că cercetările actuale pun accent diferit pe noțiunea de adaptare psihosocială, iar aparatul conceptual al fenomenului este diferențiat în funcție de scop, conținut, metode și rezultate ale procesului

de adaptare. Pornind de la analiza interpretativă a definițiilor existente cu privire la conceptul dat considerăm relevantă definiția conform căreia *adaptarea psihosocială* este un proces de interacțiune dintre individ și mediu care presupune schimbarea orientărilor valorice individuale în funcție de valorile sociale; presupune implicarea factorilor psihosociali reglatori în determinarea unui sistem de valori individuale care contribuie la dezvoltarea potențialului adaptativ al personalității; presupune acomodarea la condițiile noi ale vieții în funcție de orientările valorice pentru o activitate eficientă. Considerăm că procesul de adaptare psihosocială al personalității adolescentului, în situații noi, este influențat de următoarele dimensiuni ale personalității: orientările valorice, extraversiune / introversiune, neurotism, încredere în sine, curaj social, inițierea contactelor sociale, inteligența emoțională, locul controlului subiectiv, afirmarea de sine, motivare pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, orientările sensului vieții (Capitolul 1) [92; 100; 102; 108; 115; 116].

3. A fost fundamentat modelul psihodiagnostic prin care se poate realiza managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale ale adolescentului. Astfel au fost determinați factorii psihosociali, dimensiunile și direcțiile importante pentru acest proces. Este prezentat modelul evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociali, dimensiunilor personalității care influențează orientările valorice și adaptarea psihosocială (Capitolul 2) [109; 111; 115].
4. A fost fundamentată o abordare holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială a adolescenților din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din multiple abordări (de gen; de proveniență, de clasa / anul de studii; profilul studiilor; tipul studiilor; de vârstă; starea familială; venitul lunar personal; reușita academică; etnie; tipul familiei din care face parte; venitul mediu lunar al familiei; numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate; prezența unei boli; studiile părinților; autoaprecierea stării sănătății; de plecarea părinților la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele Republicii Moldova după absolvirea studiilor pentru a face studii sau pentru a munci) și a altor dimensiuni ale personalității (Capitolul 3, Capitolul 5) [92; 98; 99; 114].
5. A fost stabilit caracterul specific al adaptării psihosociale în contextul integrativ al interacțiunii dimensiunilor de personalitate (extraversiune / introversiune și neurotism; încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale; inteligența emoțională; adaptabilitatea / flexibilitatea personalității; locul controlului subiectiv; afirmarea de sine; motivarea pentru succes / frica de eșec; optimismul; sociabilitatea; autoaprecierea voinței; stima de sine; orientările sensului vieții; autoaprecierea adaptabilității psihologice;

autoaprecierea adaptabilității emoționale; independența / influențabilitatea) la vârsta adolescenței (Capitolul 4) [101; 115; 120; 127; 129].

6. Au fost determinate profilurile psihologice ale adolescenților din perspectiva orientărilor valorice (terminale și instrumentale) în conformitate cu diverși factori psihosociali precum și profilurile psihologice complexe ale adolescentului cu adaptare și inadaptare psihosocială din perspectiva dimensiunilor cercetării: motivațională și valorică; a controlului; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare (Capitolul 5) [117; 118].
7. Conform rezultatelor analizei factoriale, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori terminale și anume au fost determinați 9 factori. În aceeași ordine de idei, conform rezultatelor analizei factoriale, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a promova anumite valori instrumentale și anume au fost determinați 7 factori. Deci, utilizând acest tip de analiză factorială, am obținut informații utile referitor la factorii care au o mare influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților, oferind posibilitatea de a observa modul de grupare a orientărilor valorice (Capitolul 5) [93].
8. A fost determinat impactul orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale la vârsta adolescenței care oferă posibilitatea să menționăm că orientările valorice terminale și instrumentale au impact asupra adaptării psihosociale a adolescenților, doar că acesta are mărimea efectului de nivel slab. Rezultatele cercetării a oferit oportunitatea de a evidenția relația adaptării psihosociale cu orientările valorice, ceea ce a condus la conturarea *Modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței*. În contextul dat, rezultatele cercetării demonstrează impactul orientărilor valorice (terminale și instrumentale) asupra adaptării psihosociale a adolescenților și, de asemenea, al adaptării psihosociale asupra orientărilor valorice, fiind în strânsă relație cu dimensiunile personalității, la rândul lor, influențate de factorii psihosociali (Capitolul 5) [115; 124; 125].
9. A fost proiectat și implementat programul de intervenție psihologică în scopul facilitării adaptării psihosociale a adolescenților prin componentele care influențează acest proces psihologic (Capitolul 6) [115].
10. Rezultatele cercetării realizate denotă soluționarea problemei științifice și fundamentează o *nouă direcție de cercetare în psihologie - Abordarea holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței*.

Considerăm că cercetarea realizată completează psihologia socială cu date teoretice și experimentale noi despre orientările valorice și relația lor cu adaptarea psihosocială a adolescenților.

Concluziile efectuate în urma realizării cercetărilor noastre ne-au permis să formulăm câteva **recomandări**:

❖ *Pentru factorii de decizie:*

- Crearea politicilor educaționale care să promoveze orientări valorice, cadre de referință din perspectiva abordărilor societale contemporane;
- Promovarea cercetărilor, la nivel național și internațional, care favorizează înțelegerea orientărilor valorice generaționale precum și a celor care presupun dezvoltarea potențialului adaptativ al personalității;
- Monitorizarea adaptării psihosociale a adolescenților în contextul schimbărilor care au loc în sistemul educațional;

❖ *Pentru instituțiile de învățământ general, profesional tehnic și superior:*

- Includerea în programele de studii a disciplinelor, cursurilor care se referă la educația pentru valori și adaptarea psihosocială (*Educația pentru valori; Adaptarea psihosocială a personalității*);
- Organizarea evenimentelor științifice în scopul promovării conceptului de valoare, orientări valorice; criza valorilor; evidențierea rolului valorilor sociale pentru formarea orientărilor valorice personale; accentuarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a personalității;
- Antrenarea cadrelor didactice și de conducere, a psihologilor în formări cu referire la conștientizarea orientărilor valorice personale și a facilitării adaptării psihosociale a adolescenților;

❖ *Pentru psihologii școlari:*

- Implementarea programelor de intervenție psihologică pentru cadrele didactice / de conducere, părinți și adolescenți în scopul promovării conceptului de valoare, orientări valorice și identificarea impactului lor asupra adaptării psihosociale a personalității;
- Familiarizării adolescenților cu noțiunile de valori, orientări valorice și adaptare psihosocială; facilitarea înțelegerii conceptului de valoare din perspectiva componentelor ei: cognitivă, afectivă și comportamentală.
- Organizarea orelor de informare, pentru cadrele didactice / de conducere precum și a programelor de educație parentală, cu referire la importanța dezvoltării potențialului adaptativ al adolescenților din perspectiva abordărilor societale contemporane.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor cercetării constă în proiectarea, edificarea și lansarea unei concepții teoretico-experimentale cu referire la orientările valorice și a relației lor cu adaptarea psihosocială a adolescenților. Cercetarea dată este unul dintre primele studii psihosociale din țară care relevă o viziune unitară asupra conceptelor menționate din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din multiple abordări. Elementele de noutate și originalitate ale cercetării se regăsesc în: fundamentarea modelului psihodiagnostic prin care se poate realiza managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a personalității adolescentului; determinarea factorilor psihosociale, a dimensiunilor și direcțiilor importante pentru acest proces; prezentarea modelului evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociale, dimensiunilor personalității care influențează orientările valorice și adaptarea psihosocială; fundamentarea unei abordări holistice a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială ale adolescenților dedusă din perspectiva factorilor psihosociale; stabilirea caracterului specific al adaptării psihosociale în contextul integrativ al interacțiunii dimensiunilor de personalitate; determinarea profilurilor psihologice ale adolescentului din perspectiva orientărilor valorice în funcție de factorii psihosociale; determinarea profilurilor psihologice ale adolescenților cu adaptare și inadaptare psihosocială; identificarea factorilor care au influență asupra adaptării psihosociale înalte a adolescenților; determinarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale; elaborarea *Modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței*; proiectarea și implementarea *Programului de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței*.

Semnificația teoretică a cercetării: rezultatele studiului completează domeniul psihologiei cu abordarea holistică a relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială, inclusiv a impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților din perspectiva abordărilor societale contemporane dedusă din mulți factori psihosociale (gen; proveniență, clasa / anul de studii; profilul studiilor; tipul studiilor; vârstă; starea familială; venitul lunar personal; reușita academică; etnie; tipul familiei din care face parte; venitul mediu lunar al familiei; percepția stării sănătății (numărul vizitelor la medic cu diverse probleme de sănătate; prezența unei boli; autoaprecierea stării sănătății); studiile părinților; plecarea părinților la muncă peste hotare; dorința de a pleca peste hotarele Republicii Moldova după absolvirea studiilor pentru a face studii sau pentru a munci) și a dimensiunilor de personalitate; elaborarea modelului de cercetare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței din perspectiva factorilor psihosociale și a dimensiunilor personalității.

Valoarea aplicativă a cercetării: elaborarea metodologiei de diagnosticare a orientărilor valorice și a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței; elaborarea modelului evaluării personalității din perspectiva factorilor psihosociale, dimensiunilor care influențează orientările

valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților; elaborarea profilurilor psihologice ale adolescenților din perspectiva orientărilor valorice prioritare (terminale și instrumentale) în funcție de factorii: gen, mediul de proveniență, profilul studiilor, vârstă, reușită academică, venitul familial lunar, suferința din cauza unei boli, migrație economică; elaborarea profilului psihologic complex al adolescentului cu nivel înalt de adaptare psihosocială din perspectiva dimensiunilor: motivațional-valorică; a controlului; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare; elaborarea modelului explicativ al relației orientărilor valorice cu adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței; validarea programului de intervenție psihologică Facilitarea adaptării psihosociale la vârsta adolescenței. Datele experimentale vor fi utile cercetătorilor, psihologilor, cadrelor didactice și de conducere; adolescenților, părinților etc. inclusiv pentru eficientizarea procesului educațional direcționat spre formarea unei personalități integrale.

Impactul elaborărilor în dezvoltarea psihologiei:

- Rezultatele cercetării contribuie la dezvoltarea serviciilor activității psihologice prin asigurarea materialelor metodologice, dar și dezvoltarea bazelor teoretico-conceptuale în domeniu cu referire la orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților.
- Eficiența socială a rezultatelor obținute pentru orientările valorice și adaptarea psihosocială este determinată de oportunitatea lor pentru dezvoltarea unui sistem de asistență psihologică în sistemul de învățământ adecvat nevoilor beneficiarilor din RM.
- Valorificarea informației și a rezultatelor obținute în procesul de pregătire inițială și continuă a specialiștilor în domeniul psihologiei, în procesul de formare a cercetătorilor din domeniu.
- Rezultatele obținute contribuie la stimularea cercetărilor în domeniul psihologiei, punând la dispoziția specialiștilor informații despre orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților.
- Impactul științific al cercetării realizate se regăsește în creșterea cantitativă și îmbunătățirea calității produselor cercetării la subiectul orientărilor valorice și a adaptării psihosociale, fiind elaborate monografii (2) și peste 60 de articole științifice publicate în reviste științifice, participări la conferințe științifice naționale și internaționale.

Cercetarea realizată prezintă și anumite limite ale rezultatelor obținute care reliefează dificultatea de analiză amplă, generalizatoare a tuturor dimensiunilor personalității și a factorilor psihosociale studiați în relație cu orientările valorice și adaptarea psihosocială.

Potențialele direcții viitoare de cercetare cu privire la orientările valorice și relația lor cu adaptarea psihosocială a adolescenților:

1. Extinderea demersului investigațional pentru alte perioade de vârstă;
2. Elaborarea metodelor empirice actualizate cu referire la conceptele menționate;

3. Elaborarea programelor de educație cu referire la adaptarea psihosocială a personalității pentru cadrele didactice și de conducere, pentru părinți;
4. Realizarea cercetărilor comparative pentru diverse contexte și domenii profesionale (domeniul medical, domeniul tehnologiilor informaționale);
5. Constituirea unui studiu longitudinal cu referire la ponderea orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților la nivel național și internațional;
6. Stabilirea profilurilor psihologice optime din perspectiva orientărilor valorice pentru adaptarea psihosocială eficientă a personalității în diverse situații de criză, pentru diverse domenii, ramuri profesionale;
7. Identificarea impactului orientărilor valorice parentale asupra orientărilor valorice ale adolescenților;
8. Stabilirea influenței modelelor europene ale orientărilor valorice, implicând în cercetări și subiecți experimentali din alte țări;
9. Determinarea impactului ocupațiilor cu diferit statut social al părinților asupra orientărilor valorice ale adolescenților și a adaptării psihosociale;
10. Reliefarea modalităților eficiente de facilitare a adaptării psihosociale a personalității adultului în contextul învățării pe tot parcursul vieții.

BIBLIOGRAFIE:

1. ADLER, A. Cunoașterea omului. București: Iri, 1996. 141 p. ISBN 973-97229-6-2.
2. AIFTINCĂ, M. Valoare și valorizare: contribuții moderne la filosofia valorii. București: Ed. Academiei Române, 1994. 223 p. ISBN 973-27-0425-X.
3. ALLPORT, G.W. Structura și dezvoltarea personalității. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991. 578 p. ISBN 973-30-1151-7.
4. ANDREI, P. Filosofia valorii. Iași: Polirom, 1997. ISBN 973-683-017-9.
5. ANGHEL, E. Psihologia educației pe tot parcursul vieții: pentru specialiști și adulți interesați de propria lor dezvoltare. București: For You, 2011. ISBN 978-973-1701-84-4.
6. ANTOCI, D. Teoria și metodologia formării orientărilor valorice la adolescenți și tineri. Teză de doctor habilitat, 2022. 373 p. CZU: 37.0(043,3).
7. BABA, A.; CIUREA, R. Stresul, adaptare și patologie. București: Acad. Română, 1992. 212 p. ISBN 978-973-27-2164-3.
8. BALODE, N. Factorii psihosociali ai burnout-ului cadrului didactic școlar. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019. 187 p. CZU: 316.6:37.091(043.2).
9. BLAGA, L. Trilogia valorilor: Știință și creație, Gândire magică și religie, Artă și valoare. București: Humanitas, 2014. ISBN 978-973-50-4395-7
10. BOLBOCEANU, A.; BUCUN, N., et.al. Perspectiva psihosocială de asigurare a calității educației în Republica Moldova. În: Revista științifică de pedagogie și psihologie *Univers Pedagogic*. 2011, nr. 1, p. 10-21. ISSN 1811-5470.
11. BOLBOCEANU, A.; PALADI, O. Conexiunea conceptului de valoare cu alte noțiuni. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale *Problematika educației în mil. III: național, regional, european*. IȘE, Chișinău, 2-3 noiembrie, 2006, p. 323-328. ISBN 978-9975-70-212-6.
12. BOLBOCEANU, A.; ȚÂBULEAC, A. Valențe ale profilului axiologic în structura personalității adolescente. În: Probleme actuale ale științelor umanitare, Chișinău, UPS „I. Creangă”, 2001, p. 266-276.
13. BONCHIS, E. Cunoașterea de sine și de altul: culegere de probe psihologice. Univ. din Oradea, 1996. 90 p. ISBN Lips.
14. BONCU, Șt.; CEOBANU, C. Psihosociologie școlară. Iași: Polirom, 2013. 381 p. ISBN 978-973-46-4045-4
15. BOROZAN, M, IORDACHEȘCU, V. Dimensiuni actuale ale educației axiologice. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogie și management educațional. Vol. 5, Chișinău: UST, 2021, 276 p., p. 35-38. ISBN 978-9975-76-322-6.

16. BRÂNZEI, P. *Adolescență și adaptare*. Iași: Editura Științifică, 1974. 367 p. ISBN Lips.
17. BRICEAG, S. Referințe valorice, modele și idealuri de viață la adolescenții din mediul urban și rural. În: *Elevul contemporan: schițe de portret psihologic (culegere de articole științifice)*. Coord. Bolboceanu A. Chișinău, 1999, p. 23-35.
18. BUCUN, N., PUZUR, E. Succesul adaptării psihosociale – factor determinant în dezvoltarea personalității studentului. In: *Tehnologii didactice moderne*. Chișinău: IȘE, 2016. pp. 435-437. ISBN 978-9975-48-102-1.
19. BUCUN, N.; CERLAT, R., Nivelul stabilității emoționale al cadrelor didactice din învățământul primar în funcție de vârstă, vechimea în muncă și mediul de trai. *Revista Univers Pedagogic*. 2017, nr. 2 (54), p. 82-95. ISSN 1811-5470.
20. BUCUN, N.; **PALADI O.** Globalizarea și cercetarea psihopedagogică. În: *Materialele Conferinței Științifice Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. IȘE, 7-8 decembrie, 2018, p. 495-498. ISBN 978-9975-3275-0-3.
21. BUCUN, N.; **PALADI O.** Inovațiile orientate spre eficientizarea produsului social. În: *Materialele Conferinței Științifice Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. IȘE, 7-8 decembrie, 2018, p. 521-526. ISBN 978-9975-3275-0-3.
22. BUCUN, N.; **PALADI O.** Priorități în cercetarea activității psihologice în sistemul de învățământ general. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Institutul de Științe ale Educației, 09-10 octombrie 2020, Chișinău, p. 182-186. ISBN 978-9975-48-178-6.
23. BUCUN, N.; **PALADI, O.** Motivația pentru succes la adolescenți. În: *Ediția a X-a a Simpozionului Internațional KREATIKON. CREATIVITATE – FORMARE – PERFORMANȚĂ*. Materialele conferinței științifice internaționale, 5-6 aprilie, 2013. Iași: Performantica, 2013, p. 66-70. ISSN 2068-1372.
24. BUCUN, N.; **PALADI, O.** Pledoarie pentru educație: cheia creativității și inovării. *Revista științifică de pedagogie și psihologie Univers Pedagogic*. 2011, nr. 4, p. 81 – 88. ISSN 1811-5470.
25. BUCUN N., **PALADI O.**, RUSNAC V. Evaluarea pentru educația incluzivă a copiilor de vârstă preșcolară și școlară mică. Chișinău: S. n., (Tipogr. „Sirius”), 2013. 372 p. ISBN 978-9975-57-114-2.
26. BUCUN, N.; TOMA, S., Particularitățile adaptării psihosociale a elevilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general *Revista Univers Pedagogic*. 2018, nr.4 (60), p. 18-27. ISSN 1811-5470.
27. CALANCEA, A. *Psihologia personalității: Suport de curs*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006. 271 p. ISBN 9975-78-416-X.

28. CĂRBUREANU, M. O metodă de analiză factorială aplicată în domeniul dezvoltării Universitatea Petrol - Gaze din Ploiești. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 1/2010, p. 187-194. http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2010-01/17_MADALINA_CARBUREANU.pdf
29. CEMORTAN S., PALADI O. [et.al.]. Repere metodologice pentru socializarea copiilor de vârstă timpurie. AȘM, IȘE Chișinău: Tipogr. Cavaoli, (Colecția *Științe ale Educației*), 2015, 112 p. ISBN 978-9975-48-093-2.
30. CEOBANU, C. Psihologia educației. Iași: Univer. „Al. I. Cuza”, 2006. 80 p. Disponibil: <http://diriginte.ucoz.com/psihologie/51846336-Psih-Ed-rev-1-2006-2007-Info.pdf>
31. CERLAT, R. Particularitățile psihosociale ale stabilității emoționale a cadrelor didactice din învățământul primar. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019. 231 p. CZU: 316.613,4;37,091(043.3).
32. CERNIȚANU, M.; NEGURĂ I. Motivațiile și orientările valorice ale studentului contemporan. În: Revista Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială, 2006, p. 67-73 Disponibil: <https://scholar.google.com/citations?user=ookoXv0AAAAJ&hl=ro>
33. CHELCEA, A.; CHELCEA, S. Cunoașterea de sine – condiție a înțelepciunii. București: Ed. Albatros, 1996. 318 p. ISBN Lips.
34. CHELCEA, S. Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații. Chelcea S. coord., ed. a 2-a, rev. Iași: Polirom, 2008. 424 p. ISBN: 978-973-46-0868-3.
35. CIOBANU, V. Valorile în societatea contemporană. În: Prodidactica, nr. 4, 2000, p. 20-23. ISSN 1810-6455.
36. CLOCOTICI, V.; STAN, A. Statistică aplicată în psihologie. Iași: Polirom, 2001, 291 p. ISBN 973-683-577-4.
37. COAȘAN, A.; VASILESCU, A. Adaptarea școlară. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988. ISBN Lips.
38. Codul educației al Republicii Moldova, Monitorul Oficial nr. 319-324 din 24.10.2014. Data intrării în vigoare: 23.11.2014.
39. COJOCARU-BOROZAN, M. Teoria culturii emoționale. Chișinău: UPS „I. Creangă”, 2010, 239 p. ISBN 978-9975-46-066-8.
40. COSMOVICI, A. Psihologie generală. Iași: Polirom, 2005. 253 p. ISBN 979-973-9248-27-2.
41. CREȚU, T. Psihologia vârstelor. Iași: Polirom, 2016. 389 p. ISBN 978-973-46-6008-7.
42. CRISTEA, D. Tratat de psihologie socială. București: Ed. Trei, 2015. 1027 p. ISBN 978-606-719-296-4

43. CSABA, M. Orientările de valoare ale tineretului universitar român. În: Tineretul și dimensiunea sa valorică. Simpozion național, Eforie Nord. Timișoara: Ed. Helicon, 1995, p 171-179. ISBN Lips.
44. CUCOȘ, C. Pedagogie și axiologie. București: Ed. Didactică și pedagogică, 1995. 160 p. ISBN Lips.
45. CULDA, L. Omul, valorile și axiologia. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982. 214 p. ISBN Lips.
46. CUZNEȚOV, L. Educație prin optim axiologic: teorie și practică. Chișinău: „Primex-com” SRL, S.n., 2010. 159 p. ISBN 978-9975-4073-2-8.
47. DAFINOIU, I.; BONCU Șt. Psihologie socială clinică. Iași: Polirom, 2014. 509 p. ISBN 978-973-46-4436-0.
48. DEBESSE, M. Etapele educației. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1981. 54 p. ISBN Lips.
49. DOBSON, J. Pregătirea pentru adolescență. Trad. Verlan O. Timișoara: Ed. Noua Speranță, 2004. 268 p. ISBN: 973-7986-024.
50. DOHOTARU, M. Valențele artei coregrafice în formarea orientărilor valorice la studenții facultăților cu profil artistic. Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău, 2019. CZU 378:7.0 (043.3).
51. DOISE, W, DECHAMPS, J.C., MUGNY, G. Psihologie socială experimentală. Vol. coordonat de Neculau A. Iași: Polirom, 1999. 255 p. ISBN 973-9248-40-3.
52. DORON, R.; PAROT, F. Dicționar de psihologie. București: Humanitas, 2007. 885 p. ISBN 973-28-0821-7.
53. DUMITRIU-TIMOFTI, I.C. Orientările valorice și dezvoltarea personală. Teză de doctorat. Rezumat. Cluj-Napoca: Univ. „Babeș-Bolyai”, 2010. 50 p. Disponibil: [https://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2010/psihologie/Dumitriu Timofti Iulia Ro.pdf](https://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2010/psihologie/Dumitriu_Timofti_Iulia_Ro.pdf)
54. DUMITRU, I.A. Consiliere psihopedagogică: baze teoretice și sugestii practice. Ed.a 2-a, rev. Iași: Polirom, 2008. 332 p. ISBN 978-973-46-0869-0.
55. ENĂCHESCU, C. Tratat de igienă mintală. Ed. a 2-a, rev.și adăugită. Iași: Polirom, 2004. 408 p. ISBN 973-681-746-6.
56. Enciclopedie de filosofie și științe umane. București: All Educational; Deagostini, 2007. 1208 p. ISBN 978-973-684-561-1.
57. ERIKSON, E.H. Copilărie și societate. București: Ed. Trei, 2015. 528 p. ISBN 978-606-719-015-1

58. EWEN, R. B. Introducere în teoriile personalității. București: Editura Trei, 2012. 575 p. ISBN 978-973-707-585-7.
59. FLOYD, K. Comunicarea interpersonală. Iași: Polirom, 2013. 502 p. ISBN 978-973-46-3341-8.
60. GAVRELIUC, A. De la relațiile interpersonale la comunicarea socială. Iași: Polirom, 2006. 271 p. ISBN (13) 978-973-46-0408-1.
61. GÎNCU, I. Considerente privind dimensiunea subiectivistă a valorilor. În: Studia universitatis, Seria „Științe ale educației”, 2013. p. ISSN 1857-2103.
62. GÎNCU, I. Orientările valorice în formarea profesională. Teză de doctor în pedagogie, Chișinău: USM, 2015. CZU: 378 (043.2).
63. GOLU, F. Manual de psihologia dezvoltării: o abordare psihodinamică. Iași: Polirom, 2015. ISBN 978-973-46-5627-1.
64. GOLU, P. Psihologie socială. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1994. 288 p. ISBN Lips.
65. GORGOS, M.C. Dicționar enciclopedic de psihiatrie. București: Editura Medicală, vol. I-IV, 1992. 918 p. ISBN Lips.
66. GORUNESCU, F. Data mining. Concepte, modele și tehnici. Cluj-Napoca: Ed. Albastra, 2006. ISBN: 973-650-169-8.
67. GUȚU, VI.; BUCUN, N. et.al. Concepția Educației în Republica Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), USM, nr. 5 (25), 2009, p. 5-16. ISSN 1857-2103.
68. HADDOU, M. Cum să-ți întărești încrederea în tine. București: Ed. Trei, 2004. 195 p. ISBN 973-8291-69-0.
69. HARWOOD, R.; MILLER, S.A.; VASTA, R. Psihologia copilului. Iași: Polirom, 2010. 944 p. ISBN 978-973-46-1768-5.
70. HOLMAN, A.; LIȘMAN C. Starea de suspensie cognitivă. Cum gândim în viața de zi cu zi. Iași: Polirom, 2019, p. 448-457.
71. ILUȚ, P. (coord.) Dragoste, familie și fericire: spre o sociologie a senunătății. Iași: Polirom, 2015. 339 p. ISBN 978-973-46-5124-5.
72. ILUȚ, P. Structurile axiologice din perspectivă psihosocială. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1995. 157 p. ISBN-973-30-4892-5.
73. ILUȚ, P. Valori, atitudini și comportamente sociale: teme actuale de psihosociologie. Iași: Polirom, 2004. 256 p. ISBN 973-681-763-6.
74. JELESCU, P. Geneza negării la copii în perioada preverbală: (studiu teoretico-experimental). Chișinău: Muzeum, 1999. 248 p. ISBN 9975-905-27-7.

75. JUDE, I. Psihologie școlară și optim educațional. București: Editura Didactică și Pedagogică. 2002. 363 p. ISBN 973-30-2175-X.
76. JUNG, C. Puterea sufletului, Antologie II. Descrierea tipurilor psihologice. București: Anima, 1994. ISBN 973-9053-14-9.
77. KRÂSIKO, V.G. Psihologia socială. Trad. V. Poleanu. București: Europress Group, 2007. 265 p. ISBN 978-973-88127-5-8.
78. LAROUSSE. Marele dicționar al psihologiei. București: Editura Trei, 2006. 1358 p. ISBN (10) 973-707-099-2; ISBN (13) 978-973-707-099-9.
79. MÂCIU, M. Știința valorilor în spațiul românesc. Vol. 1. București: Editura Academiei Române, 1995. ISBN-973-27-0530-2.
80. MASLOW, A.H. Motivație și personalitate. Trad. Răsuceanu A. Ed. a 3-a. București: Editura Trei, 2013. 567 p. ISBN 978-973-707-905-3.
81. MIȘCOL, O. Criza sistemului de valori în perioada de tranziție. În: Revista de filosofie, XLI, nr. 2, București, 1994, p. 153-161.
82. MÎSLIȚCHI, V. Adaptarea școlară: ghid metodic. Chișinău: Pulsul Pieței, 2015. 350 p. ISBN 978-9975-3040-0-9.
83. MITROFAN, I., NUȚA, A. Jocurile conștiinței sau terapia unificării. București: Ed. SPER, 2001. 215 p. ISBN 973-99221-0-4.
84. MOSCOVICI, S. Psihologie socială sau Mașina de fabricat zei. Traducere din l. franceză de Oana Popârda. Iași: Polirom, 1997. 232 p. ISBN: 973-9248-93-4.
85. MULCO, I., Dezvoltarea sferei volitive la preșcolari în cadrul activităților de coregrafie. Rezumatul tezei de doctor în psihologie. Chișinău, 2020. CZU: 373.2.015:793.3(043.3).
86. MUNTEAN, A. Psihologia dezvoltării umane. Ed. A 2-a. Iași: Polirom, 2006. 441 p. ISBN (10) 973-46-0095-3.
87. MURARIU, D. Impactul psihodinamicii neurocerebrale asupra adaptării sociale a adolescenților. Teza de doctor în psihologie, Chișinău, 2015.223 p. CZU: 316. 62/. 64:159. 91/. 922. 8 (0433).
88. NECULAU A.; FERRÉOL G. Psihosociologia schimbării. Iași: Polirom, 1998. 304 p. ISBN 973-683-111-6.
89. NECULAU, A. Manual de psihologie socială. Ed. A II-a revizuită. Iași: Polirom, 2004, 352 p. ISBN 973-681-759-8.
90. NECULAU, A. Psihologie socială: aspecte contemporane. Iași: Polirom, 1996, pp. 485. ISBN 973-9248-07-1.
91. **PALADI, O.** Caracteristici ale formelor de adaptare psihosocială a personalității. În: *Cercetarea în științele educației și în psihologie: provocări, perspective. În Memoriam*

Profesorul Nicolae Bucun: Materialele Conferinței Științifice Naționale, 16 septembrie 2021, IȘE. Coordonatori științifici: L. Pogolșa, O. Paladi, N. Vicol. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2021, p. 227-232. ISBN 978-9975-56-934-7.

92. **PALADI, O.** Adaptarea psihologică și socială a personalității elevului – dimensiune esențială pentru activitatea psihologului educațional. În: *Cercetări privind asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general din Republica Moldova*. Coord șt.: PALADI, O.; POTÂNG, A. p. 5-33, Chișinău: CEP USM, 2021, 211 p. ISBN 978-9975-152-16-7. **(Lucrarea a fost apreciată cu distincția Medalia de Argint la Salonul de Carte EUROINVENT, 26-28 mai 2022, la Iași, România).**
93. **PALADI, O.** Orientările valorice și impactul lor asupra adaptării psihosociale a adolescenților. În: *Prin ani cu destoinicie: In Memoriam Nicolae Bucun*. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2021. (272 p.) p. 75-83. ISBN 978-9975-56-933-0.
94. PALADI, A. Interconexiuni dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2015. 156 p. CZU:159.923 (043.3).
95. **PALADI, O.** Abordări psihologice și pedagogice ale procesului de socializare. În: *Revista științifică de pedagogie și psihologie Univers Pedagogic*, Nr. 2, 2013, p. 33-41. ISSN 1811-5470.
96. **PALADI, O.** Adaptabilitatea psihosocială și stima de sine a adolescenților. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională Integrare prin cercetare și inovare*. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 10-11 noiembrie 2020, p. 23-27. ISBN 978-9975-152-53-2. ISBN 978-9975-152-54-9.
97. **PALADI, O.** Psycho-social adaptation of educational actors: visions of school psychologists. În: **Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași, România**, Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie. Volume 27, 2021, p. 109-120. ISSN: 2248-1060 | e-ISSN: 2601-8209.
98. **PALADI, O.** Adaptarea psihosocială a actorilor educaționali la diverse provocări societale. În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a III-a, Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, USARB, Bălți, 8 mai, 2020. p. 472-479. ISBN 978-9975-3422-5-4.
99. **PALADI, O.** Adaptarea psihosocială a adolescenților în funcție de criteriul gen. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Institutul de Științe ale Educației, 09-10 octombrie 2020, Chișinău, p. 203-209. ISBN 978-9975-48-178-6.
100. **PALADI, O.** Adaptarea psihosocială a elevului în viziunile cadrelor didactice. În: *Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități: Materialele*

- Conferinței Științifice Internaționale, 10 decembrie 2021, IȘE. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2021, p. 139-147. ISBN 978-9975-56-952-1.
101. **PALADI, O.** Adaptarea psihosocială și voința la adolescenți. În: *Materialele Conferinței științifice Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, ediția a XVI-a, Volumul XXXVI (Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane”, Academia Română, Filiala din Iași, **România**, 30 octombrie) Iași: Performantica, 2020, p. 81-87. ISBN 978-606-685-744-4.
 102. **PALADI, O.** Adaptarea social-psihologică: delimitări conceptuale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), Nr.9 (119). 2018, p.173-176. ISSN 1857-2103.
 103. **PALADI, O.** Caracteristici ale componentelor adaptării psihosociale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), nr. 5 (135), USM. 2020, p. 140-148. ISSN 1857-2103.
 104. **PALADI, O.** Caracteristici ale conceptului de adaptare în contextul social și psihologic. În: *Materialele Conferinței Științifice Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. IȘE, 7-8 decembrie, 2018, p. 511-517. ISBN 978-9975-3275-0-3.
 105. **PALADI, O.** Conștiința de sine - construct al inteligenței emoționale. În: *Materialele conferinței internaționale științifico-practice a psihologilor școlari „Paradigmele inteligenței în psihologia contemporană”*, Chișinău, 2012, p. 104-107.
 106. **PALADI, O.** **Conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului. Chișinău: Print-Caro, 2013. 223 p. ISBN 978-9975-48-061-1.**
 107. **PALADI, O.** Creativitatea în ierarhia orientărilor valorice a actorilor educaționali. În: *Materialele Conferinței Științifice cu participare Internațională Psihologia în mileniul III: provocări și soluții*. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, (25.10.2019), 2020. p. 46-51. ISBN 9978-9975-50-246-7.
 108. **PALADI, O.** Dimensiuni teoretice ale adaptării psihosociale din perspectiva abordărilor societale contemporane. În: *Bazele teoretice ale asigurării activității psihologice din sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*. PALADI O., POTÂNG A. (coord. șt.) Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, (Tipogr. Print-Caro), 2021, p. 143-186. ISBN 978-9975-56-976-7.
 109. **PALADI, O.** Domeniile, dimensiunile, direcțiile și metodele de cercetare a orientărilor valorice și adaptării psihosociale a adolescenților. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*. Institutul de Științe ale Educației, 11-12 octombrie 2019, Chișinău, p. 259-265. ISBN 978-9975-48-156-4.

110. **PALADI, O.** Ierarhii ale orientărilor valorice la vârsta adolescenței. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Preocupări contemporane ale științelor socioumane*. Ed. a 10-a. ULIM, 5-6 decembrie 2019, Chișinău: Print-Caro, p. 22-32. ISBN 978-9975-3371-7-5.
111. **PALADI, O.** Managementul cercetării orientărilor valorice și a adaptării psihosociale a adolescenților. În: *Revista științifică de pedagogie și psihologie Univers Pedagogic*, nr. 1 (65), 2020. p. 64-73. ISSN 1811-5470.
112. **PALADI, O.** Orientările valorice – elemente ale structurii personalității. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Cadrul didactic - promotor al politicilor educaționale*. Institutul de Științe ale Educației, 11-12 octombrie 2019, Chișinău, p. 212-217. ISBN 978-9975-48-156-4.
113. **PALADI, O.** Orientările valorice ale adolescenților din mediul universitar. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor*, consacrată celor 75 de ani de la fondarea universității bălțene, 9 octombrie 2020. Vol. I. Bălți: US „Alec Russo” din Bălți, 2020. p. 43-50. ISBN 978-9975-50-255-9.
114. **PALADI, O.** Orientările valorice ale adolescenților în funcție de criteriul gen. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale Educatia din perspectiva valorilor*, editia a XII-a, Chișinău, 28-29 septembrie 2020. **București**: Ed. EIKON, 2020, p. 96-103. ISBN 978-606-49-0372-3.
- 115. PALADI, O. Orientările valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: abordări teoretice. Monografie; coordonator științific: N. Bucun; Ministerul Educației și Cercetării, Institutul de Științe ale Educației. Chișinău: Print-Caro SRL, 2021. 261 p. ISBN 978-9975-48-190-8.**
116. **PALADI, O.** Procesul de adaptare psihosocială a elevilor în viziunea cadrelor didactice și a psihologilor școlari. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale Literature, discourse and multicultural dialogue*, editia a IX-a, **Târgu Mureș, România**, 11-12.12.2021. Section: Psychology. (I.Boldea, C. Sigmirean, D-M Buda (Ed.), Reading Multiculturalism. Human and Social Perspectives) Târgu Mureș: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2021, p. 90-101. ISBN: 978-606-93691-9-7.
117. **PALADI, O.** Profilul personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice. În: *Revista de Psihologie a Academiei Române, București*, nr. 4, 2021. p. 102-106. Cod CNCSIS: 579, **Categoria B+**, ISSN 0034-8759; eISSN 2344-4665.

118. **PALADI, O.** Profilul psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt al adaptării psihosociale. În: Revista științifică de pedagogie și psihologie *Univers Pedagogic*, Categoria B, nr. 2 (70), 2021. p. 102-106. ISSN 1811-5470.
119. **PALADI, O.** Provocările societale cercetate prin prisma bazelor teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. În: Revista științifică de pedagogie și psihologie *Univers Pedagogic*, Categoria B, nr. 2 (66), 2020. p. 87-92. ISSN 1811-5470.
120. **PALADI, O.** Relația dintre optimism și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței. În: Materialele Conferinței științifice *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, ediția a XVII-a, (Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane”, Academia Română, Filiala din **Iași, România**, 29 octombrie). Iași, 2021, p. 157-165. ISBN 978-606-685-830-4.
121. **PALADI, O.** Semnificațiile orientărilor valorice ale personalității. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, 6 iunie, 2019, p. 75-80. ISSN 2587-3563 E-ISSN 2587-3571.
122. **PALADI, O.** The relationship between psychosocial adaptability and emotional intelligence in adolescence /Relația dintre adaptarea psihosocială și inteligența emoțională la vârsta adolescenței). În: Materialele Conferinței științifice internaționale *Communication, context, interdisciplinarity*, editia a VI-ea, **Târgu Mureș, România**, 24-25.10.2020. Târgu Mureș: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2020, p. 75-86. ISBN 978-606-8624-006.
123. **PALADI, O.** Valori - orientări valorice: delimitări conceptuale. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare Internațională *Integrare prin cercetare și inovare*. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 7-8 noiembrie 2019, p. 162-167. ISBN 978-9975-149-50-1.
124. **PALADI, O.**; The influence of value orientations on psychosocial adaptation of adolescents. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*: 2022, nr. 3(35). RS Global, Warsaw, Poland, ISSN 2544-9338.
125. **PALADI O.** Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților: corelații și influențe. În: Materialele Conferinței științifice *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, ediția a XVIII-a, (Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane”, Academia Română, Filiala din Iași, România, 28 octombrie). Iași, 2022.
126. **PALADI, O.**; CUCONAȘU, M. Încrederea în sine, anxietatea și responsabilitatea la adolescenți. În: Revista științifico-practică *Psihologie*. 2016, nr. 3-4, p. 3-12. ISSN 1857-2502.

127. **PALADI, O.**; LUNGU T. Rolul voinței în dirijarea comportamentelor și activității de învățare la elevi. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), USM, nr. 11, 2020, p. 63-68. ISSN 1857-2103.
128. **PALADI, O.**; LUNGU, T. Particularități ale voinței la școlarul mic. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective*, ediția a II-a, 22.10.2021, Universitatea de Stat „Alec Russo”, mun. Bălți, p. 44-50. ISBN 978-9975-50- 269-6.
129. **PALADI, O.**; LUNGU, T. Ponderea voinței elevului în depășirea situațiilor de criză. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale Literature, discourse and multicultural dialogue*, editia a IX-a, Târgu Mureș, România, 11-12.12.2021. Section: Psychology. (I.Boldea, C. Sigmirean, D-M Buda (Ed.), Reading Multiculturalism. Human and Social Perspectives) Târgu Mureș: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2021, p. 102-109. ISBN: 978-606-93691-9-7.
130. **PALADI, O.**; MAHOVICI, V.; CHEPTENE V. Ierarhiile orientărilor valorice ale cadrelor didactice din Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*. Institutul de Științe ale Educației, 11-12 octombrie 2019, Chișinău, p. 352-359. ISBN 978-9975-48-156-4.
131. **PALADI, O.**; MAHOVICI, V.; CHEPTENE V. Orientările valorice ale cadrelor didactice cu nivel înalt a inteligenței emoționale. În: *Revista științifico – practică Psihologie*. Categoria B, nr. 3-4, 2019, p. 51-66. ISSN E1857-2502, ISSN P 2537-6276.
132. **PALADI, O.**; TATARU L. Încrederea în sine – premisă de dezvoltare armonioasă a personalității la vârsta adolescentă. Studiu comparativ. În: *Revista științifică de pedagogie și psihologie Univers Pedagogic*, nr. 2 (58), 2018. p. 85-91. ISSN 1811-5470.
133. PÂNIȘOARĂ, G. (coord.) *Parenting de la A la Z: 83 de teme provocatoare pentru părinții de astăzi*. Iași: Polirom, 2022. 627 p. ISBN 978-973-46-8782-4.
134. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării: cum învață copiii și adulții*. Iași: Polirom, 2019. 294 p. ISBN 978-973-46-7725-2.
135. PÂNIȘOARĂ, G.; SĂLĂVĂSTRU, D.; MITROFAN, L. *Copilăria și adolescența: provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării*. Iași: Polirom, 2016. 308 p. ISBN 978-973-46-6016-2.
136. PARTENIE, A. *Ghid de psihologie experimentală și statistică*. Timișoara: Excelsior, 2000. 164 p. ISBN 973-592-009-3.
137. PĂȘCĂLĂU, A.; GAVRELIUC, A. Teoria funcțională a valorilor – o nouă perspectivă în evaluarea dinamicii sociale. *Rev. Psih.*, vol. 64, nr. 4, octombrie – decembrie 2018, București, p. 305-315. ISSN 0034-8759.

138. PĂUNESCU, C.; MUȘU, I. Psihopedagogie specială integrată. Handicapul mintal. Handicapul intelectual. București: Editura Pro Humanitate, 1997. 363 p. ISBN 9739731333.
139. PAVELCU, V. Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1982. 268 p. ISBN Lips.
140. PAVELCU, V. Invitație la cunoașterea de sine. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1970. 276 p. ISBN Lips.
141. PIAGET, J. Psihologia inteligenței. București: Editura Științifică, 1965. Trad. Dan Răutu. Ed. a 3-a. Chișinău: Cartier, 2008. 204 p. ISBN 978-9975-79-464-0.
142. PLATON, C. Psihologia dimensională a personalității. Chișinău: CEP USM, 2020. ISBN 978-9975-152-20-4.
143. PLEȘCA, M. Mecanismele psihologice de bază ale adaptării studenților la activitatea de învățare. Autoreferatul tezei de dr. în psihologie. Chișinău, 2002, 23 p.
144. Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Coord.: M. Hadîrcă. Aut.: V. Pâslaru, T. Callo, N. Silistraru [et.al.]. Chișinău: Print-Caro, 2011. 180 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
145. POPA, N.-L.; ANTONESEI, L.; LABĂR A.-V. Ghid pentru cercetarea educației. Un „abecedar” pentru studenți, masteranzi, profesori. Iași: Polirom, 2009. 189 p. ISBN 978-973-46-1279-6.
146. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. București: Albatros, Humanitas, 1978. 384 p. ISBN Lips.
147. POPESCU-NEVEANU, P. Personalitatea și cunoașterea ei. București: Editura Militară, 1969. ISBN Lips.
148. Practica de inițiere în specialitate: ghid pentru studenți. Coord.: POTÂNG A.; Autori: PALADI O. et.al. Chisinau: USM, 2012, 186 p. ISBN 978-9975-71-321-4.
149. Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023. Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr.381/2019 [citat la 22.04.20] Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/pnci_romana.pdf
150. Psihologia adolescenței. Manualul Blackwel/ Gerald R. Adams, Michael D. Berzonsky (coord.); trad. de D. Nistor, G. Oancea ș.a. Iași: Polirom, 2009. 701 p. ISBN 978-973-46-1303-8-1.
151. Psihologie. Idei fundamentale. Trad. Crina Boitor. București: Litera, 2015. 352 p. ISBN 978-606-741-996-2.
152. Psihoteste. Cunoașterea de sine și a celorlalți. Vol. 2. Coord. A. Chelcea. București: Știință, Tehnică, 1997. 302 p. ISBN 973-9236-14-6.

153. PUZUR, E. Adaptarea psihosocială a studenților anului I din instituțiile de învățământ superior. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2016. 178 p. CZU: 316.6: 378 (043.3).
154. RACU, Ig. Dezvoltarea conștiinței de sine la vârsta adolescentă. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/99-109_1.pdf
155. RACU, Ig. Psihodiagnoza. Statistica psihologică. Chișinău, 1997. ISBN Lips.
156. RACU, Iu. Psihologia anxietății la copii și adolescenți. Teză de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2020. 351 p. CZU 159.942.5-053.4/.6(043.3).
157. RACU, J.; RACU, Iu. Studiul încrederii în sine la adolescenți. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), Nr.9 (119), 2018, p.259-263. ISSN 1857-2103.
158. RADU, N. Adolescența, o vârstă descoperită de câteva ori. În: Revista de Pedagogie, 1992, nr. 1-2, p. 23-25. ISSN Lips.
159. RADU, N. Adolescența. Schița de psihologie istorică. București, Fundația România de Măine, 1995. 166 p. ISBN: 973-9202-50-0.
160. ROBU, V. Psihologia personalității: note de curs. Iași: Lumen, 2017. 97 p. ISBN 978-973-166-460-6.
161. ROCO, M. Cercetări privind gândirea morală și ierarhia valorilor. În: Revista de psihologie, t. 47, București, 2001, nr. 3-4, p. 151-163. ISSN 0034-8759.
162. RUSNAC, S.; VERDEȘ, V., Adaptabilitatea social-psihologică ca o condiție a depășirii crizei vârstei adulte. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane”. Ediția a VI-a - Mentalități ale societății în transformare. ULIM, 2016. Vol. I. p. 389-397. ISBN 978-9975-933-79-7.
163. RUSNAC, S.; CLIVADĂ, S. Minoritățile sexuale: atitudini sociale și informarea populației. Chișinău, 2008, 142 p. ISBN Lips.
164. RUSNAC, S.; MICU, M. Rezultatul investigației adaptării sociale a adolescenților cu cerințe educaționale speciale. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale, „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane”. Ediția a VI-a - Mentalități ale societății în transformare. ULIM, 2016. Vol. II. p. 243-252. ISBN 978-9975-933-82-7.
165. RUSNAC, S; DOROȘ, L. Particularitățile adaptării psihosociale a adolescenților în condițiile învățării în colegiu. În: Revista Psihologie, nr.4, 2009. p. 20-28. ISSN 1857-2502
166. SAIDOV, N. Studiul comparativ al particularităților optimismului personalității la diferite etape ale maturității. Autoreferatul tezei de dr. în psihologie, 2019. CZU: 159.922(043.2).
167. SĂLĂVĂSTRU, D. Psihologia învățării: teorii și aplicații educaționale. Iași: Polirom, 2009. 228 p. ISBN 978-973-46-1525-4.

168. SAVCA, L. Psihologie: manual pentru licee. Ch: Lumina, 2005. 192 p. ISBN 9975-65-227-1.
169. SAVCA, L.; VÎRLAN M. Psihoteste. Vol. II. Instrumentariu de studiere a personalității și a relațiilor ei cu alții (ghid pentru psihologi. Coord.: Chișinău: Univers Pedagogic, 2008. 161 p. ISBN 9975-67-713-4.
170. ȘCHIOPU, U. Criza originalității la adolescenți. București: Odeon, 1995. 234 p. ISBN Lips.
171. ȘCHIOPU, U. Dicționar enciclopedic de psihologie. București: Ed. Babel, 1997. 740 p. ISBN 973-48-1027-8.
172. ȘCHIOPU, U., VERZA, E. Psihologia vârstelor. București: Pro Humanitate, 2000. 310 p. ISBN 973-99734-4-2.
173. SILLAMY, N. Dicționar de psihologie. Larousse. București: Ed. Univers Enciclopedic, 2000. 351 p. ISBN 973-9243-25-8.
174. ȘLEAHTIȚCHI, M. Panopticum. Tehnici speciale de pătrundere în adâncul reprezentării sociale. Iași: Junimea, 2018. 373 p. ISBN 978-606-30-1902-9.
175. SMITH, L. Tutorial pentru Analiza Componetelor Principale. 2002. http://www.cs.otago.ac.nz/cosc453/student_tutorials/principal_components.pdf
176. SPÎNU, S. Criza valorilor europene în rândul tinerilor din Republica Moldova. În Administrarea Publică, nr.4. 2016. p. 112-116. ISSN 1813-8489.
177. STĂVILĂ, V. Psihologia personalității. Note de curs. Ch.: US Cahul, 2010, 212 p. ISBN 978-9975-914-33-8.
178. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului RM nr. 944 din 14 noiembrie 2014. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355494>
179. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 ”EDUCAȚIA 2030”. https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/04/Strategia-EDUCATIE-2030-Versiunea_01.pdf
180. SVETLICINÎI, L. Determinarea specificului de orientare la valori a grupurilor etnice din Moldova. În: Elevul contemporan: schițe de portret psihologic (culegere de articole științifice). Coord. Bolboceanu A. Chișinău, 1999, p. 36-41.
181. SZENTAGOTAI-TĂȚAR, A.; DAVID, D. Tratat de psihologie pozitivă. Iași: Polirom, 2017. 339 p. ISBN 978-973-46-6234-0.
182. ȚĂBULEAC, A. Implicațiile activității muzicale în constituirea orientărilor valorice ale adolescenților. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2002. 151 p.
183. ȚĂRNĂ, E. Adaptarea studentului la mediul universitar. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău: UST, 2013.

184. ȚĂRNĂ, E. Studiul experimental privind adaptarea studenților – obiectiv esențial al educației universitare moderne. În: Revista științifică Acta et comentationes (Științe ale Educației) Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, Nr. 1. 2012. p. 91-101.
185. TARNOVSCHI, A. Particularitățile psihologice ale personalității copilului cu maladii respiratorii cornice. Teză de doctor în psihologie. 2017. CZU: 159.922.7(043.3).
186. TOMA, S. Adaptarea psihosocială a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019. CZU 316.614:376 (043.3).
187. TUCICOV, B.A. Dicționar de psihologie socială. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981. 256 p. ISBN Lips.
188. TUFEANU, M. Subrealizarea școlară a adolescenților contemporani în contextual schimbării sociale. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2015. CZU: 316.6 (043.3).
189. VLĂDUȚESCU, Ș. Câteva considerații privind „încrederea” ca valoare instrumental-modelatoare. În: Revista psihologie, București, 2002, t. 48, nr. 1-2, p. 109-120. ISSN 0034-8759.
190. VLAS, G. Psihologia vârstelor și pedagogică. Chișinău: Lumina, 1992. 224 p. ISBN 5-372-01178-5.
191. VLĂSCEANU, L. Introducere în metodologia cercetării sociologice. Iași: Polirom, 2013. 270 p. ISBN print 978-973-46-3292-3.
192. VOICU, B. Valorile și sociologia valorilor. Accesat la 19.03.2011. Disponibil: <http://www.iccv.ro/valori/texte/valori-cvb,%20v4.pdf>
193. VOICU, B.; VOICU, M. Valori ale românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică. Iași: Institutul European, 2007. ISBN 978-973-611-487-8.
194. ZLATE, M. Tratat de psihologie organizațional-managerială. Vol. II. Iași: Polirom, 2007. 688 p. ISBN 978-973-46-0452-4.
195. ZLATE, M.; NEGOVAN V. (coord.) Strategii de adaptare a studenților la mediul universitar. București: Editura Universitară, 2006. 192 p. ISBN: 978-973-749-058-2.
196. ZLATE, M. (coord.) Psihologia la răspântia mileniilor. Iași: Polirom, 2001. 432 p. ISBN 973-683-697-5.
197. ZLATE, M. Eul și personalitatea. București: Ed. Trei, 2004. 273 p. ISBN 973-8291-30-5.
198. ZLATE, M. Fundamentele psihologiei. Ed. A IV-a. Iași: Polirom, 2009. 334 p. ISBN 978-973-46-1520-9.
199. ZLATE, M. Introducere în psihologie. Iași: Polirom, 2000. 416 p. ISBN 973-683-412-3.
200. ZLATE, M.; MITROFAN, N.; CREȚU, T.; ANIȚEI, M. Psihologie: manual pentru cl. a X-a. București: Aramis Print, 2005. 160 p. ISBN 973-679-234-X.

201. АБУЛЬХАНОВА-СЛАВСКАЯ, К.А. Психология и сознание личности. М.: Московский психолого-социальный институт, 1999. 224 с. ISBN 5-89502-067-4.
202. АВДЕЕВА, О.В. Адаптация будущих специалистов гуманитарного профиля к условиям учебно-профессиональной деятельности в новой информационной среде вуза. Автореферат. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Москва, 2012. УДК 159.9:378.
203. АГАДЖАНИЯН Н.А. Проблемы адаптации и учение о здоровье: учебное пособие / Н.А. Агаджанян, Р.М. Баевский, А.П. Берсенева. М.: Издательство РУДН, 2006. 288 с. ISBN 5-209-00239-X.
204. АГЛИЧЕВА, И.В. Комплексное исследование особенностей личностной адаптации студентов ВУЗА. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Ставрополь, 2006. УДК 61:06-19/723
205. АКИМЕНКО, А.К. Взаимосвязь представлений о лжи и стратегий поведения в системе социально-психологической адаптации личности: Дис. канд. психол.наук: 19.00.05, науч. рук. Р.М. Шамионов. - Саратов, 2008. 217 с.
206. АКИМЕНКО, А.К. Понятие адаптации, ее критериях и механизмах адаптационного процесса. *În: Адаптация личности в современном мире: Межвуз. сб. науч. тр. – Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с.: ISBN 978-5-9999-0811-7.*
207. АЛЕКСАНДРОВ, Ю.А. Пограничные психические расстройства. Москва: : ГЭОТАР-Медиа, 221. 552 с. ISBN: 978-5-9704-6298-0.
208. АЛЕКСАНДРОВСКИЙ, Ю.А. Состояния психической дезадаптации и их компенсация. – М.: Наука, 1976. 272 с. Р645.093.3,07.
209. АЛЕКСЕЕВА, В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности. В: Психологический журнал, 1984, Т. 5, №5, с. 63-70.
210. АНАНЬЕВ, Б.Г. Избранные психологические труды. В 2 т. М.: Педагогика, 1980. 288 с.
211. АНДРЕЕВА, Г.М. Психология социального познания: учеб. пособие для студ. вузов. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2005. 303 с. ISBN 978-5-7567-0340-5.
212. АНДРЕЕВА, Г.М. Социальная психология. Москва: Аспект-Пресс, 2002. 364 с. ISBN 978-5-7567-0274-3.
213. БАЕВА, Г.Х. Ценностные ориентации в системе акмеологических факторов развития успешности учебной деятельности студентов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Санкт-Петербург, 2012.

214. БАЕВА, Л.В. Информационная эпоха: метаморфозы классических ценностей. Монография. Астрахань, 2008. 218 с.
215. БАЛЛ, Г.А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности // Вопросы психологии. 1989. №1. С. 92-100.
216. БАНДУРА, А. Теория социального научения. Спб.: Евразия, 2000. 320 с. ISBN 5-8071-0040-9.
217. БЕЗНОСИКОВ, В.Н. Динамика первичной производственной адаптации молодых рабочих на промышленном предприятии: Дис. канд. психол. наук. М., 1986. 189 с.
218. БЕЗУМОВА, Л.Г. Соотношение личностных ценностей и потребностей как источник смыслообразования. В: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия „Психология”, № 1, 2007, с. 24-35.
219. БЕЛИНСКАЯ, Е.П.; ТИХОМАНДРИЦКАЯ, О.А. Социальная психология личности. М.: Издательский центр «Академия», 2009. 304 с.
220. БЕРЕЗИН, Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. Ленинград: Наука, 1988. 267 с.
221. БОГДАН С.И, Психологические факторы становления ценностных ориентации личности (на примере студенческой молодежи Казахстана). Автореферат. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Новосибирск, 2008.
222. БОРИСОВА, Е.М.; ЛОГИНОВА, Г.П.; МДИВАНИ, М.О. Диагностика управленческих способностей. // Вопросы психологии. 1997. № 2. с. 112-121.
223. БОЧАРОВА, Е.Е.; ШАМИОНОВ, Р.М. Субъективное благополучие как существенный фактор социально-психологической адаптированности личности. *Îп: Адаптация личности в современном мире: Межвуз. сб. науч. тр.* Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с. ISBN 978-5-9999-0811-7.
224. БРАТУСЬ, Б.С. К изучению смысловой сферы личности //Вестн. Моск. ун-та. Сер. 14. Психология, 1981, №2, с. 46-55.
225. БУБНОВА, С.С. Ценностные ориентации личности как многомерная нелинейная система. М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 1998.
226. БУДИНАЙТЕ, Г.Л.; КОРНИЛОВА, Т.В. Личностные ценности и личностные предпосылки субъекта. // Вопр. психол. 1993, т. 14, №5. с. 99-105.
227. БУЕВА, Л.П. Духовность и проблемы нравственной культуры. В: Вопросы философии, 1996, №2, с. 3-9.

228. БУКУН Н., АНЦИБОР Л. Образ жизни как условие психического развития: эволюционный взгляд на проблему. In: *Univers Pedagogic. Revista științifică de pedagogie și psihologie*, №1. Chișinău, Institutul de Științe ale Educației, 2012, p. 33-43.
229. БУКУН, Н.; ПАЛАДИ, О. Приоритеты исследований в психологической службе в Республике Молдова. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie)*, USM, nr. 11, 2020, p. 123-127. ISSN 1857-2103. ISSN online 2345-1025.
230. БУРДУН, Н. Проблема адаптации студентов медицинского колледжа к процессам обучения и сохранения социального функционирования в Украине. În: *Revista științifică-practică Psihologie*. Nr. 1-2, 2016, p. 3-9. ISSN 1857-2502.
231. БУРЕЛОМОВА, А.С. Социально-психологические особенности ценностей современных подростков. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Москва, 2013.
232. БЫЗОВА, В.М. Ценностные ориентации представителей коми и русского этносов. Психологический Журнал, Том 19, №5, 1998. с. 60-70. ISSN 0205-9592.
233. ВАСИЛЕВСКИЙ, Н.Н. Современные проблемы экологической физиологии. Л., 1984.
234. ВЕРШИНИНА, Т.Н. Взаимосвязь текучести и производственной адаптации рабочих. Новосибирск: Наука, 1986.
235. ВОЛКОВА, Н.А. Динамика ценностных ориентаций в структуре личностных характеристик у школьников: Дис. канд. психол. наук. Л., 1983.
236. ВОЛОЧКОВ, А.А.; ЕРМОЛЕНКО, Е.Г. Ценностная направленность личности как выражение смыслообразующей активности. Психологический Журнал, Том 25, №2, 2004. с. 17-33.
237. ВОЛЫНСКАЯ, Л.Б. Социокультурная и личностная адаптация человека на различных стадиях жизненного цикла: учеб. Пособие. М.: Флинта: НОУ ВПО „МПСИ”, 2012. 161 с. ISBN 978-5-9765-1245-0.
238. ВЫГОТСКИЙ, Л.С. Психология. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. 1008 с.
239. ВЫГОТСКИЙ, Л.С. Психология развития человека. М.: Изд-во Смысл, 2005. 1136 с. ISBN 5-699-13728-9.
240. ГАНЖА, С.Ю. Социально-психологическая адаптированность и ее относительность: Ежегодник Российского психологического общества. Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов. В 8 Т. СПб., 2003. Т.2. с. 292-295.
241. ГЕОРГИЕВА, И.А. Социально-психологические факторы адаптации личности в коллективе. Автореф. дис. канд. психол. наук. Л., 1985. 22 с.

242. ГЕФЕЛЕ, О.Ф. Социальная адаптация личности в ситуациях неопределенности: Ежегодник Российского психологического общества: Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов. В 8 Т. СПб., 2003. Т.2. с. 319-321.
243. ГОЛОВАХА, Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи. К., Наук. думка, 1988. 142 с.
244. ГОЛОВАХА, Е.И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности. / Е.И. Головаха // Психология личности в трудах отечественных психологов. СПб.: Питер, 2000. с. 256-269.
245. ГОЛЯНСКАЯ, О.А. Психологические факторы развития ценностной ориентации личности. Дис. канд. психол. наук: 19.00.01. М.: РГБ, 2005.
246. ГОРЬКАЯ, Ж.В. Психология ценностей. Самара: Издательство «Самарский университет», 2014. 92 с.
247. ГРИГОРЬЕВА, М.В. Роль образовательной среды в процессе развития адаптационных способностей учащихся общеобразовательной школы *În: Адаптация личности в современном мире*: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с.: ISBN 978-5-9999-0811-7.
248. ГРИГОРЬЕВА, М.В.; НОВОСЕЛЬЦЕВА А. А. Социально-психологические качества учащихся среднего звена школы как внутренние факторы школьной адаптации. *În: Адаптация личности в современном мире*: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с. ISBN 978-5-9999-0811-7.
249. ГРИЦЕНКО, В.В. Теоретические основы исследования социально-психологической адаптации личности /группы в новой социо- и этнокультурной среде: Проблемы социальной психологии личности: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов, 2005. Вып. 2. с.4-22.
250. ГУСЕВА, Г.А. Формирование ценностных ориентации государственных служащих. Автореф. дис. канд. психол. наук. М., 1999.
251. ДЕСФОНТЕЙНЕС, Л.Г. Ценностные ориентации на различных этапах развития личности: Дис. канд. психол. наук. СПб., 1995.
252. ДЖЕЙМС, У. Личность. В: Райгородский Д.Я. Психология личности. Т. 1. Хрестоматия. Самара: Издательский Дом Бахрах-М, 2004, с. 363-378.
253. ДОНОГА, Л. Влияние социальных установок на процесс адаптации старшеклассников и родителей в семье. Диссертация на соискание степени доктора психологии. Chişinău, 2016.
254. ДРОБЫШЕВА, Т.В.; ЖУРАВЛЕВ А.Л. Динамика ценностных ориентаций личности младших школьников в условиях экономического образования в школе и в семье. // Психологические исследования личности и ее ценностного мира в современном

- обществе. / Ред.-сост. И.М. Городецкая / Отв. ред. Б.С. Алишев, А.Л. Журавлев, М.Г. Рогов. Казань: КГУ, 2007. с. 185-204.
255. ДУБРОВИНА, И.В.; КРУГЛОВ, Б.С. Психологические аспекты формирования ценностных ориентаций и интересов учащихся. // Ценностные ориентации и интересы школьников / Отв. ред. Т.Н. Мальковская и др. М.: Изд-во АПН СССР, 1983. с. 27-36.
256. ЕЛИСЕЕВ, О.П. Практикум по психологии личности. СПб.: Питер, 2008. 512 с. ISBN 978-5-94723-288-2.
257. ЕНИКЕЕВ, М.И.; КОЧЕТКОВ, О.Л. Общая, социальная и юридическая психология: крат. энцикл. слов. М., 1997.
258. ЕРОХИН, Д.О. Информационная среда как фактор формирования ценностей молодежи. Автореф. дис. канд. психол. наук. М., 2012. 29 с.
259. ЖЕЛЕСКО, П.С.; РОГОВИН, М.С. Исследование отрицания в практической и познавательной деятельности / П. С. Желеско, М. С. Роговин; ред.: В. А. Лекторский; Бельц. Гос. Пед. Ин-т им. А. Руссо. К.: Штиинца, 1985. 135 с.
260. ЖМЫРИКОВ, А.Н. Диагностика социально-психологической адаптированности личности в новых условиях деятельности и общения. Л., 1989.
261. ЖУКОВ, Ю.М. Ценности как детерминанты принятия решений. Социально-психологический подход к проблеме. В: Психологические проблемы социальной регуляции поведения. М.: Наука, 1976, с. 255-276.
262. ЖУРАВЛЕВА, Н.А. Динамика ценностных ориентаций молодежи в условиях социально-экономических изменений. В: Психологический журнал, том 27, № 1, 2006, с. 35-53.
263. ЗДРАВОМЫСЛОВ, А.Г.; ЯДОВ, В. А. Отношение к труду и ценностные ориентации личности. М., 1965.
264. ЗИНЧЕНКО, В. Ценности в структуре сознания. [https://gtmarket.ru /laboratory/expertize/6612](https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/6612).
265. ЗОТОВА, О.И., КРЯЖЕВА, И.К. Методы исследования социально-психологических аспектов адаптации личности. // Методология и методы социальной психологии. М.: МГУ, 1977. с.174.
266. ИВАНЧИК, Т.Ф. К вопросу о формировании значимой направленности личности// Материалы всесоюзного симпозиума: Актуальные проблемы социальной психологии. Кострома, 1986. с. 46-48.
267. ИЛЫН, В.В. Аксиология. М.: Изд-во МГУ, 2005. 216 с.
268. КАЗНАЧЕЕВ, В. П. Современные проблемы адаптации. Новосибирск, 1980.

269. КАМБАРОВА, К.У. Ценностные ориентации - важнейший компонент структуры личности. // Молодой ученый. 2016. №11. с. 1808-1810.
270. КАПЦОВ, А.; КАРПУШИНА, Л. Аксиологическая направленность личности. Самара: ИПК „Содружество”, 2007. 44 с. ISBN Lips.
271. КАРПИНСКИЙ, К.В. Конфликт ценностей как предпосылка смысложизненного кризиса в развитии личности. Вопросы психологии, №1, 2013. с. 78-93.
272. КАРПУШИНА, Л.; КАПЦОВ, А. Социокультурные детерминанты отношения к жизни современного подростка. В: Aspecte psihosociale ale procesului educațional. Chișinău, 2006, с. 109–111.
273. КАРПУШИНА, Л.; КАПЦОВ, А. Структура личностных ценностей. В: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия „Психология”, №1, 2007, с. 61-66.
274. КАШИРСКИЙ, Д.В. Психология личностных ценностей /Дисс. д-ра психол. наук. М., 2014. 550 с.
275. КАШИРСКИЙ, Д.В. Субъективные ценности современной молодежи. Барнаул: Изд-во ААЭП, 2012. 224 с.
276. КЛЕНОВА, М.А. Социально-психологическая адаптация и склонность к риску в различных социально-возрастных группах. În: *Адаптация личности в современном мире*: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с. ISBN 978-5-9999-0811-7.
277. КОВАЛЬСКАЯ, О.С. Ценностные ориентации личности как фактор совладающего поведения (в период ранней юности). Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Ярославль, 2013.
278. КОЗЛОВ, С.В. Влияние уровня образования и пола на адаптационный потенциал личности. Серия „Психология”, 2012. с. 117-120. Disponibil: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhIPC_2012_1032_50_30.pdf
279. КОКУРИНА, И.Г. «Отношение» как фундаментальная категория социальной психологии в анализе мотивации совместной деятельности. В: Вестник Московского университета. Серия 14. Психология, 2012, №1, с. 29-40.
280. КОЛЕСОВ, Д.В. Адаптация организма подростков к учебной нагрузке. Москва, 1987.
281. КОСТАЛЕС ЗАВГОРОДНЯЯ, А.-И. Эмоционально-личностные факторы адаптированности иностранных студентов. Автореферат. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Москва, 2013.

282. КРУГЛОВ, Б.С. Роль ценностных ориентаций в формировании личности школьника. // Психологические особенности формирования личности школьника. М., 1983. с. 4-11.
283. КРЯЖЕВА, И.К. Социально-психологические факторы адаптации рабочего на производстве // Прикладные проблемы социальной психологии. М., 1983. с. 203-213.
284. КУЗЬМИНА, П.В. Методы исследования педагогической деятельности. СПб. 1997.
285. КУШХОВА, К.А.; ШОГЕНОВА Ф.З. Ценностные ориентации современной молодежи: особенности и тенденции. In: Современные проблемы науки и образования. 2015. № 1 (часть 1) Disponibil: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18253>
286. ЛАРИОНОВА С.А. Концептуальная модель социально-психологической адаптации личности // Ежегодник Российского психологического общества: Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов. 25-28.06.2003. В 8 Т. СПб., 2003. Т.5. с. 39-42.
287. ЛЕБЕДЕВ М.А. Психологические аспекты адаптации личности в социальной среде в период ранней взрослости. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Москва, 2013.
288. ЛЕБЕДЕВА, Н.М. Ценностно-мотивационная структура личности в русской культуре. Психологический Журнал, Том 22, №3, 2001. с. 26-36.
289. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. Лекции по общей психологии. Москва: Смысл, 2001. 511 с.
290. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. и коллектив авторов. Личностный потенциал. Структура и диагностика. Москва: Смысл, 2011. 343 с.
291. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. Методика изучения ценностных ориентаций. М.: Смысл, 1992. 17 с.
292. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. От социальных ценностей к личностным: Социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности. В: Вестник Моск. Ун-та. Серия 14. Психология, 1996, №4, с. 35-44.
293. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. От социальных ценностей к личностным: Социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности. (Продолжение). В: Вестник Моск. Ун-та. Серия 14. Психология, 1997, №1, с. 20-27.
294. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. Очерк психологии личности. М.: Смысл, 1993. 43 с.
295. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. Тест смысложизненных ориентаций. М.: Смысл, 1992. 16 с.
296. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени. В: Психологическое обозрение, №1, 1998.

297. ЛОМОВ, Б.Ф. Личность как продукт и субъект общественных отношений. // Психология личности в социалистическом обществе. Активность и развитие личности. М., 1989. с. 6-23.
298. МАЙЕРС, Д. Социальная психология. СПб: Питер, 2004. 793 с. ISBN 5-88782-430-1.
299. МАКЛАКОВ, А.Г. Основы психологического обеспечения профессионального здоровья военнослужащих: Автореф. дис. д-ра психол. наук. СПб., 1996. 50 с.
300. МАЛЬГИНА, А. Смыслоразнозначные ориентации в разных жизненных ситуациях у молодежи. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Санкт-Петербург, 2015.
301. МАЛЬКОВСКАЯ, Т.Н. Теоретические основы исследования ценностных ориентаций и интересов школьников // Ценностные ориентации и интересы школьников / Отв. ред. Т.Н. Мальковская и др. М.: Изд-во АПН СССР, 1983. с. 5–19.
302. МЕДВЕДЕВ, В.И. О проблеме адаптации. Компоненты адаптационного процесса. Ленинград, 1984.
303. МЕЛЬНИКОВА, Н.Н. Классификация стратегий адаптивного поведения //Теоретическая, экспериментальная и практическая психология: Сборник научных трудов / Под ред. Н. А. Батурина. Челябинск: ЮУрГУ, 2001. Т.3. С. 13–23.
304. МЕЛЬНИКОВА, Н.Н. Процесс социально-психологической адаптации. Подходы к изучению //Теоретическая, экспериментальная и прикладная психология: Сборник научных трудов / Под ред. Н. А. Батурина. Челябинск: ЮУрГУ, 1998. Т.1. С. 31-49.
305. МЕЛЬНИКОВА, Н.Н. Социально-психологическая адаптация личности: Методические указания / Составитель: к. психол. н. Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2002. 34 с.
306. МЕЛЬНИКОВА, О.Т.; ЕРОХИН, Д.О. Качественные методы как инструмент изучения ценностных ориентаций. В: Вестник Московского университета. Серия 14. Психология, 2012, №1, с. 19-28.
307. МИЛАСЛАНОВА, И.А. Социальная адаптация: анализ понятия. Понятия, принципы, категории. Л.: Изд-во ЛГПИ им.И.А.Герцена, 1975. 410 с.
308. МИЛОСЛАНОВА, И.А. Структура социальной адаптации /Герценовские чтения. Философия и социальная психология. Л.: ЛГПУ, 1976. с. 109–114.
309. МИСЛАВСКИЙ, Ю.А. Саморегуляция и активность личности в юношеском возрасте. М.: Педагогика, 1991. 152 с.
310. МУХИНА, В.С. Возрастная психология: Феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ. вузов. - 4-е изд., стереотип. М.: «Академия», 1999. 456 с. ISBN 5-7695-0408-0.

311. МУХРЫГИНА, О.И. Роль ценностей в саморегуляции психических состояний студентов. В: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия „Психология”, № 1, 2007, с.10-17.
312. МУШКИРОВА, А.Н. Формирование профессиональных ценностных ориентаций как фактора развития субъектности студентов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Улан-Удэ, 2015.
313. МЯСИЩЕВ, В.П. Психология отношений. Москва-Воронеж, 1995.
314. НАЛЧАДЖАН А.А. Социально-психологическая адаптация личности. Ереван: ЭПО, 1988. 262 с.
315. НАУМОВА, Н.Ф. Социологические и психологические аспекты целенаправленного поведения. М., 1988.
316. НЕМОВ, Р.С. Психология: в 2 т. Т. 1. М.: Просвещение, 1994. 576 с.
317. НИЗОВСКИХ, Н.А. Психосемантический анализ жизненных ориентации личности. Автореф. дис. канд. психол. наук. М., 1995.
318. ОЛПОРТ, Г. Личность в психологии. М.: Ювента, 1998. 345 с.
319. ПЕТРОВСКИЙ, А.В. Психология: Учеб. для ВУЗов. 2-е изд. М., 2001. 512 с.
320. ПЕТРОВСКИЙ, В.А. Личность в психологии: парадигма субъектности. Ростов н/Д, 1996.
321. ПЕТРОВСКИЙ, В.А. Психология неадаптивной активности. М.: РОУ, 1992. 224 с.
322. ПИАЖЕ, Ж. Избранные психологические труды. М., 1969.
323. ПОЛЯНОК, О.В. Психологические особенности адаптации студентов педагогических специальностей: Автореф. дис. канд. психол. наук. Казань, 2002. 22 с.
324. ПОРОХОВСКАЯ, Т.Н. Ценность и оценка в морали. М., 1989.
325. ПОЧЕБУТ, Л.Г. Социальная психология / Л. Г. Почебут, И. А. Мейжис. СПб.: Питер, 2010. - 665 с.: ил. - (Мастера психологии). ISBN 978-5-49807-556-3.
326. Психологический словарь: справочное издание / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г.Мещерякова. 2-е изд., перераб. и доп. М., 1999.
327. РАЙГОРОДСКИЙ, Д. Я. (ред. сост.) Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. Самара: Издательский дом «Бахрах М», 2002. 672 с. ISBN 5-89570-005-5.
328. РАКУ Ж.П., САИДОВ Н.А. Специфика оптимизма личности в разные периоды зрелости. În: Studia universitatis moldaviae. Seria „Științe ale educației”. Chișinău. 2016, nr. 9 (99), pp. 167-174.
329. РЕАН А.А. Психология личности: Социализация, поведение, общение. СПб., 2004.
330. РЕАН, А.А. Психология адаптации личности. Анализ. Теория. Практика. СПб., 2006.

331. РЕАН, А.А. Психология изучения личности: Учебное пособие. СПб.: Изд.-во Михайлова В.А., 1999.
332. РИККЕРТ, Г. О системе ценностей / Науки о природе и науки о культуре [М.: Республика, 1998. С. 365-391.
333. РУБИНШТЕЙН, С. Л. Психология умственно отсталого школьника. Москва: Просвещение, 1986. 192 с.
334. РУБИНШТЕЙН, С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2002. ISBN 5-314-00016-4. 720 с.
335. РУБИНШТЕЙН, С.Л. Проблемы общей психологии. М.: Педагогика, 1973. 424 с.
336. САЙКО, В.Д. Психологические особенности развития ценностных ориентаций детей в периоды перехода в младший школьный и подростковый возраста. // Мир психологии и психология в мире: научно-методический журнал академии педагогических и социальных наук. 1995. №3, 1995. с. 36-44.
337. САЙКО, В.Д. Ценностные ориентации детей при переходе в младший школьный и подростковый возраст. // Вопросы психологии. 1986. №2. с. 67-74.
338. САЛИХОВА, Н.Р. Ценностносмысловая регуляция жизнедеятельности субъекта Автореф. Дис. на соискание ученой степени доктора психологических наук. Казань, 2011.
339. СЕЛИГМАН, М. Как научиться оптимизму: Измените взгляд на мир и свою жизнь. Москва: Альпина Паблишер, 2013. 338 с.
340. СЕЛБЕ, Г. Очерки об адаптивном синдроме. – Москва: Прогресс, 1960.
341. СЕЛЬЦОВА, И.А. Формирование ценностных ориентаций современных подростков. În: Ценностные ориентации современной молодежи.
342. СЕРЖАНТОВ, В.Ф. Человек, его природа и смысл бытия. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та. 1990. 360 с.
343. СИМАЕВА, И.Н. Психология адаптации личности к изменениям жизнедеятельности. Диссертация на соискание ученой степени доктора психологических наук. Санкт-Петербург, 2006.
344. СЛОБОДЧИКОВ В.И. Категория возраста в психологии и педагогике развития. Вопросы психологии. 1991. № 2. с.37-50. <http://ebooks.grsu.by/psihologia/slobodchikov-v-i-kategoriya-vozrasta-v-psikhologii-i-pedagogike-razvitiya.htm>
345. Словарь психолога-практика / Сост. С.Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 2001. 1998. 301 с. ISBN 985-433-167-9.
346. СНЕГИРЕВА, Т.В. Особенности межличностного воспитания подростковом возрасте. Москва, 1988.

347. СОИНА И.А. Динамика ценностных ориентаций личности в ее изменяющемся социально-психологическом пространстве (на примере учащихся средних школ и средних специальных учебных заведений). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Москва, 2011.
348. ТИХОМАНДРИЦКАЯ, О.А.; ДУБОВСКАЯ, Е.М. Особенности социально-психологического изучения ценностей как элементов когнитивной и мотивационно-потребностной сферы. В: Мир психологии, 1999, № 3, с. 80-90.
349. ТУГАРИНОВ, В.П. Теория ценностей в марксизме. Л., 1968.
350. УМБАЕВ, Т.А., ОВЧИННИКОВ, Б.В. Самооценка и ценностные ориентации личности как фактор социальной адаптации молодых женщин-жительниц большого города. В: Вестн. С.- Петерб. ун-та. Серия 12, 2008. Вып. 4, с. 162-167.
351. УНАРОВА, С.Н. Современная социокультурная среда как психологический фактор развития ценностной ориентации личности. Дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Москва: РГБ, 2003.
352. ФЕТИСКИН, Н.П., КОЗЛОВ, В.В., МАНУЙЛОВ, Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 339 с. ISBN 5-89939-086-7.
353. ФРАНКЛ, В. Человек в поисках смысла. М.: Прогресс, 1990. 368 с.
354. ФРЕЙД, З. Психология бессознательного. Москва: Просвещение, 1989. 416 с.
355. ФРОЛОВА О.П.; ЮРКОВА М.Г. Психологический тренинг как средство адаптации студентов к обучению в вузе. // Вопросы профориентации, адаптации и профессиональной подготовки. Иркутск, 1994, с. 55-64
356. ФУРМАНОВА Н.В. Психологические характеристики адаптивной личности в период перехода к ранней взрослости. Автореферат. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Ярославль, 2008.
357. ХАЙБУЛАЕВА А. Г. Динамика ценностных и смысложизненных ориентаций молодежи в полиэтнической образовательной среде. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Махачкала, 2015.
358. ХМЕЛЬКОВА, О.В. Структурные компоненты адаптационной готовности и психолого-педагогические условия ее формирования: динамический аспект. Интернет-журнал «Мир науки» 2017, Том 5, номер 5. ISSN 2309-4265 <https://mir-nauki.com/>
359. ШАКЕЕВА, Ч.А. Ценностные ориентации и самочувствие молодежи в новых общественно-экономических условиях [Текст] / Ч.А. Шакеева. – М.: Институт практической психологии ; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998. 192 с.

360. ШАМИОНОВ, Р.М. К вопросу об адаптационной готовности личности. *În: Адаптация личности в современном мире: Межвуз. сб. науч. тр. – Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с. ISBN 978-5-9999-0811-7.*
361. ШАМИОНОВ, Р.М. Личность и ее становление в процессе социализации. Саратов, 2000.
362. ШАМИОНОВ, Р.М. Профессиональные намерения студентов-психологов 3 курса. *În: Адаптация личности в современном мире: Межвуз. сб. науч. тр. – Саратов: ИЦ «Наука», 2011. Вып. 3. 110 с. ISBN 978-5-9999-0811-7.*
363. ШАМИОНОВ, Р.М. Психология субъективного благополучия личности. Саратов, 2004.
364. ШАРИКОВ, А.В.; БАРАНОВА, Э.А. О связи ценностных и массово-коммуникационных ориентаций. *Психологический Журнал, Том 20, №3, 1999. с. 28-47.*
365. ШЕРКОВИН, Ю.А. Проблема ценностной ориентации и массовые информационные процессы / Ю.А. Шерковин // *Психологический журнал. 1982. №5. Т. 3. с. 135–146.*
366. ШИБУТАНИ, Т. Социальная психология. учеб. пособие / Пер. с англ. В.Б. Ольшанского. Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. 544 с.
367. ШОРОХОВА, Е.В. Психологический аспект проблемы личности. В: *Теоретические проблемы психологии личности. М.: Наука, 1974, с. 3-33.*
368. ШПАК, Л.Л. Социокультурная адаптация: сущность, направление, механизмы реализации: Дис. д-ра социол. Наук. Кемерово, 1992. 398 с.
369. ЯДОВ В.А. Социальная идентичность личности. М., 1994. 397 с.
370. ЯДОВ, В.А.; МАГУН, В.С.; БОРЗИКОВА, П.В. и др. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности. Л.: Наука, 1979. 264 с.
371. ЯНИЦКИЙ, М.С. Психологические факторы и механизмы развития системы ценностных ориентации личности. Диссертация на соискание ученой степени доктора психологических наук. Новосибирск, 2000.
372. ЯНИЦКИЙ, М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система. Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. 204 с.
373. ЯНИЦКИЙ, М.С.; СЕРЫЙ, А.В. Диагностика уровня развития ценностно-смысловой сферы личности. Новокузнецк: МАОУ ДПО ИПК, 2010. 102 с.
374. ЯШИН, Ф.Б. Структура и динамика ценностных ориентации студентов педагогического вуза. Диссертация на соискание ученой степени канд. психол. наук. М., 2006.

375. AL-KAHTANI, N.S.; ALLAM, Z. Exploring Value Preferences among Students: An Empirical Study of Salman bin Abdulaziz University. In: *Journal of American Science* 2013; 9 (12): 44-53. (ISSN: 1545-1003). <http://www.jofamericanscience.org>.
376. BLYZNYUK, T. Generational Values of Generation Y: Survey of Ukrainian Senoir School Pupils and Students. *Economics and Sociology*, 10(3), 153-166. 2017. doi:10.14254/2071-789X.2017/10-3/11 https://www.economics-sociology.eu/files/15_11_412_Blyznyuk.pdf
377. CAVELL, T.A. Social adjustment, social performance, and social skills: A tri-component model of social competence. In: *Journal of Clinical Child Psychology*, 19, 1990.
378. CHENG, A.-Sh.; FLEISCHMANN K.-R. Developing a Meta-Inventory of Human Values. <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1002/meet.14504701232>.
379. DANYLOVA, T. Approaching The East: Briefly on Japanese Value Orientations. In: *Research Revolution Volume - II, Issue - 8, May 2014*. P. 4-7. ISSN: 2319-300X.
380. DAVIDOV, E. Testing for comparability of human values across countries and time with the third round of the European Social Survey. *International Journal of Comparative Sociology*, 51(3):171-191. 2010. Postprint available at: <http://www.zora.uzh.ch> Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.703.2954&rep=rep1&type=pdf>
381. ERIKSON, E.H. *Identity. Jouth and Crisis*. N. J., 1968.
382. EYSENCK, H.J. Personal preferences, aesthetic sensitivity and personality in trained and untrained subjects. In: *Journal of Personality*, vol.40, issue 4. London: Institute of Psychiatry, 1972.
383. EYSENCK, H.J., ARNOLD, W.; MEILI, R. *Encyclopedia of Psychology*, Search Press, London, 1972. vol. 1, p. 25.
384. GOUVEIA, V.V., MARQUES, C.; SILVA, A.-D. et.al. Functional theory of values: results of a confirmatory factor analysis with portuguese youths. *Interamerican Journal of Psychology*, vol. 50, nr. 3, 2016, p. 392-401.
385. GOUVEIA, V., MILFONT, T., GUERRA, M., Functional theory of human values: Testing its content and structure hypotheses, *Personality and Individual Differences*, 60, 2014, p. 41-47.
386. HILLS, M.D. Kluckhohn and Strodtbeck's Values Orientation Theory. *Online Readings in Psychology and Culture*, 4(4). 2002. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1040> Disponibil: <https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1040&context=orpc>
387. HOFSTEDE, G., *Culture's consequences: International differences in work-related values*, Beverly Hills, CA: Sage, 1980.

388. INGLEHART, R. Socio-economic change and human value priorities. In: S.H.Barnes, M. Kaase, et al. (Eds.), Political action. Beverly Hills: Sage, 1979.
389. INGLEHART, R. The silent revolution: Changing values and political styles among Western publics, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1977.
390. JADASZEWSKI St. Milton Rokeach's Experimental Modification of Values: Navigating Relevance, Ethics and Politics in Social Psychological Research Disponibil <https://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=psychologyfromthemargins>
391. KLEIN, R.M. Dictionary of Sport Science. Schorndorf: Edit. E. Beyer, Karl Hofmann Verlag, 1987.
392. KLUCKHOHN, C. Values and Value Orientations in the Theory of Action // Toward a General Theory of Action /Ed. by T.Parsons, E.Shils. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1951.
393. MORRIS, C. Varieties of Human Value. - The University Chicago Press, 1956.
394. PHILIPS, L. Human adaptation and his failures. Academic Press, N-Y&London, 1968.
395. ROGERS, C. R., Dymond, R. F. Psychotherapy and personality change. University of Chicago Press. 1954. Disponibil: <https://docplayer.net/21137970-Carl-r-rogers-roosalind-f-dymond-ed-psychotherapy-and-personality-change-co-ordinated-research-studies-in-the-client-centered.html>
396. ROKEACH, M. Introduction in: Understanding Human Value. Individual and Societal. New York: The Free Press, 1979.
397. ROKEACH, M. The Nature of Human Values. New-York: Oxford University Press, 1973. 286 p.
398. SCHWARTZ, S. H., BILSKY, W., Toward a universal psychological structure of human values: extensions and cross cultural replications, Journal of Personality and Social Psychology, 58, 1990, p. 878–891.
399. SCHWARTZ, S.H. Refining the Theory of Basic Individual Values. In: Journal of Personality and Social Psychology, 2012. Vol. 103, No. 4, p. 663-688.
400. SCHWARTZ, S.H.; BILSKY W. Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications // J/ of Personality and Social Psychology. 1990, V. 58, p. 878 – 891.
401. SPRANGER, E. Lebensformen. Tuebingen, 1913.
402. WANG, Zh.; RAO, C.P.; D'AURIA, A.A Comparison of the Rokeach Value Survey (Rvs) in China and the United States. In: AP - Asia Pacific Advances in Consumer Research Volume 1, eds. Joseph A. Cote and Siew Meng Leong, Provo, UT: Association for

Consumer Research, 1994, pages: 185-190. Disponibil <https://www.acrwebsite.org/volumes/11310/volumes/ap01/AP-01>.

ANEXE

Anexa 1. Fișa de răspuns - instrumentele de cercetare

Anexa 1.1. Ancheta psihosocială

Nume, Prenume _____

Email: _____

Localitatea: _____

Sexul:	1) masculin	2) feminin
--------	-------------	------------

Mediul de proveniență:	1) urban	2) rural
------------------------	----------	----------

Instituția în care înveți:			Specialitatea:		
1) Gimaziu Clasa _____	2) Liceu Clasa _____	3) Școală profesională Anul _____	4) Centru de Excelență Anul _____	5) Universitate Anul _____	

Profilul studiilor:	1) umanist	2) real
---------------------	------------	---------

Tipul studiilor:	1) buget	2) contract
------------------	----------	-------------

Ați venit la universitate după ce ați absolvit:	1) liceu	2) colegiu	3) altă facultate	4) șc. Profesională
---	----------	------------	-------------------	---------------------

Vârsta:	1) 14-15 ani	2) 15-16 ani	3) 16-17ani	4) 17-18 ani	5) 18-19 ani	6) 19-20 ani
	7) 20-21 ani	8) 21-22 ani	9) 22-23 ani	10) 23-24 ani	11) 24-25 ani	12) peste 25 ani

Stare familială:	1) căsătorit(ă)	2) necăsătorit(ă)
------------------	-----------------	-------------------

Lucrezi undeva?	1) da	2) nu
-----------------	-------	-------

Ai un venit lunar (salariu/altă remunerare)?	1) da	2) nu
--	-------	-------

Reușită academică	<i>medie cuprinsă între:</i>					
	1) 9-10	2) 8-9	3) 7-8	4) 6-7	5) 5-6	6) mai mică decât 5

Media generală a notelor în ultimul semestru:	
---	--

Etnie:	1) română	2) rusă	3) ucraineană	4) altă naționalitate _____
--------	-----------	---------	---------------	-----------------------------

Familia din care proveniți este:	1) completă	2) monoparentală: a) numai mama; b) numai tata
----------------------------------	-------------	--

Aveți frați, surori:	1) nu	2) da: Am: a) 1; b) 2; c) 3; d) 4; e) 5 și mai mulți
----------------------	-------	---

Familia are un venit mediu lunar:	1) până la 1500 lei	2) 1500-4000 lei	3) 4000-8000 lei	4) peste 8000 lei
-----------------------------------	---------------------	------------------	------------------	-------------------

Locuiți în:	1) apartamentul, casa părinților	2) cămin	3) apartament în chirie	4) apartament personal
-------------	----------------------------------	----------	-------------------------	------------------------

În acest an ați fost la medic cu probleme de sănătate:	1) niciodată	2) o dată	3) de 2 ori	4) de 3 ori	5) mai mult de 4 ori
--	--------------	-----------	-------------	-------------	----------------------

Suferiți de vreo boală?	1) nu	2) da: a) boală cronică; b) boală acută
-------------------------	-------	---

Părinții tăi au studii:	mama	1) medii	2) medii speciale	3) superioare incomplete	4) superioare complete
	tata	1) medii	2) medii speciale	3) superioare incomplete	4) superioare complete

Cum considerați starea sănătății voaste în general:	1) foarte bună	2) bună	3) mai puțin bună
---	----------------	---------	-------------------

Părinții tăi au fost plecați la muncă peste hotare?	1) nu	2) da: a) a fost plecat 1 părinte; b) au fost plecați ambii părinți
---	-------	---

Dacă părinții au fost plecați la muncă câți ani au stat peste hotare:	1) până la 1 an	2) 1-2 ani	3) 2-4 ani	4) 4-6ani	5) 6-8 ani	6) 9-12 ani	6) peste 12 ani
---	-----------------	------------	------------	-----------	------------	-------------	-----------------

După absolvirea studiilor doriți să plecați peste hotare:	1) nu	2) da - pentru a face studii	3) da – pentru a munci
---	-------	------------------------------	------------------------

În viziunea voastră valoare este ____ Orientările valorice sunt ____ Adaptarea psihosocială a persoanei este ____

Anexa 1.2. Orientările valorice (M. Rokeach)

Instrucțiuni: Analizați cele două liste A și B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori. Cercetați-le atent, alegeți-o pe cea mai importantă și o aranjați pe primul loc, atribuindu-i cifra 1. Apoi o alegeți pe cea mai importantă din cele rămase și o aranjați pe locul doi, atribuindu-i cifra 2. Procedați în același mod cu toate celelalte valori. Cea mai puțin importantă va rămâne ultima și o veți aranja pe locul 18, respectiv ea va fi notată cu numărul 18.

A - VALORI SCOP	Rang	B - VALORI INSTRUMENTALE	Rang
1. viața activă (plină de acțiuni, evenimente, sentimente și emoții)		1. acuratețe (în activități și modul de viață)	
2. înțelepciunea vieții (concluzii mature, rezonabile, minte trează, experiență de viață)		2. educație (maniere bune)	
3. sănătate (fizică și psihică)		3. exigențe înalte (cerințe și aspirații înalte de viață)	
4. muncă interesantă		4. energie de viață (simțul umorului)	
5. frumusețea naturii și a artei (a fi receptiv la frumosul din natură și din artă)		5. executivitate (disciplină)	
6. dragoste (relații apropiate spirituale și fizice cu omul iubit)		6. independență (capacitatea de a reacționa independent, hotărât)	
7. bunăstare materială (viață fără dificultăți materiale)		7. intransigență față de sine și alții (atitudine necruțătoare, fără compromisuri)	
8. prieteni buni, fideli		8. studii (cunoștințe, cultură generală înaltă)	
9. apreciere socială (respectul celor din jur, a colectivului a colegilor)		9. responsabilitate (simțul datoriei, capacitatea de a onora promisiunile)	
10. cunoaștere (posibilitatea de a-și lărgi orizontul, cultura generală, studii, dezvoltare intelectuală)		10. raționalism (capacitatea de a gândi logic și real, decizii raționale și bine gândite)	
11. viața productivă (valorificarea maximă a posibilităților, forțelor și capacităților sale)		11. autocontrol (stăpânire de sine, autodisciplină)	
12. dezvoltare continuă (lucrurile asupra propriei posibilități, autoperfecționare fizică și spirituală permanentă)		12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	
13. distracții (viață ușoară lipsită de obligațiuni)		13. voință (a fi perseverent, a nu se teme de greutăți)	
14. libertate (independență în acțiuni și gândire)		14. toleranță (a fi atent față de opiniile și convingerile altora, a ști să ierți greșelile și rătăcirile altora)	
15. viață familială fericită		15. viziuni largi (a înțelege un alt punct de vedere, a respecta obiceiurile, gusturile, obișnuințele altora)	
16. fericirea altora (bunăstarea, dezvoltarea și perfecționarea altor persoane, a poporului, a umanității în general)		16. onestitate (sinceritate, dragoste pentru adevăr)	
17. creație (posibilitatea de a crea)		17. eficacitate în activitate (hărnicie, productivitate în muncă)	
18. încredere în sine (armonie interioară, liber de contradicții interne, de îndoieli)		18. delicatețe (compasiune, atitudine grijulie față de alții)	

Anexa 1.3. Diagnosticarea adaptării psihosociale (C. Rogers, R. Dymond)

Instrucțiuni: Citind fiecare afirmație din chestionar, gândiți-vă cât de mult se potrivește cu obiceiurile Dvs., stilul de viață și apreciați **în ce măsură această afirmație vă poate fi atribuită.**

Notați răspunsul care vi se potrivește cel mai bine, selectându-l din următoarele 7 variante:

- "0" – Acest lucru absolut nu mi se potrivește;
- "1" – În cele mai multe cazuri, acest lucru nu mi se potrivește;
- "2" – Mă îndoiesc că acest lucru îmi poate fi atribuit;
- "3" – Ezit să-mi atribui acest lucru mie;
- "4" – Seamănă cu mine, dar nu sunt sigură;
- "5" – Mi se potrivește;
- "6" – Acest lucru este exact despre mine;

Nr./o	Întrebări	0	1	2	3	4	5	6
1.	Simte o stângăcie atunci când începe o discuție cu cineva.							
2.	Nu are dorința să se destăinuie în fața altora.							
3.	În toate iubește competiția, concurența, lupta.							
4.	Își înaintează cerințe mari față de propria persoană.							
5.	Deseori se ceartă pentru ceea ce-a făcut.							
6.	Deseori se simte umilit.							
7.	Are dubii că poate să placă cuiva dintre membrii sexului opus.							
8.	Își îndeplinește întotdeauna promisiunile.							
9.	Relații calde, binevoitoare cu cei din jur.							
10.	Persoană rezervată, închisă în sine se ține un pic mai departe de alții.							
11.	În nereușitele sale se învinovățește pe sine.							
12.	Este o persoană responsabilă pe care te poți baza în multe privințe.							
13.	Simte că nu poate schimba nimic, toate eforturile sunt zadarnice.							
14.	La multe lucruri privește cu ochii semenilor.							
15.	Acceptă, în general, acele norme și reglementări care trebuie urmate.							
16.	Propriile convingeri și reguli nu-i ajung.							
17.	Îi place să viseze – uneori în plină zi. Se întoarce cu greu de la vise la realitate.							
18.	Este gata permanent de apărare sau chiar de atac, este rânchiunos, selectează mintal modalități de răzbunare.							
19.	Este capabil să-și organizeze propriile acțiuni, poate să se impună, poate să-și permită; autocontrolul pentru el nu este o problemă.							
20.	I se strică frecvent dispoziția, se simte deprimat, apatic.							
21.	Tot, ce se referă la alții, nu-l deranjează, este concentrat pe sine, este ocupat cu sine.							
22.	Oamenii, de regulă, îi plac.							
23.	Nu se rușinează de sentimentele sale, le exprimă în mod deschis.							
24.	Într-o mulțime de oameni este un pic singuratic.							
25.	Acum se simte destul de inconfortabil. Ar vrea să renunțe la tot, să se ascundă undeva.							
26.	Cu cei din jur, de obicei, se împacă bine.							
27.	Cea mai grea este lupta cu propria persoană.							
28.	Este precaut cu atitudinea pozitivă a celor din jur, atunci când o consideră nemeritată.							
29.	În suflet este optimist, crede în mai bine.							
30.	Este un om inaccesibil, încăpăținat, astfel de oameni sunt numiți dificili.							
31.	Este critic cu oamenii și îi judecă dacă consideră că ei merită acest lucru.							
32.	De obicei se simte nu conducător, ci condus; nu-i reușește întotdeauna să gândească și să acționeze de sine stătător.							
33.	Majoritatea celor ce-l cunosc, se comportă bine cu el, îl iubesc.							
34.	Uneori are asemenea gânduri, pe care nu ar vrea să le împărtășească cu nimeni.							
35.	Este o persoană cu aspect exterior atractiv.							
36.	Se simte neajutorat, are nevoie ca cineva care să-i fie alături.							

37.	Luând o decizie, o urmează.								
38.	Se pare că ia singur deciziile, dar nu se poate elibera de influența altor oameni.								
39.	Se simte vinovat, chiar și atunci când parcă nu ar avea cu ce să se învinovățească.								
40.	Are un sentiment de ostilitate (dușmănos) pentru ceea ce-l înconjoară.								
41.	Este mulțumit de toate.								
42.	Este sustras, nu-și poate aduna gândurile, „să se ia în mâini”, să se organizeze.								
43.	Simte moleșeală, tot ceea ce-l bucura odinioară, i-a devenit dintr-odată indiferent.								
44.	Echilibrat, liniștit.								
45.	Supărându-se, de multe ori își iese din fire.								
46.	Deseori se simte obijduit.								
47.	Este un om impulsiv, nerăbdător, fierbinte, nu se poate reține.								
48.	Se întâmplă, că bârfește.								
49.	Nu prea are încredere în propriile sentimente, uneori îl trădează.								
50.	Este destul de dificil să fii tu însuși.								
51.	Pe primul loc este mintea, nu sentimentul, înainte de a face ceva, se gândește.								
52.	Interpretează în felul său ceea ce se întâmplă cu el. Poate inventa unele lucruri... „din altă lume”.								
53.	Este tolerant cu alți oameni, îl acceptă pe fiecare așa cum este.								
54.	Se străduie să nu se gândească la problemele sale.								
55.	Se consideră o persoană interesantă, atractivă și impozantă.								
56.	Este o persoană timidă. Se rușinează ușor.								
57.	Trebuie numaidecât să-i amintești, să-l împingi, pentru a duce un lucru la bun sfârșit.								
58.	În suflet se simte superior față de alții.								
59.	Nu este nimic în ce persoana dată și-ar pune propria amprentă, și-ar manifesta individualitatea, Eul personal.								
60.	Se teme de ceea ce vor gândi alții despre el.								
61.	Ambițios, nu este indiferent față de succes sau laudă: în ceea ce este important pentru el, se străduie să fie printre cei mai buni.								
62.	Este un om, la care în momentul dat, sunt multe lucruri demne de dispreț.								
63.	Este un om întreprinzător, energic, plin de inițiative.								
64.	Cedează în fața dificultăților și a situațiilor care amenință cu complicații.								
65.	Pur și simplu se subapreciază.								
66.	Prin natura sa este lider și-i poate influența pe alții.								
67.	În general, are o părere bună despre sine.								
68.	Este insistent, ferm; pentru el este important mereu să insiste pe propriile poziții.								
69.	Nu-i place atunci când se strică relațiile cu cineva, îndeosebi dacă neînțelegerile amenință să devină evidente.								
70.	Mult timp nu poate lua o decizie, apoi se îndoiește de corectitudinea ei.								
71.	Este distrat, la el toate sunt încalcite, amestecate.								
72.	Este mulțumit de sine.								
73.	Ghinionist.								
74.	Este un om plăcut, atrăgător.								
75.	La față poate nu este chiar frumos, dar poate plăcea ca om, ca personalitate.								
76.	Îi desprețuiește pe cei de sex opus și nu stabilește relații cu ei.								
77.	Când trebuie să facă ceva, îl apucă frica: dacă nu mă descurc, dacă nu se primește?								
78.	Îi este ușor și liniștit pe suflet, nu este nimic ce l-ar putea îngrijora tare.								
79.	Poate lucra din greu.								
80.	Simte că crește, se maturizează, se schimbă el însuși și atitudinea sa față de lume.								
81.	Se întâmplă să vorbească despre lucruri în care deloc nu se clarifică.								
82.	Întotdeauna spune doar adevărul.								
83.	Este tulburat, îngrijorat, tensionat.								
84.	Pentru a-l impune să facă măcar ceva, trebuie de insistat cum se cuvine și atunci el va ceda.								
85.	Simte neîncredere în sine.								
86.	Deseori circumstanțele îl forțează să se apere, să-și justifice și argumenteze								

	acțiunile.								
87.	Omul este supus, docil, moale în relațiile cu alții.								
88.	Omul este inteligent, îi place să reflecteze.								
89.	Uneori îi place să se laude.								
90.	Ia decizii și imediat le modifică, se disprețuiește pentru lipsă de voință, dar nu se poate schimba.								
91.	Se străduie să se bazeze pe propriile puteri, nu contează pe ajutorul cuiva.								
92.	Niciodată nu întârzie.								
93.	Încearcă o senzație de rigiditate, de lipsă a libertății interioare.								
94.	Se remarcă printre alții.								
95.	Nu prea este un tovarăș de încredere, nu poți să te bizui în toate pe el.								
96.	Se cunoaște bine, își înțelege bine propria persoană.								
97.	Este un om comunicabil, deschis, stabilește ușor relații apropiate cu oamenii.								
98.	Competențele și abilitățile sunt în concordanță deplină cu sarcinile care trebuie rezolvate, cu toate se poate descurca.								
99.	Nu se prețuiește pe sine, nimeni nu-l ia în serios; în cel mai bun caz este tolerat, pur și simplu răbdat.								
100.	Își face griji că persoanele de sex opus îi ocupă prea mult gândurile.								
101.	Toate obiceiurile sale le consideră bune.								

Anexa 1.4. Chestionarul de personalitate Eysenck

Instrucțiuni: Citiți cu atenție fiecare întrebare și răspundeți prin „da” sau „nu” în funcție de faptul dacă conținutul ei corespunde sau nu cu felul dvs. de a fi. Nu pierdeți mult timp nici la o întrebare. Fiți atenți pentru a nu omite niciuna dintre întrebări. Nu există întrebări juste sau nejuste, pezentul chestionar reprezintă doar o măsură a modelului în care dvs. vă comportați.

	Întrebări	Da	Nu
1.	Deseori doriți să fiți în situații care să vă stimuleze?		
2.	Aveți frecvent nevoie de prieteni care să vă învelească?		
3.	Sunteți o persoană care de obicei nu-și face griji?		
4.	Vă este greu să acceptați un refuz?		
5.	Vă opriți pentru a vă gândi înainte de a face ceva?		
6.	Dacă promiteți ceva, întotdeauna vă țineți de cuvânt?		
7.	Vi se schimbă adesea dispoziția?		
8.	În general, vorbiți și acționați repede, fără a vă opri pentru a reflecta supra lucrurilor?		
9.	Vă simțiți vreodată pur și simplu indispus, fără a avea un motiv serios?		
10.	Ați face orice când sunteți pus la ambiție?		
11.	Sunteți vreodată timid când doriți să vorbiți cu o persoană de sex opus de care vă simțiți atras?		
12.	Vi se întâmplă să vă pierdeți, din când în când, cumpătul și să vă înfuriați?		
13.	Acționați deseori la inspirația de moment?		
14.	Vă necăjiți adesea pentru lucrurile pe care nu trebuie să le spuneți sau să le faceți?		
15.	Preferati, de obicei, să citiți în loc să vă întâlniți cu alți oameni?		
16.	Puteți fi jignit cu ușurință?		
17.	Vă place să ieșiți des în oraș (la plimbare)?		
18.	Vi se întâmplă să aveți gânduri și idei care nu v-ar place să fie cunoscute de alții?		
19.	Vă simțiți uneori plin de voiciune, iar altelei apatic?		
20.	Preferati să aveți prieteni puțini, dar aleși?		
21.	Deseori visați?		
22.	Când oamenii ridică tonul la dvs., răspundeți în același mod?		
23.	Deseori aveți sentimente de vinovăție?		
24.	Considerați că toate obișnuințele dvs. sunt bune și dezirabile?		
25.	De obicei vă puteți destinde și petrece foarte bine atunci când participați la o petrecere veselă?		
26.	Credeți despre dvs. că sunteți foarte sensibil?		
27.	Cei din jur vă consideră foarte vioi?		
28.	După ce ați făcut un lucru important, vi se întâmplă deseori să aveți sentimentul că ați fi putut să-l faceți mai bine?		
29.	Când sunteți cu alți oameni, sunteți în majoritatea cazurilor tăcut?		
30.	Bârfiți câteodată?		
31.	Vi se întâmplă să nu puteți dormi din cauza unor gânduri care vă preocupă?		
32.	Dacă doriți să vă informați asupra unei probleme, preferati să aflați răspunsul din cărți, în loc să		

	discutați cu cineva despre acest lucru?		
33.	Aveți vreodată palpitații sau o greutate la inimă?		
34.	Vă place genul de muncă ce necesită multă atenție?		
35.	Aveți crize de tremurături și frisoane?		
36.	Ați declara întotdeauna la vamă tot ce aveți dacă ați ști că nu v-ar prinde niciodată?		
37.	Vă displace să fiți într-o societate în care oamenii joacă feste unul altuia?		
38.	Sunteți o persoană iritabilă?		
39.	Vă place să faceți lucruri în care trebuie să acționați rapid?		
40.	Vă frământați în legătură cu anumite lucruri îngrozitoare care s-ar putea întâmpla?		
41.	Sunteți lent și lipsit de grabă în felul dvs. de a vă mișca?		
42.	Întârziati deseori la întâlnire sau la serviciu?		
43.	Aveți deseori coșmaruri?		
44.	Vă place atât de mult să discutați, încât intrați cu ușurință în vorbă cu necunoscuții?		
45.	Simțiți deseori dureri?		
46.	Dacă nu v-ați afla mai mult timp printre oameni, v-ați considera nefericit?		
47.	Vă considerați o persoană nervoasă?		
48.	Dintre toți oamenii pe care îi cunoașteți, sunt unii care categoric nu vă plac?		
49.	Considerați că aveți suficientă încredere în dvs.?		
50.	Puteti fi cu ușurință jignit atunci când oamenii vă găsesc defecte personale sau greșeli în muncă?		
51.	Vă este greu să vă distrați la o petrecere veselă?		
52.	Sunteți frământat de sentimente de inferioritate?		
53.	Vă este ușor să înviați o petrecere plictisitoare?		
54.	Vorbiți câteodată de lucruri despre care nu dețineți informații suficiente?		
55.	Sunteți îngrijorat în legătură cu sănătatea dvs.?		
56.	Vă place să faceți farse altora?		
57.	Suferiți de insomnie?		

Anexa 1.5. Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek)

Instrucțiuni: Alegeți din cele trei variante de enunțuri doar una, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmațiile prezentate mai jos. Enunțurile din coloana B, străduiți-vă să le utilizați cât mai rar posibil (nu mai des de 1 dată la 3 – 4 întrebări).

№	Afirmări	Enunțuri		
		A	B	C
1.	Chiar dacă nu am dispoziție, am grijă să nu-i indispun pe ceilalți.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
2.	În prezența unei persoane autoritare (de ex. directorul școlii) mă sfiesc ușor.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
3.	Eu sunt o persoană destul de independentă.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
4.	Atunci când apare o contradicție dintre mine și o persoană apropiată, prefer să cedez pentru a evita cearta.	deseori	câte o dată	foarte rar
5.	Dacă în timpul lecției, învățătorul se apropie de banca mea, mă simt incomod.	nu	câte o dată	aproape tot timpul
6.	Eu destul de ușor aleg acea strategie comportamentală, care îmi oferă cele mai mari posibilități de a obține ceea ce mi-am propus ca scop.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
7.	Circumstanțele sunt mai puternice ca mine, ceea ce mă face să refuz de la mai multe lucruri.	deseori	câte o dată	foarte rar
8.	Mă incomodez, dacă alții îmi propun ajutor.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
9.	Pot spune că, în general, eu îmi dirizez soarta.	adevărat	mi-i greu să spun	nu
10.	Îmi este dificil să comunic altora despre propriile sentimente, trăiri.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
11.	Sunt impus de a mă lupta cu propria timiditate.	permanent	câte o dată	foarte rar
12.	Sunt multe lucruri cu care mă pot mândri.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
13.	Sunt nevoit de a-mi ascunde propriile sentimente, trăiri.	deseori	câte o dată	foarte rar
14.	Dacă în timpul discuției apare o pauză, atunci	mă simt incomod	ceva de mijloc	neapărat găsesc ce să spun

15.	Decizia o iau repede, fără multe calcule „pro” și „contra”.	adevărat	ceva de mijloc	nu-i adevărat
16.	Reușesc ușor să cer executarea căruiva lucru.	nu-i adevărat	mi-i greu să spun	da
17.	Când mă confrunt cu careva probleme școlare mă sfiesc să mă adresez dirigintei sau altei persoane competente.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
18.	Sunt sigur că pe mine se poate miza în cele mai dificile situații.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
19.	Dacă am nevoie de prietenul meu, îl sun chiar și la miezul nopții.	adevărat	câte o dată	nu-i adevărat
20.	Nu am curajul să sun la careva instituții oficiale.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
21.	De regulă, obțin ceea de ce am nevoie.	nu-i adevărat	mi-i greu să spun	da
22.	Îmi este foarte greu să inițiez discuția cu o persoană necunoscută.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
23.	Dacă o rudă sau o persoană apropiată mă enervează, atunci eu prefer.	să ascund aceasta	ceva de mijloc	să o anunț despre aceasta
24.	Am aptitudini și destulă energie pentru a realiza ceea ce îmi planific.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
25.	Evit să spun lucruri care ar putea obijdui pe cineva.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
26.	Dacă cineva mă privește când fac ceva, atunci	aceasta mă încurcă	ceva de mijloc	nu atrag atenția
27.	Câteodată îmi apar gânduri despre inferioritatea mea.	deseori	foarte rar	niciodată
28.	Am grijă să nu deranjez prietenii cu problemele mele.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
29.	Mă sfiez atunci când primesc complimente.	deseori	câte o dată	foarte rar
30.	Ași putea spune că eu mă stimez.	adevărat	în general, e adevărat	nu-i adevărat

Anexa 1.6. Testul pentru determinarea valorilor (М.С. Яницкий)

Instrucțiune: Aranjați în ordinea importanței afirmațiile astfel încât cifra 1 va fi atribuită celei mai importante afirmații, iar cifra 9 celei mai puțin importante.

Afirmații	Rangul oferit de la 1 la 9
1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială.	
2. Bunăstarea familiei.	
3. Autorealizare intelectuală și creativă.	
4. Menținerea forței și a sănătății.	
5. Serviciu interesant, prestigios.	
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice.	
7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate.	
8. Respectul altora, apreciere socială.	
9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante.	

Anexa 1.7. Scala Inteligenței Emoționale (Schutte, Malouff et. al.)

Instrucțiune: Marcați cu „x” în tabelul de mai jos în ce măsură afirmațiile redate vă caracterizează și sunteți sau nu de acord cu ele.

Afirmații	Total greșit	Greșit	Nu sunt sigur	Adevărat	Absolut adevărat
1. Știu când să vorbesc altora despre problemele personale.					
2. Când mă confrunt cu obstacole, îmi amintesc de acele timpuri când am întâmpinat obstacole similare și le-am depășit.					
3. Cred că pot reuși în majoritatea lucrurilor pe care le încerc.					
4. Oamenii consideră că le este ușor să-mi mărturisească gândurile.					
5. Îmi este greu să înțeleg sensul mesajelor nonverbale ale altora.					
6. Unele evenimente semnificative din viața mea m-au făcut să reevaluez ce este și ce nu este important în viață.					
7. Când stările mele emoționale se schimbă eu încerc să-mi imaginez oportunități noi.					
8. Trăirile emoționale sunt unele dintre lucrurile ce fac ca viața mea să aibă rost.					

9. Sunt conștient/-ă de emoțiile mele atunci când le trăiesc.					
10. Mă aștept ca lucruri frumoase să se producă în viața mea.					
11. Îmi place să-mi împărtășesc trăirile (emoțiile) cu ceilalți.					
12. Când trăiesc o emoție pozitivă, știu cum s-o păstrez mai îndelungat.					
13. Organizez evenimente ce bucură pe alții.					
14. Caut să desfășor activități ce mă fac fericit.					
15. Sunt conștient de mesajele nonverbale pe care le transmit altora.					
16. Mă prezint într-o manieră ce produce o bună impresie asupra altora.					
17. Când sunt bine dispus, problemele le soluționez cu ușurință.					
18. Îmi dau seama după expresia feței ce emoții trăiește o altă persoana.					
19. Știu de ce trăirile mele emoționale se schimbă.					
20. Când sunt bine dispus, mă simt capabil să vin cu idei noi.					
21. Pot să-mi controlez propriile emoții.					
22. Recunosc cu ușurință emoțiile mele în timp ce le trăiesc.					
23. Mă automotivez prin a-mi imagina un rezultat pozitiv pentru sarcinile pe care le întreprind.					
24. Eu îi laud/felicitez pe alții atunci când ei fac ceva bine.					
25. Mesajele transmise nonverbal de alții îmi sunt clare.					
26. Când cineva îmi povestește despre evenimente importante din viața sa, eu simt de parcă le trăiesc personal.					
27. Când simt o schimbare a emoțiilor, am tendința de a veni cu idei noi.					
28. Când sunt confruntat/-ă cu o provocare, mă dau bătut deoarece cred că voi da greș.					
29. Știu ceea ce simt alți oameni doar privindu-i.					
30. Eu îi ajut pe alții să se simtă mai bine, când ei sunt indispuși.					
31. Folosesc dispozițiile bune pentru a mă ajuta să perseverez în fața obstacolelor.					
32. Pot să spun ce simt alții după intonația vocii lor.					
33. Mi-e greu să înțeleg trăirile altora (de ce au trăirile pe care le au).					

Anexa 1.8. Adaptabilitatea (A. Chelcea)

Instrucțiune: Selectați și încercuiți una din variantele prezentate.

	Afirmații	Deloc	Puțin	Mult	Foarte mult
1.	Cât de indispus sunteți când partenerul(a) întârzie la întâlnire?	1	2	3	4
2.	Cât de supărat sunteți când spectacolul la care aveți bilete s-a amânat?	1	2	3	4
3.	Cât de tare vă afectează plecarea cu două ore întârziere a avionului cu care urmează să călătoriți?	1	2	3	4
4.	În ce măsură vă necăjește faptul că un prieten invitat de dumneavoastră la o petrecere nu mai vine?	1	2	3	4
5.	Cât de dezamăgit sunteți când aflați că licitația la care urma să luați parte s-a și terminat?	1	2	3	4
6.	Cât de mult vă enervează faptul că autobuzul pleacă din stație cu 15 secunde înainte de a ajunge dumneavoastră acolo?	1	2	3	4
7.	Cât de tare vă supără faptul că deși le-ați spus copiilor să facă ordine în camera lor, nu au ascultat?	1	2	3	4
8.	Cât de mult vă indispuce faptul că ați primit de la spălătorie hainele altcuiva?	1	2	3	4
9.	Cât de mult vă supără faptul că autoturismul dumneavoastră nu a fost bine reparat?	1	2	3	4
10.	Cât de tare vă necăjiți că prețul unui obiect pe care doreați să-l cumpărați a crescut?	1	2	3	4
11.	Cât de tare vă indispuce anularea unei petreceri la care erați invitat(ă) și doreați să mergeți?	1	2	3	4
12.	Cât de supărat sunteți că poștașul nu v-a adus ziarul?	1	2	3	4

Anexa 1.9. Chestionarul Locus control subiectiv (T. Pettijohn)

(Terry Pettijohn, Universitatea Mercyhurst din or. Erie, Pennsylvania)

Instrucțiune: Vă rugăm să vă exprimați opinia vizavi de fiecare afirmație și să marcați cu „+” în una din coloane „Adevărat” sau „Fals” în conformitate cu convingerile proprii.

Afirmații	Adevărat	Fals
1. De regulă, eu obțin ceea ce-mi doresc în viață		
2. Simt necesitatea să fiu la current cu știrile zilei		
3. Nici când nu sunt sigur în ce relații sunt cu alții		
4. Nu prea cred în noroc sau șansă		
5. Cred că pot cu ușurință câștiga la loto		
6. Dacă nu reușesc în soluționarea unei sarcini, „mă las bătut (ă)”		
7. De regulă, eu îi conving pe alții să procedeze după dorința mea		
8. Menținerea sub control a criminalității depinde de oameni		
9. Succesul obținut îl datorez în mare parte șansei (norocului)		
10. Căsătoria, pentru majoritatea oamenilor, e un joc de noroc		
11. Oamenii trebuie să fie stăpâni pe propriul destin		
12. Nu-mi pare important să particip la alegeri și să-mi dau votul		
13. Viața mea îmi pare un șir de evenimente la întâmplare		
14. Niciodată nu încerc ceva, dacă nu am certitudinea că voi reuși		
15. Respectul și meritele obținute sunt rodul muncii mele		
16. Poți deveni bogat dacă-ți încerci norocul (te expui riscului)		
17. Liderii devin lideri de succes, atunci când muncesc din greu		
18. Perseverența și munca asiduă conduc la succes		
19. Îmi este greu să spun cine-mi sunt prieteni adevărați		
20. Viața mea, de regulă, este controlată de alții		

Anexa 1.10. Scala afirmării de sine (Cungi C. și Rey M.)

Instrucțiune: Notați în fișa de lucru acel punctaj indicat în tabel care vi se potrivește mai mult.

Punctaj / apreciere

1	2	3	4	5	6	7	8
Deloc	Foarte puțin	Puțin	Suficient	Potrivit	Bine	Foarte bine	Perfect

Nr.d/o	Afirmații	Punctaj
1.	Mă simt confortabil în relațiile cu ceilalți.	
2.	Nu am reacții fizice în situații relaționale (ritm cardiac mărit, transpirație, frisoane, senzație de nod în gât și senzație de sufocare).	
3.	În relații cu alte persoane am întotdeauna idei de împărțit.	
4.	Îmi este ușor să cer ceva.	
5.	Pot refuza cu ușurință.	
6.	Când este necesar, îmi verbalizez cu ușurință gândurile sau sentimentele.	
7.	Pot începe fără dificultăți o conversație.	
8.	Îmi este ușor să întrețin o discuție.	
9.	Pot întrerupe o discuție, dacă este necesar.	
10.	Nu mă deranjează să fiu criticat.	
11.	Știu să critic fără să-mi jignesc interlocutorul.	
12.	În general, știu cum să acționez când cineva are față de mine un comportament agresiv (verbal), astfel încât lucrurile să se sfârșească bine.	
13.	Știu cum să primesc complimente fără să mă jenez.	
14.	Fac cu ușurință complimente.	

Anexa 1.11. Motivarea pentru succes / frică de eșec (A.A. Peah)

Instrucțiune: Răspundeți prin „da” sau „nu” la afirmațiile de mai jos.

Nr.	Afirmații	Da	Nu
1.	Începând a face un lucru, de obicei, sunt optimist și mă gândesc la succes.		
2.	În activitate sunt energic.		
3.	Sunt predispus spre a manifesta inițiativă.		

4.	Atunci când trebuie să îndeplinesc activități cu responsabilitate mă strădui, după posibilitate, să găsesc cauze pentru a le refuza.		
5.	Deseori aleg limitele: sau exercițiile prea simple, sau pe cele foarte dificile.		
6.	Atunci când întâlnesc dificultăți, de regulă, nu cedez, ci găsesc modalități pentru a le înlătura.		
7.	Atunci când obțin succese apoi eșecuri prin alternare sunt predispus să-mi supraapreciez succesele.		
8.	Productivitatea succeselor, în general, depinde de efortul meu constant spre un anumit scop și nu depinde de controlul exterior.		
9.	Atunci când îndeplinesc sarcini destul de dificile, în condiții limitate de timp, rezultatele activității se înrăutățesc.		
10.	Manifest insistență pentru a-mi atinge scopul.		
11.	Îmi planific viitorul pentru o perspectivă îndelungată.		
12.	Atunci când risc, o fac mai degrabă gândindu-mă și analizând atent situațiile.		
13.	Nu sunt destul de perseverent în atingerea scopului, îndeosebi dacă lipsește controlul exterior.		
14.	Prefer să-mi pun în față scopuri cu un nivel mediu de dificultate sau cu un nivel puțin mai înalt de mediu, decât scopuri ireal de înalte.		
15.	În caz de eșec în îndeplinirea oricărei activități puterea atractivă a acesteia, de regulă, scade.		
16.	Atunci când mi se întâmplă să mi se alterneze succesele și eșecurile sunt dispus să supraapreciez eșecurile.		
17.	Prefer să-mi planific viitorul pentru o perioadă scurtă de timp.		
18.	Atunci când îndeplinesc un lucru într-o perioadă limitată de timp rezultatul activității se îmbunătățește, chiar dacă aceasta este destul de dificilă.		
19.	În caz de eșec în îndeplinirea unei activități pentru realizarea scopului, de regulă, nu cedez.		
20.	Dacă îmi aleg singur o activitate care suferă eșec, atunci puterea atractivă a acesteia crește mai mult.		

Anexa 1.12. Cât de optimist sunteți? (N. Mitrofan, L. Mitrofan)

Instrucțiune: Răspundeți prin „Da” sau „Nu” la afirmații.

	Întrebări	Da	Nu
1.	Dacă ați auzit o bătaie în ușă noaptea târziu, ați presupune că aceasta înseamnă vești proaste sau necaz de orice fel?		
2.	Obișnuiți să aveți la dv. sfoară sau diferite accesorii, fiind astfel mereu pregătit pentru eventualitatea că se rupe ceva?		
3.	Pariați vreodată?		
4.	Visați vreodată cum ar fi dacă ați câștiga sau moșteni o avere?		
5.	Întotdeauna luați cu dv. o umbrelă sau un impermeabil atunci când plecați de acasă?		
6.	Cheltuiți o însemnată parte din câștigul dv.?		
7.	Ați merge vreodată în vacanță fără să faceți o rezervare la hotel în prealabil?		
8.	Credeți că majoritatea oamenilor sunt onești?		
9.	Dacă, în momentul în care plecați în vacanță, lăsați cheile casei unui vecin sau unui prieten, preferați să încuiați lucrurile de valoare?		
10.	Întotdeauna vă caracterizează entuziasmul atunci când este vorba de noi proiecte?		
11.	Ați împrumutat bani unei cunoștințe care a promis să îi înapoieze?		
12.	Când planificați un picnic sau alt mod de a petrece în aer liber, întotdeauna duceți planul la bun sfârșit dacă plouă?		
13.	În general aveți încredere în oameni?		
14.	Dacă ați avea o întâlnire importantă, ați căuta diferite pretext pentru a o amîna?		
15.	Dacă doctorul dv. v-a făcut o programare la spital considerați că poate fi ceva serios în neregulă?		
16.	În mod constant, trezindu-vă dimineața, priviți încrezător ziua care vine?		
17.	Vă face plăcere primirea unor scrisori neașteptate?		
18.	În general, cheltuiți banii imediat cum îi câștigați, lăsînd lucrurile să decurgă de la sine în viitor?		
19.	De obicei, vă faceți asigurare pe viață înainte să călătoriți cu avionul?		
20.	Priviți cu încredere următoarele 12 luni din viața dv.?		

Anexa 1.13. Sunteți o persoană sociabilă? (C.Tocan, I. Dumitriu)

Instrucțiune: Selectați și încercuiți una din variantele prezentate.

	Afirmații
--	-----------

1.	O prietenă vă invită la aniversarea ei, dar nu cunoașteți nici unul dintre invitați. Ce faceți? a) mergeți, mulțumit de faptul că întâlniți figuri noi; b) vă oferiți să veniți mai devreme pentru a o ajuta la pregătiri; c) vă cereți scuze, motivând că sunteți invitat în altă parte în ziua respectivă.
2.	Pe stradă, un străin vă întreabă care este drumul spre gară, dar este greu de explicat și sunteți grăbit. Cum procedați? a) îi spuneți să întrebe un polițist aflat în apropiere; b) încercați să-i explicați în modul cel mai simplu posibil; c) îl conduceți personal la gară.
3.	Vărul dumneavoastră, pe care nu l-ați văzut de câteva luni, vă face o vizită, dar tocmai urmăriți un film bun la televizor. Ce faceți? a) închideți televizorul și îi arătați musafirului dv. fotografiile din vacanță; b) vă convingeți oaspetele să urmărească filmul împreună; c) lăsați televizorul deschis, dar discutați cu vărul dumneavoastră.
4.	Unchiul dumneavoastră vă trimite o sumă de bani. Ce faceți cu ei? a) economisiți banii; b) organizați o mică agapă (ospăț prietenesc); c) vă cumpărați ceva cu care să vă decorați camera (un tablou, o lampă drăguță, un tapet).
5.	Vecinii dumneavoastră v-au rugat să le supravegheați copilul cât timp ei merg la cinema, dar bebelușul se trezește și începe să plângă. Ce faceți? a) închideți ușa de la camera copilului și mergeți să citiți în bucătărie; b) luați copilul în brațe și îi cântați pentru a-l adormi; c) verificați dacă are nevoie de ceva. Dacă plânge degeaba, îl lăsați să plângă, sperând că se va liniști.
6.	Când aveți timp liber, ce preferați să faceți? a) să mergeți la cinematograful cu prietenii și să comentați filmul cu aceștia; b) să dați o raită prin magazine; c) să rămâneți acasă pentru a asculta muzică.

Anexa 1.14. Autoaprecierea voinței (E.B. Руденский)

Instrucțiuni: Răspunde-ți cât mai sincer la întrebările care urmează prin: „da”, „nu știu” sau „nu”.

	Întrebări	Da	Nu știu	Nu
1.	Sunteți în stare fără eforturi deosebite să duceți până la capăt o activitate, care nu vă este interesantă, ne cătând la faptul că aveți posibilitatea s-o întrerupeți și mai apoi să reveniți?			
2.	Depășiți fără eforturi deosebite rezistența internă atunci când aveți de efectuat ceva neplăcut pentru dvs.?			
3.	În caz că nimeriți într-o situație de conflict, sunteți în stare să vă luați în mâini ca să priviți realist și obiectiv situația?			
4.	Dacă vă este indicată o dietă, veți fi capabil să depășiți toate ispitele culinare?			
5.	Veți găsi puteri să vă sculați dimineața mai devreme ca de obicei, după cum ați planificat de cu seară?			
6.	Rămâneți la locul unei întâmplări pentru a depune mărturie?			
7.	Răspundeți repede la scrisori?			
8.	Dacă vizita dentistului vă provoacă frică, veți reuși fără dificultăți să depășiți această emoție și să nu vă schimbați intenția în ultimul moment?			
9.	Veți consuma un medicament extrem de neplăcut, la recomandarea insistentă a medicului?			
10.	Veți îndeplini o promisiune pripită, chiar dacă îndeplinirea ei vă va aduce multă bătaie de cap, cu alte cuvinte vă țineți de cuvânt?			
11.	Fără îndoiele vă deplasați într-un oraș străin?			
12.	Respectați cu strictețe regimul zilei: ora deșteptării, ora mesei, pregătirea temelor etc.?			
13.	Nu vă place să aveți datorii la bibliotecă?			
14.	Cea mai interesantă emisiune televizată nu vă va impune să amânați executarea unei activități urgente și importante?			
15.	Veți reuși să întrerupeți cearta și să muțiți, chiar dacă vă par foarte usturătoare cuvintele ”inamicului”?			

Anexa 1.15. Stima de sine (M. Rosenberg)

Instrucțiune: Selectați una din variantele prezentate.

	Întrebări	Total de	De	Dezacord	Total
--	-----------	----------	----	----------	-------

		acord	acord		dezacord
1.	În general, sunt mulțumit de mine				
2.	Uneori mă gândesc că nu valorez nimic				
3.	Cred că am o serie de calități bune				
4.	Sunt capabil să fac lucrurile la fel de bine ca ceilalți				
5.	Simt că nu am în mine prea multe de care să fiu mândru				
6.	Uneori mă simt realmente inutil				
7.	Mă gândesc că sunt un om de valoare, cel puțin la fel ca alte persoane				
8.	Mi-ar plăcea să pot avea mai mult respect față de mine însumi				
9.	Ținând cont de toate, am tendința să cred că sunt un ratat				
10.	Am o părere pozitivă despre mine				

Anexa 1.16. Testul orientărilor sensului vieții (Д.А. ЛЕОНТЬЕВ)

Instrucțiuni: Chestionarul conține perechi de afirmații opuse. Alegeți una din afirmații pe care o considerați adevărată și încercuți una din cifrele alăturate 1, 2, 3 în funcție de cât de siguri sunteți în această alegere (3 – afirmație foarte importantă; 2 – afirmație importantă; 1 - afirmație puțin importantă, iar 0 – dacă ambele afirmații sunt la fel de importante).

1.	De obicei sunt plictisit.	3	2	1	0	1	2	3	De obicei sunt plină de energie.
2.	Viața mi se pare întotdeauna emoționantă și interesantă.	3	2	1	0	1	2	3	Viața mi se pare calmă și plină de rutină.
3.	În viață, nu am scopuri și intenții specifice.	3	2	1	0	1	2	3	În viață am scopuri și intenții foarte clare.
4.	Viața mi se pare lipsită de sens și scop.	3	2	1	0	1	2	3	Viața mi se pare cu sens și cu scop.
5.	Fiecare zi mi se pare nouă și diferită de celelalte.	3	2	1	0	1	2	3	Fiecare zi mi se pare asemănătoare cu celelalte.
6.	Când voi fi la pensie, voi face lucruri interesante pe care am vrut să le fac mereu	3	2	1	0	1	2	3	Când voi fi la pensie, voi încerca să nu mă împovărez cu careva griji.
7.	Viața mea s-a aranjat exact așa cum am visat.	3	2	1	0	1	2	3	Viața mea nu este deloc așa cum am visat.
8.	N-am reușit să obțin succese în realizarea planurilor vieții.	3	2	1	0	1	2	3	Am reușit să am multe succese în realizarea planurilor vieții.
9.	Viața mea este goală și neinteresantă.	3	2	1	0	1	2	3	Viața mea este plină de lucruri interesante.
10.	Dacă ar fi trebuit astăzi să fac o totalizare a vieții, aş spune că a fost destul de semnificativă.	3	2	1	0	1	2	3	Dacă ar fi trebuit astăzi să fac o totalizare a vieții, aş spune că nu a avut nici un sens.
11.	Dacă aş putea alege, atunci mi-aş trăi viața cu totul altfel.	3	2	1	0	1	2	3	Dacă aş putea alege, atunci mi-aş trăi viața încă odată așa cum o trăiesc acum.
12.	Când mă uit la lumea din jurul meu, aceasta mă duce adesea în neliniște și confuzie.	3	2	1	0	1	2	3	Când mă uit la lumea din jurul meu nu-mi provoacă neliniște și confuzie.
13.	Sunt o persoană cu cerințe înalte.	3	2	1	0	1	2	3	Nu sunt o persoană cu cerințe înalte.
14.	Consider că omul are posibilitatea să facă alegerea în viața după bunul plac.	3	2	1	0	1	2	3	Consider că omul nu are posibilitatea să facă alegerea în viața după bunul plac din cauza anumitor circumstanțe.
15.	Cu siguranță pot să mă consider o persoana cu scop în viață.	3	2	1	0	1	2	3	Nu mă pot să mă consider o persoană cu scop în viață.
16.	Încă nu mi-am găsit menirea (vocația) și scopul în viață	3	2	1	0	1	2	3	Mi-am găsit menirea (vocația) și scopul în viață.
17.	Viziunile mele despre viață încă nu sunt bine definite.	3	2	1	0	1	2	3	Viziunile mele despre viață sunt bine definite.
18.	Cred că am reușit să găsec o vocație și obiective interesante în viață.	3	2	1	0	1	2	3	Cu greu pot găsi o vocație și obiective interesante în viață.
19.	Viața mea este în mâinile mele și eu conduc singur(ă)	3	2	1	0	1	2	3	Viața mea nu este sub controlul meu ci este sub controlul evenimentelor exterioare.
20.	Activitățile mele zilnice îmi aduc plăcere și satisfacție.	3	2	1	0	1	2	3	Activitățile mele zilnice îmi aduc probleme și îngrijorări.

Anexa 1.17. Autoaprecierea adaptabilității psihologice (Н.П. Фетискин)

Instrucțiuni: Citiți atent fiecare afirmație și răspundeți prin *da* sau *nu*.

	Întrebări	Da	Nu
1.	Frecvent simt atracție pentru senzații noi.		
2.	Îmi place lucrul care necesită transferul de la o operație la alta, de la o activitate la alta.		
3.	Pot trece repede de la liniște (odihnă) la o activitate intensă.		
4.	Mă acomodez (convertesc) repede cu persoane le necunoscute.		
5.	Repede adorm și mă trezesc.		
6.	Repede mă acomodez la un mediu nou, mă implic într-o activitate nouă.		
7.	Îmi place când în grup vin colegi noi.		
8.	Îmi place să fiu într-o societate nouă pentru mine.		
9.	Frecvent aud de la colegi și prieteni că sunt o persoană activă și flexibilă (mobilă).		
10.	De obicei memorizez temele foarte repede, deși uneori pot tot atât de repede le uit.		
11.	Nu-mi place să încep noi prietenii.		
12.	Îmi este greu să renunț la o idee în care odată am crezut, indiferent de faptul că am avut argumente convingătoare contra ei.		
13.	Deprinderile pentru activități noi mi se formează încet, în schimb le înșeșesc foarte bine.		
14.	Uneori mi se spune că sunt flegmatic (ă) (mi se reproșează că acționez încet).		
15.	Nu-mi plac jocurile active, cu multă mișcare.		

Anexa 1.18. Autoaprecierea adaptabilității emoționale (Н.П. Фетискин)

Instrucțiune: Citiți atent fiecare afirmație și răspundeți prin *da* sau *nu*.

	Întrebări	Da	Nu
1.	Lucrând eu obosesc.		
2.	Nu pot să mă concentrez la ceva anume.		
3.	Mă îngrijorez cu orice ocazie.		
4.	Îmi tremură mâinile când fac ceva.		
5.	Mă îngrijorez frecvent.		
6.	Transpir și atunci când este timp răcoros.		
7.	Tot timpul am senzație de foame.		
8.	Frecvent am dureri de stomac.		
9.	Îmi pierd somnul uneori de la îngrijorări.		
10.	Ușor pot fi scos din fire.		
11.	Sunt mai sensibil(ă) decât alții.		
12.	Deseori îmi fac griji de ceva.		
13.	Păcat că nu sunt fericit precum alții.		
14.	Pot începe repede a plânge.		
15.	Când trebuie să aștept sunt nervos (ă).		
16.	Uneori sunt atât de fericit (ă) încât nu pot sta în același loc.		
17.	Cedez în fața greutăților.		
18.	Uneori simt inutilitatea mea.		
19.	Sunt o persoană timidă.		
20.	Consider că în tot ce fac întâmpin greutăți.		
21.	Întotdeauna sunt tensionat (ă).		
22.	Uneori mă simt distrus (ă).		
23.	Fug de activități dificile.		

Anexa 1.19. Independență versus influențabilitate (S. Lecker)

Instrucțiune: Selectați și încercuiți una din variantele prezentate.

Afirmații	Dzacord total (niciodată)	Dezacord (rar)	Nici acord / nici dezacord	De acord (rar)	Acord deplin (totdeauna)

				(uneori)		
1.	Când mă îmbrac, iau în considerare prognoza meteo.	1	2	3	4	5
2.	Dacă nu vreau să fumez, dar mi se oferă o țigară, o accept.	1	2	3	4	5
3.	Dacă nu mă simt bine și cineva îmi spune că nu arăt prea bine, mă simt și mai rău.	1	2	3	4	5
4.	Dacă partenerul(a) dorește să mergem la cinematograful și eu nu vreau, mă răzgândesc ușor.	1	2	3	4	5
5.	La o petrecere, deși nu aș dori să consum băuturi alcoolice, când cineva îmi oferă un pahar, îl accept.	1	2	3	4	5
6.	Când colegii îmi spun că le place tunsoarea (coafura) mea, hotărâsc să mă tund (coafez)	1	2	3	4	5
7.	Dacă mi se spune că ar trebui să mai slăbesc, țin seama de acest sfat.	1	2	3	4	5
8.	Dacă prietenii insistă, reușesc să mă determine să particip la jocuri de societate.	1	2	3	4	5
9.	Pot fi ușor convins(ă) să fac dragoste, chiar dacă nu doresc pe moment acest lucru.	1	2	3	4	5
10.	Chiar dacă nu mi/e foame, pot fi convins(ă) să mănânc cu ceilalți.	1	2	3	4	5

Anexa 1.20. Viziuni reflectate în cercetările de peste hotare cu privire la conceptele de valori, orientări valorice și adaptare, adaptare psihosocială

Concepte	Autori
Valori, orientări valorice	- G.W. Allport, R. Williams, M. Scheler, C. Kluckhohn, A. Maslow, R. Inglehart, M. Rokeach, Sh. Schwartz, R. Doron, F. Parot, C. Morris, Ed. Spranger, B. Bartelds, V. Gouveia et. al. [3; 80; 384; 385; 388; 389; 392; 393; 396; 397; 398; 399; 400; 401]; - D.D. Roșca, V. Pavelcu, M. Ralea, P. Popescu-Neveanu, P. Andrei, M. Zlate, T. Rotariu, P. Iluț, C. Enăchescu, B. Voicu, M. Voicu, D. Cristea, A. Gavreliuc, A. Pășcălu, I.C. Dumitriu-Timofti et. al. [9; 42; 53; 55; 60; 71; 72; 73; 137; 139; 140; 147; 192; 193]; - Б.Г. Ананьев, С.Л. Рубинштейн, А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов, Ю.М. Жуков, И.В. Дубровина, Б.С. Братусь, Е.И. Головаха, Д.А. Леонтьев, Т.Н. Пороховская, Л. Карпушина, В. Сопов, В.Д. Сайко, Г.Л. Будинайте, С.С. Бубнова, Н.А. Волкова, Т.В. Корнилова, Д.В. Каширский, Ф.Б. Яшин, М.С. Яницкий, А.В. Серый, Н.М. Лебедева, Н.А. Журавлева, О.А. Тихомандрицкая, Е.М. Дубовская, Ж.В. Горькая, О.А. Голянская, Ю.А. Шерковин, Т.А. Умбаев, Б.В. Овчинников, А. Адькулов, Л.П. Буева, Г.Х. Баева, Л.В. Баева, В.В. Ильин, Г.А. Гусева, Л.Г. Десфонтейнес, С.Н. Унарова, И.А. Сельцова, Т.В. Дробышева, А.Л. Журавлев, К.У. Камбарова, И.А. Соина, А.Г. Хайбулаева, О.С. Ковальская, К.А. Кушхова, Ф.З. Шогенова, Д.О. Ерохин, Т. Blyznyuk et. al. [210; 213; 214; 224; 225; 226; 227; 235; 243; 244; 245; 246; 250; 251; 254; 255; 258; 261; 262; 263; 267; 269; 273; 274; 275; 277; 285; 288; 296; 324; 335; 337; 341; 348; 350; 351; 365; 369; 373; 374; 376].
Adaptare, adaptare psihosocială	Cu referire la procesul de adaptare sunt importante studiile autorilor străini: - C.G. Jung, J. Piaget, A. Adler, H.J. Eysenck, G. Selye, J. Mayer, P. Salovey, C. Rogers, R. Dymond, G. Vaillant, D. Goleman, R.M. Klein, T. Cavell, J. Fleyvell, Ch. Cooley, T. Shibutani et. al. [1; 76; 141; 340; 377; 382; 383; 391]; - P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, S. Chelcea, A. Neculau, P. Golu, U. Șchiopu, P. Iluț, A. Coașan, A. Vasilescu, C. Enăchescu, A. Baba, R. Ciurea, C. Păunescu, I. Mușu, G. Popescu, O. Pleșa, M. Tufeanu, D. Murariu et. al. [7; 34; 37; 55; 73; 87; 88; 63; 138; 146; 147; 171; 188; 194; 197]; - Л.С. Выготский, С.Я. Рубинштейн, Г.М. Андреева, Ф.Б. Березин, В.И. Медведев, Д.В. Колесов, О.П. Фролова, Л.Л. Шпак, Т.Н. Вершинина, К.А. Абульханова-Славская, А.Н. Леонтьев, Т.В. Снегирева, А.А. Реан, Г.А. Балл, А.В. Петровский, И.А. Миласлалова, Гефеле О.Ф., Д.А. Леонтьев, V.G. Křasiko, Ю.А. Александров, И.А. Георгиев, А.Н. Жмыриков, В.Н. Безносиков, А.А. Налчаджан, В.В. Гриценко, И.К. Кряжева, Н.Н. Мельникова; А.Г. Маклаков, А.К. Акименко et. al. [77; 201; 205; 206; 207; 211; 212; 215; 217; 220; 233; 234; 238; 239; 241; 242; 249; 260; 280; 283; 289; 290; 294; 302; 304; 305; 307; 308; 314; 321; 330; 346; 355; 368] et. al.

Anexa 1.21. Tabloul generalizator al gradului de cercetare a conceptului de valoare

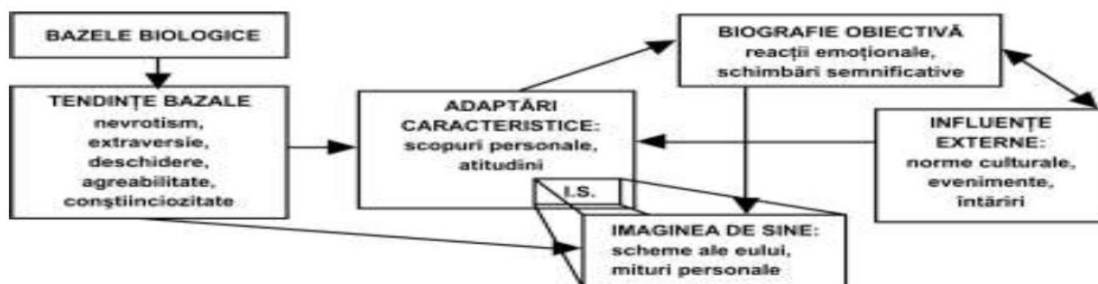
Autori	Descrierea conceptului de valoare
J.-M. Duprez	V redau preferințe sau principii care definesc principalele orientări ale acțiunii umane, care orientează și legitimează regulile vieții sociale [apud 174].
A.H. Maslow V. Frankl	Cu referire la sistemul de V autorul A.H. Maslow menționa: „Lucrurile de care au nevoie copiii și intelectualii, dar și toți ceilalți oameni sunt un etos, un sistem de V științific, un mod de viață științific și o politică umanistă, în care teoria, faptele etc. sunt toate stabilite foarte riguros [...]” [80, p. 65]. A. Maslow nu împărtășește de fapt conceptele de V, nevoi și motive și V. Frankl [353] - V și semnificații personale. Din punctul de vedere al lui V. Frankl, este vorba de V care joacă rolul sensului vieții umane.
R. Doron și F. Parot	consideră că există cel puțin trei sensuri diferite ale noțiunii fundamentale de V pe care o raportează la: motivație – V este apropiată de valență și trimite la tot ce caută sau evită un anumit individ; procesele sociale și organizaționale – V este echivalentă cu utilitatea socială; ideologie – o V este apropiată de un scop și conduce la accentuarea semnificației praxisului sau practicilor sociale [52].

	V presupune o preferință specifică pentru un anumit tip de comportament sau anumite scopuri, care pot fi personale sau sociale.
Mc Laughlin, G. Rocher, M. Scheler	Mc Laughlin determină că V nu sunt direct observabile, conțin elemente cognitive, afective și conative, nu operează independent de individ și de câmpul social, se referă la standardele dezirabilului, sunt organizate ierarhic în sistemul personalității și relevante pentru comportamentul real. G. Rocher menționează printre alte caracteristici ale V relativitatea acestora și funcția lor în determinarea comportamentului, iar M. Scheler insistă asupra atributului de V pe care îl au trăirile și relațiile afective. Motivele și scopurile, aspirațiile și sentimentele, cu deosebire idealurile și voința reprezintă V psihice sau spirituale [apud 146].
H. Newcomb, R. Turner	V constituie unul dintre obiectele centrale ale organizării atitudinilor [apud 106].
T. Parsons, M. Duverger, G. Lundberg, N. Larsen, R. William, G. Thedorsen, A. Theodorsen, Al. Birou, R.T. Scafer, R.P. Lamm	V sunt criterii evaluative și standarde de judecată pentru a putea prețui lucrurile, ideile, sentimentele în raport cu calitatea acestora de a fi sau nu dezirabile, de a reprezenta ceea ce este frumos, just, adevărat, demn etc.; ele se referă numai la ce este semnificativ pentru sensul vieții omului. Cu mici diferențe de nuanță, categoria de V este definită și astăzi drept: a) „element al unui sistem simbolic (...) care servește drept criteriu pentru alegerea între alternativele de orientare deschise (...) într-o situație dată” (T. Parsons); b) noțiunea de V implică o luare de poziție din partea grupurilor sociale sau indivizilor în raport cu categoriile de bine și rău, de just și injust, de frumos și urât, de agreabil și dezagreabil, de util și dăunător etc. (M. Duverger), există și fenomene neutre din punct de vedere axiologic, dar în general colectivitățile și grupurile umane valorizează într-un fel sau altul, pozitiv sau negativ fenomenele culturale și sociale; c) „sursă fundamentală a motivației, a activității umane, reprezentând scopuri sau principii în termenii cărora sunt revendicate ca fiind dezirabile anumite norme specifice” (G. Lundberg, N. Larsen, R. William); d) „un principiu (...) de comportament față de care membrii unui grup resimt o obligație emoțional pozitivă și (...) oferă un standard pentru judecarea unor acte și scopuri specifice” (G. Thedorsen, A. Theodorsen); e) capacitatea unui obiect (idee, lucru sau altă persoană) de a satisface o dorință, o nevoie sau aspirație umană, apreciată în funcție de interesul pe care-l prezintă obiectul respectiv” (Al. Birou); f) concepții colectiviste despre ce este considerat bun, dezirabil și corect – sau rău, indezirabil și incorect – într-o cultură (R.T. Scafer, R.P. Lamm), definiție dată de sociologii americani prin recurs la tabla de V americane de bază consemnată de R. Williams: realizarea, eficiența, confortul material, naționalismul, egalitatea, supremația științei și a rațiunii [apud 106].
În dicționarul Larousse	V este credință împărtășită privind ceea ce este dezirabil sau util, adică ceea ce trebuie prescris sau proscris, în materie de comportamente și de finalități [78].
N. Sillamy	definește noțiunea de V ca interes manifestat față de un obiect; stimă arătată unei persoane. Noțiunea de V este esențialmente subiectivă, variind în funcție de individ și de situație și fiind legată de satisfacerea trebuințelor. Un obiect nu are V decât în măsura în care este dezirabil. V unei persoane este fluidă, labilă, pusă mereu sub semnul întrebării; individul care caută să se definească nu o poate face decât prin raportare la lumea sa socială; el nu are V în propriii săi ochi decât în măsura în care este purtător al V pe care i le recunoaște grupul [173].
A.Biron, M.Moraru, V.Pavelcu, P.Popescu-Neveanu	V este considerată o însușire, un criteriu, o reprezentare, un produs, în fond ca obiectivare a esenței umane [139;140; 146].
P. Iluț	V redau principii generale despre dezirabil, care orientează și organizează acțiunile și mentalitățile indivizilor, grupurilor și comunităților [72].
B. Voicu	Autorul precizează că nucleul valorii îl constituie semnificația prin care omul instituie și lărgeste câmpul axiologic, descoperirea valorii înseamnă descoperirea unei semnificații, iar crearea valorii înseamnă crearea unei semnificații umane

	care le transformă în bunuri culturale[192].
V.-L. Preda	V semnifică standardele culturale care generează norme instituționalizate. În acest sens, V exprimă o relație socială cu un anumit specific, prin care comunitățile umane, respectiv societatea, vizează concordanța dintre idei, fapte sau procese și necesitățile sociale, istoricește condiționate de praxis [apud 71, p. 208].
Б.Г. Ананьев	considera V și formațiunile valorice drept trăsături fundamentale, „primare” ale personalității care condiționează motivele comportamentului, determină aspirațiile și caracterul [210].
С.Л. Рубинштейн	V nu sunt o substanță specifică, nu au o esență metafizică specială. Fiecare dintre ele este o prezentare a legăturilor dintre persoană și lumea ce-l înconjoară, deoarece „V - reprezintă semnificația unui lucru în lume pentru individ” [334]. Conform autorului, problema V umane este cea mai importantă secțiune în psihologia socială ca știință despre societate, despre om și despre fenomene condiționate social.
В. Сопов și Л. Карпушина	V este o atitudine a subiectului față de diverse fapte, evenimente ale vieții, obiect și subiect, și recunoaștere a acestora ca fiind importante în viață. Autorii analizează următoarele V și sfere ale vieții: dezvoltarea sinelui; satisfacția spirituală; creativitatea; contactele sociale; prestigiul personal; situația materială înaltă; aptitudinile; nivelul personal de individualitate; sfera vieții profesionale; sfera studii, învățământ; sfera vieții familiale; sfera vieții sociale; sfera distracției; sfera activității fizice [272, p. 109-111].
J. Smith și S. Schwartz	desprind cinci aspecte mai importante ale acestora: V sunt idei, dar nu unele reci, ci infuzate de simțiri; ele se referă la scopuri dezirabile și la moduri de conduite prin care se promovează respectivele scopuri; V transcend acțiuni și situații specifice; servesc drept standarde de selecție și evaluare a comportamentelor persoanelor și evenimentelor; ele se ordonează atât la nivel societal, cât și individual, după importanța uneia față de alta, formând sisteme de V [apud 72].
Sh. Schwartz	În lucrările sale cu privire la conceptul de V prezintă fundamentarea teoretică a naturii, funcțiilor V, interrelațiile lor în structura personalității. Conform acestei concepții, V sunt considerate idei despre scopuri care servesc în calitate de principii în viața unei persoane; V sunt criteriile pentru alegerea și evaluarea acțiunilor persoanei, precum și evaluarea altor persoane și evenimente. Sh. Schwartz, în teoria sa pune accent pe relația dintre V persoanei și nevoile ei [399; 400].
W.I. Thomas și F. Znaniecki	V este un dat având un conținut empiric, accesibil tuturor membrilor unui grup social și un sens în funcție de care activitatea este determinată sau nu [apud 174].
C. Kluckhohn	După C. Kluckhohn V este o concepție, explicită sau implicită, distinctivă pentru un individ sau caracteristică pentru un grup, cu privire la ceea ce este dezirabil și influențează selecția modurilor, mijloacelor și scopurilor disponibile ale acțiunii; orientarea spre V este o concepție organizată și generalizată, care influențează comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane [392].
Каширский Д.В.	V acționează într-un mod reformat (într-o formă convertită), în calitate de motive ale activității și comportamentului, deoarece orientarea persoanei în lume și dorința de a atinge anumite obiective corelează strict cu V incluse în structura personalității. De aceea, V indică starea care este determinată de scopul activității și comportamentul persoanei, care împărtășește această V, indică obiectul aspirațiilor în calitate de beneficiu, care permite individului să-și construiască o activitate deliberată, să realizeze o autodeterminare personală, profesională, de viață [275].
Яшин Ф.Б.	V sunt de natură duală: în același timp, acestea sunt sociale și individuale [374].

Д.А. Леонтьев	Д.А. Леонтьев referindu-se la relația V cu sfera motivațională a individului a formulat ideea conform căreia există trei forme ale V care trec una în cealaltă: 1. idealuri sociale - dezvoltate de conștiința publică care prezintă idei generalizate despre perfecțiune în diverse sfere ale vieții sociale; 2. întruchiparea substanțială a acestor idealuri în acțiunile sau operele unor persoane specifice; 3. structurile motivaționale ale personalității, determinându-l să întrupeze obiectivul idealurilor de V socială în comportamentul și activitatea sa [292, p. 37].
---------------	--

Anexa 1.22. Modelul explicativ al persoanei în diagnoza trăsăturilor (apud Minulescu) [160]

Anexa 1.23. Caracteristica dimensiunilor de personalitate care sunt în relație cu APS

Nr.	ND	Descrierea dimensiunilor
1.	<i>Extraversiunea / introversiunea</i>	C.G. Jung propune abordarea temperamentului în funcție de orientarea subiectului spre lume și spre propria persoană. Cele două tipuri majore sunt extravertul și introvertul. Extravertul este orientat spre exterior, este sociabil, caută emoții puternice, își asumă riscuri, acționează sub imboldul momentului, este impulsiv, îi place schimbarea, este un optimist, îi plac distracțiile, să fie în mișcare, să acționeze, este superficial în sentimentele sale. Introvertul este liniștit, introspectiv, izolat, rezervat, distant, prudent, preferă o viață organizată; își controlează și cenzurează puternic sentimentele, este rareori agresiv, înclinat să fie pesimist, foarte stabil în sentimentele sale [200, p.106]. Pentru H.J. Eysenck extraversiunea este unul din poli unei dimensiuni bipolare, celălalt pol fiind introversiunea [173, p.124]. Conceptul de extroversiune / introversiune, se caracterizează prin emoții pozitive și tendința de a căuta stimularea psihică în mediul exterior în compania altora [177, p.155]. Extravertitul este o persoană deschisă, cu mulți prieteni, comunicabilă, incapabilă să se introspecteze; caută impresii sau senzații intense, acționează sub impulsul momentului, prezintă o notă de agresivitate în comportament, îi plac jocurile și activitățile practice [168, p.126]. Extravertirea se referă la cât de sociabil și deschis sunteți. Persoanelor extrovertite le fac plăcere interacțiunile sociale și sânt adesea vrbărețe, hotărâte și entuziaste. Oamenii extrovertiți tind să se concentreze asupra aspectelor pozitive ale altor persoane sau situații [59, p.291].
2.	<i>Stabilitatea / instabilitatea emoțională (nevrozismul).</i>	H.J. Eysenck și-a dedicat întreaga viață elaborării unei teorii coerente și a unor instrumente de investigare a temperamentului. Pornind de la teoria lui Jung, Eysenck a adăugat la dimensiunea extraversiune-introversiune dimensiunea stabilității-instabilității neuropsihice numită nevrozism. Nevrozismul prezintă la un pol note ridicate de stabilitate emoțională, rezistență la șocuri și lovituri morale, calm, echilibru, bună rezistență la stres. La celălalt pol vorbim de labilitate emoțională, sensibilitate excesivă, rezistență scăzută la șocuri emoționale și la stres. Autorul ne atrage atenția că cele două dimensiuni trebuie să fie privite ca un continuum pe o scală de intensitate de la introversiune la extraversiune și de la stabilitate la instabilitate cu trepte intermediare proprii ambivertului și stabilității relative [200, p.106]. Nevrotismul este tendința de a avea gânduri negative despre sine. Spre deosebire de persoanele extrovertite, persoanele cu un grad ridicat de nevrotism tind să vadă aspectele cele mai neplăcute ale situațiilor și își concentrează în mare parte atenția

	<p>asupra evenimentelor negative [59, p.291]. Neurotismul este varianta intermediară ce combină trăsăturile atenuate ale celor două temperamente extravertitul și introvertitul [apud 168, p.126]. O contribuție esențială în menținerea caracterului funcțional al emoțiilor și a realizării activităților în condiții afectogene îi revine stabilității emoționale. Stabilitatea emoțională îmbină în sine rolul de reglare și stabilizare, permițând menținerea echilibrului emoțional interior, și rolul de A flexibilă la schimbările survenite, fără consecințe negative cauzate de reacția emoțională. Pe parcursul ultimelor trei decenii, problematica stabilității emoționale și-a extins sfera de cercetare, implicând asemenea domenii profesionale ca: militari, sportivi, aviatori, cadre didactice, educatori, lucrători medicali, etc. Printre numeroșii cercetători care au abordat aceste aspecte, au fost: J.Gross, H.Eysenck, J.Guilford, R.Cattell, В.Мильман, V.Norakidze, A.Slavina, P.Fress, E.Klimova, V.Boico, H. Eber etc. [apud. 31]. În RM studii cu referire la dimensiunea emoțională au fost realizate de către N. Bucun [19], M. Cojocaru-Borozan [39], N. Balode [8], R. Cerlat [31] etc. Conținutul esențial al conceptului <i>de stabilitate emoțională</i> umană rezidă în capacitatea efectuării cu succes a activităților dificile, care presupun un nivel înalt al responsabilității, în circumstanțe tensionate și anxiogene, fără a avea influențe negative semnificative asupra dispoziției, sănătății și a performanțelor profesionale ulterioare.</p>
3.	<p><i>Încrederea în sine</i></p> <p>Încrederea în sine este descrisă drept o consecință sau răspuns la o serie de experiențe pozitive și negative din viața unei persoane. Menționăm că există un prag înăscut de vulnerabilitate, care diferă de la un individ la altul, dar mediul, educația și evenimentele din viață au o influență foarte mare asupra încrederii în sine [68; 196]. P. Bounet și H. Ronanet susțin că „noțiunea interval de încredere este motivată de ideea de precizie în estimarea unui parametru; se caută a se atribui parametrului nu numai o V, ci un ansamblu de V grupate, compatibile cu datele. Acest ansamblu de V constituie, în general, un interval. Cu, cât acest interval este mai strâns, cu atât se poate spune că estimarea este mai precisă...” [apud 189, p.112]. Printre alte V, încrederea capătă o importantă valență instrumental-modelatoare; se dovedește a fi o construcție cognitivă realizată prin utilizarea unei euristici complexe de anticipare. Există mai multe tipuri de încredere și anume: încredere acordată, încredere câștigată, încredere solicitată – E. Fromm [apud 83]; încredere în cineva – I. Mitrofan [83]; încredere organizațională – M. Zlate [199]; încredere unilaterală, mutuală – P. Watzlawick [apud 199]. J. Hamburger susține că „nevoia de încredere, este o caracteristică fundamentală a gândirii umane” [apud 60, p. 213]. Oricum ar apărea, comportamentul de încredere se sintetizează în mod marcant în personalitate, încrederea poate fi: afectivă, volitivă ori cognitivă. A. Adler, afirmă că sursa tuturor relelor este „un exagerat sentiment de inferioritate, lipsa de încredere în forțele proprii” [1, p. 27]. Lipsa încrederii în sine este relevată de căutarea dominației prin forță, bani ori influență. Încrederea se dovedește a fi, din punct de vedere cognitiv, un criteriu de eficiență; rezultatul unor interacțiuni complexe, la nivel de act și tendință, ajungând până la comportament. Ea presupune un subiect al acordării de încredere și un obiect; adică, un decident și o țintă. Conexiunea dintre ele se realizează obligatoriu printr-o relație de încredere și un set de cunoștințe teleologic orientate. În încredere, după V. Dâncu, relația fondatoare supradetermină orice altă relație anterioară: „Relația de încredere se construiește pe parcursul interacțiunii și este, o situație a cauzalității circulare” [apud 33]. Încrederea este în opinia lui Ș. Vlăduțescu, nu un ceremonial de rutină, ornamental, monoton și inert, ci un comportament substanțial, aplicat și eficient, al cărui generator energetic îl reprezintă relația de încredere [189]. În opinia lui S. Chelcea, în cadrul comunităților individualizate „a cunoaște” și „a avea încredere în oameni” – este o condiție de supraviețuire” [34]. Încrederea nu este un scop în sine. De altfel, considerăm că numai o încredere în sine moderată, bazată pe autocunoaștere, pe recunoașterea atât a calităților, cât și a limitelor proprii poate fi eficace. Sporirea încrederii în sine este un proces cyclic, iar pașii necesari sunt următorii: 1. dorința de a crește încrederea în sine; 2. conștientizarea comportamentelor defensive; 3. reducerea comportamentelor defensive; 4. creșterea anxietății; 5. comportament compensatoriu adecvat; 6. reducerea anxietății; 7. sporirea încrederii în sine. A. Muntean prezintă unele idei cu privire la implicarea sinelui în rezolvarea unor probleme de A. Încrederea în cei din jur, pe care îi percepi ca fiind „ai tăi” și ca aparținându-ți, nu se poate construi decât într-o cucerire progresivă a mediului social, proces acompaniat de figura de atașament. Aceste modificări de percepție și autopercepție, care înseamnă, în același timp, extensia capacității și a sferei de interacțiune a copilului cu persoanele din mediul său de viață,</p>

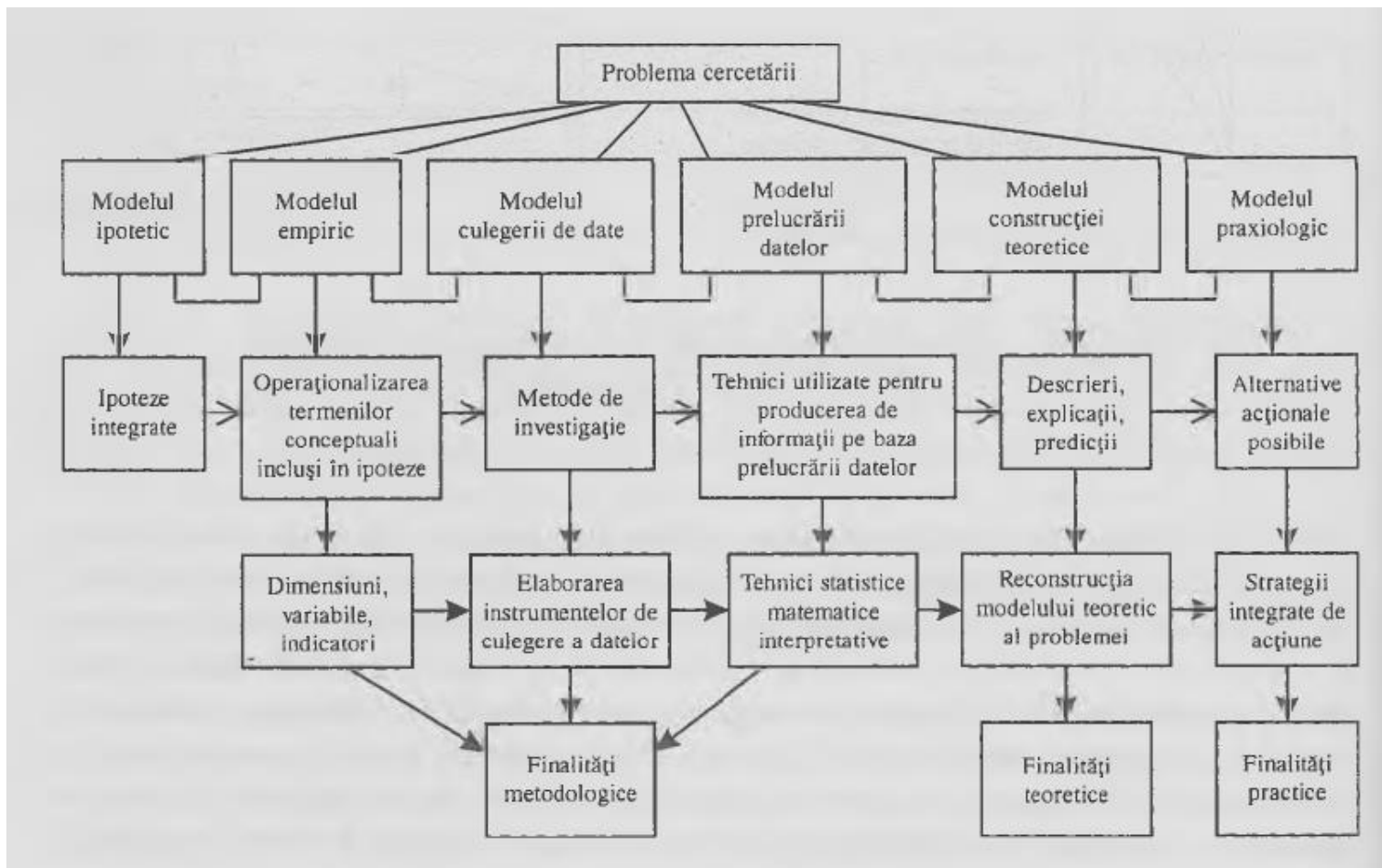
		presupun delimitarea, diferențierea lui față de ceilalți, concomitent cu creșterea capacității de stăpânire de sine, pe de o parte, și, pe de altă parte, o treptată familiarizare (obișnuire) cu cei din jur, cu relațiile sociale [86, p. 222]. J. Racu și Iu. Racu [156; 157, p. 259], într-un studiu realizat recent, menționează faptul că încrederea în sine reprezintă un factor decisiv în A socială și în dezvoltarea personalității. Totodată evidențiază că un număr foarte mic de adolescenți prezintă nivel înalt al încrederii în sine, iar adolescenții de gen masculin sunt cu nivel mai înalt al încrederii în sine comparativ cu adolescenții de gen feminin. În studiul dat au fost determinate relații dintre încrederea în sine și inițierea contactelor sociale.
4.	<i>Curajul social</i>	Curajul este considerat o calitate a voinței; implică înfruntarea riscurilor într-o manieră lucidă și asumată. Curajul este susținut de experiența confruntării cu situații dificile, de încrederea în forțele proprii [200, p. 97].
5.	<i>Inteligența emoțională</i>	În general, inteligența este definită de Piaget (1972) drept A prin excelență, echilibrul dintre asimilare (procesul prin care individul acumulează noi informații) și acomodare (implică modificarea cunoștințelor și schemelor existente în funcție de noile informații adăugate, modelele de cunoaștere se restructurează, iar starea anterioară a sistemului este depășită). O conduită adaptată presupune existența unui echilibru între două procese: asimilarea și acomodarea [apud. 134, p.102]. Întrucât emoțiile joacă un rol esențial în autoreglarea activității de învățare și în A școlară și socială, cunoașterea acestora și a mecanismelor ce stau la baza lor trebuie să fie un obiectiv important al formării psihologilor școlari și profesorilor, dar și al părinților interesați de dezvoltarea armonioasă și de reușita propriilor copii [135, p. 229]. Autori precum J. Mayer, P. Salovey, D. Goleman, D. Caruso, R. Bar-On, sunt de părere că planul emoțional este implicat în A socială [apud. 82]. În Dicționarul de psihologie, P. Popescu-Neveanu, cu referire la afectivitate, arată că „de regulă, emoțiile pornesc, sunt declanșate prin fapte cognitive, dar nu sunt reductibile la acte de cunoaștere; trăirile afective au grade de complexitate diferite, reactivitatea emoțională situându-se la niveluri biologice și culturale diferite. Sentimentele, pasiunile – forme complexe ale afectivității – plasate la nivel cultural, prezintă un rol adaptativ pentru individ și îi sporesc activitatea de cunoaștere” [146]. Inteligența este definită de A. Cosmovici ca „o aptitudine generală care contribuie la formarea capacităților și la A cognitivă a individului în situații noi [apud. 194]. D. Wechsler a remarcat că A individului la mediul în care trăiește se realizează atât prin elementele cognitive, cât și prin cele non-cognitive. Aspectele non-cognitive ale inteligenței includ factori de ordin afectiv, personal și social, fiind esențiale pentru reușita în viață a individului. Modelul <i>inteligenței emoționale</i> restructurat de Steven J. Stein și Howard E. Book (2000), precizează următoarele domenii de manifestare a acesteia: <i>domeniul intrapersonal</i> (conștiința emoțională de sine; caracterul asertiv; independența; împlinirea de sine); <i>domeniul interpersonal</i> (empatia, responsabilitatea socială; relațiile interpersonale); <i>domeniul adaptabilității</i> (testarea realității; flexibilitatea, soluționarea problemelor sociale); <i>domeniul gestiunii stresului</i> (toleranța la stres; controlul impulsurilor); <i>domeniul stării psihice generale</i> (optimismul, fericirea). Astăzi se consideră din ce în ce mai mult că EQ, respectiv viața afectivă influențează strategiile noastre de A la situațiile noi, fiind totodată un parametru important al reușitei diverselor obiective personale, nu numai la nivelul sentimentelor, ci, în general, la nivelul numeroaselor acțiuni pe plan familial, școlar, profesional și social [71]. J. Piaget analizând cercetările predecesorilor ce vizează specificul conduitei umane, vorbește despre faptul că „orice conduită, fie că este vorba despre un act desfășurat în exterior, fie de unul interiorizat în gândire, se prezintă ca o A sau, ca o readaptare” [141]. Autorii prezintă câteva modele ale inteligenței emoționale și anume: 1. Modelul inteligenței emoționale propus de P. Salovey și J.D. Mayer; 2. Modelul lui R. Bar-On; 3. Modelul operațional al inteligenței emoționale (D. Goleman); 4. Modelul lui A. Bandura [apud 71]. Astăzi se consideră din ce în ce mai mult că EQ, respectiv viața afectivă influențează strategiile noastre de A la situațiile noi , fiind totodată un parametru important al reușitei diverselor obiective personale, nu numai la nivelul sentimentelor, ci, în general, la nivelul numeroaselor acțiuni pe plan familial, școlar, profesional și social [71, p.213]. M. Tufeanu explică fenomenul subrealizării școlare, prin elaborarea unui model al influenței schimbării sociale asupra adolescenților, subliniind și contribuția competențelor sociale și emoționale în A acestora la sarcinile dezvoltării [188, p.5].
6.	<i>Lo cu</i>	<i>Controlul intern versus extern</i> este definit ca percepție pe care un individ poate să o aibă

		despre existența unei legături între o întărire dată și unul sau altul dintre două registre ca urmare a unor posibile cauze ale întăririi: caracteristicile și conduitele personale, forțele și factorii care acționează în situație [78, p.260]. Teoriile care se referă la controlul psihologic: J.Rotter (1954), K.Wollston (1976), M.LePoultier (1986), E.Abramson (1978), B.Weiner (1979), F.Heider (1958), J.Luginbuhl, D.Grove și J.Kahan (1975) [apud 91]. Studiile relevă următoarele raporturi dintre scorurile indicatorului locul controlului și comportament: locul controlului intern se asociază cu nivelul redus de anxietate, neacceptarea eșecului, motivația intrinsecă, perseverența în muncă, performanța academică, satisfacția în muncă, statornicia/stabilitatea la locul de muncă, funcționarea mai eficientă într-un mediu slab structurat. Persoanele cu locul controlului intern, sau altfel spus internaliștii [apud 8], pun mai multă V pe dezvoltarea abilităților și competențelor, sunt deschiși și conștienți de acțiunile și informația care le poate asigura succesul, depun efort în a schimba spre bine situația și mediul.
7.	<i>Afirmarea de sine</i>	<i>Teoria „autoafirmării</i> , (este o teorie modernă a selfului, sub influența concepției psihanalitice) este derivată din teoria disonanței cognitive și se bazează pe tendința oamenilor de a fi persoane integre atât în ochii lor, cât și în ochii celorlalți [71, p.148]. Autoafirmarea este în relație cu autoeficiența sau percepția eficienței personale explicată de Albert Bandura care se referă la ceea ce credem despre abilitățile proprii, despre capacitatea pe care o avem de a duce la bun sfârșit acțiunile necesare obținerii unor performanțe. Încrederea în propria eficiență reprezintă un factor important în obținerea succeselor. În eficiența personală se îmbină elementele de ordin cognitiv și motivațional [167, p.53].
8.	<i>Motivația pentru succes / frică de eșec</i>	Motivația e definită drept ansamblu de factori dinamici care determină conduita unui individ. Lucrările neurofiziologilor (K.S. Lashley) și ale etologilor (K. Lorenz, N. Tinbergen) au demonstrat că comportamentul depinde de modificările interne (neuroendocrine) și de excitații externe (mediu) care acționează asupra creierului. Motivația poate fi considerată primul element cronologic al conduitei; ea este aceea care pune în mișcare organismul, persistând până la reducerea tensiunii. Psihologia clasică face distincție între motive și mobiluri, primele fiind cauzele intelectuale ale actelor noastre, iar celelalte cauzele afective [173, p.119]. Eșecul (insuccesul) nu depinde de nivelul absolut al realizării unei acțiuni. Este, în esență, o noțiune subiectivă. Avem eșec atunci când nu se atinge scopul fixat [71, p.119]. Pentru psihologi, motivația reprezintă acele procese interne care determină activarea, orientarea și menținerea unor comportamente. Ea este resimțită de individ ca un fel de forță internă ce îl ajută să acționeze și să-și atingă scopurile. Motivația se caracterizează prin intensitate și direcție. Intensitatea se manifestă în puterea și cantitatea de energie investite într-un anumit comportament („cât de mult efort?”), în timp ce direcția se referă la conținutul sau scopul comportamentului realizat („spre ce anume?”) [14, p.116]. Motivația este definită în calitate de procese mentale care alimentează, dirijează și susțin comportamentul [69]. J. Nuttin menționează că motivația este aspectul dinamic al intrării în relație a subiectului cu lumea, orientarea activă a comportamentului său spre o categorie preferențială de situații sau obiecte [198, p.185]. Motivația desemnează atât aspectul dinamic și direcțional al comportamentului – cât și pe cel cognitiv, valoric, și normativ-responsabil; este cea care în ultima analiză, este responsabilă de faptul că un comportament se orientează spre ceva - spre o anumită acțiune, și nu spre alta [75, p.164]. Din perspectivă psihosocială, motivația este definită ca un proces ce desemnează „un ansamblu de mobiluri, trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, idealuri – care susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini” [apud 75, p.165]. Motivația [135, p.238] reprezintă o sursă generatoare de emoții care la rândul lor acționează asupra structurilor motivaționale cu rol în reglarea activității de învățare.
9.	<i>Optimismul</i>	Optimismul este definit ca atitudine a celui care privește de preferință latura bună a lucrurilor, care crede în om, în progres și în ameliorarea genului uman. Optimismul este un individ curajos care nu se lasă împiedicat de obstacole și care stăruie în acțiunea sa chiar și atunci când totul pare pierdut; este fermentul creativității [173, p.218]. Optimismul și speranța sunt concepte care descriu perspective personale asupra viitorului. Optimismul este un concept care își are originea în înțelepciunea popular / psihologia de simț comun: optimiștii sunt aceia care spre deosebire de pesimiști, se așteaptă ca lucrurile să meargă bine. Psihologia de simț comun susține, de asemenea, că e mai bine să fii optimist decât pesimist,

		fiindcă optimiștii au mai multă energie, mai mult entuziasm și reușesc să facă față cu mai multă ușurință greutăților vieții. Există o mulțime de studii care atestă că optimismul este relaționat pozitiv cu variabilele psihologice pozitive și asociat negativ cu variabilele psihologice negative [181, p.75]. Autorii А.Г. Демнев, И.И. Мечников, Е.П. Аквилонov subliniază cu referire la conceptele de „optimism” și „pesimism” că aceștia sunt indicatori ai atitudinii unei persoane față de condițiile existente ale propriei vieți, în cazul când, atât la nivel emoțional, cât și la nivel de înțelegere, aceasta este mulțumită de cât de satisfăcute sunt nevoile sale în prezent sau vor fi satisfăcute în viitor. Aceste dimensiuni reflectă trăirile afective, viziunile, așteptările cu privire la anumite situații sau la viitor, susține K. Муздыбаев [apud 166]. Optimismul, în calitate de caracteristică de personalitate, este un vector al dezvoltării armonioase a tuturor componentelor psihice ale unei persoane, îi insuflă încredere în aptitudinile și forțele proprii, în viitor, bunăvoință [166]. În viziunea autorilor J. Racu, N. Saidov optimismul este capacitatea persoanei de a percepe viața și tot ceea ce se întâmplă din punct de vedere pozitiv, de a menține încrederea în dezvoltarea pozitivă a evenimentelor, indiferent de situație, de a crede că lumea și oamenii din ea sunt frumoși, pentru a putea găsi o cale de ieșire din orice situație [166; 328]. L.-R. Gherasim și C. Măirean consideră că oamenii nu sunt obiectivi în previziunile lor cu privire la viitor, ei având o perspectivă supraoptimistă cu privire la propria viață. Mai precis, oamenii ignoră posibilele riscuri și evenimente negative, considerând viitorul o acumulare de evenimente pozitive și plăcute [47, p.351].
10.	Sociabilitatea	Sociabilitatea denotă ansamblul relațiilor unei persoane cu un grup; denotă A unei persoane la un grup; integrare realizată de către copil și adolescent a unor conduite sociale. Deci sociabilitatea este un factor foarte important al adaptării, mai ales în adolescență [78, p.1136]. În <i>Marele dicționar al psihologiei</i> pentru explicația amplă a conceptului de sociabilitate se face trimitere la noțiunea de socializare aceasta fiind descrisă din perspectiva dezvoltării ca proces de A a unui copil la mediul sociocultural la care este crescut [78, p.1144]. Procesul de socializare poate fi înțeles prin următoarele caracteristici: socializarea are rezultate în planuri multiple: social, cultural, psihologic; socializarea interacționează semnificativ cu procesele de maturizare și dezvoltare ale copilului/tânărului/adultului în plan cognitiv și afectiv, susținându-se reciproc; socializarea are atât condiționări biologice cât și de mediu socio-cultural; în socializare intervine atât exterioritatea indivizilor cât și interioritatea acestora; piatra unghiulară a socializării este „interacțiunea socială”; importante în socializare sunt nu doar interacțiunile conștientizate, explicite, intenționate ci și ceea ce se petrece în plan inconștient, implicit, neintenționat în istoria personală a indivizilor; ca și în educație, în socializare agenții socializatori pot adopta stiluri diferite de acțiune: stilul constrângător (paternalist, tradițional) sau stilul inductiv; din perspectiva dezvoltării ontogenetice, putem spune că socializarea copilului începe prin constrângere și conformare, continuă prin afirmarea opozitei și a originalității, se finalizează printr-un echilibru al personalității exprimat prin starea de autonomie; asimilarea unui „dat” social, exterior indivizilor, recunoașterea ordinii și internalizarea V general-umane reprezintă armătura pe care Eul și identitatea acestuia sunt construite, determinând orientarea (axiologică, atitudinală, comportamentală) individuală; mecanismul schimbării sociale este respingerea conformismului, tradusă prin îndrăzneală, deschidere față de nou, deschidere față de acțiune, creativitate, căutarea iscoditoare a semnificațiilor și explicațiilor normelor sociale; socializarea este un proces continuu ce nu se finalizează niciodată; rezultatul final, integrativ al socializării este personalitatea socială, configurație în cadrul căreia motivațiile interne se îmbină armonios cu cerințele normative ale mediului social [apud 29, p 7]. E. Durkheim afirmă că socializarea este un proces prin care individul însușește și interiorizează anumite norme și VS, modele de comportament, atitudini și evaluări, devenind membru al unei comunități sau al unui grup social. S-a demonstrat că procesul de socializare este un proces social prin care individul uman, membru activ al societății, parcurge transformări succesive, un proces continuu de interacțiune, inegal ca intensitate, care dă unei ființe potențial sociale posibilitatea să-și dezvolte o identitate, un ansamblu de idei, o gamă de deprinderi. Esența acestui proces constă în aceea că societatea încearcă, prin agenții de socializare, să transforme individul astfel încât să corespundă normelor și V ei [apud 95].
11.	Vo inf	Societatea reprezintă o structură dinamică care este influențată de schimbările, provocările

	<p>reale din întreaga lume. În acest context menționăm importantă studiarea nemijlocită a APS, dar și a relațiilor acestui concept cu voința personalității adolescenților. În literatura de specialitate mulți autori indică faptul că voința reprezintă unul dintre <i>nivelurile cele mai înalte</i> ale reglajului psihic, cel mai recent, cel mai sintetic, cel mai complex, dar și cel mai fragil. Cu referire la conceptul de voință evidențiem că în literatura de specialitate mulți autori indică faptul că aceasta reprezintă unul dintre nivelurile cele mai înalte ale reglajului psihic, cel mai recent, cel mai sintetic, cel mai complex, dar și cel mai fragil [198, p.239]. Voința este definită în dicționarele de psihologie ca aptitudine de a-și actualiza și realiza intențiile. Actul voluntar, precedat de o idee și determinat de ea, presupune o reflecție și o angajare [173, p.341]. J. Sutter definește conceptul de voință drept oricare activitate a omului în care dorința sa joacă un rol determinant și, prin extensie, orice conduită în care acesta își propune un plan și își angajează resursele cunoașterii și energiei sale pentru a-l îndeplini [78, p.1300]. Conform concepției psihologice a lui J. Piaget putem vorbi despre voință în următoarele două condiții: a) când există un conflict între două tendințe; b) când cele două tendințe dispun de forțe inegale, una cedând celeilalte [141]. Voința este o formă de autoreglare a conduitei. Este o autoreglare conștientă, pentru că în urma deliberărilor alegem în cunoștință de cauză varianta de acțiune. Voința este expresia personalității, a caracterului și educației noastre [200, p.93]. Psihologii au ajuns la concluzia că specificul psihologic al voinței îl reprezintă efortul voluntar. O asemenea idee apare conturată încă la James [apud 198, p.242]. Cosmovici A. menționează că „actul de voință este un act de sinteză foarte complex, în care este antrenată întreaga personalitate: memoria și gândirea, emoțiile și deprinderile, trăsăturile de temperament și caracter [40]. M. Zlate, menționează că toate aceste constatări au condus spre concluzia că specificul psihologic al voinței constă nu doar în efortul voluntar ce urmează a fi mobilizat în vederea atingerii scopurilor, ci și în dinamica acestuia [198, p.243]. Dat fiind faptul că voința pune la dispoziția individului energia utilă organizării și concentrării activității în direcția realizării scopului, ea devine unul dintre mecanismele psihice ale reușitei activității, ale obținerii unor performanțe înalte [198]. R. B. Ewen susține că voința este capacitatea conștientă a cuiva de a deplasa înspre obiectivele alese de sine însuși [58, p.327]. Definită ca activitate care ia hotărâri urmate de manifestări comportamentale, alegând între mai multe alternative contextuale, voința cuprinde cel puțin trei momente principale: conceperea alternativelor, deliberarea și execuția – în viziunea autorului I. Jude [75, p.195]. Interpretarea voinței ca o funcție mentală superioară, care asigură individului reglementarea propriului comportament și a proceselor mentale, determină direcțiile și abordările spre cercetarea sferei volitive și a componentelor sale în psihologia modernă [apud 85]. Л. Выготский afirmă că voința poate fi apreciată în corelație cu stadiul de dezvoltare a individului [238; 239].</p>
12.	<p><i>Stima de sine</i></p> <p>Psihologia tradițională tratează conținutul și procesele psihice din trei perspective: cognitivă, afectivă și comportamentală. Încă de la începuturile sale, cogniția socială a pus accentul pe aspectele cognitive ale eului și a propus termenul „concept de sine”. Termenul de „<i>self esteem</i>” a fost utilizat pentru prima oară de către W. James: „Stima de sine este de două feluri: satisfacția și nemulțumirea de sine” [apud 118]. A. Adler afirmă că dezvoltarea personalității este condiționată de factorii socio-culturali, accentuând importanța influențelor educative în formarea Eului. Influențele sociale se concretizează în plan psiho-comportamental, în două aspecte: A - modificarea variabilelor personale în funcție de mediu; <i>modelarea</i> - modificarea variabilelor de mediu în funcție de configurația personală [1]. În concepțiile autorului A. Neculau stima de sine (evaluare afectivă globală a propriei persoane) și atitudinile față de sine (evaluare afectivă în situații specifice ale propriei persoane) sunt componente afective ale conceptului de sine [89]. Stima de sine este definită ca fiind evaluarea globală a valorii proprii în calitate de persoană [apud 106]. În literatura de specialitate stima de sine este definită ca fiind evaluarea globală a valorii proprii în calitate de persoană. Este vorba de evaluarea pe care o persoană o face cu privire la propria sa V, cu alte cuvinte, asupra gradului de mulțumire față de propria persoană. Stima de sine poate fi definită și ca tonalitatea afectivă a reprezentării conceptului de sine. M. Rosenberg definește stima de sine ca o sinteză cognitivă și afectivă complexă. El consideră că stima de sine dictează atitudinea mai mult sau mai puțin bună a individului față de propria persoană. R. Baumeister definește stima de sine folosind termeni sinonimi ca: mândrie, egoism, aroganță,</p>

		narcisism, un fel de superioritate [apud 106]. Noțiunea de stimă de sine este definită ca V personal, competență, asociată de către un individ imaginii pe care o are despre sine [78, p.1178]; stima de sine reprezintă „trăsătura de personalitate în raport cu V pe care un individ o atribuie persoanei sale” [171]. Stima de sine după Ch. André înseamnă: ce părere am despre mine; cum mă simt cu această părere; ce fac cu viața mea având această părere... [apud 13]. M. Tschannen-Moran (1998) menționează că stima de sine reprezintă o dominantă psihoemoțională prin care se evidențiază evaluarea afectivă specifică unei persoane [apud. 134, p.72]. W. James, analizând stima de sine propune cel puțin două mari definiții ale acesteia: 1. reflectă rezultatul auto-evaluării performanței în domenii relevante pentru Eul sau Sinele unei persoane; 2. reflectă „o anume raportare afectivă globală la propriul Eu independentă de rațiuni obiective ce țin de satisfacții sau dezamăgiri personale” [252]. S. Coopersmith definește stima de sine ca fiind un ansamblu de atitudini și opinii pe care indivizii le pun în joc, în raporturile lor cu lumea exterioară [apud 106].
13.	<i>Orientările sensului vieții</i>	N. Sillamy prezintă conceptul de orientare drept recunoaștere a unor repere pentru a se călăuzi în mers sau pentru a duce la bun sfârșit o întreprindere [173, p.219]. În <i>Marele dicționar al psihologiei</i> conceptul de orientare este – activitate prin care un individ încearcă să lege schimbările de poziție ale corpului ori ale părților corpului său de anumite repere spațiale, indiferent dacă se află în mișcare sau în stare de repaus [78, p.852]. Scopul este definit ca țintă pe care ne propunem s-o atingem. Când un scop este inaccesibil, el poate fi înlocuit cu altul, cât decât similar. Uneori se întâmplă ca două scopuri urmărite să se afle în direcții contrare: cazul animalului atras de o momeală situată dincolo de un obstacol a cărui depășire produce durere. O atare situație este generatoare de anxietate și de o stare de dezadaptare cu aspect nevrotic [173, p.278]. Scopurile de realizare sunt definite ca reprezentări cognitive ale posibilităților de atingere a competenței sau de evitare a incompetenței care orientează comportamentele (A.J.Elliot, T.M.Thrash, 2001) [135, p.235]. Orientarea scopurilor de realizare depinde însă și de motivele dispoziționale care-și au originea în experiențele de socializare primară și sunt specifice diverselor domenii, cum ar fi cel al realizării sau cel social [135, p.237]. Д.А. Леонтьев [295] susține că scopurile oferă vieții sens, direcționare și perspectivă temporară; procesul vieții sau interesul reliefează plinătatea emoțională a vieții, iar rezultatul - eficacitatea vieții sau satisfacția autorealizării.
14.	<i>Independența</i>	Independența, fiind o calitate a voinței, implică evaluarea autonomă a planurilor de acțiune, asumarea deciziilor, a riscurilor, dar și a posibilelor eșecuri [200, p.97].

Structura de ansamblu a unui demers de cercetare [191, p. 170]

Anexa 3. Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice

Anexa 3.1.

Datele statisticii descriptive după factorul *gen* pentru orientările valorice terminale
Tabelul A 3.1. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *gen* pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	masculin	753	7,0744	4,79304	,17467
	feminin	1276	8,1473	4,50101	,12600
VT_2 înțelepciunea_vieții	masculin	753	7,5710	4,87809	,17777
	feminin	1276	7,8824	4,55109	,12741
VT_3 sănătate	masculin	753	3,6268	4,16229	,15168
	feminin	1276	3,2179	3,72690	,10433
VT_4 muncă interesantă	masculin	753	9,9163	4,74926	,17307
	feminin	1276	10,2429	4,26465	,11939
VT_5 frumusețea naturii și a artei	masculin	753	12,5989	4,62861	,16868
	feminin	1276	12,8495	4,39778	,12311
VT_6 dragoste	masculin	753	7,9376	4,63625	,16895
	feminin	1276	6,7947	4,59498	,12863
VT_7 bunăstare materială	masculin	753	9,2722	4,89208	,17828
	feminin	1276	9,5141	4,67574	,13090
VT_8 prieteni buni	masculin	752	8,4774	4,65188	,16964
	feminin	1276	9,3268	4,59469	,12863
VT_9 apreciere socială	masculin	753	11,4675	4,36978	,15924
	feminin	1276	11,8495	4,10634	,11496
VT_10 cunoaștere	masculin	753	9,0000	4,34974	,15851
	feminin	1276	8,5760	4,21423	,11798
VT_11 viață productivă	masculin	753	9,9907	4,32136	,15748
	feminin	1276	10,2813	4,27835	,11977
VT_12 dezvoltare continuă	masculin	753	9,7357	4,45939	,16251
	feminin	1276	9,1207	4,35588	,12194
VT_13 distracții	masculin	753	12,7437	4,37709	,15951
	feminin	1276	14,3135	4,16151	,11650
VT_14 libertate	masculin	753	9,6109	4,59923	,16761
	feminin	1276	9,6834	4,57187	,12799
VT_15 viața familială fericită	masculin	753	6,9363	5,06197	,18447
	feminin	1276	5,4953	4,58788	,12844
VT_16 fericirea altora	masculin	753	13,2749	4,41047	,16073
	feminin	1276	13,4295	4,42866	,12398
VT_17 creație	masculin	753	12,5046	4,41772	,16099
	feminin	1276	12,6340	4,14843	,11613

VT_18 încredere în sine	masculin	753	8,9110	5,01766	,18285
	feminin	1276	7,1889	4,63402	,12973

Tabelul A 3.2. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	5,551	,019	-5,063	2027	,000	-1,07297	,21191	-1,48856	-,65737
			-4,982	1498,923	,000	-1,07297	,21537	-1,49543	-,65050
VT_2 înțelepciunea vieții	8,610	,003	-1,449	2027	,147	-,31140	,21484	-,73272	,10993
			-1,424	1490,940	,155	-,31140	,21871	-,74041	,11761
VT_3 sănătate	11,209	,001	2,285	2027	,022	,40896	,17895	,05802	,75990
			2,221	1441,584	,026	,40896	,18410	,04782	,77009
VT_4 muncă interesantă	18,354	,000	-1,597	2027	,110	-,32661	,20452	-,72770	,07448
			-1,553	1444,961	,121	-,32661	,21026	-,73905	,08583
VT_5 frumusețea naturii și a artei	5,021	,025	-1,216	2027	,224	-,25059	,20609	-,65477	,15358
			-1,200	1513,336	,230	-,25059	,20883	-,66021	,15903
VT_6 dragoste	1,391	,238	5,395	2027	,000	1,14291	,21186	,72742	1,55840
			5,382	1566,125	,000	1,14291	,21235	,72639	1,55943
VT_7 bunăstare materială	1,771	,183	-1,106	2027	,269	-,24186	,21861	-,67058	,18686
			-1,094	1520,676	,274	-,24186	,22117	-,67569	,19197
VT_8 prieteni buni	,068	,795	-4,003	2026	,000	-,84941	,21221	-1,26558	-,43324
			-3,990	1559,221	,000	-,84941	,21289	-1,26699	-,43183
VT_9 apreciere socială	4,776	,029	-1,977	2027	,048	-,38207	,19328	-,76112	-,00302
			-1,945	1499,759	,052	-,38207	,19640	-,76732	,00318
VT_10 cunoaștere	1,076	,300	2,163	2027	,031	,42398	,19599	,03962	,80835
			2,146	1537,588	,032	,42398	,19760	,03639	,81157
VT_11 viață productivă	,031	,861	-1,473	2027	,141	-,29064	,19734	-,67766	,09637
			-1,469	1564,785	,142	-,29064	,19785	-,67872	,09744
VT_12 dezvoltare continuă	1,610	,205	3,046	2027	,002	,61503	,20195	,21899	1,01108
			3,027	1547,811	,003	,61503	,20317	,21651	1,01356
VT_13 distracții	14,028	,000	-8,051	2027	,000	-1,56979	,19497	-1,95215	-
			-7,947	1514,138	,000	-1,56979	,19752	-1,95724	1,18743
VT_14 libertate	,335	,563	-,344	2027	,731	-,07250	,21056	-,48543	,34044
			-,344	1569,882	,731	-,07250	,21088	-,48614	,34115
VT_15 viața familială fericită	19,023	,000	6,575	2027	,000	1,44096	,21916	1,01115	1,87077
			6,411	1455,995	,000	1,44096	,22478	1,00004	1,88188
VT_16 fericirea altora	,137	,711	-,761	2027	,447	-,15457	,20320	-,55307	,24394
			-,761	1582,647	,446	-,15457	,20299	-,55272	,24359

VT_17 creație	5,678	,017	-,662	2027	,508	-,12936	,19532	-,51241	,25368
			-,652	1498,885	,515	-,12936	,19851	-,51875	,26002
VT_18 încredere în sine	11,840	,001	7,840	2027	,000	1,72215	,21965	1,29138	2,15292
			7,681	1478,594	,000	1,72215	,22420	1,28237	2,16193

Datele statisticii descriptive după factorul gen pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.3. Diferențele dintre medii în funcție de factorul gen pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	masculin	753	9,1182	5,45515	,19880
	feminin	1276	9,8205	5,12264	,14341
VI_2 educație	masculin	753	4,7477	4,63854	,16904
	feminin	1276	4,0901	4,17148	,11678
VI_3 exigențe înalte	masculin	753	9,7716	4,97690	,18137
	feminin	1276	11,3950	4,81443	,13478
VI_4 energie de viață	masculin	753	8,8991	5,36616	,19555
	feminin	1276	9,3738	5,34347	,14959
VI_5 executivitate	masculin	753	9,5392	4,91701	,17919
	feminin	1276	10,5039	4,63685	,12981
VI_6 independență	masculin	753	8,6069	4,92060	,17932
	feminin	1276	7,9326	4,95487	,13871
VI_7 intrasigență față de sine	masculin	753	12,5657	4,73486	,17255
	feminin	1276	14,1277	4,40394	,12329
VI_8 studii	masculin	753	7,9336	5,39265	,19652
	feminin	1276	7,6011	5,34533	,14964
VI_9 responsabilitate	masculin	753	8,2032	4,85151	,17680
	feminin	1276	7,5964	4,67493	,13087
VI_10 rationalism	masculin	753	8,6892	5,04465	,18384
	feminin	1276	9,0384	4,97012	,13914
VI_11 autocontrol	masculin	753	8,3732	4,76218	,17354
	feminin	1276	8,1426	4,64370	,13000
VI_12 curaj și opinii proprii	masculin	753	9,7716	4,69760	,17119
	feminin	1276	9,3299	4,72740	,13234
VI_13 voință	masculin	753	9,4104	4,89819	,17850
	feminin	1276	8,9326	4,59976	,12877
VI_14 toleranță	masculin	753	10,8513	4,57115	,16658
	feminin	1276	10,2766	4,62112	,12937
VI_15 viziuni largi	masculin	753	10,5352	4,49517	,16381
	feminin	1276	10,5408	4,52053	,12655
VI_16 onestitate	masculin	753	9,7968	4,82705	,17591

	feminin	1276	8,9577	4,64249	,12996
VI_17_eficacitate în activitate	masculin	753	11,0478	4,60086	,16766
	feminin	1276	10,8276	4,44099	,12432
VI_18 delicatete	masculin	753	12,6640	4,58577	,16711
	feminin	1276	12,1105	4,69939	,13156

Tabelul A 3.4. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	8,814	,003	-2,912	2027	,004	-,70234	,24118	-1,17534	-,22934
			-2,865	1498,892				-1,18316	-,22152
VI_2 educație	17,746	,000	3,289	2027	,001	,65755	,19993	,26547	1,04963
			3,200	1446,740				,25453	1,06057
VI_3 exigențe înalte	,970	,325	-7,246	2027	,000	-1,62340	,22404	-2,06277	-1,18403
			-7,184	1535,663				-2,06663	-1,18017
VI_4 energie de viață	,044	,834	-1,930	2027	,054	-,47475	,24594	-,95707	,00756
			-1,928	1572,068				-,95768	,00817
VI_5 executivitate	7,184	,007	-4,427	2027	,000	-,96474	,21794	-1,39216	-,53732
			-4,360	1504,078				-1,39876	-,53072
VI_6 independentă	,300	,584	2,969	2027	,003	,67430	,22711	,22891	1,11970
			2,974	1586,230				,22963	1,11898
VI_7 intrasigență față de sine	12,235	,000	-7,504	2027	,000	-1,56201	,20815	-1,97021	-1,15380
			-7,366	1487,202				-1,97799	-1,14602
VI_8 studii	,160	,689	1,349	2027	,177	,33250	,24645	-,15081	,81581
			1,346	1566,283				-,15200	,81700
VI_9 responsabilitate	2,292	,130	2,785	2027	,005	,60679	,21787	,17951	1,03407
			2,759	1530,817				,17532	1,03826
VI_10 rationalism	,175	,675	-1,520	2027	,129	-,34916	,22967	-,79957	,10126
			-1,514	1558,626				-,80139	,10307
VI_11 autocontrol	1,244	,265	1,070	2027	,285	,23054	,21543	-,19195	,65303
			1,063	1545,669				-,19478	,65586
VI_12 curaj și opinii proprii	,528	,468	2,038	2027	,042	,44164	,21673	,01660	,86669
			2,041	1585,447				,01722	,86606
VI_13 voință	9,931	,002	2,206	2027	,027	,47776	,21656	,05305	,90247
			2,171	1498,924				,04602	,90949
VI_14 toleranță	,080	,777	2,717	2027	,007	,57462	,21151	,15982	,98941
			2,724	1591,222				,16091	,98832
VI_15 viziuni largi	,026	,873	-,027	2027	,979	-,00556	,20730	-,41211	,40099
			-,027	1584,562				-,41159	,40047
VI_16 onestitate	5,399	,020	3,875	2027	,000	,83913	,21652	,41450	1,26376

			3,837	1528,437	,000	,83913	,21871	,41013	1,26814
VI_17 eficacitate în activitate	3,613	,057	1,065	2027	,287	,22022	,20683	-,18541	,62585
			1,055	1532,947	,292	,22022	,20873	-,18920	,62965
VI_18 delicatețe	,563	,453	2,586	2027	,010	,55351	,21403	,13377	,97325
			2,602	1608,524	,009	,55351	,21268	,13634	,97068

**Datele statisticii descriptive după factorul mediul de proveniență (urban / rural)
pentru orientările valorice terminale**

Tabelul A 3.5. Diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Mediul de prov.	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	urban	1127	7,9725	4,57056	,13615
	rural	902	7,4701	4,71175	,15688
VT_2 înțelepciunea_vieții	urban	1127	7,5138	4,65655	,13871
	rural	902	8,0831	4,68435	,15597
VT_3 sănătate	urban	1127	3,5022	3,95577	,11783
	rural	902	3,2040	3,82068	,12721
VT_4 muncă interesantă	urban	1127	10,1535	4,36017	,12988
	rural	902	10,0820	4,56692	,15206
VT_5 frumusețea naturii și a artei	urban	1127	13,0550	4,44451	,13239
	rural	902	12,3836	4,51060	,15019
VT_6 dragoste	urban	1127	7,4277	4,68851	,13966
	rural	902	6,9579	4,57280	,15226
VT_7 bunăstare materială	urban	1127	9,2760	4,82437	,14371
	rural	902	9,6098	4,66843	,15544
VT_8 prieteni buni	urban	1126	8,8703	4,59169	,13684
	rural	902	9,1885	4,68070	,15585
VT_9 apreciere socială	urban	1127	11,9104	4,22691	,12591
	rural	902	11,4545	4,17509	,13902
VT_10 cunoaștere	urban	1127	8,6087	4,30399	,12821
	rural	902	8,8891	4,22178	,14057
VT_11 viață productivă	urban	1127	9,7950	4,26474	,12704
	rural	902	10,6463	4,28949	,14282
VT_12 dezvoltare continuă	urban	1127	9,0506	4,47056	,13317
	rural	902	9,7217	4,29169	,14290
VT_13 distracții	urban	1127	13,8021	4,35573	,12975
	rural	902	13,6419	4,25066	,14153
VT_14 libertate	urban	1127	9,4011	4,57528	,13629
	rural	902	9,9756	4,57075	,15219
VT_15 viața familială fericită	urban	1127	6,2280	4,79976	,14297
	rural	902	5,7827	4,83345	,16094

VT_16 fericirea altora	urban	1127	13,5741	4,33516	,12913
	rural	902	13,1197	4,51672	,15039
VT_17 creație	urban	1127	12,5909	4,31882	,12865
	rural	902	12,5798	4,16419	,13865
VT_18 încredere în sine	urban	1127	7,8598	4,81282	,14336
	rural	902	7,7882	4,89995	,16315

Tabelul A 3.6. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								VT_1 viața activă	3,213
			2,419	1904,698	,016	,50243	,20772	,09504	,90981
VT_2 înțelepciunea_vieții	,031	,861	-2,730	2027	,006	-,56940	,20859	-,97847	-,16032
			-2,728	1925,843	,006	-,56940	,20873	-,97875	-,16004
VT_3 sănătate	3,566	,059	1,713	2027	,087	,29823	,17407	-,04315	,63961
			1,720	1957,360	,086	,29823	,17340	-,04185	,63830
VT_4 muncă interesantă	4,798	,029	,359	2027	,719	,07146	,19895	-,31871	,46164
			,357	1890,175	,721	,07146	,19998	-,32074	,46367
VT_5 frumusețea naturii și a artei	1,887	,170	3,359	2027	,001	,67142	,19988	,27943	1,06342
			3,354	1918,408	,001	,67142	,20021	,27877	1,06407
VT_6 dragoste	2,577	,109	2,268	2027	,023	,46981	,20718	,06350	,87613
			2,274	1950,252	,023	,46981	,20661	,06461	,87501
VT_7 bunăstare materială	2,110	,147	-1,571	2027	,116	-,33380	,21247	-,75048	,08287
			-1,577	1956,008	,115	-,33380	,21169	-,74897	,08137
VT_8 prieteni buni	,403	,526	-1,537	2026	,124	-,31813	,20696	-,72400	,08774
			-1,534	1914,421	,125	-,31813	,20740	-,72488	,08862
VT_9 apreciere socială	,008	,927	2,427	2027	,015	,45584	,18782	,08750	,82417
			2,430	1940,604	,015	,45584	,18756	,08800	,82368
VT_10 cunoaștere	,731	,393	-1,471	2027	,141	-,28044	,19066	-,65435	,09347
			-1,474	1945,964	,141	-,28044	,19025	-,65356	,09268
VT_11 viață productivă	,452	,502	-4,457	2027	,000	-,85131	,19102	-1,22594	-,47669
			-4,454	1925,980	,000	-,85131	,19115	-1,22619	-,47643
VT_12 dezvoltare continuă	3,248	,072	-3,420	2027	,001	-,67115	,19622	-1,05596	-,28635
			-3,436	1961,644	,001	-,67115	,19533	-1,05423	-,28808
VT_13 distracții	,899	,343	,832	2027	,405	,16022	,19252	-,21734	,53779
			,834	1949,828	,404	,16022	,19200	-,21633	,53678
VT_14 libertate	,015	,901	-2,812	2027	,005	-,57454	,20432	-,97524	-,17385
			-2,812	1931,557	,005	-,57454	,20429	-,97520	-,17389
VT_15 viața familială fericită	,007	,934	2,070	2027	,039	,44533	,21511	,02348	,86718
			2,069	1924,973	,039	,44533	,21527	,02314	,86753

VT_16 fericirea altora	2,086	,149	2,303	2027	,021	,45436	,19732	,06738	,84134
			2,292	1895,079	,022	,45436	,19822	,06560	,84312
VT_17 creație	1,494	,222	,059	2027	,953	,01113	,18991	-,36131	,38356
			,059	1958,580	,953	,01113	,18914	-,35981	,38207
VT_18 încredere în sine	,050	,823	,330	2027	,741	,07156	,21676	-,35353	,49665
			,329	1915,675	,742	,07156	,21719	-,35440	,49751

**Datele statisticii descriptive după factorul mediul de proveniență (urban / rural)
pentru orientările valorice instrumentale**

Tabelul A 3.7. Diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Mediul de prov.	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	urban	1127	10,1686	5,15600	,15359
	rural	902	8,7993	5,28822	,17608
VI_2 educație	urban	1127	4,7622	4,54133	,13528
	rural	902	3,7993	4,06450	,13533
VI_3 exigențe înalte	urban	1127	10,6717	4,95204	,14751
	rural	902	10,9435	4,91641	,16370
VI_4 energie de viață	urban	1127	9,4126	5,39366	,16067
	rural	902	8,9290	5,29815	,17641
VI_5 executivitate	urban	1127	10,4774	4,78519	,14254
	rural	902	9,7317	4,70826	,15677
VI_6 independență	urban	1127	7,9441	4,96233	,14782
	rural	902	8,4812	4,92487	,16398
VI_7 intrasigență față de sine	urban	1127	13,6495	4,56885	,13610
	rural	902	13,4213	4,61767	,15375
VI_8 studii	urban	1127	7,5608	5,32476	,15861
	rural	902	7,9290	5,40866	,18009
VI_9 responsabilitate	urban	1127	7,7782	4,73832	,14114
	rural	902	7,8758	4,76461	,15864
VI_10 rationalism	urban	1127	8,3390	4,99720	,14886
	rural	902	9,6208	4,91304	,16359
VI_11 autocontrol	urban	1127	8,0009	4,66164	,13886
	rural	902	8,5122	4,70829	,15677
VI_12 curaj și opinii proprii	urban	1127	9,4286	4,75380	,14161
	rural	902	9,5754	4,67885	,15579
VI_13 voință	urban	1127	8,9343	4,67079	,13913
	rural	902	9,3293	4,76800	,15876
VI_14 toleranță	urban	1127	10,6469	4,62535	,13778
	rural	902	10,2938	4,58550	,15268
VI_15 viziuni largi	urban	1127	10,0639	4,50413	,13417

	rural	902	11,1319	4,44916	,14814
VI_16 onestitate	urban	1127	9,4357	4,70715	,14022
	rural	902	9,0610	4,74846	,15811
VI_17_eficacitate în activitate	urban	1127	10,8225	4,48349	,13355
	rural	902	11,0177	4,52318	,15061
VI_18 delicatețe	urban	1127	12,4845	4,61401	,13744
	rural	902	12,1053	4,72002	,15716

Tabelul A 3.8. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	1,498	,221	5,877	2027	,000	1,36925	,23299	,91232	1,82619
			5,860	1909,232	,000	1,36925	,23365	,91102	1,82749
VI_2 educație	28,515	,000	4,971	2027	,000	,96287	,19371	,58298	1,34276
			5,032	2001,837	,000	,96287	,19135	,58760	1,33813
VI_3 exigențe înalte	,610	,435	-1,232	2027	,218	-,27176	,22053	-,70426	,16073
			-1,233	1936,571	,218	-,27176	,22036	-,70392	,16039
VI_4 energie de viață	1,038	,308	2,023	2027	,043	,48355	,23908	,01468	,95242
			2,027	1944,880	,043	,48355	,23861	,01560	,95151
VI_5 executivitate	,352	,553	3,513	2027	,000	,74567	,21226	,32939	1,16194
			3,519	1943,607	,000	,74567	,21188	,33013	1,16121
VI_6 independentă	,071	,790	-2,431	2027	,015	-,53705	,22096	-,97038	-,10373
			-2,433	1936,855	,015	-,53705	,22077	-,97003	-,10408
VI_7 intrasigență față de sine	1,250	,264	1,113	2027	,266	,22823	,20509	-,17399	,63044
			1,111	1921,922	,266	,22823	,20533	-,17447	,63092
VI_8 studii	,822	,365	-1,537	2027	,124	-,36827	,23956	-,83808	,10155
			-1,535	1917,661	,125	-,36827	,23998	-,83891	,10238
VI_9 responsabilitate	,004	,952	-4,460	2027	,645	-,09766	,21221	-,51384	,31852
			-4,460	1926,191	,646	-,09766	,21234	-,51411	,31879
VI_10 rationalism	1,064	,302	-5,785	2027	,000	-1,28189	,22159	-1,71646	-,84732
			-5,796	1944,205	,000	-1,28189	,22118	-1,71566	-,84812
VI_11 autocontrol	1,111	,292	-2,444	2027	,015	-,51131	,20919	-,92156	-,10105
			-2,441	1922,488	,015	-,51131	,20942	-,92203	-,10058
VI_12 curaj și opinii proprii	,437	,509	-6,696	2027	,486	-,14682	,21090	-,56042	,26679
			-6,697	1943,363	,486	-,14682	,21053	-,55970	,26607
VI_13 voință	,524	,469	-1,875	2027	,061	-,39493	,21061	-,80797	,01811
			-1,871	1913,369	,062	-,39493	,21110	-,80893	,01907
VI_14 toleranță	,023	,880	1,715	2027	,086	,35306	,20585	-,05065	,75676
			1,717	1937,707	,086	,35306	,20566	-,05027	,75639
VI_15 viziuni	,193	,661	-5,336	2027	,000	-1,06804	,20014	-1,46054	-,67554

largi			-5,344	1940,561	,000	-1,06804	,19987	-1,46002	-,67607
VI_16 onestitate	,005	,942	1,775	2027	,076	,37469	,21112	-,03934	,78873
			1,773	1923,514	,076	,37469	,21132	-,03975	,78914
VI_17_eficacitate în activitate	,628	,428	-,971	2027	,332	-,19520	,20110	-,58958	,19917
			-,970	1923,451	,332	-,19520	,20129	-,58997	,19957
VI_18 delicatete	,402	,526	1,821	2027	,069	,37915	,20825	-,02926	,78757
			1,816	1911,521	,070	,37915	,20878	-,03031	,78861

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *anul de studii* (I-III)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *profilul studiilor* (umanist / real)

Tabelul A 3.9. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *profilul studiilor* (umanist / real) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	umanist	889	8,3150	4,59678	,15417
	real	424	7,4764	4,75642	,23099
VT_2 înțelepciunea vieții	umanist	889	7,6254	4,61444	,15476
	real	424	7,8255	4,68363	,22746
VT_3 sănătate	umanist	889	3,4691	3,86562	,12965
	real	424	3,2783	3,69562	,17948
VT_4 muncă interesantă	umanist	889	9,9775	4,24842	,14249
	real	424	10,1132	4,42552	,21492
VT_5 frumusețea naturii și a artei	umanist	889	12,8504	4,37889	,14686
	real	424	12,6226	4,55168	,22105
VT_6 dragoste	umanist	889	6,7987	4,58761	,15386
	real	424	7,0047	4,68537	,22754
VT_7 bunăstare materială	umanist	889	9,4578	4,75061	,15933
	real	424	9,4410	4,85986	,23602
VT_8 prieteni buni	umanist	889	9,1687	4,62084	,15498
	real	424	9,8325	4,76669	,23149
VT_9 apreciere socială	umanist	889	12,0225	4,11922	,13815
	real	424	11,7146	4,27441	,20758
VT_10 cunoaștere	umanist	889	8,5388	4,19686	,14076
	real	424	8,5542	4,21658	,20478
VT_11 viață productivă	umanist	889	10,3858	4,30177	,14428
	real	424	9,8538	4,34204	,21087
VT_12 dezvoltare continuă	umanist	889	8,9843	4,40180	,14763
	real	424	9,3939	4,36709	,21208
VT_13 distracții	umanist	889	14,2835	4,08422	,13698

	real	424	13,6675	4,21864	,20488
VT_14 libertate	umanist	889	9,5782	4,68907	,15727
	real	424	9,7759	4,38451	,21293
VT_15 viața familială fericită	umanist	889	5,8425	4,74555	,15916
	real	424	6,1769	4,75542	,23094
VT_16 fericirea altora	umanist	889	13,3690	4,43001	,14858
	real	424	13,3325	4,44778	,21600
VT_17 creație	umanist	889	12,4983	4,17983	,14019
	real	424	12,6415	4,23525	,20568
VT_18 încredere în sine	umanist	889	7,2441	4,63341	,15540
	real	424	7,9788	4,86334	,23618

Tabelul A 3.10. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	1,409	,235	3,056	1311	,002	,83855	,27438	,30028	1,37681
			3,019	807,473	,003	,83855	,27772	,29342	1,38368
VT_2 înțelepciunea_vieții	,044	,834	-,731	1311	,465	-,20005	,27367	-,73693	,33683
			-,727	821,453	,467	-,20005	,27512	-,74006	,33996
VT_3 sănătate	3,054	,081	,848	1311	,397	,19076	,22496	-,25056	,63209
			,862	867,169	,389	,19076	,22140	-,24379	,62532
VT_4 muncă interesantă	4,370	,037	-,534	1311	,593	-,13570	,25416	-,63431	,36290
			-,526	802,693	,599	-,13570	,25786	-,64187	,37046
VT_5 frumusețea naturii și a artei	2,143	,143	,870	1311	,384	,22775	,26178	-,28579	,74130
			,858	804,215	,391	,22775	,26539	-,29319	,74869
VT_6 dragoste	,167	,683	-,756	1311	,450	-,20607	,27264	-,74092	,32878
			-,750	816,909	,453	-,20607	,27468	-,74523	,33310
VT_7 bunăstare materială	,466	,495	,059	1311	,953	,01678	,28248	-,53738	,57094
			,059	815,707	,953	,01678	,28476	-,54217	,57573
VT_8 prieteni buni	,785	,376	-2,409	1311	,016	-,66382	,27553	-1,20434	-,12329
			-2,383	809,673	,017	-,66382	,27858	-1,21064	-,11700
VT_9 apreciere socială	1,009	,315	1,251	1311	,211	,30787	,24611	-,17494	,79068
			1,235	805,439	,217	,30787	,24935	-,18159	,79734
VT_10 cunoaștere	,034	,854	-,062	1311	,950	-,01544	,24807	-,50210	,47123
			-,062	829,000	,950	-,01544	,24849	-,50318	,47230
VT_11 viață productivă	,012	,911	2,089	1311	,037	,53205	,25466	,03247	1,03164
			2,082	825,561	,038	,53205	,25550	,03054	1,03356
VT_12 dezvoltare continuă	,445	,505	-1,581	1311	,114	-,40962	,25913	-,91798	,09875
			-1,585	838,472	,113	-,40962	,25841	-,91682	,09759
VT_13 distracții	1,990	,159	2,528	1311	,012	,61601	,24364	,13805	1,09398

			2,500	808,732	,013	,61601	,24645	,13225	1,09977
VT_14 libertate	5,862	,016	-,730	1311	,466	-,19777	,27108	-,72956	,33403
			-,747	884,930	,455	-,19777	,26471	-,71730	,32177
VT_15 viața familială fericită	,488	,485	-1,193	1311	,233	-,33437	,28027	-,88419	,21546
			-1,192	830,948	,234	-,33437	,28048	-,88489	,21616
VT_16 fericirea altora	,041	,839	,139	1311	,889	,03641	,26180	-,47718	,54999
			,139	829,510	,890	,03641	,26217	-,47819	,55100
VT_17 creație	,001	,980	-,578	1311	,563	-,14320	,24775	-,62923	,34284
			-,575	822,712	,565	-,14320	,24891	-,63178	,34538
VT_18 încredere în sine	2,463	,117	-2,644	1311	,008	-,73468	,27791	-1,27988	-,18947
			-2,599	797,336	,010	-,73468	,28272	-1,28965	-,17971

Datele statisticii descriptive după factorul *profilul studiilor (umanist / real)* pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.11. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *profilul studiilor (umanist / real)* pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	umanist	889	10,0596	5,10298	,17115
	real	424	8,9009	5,33418	,25905
VI_2 educație	umanist	889	4,5039	4,43956	,14890
	real	424	4,5425	4,55884	,22140
VI_3 exigențe înalte	umanist	889	11,0180	4,96607	,16656
	real	424	10,7901	4,90050	,23799
VI_4 energie de viață	umanist	889	9,3870	5,32871	,17872
	real	424	9,1297	5,32399	,25856
VI_5 executivitate	umanist	889	10,5917	4,65992	,15629
	real	424	9,8939	4,69601	,22806
VI_6 independență	umanist	889	7,8279	4,92199	,16508
	real	424	8,6226	4,94069	,23994
VI_7 intrasigență față de sine	umanist	889	14,0922	4,45301	,14935
	real	424	13,3679	4,65921	,22627
VI_8 studii	umanist	889	7,5489	5,30788	,17802
	real	424	8,5283	5,40240	,26236
VI_9 responsabilitate	umanist	889	7,7120	4,62712	,15519
	real	424	7,8019	4,86007	,23603
VI_10 rationalism	umanist	889	8,8346	4,91329	,16479
	real	424	8,9292	4,95890	,24083
VI_11 autocontrol	umanist	889	8,1586	4,72160	,15836
	real	424	8,2972	4,56437	,22167
VI_12 curaj și opinii proprii	umanist	889	9,4184	4,62664	,15517
	real	424	9,2217	4,80375	,23329

VI_13 voință	umanist	889	8,8144	4,53941	,15225
	real	424	9,3656	4,89616	,23778
VI_14 toleranță	umanist	889	10,0506	4,69002	,15730
	real	424	10,6580	4,64824	,22574
VI_15 viziuni largi	umanist	889	10,2655	4,60065	,15430
	real	424	10,7406	4,56409	,22165
VI_16 onestitate	umanist	889	9,0619	4,77625	,16019
	real	424	9,0755	4,73396	,22990
VI_17_eficacitate în activitate	umanist	889	10,8796	4,46131	,14963
	real	424	10,5189	4,67321	,22695
VI_18 delicatețe	umanist	889	12,2373	4,74353	,15909
	real	424	12,3396	4,83464	,23479

Tabelul A 3.12. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul profilul studiilor

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	1,958	,162	3,791	1311	,000	1,15867	,30565	,55906	1,75828
			3,732	800,236	,000	1,15867	,31048	,54922	1,76813
VI_2 educație	,297	,586	-1,146	1311	,884	-,03852	,26431	-,55704	,48001
			-,144	812,966	,885	-,03852	,26681	-,56223	,48520
VI_3 exigențe înalte	,028	,868	,781	1311	,435	,22790	,29185	-,34465	,80046
			,785	842,554	,433	,22790	,29048	-,34225	,79806
VI_4 energie de viață	,165	,684	,818	1311	,413	,25723	,31441	-,35957	,87404
			,818	833,170	,413	,25723	,31431	-,35970	,87417
VI_5 executivitate	,254	,614	2,531	1311	,011	,69781	,27572	,15691	1,23870
			2,524	826,748	,012	,69781	,27647	,15514	1,24048
VI_6 independență	,486	,486	-2,732	1311	,006	-,79474	,29085	-1,36533	-,22416
			-2,729	829,668	,006	-,79474	,29124	-1,36641	-,22308
VI_7 intrasigență față de sine	,675	,412	2,715	1311	,007	,72431	,26680	,20090	1,24772
			2,672	799,563	,008	,72431	,27112	,19213	1,25650
VI_8 studii	,867	,352	-3,108	1311	,002	-,97937	,31508	-1,59749	-,36125
			-3,089	819,420	,002	-,97937	,31706	-1,60171	-,35703
VI_9 responsabilitate	1,340	,247	-,324	1311	,746	-,08985	,27760	-,63444	,45474
			-,318	796,854	,751	-,08985	,28247	-,64433	,46463
VI_10 rationalism	,012	,912	-,325	1311	,745	-,09460	,29085	-,66519	,47599
			-,324	825,617	,746	-,09460	,29181	-,66737	,47817
VI_11 autocontrol	1,159	,282	-,503	1311	,615	-,13856	,27571	-,67944	,40231
			-,509	858,437	,611	-,13856	,27242	-,67325	,39612
VI_12 curaj și opinii proprii	2,482	,115	,712	1311	,477	,19675	,27648	-,34564	,73914
			,702	805,023	,483	,19675	,28018	-,35323	,74673

VI_13 voință	7,981	,005	-2,005	1311	,045	-,55117	,27489	-1,09043	-,01190
			-1,952	778,594	,051	-,55117	,28234	-1,10541	,00308
VI_14 toleranță	,002	,961	-2,201	1311	,028	-,60740	,27601	-1,14887	-,06593
			-2,208	839,252	,028	-,60740	,27514	-1,14744	-,06736
VI_15 viziuni largi	,002	,961	-1,754	1311	,080	-,47510	,27084	-1,00642	,05622
			-1,759	838,517	,079	-,47510	,27007	-1,00519	,05499
VI_16 onestitate	,130	,719	-,048	1311	,961	-,01360	,28109	-,56504	,53783
			-,049	839,212	,961	-,01360	,28021	-,56359	,53638
VI_17 eficacitate în activitate	2,150	,143	1,349	1311	,178	,36077	,26741	-,16382	,88536
			1,327	798,761	,185	,36077	,27184	-1,17283	,89437
VI_18 delicatețe	,430	,512	-,363	1311	,717	-,10228	,28171	-,65493	,45037
			-,361	818,414	,718	-,10228	,28361	-,65898	,45442

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *profilul studiilor* (umanist-sportiv; real-sportiv)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *tipul de finanțare a studiilor* (buget-contract)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *vârstă* (14-15 / 19-20)

Tabelul A 3.13. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19-20) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	14-15 ani	167	7,6168	4,63452	,35863
	19-20 ani	213	8,2582	4,88200	,33451
VT_2 înțelepciunea vieții	14-15 ani	167	7,4431	4,60173	,35609
	19-20 ani	213	7,7418	4,45988	,30559
VT_3 sănătate	14-15 ani	167	4,0539	4,75326	,36782
	19-20 ani	213	3,4648	4,02761	,27597
VT_4 muncă interesantă	14-15 ani	167	10,4731	4,75523	,36797
	19-20 ani	213	9,8028	4,24804	,29107
VT_5 frumusețea naturii și a artei	14-15 ani	167	12,3772	4,49446	,34779
	19-20 ani	213	12,5728	4,51210	,30916
VT_6 dragoste	14-15 ani	167	9,1018	4,89115	,37849
	19-20 ani	213	6,5305	4,43456	,30385
VT_7 bunăstare materială	14-15 ani	167	9,7844	4,73403	,36633
	19-20 ani	213	9,5493	4,79619	,32863
VT_8 prieteni buni	14-15 ani	167	8,1138	4,29544	,33239
	19-20 ani	213	9,1080	4,89056	,33510
VT_9 apreciere socială	14-15 ani	167	10,8802	4,28615	,33167
	19-20 ani	213	11,4272	4,36653	,29919

VT_10 cunoaștere	14-15 ani	167	8,4611	4,23233	,32751
	19-20 ani	213	8,3897	4,15993	,28503
VT_11 viață productivă	14-15 ani	167	9,7545	4,42810	,34266
	19-20 ani	213	10,2629	4,29088	,29401
VT_12 dezvoltare continuă	14-15 ani	167	9,6946	4,18073	,32351
	19-20 ani	213	9,4836	4,20309	,28799
VT_13 distracții	14-15 ani	167	13,0958	5,18946	,40157
	19-20 ani	213	14,2066	3,87962	,26583
VT_14 libertate	14-15 ani	167	9,7186	4,99142	,38625
	19-20 ani	213	9,9108	4,30955	,29529
VT_15 viața familială fericită	14-15 ani	167	5,8323	4,91329	,38020
	19-20 ani	213	5,7418	4,64636	,31836
VT_16 fericirea altora	14-15 ani	167	13,1497	4,47433	,34623
	19-20 ani	213	13,2629	4,58735	,31432
VT_17 creație	14-15 ani	167	12,8024	4,31059	,33356
	19-20 ani	213	12,9531	4,25348	,29144
VT_18 încredere în sine	14-15 ani	167	8,5389	5,42168	,41954
	19-20 ani	213	8,0423	4,88192	,33450

Tabelul A 3.14. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,794	,374	-1,300	378	,194	-,64145	,49352	-1,61185	,32895
			-1,308	364,475	,192	-,64145	,49042	-1,60586	,32296
VT_2 înțelepciunea vieții	,497	,481	-,639	378	,523	-,29867	,46746	-1,21782	,62048
			-,636	351,330	,525	-,29867	,46924	-1,22154	,62420
VT_3 sănătate	6,714	,010	1,307	378	,192	,58910	,45076	-,29721	1,47542
			1,281	324,882	,201	,58910	,45983	-,31553	1,49373
VT_4 muncă interesantă	4,425	,036	1,448	378	,148	,67024	,46282	-,23979	1,58026
			1,429	335,787	,154	,67024	,46917	-,25265	1,59313
VT_5 frumusețea naturii și a artei	,002	,964	-,420	378	,675	-,19552	,46556	-1,11094	,71989
			-,420	357,304	,675	-,19552	,46534	-1,11067	,71963
VT_6 dragoste	3,820	,051	5,361	378	,000	2,57128	,47964	1,62818	3,51438
			5,298	338,748	,000	2,57128	,48536	1,61657	3,52599
VT_7 bunăstare materială	,668	,414	,477	378	,634	,23514	,49291	-,73406	1,20433
			,478	358,758	,633	,23514	,49213	-,73269	1,20296
VT_8 prieteni buni	7,164	,008	-2,074	378	,039	-,99421	,47944	-1,93691	-,05151
			-2,106	373,113	,036	-,99421	,47199	-1,92230	-,06612
VT_9 apreciere socială	,263	,608	-1,222	378	,223	-,54699	,44769	-1,42726	,33328
			-1,225	359,619	,222	-,54699	,44668	-1,42542	,33144

VT_10 cunoaștere	,486	,486	,165	378	,869	,07141	,43326	-,78050	,92332
			,164	353,779	,869	,07141	,43417	-,78248	,92529
VT_11 viață productivă	,933	,335	-1,130	378	,259	-,50842	,44978	-1,39280	,37596
			-1,126	351,301	,261	-,50842	,45150	-1,39640	,37957
VT_12 dezvoltare continuă	,131	,717	,487	378	,627	,21104	,43341	-,64115	1,06324
			,487	357,532	,626	,21104	,43313	-,64076	1,06284
VT_13 distracții	6,111	,014	-2,387	378	,017	-1,11076	,46532	-2,02570	-,19583
			-2,306	298,479	,022	-1,11076	,48159	-2,05850	-,16303
VT_14 libertate	7,648	,006	-,402	378	,688	-,19224	,47766	-1,13144	,74697
			-,395	328,799	,693	-,19224	,48619	-1,14867	,76420
VT_15 viața familială fericită	,258	,612	,184	378	,854	,09055	,49254	-,87792	1,05902
			,183	346,868	,855	,09055	,49589	-,88478	1,06588
VT_16 fericirea altora	,549	,459	-,241	378	,809	-,11321	,46904	-1,03547	,80905
			-,242	360,590	,809	-,11321	,46763	-1,03283	,80641
VT_17 creație	,228	,633	-,341	378	,734	-,15066	,44223	-1,02020	,71889
			-,340	354,447	,734	-,15066	,44295	-1,02180	,72048
VT_18 încredere în sine	5,166	,024	,937	378	,349	,49667	,52981	-,54507	1,53841
			,926	337,378	,355	,49667	,53657	-,55878	1,55211

Datele statisticii descriptive după factorul *vârstă* (14-15 / 19-20) pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.15. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19-20) pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	14-15 ani	167	9,1856	5,52063	,42720
	19-20 ani	213	9,7746	5,32048	,36455
VI_2 educație	14-15 ani	167	3,7725	4,14013	,32037
	19-20 ani	213	4,1315	4,21605	,28888
VI_3 exigențe_înalte	14-15 ani	167	11,0000	4,60879	,35664
	19-20 ani	213	11,1643	5,02224	,34412
VI_4 energie de viață	14-15 ani	167	9,0000	5,26640	,40753
	19-20 ani	213	10,0000	5,70253	,39073
VI_5 executivitate	14-15 ani	167	10,2934	4,94343	,38253
	19-20 ani	213	10,0986	4,75778	,32600
VI_6 independență	14-15 ani	167	8,1737	4,86688	,37661
	19-20 ani	213	8,5493	4,81778	,33011
VI_7 intrasigență față de sine	14-15 ani	167	13,5868	4,44138	,34368
	19-20 ani	213	13,9859	4,54483	,31141
VI_8 studii	14-15 ani	167	7,7305	5,51934	,42710
	19-20 ani	213	7,9390	5,57124	,38174
VI_9 responsabilitate	14-15 ani	167	7,8563	4,86601	,37654

	19-20 ani	213	7,3568	4,73689	,32457
VI_10 rationalism	14-15 ani	167	9,1856	5,04990	,39077
	19-20 ani	213	8,8498	4,76781	,32669
VI_11 autocontrol	14-15 ani	167	8,6467	4,68023	,36217
	19-20 ani	213	7,6056	4,50831	,30890
VI_12 curaj și opinii proprii	14-15 ani	167	9,9521	5,00338	,38717
	19-20 ani	213	9,3333	4,41766	,30269
VI_13 voință	14-15 ani	167	9,0719	4,58858	,35507
	19-20 ani	213	8,9390	4,59296	,31470
VI_14 toleranță	14-15 ani	167	10,2695	4,59234	,35537
	19-20 ani	213	9,9390	4,81556	,32996
VI_15 viziuni largi	14-15 ani	167	10,2754	4,67455	,36173
	19-20 ani	213	10,0141	4,24095	,29059
VI_16 onestitate	14-15 ani	167	9,8323	4,64609	,35953
	19-20 ani	213	9,3850	4,46603	,30601
VI_17 eficacitate în activitate	14-15 ani	167	11,1737	4,41517	,34166
	19-20 ani	213	10,8169	4,42328	,30308
VI_18 delicatețe	14-15 ani	167	11,7305	4,55414	,35241
	19-20 ani	213	12,5822	4,68227	,32082

Tabelul A 3.16. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	1,169	,280	-1,054	378	,293	-,58902	,55909	-1,68834	,51030
			-1,049	350,329	,295	-,58902	,56160	-1,69356	,51552
VI_2 educație	,464	,496	-,830	378	,407	-,35900	,43233	-1,20908	,49108
			-,832	359,556	,406	-,35900	,43138	-1,20735	,48935
VI_3 exigențe înalte	3,121	,078	-,328	378	,743	-,16432	,50077	-1,14897	,82033
			-,332	368,726	,740	-,16432	,49559	-1,13885	,81022
VI_4 energie de viață	4,977	,026	-1,754	378	,080	-1,00000	,57004	-2,12086	,12086
			-1,771	367,984	,077	-1,00000	,56458	-2,11020	,11020
VI_5 executivitate	,298	,586	,389	378	,697	,19482	,50027	-,78884	1,17849
			,388	350,087	,699	,19482	,50260	-,79367	1,18332
VI_6 independentă	,256	,613	-,751	378	,453	-,37564	,50019	-1,35915	,60786
			-,750	354,986	,454	-,37564	,50081	-1,36056	,60928
VI_7 intrasigență față de sine	,315	,575	-,858	378	,391	-,39909	,46508	-1,31355	,51538
			-,861	360,300	,390	-,39909	,46378	-1,31115	,51297
VI_8 studii	,001	,974	-,363	378	,716	-,20843	,57348	-1,33604	,91919
			-,364	358,176	,716	-,20843	,57283	-1,33496	,91811
VI_9	,962	,327	1,008	378	,314	,49948	,49550	-,47480	1,47376

responsabilitate			1,005	352,109	,316	,49948	,49712	-,47822	1,47718
VI_10	1,019	,313	,664	378	,507	,33586	,50580	-,65867	1,33040
rationalism			,659	346,565	,510	,33586	,50934	-,66592	1,33765
VI_11	,305	,581	2,197	378	,029	1,04107	,47386	,10935	1,97280
autocontrol			2,187	350,240	,029	1,04107	,47601	,10487	1,97727
VI_12 curaj și opinii proprii	2,850	,092	1,278	378	,202	,61876	,48412	-,33314	1,57067
			1,259	333,409	,209	,61876	,49145	-,34798	1,58550
VI_13 voință	,166	,684	,280	378	,780	,13289	,47452	-,80014	1,06592
			,280	356,823	,780	,13289	,47447	-,80021	1,06599
VI_14 toleranță	1,330	,250	,678	378	,498	,33049	,48773	-,62851	1,28950
			,682	363,849	,496	,33049	,48493	-,62312	1,28411
VI_15 viziuni largi	3,340	,068	,570	378	,569	,26136	,45856	-,64028	1,16301
			,563	338,877	,574	,26136	,46399	-,65130	1,17403
VI_16 onestitate	1,249	,264	,952	378	,342	,44736	,46986	-,47651	1,37123
			,948	349,862	,344	,44736	,47212	-,48120	1,37591
VI_17 eficacitate în activitate	,062	,803	,781	378	,435	,35675	,45681	-,54146	1,25496
			,781	356,966	,435	,35675	,45671	-,54143	1,25493
VI_18 delicatețe	,606	,437	-1,781	378	,076	-,85162	,47818	-1,79184	,08860
			-1,787	361,011	,075	-,85162	,47657	-1,78883	,08558

**Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *vârstă*
(14-15 / 24-25)**

Tabelul A 3.17. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 24-25) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	14-15 ani	167	7,6168	4,63452	,35863
	24-25 ani	40	9,1250	4,28586	,67765
VT_2 înțelepciunea vieții	14-15 ani	167	7,4431	4,60173	,35609
	24-25 ani	40	9,2250	4,35294	,68826
VT_3 sănătate	14-15 ani	167	4,0539	4,75326	,36782
	24-25 ani	40	3,0500	3,44889	,54532
VT_4 muncă interesantă	14-15 ani	167	10,4731	4,75523	,36797
	24-25 ani	40	9,7750	4,53752	,71745
VT_5 frumusețea naturii și a artei	14-15 ani	167	12,3772	4,49446	,34779
	24-25 ani	40	12,5000	4,01280	,63448
VT_6 dragoste	14-15 ani	167	9,1018	4,89115	,37849
	24-25 ani	40	5,4500	4,66822	,73811
VT_7 bunăstare materială	14-15 ani	167	9,7844	4,73403	,36633
	24-25 ani	40	9,3500	4,72609	,74726
VT_8 prieteni buni	14-15 ani	167	8,1138	4,29544	,33239
	24-25 ani	40	10,4250	4,63480	,73283

VT_9 apreciere socială	14-15 ani	167	10,8802	4,28615	,33167
	24-25 ani	40	11,8750	3,63168	,57422
VT_10 cunoaștere	14-15 ani	167	8,4611	4,23233	,32751
	24-25 ani	40	8,4000	3,63600	,57490
VT_11 viață productivă	14-15 ani	167	9,7545	4,42810	,34266
	24-25 ani	40	10,7250	4,94061	,78118
VT_12 dezvoltare continuă	14-15 ani	167	9,6946	4,18073	,32351
	24-25 ani	40	8,9750	3,90586	,61757
VT_13 distracții	14-15 ani	167	13,0958	5,18946	,40157
	24-25 ani	40	13,2000	4,77816	,75549
VT_14 libertate	14-15 ani	167	9,7186	4,99142	,38625
	24-25 ani	40	11,0750	4,58195	,72447
VT_15 viața familială fericită	14-15 ani	167	5,8323	4,91329	,38020
	24-25 ani	40	3,9250	4,38171	,69281
VT_16 fericirea altora	14-15 ani	167	13,1497	4,47433	,34623
	24-25 ani	40	13,5000	4,53477	,71701
VT_17 creație	14-15 ani	167	12,8024	4,31059	,33356
	24-25 ani	40	12,8250	3,78856	,59902
VT_18 încredere în sine	14-15 ani	167	8,5389	5,42168	,41954
	24-25 ani	40	7,3750	4,41842	,69861

Tabelul A 3.18. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,478	,490	-1,875	205	,062	-1,50823	,80452	-3,09442	,07796
			-1,967	62,749	,054	-1,50823	,76670	-3,04048	,02402
VT_2 înțelepciunea vieții	,135	,714	-2,222	205	,027	-1,78189	,80191	-3,36294	-,20083
			-2,299	61,636	,025	-1,78189	,77492	-3,33112	-,23266
VT_3 sănătate	8,001	,005	1,258	205	,210	1,00389	,79816	-,56976	2,57754
			1,526	78,730	,131	1,00389	,65777	-,30544	2,31322
VT_4 muncă interesantă	,076	,784	,841	205	,401	,69805	,82993	-,93824	2,33434
			,866	61,222	,390	,69805	,80631	-,91414	2,31025
VT_5 frumusețea naturii și a artei	,843	,360	-,158	205	,874	-,12275	,77576	-1,65225	1,40674
			-,170	64,588	,866	-,12275	,72355	-1,56796	1,32245
VT_6 dragoste	2,489	,116	4,278	205	,000	3,65180	,85368	1,96867	5,33492
			4,402	61,212	,000	3,65180	,82949	1,99324	5,31036
VT_7 bunăstare materială	,193	,661	,521	205	,603	,43443	,83309	-1,20808	2,07695
			,522	59,195	,604	,43443	,83222	-1,23073	2,09959
VT_8 prieteni buni	1,549	,215	-3,010	205	,003	-2,31123	,76787	-3,82516	-,79730
			-2,872	56,139	,006	-2,31123	,80469	-3,92312	-,69934

VT_9 apreciere socială	2,087	,150	-1,355	205	,177	-,99476	,73399	-2,44189	,45237
			-1,500	67,596	,138	-,99476	,66312	-2,31815	,32863
VT_10 cunoaștere	3,417	,066	,084	205	,933	,06108	,72623	-1,37077	1,49292
			,092	66,769	,927	,06108	,66164	-1,25966	1,38181
VT_11 viață productivă	1,567	,212	-1,217	205	,225	-,97051	,79745	-2,54276	,60174
			-1,138	54,973	,260	-,97051	,85303	-2,68003	,73901
VT_12 dezvoltare continuă	2,156	,144	,990	205	,323	,71961	,72699	-,71373	2,15295
			1,032	62,240	,306	,71961	,69718	-,67392	2,11314
VT_13 distracții	,020	,888	-,116	205	,908	-,10419	,90020	-1,87902	1,67064
			-,122	62,970	,903	-,10419	,85559	-1,81396	1,60558
VT_14 libertate	1,953	,164	-1,567	205	,119	-1,35644	,86541	-3,06268	,34981
			-1,652	63,124	,103	-1,35644	,82100	-2,99701	,28414
VT_15 viața familială fericită	4,060	,045	2,249	205	,026	1,90734	,84790	,23561	3,57906
			2,414	64,650	,019	1,90734	,79028	,32888	3,48579
VT_16 fericirea altora	,033	,856	-,444	205	,658	-,35030	,78967	-1,90722	1,20662
			-,440	58,560	,662	-,35030	,79623	-1,94380	1,24320
VT_17 creație	2,100	,149	-,030	205	,976	-,02260	,74221	-1,48594	1,44073
			-,033	65,457	,974	-,02260	,68563	-1,39173	1,34652
VT_18 încredere în sine	7,853	,006	1,260	205	,209	1,16392	,92341	-,65667	2,98451
			1,428	70,062	,158	1,16392	,81491	-,46134	2,78918

Datele statisticii descriptive după factorul vârstă (14-15 / 24-25) pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.19. Diferențele dintre medii în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25) pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	14-15 ani	167	9,1856	5,52063	,42720
	24-25 ani	40	7,9500	5,47231	,86525
VI_2 educație	14-15 ani	167	3,7725	4,14013	,32037
	24-25 ani	40	4,3750	4,30675	,68096
VI_3 exigențe înalte	14-15 ani	167	11,0000	4,60879	,35664
	24-25 ani	40	11,2500	5,08265	,80364
VI_4 energie de viață	14-15 ani	167	9,0000	5,26640	,40753
	24-25 ani	40	9,1750	5,81284	,91909
VI_5 executivitate	14-15 ani	167	10,2934	4,94343	,38253
	24-25 ani	40	9,5250	5,04334	,79742
VI_6 independență	14-15 ani	167	8,1737	4,86688	,37661
	24-25 ani	40	7,7000	5,14507	,81351
VI_7 intrasigență față de sine	14-15 ani	167	13,5868	4,44138	,34368
	24-25 ani	40	14,0250	4,54881	,71923
VI_8 studii	14-15 ani	167	7,7305	5,51934	,42710

	24-25 ani	40	7,0500	5,20330	,82271
VI_9 responsabilitate	14-15 ani	167	7,8563	4,86601	,37654
	24-25 ani	40	8,1000	4,66190	,73711
VI_10 rationalism	14-15 ani	167	9,1856	5,04990	,39077
	24-25 ani	40	9,8250	4,86688	,76952
VI_11 autocontrol	14-15 ani	167	8,6467	4,68023	,36217
	24-25 ani	40	8,6000	4,83470	,76443
VI_12 curaj și opinii proprii	14-15 ani	167	9,9521	5,00338	,38717
	24-25 ani	40	9,4500	4,43153	,70069
VI_13 voință	14-15 ani	167	9,0719	4,58858	,35507
	24-25 ani	40	9,0000	4,34417	,68687
VI_14 toleranță	14-15 ani	167	10,2695	4,59234	,35537
	24-25 ani	40	10,7500	4,24113	,67058
VI_15 viziuni largi	14-15 ani	167	10,2754	4,67455	,36173
	24-25 ani	40	11,6000	4,48816	,70964
VI_16 onestitate	14-15 ani	167	9,8323	4,64609	,35953
	24-25 ani	40	9,4750	5,15895	,81570
VI_17 eficacitate în activitate	14-15 ani	167	11,1737	4,41517	,34166
	24-25 ani	40	10,4000	4,32524	,68388
VI_18 delicatețe	14-15 ani	167	11,7305	4,55414	,35241
	24-25 ani	40	12,7000	3,60342	,56975

Tabelul A 3.20. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,036	,849	1,274	205	,204	1,23563	,97021	-,67724	3,14849
			1,280	59,501	,205	1,23563	,96496	-,69492	3,16617
VI_2 educație	1,322	,252	-,820	205	,413	-,60254	,73447	-2,05064	,84555
			-,801	57,514	,427	-,60254	,75256	-2,10922	,90413
VI_3 exigențe înalte	,977	,324	-,302	205	,763	-,25000	,82782	-1,88214	1,38214
			-,284	55,370	,777	-,25000	,87922	-2,01173	1,51173
VI_4 energie de viață	2,184	,141	-,185	205	,853	-,17500	,94612	-2,04037	1,69037
			-,174	55,340	,862	-,17500	1,00539	-2,18956	1,83956
VI_5 executivitate	,340	,560	,880	205	,380	,76841	,87359	-,95395	2,49078
			,869	58,290	,389	,76841	,88443	-1,00178	2,53860
VI_6 independentă	,665	,416	,547	205	,585	,47365	,86627	-1,23428	2,18159
			,528	56,894	,599	,47365	,89645	-1,32154	2,26884
VI_7 intrasigență față de sine	,172	,679	-,558	205	,578	-,43817	,78547	-1,98680	1,11046
			-,550	58,132	,585	-,43817	,79713	-2,03372	1,15737
VI_8 studii	2,654	,105	,708	205	,480	,68054	,96126	-1,21468	2,57576

			,734	61,799	,466	,68054	,92697	-1,17257	2,53364
VI_9	,324	,570	-,287	205	,775	-,24371	,84986	-1,91931	1,43188
responsabilitate			-,294	61,034	,769	-,24371	,82772	-1,89882	1,41139
VI_10	,054	,817	-,724	205	,470	-,63937	,88292	-2,38013	1,10139
rationalism			-,741	60,758	,462	-,63937	,86306	-2,36530	1,08656
VI_11	,001	,980	,056	205	,955	,04671	,82912	-1,58799	1,68141
autocontrol			,055	57,789	,956	,04671	,84589	-1,64665	1,74006
VI_12 curaj și	1,281	,259	,582	205	,561	,50210	,86252	-1,19845	2,20264
opinii proprii			,627	65,027	,533	,50210	,80054	-1,09668	2,10087
VI_13 voință	,539	,464	,090	205	,928	,07186	,79974	-1,50491	1,64863
			,093	61,596	,926	,07186	,77322	-1,47400	1,61771
VI_14 toleranță	1,211	,272	-,603	205	,547	-,48054	,79702	-2,05194	1,09086
			-,633	62,817	,529	-,48054	,75892	-1,99721	1,03613
VI_15 viziuni	,886	,348	-1,622	205	,106	-1,32455	,81674	-2,93484	,28574
largi			-1,663	60,933	,101	-1,32455	,79652	-2,91732	,26821
VI_16 onestitate	,715	,399	,428	205	,669	,35734	,83580	-1,29053	2,00520
			,401	55,136	,690	,35734	,89142	-1,42901	2,14368
VI_17 eficacitate	,022	,881	,999	205	,319	,77365	,77423	-,75283	2,30014
în activitate			1,012	60,019	,316	,77365	,76447	-,75551	2,30282
VI_18 delicatețe	2,226	,137	-1,255	205	,211	-,96946	,77264	-2,49281	,55388
			-1,447	72,072	,152	-,96946	,66993	-2,30492	,36600

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *starea familială* (căsătorit-necăsătorit)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *angajarea în câmpul muncii* (da-nu)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *venitul personal* (salariu sau altă remunerare)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*

Tabelul A 3.21. Diferențele dintre medii în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	9-10	388	8,3479	4,35683	,22118
	6-7	340	7,3500	4,66688	,25310
VT_2 înțelepciunea vieții	9-10	388	7,3376	4,61790	,23444
	6-7	340	8,2500	4,92832	,26728
VT_3 sănătate	9-10	388	3,2371	3,73896	,18982
	6-7	340	3,2824	3,79601	,20587

VT_4 muncă interesantă	9-10	388	10,1701	4,20003	,21322
	6-7	340	9,5882	4,68927	,25431
VT_5 frumusețea naturii și a artei	9-10	388	13,1237	4,35625	,22116
	6-7	340	12,1706	4,59129	,24900
VT_6 dragoste	9-10	388	6,8608	4,39005	,22287
	6-7	340	7,6676	4,85283	,26318
VT_7 bunăstare materială	9-10	388	9,8299	4,90551	,24904
	6-7	340	9,5971	4,80284	,26047
VT_8 prieteni buni	9-10	388	9,2758	4,50939	,22893
	6-7	339	8,7965	4,81767	,26166
VT_9 apreciere socială	9-10	388	12,4227	3,88354	,19716
	6-7	340	11,2206	4,31792	,23417
VT_10 cunoaștere	9-10	388	8,0490	4,10774	,20854
	6-7	340	9,0471	4,37856	,23746
VT_11 viață productivă	9-10	388	10,0412	4,14259	,21031
	6-7	340	10,2794	4,35533	,23620
VT_12 dezvoltare continuă	9-10	388	8,2500	4,28408	,21749
	6-7	340	9,8441	3,99067	,21642
VT_13 distracții	9-10	388	14,9768	3,78791	,19230
	6-7	340	12,9824	4,72422	,25621
VT_14 libertate	9-10	388	9,1263	4,51778	,22936
	6-7	340	10,1824	4,75683	,25798
VT_15 viața familială fericită	9-10	388	5,8454	4,60275	,23367
	6-7	340	5,9912	4,97812	,26998
VT_16 fericirea altora	9-10	388	13,6289	4,31647	,21914
	6-7	340	13,4029	4,27443	,23181
VT_17 creație	9-10	388	12,6830	4,37813	,22227
	6-7	340	12,2118	4,47370	,24262
VT_18 încredere în sine	9-10	388	7,5412	4,54900	,23094
	6-7	340	8,5206	5,05102	,27393

Tabelul A 3.22. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	3,074	,080	2,982	726	,003	,99794	,33461	,34103	1,65485
			2,969	697,937	,003	,99794	,33613	,33800	1,65788
VT_2 înțelepciunea_vieții	3,087	,079	-2,577	726	,010	-,91237	,35400	-1,60736	-,21738
			-2,566	698,907	,010	-,91237	,35552	-1,61040	-,21435
VT_3 sănătate	,090	,764	-,162	726	,872	-,04524	,27974	-,59444	,50396
			-,162	710,555	,872	-,04524	,28002	-,59501	,50453

VT_4 muncă interesantă	6,274	,012	1,766	726	,078	,58187	,32948	-,06497	1,22871
			1,753	686,130	,080	,58187	,33187	-,06974	1,23347
VT_5 frumusețea naturii și a artei	3,080	,080	2,872	726	,004	,95312	,33188	,30157	1,60468
			2,862	702,089	,004	,95312	,33303	,29927	1,60698
VT_6 dragoste	4,463	,035	-2,355	726	,019	-,80682	,34260	-1,47944	-,13421
			-2,339	689,114	,020	-,80682	,34487	-1,48395	-,12970
VT_7 bunăstare materială	,468	,494	,645	726	,519	,23284	,36087	-,47564	,94132
			,646	717,131	,518	,23284	,36037	-,47467	,94034
VT_8 prieteni buni	1,872	,172	1,385	725	,167	,47931	,34612	-,20021	1,15884
			1,379	696,877	,168	,47931	,34767	-,20329	1,16192
VT_9 apreciere socială	4,578	,033	3,954	726	,000	1,20209	,30399	,60529	1,79889
			3,927	687,386	,000	1,20209	,30612	,60106	1,80313
VT_10 cunoaștere	1,533	,216	-3,172	726	,002	-,99809	,31470	-1,61593	-,38025
			-3,158	699,222	,002	-,99809	,31603	-1,61858	-,37760
VT_11 viață productivă	2,391	,122	-,756	726	,450	-,23817	,31522	-,85702	,38067
			-,753	702,697	,452	-,23817	,31626	-,85910	,38275
VT_12 dezvoltare continuă	2,459	,117	-5,171	726	,000	-1,59412	,30826	-2,19931	-,98892
			-5,196	723,279	,000	-1,59412	,30683	-2,19649	-,99174
VT_13 distracții	23,448	,000	6,316	726	,000	1,99445	,31578	1,37450	2,61441
			6,226	648,311	,000	1,99445	,32035	1,36541	2,62349
VT_14 libertate	2,866	,091	-3,070	726	,002	-1,05606	,34402	-1,73145	-,38068
			-3,059	702,333	,002	-1,05606	,34519	-1,73379	-,37834
VT_15 viața familială fericită	2,255	,134	-,410	726	,682	-,14582	,35522	-,84319	,55156
			-,408	695,334	,683	-,14582	,35706	-,84685	,55522
VT_16 fericirea altora	,005	,946	,708	726	,479	,22592	,31920	-,40074	,85259
			,708	715,255	,479	,22592	,31900	-,40035	,85220
VT_17 creație	,307	,580	1,434	726	,152	,47122	,32857	-,17384	1,11629
			1,432	709,212	,153	,47122	,32904	-,17478	1,11723
VT_18 încredere în sine	6,824	,009	-2,752	726	,006	-,97935	,35583	-1,67793	-,28077
			-2,733	687,788	,006	-,97935	,35829	-1,68282	-,27588

Datele statisticii descriptive după factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)* pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.23. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)* pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	9-10	388	11,1624	4,96519	,25207
	6-7	340	8,3294	5,20072	,28205
VI_2 educație	9-10	388	5,3144	4,73091	,24018
	6-7	340	3,7794	4,07180	,22082
VI_3 exigențe înalte	9-10	388	10,9613	5,00192	,25393

	6-7	340	10,4412	4,87962	,26463
VI_4 energie de viață	9-10	388	9,6289	5,05130	,25644
	6-7	340	8,3882	5,34551	,28990
VI_5 executivitate	9-10	388	10,8943	4,71861	,23955
	6-7	340	9,3206	4,67784	,25369
VI_6 independență	9-10	388	7,9897	5,09698	,25876
	6-7	340	8,7265	5,10005	,27659
VI_7 intrasigență față de sine	9-10	388	14,4381	4,41442	,22411
	6-7	340	12,5412	4,77717	,25908
VI_8 studii	9-10	388	7,3376	5,15014	,26146
	6-7	340	8,0676	5,74981	,31183
VI_9 responsabilitate	9-10	388	7,5851	4,56936	,23197
	6-7	340	8,2735	4,92826	,26727
VI_10 rationalism	9-10	388	8,0284	5,07125	,25745
	6-7	340	9,7824	5,06998	,27496
VI_11 autocontrol	9-10	388	7,6598	4,66752	,23696
	6-7	340	8,5824	4,72072	,25602
VI_12 curaj și opinii proprii	9-10	388	8,7397	4,62236	,23466
	6-7	340	9,4706	4,61711	,25040
VI_13 voință	9-10	388	8,3608	4,37974	,22235
	6-7	340	9,3853	4,61578	,25033
VI_14 toleranță	9-10	388	10,6211	4,66537	,23685
	6-7	340	10,5500	4,34438	,23561
VI_15 viziuni largi	9-10	388	9,9304	4,60343	,23370
	6-7	340	11,0471	4,20536	,22807
VI_16 onestitate	9-10	388	8,9536	4,61465	,23427
	6-7	340	9,5529	4,81518	,26114
VI_17 eficacitate în activitate	9-10	388	10,2294	4,43226	,22501
	6-7	340	11,6529	4,34332	,23555
VI_18 delicatețe	9-10	388	12,5309	4,70324	,23877
	6-7	340	12,7029	4,65411	,25240

Tabelul A 3.24. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,860	,354	7,512	726	,000	2,83296	,37712	2,09259	3,57333
			7,489	703,604	,000	2,83296	,37827	2,09028	3,57564
VI_2 educație	26,334	,000	4,659	726	,000	1,53502	,32949	,88816	2,18188
			4,705	725,772	,000	1,53502	,32626	,89449	2,17555
VI_3 exigențe	,360	,549	1,416	726	,157	,52016	,36736	-,20105	1,24138

înalte			1,418	717,690	,157	,52016	,36676	-,19989	1,24022
VI_4 energie de viață	2,620	,106	3,217	726	,001	1,24063	,38560	,48360	1,99766
			3,205	701,074	,001	1,24063	,38705	,48072	2,00054
VI_5 executivitate	,107	,744	4,508	726	,000	1,57374	,34912	,88834	2,25914
			4,510	715,063	,000	1,57374	,34892	,88871	2,25877
VI_6 independență	,001	,975	-1,945	726	,052	-,73678	,37874	-1,48034	,00678
			-1,945	713,392	,052	-,73678	,37876	-1,48040	,00684
VI_7 intrasigență față de sine	7,372	,007	5,567	726	,000	1,89697	,34078	1,22794	2,56600
			5,538	695,176	,000	1,89697	,34256	1,22440	2,56954
VI_8 studii	9,638	,002	-1,807	726	,071	-,73002	,40400	-1,52316	,06313
			-1,794	686,143	,073	-,73002	,40694	-1,52901	,06897
VI_9 responsabilitate	3,613	,058	-1,955	726	,051	-,68848	,35214	-1,37982	,00286
			-1,945	696,094	,052	-,68848	,35390	-1,38332	,00637
VI_10 rationalism	,448	,503	-4,656	726	,000	-1,75400	,37668	-2,49352	-1,01449
			-4,657	713,550	,000	-1,75400	,37668	-2,49353	-1,01448
VI_11 autocontrol	,199	,656	-2,647	726	,008	-,92256	,34859	-1,60691	-,23820
			-2,645	711,324	,008	-,92256	,34885	-1,60745	-,23767
VI_12 curaj și opinii proprii	,286	,593	-2,130	726	,034	-,73090	,34320	-1,40467	-,05712
			-2,130	713,713	,034	-,73090	,34317	-1,40464	-,05715
VI_13 voință	2,951	,086	-3,070	726	,002	-1,02447	,33366	-1,67952	-,36942
			-3,060	702,103	,002	-1,02447	,33482	-1,68183	-,36711
VI_14 toleranță	4,557	,033	,212	726	,832	,07113	,33565	-,58783	,73010
			,213	723,309	,831	,07113	,33408	-,58474	,72701
VI_15 viziuni largi	7,110	,008	-3,399	726	,001	-1,11665	,32850	-1,76156	-,47173
			-3,420	724,734	,001	-1,11665	,32655	-1,75774	-,47556
VI_16 onestitate	1,604	,206	-1,713	726	,087	-,59933	,34984	-1,28615	,08749
			-1,708	704,513	,088	-,59933	,35082	-1,28812	,08945
VI_17 eficacitate în activitate	,030	,863	-4,364	726	,000	-1,42356	,32619	-2,06395	-,78317
			-4,370	716,992	,000	-1,42356	,32575	-2,06310	-,78402
VI_18 delicatețe	,001	,975	-,495	726	,621	-,17201	,34769	-,85461	,51058
			-,495	715,378	,621	-,17201	,34745	-,85415	,51013

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *etnie* (română / rusă)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *tipul familiei din care face parte* (complete / monoparentală)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *familia monoparentală* (numai mama / numai tata)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *prezența fraților sau surorilor* (nu - da)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul numărul fraților și surorilor (1-2)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul numărul fraților și surorilor (1 – 5 și mai mulți)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)

Tabelul A 3.25. Diferențele dintre medii în funcție de factorul venitul lunar al familiei (1500-8000 lei) pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Venitul lunar	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	pina la 1500 lei	159	7,5912	4,83947	,38379
	peste 8000 lei	603	7,9751	4,75874	,19379
VT_2 înțelepciunea vieții	pina la 1500 lei	159	8,0503	4,99468	,39610
	peste 8000 lei	603	7,5854	4,73700	,19291
VT_3 sănătate	pina la 1500 lei	159	3,3522	3,96366	,31434
	peste 8000 lei	603	3,4212	3,94164	,16052
VT_4 muncă interesantă	pina la 1500 lei	159	10,2327	4,83813	,38369
	peste 8000 lei	603	10,2604	4,32986	,17633
VT_5 frumusețea naturii și a artei	pina la 1500 lei	159	12,2264	4,75331	,37696
	peste 8000 lei	603	13,3234	4,36688	,17783
VT_6 dragoste	pina la 1500 lei	159	7,5786	4,96237	,39354
	peste 8000 lei	603	7,2620	4,58196	,18659
VT_7 bunăstare materială	pina la 1500 lei	159	8,9057	4,53788	,35988
	peste 8000 lei	603	9,2355	4,80493	,19567
VT_8 prieteni buni	pina la 1500 lei	159	9,4277	4,90474	,38897
	peste 8000 lei	603	8,8292	4,42122	,18005
VT_9 apreciere socială	pina la 1500 lei	159	10,8679	4,14319	,32858
	peste 8000 lei	603	11,8657	4,14162	,16866
VT_10 cunoaștere	pina la 1500 lei	159	9,1006	4,36063	,34582
	peste 8000 lei	603	8,6053	4,35434	,17732
VT_11 viață productivă	pina la 1500 lei	159	11,1950	4,52487	,35885
	peste 8000 lei	603	9,7927	4,15743	,16930
VT_12 dezvoltare continuă	pina la 1500 lei	159	9,9811	4,35813	,34562
	peste 8000 lei	603	8,8292	4,46124	,18168
VT_13 distracții	pina la 1500 lei	159	13,2453	4,53498	,35965
	peste 8000 lei	603	13,8541	4,23425	,17243
VT_14 libertate	pina la 1500 lei	159	9,4340	4,47713	,35506
	peste 8000 lei	603	9,2736	4,48620	,18269
VT_15 viața familială fericită	pina la 1500 lei	159	6,3145	4,86025	,38544
	peste 8000 lei	603	6,0813	4,69873	,19135
VT_16 fericirea altora	pina la 1500 lei	159	12,8868	4,15062	,32917

	peste 8000 lei	603	13,8027	4,18737	,17052
VT_17 creație	pina la 1500 lei	159	12,6541	4,22917	,33540
	peste 8000 lei	603	12,5821	4,30380	,17526
VT_18 încredere în sine	pina la 1500 lei	159	7,8365	4,63595	,36766
	peste 8000 lei	603	7,9071	4,84113	,19715

Tabelul A 3.26. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,012	,914	-,902	760	,367	-,38393	,42575	-1,21971	,45185
			-,893	244,663	,373	-,38393	,42995	-1,23080	,46294
VT_2 înțelepciunea_vieții	,364	,547	1,088	760	,277	,46491	,42718	-,37368	1,30350
			1,055	238,317	,292	,46491	,44058	-,40302	1,33284
VT_3 sănătate	,044	,835	-,196	760	,845	-,06903	,35181	-,75965	,62160
			-,196	246,740	,845	-,06903	,35295	-,76421	,62615
VT_4 muncă interesantă	5,908	,015	-,070	760	,944	-,02766	,39585	-,80476	,74944
			-,066	229,101	,948	-,02766	,42227	-,85968	,80436
VT_5 frumusețea naturii și a artei	3,576	,059	-2,765	760	,006	-1,09697	,39672	-1,87576	-,31818
			-2,632	233,121	,009	-1,09697	,41680	-1,91815	-,27578
VT_6 dragoste	3,787	,052	,761	760	,447	,31659	,41576	-,49958	1,13277
			,727	233,920	,468	,31659	,43554	-,54148	1,17467
VT_7 bunăstare materială	2,707	,100	-,779	760	,436	-,32983	,42352	-1,16123	,50158
			-,805	259,280	,421	-,32983	,40963	-1,13646	,47680
VT_8 prieteni buni	6,724	,010	1,483	760	,138	,59849	,40349	-,19360	1,39058
			1,396	230,185	,164	,59849	,42862	-,24603	1,44301
VT_9 apreciere socială	,028	,868	-2,702	760	,007	-,99775	,36925	-1,72263	-,27287
			-2,701	247,716	,007	-,99775	,36933	-1,72518	-,27031
VT_10 cunoaștere	,210	,647	1,276	760	,202	,49532	,38830	-,26696	1,25760
			1,275	247,514	,204	,49532	,38863	-,27013	1,26077
VT_11 viață productivă	4,375	,037	3,713	760	,000	1,40227	,37768	,66085	2,14368
			3,534	233,137	,000	1,40227	,39678	,62053	2,18400
VT_12 dezvoltare continuă	1,091	,297	2,910	760	,004	1,15194	,39583	,37490	1,92899
			2,950	252,319	,003	1,15194	,39046	,38296	1,92093
VT_13 distracții	3,676	,056	-1,589	760	,113	-,60878	,38321	-1,36106	,14350
			-1,526	235,718	,128	-,60878	,39885	-1,39454	,17698
VT_14 libertate	,185	,667	,401	760	,688	,16033	,39978	-,62447	,94513
			,402	248,171	,688	,16033	,39930	-,62613	,94679
VT_15 viața familială fericită	,562	,454	,553	760	,581	,23321	,42193	-,59507	1,06148
			,542	241,622	,588	,23321	,43033	-,61446	1,08087
VT_16 fericirea	,019	,890	-2,458	760	,014	-,91586	,37262	-1,64736	-,18437

altora			-2,471	249,470	,014	-,91586	,37071	-1,64599	-,18574
VT_17 creație	,048	,827	,188	760	,851	,07200	,38231	-,67851	,82251
			,190	251,156	,849	,07200	,37843	-,67330	,81729
VT_18 încredere în sine	,804	,370	-,165	760	,869	-,07065	,42785	-,91056	,76925
			-,169	256,362	,866	-,07065	,41718	-,89218	,75088

Datele statisticii descriptive după factorul *venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)* pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.27. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)* pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Venitul lunar	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	pina la 1500 lei	159	8,5031	5,26497	,41754
	peste 8000 lei	603	10,4096	5,14504	,20952
VI_2 educație	pina la 1500 lei	159	4,0440	4,15270	,32933
	peste 8000 lei	603	4,6633	4,52029	,18408
VI_3 exigențe înalte	pina la 1500 lei	159	10,4340	5,00193	,39668
	peste 8000 lei	603	10,9718	5,03815	,20517
VI_4 energie de viață	pina la 1500 lei	159	9,1698	5,20736	,41297
	peste 8000 lei	603	9,4196	5,24560	,21362
VI_5 executivitate	pina la 1500 lei	159	9,3145	4,81577	,38192
	peste 8000 lei	603	10,4444	4,73183	,19269
VI_6 independență	pina la 1500 lei	159	8,5031	4,78245	,37927
	peste 8000 lei	603	8,1393	4,98408	,20297
VI_7 intrasigență față de sine	pina la 1500 lei	159	12,4025	4,94414	,39210
	peste 8000 lei	603	13,6186	4,56337	,18583
VI_8 studii	pina la 1500 lei	159	8,2453	5,66883	,44957
	peste 8000 lei	603	7,6036	5,29751	,21573
VI_9 responsabilitate	pina la 1500 lei	159	8,1195	4,54703	,36060
	peste 8000 lei	603	7,9055	4,71084	,19184
VI_10 rationalism	pina la 1500 lei	159	9,2579	5,20128	,41249
	peste 8000 lei	603	8,3101	5,09429	,20746
VI_11 autocontrol	pina la 1500 lei	159	8,8176	5,04267	,39991
	peste 8000 lei	603	7,9088	4,65807	,18969
VI_12 curaj și opinii propria	pina la 1500 lei	159	9,3396	4,54350	,36032
	peste 8000 lei	603	9,4245	4,70020	,19141
VI_13 voință	pina la 1500 lei	159	9,4654	4,72909	,37504
	peste 8000 lei	603	8,8823	4,82736	,19659
VI_14 toleranță	pina la 1500 lei	159	10,8365	4,62365	,36668
	peste 8000 lei	603	10,6020	4,73000	,19262
VI_15 viziuni largi	pina la 1500 lei	159	11,1572	4,40589	,34941
	peste 8000 lei	603	9,8856	4,49013	,18285

VI_16 onestitate	pina la 1500 lei	159	9,2579	4,85383	,38493
	peste 8000 lei	603	9,2222	4,74258	,19313
VI_17 eficacitate în activitate	pina la 1500 lei	159	11,5283	4,70229	,37292
	peste 8000 lei	603	10,6252	4,35762	,17746
VI_18 delicatețe	pina la 1500 lei	159	12,3019	4,76107	,37758
	peste 8000 lei	603	12,3367	4,70715	,19169

Tabelul A 3.28. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul *venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,009	,926	-4,136	760	,000	-1,90647	,46092	-2,81131	-
			-4,081	243,536	,000	-1,90647	,46716	-2,82666	1,00164
VI_2 educație	2,603	,107	-1,562	760	,119	-,61932	,39639	-1,39748	,15883
			-1,642	265,352	,102	-,61932	,37728	-1,36218	,12353
VI_3 exigențe înalte	,080	,777	-1,199	760	,231	-,53785	,44848	-1,41825	,34256
			-1,204	249,161	,230	-,53785	,44660	-1,41743	,34174
VI_4 energie de viață	,019	,890	-,535	760	,593	-,24976	,46694	-1,16640	,66688
			-,537	249,181	,592	-,24976	,46495	-1,16549	,66597
VI_5 executivitate	,007	,931	-2,669	760	,008	-1,12998	,42341	-1,96117	-,29879
			-2,642	244,524	,009	-1,12998	,42777	-1,97257	-,28739
VI_6 independență	1,639	,201	,826	760	,409	,36384	,44065	-,50120	1,22888
			,846	255,946	,398	,36384	,43017	-,48328	1,21096
VI_7 intrasigență față de sine	3,725	,054	-2,937	760	,003	-1,21606	,41411	-2,02899	-,40312
			-2,803	233,859	,005	-1,21606	,43391	-2,07092	-,36120
VI_8 studii	3,454	,064	1,339	760	,181	,64163	,47934	-,29936	1,58263
			1,287	235,860	,199	,64163	,49865	-,34074	1,62401
VI_9 responsabilitate	,391	,532	,513	760	,608	,21402	,41698	-,60454	1,03259
			,524	254,736	,601	,21402	,40846	-,59036	1,01841
VI_10 rationalism	,306	,580	2,078	760	,038	,94775	,45615	,05227	1,84322
			2,053	243,943	,041	,94775	,46172	,03828	1,85721
VI_11 autocontrol	3,169	,075	2,150	760	,032	,90882	,42262	,07917	1,73847
			2,053	233,988	,041	,90882	,44262	,03679	1,78085
VI_12 curaj și opinii proprii	,233	,630	-,204	760	,838	-,08492	,41616	-,90187	,73203
			-,208	254,434	,835	-,08492	,40801	-,88842	,71858
VI_13 voință	,699	,403	1,361	760	,174	,58315	,42855	-,25813	1,42444
			1,377	251,761	,170	,58315	,42344	-,25078	1,41709
VI_14 toleranță	,212	,645	,559	760	,577	,23449	,41972	-,58947	1,05845
			,566	252,192	,572	,23449	,41419	-,58123	1,05021
VI_15 viziuni	,231	,631	3,189	760	,001	1,27166	,39874	,48889	2,05443

largi			3,225	251,441	,001	1,27166	,39436	,49499	2,04834
VI_16 onestitate	,503	,478	,084	760	,933	,03564	,42488	-,79844	,86972
			,083	243,510	,934	,03564	,43067	-,81267	,88395
VI_17 eficacitate în activitate	1,815	,178	2,286	760	,023	,90309	,39507	,12754	1,67864
			2,187	234,502	,030	,90309	,41299	,08946	1,71673
VI_18 delicatete	,014	,905	-,083	760	,934	-,03476	,42065	-,86053	,79100
			-,082	245,660	,935	-,03476	,42345	-,86882	,79929

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *tipul locuinței în care trăiește adolescentul* (apartamentul sau casa părinților; cămin; apartament în chirie; apartament personal)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *suferința din cauza unei boli* (da-nu)

Tabelul A 3.29. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli* pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Suferință boală	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	nu	1701	7,7049	4,63236	,11232
	da	328	7,9787	4,67633	,25821
VT_2 înțelepciunea vieții	nu	1701	7,8360	4,71189	,11425
	da	328	7,4085	4,47735	,24722
VT_3 sănătate	nu	1701	3,3063	3,85238	,09341
	da	328	3,6982	4,11795	,22738
VT_4 muncă interesantă	nu	1701	10,1411	4,51847	,10956
	da	328	10,0213	4,09701	,22622
VT_5 frumusețea naturii și a artei	nu	1701	12,7907	4,51048	,10936
	da	328	12,5793	4,35502	,24047
VT_6 dragoste	nu	1701	7,2634	4,60588	,11168
	da	328	6,9878	4,82664	,26651
VT_7 bunăstare materială	nu	1701	9,5044	4,77599	,11580
	da	328	9,0091	4,64487	,25647
VT_8 prieteni buni	nu	1700	8,8965	4,60530	,11170
	da	328	9,6098	4,73650	,26153
VT_9 apreciere socială	nu	1701	11,6567	4,19478	,10171
	da	328	11,9726	4,27880	,23626
VT_10 cunoaștere	nu	1701	8,7443	4,28415	,10388
	da	328	8,6768	4,19470	,23161
VT_11 viață productivă	nu	1701	10,2228	4,26122	,10332
	da	328	9,9177	4,46761	,24668
VT_12 dezvoltare continuă	nu	1701	9,4180	4,42824	,10737
	da	328	8,9909	4,26169	,23531

VT_13 distracții	nu	1701	13,6179	4,24719	,10298
	da	328	14,3171	4,57858	,25281
VT_14 libertate	nu	1701	9,6908	4,58856	,11126
	da	328	9,4787	4,54466	,25094
VT_15 viața familială fericită	nu	1701	5,9436	4,83033	,11712
	da	328	6,4787	4,73966	,26170
VT_16 fericirea altora	nu	1701	13,3151	4,41928	,10715
	da	328	13,6677	4,42773	,24448
VT_17 creație	nu	1701	12,6267	4,20993	,10208
	da	328	12,3750	4,45119	,24578
VT_18 încredere în sine	nu	1701	7,9277	4,85545	,11773
	da	328	7,3110	4,80006	,26504

Tabelul A 3.30. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli* (da-nu)

Factori	F	Sig.	T	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,007	,933	-,979	2027	,328	-,27378	,27978	-,82247	,27491
			-,972	459,294	,331	-,27378	,28158	-,82712	,27956
VT_2 înțelepciunea_vieții	2,344	,126	1,516	2027	,130	,42744	,28192	-,12543	,98032
			1,570	477,393	,117	,42744	,27234	-,10769	,96258
VT_3 sănătate	3,817	,051	-1,668	2027	,096	-,39188	,23497	-,85270	,06894
			-1,594	444,247	,112	-,39188	,24581	-,87498	,09122
VT_4 muncă interesantă	10,738	,001	,446	2027	,656	,11975	,26855	-,40691	,64641
			,476	493,159	,634	,11975	,25135	-,37410	,61361
VT_5 frumusețea naturii și a artei	1,207	,272	,782	2027	,435	,21144	,27051	-,31907	,74196
			,800	472,376	,424	,21144	,26417	-,30764	,73053
VT_6 dragoste	1,107	,293	,984	2027	,325	,27557	,27995	-,27344	,82458
			,954	449,255	,341	,27557	,28896	-,29231	,84345
VT_7 bunăstare materială	1,251	,264	1,727	2027	,084	,49526	,28675	-,06710	1,05763
			1,760	470,162	,079	,49526	,28140	-,05770	1,04822
VT_8 prieteni buni	2,190	,139	-2,556	2026	,011	-,71329	,27903	-1,26050	-,16608
			-2,508	454,261	,012	-,71329	,28438	-1,27215	-,15442
VT_9 apreciere socială	,145	,703	-1,245	2027	,213	-,31589	,25379	-,81360	,18183
			-1,228	456,421	,220	-,31589	,25722	-,82137	,18959
VT_10 cunoaștere	1,181	,277	,262	2027	,793	,06744	,25749	-,43754	,57242
			,266	468,132	,791	,06744	,25384	-,43137	,56625
VT_11 viață productivă	1,765	,184	1,178	2027	,239	,30513	,25902	-,20285	,81310
			1,141	449,131	,255	,30513	,26745	-,22047	,83073
VT_12 dezvoltare continuă	1,054	,305	1,609	2027	,108	,42714	,26545	-,09345	,94772
			1,651	473,386	,099	,42714	,25865	-,08111	,93538

VT_13 distracții	,015	,901	-2,695	2027	,007	-,69920	,25945	-1,20803	-,19038
			-2,561	442,176	,011	-,69920	,27298	-1,23570	-,16270
VT_14 libertate	,247	,619	,768	2027	,443	,21211	,27629	-,32972	,75395
			,773	464,738	,440	,21211	,27449	-,32729	,75152
VT_15 viața familială fericită	,119	,730	-1,843	2027	,066	-,53510	,29042	-1,10464	,03445
			-1,866	467,490	,063	-,53510	,28672	-1,09851	,02831
VT_16 fericirea altora	,512	,474	-1,323	2027	,186	-,35257	,26659	-,87539	,17024
			-1,321	461,420	,187	-,35257	,26693	-,87713	,17198
VT_17 creație	4,303	,038	,982	2027	,326	,25169	,25628	-,25091	,75429
			,946	446,980	,345	,25169	,26613	-,27133	,77471
VT_18 încredere în sine	,001	,972	2,110	2027	,035	,61671	,29227	,04353	1,18990
			2,127	465,282	,034	,61671	,29001	,04682	1,18660

Datele statisticii descriptive după factorul *suferința din cauza unei boli* pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.31. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli* pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Suferință boală	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	nu	1701	9,5414	5,26377	,12763
	da	328	9,6555	5,23575	,28910
VI_2 educație	nu	1701	4,2698	4,35533	,10560
	da	328	4,6677	4,38261	,24199
VI_3 exigențe înalte	nu	1701	10,7666	4,91207	,11910
	da	328	10,9268	5,06902	,27989
VI_4 energie de viață	nu	1701	9,1429	5,31736	,12893
	da	328	9,4817	5,54875	,30638
VI_5 executivitate	nu	1701	10,1052	4,78528	,11603
	da	328	10,3567	4,65615	,25709
VI_6 independență	nu	1701	8,2263	4,97924	,12073
	da	328	7,9573	4,80742	,26545
VI_7 intrasigență față de sine	nu	1701	13,4685	4,59076	,11131
	da	328	13,9604	4,57639	,25269
VI_8 studii	nu	1701	7,6590	5,38223	,13050
	da	328	8,0640	5,26359	,29063
VI_9 responsabilitate	nu	1701	7,7113	4,73182	,11473
	da	328	8,3933	4,80452	,26529
VI_10 rationalism	nu	1701	8,9442	4,97462	,12062
	da	328	8,7256	5,13050	,28328
VI_11 autocontrol	nu	1701	8,3768	4,73966	,11492
	da	328	7,4573	4,33724	,23948
VI_12 curaj și opinii proprii	nu	1701	9,5297	4,71504	,11432

	da	328	9,3079	4,74870	,26220
VI_13 voință	nu	1701	9,1781	4,72945	,11467
	da	328	8,7561	4,64405	,25643
VI_14 toleranță	nu	1701	10,4597	4,59235	,11135
	da	328	10,6463	4,70375	,25972
VI_15 viziuni largi	nu	1701	10,6731	4,45858	,10810
	da	328	9,8415	4,71375	,26027
VI_16 onestitate	nu	1701	9,2675	4,75266	,11524
	da	328	9,2774	4,60546	,25429
VI_17 eficacitate în activitate	nu	1701	10,9124	4,49784	,10906
	da	328	10,8933	4,52491	,24985
VI_18 delicatețe	nu	1701	12,3339	4,65847	,11295
	da	328	12,2226	4,69913	,25947

Tabelul A 3.32. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,137	,711	-,360	2027	,719	-,11404	,31716	-,73603	,50795
			-,361	463,497	,718	-,11404	,31601	-,73504	,50696
VI_2 educație	,375	,540	-1,513	2027	,130	-,39784	,26291	-,91345	,11777
			-1,507	460,193	,133	-,39784	,26403	-,91669	,12101
VI_3 exigențe înalte	1,514	,219	-,538	2027	,591	-,16022	,29777	-,74419	,42374
			-,527	453,284	,599	-,16022	,30418	-,75799	,43755
VI_4 energie de viață	3,335	,068	-1,049	2027	,294	-,33885	,32295	-,97221	,29451
			-1,019	450,348	,309	-,33885	,33240	-,99210	,31440
VI_5 executivitate	,883	,347	-,875	2027	,382	-,25148	,28733	-,81497	,31202
			-,892	470,016	,373	-,25148	,28206	-,80573	,30278
VI_6 independență	,681	,409	,901	2027	,368	,26902	,29863	-,31662	,85466
			,923	472,389	,357	,26902	,29161	-,30399	,84203
VI_7 intrasigență față de sine	,069	,793	-1,777	2027	,076	-,49182	,27671	-1,03447	,05084
			-1,781	462,862	,076	-,49182	,27612	-1,03442	,05078
VI_8 studii	,607	,436	-1,252	2027	,211	-,40500	,32343	-1,03929	,22929
			-1,271	468,488	,204	-,40500	,31859	-1,03104	,22104
VI_9 responsabilitate	,478	,489	-2,384	2027	,017	-,68195	,28606	-1,24296	-,12094
			-2,359	457,682	,019	-,68195	,28903	-1,24994	-,11395
VI_10 rationalism	1,238	,266	,725	2027	,469	,21854	,30153	-,37280	,80988
			,710	453,443	,478	,21854	,30789	-,38653	,82362
VI_11 autocontrol	10,325	,001	3,260	2027	,001	,91952	,28205	,36638	1,47266
			3,462	489,939	,001	,91952	,26563	,39761	1,44143
VI_12 curaj și	,033	,856	,779	2027	,436	,22176	,28467	-,33651	,78003

opinii proprii			,775	459,948	,439	,22176	,28604	-,34035	,78387
VI_13 voință	,421	,517	1,484	2027	,138	,42203	,28438	-,13568	,97975
			1,502	467,273	,134	,42203	,28090	-,12995	,97401
VI_14 toleranță	,212	,645	-,671	2027	,502	-,18661	,27804	-,73188	,35865
			-,660	455,295	,509	-,18661	,28258	-,74194	,36872
VI_15 viziuni largi	2,178	,140	3,064	2027	,002	,83167	,27142	,29939	1,36395
			2,951	446,999	,003	,83167	,28183	,27779	1,38555
VI_16 onestitate	1,555	,213	-,035	2027	,972	-,00995	,28520	-,56926	,54936
			-,036	471,267	,972	-,00995	,27919	-,55855	,53865
VI_17 eficacitate în activitate	,023	,879	,070	2027	,944	,01911	,27151	-,51335	,55157
			,070	460,261	,944	,01911	,27261	-,51660	,55483
VI_18 delicatețe	,009	,924	,396	2027	,692	,11136	,28133	-,44036	,66308
			,394	459,506	,694	,11136	,28299	-,44475	,66747

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate* (niciodată în anul curent; o data; de 2 ori; de 3 ori; mai mult de 4 ori în anul curent)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *tipul bolii* (cronică; acută)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *autoaprecierea stării sănătății în general* (foarte bună; bună; mai puțin bună)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *studiile mamelor adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *studiile taților adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete)

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice terminale după factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu)

Tabelul A 3.33. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Părinți plecați	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	nu	799	7,8423	4,60959	,16308
	da	1230	7,6886	4,65959	,13286
VT_2 înțelepciunea vieții	nu	799	7,4168	4,66875	,16517
	da	1230	7,9943	4,66911	,13313
VT_3 sănătate	nu	799	3,6058	3,99072	,14118
	da	1230	3,2163	3,83068	,10923

VT_4 muncă interesantă	nu	799	10,1564	4,41225	,15609
	da	1230	10,0992	4,47976	,12773
VT_5 frumusețea naturii și a artei	nu	799	12,7484	4,52623	,16013
	da	1230	12,7618	4,46040	,12718
VT_6 dragoste	nu	799	7,4030	4,68804	,16585
	da	1230	7,0992	4,61009	,13145
VT_7 bunăstare materială	nu	799	9,4481	4,83741	,17114
	da	1230	9,4089	4,70663	,13420
VT_8 prieteni buni	nu	798	8,9499	4,69469	,16619
	da	1230	9,0520	4,59407	,13099
VT_9 apreciere socială	nu	799	11,7234	4,19928	,14856
	da	1230	11,6976	4,21701	,12024
VT_10 cunoaștere	nu	799	8,6546	4,34892	,15385
	da	1230	8,7846	4,21705	,12024
VT_11 viață productivă	nu	799	9,9750	4,22777	,14957
	da	1230	10,3024	4,33592	,12363
VT_12 dezvoltare continuă	nu	799	9,0213	4,42943	,15670
	da	1230	9,5618	4,37528	,12475
VT_13 distracții	nu	799	13,8673	4,29313	,15188
	da	1230	13,6423	4,31873	,12314
VT_14 libertate	nu	799	9,5932	4,62217	,16352
	da	1230	9,6976	4,55555	,12989
VT_15 viața familială fericită	nu	799	6,3166	4,94517	,17495
	da	1230	5,8439	4,72740	,13479
VT_16 fericirea altora	nu	799	13,3116	4,38718	,15521
	da	1230	13,4114	4,44493	,12674
VT_17 creație	nu	799	12,5457	4,37727	,15486
	da	1230	12,6122	4,16639	,11880
VT_18 încredere în sine	nu	799	7,9524	4,95294	,17522
	da	1230	7,7472	4,78338	,13639

Tabelul A 3.34. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul părinți plecați la muncă peste hotare (da-nu)

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,448	,503	,729	2027	,466	,15368	,21083	-,25978	,56715
			,731					1717,592	,465
VT_2 înțelepciunea_vieții	,235	,628	-2,722	2027	,007	-,57754	,21215	-,99359	-,16149
			-2,722					1704,570	,007
VT_3 sănătate	5,791	,016	2,201	2027	,028	,38950	,17696	,04246	,73653
			2,182					1654,329	,029

VT_4 muncă interesantă	,270	,603	,283	2027	,777	,05726	,20235	-,33957	,45409
			,284	1722,917	,777	,05726	,20170	-,33834	,45285
VT_5 frumusețea naturii și a artei	,569	,451	-,066	2027	,948	-,01335	,20385	-,41314	,38643
			-,065	1686,579	,948	-,01335	,20449	-,41443	,38772
VT_6 dragoste	1,170	,280	1,441	2027	,150	,30382	,21087	-,10973	,71737
			1,436	1683,987	,151	,30382	,21163	-,11126	,71889
VT_7 bunăstare materială	2,608	,106	,181	2027	,856	,03912	,21622	-,38491	,46315
			,180	1670,940	,857	,03912	,21748	-,38744	,46568
VT_8 prieteni buni	1,237	,266	-,485	2026	,628	-,10216	,21063	-,51524	,31092
			-,483	1675,533	,629	-,10216	,21161	-,51720	,31289
VT_9 apreciere socială	,071	,790	,135	2027	,893	,02584	,19129	-,34931	,40100
			,135	1709,606	,892	,02584	,19112	-,34902	,40070
VT_10 cunoaștere	2,149	,143	-,670	2027	,503	-,12998	,19399	-,51043	,25046
			-,666	1666,782	,506	-,12998	,19527	-,51298	,25301
VT_11 viață productivă	1,560	,212	-1,679	2027	,093	-,32747	,19509	-,71008	,05514
			-1,688	1735,072	,092	-,32747	,19405	-,70807	,05313
VT_12 dezvoltare continuă	,043	,835	-2,706	2027	,007	-,54051	,19977	-,93230	-,14873
			-2,699	1689,454	,007	-,54051	,20030	-,93337	-,14766
VT_13 distracții	,739	,390	1,150	2027	,250	,22506	,19578	-,15888	,60900
			1,151	1711,710	,250	,22506	,19553	-,15844	,60856
VT_14 libertate	,059	,808	-,501	2027	,616	-,10432	,20819	-,51261	,30397
			-,500	1686,742	,617	-,10432	,20883	-,51392	,30528
VT_15 viața familială fericită	5,778	,016	2,161	2027	,031	,47274	,21875	,04374	,90174
			2,141	1649,279	,032	,47274	,22085	,03956	,90593
VT_16 fericirea altora	,072	,788	-,496	2027	,620	-,09974	,20094	-,49381	,29432
			-,498	1720,365	,619	-,09974	,20038	-,49276	,29327
VT_17 creație	3,882	,049	-,344	2027	,731	-,06651	,19314	-,44529	,31226
			-,341	1643,949	,733	-,06651	,19518	-,44933	,31631
VT_18 încredere în sine	2,161	,142	,931	2027	,352	,20529	,22041	-,22697	,63754
			,925	1661,818	,355	,20529	,22205	-,23024	,64081

Datele statisticii descriptive după factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice instrumentale

Tabelul A 3.35. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Părinți plecați	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	nu	799	9,9049	5,21670	,18455
	da	1230	9,3358	5,27489	,15040
VI_2 educație	nu	799	4,7997	4,52090	,15994
	da	1230	4,0317	4,22859	,12057
VI_3 exigențe înalte	nu	799	10,8148	4,94463	,17493

	da	1230	10,7780	4,93377	,14068
VI_4 energie de viață	nu	799	9,3742	5,37178	,19004
	da	1230	9,0829	5,34395	,15237
VI_5 executivitate	nu	799	10,2753	4,84204	,17130
	da	1230	10,0618	4,71337	,13439
VI_6 independență	nu	799	8,0401	4,88190	,17271
	da	1230	8,2756	4,99630	,14246
VI_7 intrasigență față de sine	nu	799	13,6546	4,63838	,16409
	da	1230	13,4789	4,56032	,13003
VI_8 studii	nu	799	7,7735	5,37235	,19006
	da	1230	7,6927	5,36054	,15285
VI_9 responsabilitate	nu	799	7,7997	4,68934	,16590
	da	1230	7,8358	4,78937	,13656
VI_10 rationalism	nu	799	8,4043	4,97493	,17600
	da	1230	9,2366	4,99016	,14229
VI_11 autocontrol	nu	799	7,9487	4,71850	,16693
	da	1230	8,4098	4,66131	,13291
VI_12 curaj și opinii proprii	nu	799	9,3892	4,80418	,16996
	da	1230	9,5618	4,66526	,13302
VI_13 voință	nu	799	9,0451	4,65695	,16475
	da	1230	9,1520	4,75730	,13565
VI_14 toleranță	nu	799	10,5369	4,65053	,16452
	da	1230	10,4593	4,58492	,13073
VI_15 viziuni largi	nu	799	10,1414	4,48235	,15857
	da	1230	10,7967	4,51101	,12862
VI_16 onestitate	nu	799	9,4068	4,82355	,17065
	da	1230	9,1797	4,66478	,13301
VI_17 eficacitate în activitate	nu	799	10,8686	4,52772	,16018
	da	1230	10,9358	4,48539	,12789
VI_18 delicatețe	nu	799	12,4906	4,54822	,16090
	da	1230	12,2024	4,73621	,13505

Tabelul A 3.36. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare*

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	+	,441	2,385	2027	,017	,56911	,23864	,10110	1,03712
			2,390	1717,961	,017	,56911	,23808	,10215	1,03606
VI_2 educație	10,520	,001	3,889	2027	,000	,76804	,19747	,38077	1,15531
			3,835	1622,499	,000	,76804	,20029	,37518	1,16090
VI_3 exigențe	,000	,986	,164	2027	,870	,03672	,22437	-,40331	,47675

înalte			,164	1701,795	,870	,03672	,22448	-,40356	,47700
VI_4 energie de viață	,153	,695	1,197	2027	,231	,29129	,24331	-,18588	,76846
			1,196	1698,140	,232	,29129	,24358	-,18646	,76905
VI_5 executivitate	3,690	,055	,986	2027	,324	,21356	,21648	-,21100	,63811
			,981	1671,519	,327	,21356	,21773	-,21349	,64060
VI_6 independență	1,521	,218	-1,047	2027	,295	-,23556	,22499	-,67679	,20567
			-1,052	1732,548	,293	-,23556	,22388	-,67467	,20355
VI_7 intrasigență față de sine	,459	,498	,842	2027	,400	,17571	,20861	-,23341	,58483
			,839	1683,734	,401	,17571	,20937	-,23494	,58635
VI_8 studii	,010	,922	,331	2027	,740	,08078	,24378	-,39730	,55887
			,331	1701,793	,741	,08078	,24390	-,39758	,55915
VI_9 responsabilitate	,522	,470	-,167	2027	,867	-,03602	,21584	-,45931	,38727
			-,168	1730,069	,867	-,03602	,21487	-,45746	,38542
VI_10 rationalism	,135	,714	-3,675	2027	,000	-,83233	,22647	-1,27647	-,38819
			-3,678	1708,198	,000	-,83233	,22632	-1,27623	-,38843
VI_11 autocontrol	,381	,537	-2,166	2027	,030	-,46107	,21283	-,87845	-,04369
			-2,161	1689,583	,031	-,46107	,21338	-,87958	-,04256
VI_12 curaj și opinii proprii	,949	,330	-,804	2027	,421	-,17255	,21449	-,59319	,24808
			-,799	1668,563	,424	-,17255	,21583	-,59587	,25077
VI_13 voință	,951	,329	-,499	2027	,618	-,10698	,21438	-,52740	,31345
			-,501	1730,326	,616	-,10698	,21341	-,52554	,31159
VI_14 toleranță	,406	,524	,370	2027	,711	,07757	,20951	-,33330	,48844
			,369	1687,122	,712	,07757	,21014	-,33459	,48973
VI_15 viziuni largi	,183	,669	-3,205	2027	,001	-,65532	,20446	-1,05629	-,25435
			-3,210	1712,231	,001	-,65532	,20418	-1,05579	-,25485
VI_16 onestitate	,852	,356	1,057	2027	,291	,22708	,21483	-,19422	,64839
			1,050	1663,494	,294	,22708	,21636	-,19728	,65145
VI_17 eficacitate în activitate	,033	,857	-,328	2027	,743	-,06719	,20456	-,46837	,33399
			-,328	1693,011	,743	-,06719	,20497	-,46921	,33484
VI_18 delicatețe	2,162	,142	1,360	2027	,174	,28817	,21188	-,12735	,70370
			1,372	1753,308	,170	,28817	,21007	-,12383	,70018

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani; 6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani)*

Datele statisticii descriptive pentru orientările valorice ale adolescenților după factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii; da – pentru a munci)*

Tabelul A 3.37. Punctajul și rangul obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	948	5	1. acuratețe	1012	6
2. înțelepciunea vieții	974	6	2. educație	506	1
3. sănătate	267	1	3. exigențe înalte	1450	17
4. muncă interesantă	1021	8	4. energie de viață	1239	11
5. frumusețea naturii și a artei	1419	15	5. executivitate	1290	13
6. dragoste	884	4	6. independență	1099	9
7. bunăstare materială	1159	9	7. intransigență față de sine și alții	1612	18
8. prieteni buni, fideli	1193	11	8. studii	869	3
9. apreciere socială	1363	14	9. responsabilitate	828	2
10. cunoaștere	975	7	10. raționalism	987	5
11. viața productivă	1288	13	11. autocontrol	920	4
12. dezvoltare continuă	1177	10	12. curaj în susținerea opiniei propriei, a convingerilor	1132	10
13. distracții	1890	18	13. voință	1043	8
14. libertate	1252	12	14. toleranță	1272	12
15. viață familială fericită	457	2	15. viziuni largi	1450	16
16. fericirea altora	1655	17	16. onestitate	1036	7
17. creație	1531	16	17. eficacitate în activitate	1303	14
18. încredere în sine	814	3	18. delicatețe	1444	15

Anexa 4. Datele statisticii descriptive pentru adaptarea psihosocială

Anexa 4.1.

Tabelul A 4.1. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *gen* pentru componentele adaptării psihosociale la adolescenți

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	masculin	753	127,4635	27,69475	1,00925
	feminin	1276	136,9216	24,05960	,67354
Dezadaptabilitate	masculin	753	82,0744	27,64478	1,00743
	feminin	1276	83,7853	29,46393	,82483
Mitomanie 1	masculin	753	14,6082	5,17479	,18858
	feminin	1276	15,7947	5,39078	,15091
Mitomanie 2	masculin	753	14,2815	4,18335	,15245
	feminin	1276	15,0846	4,08794	,11444
Acceptare de sine	masculin	753	41,5511	11,03912	,40229
	feminin	1276	45,0839	10,33137	,28922
Neacceptare de sine	masculin	753	15,7371	7,20667	,26263
	feminin	1276	14,3911	7,37616	,20649
Acceptarea celorlalți	masculin	753	22,9695	5,54602	,20211
	feminin	1276	25,2422	5,12986	,14361
Neacceptarea celorlalți	masculin	753	17,8008	6,35435	,23157
	feminin	1276	18,4687	6,39361	,17899
Confort emoțional	masculin	753	22,8008	5,71277	,20819
	feminin	1276	23,2312	5,67020	,15874
Disconfort emoțional	masculin	753	15,7224	7,78048	,28354
	feminin	1276	17,0619	8,64317	,24196
Control intern	masculin	753	50,3293	11,48949	,41870
	feminin	1276	54,1560	9,99961	,27994
Control extern	masculin	753	18,8260	8,44855	,30788
	feminin	1276	19,9984	9,31370	,26073
Dominare	masculin	753	9,8420	3,59117	,13087
	feminin	1276	9,6285	3,73368	,10452
Supunere	masculin	753	16,2390	5,84905	,21315
	feminin	1276	17,4169	5,88652	,16479
Evitarea problemelor	masculin	753	14,3798	5,43939	,19822
	feminin	1276	14,1528	5,20958	,14584

Tabelul A 4.2. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper

Adaptabilitate	28,697	,000	-8,081	2027	,000	-9,45815	1,17038	-11,75342	-7,16288
			-7,795	1406,464	,000	-9,45815	1,21336	-11,83834	-7,07796
Dezadaptabilitate	8,450	,004	-1,293	2027	,196	-1,71090	1,32357	-4,30660	,88481
			-1,314	1658,547	,189	-1,71090	1,30202	-4,26468	,84289
Mitomanie 1	1,840	,175	-4,861	2027	,000	-1,18644	,24409	-1,66513	-,70774
			-4,912	1629,446	,000	-1,18644	,24153	-1,66018	-,71269
Mitomanie 2	2,375	,123	-4,238	2027	,000	-,80310	,18949	-1,17472	-,43148
			-4,213	1548,333	,000	-,80310	,19062	-1,17701	-,42919
Acceptare de sine	8,131	,004	-7,253	2027	,000	-3,53273	,48708	-4,48796	-2,57749
			-7,130	1494,762	,000	-3,53273	,49546	-4,50461	-2,56085
Neacceptare de sine	1,124	,289	4,005	2027	,000	1,34599	,33609	,68687	2,00511
			4,029	1606,959	,000	1,34599	,33408	,69070	2,00127
Acceptarea celorlalți	10,714	,001	-9,353	2027	,000	-2,27271	,24301	-2,74927	-1,79614
			-9,167	1480,456	,000	-2,27271	,24793	-2,75905	-1,78637
Neacceptarea celorlalți	,361	,548	-2,278	2027	,023	-,66786	,29314	-1,24274	-,09297
			-2,282	1585,237	,023	-,66786	,29268	-1,24193	-,09378
Confort emoțional	,013	,910	-1,647	2027	,100	-,43039	,26129	-,94283	,08204
			-1,644	1567,969	,100	-,43039	,26180	-,94390	,08312
Disconfort emoțional	12,605	,000	-3,498	2027	,000	-1,33947	,38296	-2,09050	-,58844
			-3,594	1710,925	,000	-1,33947	,37274	-2,07055	-,60839
Control intern	13,223	,000	-7,873	2027	,000	-3,82661	,48604	-4,77980	-2,87341
			-7,598	1408,551	,000	-3,82661	,50366	-4,81461	-2,83860
Control extern	10,947	,001	-2,834	2027	,005	-1,17240	,41369	-1,98371	-,36109
			-2,906	1701,307	,004	-1,17240	,40345	-1,96372	-,38109
Dominare	2,898	,089	1,262	2027	,207	,21344	,16918	-,11834	,54521
			1,274	1626,924	,203	,21344	,16749	-,11507	,54195
Supunere	1,221	,269	-4,365	2027	,000	-1,17788	,26987	-1,70713	-,64864
			-4,372	1585,525	,000	-1,17788	,26942	-1,70635	-,64942
Evitarea problemelor	,404	,525	,933	2027	,351	,22699	,24337	-,25029	,70427
			,922	1523,237	,356	,22699	,24609	-,25572	,70971

Tabelul A 4.3. Diferențele dintre medii în funcție de factorul gen pentru dimensiunile personalității

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	masculin	753	13,1023	3,26024	,11881
	feminin	1276	12,2751	3,52475	,09867
Neurotism	masculin	753	11,6454	4,12864	,15046
	feminin	1276	13,9961	4,33852	,12146
Sinceritate	masculin	753	4,0425	1,68719	,06148
	feminin	1276	3,6951	1,69113	,04734
Inițierea contactelor sociale	masculin	753	18,3453	3,33706	,12161
	feminin	1276	18,4851	3,51810	,09849

Curajul social	masculin	753	20,4422	3,84641	,14017
	feminin	1276	20,2100	4,21032	,11787
Încredere în sine	masculin	753	23,4688	3,55831	,12967
	feminin	1276	23,9060	3,36192	,09412
Aprecierea emoțiilor	masculin	753	36,9509	5,47178	,19940
	feminin	1276	38,9444	5,13878	,14386
Controlul emoțiilor	masculin	753	38,8260	6,06308	,22095
	feminin	1276	41,0917	5,39631	,15107
Utilizarea emoțiilor	masculin	753	38,6175	6,10043	,22231
	feminin	1276	40,9859	5,34722	,14969
Inteligența emoțională	masculin	753	114,3692	15,77827	,57499
	feminin	1276	121,0635	13,84054	,38746
Adaptabilitatea/ flexibilitatea	masculin	753	30,5458	4,95279	,18049
	feminin	1276	31,8997	5,36636	,15023
Locul controlului	masculin	753	62,1580	13,06022	,47594
	feminin	1276	65,2524	12,54947	,35132
Afirmarea de sine	masculin	753	71,2098	13,16592	,47979
	feminin	1276	69,8401	14,03255	,39284
Motivație succes	masculin	753	12,2337	3,17463	,11569
	feminin	1276	13,1136	3,07074	,08596
Optimism	masculin	753	10,9031	2,45164	,08934
	feminin	1276	11,1403	2,44306	,06839
Sociabilitate	masculin	753	12,0876	1,71283	,06242
	feminin	1276	12,1450	1,65924	,04645
Voință	masculin	753	18,9349	3,76359	,13715
	feminin	1276	19,2665	4,01012	,11226
Stima de sine	masculin	753	28,5286	4,69971	,17127
	feminin	1276	28,9600	4,91727	,13766
S.v. scop	masculin	753	28,3679	6,53724	,23823
	feminin	1276	29,7194	7,10535	,19891
S.v. proces	masculin	753	28,4356	6,22913	,22700
	feminin	1276	30,1183	7,00057	,19598
S. v. rezultat	masculin	753	23,5803	5,60483	,20425
	feminin	1276	24,6614	5,90671	,16536
S.v. L. c. Eu	masculin	753	19,4741	4,81682	,17553
	feminin	1276	20,2147	4,81999	,13493
S.v. L. c. Viața	masculin	753	27,3705	6,54177	,23840
	feminin	1276	28,8174	7,06621	,19782
Orientările Sferei Vieții	masculin	753	93,1262	16,97444	,61858
	feminin	1276	97,5886	18,93036	,52995
Adaptabilitate psihologică	masculin	753	4,1155	1,82147	,06638
	feminin	1276	3,9671	1,98081	,05545
Adaptabilitate	masculin	753	9,6746	4,45475	,16234

emoțională	feminin	1276	10,6513	4,53966	,12709
Independența	masculin	753	28,4967	5,77553	,21047
	feminin	1276	26,9530	5,28581	,14797

Tabelul A 4.4. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Extraversiune / Introversiune	6,824
			5,356	1676,690	,000	,82718	,15444	,52426	1,13010
Neurotism	1,928	,165	-	2027	,000	-2,35066	,19585	-2,73475	-1,96658
			-	1640,530	,000	-2,35066	,19336	-2,72992	-1,97140
Sinceritate	,487	,486	4,474	2027	,000	,34736	,07765	,19508	,49963
			4,476	1580,390	,000	,34736	,07760	,19515	,49956
Inițierea contactelor sociale	4,572	,033	-,881	2027	,378	-,13982	,15863	-,45093	,17128
			-,894	1644,669	,372	-,13982	,15649	-,44676	,16711
Curajul social	12,459	,000	1,239	2027	,216	,23220	,18745	-,13541	,59981
			1,268	1692,368	,205	,23220	,18314	-,12701	,59141
Încredere în sine	5,505	,019	-2,769	2027	,006	-,43716	,15790	-,74683	-,12750
			-2,728	1506,406	,006	-,43716	,16023	-,75146	-,12287
Aprecierea emoțiilor	1,737	,188	-8,240	2027	,000	-1,99349	,24193	-2,46796	-1,51903
			-8,108	1499,015	,000	-1,99349	,24588	-2,47580	-1,51119
Controlul emoțiilor	16,286	,000	-8,722	2027	,000	-2,26566	,25977	-2,77510	-1,75622
			-8,465	1434,514	,000	-2,26566	,26766	-2,79071	-1,74062
Utilizarea emoțiilor	19,308	,000	-9,141	2027	,000	-2,36836	,25910	-2,87650	-1,86023
			-8,837	1416,727	,000	-2,36836	,26801	-2,89411	-1,84262
Inteligența emoțională	16,429	,000	-9,985	2027	,000	-6,69429	,67044	-8,00911	-5,37947
			-9,655	1417,594	,000	-6,69429	,69336	-8,05440	-5,33418
Adaptabilitatea/ flexibilitatea	8,984	,003	-5,648	2027	,000	-1,35387	,23973	-1,82401	-,88373
			-5,765	1679,463	,000	-1,35387	,23483	-1,81446	-,89328
Locul controlului	4,278	,039	-5,285	2027	,000	-3,09432	,58551	-4,24258	-1,94605
			-5,231	1527,307	,000	-3,09432	,59156	-4,25467	-1,93396
Afirmarea de sine	7,274	,007	2,173	2027	,030	1,36970	,63036	,13347	2,60593
			2,209	1658,570	,027	1,36970	,62010	,15344	2,58596
Motivație succes	1,924	,166	-6,157	2027	,000	-,87990	,14290	-1,16015	-,59966
			-6,105	1535,559	,000	-,87990	,14413	-1,16262	-,59719
Optimism	,001	,970	-2,110	2027	,035	-,23723	,11241	-,45769	-,01677
			-2,108	1572,993	,035	-,23723	,11252	-,45792	-,01653
Sociabilitate	,000	,985	-,743	2027	,458	-,05733	,07717	-,20868	,09401

			-,737	1537,414	,461	-,05733	,07781	-,20995	,09528
Voință	,572	,450	-1,840	2027	,066	-,33153	,18016	-,68485	,02179
			-1,871	1658,188	,062	-,33153	,17724	-,67917	,01611
Stima de sine	,043	,835	-1,941	2027	,052	-,43148	,22231	-,86746	,00450
			-1,964	1635,007	,050	-,43148	,21973	-,86246	-,00049
S.v. scop	6,430	,011	-4,263	2027	,000	-1,35157	,31708	-1,97341	-,72974
			-4,355	1683,433	,000	-1,35157	,31035	-1,96029	-,74285
S.v. proces	15,561	,000	-5,445	2027	,000	-1,68275	,30902	-2,28878	-1,07671
			-5,611	1725,415	,000	-1,68275	,29990	-2,27094	-1,09455
S. v. rezultat	2,894	,089	-4,059	2027	,000	-1,08110	,26637	-1,60349	-,55871
			-4,114	1644,195	,000	-1,08110	,26279	-1,59654	-,56565
S.v. L. c. Eu	,032	,858	-3,345	2027	,001	-,74063	,22144	-1,17491	-,30635
			-3,345	1578,262	,001	-,74063	,22140	-1,17491	-,30635
S.v. L. c. Viața	6,140	,013	-4,579	2027	,000	-1,44688	,31599	-2,06658	-,82718
			-4,671	1675,557	,000	-1,44688	,30978	-2,05448	-,83928
Orientările Sferei Vieții	17,581	,000	-5,327	2027	,000	-4,46240	,83770	-6,10523	-2,81956
			-5,478	1715,815	,000	-4,46240	,81455	-6,06001	-2,86478
Adaptabilitate psihologică	9,630	,002	1,680	2027	,093	,14845	,08838	-,02487	,32178
			1,716	1684,106	,086	,14845	,08649	-,02119	,31810
Adaptabilitate emoțională	,001	,970	-4,714	2027	,000	-,97662	,20717	-1,38292	-,57032
			-4,737	1601,402	,000	-,97662	,20617	-1,38101	-,57223
Independența	5,246	,022	6,138	2027	,000	1,54370	,25149	1,05051	2,03690
			6,000	1467,653	,000	1,54370	,25728	1,03902	2,04838

**Datele statisticii descriptive după factorul – mediul de proveniență (urban / rural)
pentru componentele adaptării psihosociale**

Tabelul A 4.5. Diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru componentele adaptării psihosociale la adolescenți

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	urban	1127	133,1535	25,95488	,77314
	rural	902	133,7339	25,77311	,85815
Dezadaptabilitate	urban	1127	80,3700	29,22924	,87067
	rural	902	86,6242	27,90012	,92897
Mitomanie 1	urban	1127	15,4481	5,20868	,15515
	rural	902	15,2373	5,50302	,18323
Mitomanie 2	urban	1127	14,4933	4,13490	,12317
	rural	902	15,1530	4,12121	,13722
Acceptare de sine	urban	1127	43,9175	10,90201	,32475
	rural	902	43,5920	10,52231	,35035
Neacceptare de	urban	1127	14,3940	7,48812	,22305

sine	rural	902	15,5111	7,10797	,23667
Acceptarea celorlalți	urban	1127	24,0559	5,47361	,16305
	rural	902	24,8271	5,27754	,17572
Neacceptarea celorlalți	urban	1127	17,7684	6,27780	,18700
	rural	902	18,7860	6,47712	,21566
Confort emoțional	urban	1127	22,8563	5,69696	,16970
	rural	902	23,3404	5,66945	,18877
Disconfort emoțional	urban	1127	16,1482	8,55991	,25498
	rural	902	17,0854	8,06992	,26870
Control intern	urban	1127	52,7933	10,64270	,31702
	rural	902	52,6641	10,85405	,36140
Control extern	urban	1127	18,9565	9,16655	,27305
	rural	902	20,3215	8,77520	,29218
Dominare	urban	1127	9,9556	3,71113	,11055
	rural	902	9,3980	3,62353	,12065
Supunere	urban	1127	16,4845	5,88292	,17524
	rural	902	17,5987	5,86310	,19522
Evitarea problemelor	urban	1127	13,8625	5,37325	,16006
	rural	902	14,7051	5,16235	,17189

Tabelul A 4.6. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Adaptabilitate	,044
			-,503	1936,417	,615	-,58042	1,15506	-2,84571	1,68487
Dezadaptabilitate	2,422	,120	-4,887	2027	,000	-6,25416	1,27980	-8,76401	-3,74431
			-4,912	1965,550	,000	-6,25416	1,27321	-8,75114	-3,75718
Mitomanie 1	4,408	,036	,884	2027	,377	,21084	,23864	-,25716	,67884
			,878	1882,048	,380	,21084	,24010	-,26004	,68173
Mitomanie 2	,232	,630	-3,576	2027	,000	-,65965	,18446	-1,02140	-,29790
			-3,577	1933,443	,000	-,65965	,18439	-1,02128	-,29802
Acceptare de sine	,818	,366	,679	2027	,497	,32546	,47959	-,61509	1,26601
			,681	1957,861	,496	,32546	,47771	-,61142	1,26234
Neacceptare de sine	2,670	,102	-3,415	2027	,001	-1,11712	,32710	-1,75861	-,47563
			-3,435	1969,256	,001	-1,11712	,32522	-1,75492	-,47932
Acceptarea celorlalți	,167	,683	-3,204	2027	,001	-,77115	,24069	-1,24317	-,29913
			-3,217	1958,593	,001	-,77115	,23971	-1,24127	-,30103
Neacceptarea celorlalți	,970	,325	-3,577	2027	,000	-1,01762	,28446	-1,57548	-,45975
			-3,565	1903,952	,000	-1,01762	,28545	-1,57744	-,45779
Confort	,242	,623	-1,906	2027	,057	-,48410	,25397	-,98217	,01398

emoțional			-1,907	1934,669	,057	-,48410	,25384	-,98192	,01372
Disconfort emoțional	1,692	,193	-2,514	2027	,012	-,93718	,37285	-1,66840	-,20597
			-2,530	1973,674	,011	-,93718	,37042	-1,66365	-,21072
Control intern	1,042	,308	,269	2027	,788	,12918	,47970	-,81157	1,06992
			,269	1914,182	,788	,12918	,48074	-,81366	1,07201
Control extern	2,194	,139	-3,397	2027	,001	-1,36499	,40185	-2,15307	-,57691
			-3,413	1963,573	,001	-1,36499	,39991	-2,14928	-,58069
Dominare	1,099	,295	3,399	2027	,001	,55763	,16407	,23586	,87940
			3,408	1949,431	,001	,55763	,16364	,23671	,87855
Supunere	,027	,870	-4,246	2027	,000	-1,11420	,26243	-1,62886	-,59953
			-4,247	1933,489	,000	-1,11420	,26233	-1,62869	-,59971
Evitarea problemelor	,032	,858	-3,572	2027	,000	-,84263	,23591	-1,30529	-,37997
			-3,588	1961,093	,000	-,84263	,23487	-1,30325	-,38201

Tabelul A 4.7. Diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru dimensiunile personalității

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	urban	1127	12,7675	3,51868	,10481
	rural	902	12,3503	3,35295	,11164
Neurotism	urban	1127	12,9441	4,61150	,13737
	rural	902	13,3481	4,13516	,13769
Sinceritate	urban	1127	3,8048	1,73181	,05159
	rural	902	3,8481	1,65444	,05509
Inițierea contactelor sociale	urban	1127	18,7471	3,55281	,10583
	rural	902	18,0410	3,28138	,10926
Curajul social	urban	1127	20,5847	4,13576	,12320
	rural	902	19,9357	3,98140	,13257
Încredere în sine	urban	1127	23,9636	3,47964	,10365
	rural	902	23,4690	3,37560	,11240
Aprecierea emoțiilor	urban	1127	38,6149	5,68480	,16934
	rural	902	37,6918	4,85647	,16170
Controlul emoțiilor	urban	1127	40,2343	6,06801	,18075
	rural	902	40,2716	5,34518	,17798
Utilizarea emoțiilor	urban	1127	40,2272	6,02230	,17939
	rural	902	39,9568	5,39488	,17963
Inteligența emoțională	urban	1127	119,0639	16,04095	,47782
	rural	902	117,9734	13,42325	,44695
Adaptabilitatea / flexibilitatea	urban	1127	30,9335	5,14272	,15319
	rural	902	31,9767	5,34145	,17785
Locul controlului	urban	1127	64,8527	13,20025	,39321
	rural	902	63,1685	12,28493	,40904
Afirmarea de sine	urban	1127	71,3283	13,77530	,41034

	rural	902	69,1242	13,58175	,45222
Motivație succes	urban	1127	12,7764	3,17092	,09445
	rural	902	12,8004	3,09776	,10314
Optimism	urban	1127	11,0816	2,46187	,07333
	rural	902	11,0155	2,43216	,08098
Sociabilitate	urban	1127	12,2343	1,70990	,05093
	rural	902	11,9856	1,63032	,05428
Voință	urban	1127	19,4579	4,02278	,11983
	rural	902	18,7506	3,75954	,12518
Stima de sine	urban	1127	28,7959	5,16178	,15376
	rural	902	28,8049	4,41037	,14685
S.v. scop	urban	1127	29,0257	7,02926	,20939
	rural	902	29,4579	6,79834	,22636
S.v. proces	urban	1127	29,4046	6,66754	,19861
	rural	902	29,6053	6,90248	,22983
S. v. rezultat	urban	1127	24,0550	5,78267	,17225
	rural	902	24,5166	5,85633	,19499
S.v. L. c. Eu	urban	1127	19,8882	4,84080	,14420
	rural	902	20,0044	4,82041	,16050
S.v. L. c. Viața	urban	1127	28,2573	6,96345	,20743
	rural	902	28,3093	6,84656	,22797
Orientările Sferei Vieții	urban	1127	95,9352	18,25603	,54381
	rural	902	95,9290	18,48104	,61535
Adaptabilitate psihologică	urban	1127	3,9831	1,86743	,05563
	rural	902	4,0710	1,99262	,06635
Adaptabilitate emoțională	urban	1127	10,1934	4,61462	,13746
	rural	902	10,4080	4,42597	,14737
Independența	urban	1127	27,7081	5,49171	,16359
	rural	902	27,2982	5,55397	,18493

Tabelul A 4.8. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	3,713	,054	2,710	2027	,007	,41719	,15395	,11527	,71912
			2,724	1966,697	,006	,41719	,15313	,11687	,71751
Neurotism	10,936	,001	-2,052	2027	,040	-,40402	,19685	-,79006	-,01797
			-2,077	2000,982	,038	-,40402	,19449	-,78544	-,02259
Sinceritate	2,448	,118	-,571	2027	,568	-,04332	,07585	-,19208	,10544
			-,574	1964,985	,566	-,04332	,07547	-,19133	,10469
Inițierea	6,914	,009	4,601	2027	,000	,70610	,15345	,40515	1,00704

contactelor sociale			4,642	1985,960	,000	,70610	,15211	,40778	1,00441
Curajul social	3,908	,048	3,571	2027	,000	,64904	,18174	,29263	1,00545
			3,586	1959,690	,000	,64904	,18097	,29412	1,00396
Încredere în sine	,004	,953	3,224	2027	,001	,49466	,15341	,19381	,79552
			3,235	1954,199	,001	,49466	,15289	,19481	,79451
Aprecierea emoțiilor	11,834	,001	3,875	2027	,000	,92311	,23824	,45590	1,39032
			3,943	2018,393	,000	,92311	,23414	,46392	1,38230
Controlul emoțiilor	9,800	,002	-,145	2027	,885	-,03737	,25724	-,54185	,46712
			-,147	2008,447	,883	-,03737	,25367	-,53485	,46011
Utilizarea emoțiilor	10,027	,002	1,052	2027	,293	,27039	,25697	-,23357	,77434
			1,065	2001,430	,287	,27039	,25387	-,22748	,76826
Inteligența emoțională	19,935	,000	1,634	2027	,102	1,09049	,66720	-,21798	2,39896
			1,667	2022,982	,096	1,09049	,65428	-,19263	2,37362
Adaptabilitatea/flexibilitatea	2,730	,099	-4,463	2027	,000	-1,04327	,23375	-1,50167	-,58486
			-4,445	1897,930	,000	-1,04327	,23473	-1,50362	-,58291
Locul controlului	3,863	,049	2,945	2027	,003	1,68419	,57192	,56258	2,80581
			2,968	1981,576	,003	1,68419	,56739	,57146	2,79693
Afirmarea de sine	,030	,863	3,604	2027	,000	2,20414	,61160	1,00471	3,40356
			3,610	1942,017	,000	2,20414	,61064	1,00656	3,40171
Motivație succes	,641	,423	-,171	2027	,864	-,02405	,14022	-,29904	,25095
			-,172	1949,026	,864	-,02405	,13986	-,29833	,25024
Optimism	,043	,836	,604	2027	,546	,06611	,10940	-,14843	,28066
			,605	1940,454	,545	,06611	,10925	-,14815	,28037
Sociabilitate	3,857	,050	3,323	2027	,001	,24866	,07483	,10191	,39542
			3,341	1966,304	,001	,24866	,07444	,10268	,39465
Voință	4,368	,037	4,051	2027	,000	,70730	,17459	,36490	1,04970
			4,082	1979,077	,000	,70730	,17329	,36745	1,04715
Stima de sine	19,830	,000	-,041	2027	,967	-,00896	,21633	-,43321	,41529
			-,042	2018,350	,966	-,00896	,21262	-,42593	,40801
S.v. scop	1,413	,235	-1,396	2027	,163	-,43214	,30950	-1,03910	,17483
			-1,401	1956,400	,161	-,43214	,30835	-1,03687	,17259
S.v. proces	2,186	,139	-,663	2027	,507	-,20071	,30259	-,79413	,39271
			-,661	1900,913	,509	-,20071	,30375	-,79644	,39502
S. v. rezultat	,199	,656	-1,777	2027	,076	-,46162	,25982	-,97115	,04792
			-1,774	1920,202	,076	-,46162	,26018	-,97188	,04865
S.v. L. c. Eu	,004	,948	-,538	2027	,590	-,11624	,21586	-,53957	,30710
			-,539	1934,169	,590	-,11624	,21576	-,53939	,30692
S.v. L. c. Viața	,865	,352	-,168	2027	,866	-,05199	,30879	-,65757	,55359
			-,169	1944,162	,866	-,05199	,30821	-,65645	,55247
Orientările Sferei Vieții	,200	,655	,008	2027	,994	,00618	,82009	-1,60213	1,61449
			,008	1920,549	,994	,00618	,82121	-1,60437	1,61673
Adaptabilitate psihologică	6,642	,010	-1,022	2027	,307	-,08781	,08596	-,25639	,08077
			-1,014	1872,531	,311	-,08781	,08658	-,25762	,08199

Adaptabilitate emoțională	1,648	,199	-1,060	2027	,289	-,21455	,20246	-,61160	,18250
			-1,065	1962,272	,287	-,21455	,20153	-,60977	,18068
Independența	,025	,874	1,662	2027	,097	,40985	,24659	-,07375	,89344
			1,660	1921,377	,097	,40985	,24690	-,07437	,89406

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale după factorul anul de studii (I-III)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale după factorul profilul studiilor (umanist – real)

Tabelul A 4.9. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul profilul studiilor (umanist – real)

Factori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	umanist	889	137,0337	24,70992	,82874
	real	424	132,8632	25,76765	1,25139
Dezadaptabilitate	umanist	889	81,8481	30,21519	1,01338
	real	424	84,9741	27,82445	1,35127
Mitomanie 1	umanist	889	15,5759	5,43627	,18233
	real	424	15,4906	5,23716	,25434
Mitomanie 2	umanist	889	15,1339	4,04327	,13561
	real	424	14,7429	4,28891	,20829
Acceptare de sine	umanist	889	45,1755	10,32614	,34633
	real	424	43,9458	10,84598	,52673
Neacceptare de sine	umanist	889	14,0225	7,47018	,25054
	real	424	15,1651	7,45458	,36203
Acceptarea celorlalți	umanist	889	25,1091	5,06983	,17004
	real	424	24,2476	5,73839	,27868
Neacceptarea celorlalți	umanist	889	18,4769	6,47916	,21730
	real	424	18,4929	6,37148	,30943
Confort emoțional	umanist	889	23,2655	5,63725	,18907
	real	424	23,3019	5,52650	,26839
Disconfort emoțional	umanist	889	16,5399	8,63165	,28950
	real	424	17,2406	8,08575	,39268
Control intern	umanist	889	54,2598	10,15272	,34051
	real	424	52,2736	10,10773	,49087
Control extern	umanist	889	19,3768	9,40066	,31529
	real	424	20,3137	8,92354	,43337
Dominare	umanist	889	9,7930	3,76654	,12633
	real	424	9,6415	3,48503	,16925
Supunere	umanist	889	16,9944	6,05669	,20313
	real	424	17,2217	5,93168	,28807
Evitarea	umanist	889	13,8841	5,22350	,17519

problemelor	real	424	14,3821	5,09672	,24752
-------------	------	-----	---------	---------	--------

Tabelul A 4.10. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Adaptabilitate	3,317	,069	2,820	1311	,005	4,17054	1,47881	1,26945	7,07163
			2,779	801,932	,006	4,17054	1,50093	1,22432	7,11675
Inadaptabilitate / Dezadaptare	4,882	,027	-1,798	1311	,072	-3,12591	1,73902	-6,53748	,28566
			-1,851	897,393	,065	-3,12591	1,68905	-6,44086	,18904
Mitomanie 1	1,551	,213	,269	1311	,788	,08536	,31710	-,53673	,70745
			,273	861,136	,785	,08536	,31294	-,52885	,69958
Mitomanie 2	3,054	,081	1,606	1311	,108	,39093	,24341	-,08657	,86844
			1,573	789,986	,116	,39093	,24854	-,09695	,87881
Acceptare de sine	3,368	,067	1,985	1311	,047	1,22972	,61951	,01438	2,44507
			1,951	796,854	,051	1,22972	,63038	-,00769	2,46713
Neacceptare de sine	,009	,923	-2,593	1311	,010	-1,14260	,44059	-2,00694	-,27825
			-2,595	834,074	,010	-1,14260	,44027	-2,00676	-,27844
Acceptarea celorlalți	13,142	,000	2,757	1311	,006	,86147	,31250	,24842	1,47452
			2,639	747,243	,008	,86147	,32646	,22058	1,50236
Neacceptarea celorlalți	,071	,790	-,042	1311	,966	-,01598	,38036	-,76217	,73020
			-,042	845,204	,966	-,01598	,37811	-,75812	,72616
Confort emoțional	,310	,577	-,110	1311	,912	-,03642	,33061	-,68501	,61217
			-,111	847,568	,912	-,03642	,32830	-,68079	,60795
Disconfort emoțional	4,058	,044	-1,403	1311	,161	-,70063	,49927	-1,68009	,27882
			-1,436	883,453	,151	-,70063	,48786	-1,65813	,25686
Control intern	,003	,955	3,320	1311	,001	1,98626	,59836	,81242	3,16010
			3,325	835,844	,001	1,98626	,59742	,81365	3,15887
Control extern	1,853	,174	-1,716	1311	,086	-,93685	,54590	-2,00778	,13408
			-1,748	872,819	,081	-,93685	,53592	-1,98870	,11499
Dominare	2,637	,105	,698	1311	,485	,15152	,21708	-,27434	,57738
			,717	893,499	,473	,15152	,21119	-,26298	,56601
Supunere	1,046	,307	-,640	1311	,522	-,22732	,35510	-,92395	,46931
			-,645	848,349	,519	-,22732	,35249	-,91917	,46453
Evitarea problemelor	,758	,384	-1,628	1311	,104	-,49794	,30590	-1,09804	,10216
			-1,642	851,212	,101	-,49794	,30324	-1,09313	,09726

Tabelul A 4.11. Diferențele dintre medii în funcție de factorul profilul studiilor pentru dimensiunile personalității

Factori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
---------	-----------------------	------------------------	---------------------	---------------------	----------------------

Extraversiune / Introversiune	umanist	889	12,3363	3,55973	,11939
	real	424	12,1958	3,39961	,16510
Neurotism	umanist	889	13,5557	4,54030	,15228
	real	424	13,4363	4,22037	,20496
Sinceritate	umanist	889	3,7413	1,68743	,05659
	real	424	3,8302	1,69255	,08220
Inițierea contactelor sociale	umanist	889	18,6569	3,63856	,12203
	real	424	18,1792	3,21506	,15614
Curajul social	umanist	889	20,3645	4,24581	,14240
	real	424	20,3255	4,03211	,19582
Încredere în sine	umanist	889	23,9336	3,34824	,11230
	real	424	23,7052	3,39801	,16502
Aprecierea emoțiilor	umanist	889	39,0787	5,38835	,18072
	real	424	37,7642	5,07402	,24642
Controlul emoțiilor	umanist	889	41,1676	5,43864	,18241
	real	424	39,9717	5,57639	,27081
Utilizarea emoțiilor	umanist	889	41,1687	5,39840	,18106
	real	424	39,8538	5,66123	,27493
Inteligența emoțională	umanist	889	121,4859	14,22376	,47705
	real	424	117,4575	14,79899	,71870
Adaptabilitatea / flexibilitatea	umanist	889	31,3465	5,36666	,17999
	real	424	31,8986	5,35603	,26011
Locul controlului	umanist	889	64,8616	12,94644	,43421
	real	424	63,9623	12,91849	,62738
Afirmarea de sine	umanist	889	70,9325	13,85055	,46453
	real	424	69,0873	13,83863	,67206
Motivație succes	umanist	889	13,0675	3,09787	,10390
	real	424	12,8208	3,16615	,15376
Optimism	umanist	889	11,3465	2,47357	,08296
	real	424	10,9906	2,39876	,11649
Sociabilitate	umanist	889	12,1665	1,72989	,05802
	real	424	11,9458	1,60801	,07809
Voință	umanist	889	19,5489	3,98168	,13354
	real	424	18,7005	3,89488	,18915
Stima de sine	umanist	889	29,3228	4,96160	,16641
	real	424	28,9245	4,46832	,21700
S.v. scop	umanist	889	30,1395	7,09132	,23784
	real	424	28,8042	6,91330	,33574
S.v. proces	umanist	889	30,0922	6,81665	,22862
	real	424	29,6769	6,78629	,32957
S. v. rezultat	umanist	889	24,8335	5,86382	,19667
	real	424	24,1368	5,60228	,27207
S.v. L. c. Eu	umanist	889	20,2958	4,85316	,16277

	real	424	19,7429	4,70978	,22873
S.v. L. c. Viața	umanist	889	29,1710	6,95902	,23340
	real	424	28,1698	6,82953	,33167
Orientările Sferei Vieții	umanist	889	98,2621	18,58884	,62345
	real	424	95,5094	18,30139	,88879
Adaptabilitate psihologică	umanist	889	4,1294	2,08980	,07009
	real	424	3,8821	1,87310	,09097
Adaptabilitate emoțională	umanist	889	10,2970	4,60777	,15454
	real	424	10,5047	4,59571	,22319
Independența	umanist	889	26,9854	5,60755	,18807
	real	424	27,1792	5,16590	,25088

Tabelul A 4.12. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	,603	,438	,679	1311	,497	,14058	,20709	-,26569	,54685
			,690	868,000	,490	,14058	,20374	-,25931	,54047
Neurotism	4,936	,026	,456	1311	,649	,11936	,26202	-,39467	,63339
			,467	889,732	,640	,11936	,25534	-,38177	,62049
Sinceritate	,026	,872	-,892	1311	,373	-,08891	,09969	-,28447	,10666
			-,891	830,237	,373	-,08891	,09980	-,28479	,10698
Inițierea contactelor sociale	8,110	,004	2,307	1311	,021	,47767	,20701	,07156	,88379
			2,410	931,977	,016	,47767	,19817	,08876	,86658
Curajul social	2,101	,147	,158	1311	,874	,03898	,24659	-,44477	,52273
			,161	872,466	,872	,03898	,24212	-,43622	,51419
Încredere în sine	,513	,474	1,150	1311	,250	,22844	,19857	-,16110	,61798
			1,144	821,546	,253	,22844	,19961	-,16335	,62024
Aprecierea emoțiilor	,768	,381	4,211	1311	,000	1,31459	,31215	,70221	1,92697
			4,302	879,240	,000	1,31459	,30558	,71483	1,91434
Controlul emoțiilor	1,027	,311	3,695	1311	,000	1,19591	,32363	,56101	1,83080
			3,663	814,054	,000	1,19591	,32651	,55500	1,83682
Utilizarea emoțiilor	1,322	,250	4,062	1311	,000	1,31496	,32370	,67993	1,94998
			3,994	797,962	,000	1,31496	,32920	,66876	1,96115
Inteligența emoțională	1,092	,296	4,736	1311	,000	4,02839	,85059	2,35973	5,69705
			4,670	803,544	,000	4,02839	,86262	2,33514	5,72164
Adaptabilitatea / flexibilitatea	,020	,886	-1,744	1311	,081	-,55213	,31654	-1,17310	,06885
			-1,746	833,992	,081	-,55213	,31632	-1,17300	,06874
Locul controlului	,800	,371	1,178	1311	,239	,89938	,76357	-,59857	2,39732
			1,179	834,127	,239	,89938	,76298	-,59821	2,39697
Afirmarea de	,692	,406	2,258	1311	,024	1,84524	,81723	,24202	3,44847

sine			2,259	833,151	,024	1,84524	,81698	,24166	3,44883
Motivație succes	1,120	,290	1,340	1311	,181	,24674	,18415	-,11452	,60799
			1,330	816,387	,184	,24674	,18557	-,11752	,61100
Optimism	1,219	,270	2,462	1311	,014	,35589	,14458	,07226	,63952
			2,488	855,977	,013	,35589	,14302	,07519	,63659
Sociabilitate	6,248	,013	2,211	1311	,027	,22072	,09983	,02487	,41658
			2,269	889,724	,024	,22072	,09729	,02979	,41166
Voință	,343	,558	3,636	1311	,000	,84846	,23336	,39066	1,30625
			3,664	849,259	,000	,84846	,23154	,39400	1,30292
Stima de sine	3,091	,079	1,404	1311	,161	,39831	,28377	-,15838	,95499
			1,457	915,900	,146	,39831	,27346	-,13838	,93499
S.v. scop	,896	,344	3,216	1311	,001	1,33524	,41517	,52077	2,14970
			3,245	851,873	,001	1,33524	,41144	,52767	2,14280
S.v. proces	,070	,791	1,034	1311	,301	,41535	,40174	-,37277	1,20348
			1,036	835,861	,301	,41535	,40111	-,37194	1,20264
S. v. rezultat	1,744	,187	2,042	1311	,041	,69673	,34118	,02741	1,36604
			2,075	867,687	,038	,69673	,33571	,03783	1,35562
S.v. L. c. Eu	2,080	,150	1,949	1311	,052	,55291	,28373	-,00370	1,10953
			1,970	855,414	,049	,55291	,28073	,00191	1,10392
S.v. L. c. Viața	,573	,449	2,452	1311	,014	1,00117	,40827	,20023	1,80210
			2,469	846,755	,014	1,00117	,40556	,20514	1,79719
Orientările Sferei Vieții	1,643	,200	2,522	1311	,012	2,75266	1,09167	,61105	4,89426
			2,535	844,305	,011	2,75266	1,08565	,62176	4,88356
Adaptabilitate psihologică	7,236	,007	2,072	1311	,038	,24728	,11936	,01312	,48145
			2,153	919,894	,032	,24728	,11484	,02191	,47265
Adaptabilitate emoțională	,278	,598	-,765	1311	,445	-,20775	,27172	-,74081	,32530
			-,765	834,473	,444	-,20775	,27147	-,74060	,32509
Independența	1,816	,178	-,601	1311	,548	-,19387	,32278	-,82708	,43935
			-,618	897,069	,537	-,19387	,31355	-,80924	,42150

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *profilul studiilor* (umanist-sportiv; real-sportiv)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul de finanțare a studiilor* (buget-contract)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19-20)

Tabelul A 4.13. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *vârstă* (14-15 / 19-20)

Factori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	14-15 ani	167	126,7964	28,07424	2,17245

	19-20 ani	213	135,6197	26,75819	1,83344
Dezadaptabilitate	14-15 ani	167	84,0539	26,78254	2,07249
	19-20 ani	213	82,5399	28,89595	1,97992
Mitomanie 1	14-15 ani	167	14,7365	5,32465	,41203
	19-20 ani	213	15,3803	5,42539	,37174
Mitomanie 2	14-15 ani	167	14,1138	4,13976	,32034
	19-20 ani	213	15,4272	3,94187	,27009
Acceptare de sine	14-15 ani	167	41,0479	11,81474	,91425
	19-20 ani	213	44,5399	10,88943	,74613
Neacceptare de sine	14-15 ani	167	15,3952	7,25853	,56168
	19-20 ani	213	14,3427	7,31759	,50139
Acceptarea celorlalți	14-15 ani	167	23,3473	5,74973	,44493
	19-20 ani	213	24,6808	5,38003	,36863
Neacceptarea celorlalți	14-15 ani	167	17,6766	6,34383	,49090
	19-20 ani	213	18,6854	6,60186	,45235
Confort emoțional	14-15 ani	167	22,1796	5,73334	,44366
	19-20 ani	213	23,6714	5,55292	,38048
Disconfort emoțional	14-15 ani	167	16,7425	8,23595	,63732
	19-20 ani	213	16,4883	8,54986	,58583
Control intern	14-15 ani	167	49,8862	12,03680	,93144
	19-20 ani	213	53,0047	11,22896	,76940
Control extern	14-15 ani	167	19,5210	8,93271	,69123
	19-20 ani	213	19,3380	8,92148	,61129
Dominare	14-15 ani	167	9,0898	3,84618	,29763
	19-20 ani	213	9,5822	3,81272	,26124
Supunere	14-15 ani	167	17,3892	5,42734	,41998
	19-20 ani	213	16,9390	6,02519	,41284
Evitarea problemelor	14-15 ani	167	14,4671	5,26386	,40733
	19-20 ani	213	14,2723	5,25941	,36037

Tabelul A 4.14. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Adaptabilitate	,153	,696	-3,122	378	,002	-8,82331	2,82621	-14,38038	-3,26624
			-3,104	348,318					
Dezadaptabilitate	2,413	,121	,523	378	,601	1,51399	2,89273	-4,17387	7,20184
			,528	367,551					
Mitomanie 1	,049	,825	-1,157	378	,248	-,64375	,55621	-1,73740	,44990
			-1,160	359,645					
Mitomanie 2	,306	,580	-3,153	378	,002	-1,31346	,41653	-2,13246	-,49445

			-3,135	348,140	,002	-1,31346	,41901	-2,13757	-,48935
Acceptare de sine	1,063	,303	-2,989	378	,003	-3,49200	1,16847	-5,78952	-1,19448
			-2,959	341,977	,003	-3,49200	1,18007	-5,81311	-1,17089
Neacceptare de sine	,003	,956	1,397	378	,163	1,05249	,75366	-,42940	2,53437
			1,398	357,976	,163	1,05249	,75292	-,42821	2,53318
Acceptarea celorlalți	,004	,948	-2,326	378	,021	-1,33345	,57316	-2,46043	-,20646
			-2,308	344,875	,022	-1,33345	,57780	-2,46990	-,19699
Neacceptarea celorlalți	,279	,598	-1,504	378	,133	-1,00880	,67077	-2,32771	,31012
			-1,511	362,782	,132	-1,00880	,66754	-2,32153	,30393
Confort emoțional	,002	,962	-2,562	378	,011	-1,49172	,58220	-2,63648	-,34696
			-2,552	351,213	,011	-1,49172	,58446	-2,64121	-,34223
Disconfort emoțional	,319	,573	,292	378	,770	,25425	,86960	-1,45560	1,96410
			,294	362,429	,769	,25425	,86566	-1,44809	1,95660
Control intern	,493	,483	-2,603	378	,010	-3,11847	1,19799	-5,47402	-,76291
			-2,581	344,302	,010	-3,11847	1,20812	-5,49468	-,74225
Control extern	,399	,528	,198	378	,843	,18293	,92262	-1,63117	1,99703
			,198	356,461	,843	,18293	,92276	-1,63180	1,99766
Dominare	,079	,779	-1,245	378	,214	-,49234	,39560	-1,27019	,28551
			-1,243	355,222	,215	-,49234	,39602	-1,27117	,28649
Supunere	2,364	,125	,755	378	,451	,45025	,59640	-,72243	1,62294
			,765	370,746	,445	,45025	,58891	-,70778	1,60828
Evitarea problemelor	,025	,874	,358	378	,720	,19477	,54380	-,87449	1,26402
			,358	356,529	,720	,19477	,54386	-,87481	1,26434

Tabelul A 4.15. Diferențele dintre medii în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20) pentru dimensiunile personalității

Factori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	14-15 ani	167	13,2874	3,24335	,25098
	19-20 ani	213	12,0704	3,44905	,23633
Neurotism	14-15 ani	167	12,9521	4,39853	,34037
	19-20 ani	213	13,5211	4,14089	,28373
Sinceritate	14-15 ani	167	4,0120	1,76645	,13669
	19-20 ani	213	3,8545	1,68580	,11551
Inițierea contactelor sociale	14-15 ani	167	18,1437	3,11095	,24073
	19-20 ani	213	18,5869	3,29640	,22587
Curajul social	14-15 ani	167	20,3174	3,99863	,30942
	19-20 ani	213	20,3192	3,98126	,27279
Încredere în sine	14-15 ani	167	23,8204	3,57081	,27632
	19-20 ani	213	24,0188	3,28513	,22509
Aprecierea emoțiilor	14-15 ani	167	37,4611	5,75164	,44507
	19-20 ani	213	38,5775	5,48410	,37576
Controlul	14-15 ani	167	39,1018	6,57820	,50904

emoțiilor	19-20 ani	213	40,7512	5,64342	,38668
Utilizarea emoțiilor	14-15 ani	167	38,8503	6,40748	,49583
	19-20 ani	213	40,5634	5,41504	,37103
Inteligența emoțională	14-15 ani	167	115,5269	16,93212	1,31025
	19-20 ani	213	119,8920	14,74508	1,01032
Adaptabilitatea / flexibilitatea	14-15 ani	167	31,0299	5,41687	,41917
	19-20 ani	213	31,4272	5,44878	,37334
Locul controlului	14-15 ani	167	63,7425	12,98422	1,00475
	19-20 ani	213	64,9061	12,46658	,85420
Afirmarea de sine	14-15 ani	167	68,4611	13,57964	1,05082
	19-20 ani	213	68,8263	13,64070	,93465
Motivație succes	14-15 ani	167	12,3832	3,33787	,25829
	19-20 ani	213	13,1080	3,03635	,20805
Optimism	14-15 ani	167	10,6048	2,41221	,18666
	19-20 ani	213	11,4977	2,46221	,16871
Sociabilitate	14-15 ani	167	12,2275	1,61199	,12474
	19-20 ani	213	12,0657	1,67259	,11460
Voință	14-15 ani	167	18,8683	4,08723	,31628
	19-20 ani	213	19,4178	4,05959	,27816
Stima de sine	14-15 ani	167	28,4132	5,18599	,40130
	19-20 ani	213	29,7371	4,82000	,33026
S.v. scop	14-15 ani	167	28,1317	6,36496	,49254
	19-20 ani	213	30,1174	6,79139	,46534
S.v. proces	14-15 ani	167	28,3713	6,60092	,51079
	19-20 ani	213	30,1925	6,53261	,44761
S. v. rezultat	14-15 ani	167	23,6228	6,17283	,47767
	19-20 ani	213	24,8028	5,66507	,38816
S.v. L. c. Eu	14-15 ani	167	19,9880	4,60747	,35654
	19-20 ani	213	20,3568	4,52815	,31026
S.v. L. c. Viața	14-15 ani	167	26,9701	6,98486	,54050
	19-20 ani	213	29,0423	6,67600	,45743
Orientările Sferei Vieții	14-15 ani	167	93,5689	17,34605	1,34228
	19-20 ani	213	97,8216	17,49572	1,19879
Adaptabilitate psihologică	14-15 ani	167	3,9102	1,64583	,12736
	19-20 ani	213	4,0657	2,16433	,14830
Adaptabilitate emoțională	14-15 ani	167	10,7425	4,68266	,36235
	19-20 ani	213	10,2676	4,27131	,29267
Independența	14-15 ani	167	28,0599	5,30821	,41076
	19-20 ani	213	26,8122	5,04718	,34583

Tabelul A 4.16. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul vârstă (14-15 / 19-20)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	,284	,594	3,504	378	,001	1,21700	,34731	,53410	1,89990
			3,530	365,734					
Neurotism	,568	,452	-1,294	378	,197	-,56903	,43989	-1,43396	,29590
			-1,284	346,026					
Sinceritate	,534	,465	,885	378	,377	,15752	,17795	-,19238	,50741
			,880	348,553					
Inițierea contactelor sociale	2,897	,090	-1,333	378	,183	-,44314	,33243	-1,09678	,21050
			-1,342	365,262					
Curajul social	,027	,870	-0,005	378	,996	-,00188	,41228	-,81254	,80877
			-0,005	355,951					
Încredere în sine	1,418	,234	-0,562	378	,574	-,19842	,35282	-,89215	,49531
			-0,557	341,621					
Aprecierea emoțiilor	,029	,865	-1,928	378	,055	-1,11639	,57913	-2,25511	,02234
			-1,917	348,388					
Controlul emoțiilor	2,178	,141	-2,628	378	,009	-1,64938	,62756	-2,88332	-,41544
			-2,580	327,471					
Utilizarea emoțiilor	2,473	,117	-2,823	378	,005	-1,71308	,60687	-2,90635	-,51981
			-2,766	324,330					
Inteligența emoțională	,860	,354	-2,683	378	,008	-4,36507	1,62716	-7,56450	-1,16565
			-2,638	330,576					
Adaptabilitatea / flexibilitatea	,099	,753	-0,707	378	,480	-,39729	,56173	-1,50179	,70721
			-0,708	357,619					
Locul controlului	,918	,339	-0,887	378	,376	-1,16359	1,31228	-3,74388	1,41670
			-0,882	349,653					
Afirmarea de sine	,000	,996	-0,260	378	,795	-,36521	1,40711	-3,13195	2,40152
			-0,260	357,396					
Motivație succes	3,575	,059	-2,210	378	,028	-,72475	,32788	-1,36945	-,08005
			-2,185	339,405					
Optimism	,401	,527	-3,540	378	,000	-,89286	,25223	-1,38882	-,39691
			-3,549	359,917					
Sociabilitate	,657	,418	,951	378	,342	,16182	,17015	-,17275	,49638
			,955	362,356					
Voință	,006	,940	-1,306	378	,192	-,54958	,42085	-1,37707	,27792
			-1,305	355,548					
Stima de sine	,979	,323	-2,570	378	,011	-1,32392	,51514	-2,33681	-,31102
			-2,547	343,592					
S.v. scop	1,595	,207	-2,907	378	,004	-1,98563	,68294	-3,32847	-,64280
			-2,930	366,167					
S.v. proces	,043	,835	-2,685	378	,008	-1,82123	,67831	-3,15496	-,48750
			-2,682	354,942					

S. v. rezultat	,439	,508	-1,937	378	,053	-1,18006	,60913	-2,37778	,01765
			-1,917	341,143	,056	-1,18006	,61550	-2,39071	,03059
S.v. L. c. Eu	,007	,933	-,782	378	,435	-,36878	,47164	-1,29615	,55858
			-,780	353,760	,436	-,36878	,47263	-1,29831	,56074
S.v. L. c. Viața	,785	,376	-2,943	378	,003	-2,07219	,70421	-3,45686	-,68752
			-2,926	348,828	,004	-2,07219	,70809	-3,46485	-,67953
Orientările Sferei Vieții	,279	,598	-2,361	378	,019	-4,25273	1,80154	-7,79504	-,71043
			-2,363	358,054	,019	-4,25273	1,79967	-7,79198	-,71349
Adaptabilitate psihologică	14,786	,000	-,770	378	,442	-,15555	,20193	-,55259	,24149
			-,796	377,670	,427	-,15555	,19548	-,53991	,22882
Adaptabilitate emoțională	1,150	,284	1,031	378	,303	,47491	,46063	-,43081	1,38062
			1,020	339,944	,309	,47491	,46578	-,44127	1,39109
Independența	,403	,526	2,338	378	,020	1,24767	,53368	,19832	2,29703
			2,324	347,874	,021	1,24767	,53696	,19159	2,30376

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Tabelul A 4.17. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Factori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	14-15 ani	167	126,7964	28,07424	2,17245
	24-25 ani	40	126,4750	31,19170	4,93184
Dezadaptabilitate	14-15 ani	167	84,0539	26,78254	2,07249
	24-25 ani	40	70,7750	33,08070	5,23052
Mitomanie 1	14-15 ani	167	14,7365	5,32465	,41203
	24-25 ani	40	13,6500	6,59662	1,04302
Mitomanie 2	14-15 ani	167	14,1138	4,13976	,32034
	24-25 ani	40	15,8250	4,24800	,67167
Acceptare de sine	14-15 ani	167	41,0479	11,81474	,91425
	24-25 ani	40	41,1750	11,91828	1,88445
Neacceptare de sine	14-15 ani	167	15,3952	7,25853	,56168
	24-25 ani	40	12,0000	7,87401	1,24499
Acceptarea celorlalți	14-15 ani	167	23,3473	5,74973	,44493
	24-25 ani	40	24,4000	6,95701	1,10000
Neacceptarea celorlalți	14-15 ani	167	17,6766	6,34383	,49090
	24-25 ani	40	15,2750	6,56716	1,03836
Confort emoțional	14-15 ani	167	22,1796	5,73334	,44366
	24-25 ani	40	21,8500	4,98999	,78899
Disconfort emoțional	14-15 ani	167	16,7425	8,23595	,63732
	24-25 ani	40	15,1750	9,70035	1,53376
Control intern	14-15 ani	167	49,8862	12,03680	,93144
	24-25 ani	40	49,0750	13,15663	2,08025

Control extern	14-15 ani	167	19,5210	8,93271	,69123
	24-25 ani	40	16,1000	8,73778	1,38156
Dominare	14-15 ani	167	9,0898	3,84618	,29763
	24-25 ani	40	7,3500	3,64832	,57685
Supunere	14-15 ani	167	17,3892	5,42734	,41998
	24-25 ani	40	15,9500	7,00897	1,10822
Evitarea problemelor	14-15 ani	167	14,4671	5,26386	,40733
	24-25 ani	40	11,9750	6,56521	1,03805

Tabelul A 4.18. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Adaptabilitate	,275	,600	,064	205	,949	,32141	5,05102	-9,63721	10,28002
			,060	55,116	,953	,32141	5,38912	-10,47812	11,12093
Dezadaptabilitate	3,299	,071	2,685	205	,008	13,27889	4,94475	3,52981	23,02797
			2,360	51,907	,022	13,27889	5,62615	1,98871	24,56907
Mitomanie 1	2,275	,133	1,104	205	,271	1,08653	,98385	-,85324	3,02629
			,969	51,826	,337	1,08653	1,12145	-1,16401	3,33707
Mitomanie 2	,001	,980	-2,336	205	,020	-1,71123	,73240	-3,15523	-,26722
			-2,300	58,055	,025	-1,71123	,74415	-3,20077	-,22168
Acceptare de sine	,180	,672	-,061	205	,951	-,12710	2,08328	-4,23449	3,98030
			-,061	58,755	,952	-,12710	2,09452	-4,31858	4,06438
Neacceptare de sine	,264	,608	2,614	205	,010	3,39521	1,29906	,83398	5,95644
			2,486	55,947	,016	3,39521	1,36583	,65907	6,13135
Acceptarea celorlalți	3,145	,078	-,997	205	,320	-1,05269	1,05588	-3,13447	1,02908
			-,887	52,475	,379	-1,05269	1,18658	-3,43322	1,32783
Neacceptarea celorlalți	,016	,901	2,136	205	,034	2,40165	1,12432	,18494	4,61835
			2,091	57,705	,041	2,40165	1,14855	,10232	4,70097
Confort emoțional	,399	,528	,334	205	,738	,32964	,98571	-1,61378	2,27307
			,364	66,012	,717	,32964	,90517	-1,47758	2,13687
Disconfort emoțional	2,026	,156	1,043	205	,298	1,56751	1,50226	-1,39435	4,52938
			,944	53,257	,350	1,56751	1,66090	-1,76346	4,89849
Control intern	,920	,339	,376	205	,707	,81123	2,15778	-3,44305	5,06551
			,356	55,679	,723	,81123	2,27925	-3,75524	5,37770
Control extern	,000	,986	2,185	205	,030	3,42096	1,56599	,33344	6,50847
			2,214	60,085	,031	3,42096	1,54484	,33091	6,51100
Dominare	,002	,963	2,595	205	,010	1,73982	,67057	,41772	3,06192
			2,680	61,504	,009	1,73982	,64911	,44207	3,03757
Supunere	8,851	,003	1,419	205	,157	1,43922	1,01427	-,56052	3,43896
			1,214	50,761	,230	1,43922	1,18513	-,94029	3,81873

Evitarea problemelor	3,857	,051	2,558	205	,011	2,49207	,97436	,57102	4,41311
			2,235	51,647	,030	2,49207	1,11511	,25407	4,73006

Tabelul A 4.19. Diferențele dintre medii în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25) pentru dimensiunile personalității

Factori	Vârstă	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	14-15 ani	167	13,2874	3,24335	,25098
	24-25 ani	40	11,8000	3,85773	,60996
Neurotism	14-15 ani	167	12,9521	4,39853	,34037
	24-25 ani	40	13,3250	4,84312	,76576
Sinceritate	14-15 ani	167	4,0120	1,76645	,13669
	24-25 ani	40	4,2250	1,87408	,29632
Inițierea contactelor sociale	14-15 ani	167	18,1437	3,11095	,24073
	24-25 ani	40	18,2750	3,27373	,51762
Curajul social	14-15 ani	167	20,3174	3,99863	,30942
	24-25 ani	40	20,2000	4,33944	,68613
Încredere în sine	14-15 ani	167	23,8204	3,57081	,27632
	24-25 ani	40	23,5000	3,69338	,58397
Aprecierea emoțiilor	14-15 ani	167	37,4611	5,75164	,44507
	24-25 ani	40	35,9500	5,41105	,85556
Controlul emoțiilor	14-15 ani	167	39,1018	6,57820	,50904
	24-25 ani	40	38,7000	6,96585	1,10140
Utilizarea emoțiilor	14-15 ani	167	38,8503	6,40748	,49583
	24-25 ani	40	38,3750	7,63490	1,20718
Inteligența emoțională	14-15 ani	167	115,5269	16,93212	1,31025
	24-25 ani	40	113,0250	18,63755	2,94686
Adaptabilitatea / flexibilitatea	14-15 ani	167	31,0299	5,41687	,41917
	24-25 ani	40	29,4000	6,02899	,95327
Locul controlului	14-15 ani	167	63,7425	12,98422	1,00475
	24-25 ani	40	64,2500	13,51874	2,13750
Afirmarea de sine	14-15 ani	167	68,4611	13,57964	1,05082
	24-25 ani	40	63,1500	16,56928	2,61983
Motivație succes	14-15 ani	167	12,3832	3,33787	,25829
	24-25 ani	40	12,7750	3,58406	,56669
Optimism	14-15 ani	167	10,6048	2,41221	,18666
	24-25 ani	40	10,7500	2,46774	,39018
Sociabilitate	14-15 ani	167	12,2275	1,61199	,12474
	24-25 ani	40	11,6250	1,76414	,27893
Voință	14-15 ani	167	18,8683	4,08723	,31628
	24-25 ani	40	19,2250	3,91242	,61861
Stima de sine	14-15 ani	167	28,4132	5,18599	,40130
	24-25 ani	40	28,8000	5,12010	,80956

S.v. scop	14-15 ani	167	28,1317	6,36496	,49254
	24-25 ani	40	31,3500	6,85210	1,08341
S.v. proces	14-15 ani	167	28,3713	6,60092	,51079
	24-25 ani	40	31,5000	6,74442	1,06639
S. v. rezultat	14-15 ani	167	23,6228	6,17283	,47767
	24-25 ani	40	26,2500	5,66931	,89640
S.v. L. c. Eu	14-15 ani	167	19,9880	4,60747	,35654
	24-25 ani	40	20,8000	4,68057	,74006
S.v. L. c. Viața	14-15 ani	167	26,9701	6,98486	,54050
	24-25 ani	40	31,3750	6,29076	,99466
Orientările Sferei Vieții	14-15 ani	167	93,5689	17,34605	1,34228
	24-25 ani	40	102,5750	18,86101	2,98219
Adaptabilitate psihologică	14-15 ani	167	3,9102	1,64583	,12736
	24-25 ani	40	4,1500	2,39176	,37817
Adaptabilitate emoțională	14-15 ani	167	10,7425	4,68266	,36235
	24-25 ani	40	10,7750	4,48638	,70936
Independența	14-15 ani	167	28,0599	5,30821	,41076
	24-25 ani	40	25,5000	5,50524	,87046

Tabelul A 4.20. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul vârstă (14-15 / 24-25)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	2,040	,155	2,508	205	,013	1,48743	,59304	,31819	2,65666
			2,255	52,967	,028	1,48743	,65958	,16446	2,81039
Neurotism	,611	,435	-4,72	205	,637	-,37290	,78978	-1,93003	1,18423
			-,445	55,424	,658	-,37290	,83800	-2,05201	1,30620
Sinceritate	,147	,702	-,677	205	,499	-,21302	,31465	-,83338	,40734
			-,653	56,760	,517	-,21302	,32633	-,86654	,44049
Inițierea contactelor sociale	,181	,671	-,237	205	,813	-,13129	,55320	-1,22198	,95940
			-,230	57,068	,819	-,13129	,57086	-1,27439	1,01182
Curajul social	,086	,770	,164	205	,870	,11737	,71570	-1,29370	1,52843
			,156	55,933	,877	,11737	,75267	-1,39045	1,62518
Încredere în sine	,073	,787	,506	205	,613	,32036	,63275	-,92716	1,56788
			,496	57,738	,622	,32036	,64605	-,97297	1,61369
Aprecierea emoțiilor	,083	,773	1,509	205	,133	1,51108	1,00135	-,46320	3,48535
			1,567	61,900	,122	1,51108	,96441	-,41680	3,43896
Controlul emoțiilor	,169	,681	,343	205	,732	,40180	1,17128	-1,90750	2,71109
			,331	56,831	,742	,40180	1,21334	-2,02803	2,83162
Utilizarea emoțiilor	1,225	,270	,406	205	,686	,47530	1,17211	-1,83564	2,78624
			,364	52,915	,717	,47530	1,30504	-2,14238	3,09298

Inteligența emoțională	,403	,526	,823	205	,411	2,50195	3,04003	-3,49179	8,49568
			,776	55,435	,441	2,50195	3,22501	-3,95998	8,96388
Adaptabilitatea / flexibilitatea	,034	,855	1,672	205	,096	1,62994	,97497	-,29232	3,55220
			1,565	55,056	,123	1,62994	1,04136	-,45694	3,71682
Locul controlului	,019	,891	-,220	205	,826	-,50749	2,30386	-5,04979	4,03482
			-,215	57,479	,831	-,50749	2,36187	-5,23619	4,22122
Afirmarea de sine	,877	,350	2,125	205	,035	5,31108	2,49915	,38374	10,23842
			1,882	52,241	,065	5,31108	2,82272	-,35251	10,97466
Motivație succes	,607	,437	-,657	205	,512	-,39177	,59607	-1,56697	,78344
			-,629	56,316	,532	-,39177	,62278	-1,63919	,85565
Optimism	,009	,926	-,340	205	,734	-,14521	,42651	-,98612	,69570
			-,336	58,178	,738	-,14521	,43254	-1,01097	,72055
Sociabilitate	,770	,381	2,085	205	,038	,60254	,28905	,03265	1,17244
			1,972	55,636	,054	,60254	,30556	-,00965	1,21474
Voință	,000	,999	-,500	205	,618	-,35674	,71374	-1,76395	1,05048
			-,513	61,074	,609	-,35674	,69477	-1,74599	1,03251
Stima de sine	,321	,572	-,425	205	,671	-,38683	,91072	-2,18240	1,40875
			-,428	59,675	,670	-,38683	,90356	-2,19443	1,42078
S.v. scop	,832	,363	-2,830	205	,005	-3,21826	1,13726	-5,46049	-,97603
			-2,704	56,222	,009	-3,21826	1,19011	-5,60214	-,83439
S.v. proces	,404	,526	-2,681	205	,008	-3,12874	1,16684	-5,42928	-,82821
			-2,646	58,229	,010	-3,12874	1,18241	-5,49539	-,76209
S. v. rezultat	,800	,372	-2,455	205	,015	-2,62725	1,07033	-4,73751	-,51698
			-2,587	63,098	,012	-2,62725	1,01572	-4,65694	-,59755
S.v. L. c. Eu	,002	,967	-,998	205	,319	-,81198	,81354	-2,41595	,79199
			-,988	58,465	,327	-,81198	,82147	-2,45605	,83209
S.v. L. c. Viața	,597	,441	-3,649	205	,000	-4,40494	1,20728	-6,78522	-2,02466
			-3,891	64,120	,000	-4,40494	1,13203	-6,66635	-2,14353
Orientările Sferei Vieții	1,252	,265	-2,900	205	,004	-9,00614	3,10600	-15,12993	-2,88234
			-2,754	55,864	,008	-9,00614	3,27034	-15,55778	-2,45450
Adaptabilitate psihologică	9,920	,002	-,752	205	,453	-,23982	,31890	-,86855	,38891
			-,601	48,203	,551	-,23982	,39904	-1,04206	,56242
Adaptabilitate emoțională	,125	,724	-,040	205	,968	-,03249	,81785	-1,64495	1,57998
			-,041	61,032	,968	-,03249	,79655	-1,62527	1,56030
Independența	,049	,825	2,720	205	,007	2,55988	,94112	,70436	4,41540
			2,660	57,632	,010	2,55988	,96251	,63295	4,48681

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul starea familială (căsătorit-necăsătorit)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul angajarea în câmpul muncii (da-nu)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *venitul personal* (salariu sau altă remunerare)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*

Tabelul A 4.21. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*

Factori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	9-10	388	138,8041	24,03212	1,22005
	6-7	340	128,1088	26,92648	1,46029
Dezadaptabilitate	9-10	388	76,0799	29,00336	1,47242
	6-7	340	87,8441	27,29597	1,48033
Mitomanie 1	9-10	388	15,7320	5,34595	,27140
	6-7	340	14,9706	5,18214	,28104
Mitomanie 2	9-10	388	15,3015	3,79709	,19277
	6-7	340	14,3206	4,39430	,23831
Acceptare de sine	9-10	388	45,7577	10,53151	,53466
	6-7	340	41,4441	10,88014	,59006
Neacceptare de sine	9-10	388	13,0284	7,66628	,38920
	6-7	340	15,9500	6,71329	,36408
Acceptarea celorlalți	9-10	388	24,7552	5,09591	,25871
	6-7	340	23,9882	5,80407	,31477
Neacceptarea celorlalți	9-10	388	17,9278	6,26915	,31827
	6-7	340	18,3618	6,22406	,33755
Confort emoțional	9-10	388	22,9897	5,45689	,27703
	6-7	340	23,0765	5,34089	,28965
Disconfort emoțional	9-10	388	15,4356	8,32347	,42256
	6-7	340	17,4676	8,06073	,43715
Control intern	9-10	388	55,2603	9,96696	,50600
	6-7	340	50,4059	11,02558	,59795
Control extern	9-10	388	17,2887	9,11932	,46296
	6-7	340	20,5882	8,41448	,45634
Dominare	9-10	388	10,7784	3,47934	,17664
	6-7	340	8,9882	3,49629	,18961
Supunere	9-10	388	16,0361	5,69317	,28903
	6-7	340	17,5765	5,68987	,30858
Evitarea problemelor	9-10	388	12,9974	4,83340	,24538
	6-7	340	15,0706	6,10535	,33111

Tabelul A 4.22. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Adaptabilitate	5,982
			5,621	685,051	,000	10,69530	1,90288	6,95911	14,43149
Dezadaptabilitate	3,011	,083	-5,612	726	,000	-11,76422	2,09629	-15,87974	-7,64871
			-5,634	722,294	,000	-11,76422	2,08792	-15,86334	-7,66510
Mitomanie 1	,998	,318	1,945	726	,052	,76137	,39150	-,00723	1,52997
			1,949	718,635	,052	,76137	,39069	-,00567	1,52841
Mitomanie 2	7,142	,008	3,231	726	,001	,98096	,30360	,38493	1,57699
			3,200	674,715	,001	,98096	,30652	,37911	1,58280
Acceptare de sine	,405	,524	5,429	726	,000	4,31361	,79455	2,75373	5,87350
			5,417	706,814	,000	4,31361	,79626	2,75030	5,87693
Neacceptare de sine	12,629	,000	-5,435	726	,000	-2,92165	,53761	-3,97710	-1,86620
			-5,482	726,000	,000	-2,92165	,53294	-3,96794	-1,87536
Acceptarea celorlalți	8,573	,004	1,898	726	,058	,76692	,40398	-,02618	1,56002
			1,882	679,911	,060	,76692	,40744	-,03308	1,56691
Neacceptarea celorlalți	,080	,778	-,935	726	,350	-,43393	,46415	-1,34517	,47731
			-,935	714,807	,350	-,43393	,46393	-1,34476	,47690
Confort emoțional	,015	,903	-,216	726	,829	-,08678	,40137	-,87477	,70121
			-,217	717,184	,829	-,08678	,40080	-,87367	,70011
Disconfort emoțional	,632	,427	-3,335	726	,001	-2,03208	,60929	-3,22825	-,83591
			-3,342	718,772	,001	-2,03208	,60800	-3,22574	-,83842
Control intern	3,115	,078	6,239	726	,000	4,85443	,77812	3,32679	6,38206
			6,197	688,901	,000	4,85443	,78331	3,31647	6,39238
Control extern	2,309	,129	-5,049	726	,000	-3,29958	,65352	-4,58258	-2,01657
			-5,076	724,056	,000	-3,29958	,65006	-4,57581	-2,02334
Dominare	,049	,824	6,910	726	,000	1,79012	,25906	1,28153	2,29871
			6,908	712,589	,000	1,79012	,25914	1,28135	2,29888
Supunere	,089	,765	-3,643	726	,000	-1,54039	,42281	-2,37047	-,71031
			-3,643	713,611	,000	-1,54039	,42280	-2,37046	-,71032
Evitarea problemelor	3,015	,083	-5,107	726	,000	-2,07317	,40592	-2,87009	-1,27624
			-5,030	643,570	,000	-2,07317	,41212	-2,88243	-1,26390

Tabelul A 4.23. Diferențele dintre medii în funcție de factorul reușita academică pentru dimensiunile personalității

Factori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	9-10	388	12,5155	3,50301	,17784
	6-7	340	12,7500	3,12934	,16971
Neurotism	9-10	388	12,6546	4,68538	,23786
	6-7	340	12,8147	4,00196	,21704

Sinceritate	9-10	388	3,8789	1,72181	,08741
	6-7	340	3,9206	1,71996	,09328
Inițierea contactelor sociale	9-10	388	19,2062	3,64139	,18486
	6-7	340	17,9441	3,18548	,17276
Curajul social	9-10	388	21,2784	4,33957	,22031
	6-7	340	19,7088	3,64913	,19790
Încredere în sine	9-10	388	24,4716	3,39657	,17243
	6-7	340	23,3235	3,29584	,17874
Aprecierea emoțiilor	9-10	388	39,3763	5,80053	,29448
	6-7	340	37,2706	5,11724	,27752
Controlul emoțiilor	9-10	388	41,1237	5,89443	,29924
	6-7	340	39,1471	5,94186	,32224
Utilizarea emoțiilor	9-10	388	41,1082	5,58363	,28347
	6-7	340	38,6765	5,78127	,31353
Inteligența emoțională	9-10	388	121,6211	15,55280	,78957
	6-7	340	115,2441	14,68296	,79630
Adaptabilitatea / flexibilitatea	9-10	388	31,0825	5,28695	,26840
	6-7	340	31,2088	5,46757	,29652
Locul controlului	9-10	388	67,7191	12,81516	,65059
	6-7	340	60,5529	12,79289	,69379
Afirmarea de sine	9-10	388	73,1649	13,13825	,66699
	6-7	340	68,8706	13,50716	,73253
Motivație succes	9-10	388	13,3686	3,27479	,16625
	6-7	340	12,3088	2,89164	,15682
Optimism	9-10	388	11,3454	2,47244	,12552
	6-7	340	10,6118	2,39392	,12983
Sociabilitate	9-10	388	12,3144	1,63903	,08321
	6-7	340	12,0559	1,61842	,08777
Voință	9-10	388	19,8299	3,90348	,19817
	6-7	340	18,6353	3,80140	,20616
Stima de sine	9-10	388	29,4227	5,22533	,26528
	6-7	340	28,4912	4,26517	,23131
S.v. scop	9-10	388	30,0825	7,33745	,37250
	6-7	340	28,5176	6,29672	,34149
S.v. proces	9-10	388	30,3299	6,89788	,35019
	6-7	340	28,9941	6,17302	,33478
S. v. rezultat	9-10	388	25,2577	5,74034	,29142
	6-7	340	23,7853	5,52317	,29954
S.v. L. c. Eu	9-10	388	20,7835	4,72932	,24009
	6-7	340	19,8059	4,83692	,26232
S.v. L. c. Viața	9-10	388	29,5876	7,03113	,35695
	6-7	340	27,4618	6,29100	,34118
Orientările Sferei	9-10	388	100,2268	18,88809	,95890

Vieții	6-7	340	93,5441	16,39001	,88887
Adaptabilitate psihologică	9-10	388	4,0902	1,95812	,09941
	6-7	340	4,0412	1,88256	,10210
Adaptabilitate emoțională	9-10	388	9,6418	4,78834	,24309
	6-7	340	10,2618	4,15401	,22528
Independența	9-10	388	27,4098	5,01467	,25458
	6-7	340	27,5471	5,70211	,30924

Tabelul 4.24. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	6,923	,009	-,947	726	,344	-,23454	,24765	-,72074	,25166
			-,954	725,726	,340	-,23454	,24582	-,71714	,24807
Neurotism	9,827	,002	-,492	726	,623	-,16007	,32534	-,79879	,47866
			-,497	725,535	,619	-,16007	,32200	-,79223	,47210
Sinceritate	,023	,880	-,326	726	,744	-,04172	,12784	-,29271	,20926
			-,326	713,701	,744	-,04172	,12783	-,29270	,20925
Inițierea contactelor sociale	8,845	,003	4,944	726	,000	1,26207	,25525	,76095	1,76319
			4,988	725,998	,000	1,26207	,25302	,76533	1,75881
Curajul social	8,565	,004	5,240	726	,000	1,56953	,29952	,98150	2,15755
			5,300	724,792	,000	1,56953	,29614	,98813	2,15093
Încredere în sine	,308	,579	4,614	726	,000	1,14812	,24885	,65956	1,63668
			4,623	718,488	,000	1,14812	,24836	,66052	1,63572
Aprecierea emoțiilor	6,780	,009	5,161	726	,000	2,10570	,40799	1,30473	2,90667
			5,204	725,965	,000	2,10570	,40464	1,31129	2,90011
Controlul emoțiilor	,004	,950	4,497	726	,000	1,97665	,43953	1,11376	2,83955
			4,495	711,979	,000	1,97665	,43976	1,11327	2,84003
Utilizarea emoțiilor	,796	,373	5,766	726	,000	2,43178	,42171	1,60386	3,25969
			5,753	706,312	,000	2,43178	,42268	1,60192	3,26163
Inteligența emoțională	,980	,322	5,665	726	,000	6,37702	1,12565	4,16709	8,58694
			5,687	721,965	,000	6,37702	1,12139	4,17544	8,57859
Adaptabilitatea/ flexibilitatea	,451	,502	-,317	726	,752	-,12635	,39907	-,90982	,65712
			-,316	706,583	,752	-,12635	,39996	-,91159	,65890
Locul controlului	,005	,947	7,534	726	,000	7,16613	,95122	5,29866	9,03361
			7,534	713,824	,000	7,16613	,95111	5,29882	9,03344
Afirmarea de sine	,043	,836	4,343	726	,000	4,29436	,98889	2,35294	6,23578
			4,335	707,897	,000	4,29436	,99070	2,34931	6,23941
Motivație succes	3,467	,063	4,599	726	,000	1,05973	,23042	,60736	1,51210
			4,637	725,956	,000	1,05973	,22854	,61105	1,50842
Optimism	1,116	,291	4,054	726	,000	,73360	,18097	,37831	1,08888

			4,062	718,801	,000	,73360	,18058	,37906	1,08813
Sociabilitate	1,329	,249	2,136	726	,033	,25855	,12105	,02091	,49619
			2,138	715,744	,033	,25855	,12094	,02110	,49600
Voință	1,438	,231	4,170	726	,000	1,19460	,28646	,63221	1,75699
			4,178	717,955	,000	1,19460	,28596	,63319	1,75602
Stima de sine	11,334	,001	2,612	726	,009	,93150	,35665	,23132	1,63168
			2,647	722,440	,008	,93150	,35196	,24052	1,62249
S.v. scop	11,936	,001	3,066	726	,002	1,56483	,51043	,56273	2,56693
			3,097	725,691	,002	1,56483	,50534	,57272	2,55694
S.v. proces	5,895	,015	2,737	726	,006	1,33578	,48802	,37769	2,29387
			2,757	725,674	,006	1,33578	,48447	,38466	2,28690
S. v. rezultat	1,114	,291	3,514	726	,000	1,47244	,41897	,64989	2,29498
			3,523	719,671	,000	1,47244	,41791	,65197	2,29291
S.v. L. c. Eu	,102	,749	2,753	726	,006	,97762	,35508	,28052	1,67473
			2,749	709,020	,006	,97762	,35561	,27945	1,67579
S.v. L. c. Viața	6,517	,011	4,274	726	,000	2,12586	,49740	1,14935	3,10238
			4,305	725,680	,000	2,12586	,49378	1,15646	3,09527
Orientările Sferei Vieții	16,061	,000	5,064	726	,000	6,68269	1,31973	4,09174	9,27363
			5,111	725,933	,000	6,68269	1,30751	4,11574	9,24964
Adaptabilitate psihologică	,364	,546	,343	726	,732	,04903	,14287	-,23145	,32951
			,344	719,776	,731	,04903	,14250	-,23073	,32879
Adaptabilitate emoțională	11,204	,001	-1,853	726	,064	-,62001	,33453	-1,27678	,03676
			-1,871	725,930	,062	-,62001	,33143	-1,27069	,03066
Independența	3,292	,070	-,346	726	,730	-,13727	,39719	-,91704	,64251
			-,343	680,439	,732	-,13727	,40055	-,92373	,64920

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *etnie* (română / rusă)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul familiei din care face parte* (complete / monoparentală)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *familia monoparentală* (numai mama / numai tata)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *prezența fraților sau surorilor* (nu - da)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *numărul fraților și surorilor* (1-2)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *numărul fraților și surorilor* (1 – 5 și mai mulți)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *venitul lunar al familiei* (1500-8000 lei)

Tabelul A 4.25. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)*

Factori	Venitul lunar al familiei	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	pina la 1500 lei	159	126,7799	26,22774	2,07999
	peste 8000 lei	603	136,7297	25,56481	1,04108
Dezadaptabilitate	pina la 1500 lei	159	86,5094	29,41645	2,33288
	peste 8000 lei	603	78,3897	28,30046	1,15248
Mitomanie 1	pina la 1500 lei	159	14,6289	5,98791	,47487
	peste 8000 lei	603	15,7015	5,17281	,21065
Mitomanie 2	pina la 1500 lei	159	14,4528	4,55028	,36086
	peste 8000 lei	603	14,7114	4,04866	,16487
Acceptare de sine	pina la 1500 lei	159	41,4843	10,69358	,84806
	peste 8000 lei	603	45,1940	10,75322	,43790
Neacceptare de sine	pina la 1500 lei	159	16,4654	7,43646	,58975
	peste 8000 lei	603	13,9668	7,36262	,29983
Acceptarea celorlalți	pina la 1500 lei	159	23,6415	5,57263	,44194
	peste 8000 lei	603	24,5672	5,30405	,21600
Neacceptarea celorlalți	pina la 1500 lei	159	17,5849	6,41725	,50892
	peste 8000 lei	603	17,7148	6,27511	,25554
Confort emoțional	pina la 1500 lei	159	22,8868	5,87742	,46611
	peste 8000 lei	603	23,2819	5,79266	,23590
Disconfort emoțional	pina la 1500 lei	159	17,5094	8,45978	,67090
	peste 8000 lei	603	15,5158	8,22146	,33480
Control intern	pina la 1500 lei	159	49,4528	11,05149	,87644
	peste 8000 lei	603	54,0746	10,15001	,41334
Control extern	pina la 1500 lei	159	20,3585	9,19499	,72921
	peste 8000 lei	603	18,3317	9,05902	,36891
Dominare	pina la 1500 lei	159	8,6981	3,63310	,28812
	peste 8000 lei	603	10,4378	3,75991	,15312
Supunere	pina la 1500 lei	159	17,2453	5,76075	,45686
	peste 8000 lei	603	16,3284	5,76635	,23482
Evitarea problemelor	pina la 1500 lei	159	14,2830	5,21940	,41393
	peste 8000 lei	603	13,7098	5,01695	,20431

Tabelul A 4.26. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *venitul lunar al familiei (1500-8000 lei)*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Adaptabilitate	,516	,473	-4,342	760	,000	-9,94981	2,29151	-14,44825	-5,45137
			-4,278	243,077	,000	-9,94981	2,32599	-14,53148	-5,36814
Dezadaptabilitate	,161	,688	3,192	760	,001	8,11972	2,54398	3,12565	13,11379

			3,121	240,768	,002	8,11972	2,60202	2,99408	13,24535
Mitomanie 1	6,286	,012	-2,248	760	,025	-1,07256	,47717	-2,00930	-,13583
			-2,065	224,024	,040	-1,07256	,51950	-2,09629	-,04883
Mitomanie 2	3,052	,081	-,698	760	,486	-,25861	,37068	-,98629	,46906
			-,652	228,240	,515	-,25861	,39674	-1,04036	,52313
Acceptare de sine	,003	,959	-3,874	760	,000	-3,70975	,95754	-5,58950	-1,83001
			-3,887	248,845	,000	-3,70975	,95444	-5,58957	-1,82994
Neacceptare de sine	,182	,670	3,799	760	,000	2,49858	,65775	1,20735	3,78980
			3,777	245,920	,000	2,49858	,66159	1,19547	3,80168
Acceptarea celorlalți	,444	,505	-1,937	760	,053	-,92565	,47793	-1,86388	,01257
			-1,882	238,923	,061	-,92565	,49190	-1,89467	,04336
Neacceptarea celorlalți	,083	,773	-,231	760	,817	-,12985	,56208	-1,23327	,97356
			-,228	243,652	,820	-,12985	,56948	-1,25158	,99187
Confort emoțional	,026	,873	-,763	760	,446	-,39513	,51799	-1,41200	,62174
			-,756	245,083	,450	-,39513	,52240	-1,42410	,63384
Disconfort emoțional	,018	,894	2,704	760	,007	1,99368	,73741	,54608	3,44128
			2,659	242,546	,008	1,99368	,74980	,51672	3,47064
Control intern	2,118	,146	-5,012	760	,000	-4,62180	,92216	-6,43207	-2,81152
			-4,770	233,074	,000	-4,62180	,96902	-6,53095	-2,71264
Control extern	,006	,938	2,502	760	,013	2,02682	,81014	,43643	3,61720
			2,480	245,015	,014	2,02682	,81722	,41715	3,63648
Dominare	,260	,611	-5,226	760	,000	-1,73970	,33288	-2,39316	-1,08623
			-5,332	254,515	,000	-1,73970	,32628	-2,38225	-1,09714
Supunere	,001	,973	1,784	760	,075	,91692	,51397	-,09204	1,92588
			1,785	247,971	,075	,91692	,51367	-,09480	1,92865
Evitarea problemelor	,000	,996	1,271	760	,204	,57323	,45107	-,31226	1,45873
			1,242	240,614	,216	,57323	,46160	-,33606	1,48253

Tabelul A 4.27. Diferențele dintre medii în funcție de factorul *venitul lunar al familiei* (1501-8000 lei) pentru dimensiunile personalității

Factori	Venitul lunar	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	pina la 1500 lei	159	11,8239	3,34425	,26522
	peste 8000 lei	603	13,2040	3,49035	,14214
Neurotism	pina la 1500 lei	159	13,4214	4,35364	,34527
	peste 8000 lei	603	12,4693	4,52718	,18436
Sinceritate	pina la 1500 lei	159	3,8428	1,54893	,12284
	peste 8000 lei	603	3,7828	1,72847	,07039
Inițierea contactelor sociale	pina la 1500 lei	159	18,0000	3,32234	,26348
	peste 8000 lei	603	18,9585	3,51030	,14295
Curajul social	pina la 1500 lei	159	19,6226	4,09489	,32475
	peste 8000 lei	603	21,0862	4,07315	,16587
Încredere în sine	pina la 1500 lei	159	23,3774	3,57325	,28338

	peste 8000 lei	603	24,2272	3,47795	,14163
Aprecierea emoțiilor	pina la 1500 lei	159	37,1384	4,68566	,37160
	peste 8000 lei	603	38,8010	5,52315	,22492
Controlul emoțiilor	pina la 1500 lei	159	39,8931	6,10311	,48401
	peste 8000 lei	603	40,6982	5,97045	,24314
Utilizarea emoțiilor	pina la 1500 lei	159	39,3082	5,70360	,45232
	peste 8000 lei	603	41,0050	5,72065	,23296
Inteligența emoțională	pina la 1500 lei	159	116,4214	14,24975	1,13008
	peste 8000 lei	603	120,3930	15,64557	,63714
Adaptabilitatea / flexibilitatea	pina la 1500 lei	159	31,2579	5,50973	,43695
	peste 8000 lei	603	31,4693	5,14930	,20970
Locul controlului	pina la 1500 lei	159	61,6667	12,92219	1,02480
	peste 8000 lei	603	66,2604	13,19998	,53754
Afirmarea de sine	pina la 1500 lei	159	67,6289	16,03578	1,27172
	peste 8000 lei	603	72,5821	13,06670	,53212
Motivație succes	pina la 1500 lei	159	12,2390	3,25004	,25775
	peste 8000 lei	603	13,0846	3,07403	,12518
Optimism	pina la 1500 lei	159	10,8050	2,68724	,21311
	peste 8000 lei	603	11,3068	2,44618	,09962
Sociabilitate	pina la 1500 lei	159	12,0566	1,59606	,12658
	peste 8000 lei	603	12,1973	1,69105	,06887
Voință	pina la 1500 lei	159	18,7484	3,47134	,27530
	peste 8000 lei	603	19,4892	4,05581	,16517
Stima de sine	pina la 1500 lei	159	28,3459	4,33267	,34360
	peste 8000 lei	603	29,4494	5,14591	,20956
S.v. scop	pina la 1500 lei	159	28,2642	6,48314	,51415
	peste 8000 lei	603	30,0100	6,93491	,28241
S.v. proces	pina la 1500 lei	159	28,8994	6,22693	,49383
	peste 8000 lei	603	29,9386	6,88476	,28037
S. v. rezultat	pina la 1500 lei	159	23,6604	5,65555	,44851
	peste 8000 lei	603	24,8823	5,76111	,23461
S.v. L. c. Eu	pina la 1500 lei	159	19,2264	4,56864	,36232
	peste 8000 lei	603	20,3267	4,90282	,19966
S.v. L. c. Viața	pina la 1500 lei	159	27,1887	6,48969	,51467
	peste 8000 lei	603	28,8889	7,08603	,28857
Orientările Sferei Vieții	pina la 1500 lei	159	92,8428	16,58524	1,31529
	peste 8000 lei	603	98,2720	19,00976	,77414
Adaptabilitate psihologică	pina la 1500 lei	159	3,8113	1,91652	,15199
	peste 8000 lei	603	4,1459	1,85664	,07561
Adaptabilitate emoțională	pina la 1500 lei	159	10,6101	4,39060	,34820
	peste 8000 lei	603	9,7645	4,50776	,18357
Independența	pina la 1500 lei	159	27,4277	5,92192	,46964
	peste 8000 lei	603	27,8988	5,42739	,22102

Tabelul A 4.28. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul venitul lunar al familiei (1501-8000 lei)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	1,507	,220	-4,473	760	,000	-1,38008	,30850	-1,98570	-,77446
			-4,586	256,249				-1,97264	-,78752
Neurotism	,744	,389	2,378	760	,018	,95206	,40043	,16598	1,73814
			2,432	255,491				,18127	1,72285
Sinceritate	3,615	,058	,398	760	,691	,06001	,15090	-,23623	,35625
			,424	271,123				-,21871	,33874
Inițierea contactelor sociale	1,778	,183	-3,097	760	,002	-,95854	,30953	-1,56618	-,35090
			-3,198	258,822				-1,54882	-,36826
Curajul social	,082	,774	-4,026	760	,000	-1,46359	,36352	-2,17722	-,74996
			-4,014	246,787				-2,18183	-,74536
Încredere în sine	,054	,816	-2,725	760	,007	-,84984	,31184	-1,46202	-,23766
			-2,683	242,821				-1,47387	-,22581
Aprecierea emoțiilor	9,177	,003	-3,480	760	,001	-1,66263	,47783	-2,60065	-,72461
			-3,828	284,940				-2,51760	-,80766
Controlul emoțiilor	,338	,561	-1,506	760	,133	-,80509	,53474	-1,85485	,24466
			-1,486	243,728				-1,87200	,26181
Utilizarea emoțiilor	,009	,923	-3,329	760	,001	-1,69680	,50968	-2,69735	-,69625
			-3,335	248,354				-2,69890	-,69470
Inteligența emoțională	1,894	,169	-2,899	760	,004	-3,97165	1,36986	-6,66081	-
								1,28249	
Adaptabilitatea / flexibilitatea	1,557	,212	-,454	760	,650	-,21146	,46592	-1,12610	,70319
			-,436	235,875				-,663	-,21146
Locul controlului	,029	,864	-3,921	760	,000	-4,59370	1,17167	-6,89379	-
								2,29360	
Afirmarea de sine	8,431	,004	-4,045	760	,000	-4,95316	1,22464	-7,35724	-
								2,54908	
Motivație succes	1,194	,275	-3,048	760	,002	-,84558	,27738	-1,39011	-,30105
			-2,951	237,861				-,003	-,84558
Optimism	3,832	,051	-2,253	760	,025	-,50177	,22271	-,93898	-,06456
			-2,133	231,685				-,034	-,50177
Sociabilitate	,904	,342	-,944	760	,345	-,14074	,14904	-,43331	,15183

			-,977	259,415	,330	-,14074	,14410	-,42449	,14301
Voință	4,443	,035	-2,108	760	,035	-,74079	,35138	-1,43058	-,05100
			-2,307	282,605	,022	-,74079	,32104	-1,37273	-,10886
Stima de sine	10,994	,001	-2,482	760	,013	-1,10351	,44466	-1,97641	-,23060
			-2,742	286,978	,006	-1,10351	,40246	-1,89566	-,31135
S.v. scop	3,986	,046	-2,862	760	,004	-1,74580	,61009	-2,94346	-,54814
			-2,976	261,476	,003	-1,74580	,58660	-2,90087	-,59073
S.v. proces	4,114	,043	-1,726	760	,085	-1,03927	,60205	-2,22115	,14262
			-1,830	268,941	,068	-1,03927	,56787	-2,15730	,07876
S. v. rezultat	,066	,798	-2,388	760	,017	-1,22188	,51166	-2,22631	-,21744
			-2,414	251,353	,016	-1,22188	,50617	-2,21875	-,22501
S.v. L. c. Eu	2,139	,144	-2,553	760	,011	-1,10028	,43106	-1,94650	-,25407
			-2,660	262,183	,008	-1,10028	,41369	-1,91486	-,28571
S.v. L. c. Viața	5,002	,026	-2,738	760	,006	-1,70021	,62104	-2,91937	-,48105
			-2,881	266,054	,004	-1,70021	,59004	-2,86196	-,53846
Orientările Sferei Vieții	11,885	,001	-3,286	760	,001	-5,42921	1,65211	-8,67245	-
			-3,557	277,680	,000	-5,42921	1,52620	-8,43360	-
Adaptabilitate psihologică	1,154	,283	-2,008	760	,045	-,33462	,16664	-,66175	-,00748
			-1,971	241,984	,050	-,33462	,16976	-,66901	-,00023
Adaptabilitate emoțională	,353	,552	2,115	760	,035	,84555	,39972	,06087	1,63023
			2,148	252,907	,033	,84555	,39362	,07036	1,62075
Independența	1,321	,251	-,955	760	,340	-,47117	,49334	-1,43964	,49731
			-,908	232,742	,365	-,47117	,51905	-1,49380	,55147

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul locuinței în care trăiește adolescentul (apartamentul sau casa părinților; cămin; apartament în chirie; apartament personal)*

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli (da-nu)*

Tabelul A 4.29. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli*

Factori	Suferință boală	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate	Nu	1701	133,0076	26,02477	,63101
	Da	328	135,5061	24,98256	1,37943
Dezadaptabilitate	Nu	1701	81,8765	28,45645	,68997
	Da	328	89,7561	29,74234	1,64225
Mitomanie 1	Nu	1701	15,1282	5,34812	,12967
	Da	328	16,5274	5,15620	,28470
Mitomanie 2	Nu	1701	14,9036	4,12854	,10010

	Da	328	14,1799	4,15759	,22956
Acceptare de sine	Nu	1701	43,6255	10,71180	,25972
	Da	328	44,5366	10,82945	,59796
Neacceptare de sine	Nu	1701	14,8142	7,24615	,17569
	Da	328	15,2866	7,81300	,43140
Acceptarea celorlalți	Nu	1701	24,3198	5,34559	,12961
	Da	328	24,8079	5,66250	,31266
Neacceptarea celorlalți	Nu	1701	17,9765	6,32070	,15325
	Da	328	19,4878	6,57815	,36322
Confort emoțional	Nu	1701	23,1229	5,60941	,13601
	Da	328	22,8049	6,08390	,33593
Disconfort emoțional	Nu	1701	16,1340	8,18857	,19854
	Da	328	18,7988	8,86161	,48930
Control intern	Nu	1701	52,2792	10,85629	,26323
	Da	328	55,1037	9,75863	,53883
Control extern	Nu	1701	19,1041	8,91630	,21619
	Da	328	21,9451	9,17999	,50688
Dominare	Nu	1701	9,6673	3,64866	,08847
	Da	328	9,9177	3,84913	,21253
Supunere	Nu	1701	16,7472	5,81232	,14093
	Da	328	18,1860	6,19846	,34225
Evitarea problemelor	Nu	1701	14,1170	5,33003	,12923
	Da	328	14,8598	5,07725	,28034

Tabelul A 4.30. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *suferința din cauza unei boli* (da-nu)

Factori	F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Adaptabilitate	1,349	,246	-1,602	2027	,109	-2,49845	1,55945	-5,55675	,55984
			-1,647	474,175				,100	-2,49845
Dezadaptabilitate	,741	,389	-4,558	2027	,000	-7,87955	1,72881	-11,26998	-
			-4,423	449,932				,000	-7,87955
Mitomanie 1	1,260	,262	-4,363	2027	,000	-1,39928	,32068	-2,02817	-,77039
			-4,473	472,830				,000	-1,39928
Mitomanie 2	,118	,731	2,903	2027	,004	,72371	,24925	,23489	1,21253
			2,890	459,976				,004	,72371
Acceptare de sine	,206	,650	-1,408	2027	,159	-,91107	,64712	-2,18017	,35802
			-1,398	458,881				,163	-,91107
Neacceptare de sine	4,186	,041	-1,067	2027	,286	-,47236	,44267	-1,34050	,39578
			-1,014	442,130				,311	-,47236

Acceptarea celorlalți	,501	,479	-1,499	2027	,134	-,48811	,32552	-1,12651	,15028
			-1,442	446,509	,150	-,48811	,33846	-1,15329	,17706
Neacceptarea celorlalți	,513	,474	-3,939	2027	,000	-1,51132	,38372	-2,26384	-,75880
			-3,834	451,046	,000	-1,51132	,39423	-2,28607	-,73657
Confort emoțional	4,416	,036	,927	2027	,354	,31799	,34305	-,35478	,99076
			,877	440,715	,381	,31799	,36242	-,39429	1,03027
Disconfort emoțional	2,258	,133	-5,323	2027	,000	-2,66474	,50058	-3,64645	-
			-5,046	441,244	,000	-2,66474	,52805	-3,70254	1,68304
Control intern	3,662	,056	-4,383	2027	,000	-2,82441	,64447	-4,08830	-
			-4,710	496,262	,000	-2,82441	,59969	-4,00265	1,56052
Control extern	,121	,728	-5,258	2027	,000	-2,84107	,54029	-3,90065	-
			-5,156	453,900	,000	-2,84107	,55106	-3,92401	1,78148
Dominare	,904	,342	-1,128	2027	,259	-,25043	,22203	-,68585	,18500
			-1,088	447,548	,277	-,25043	,23021	-,70286	,20200
Supunere	2,265	,132	-4,060	2027	,000	-1,43877	,35437	-2,13374	-,74380
			-3,887	444,827	,000	-1,43877	,37013	-2,16619	-,71134
Evitarea problemelor	,310	,578	-2,328	2027	,020	-,74277	,31902	-1,36840	-,11713
			-2,406	476,606	,017	-,74277	,30870	-1,34934	-,13619

Tabelul A 4.31. Diferențele dintre medii în funcție de factorul suferința din cauza unei boli pentru dimensiunile personalității

Factori	Suferință boală	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	Nu	1701	12,6755	3,34953	,08121
	Da	328	12,0976	3,90752	,21576
Neurotism	Nu	1701	12,7790	4,31665	,10466
	Da	328	14,9116	4,46065	,24630
Sinceritate	Nu	1701	3,8812	1,70949	,04145
	Da	328	3,5274	1,60442	,08859
Inițierea contactelor sociale	Nu	1701	18,4756	3,37153	,08175
	Da	328	18,2134	3,83970	,21201
Curajul social	Nu	1701	20,3715	3,97664	,09642
	Da	328	19,9055	4,56354	,25198
Încredere în sine	Nu	1701	23,7831	3,35515	,08135
	Da	328	23,5396	3,85894	,21307
Aprecierea emoțiilor	Nu	1701	38,0700	5,37492	,13032
	Da	328	38,9024	5,17666	,28583

Controlul emoțiilor	Nu	1701	40,2111	5,79072	,14040
	Da	328	40,4573	5,57995	,30810
Utilizarea emoțiilor	Nu	1701	40,0464	5,73664	,13909
	Da	328	40,4207	5,82989	,32190
Inteligența emoțională	Nu	1701	118,3557	15,00823	,36390
	Da	328	119,7378	14,55029	,80341
Adaptabilitatea / flexibilitatea	Nu	1701	31,3386	5,24163	,12709
	Da	328	31,7012	5,32972	,29428
Locul controlului	Nu	1701	64,1117	12,88544	,31243
	Da	328	64,0640	12,53029	,69187
Afirmarea de sine	Nu	1701	70,5215	13,51989	,32781
	Da	328	69,4512	14,76122	,81505
Motivație succes	Nu	1701	12,8424	3,09000	,07492
	Da	328	12,5000	3,36559	,18583
Optimism	Nu	1701	11,0964	2,43723	,05909
	Da	328	10,8232	2,49632	,13784
Sociabilitate	Nu	1701	12,1458	1,67680	,04066
	Da	328	12,0091	1,68912	,09327
Voință	Nu	1701	19,1035	3,91722	,09498
	Da	328	19,3506	3,95103	,21816
Stima de sine	Nu	1701	28,9918	4,79509	,11626
	Da	328	27,8049	4,96209	,27399
S.v. scop	Nu	1701	29,2798	6,85389	,16618
	Da	328	28,8963	7,30976	,40361
S.v. proces	Nu	1701	29,6843	6,66825	,16168
	Da	328	28,5061	7,21703	,39849
S. v. rezultat	Nu	1701	24,3762	5,79915	,14061
	Da	328	23,6585	5,89089	,32527
S.v. L. c. Eu	Nu	1701	20,0076	4,82670	,11703
	Da	328	19,5884	4,84482	,26751
S.v. L. c. Viața	Nu	1701	28,3133	6,95583	,16865
	Da	328	28,1098	6,67554	,36860
Orientările Sferei Vieții	Nu	1701	96,2269	18,30668	,44387
	Da	328	94,4055	18,53759	1,02357
Adaptabilitate psihologică	Nu	1701	4,0682	1,89769	,04601
	Da	328	3,7835	2,04209	,11276
Adaptabilitate emoțională	Nu	1701	10,0200	4,46801	,10833
	Da	328	11,6829	4,61119	,25461
Independența	Nu	1701	27,6596	5,59926	,13576
	Da	328	26,8323	5,05317	,27901

Tabelul A 4.32. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul suferința din cauza unei boli

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Extraversiune / Introversiune	8,354	,004	2,781	2027	,005	,57792	,20779	,17042	,98543
			2,507	424,589	,013	,57792	,23054	,12479	1,03106
Neurotism	,323	,570	-8,148	2027	,000	-2,13263	,26174	-2,64593	-
			-7,969	452,921	,000	-2,13263	,26761	-2,65855	1,61933
Sinceritate	,901	,343	3,465	2027	,001	,35381	,10209	,15359	,55403
			3,617	481,400	,000	,35381	,09781	,16163	,54599
Inițierea contactelor sociale	7,036	,008	1,260	2027	,208	,26219	,20813	-,14599	,67037
			1,154	429,632	,249	,26219	,22723	-,18443	,70880
Curajul social	13,811	,000	1,896	2027	,058	,46606	,24586	-,01612	,94823
			1,727	428,003	,085	,46606	,26980	-,06423	,99635
Încredere în sine	9,214	,002	1,173	2027	,241	,24343	,20753	-,16357	,65044
			1,067	427,532	,286	,24343	,22808	-,20485	,69172
Aprecierea emoțiilor	,150	,699	-2,583	2027	,010	-,83248	,32223	-1,46443	-2,0053
			-2,650	473,152	,008	-,83248	,31414	-1,44976	-2,21520
Controlul emoțiilor	1,643	,200	-,709	2027	,478	-,24626	,34719	-,92715	,43462
			-,727	472,996	,467	-,24626	,33858	-,91158	,41905
Utilizarea emoțiilor	,002	,961	-1,079	2027	,281	-,37429	,34686	-1,05453	,30595
			-1,067	457,439	,286	-,37429	,35067	-1,06341	,31483
Inteligența emoțională	,668	,414	-1,535	2027	,125	-1,38213	,90067	-3,14847	,38420
			-1,567	471,121	,118	-1,38213	,88198	-3,11522	,35096
Adaptabilitatea / flexibilitatea	1,471	,225	-1,144	2027	,253	-,36260	,31696	-,98419	,25900
			-1,131	457,290	,259	-,36260	,32055	-,99254	,26735
Locul controlului	,767	,381	,062	2027	,951	,04767	,77364	-1,46954	1,56489
			,063	470,196	,950	,04767	,75914	-1,44405	1,53940
Afirmarea de sine	5,644	,018	1,293	2027	,196	1,07024	,82785	-,55328	2,69376
			1,218	439,137	,224	1,07024	,87850	-,65636	2,79683
Motivație succes	2,737	,098	1,811	2027	,070	,34245	,18912	-,02845	,71334
			1,709	439,707	,088	,34245	,20037	-,05135	,73624
Optimism	,109	,742	1,852	2027	,064	,27324	,14756	-,01614	,56262
			1,822	455,299	,069	,27324	,14997	-,02148	,56796
Sociabilitate	,096	,757	1,350	2027	,177	,13665	,10124	-,06189	,33519
			1,343	459,891	,180	,13665	,10174	-,06329	,33659
Voință	,013	,911	-1,045	2027	,296	-,24714	,23656	-,71106	,21678
			-1,039	459,532	,299	-,24714	,23794	-,71472	,22044
Stima de sine	,013	,908	4,081	2027	,000	1,18689	,29082	,61656	1,75722
			3,988	452,544	,000	1,18689	,29763	,60198	1,77181

S.v. scop	5,523	,019	,918	2027	,359	,38349	,41788	-,43602	1,20301
			,879	444,809	,380	,38349	,43649	-,47434	1,24133
S.v. proces	1,707	,191	2,890	2027	,004	1,17821	,40765	,37875	1,97766
			2,740	441,221	,006	1,17821	,43004	,33302	2,02340
S. v. rezultat	,001	,972	2,047	2027	,041	,71771	,35061	,03011	1,40532
			2,025	457,557	,043	,71771	,35436	,02134	1,41409
S.v. L. c. Eu	,130	,719	1,439	2027	,150	,41923	,29125	-,15195	,99041
			1,436	460,898	,152	,41923	,29199	-,15457	,99302
S.v. L. c. Viața	1,500	,221	,488	2027	,625	,20359	,41679	-,61379	1,02097
			,502	474,256	,616	,20359	,40535	-,59291	1,00009
Orientările Sferei Vieții	,042	,837	1,647	2027	,100	1,82144	1,10624	-,34805	3,99092
			1,633	458,433	,103	1,82144	1,11567	-,37102	4,01389
Adaptabilitate psihologică	4,476	,034	2,456	2027	,014	,28466	,11589	,05738	,51193
			2,337	442,612	,020	,28466	,12178	,04532	,52400
Adaptabilitate emoțională	,952	,329	-6,140	2027	,000	-1,66294	,27085	-2,19412	-
			-6,010	453,259	,000	-1,66294	,27670	-2,20671	1,13176
Independența	3,803	,051	2,488	2027	,013	,82729	,33257	,17508	1,47951
			2,666	494,834	,008	,82729	,31029	,21764	1,43694

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *frecvența adresării la medic cu probleme de sănătate* (niciodată în anul curent; o data; de 2 ori; de 3 ori; mai mult de 4 ori în anul curent)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *tipul bolii* (cronică; acută)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *autoaprecierea stării sănătății în general* (foarte bună; bună; mai puțin bună)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *studiile mamelor adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *studiile taților adolescenților* (medii; medii speciale; superioare incomplete; superioare complete)

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare* (da-nu)

Tabelul A 4.33. Diferențele dintre medii pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare*

Factori	Părinți	Numărul	Media	Abatere	Media
---------	---------	---------	-------	---------	-------

	plecați	de subiecți	aritmetică	standard	Eroare Std.
Adaptabilitate	nu	799	134,0288	25,67349	,90826
	da	1230	133,0106	25,99854	,74130
Dezadaptabilitate	nu	799	79,8573	29,72298	1,05152
	da	1230	85,2894	28,00176	,79842
Mitomanie 1	nu	799	15,2904	5,21116	,18436
	da	1230	15,3959	5,42575	,15471
Mitomanie 2	nu	799	14,7009	4,01930	,14219
	da	1230	14,8423	4,21854	,12028
Acceptare de sine	nu	799	44,0763	10,81285	,38253
	da	1230	43,5756	10,68136	,30456
Neacceptare de sine	nu	799	14,1464	7,49736	,26524
	da	1230	15,3740	7,19924	,20527
Acceptarea celorlalți	nu	799	24,4330	5,25230	,18581
	da	1230	24,3764	5,49522	,15669
Neacceptarea celorlalți	nu	799	17,8411	6,34857	,22460
	da	1230	18,4675	6,40015	,18249
Confort emoțional	nu	799	22,7985	5,64960	,19987
	da	1230	23,2488	5,70882	,16278
Disconfort emoțional	nu	799	15,8648	8,46350	,29942
	da	1230	17,0195	8,25812	,23547
Control intern	nu	799	53,1089	10,52884	,37248
	da	1230	52,4935	10,86373	,30976
Control extern	nu	799	18,6859	9,20119	,32551
	da	1230	20,1333	8,85431	,25247
Dominare	nu	799	9,9212	3,75470	,13283
	da	1230	9,5691	3,62879	,10347
Supunere	nu	799	16,5632	5,90257	,20882
	da	1230	17,2504	5,88283	,16774
Evitarea problemelor	nu	799	13,8123	5,50664	,19481
	da	1230	14,5130	5,13775	,14649

Tabelul A 4.34. Rezultatele obținute la Testul T pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul părinți plecați la muncă peste hotare (da-nu)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Adaptabilitate	1,383
			,869	1719,765	,385	1,01822	1,17238	-1,28122	3,31766
Dezadaptabilitate	4,813	,028	-4,167	2027	,000	-5,43211	1,30368	-7,98880	-
			-4,114	1631,322	,000	-5,43211	1,32030	-8,02176	2,87541
								-	2,84246

Mitomanie 1	1,556	,212	-,435	2027	,664	-,10557	,24274	-,58162	,37048
			-,439	1753,130	,661	-,10557	,24067	-,57760	,36646
Mitomanie 2	3,074	,080	-,751	2027	,452	-,14140	,18817	-,51042	,22762
			-,759	1762,650	,448	-,14140	,18624	-,50668	,22388
Acceptare de sine	,025	,874	1,027	2027	,305	,50074	,48770	-,45570	1,45717
			1,024	1689,535	,306	,50074	,48897	-,45831	1,45978
Neacceptare de sine	1,540	,215	-3,692	2027	,000	-1,22755	,33251	-1,87966	-,57544
			-3,660	1654,764	,000	-1,22755	,33539	-1,88539	-,56971
Acceptarea celorlalți	2,902	,089	,231	2027	,818	,05662	,24540	-,42465	,53789
			,233	1758,901	,816	,05662	,24306	-,42009	,53333
Neacceptarea celorlalți	,018	,892	-2,161	2027	,031	-,62643	,28989	-1,19494	-,05792
			-2,165	1714,320	,031	-,62643	,28939	-1,19402	-,05884
Confort emoțional	,296	,587	-1,743	2027	,081	-,45028	,25834	-,95692	,05636
			-1,747	1717,154	,081	-,45028	,25777	-,95585	,05529
Disconfort emoțional	1,115	,291	-3,047	2027	,002	-1,15468	,37893	-1,89781	-,41155
			-3,031	1674,425	,002	-1,15468	,38091	-1,90180	-,40756
Control intern	3,656	,056	1,262	2027	,207	,61539	,48769	-,34103	1,57181
			1,270	1742,336	,204	,61539	,48445	-,33478	1,56556
Control extern	2,507	,114	-3,543	2027	,000	-1,44748	,40860	-2,24879	-,64616
			-3,514	1657,402	,000	-1,44748	,41194	-2,25546	-,63949
Dominare	1,451	,229	2,106	2027	,035	,35205	,16716	,02422	,67987
			2,091	1662,708	,037	,35205	,16837	,02180	,68229
Supunere	,001	,981	-2,567	2027	,010	-,68720	,26765	-1,21211	-,16229
			-2,566	1700,392	,010	-,68720	,26785	-1,21254	-,16186
Evitarea problemelor	,320	,572	-2,918	2027	,004	-,70074	,24019	-1,17178	-,22971
			-2,875	1619,436	,004	-,70074	,24375	-1,17883	-,22265

Tabelul A 4.35. Diferențele dintre medii în funcție de factorul părinți plecați la muncă peste hotare pentru dimensiunile personalității

Factori	Părinți plecați	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Extraversiune / Introversiune	nu	799	12,7384	3,47824	,12305
	da	1230	12,4805	3,43142	,09784
Neurotism	nu	799	12,8698	4,51848	,15985
	da	1230	13,2886	4,33133	,12350
Sinceritate	nu	799	3,9237	1,72347	,06097
	da	1230	3,7593	1,67807	,04785
Inițierea contactelor sociale	nu	799	18,7121	3,56145	,12600
	da	1230	18,2520	3,36786	,09603
Curajul social	nu	799	20,5444	4,16366	,14730
	da	1230	20,1350	4,01762	,11456
Încredere în sine	nu	799	23,9625	3,42863	,12130
	da	1230	23,6016	3,44417	,09820

Aprecierea emoțiilor	nu	799	38,3905	5,54862	,19630
	da	1230	38,0837	5,21720	,14876
Controlul emoțiilor	nu	799	40,3179	5,84568	,20681
	da	1230	40,2073	5,69985	,16252
Utilizarea emoțiilor	nu	799	40,1890	5,90744	,20899
	da	1230	40,0537	5,65055	,16112
Inteligența emoțională	nu	799	118,9249	15,38933	,54444
	da	1230	118,3545	14,64318	,41753
Adaptabilitatea / flexibilitatea	nu	799	30,9437	5,03129	,17799
	da	1230	31,6919	5,37906	,15337
Locul controlului	nu	799	65,6008	12,84726	,45450
	da	1230	63,1317	12,72276	,36277
Afirmarea de sine	nu	799	70,9499	14,00421	,49543
	da	1230	69,9577	13,54034	,38608
Motivație succes	nu	799	12,9362	3,13116	,11077
	da	1230	12,6902	3,13968	,08952
Optimism	nu	799	11,1965	2,43516	,08615
	da	1230	10,9585	2,45329	,06995
Sociabilitate	nu	799	12,1727	1,68517	,05962
	da	1230	12,0919	1,67512	,04776
Voință	nu	799	19,4130	3,82966	,13548
	da	1230	18,9683	3,97385	,11331
Stima de sine	nu	799	28,9199	4,95378	,17525
	da	1230	28,7220	4,76672	,13591
S.v. scop	nu	799	29,2528	6,93624	,24539
	da	1230	29,1951	6,92733	,19752
S.v. proces	nu	799	29,6546	6,65858	,23556
	da	1230	29,3894	6,84541	,19519
S. v. rezultat	nu	799	24,4406	5,67134	,20064
	da	1230	24,1431	5,91166	,16856
S.v. L. c. Eu	nu	799	20,0801	4,78077	,16913
	da	1230	19,8488	4,86296	,13866
S.v. L. c. Viața	nu	799	28,4255	7,14435	,25275
	da	1230	28,1862	6,75482	,19260
Orientările Sferei Vieții	nu	799	96,7635	18,25969	,64598
	da	1230	95,3927	18,39879	,52461
Adaptabilitate psihologică	nu	799	4,0013	1,88018	,06652
	da	1230	4,0358	1,95274	,05568
Adaptabilitate emoțională	nu	799	10,0538	4,54533	,16080
	da	1230	10,4415	4,51841	,12883
Independența	nu	799	27,7397	5,63709	,19943
	da	1230	27,3870	5,44353	,15521

Tabelul A 4.36. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul *părinți plecați la muncă peste hotare*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Extraversiune / Introversiune	,054
			1,641	1687,922	,101	,25794	,15721	-,05041	,56628
Neurotism	1,289	,256	-2,092	2027	,037	-,41878	,20020	-,81139	-,02617
			-2,073	1652,643	,038	-,41878	,20200	-,81499	-,02257
Sinceritate	,431	,512	2,132	2027	,033	,16430	,07707	,01317	,31544
			2,120	1671,811	,034	,16430	,07750	,01229	,31632
Inițierea contactelor sociale	3,011	,083	2,939	2027	,003	,46011	,15655	,15309	,76712
			2,904	1635,941	,004	,46011	,15842	,14938	,77083
Curajul social	1,587	,208	2,211	2027	,027	,40947	,18519	,04629	,77266
			2,194	1660,748	,028	,40947	,18660	,04347	,77547
Încredere în sine	,296	,587	2,310	2027	,021	,36083	,15622	,05446	,66719
			2,312	1709,983	,021	,36083	,15607	,05472	,66693
Aprecierea emoțiilor	1,591	,207	1,262	2027	,207	,30675	,24310	-,17000	,78349
			1,245	1628,946	,213	,30675	,24630	-,17634	,78984
Controlul emoțiilor	,663	,416	,423	2027	,673	,11058	,26162	-,40248	,62364
			,420	1673,569	,674	,11058	,26302	-,40531	,62647
Utilizarea emoțiilor	1,672	,196	,518	2027	,605	,13533	,26140	-,37732	,64798
			,513	1649,991	,608	,13533	,26388	-,38226	,65291
Inteligența emoțională	3,124	,077	,840	2027	,401	,57043	,67890	-,76098	1,90185
			,831	1643,550	,406	,57043	,68610	-,77529	1,91616
Adaptabilitatea/ flexibilitatea	4,198	,041	-3,139	2027	,002	-,74819	,23832	-1,21556	-,28082
			-3,184	1784,263	,001	-,74819	,23496	-1,20901	-,28737
Locul controlului	,151	,698	4,255	2027	,000	2,46904	,58033	1,33095	3,60714
			4,246	1692,589	,000	2,46904	,58153	1,32846	3,60963
Afirmarea de sine	,769	,380	1,591	2027	,112	,99221	,62362	-,23079	2,21522
			1,580	1663,230	,114	,99221	,62810	-,23974	2,22417
Motivație succes	,029	,864	1,726	2027	,085	,24593	,14251	-,03355	,52540
			1,727	1707,784	,084	,24593	,14243	-,03342	,52527
Optimism	,495	,482	2,141	2027	,032	,23796	,11115	,01998	,45594
			2,144	1713,498	,032	,23796	,11097	,02030	,45562
Sociabilitate	,250	,617	1,060	2027	,289	,08085	,07629	-,06878	,23047
			1,058	1697,179	,290	,08085	,07639	-,06898	,23068
Voință	,593	,441	2,498	2027	,013	,44472	,17801	,09562	,79383
			2,518	1749,089	,012	,44472	,17662	,09832	,79113
Stima de sine	1,966	,161	,900	2027	,368	,19795	,21997	-,23345	,62935
			,893	1657,323	,372	,19795	,22178	-,23705	,63295
S.v. scop	,034	,853	,183	2027	,855	,05769	,31492	-,55991	,67530
			,183	1702,909	,855	,05769	,31501	-,56015	,67553

S.v. proces	,766	,382	,862	2027	,389	,26514	,30772	-,33835	,86863
			,867	1737,971	,386	,26514	,30592	-,33487	,86515
S. v. rezultat	2,111	,146	1,125	2027	,261	,29746	,26437	-,22100	,81592
			1,135	1754,497	,256	,29746	,26205	-,21649	,81142
S.v. L. c. Eu	1,397	,237	1,054	2027	,292	,23132	,21950	-,19915	,66179
			1,058	1725,169	,290	,23132	,21870	-,19763	,66027
S.v. L. c. Viața	5,171	,023	,762	2027	,446	,23935	,31401	-,37646	,85517
			,753	1635,729	,451	,23935	,31777	-,38393	,86263
Orientările Sferei Vieții	,015	,903	1,645	2027	,100	1,37077	,83351	-,26386	3,00540
			1,647	1713,708	,100	1,37077	,83217	-,26141	3,00295
Adaptabilitate psihologică	2,788	,095	-,395	2027	,693	-,03452	,08744	-,20601	,13697
			-,398	1750,169	,691	-,03452	,08674	-,20465	,13561
Adaptabilitate emoțională	,234	,629	-,1884	2027	,060	-,38765	,20579	-,79122	,01593
			-,1881	1697,230	,060	-,38765	,20605	-,79178	,01649
Independența	1,558	,212	1,406	2027	,160	,35268	,25084	-,13925	,84461
			1,396	1661,688	,163	,35268	,25271	-,14298	,84834

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *perioada care părinții au lipsit de lângă copii fiind plecați la muncă peste hotare (până la 1 an; 1-2 ani; 2-4 ani; 4-6 ani; 6-8 ani; 9-12 ani; peste 12 ani)*

Datele statisticii descriptive pentru componentele adaptării psihosociale în funcție de factorul *dorința adolescenților de a pleca peste hotare după absolvirea studiilor (nu; da – pentru a face studii; da – pentru a munci)*

Anexa 5. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare - orientările valorice

Anexa 5.1.

Corelații pentru orientările valorice în funcție de factorii psihosociali

		Correlations								
		Varsta	VT_1_viata_activa	VT_2_intelepciunea_vietii	VT_3_sanatate	VT_4_munca_interesanta	VT_5_frumus_naturii_artei	VT_6_dragoste	VT_7_bunastare_materiale	
Spearman's rho	Varsta	Correlation Coefficient	1,000	,057	-,025	,004	-,059	-,028	-,160	,005
		Sig. (2-tailed)	.	,011	,253	,846	,008	,207	,000	,814
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_1_viata_activa		Correlation Coefficient	,057	1,000	,036	-,064	,082	,110	-,079	-,060
		Sig. (2-tailed)	,011	.	,108	,004	,000	,000	,000	,007
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_2_intelepciunea_vietii		Correlation Coefficient	-,025	,036	1,000	,018	,019	,055	-,078	-,105
		Sig. (2-tailed)	,253	,108	.	,417	,391	,013	,000	,000
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_3_sanatate		Correlation Coefficient	,004	-,064	,018	1,000	-,051	-,140	,012	,022
		Sig. (2-tailed)	,846	,004	,417	.	,022	,000	,596	,319
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_4_munca_interesanta		Correlation Coefficient	-,059	,082	,019	-,051	1,000	,032	-,002	,036
		Sig. (2-tailed)	,008	,000	,391	,022	.	,145	,936	,105
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_5_frumus_naturii_artei		Correlation Coefficient	-,028	,110	,055	-,140	,032	1,000	-,102	-,089
		Sig. (2-tailed)	,207	,000	,013	,000	,145	.	,000	,000
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_6_dragoste		Correlation Coefficient	-,160	-,079	-,078	,012	-,002	-,102	1,000	-,016
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,596	,936	,000	.	,424
		N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
VT_7_bunastare_materiale		Correlation Coefficient	,005	-,060	-,105	,022	,036	-,089	-,018	1,000
		Sig. (2-tailed)	,814	,007	,000	,319	,105	,000	,424	.

Correlations											
VT_1_viata_activa	VT_2_intelepciunea_vietii	VT_3_sanatate	VT_4_munca_interesanta	VT_5_frumus_naturii_artei	VT_6_dragoste	VT_7_bunastare_materiale	VT_8_prieteni_buni	VT_9_apreciere_sociala	VT_10_cunoastere	VT_11_viata_productiva	VT_12_dezvoltare_continua
,049	-,032	-,102	,016	,138	-,066	,030	,031	,002	-,060	,008	-,125
,027	,149	,000	,468	,000	,003	,181	,163	,941	,007	,728	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
1,000	,036	-,064	,082	,110	-,079	-,060	-,083	-,006	-,170	-,034	-,182
.	,108	,004	,000	,000	,000	,007	,000	,794	,000	,128	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
,036	1,000	,018	,019	,055	-,078	-,105	-,139	-,048	,059	-,067	,020
,108	.	,417	,391	,013	,000	,000	,000	,030	,008	,003	,361
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
-,064	,018	1,000	-,051	-,140	,012	,022	,001	-,018	,001	-,043	-,036
,004	,417	.	,022	,000	,596	,319	,960	,426	,947	,054	,111
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
,082	,019	-,051	1,000	,032	-,002	,036	-,028	-,026	-,118	-,079	-,115
,000	,391	,022	.	,145	,936	,105	,203	,248	,000	,000	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
,110	,055	-,140	,032	1,000	-,102	-,089	-,071	,004	-,045	-,130	-,139
,000	,013	,000	,145	.	,000	,000	,001	,854	,044	,000	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
-,079	-,078	,012	-,002	-,102	1,000	-,018	,051	-,059	-,118	-,133	-,143
,000	,000	,596	,936	,000	.	,424	,021	,008	,000	,000	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
-,060	-,105	,022	,036	-,089	-,018	1,000	-,049	,073	-,127	-,026	-,095
,007	,000	,319	,105	,000	,424	.	,028	,001	,000	,237	,000
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
-,083	-,139	,001	-,028	-,071	,051	-,049	1,000	-,019	-,110	-,122	-,194
,000	,000	,960	,203	,001	,021	,028	.	,399	,000	,000	,000

**Anexa 6. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare
- adaptarea psihosocială**

Anexa 6.1.

Analiza corelațională a adaptării psihosociale cu dimensiunile personalității

Corelația dintre adaptarea psihosocială și componentele acesteia

		Correlations								
		Adaptare	Dezadaptare	Mitomanie_1	Mitomanie_2	Acceptare_de_sine	Neacceptare_de_sine	Acceptarea_celorlalti	Neacceptarea_celorlalti	Confort_emotional
Adaptare	Pearson Correlation	1	-.147	.201	.461	.900	-.237	.751	-.049	.608
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.026	.000
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Dezadaptare	Pearson Correlation	-.147	1	.460	-.076	-.217	.810	-.085	.710	.030
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.001	.000	.000	.000	.000	.184
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Mitomanie_1	Pearson Correlation	.201	.460	1	-.033	.183	.325	.092	.339	.245
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.135	.000	.000	.000	.000	.000
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Mitomanie_2	Pearson Correlation	.461	-.076	-.033	1	.394	-.093	.380	.017	.277
	Sig. (2-tailed)	.000	.001	.135		.000	.000	.000	.455	.000
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Acceptare_de_sine	Pearson Correlation	.900	-.217	.183	.394	1	-.288	.604	-.101	.476
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Neacceptare_de_sine	Pearson Correlation	-.237	.810	.325	-.093	-.288	1	-.161	.518	-.013
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.572
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Acceptarea_celorlalti	Pearson Correlation	.751	-.085	.092	.380	.604	-.161	1	-.106	.356
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Neacceptarea_celorlalti	Pearson Correlation	-.049	.710	.339	.017	-.101	.518	-.106	1	.059
	Sig. (2-tailed)	.026	.000	.000	.455	.000	.000	.000		.008
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029
Confort_emotional	Pearson Correlation	.608	.030	.245	.277	.476	-.013	.356	.059	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.184	.000	.000	.000	.572	.000	.008	
	N	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029

Corelația dintre adaptabilitatea psihosocială dimensiunile personalității

Correlations												
Extraversiune_Introversiune	Neurotism	Sinceritate	Inițierea_contactelor_sociale	Curajul_social	Increderea_in_sine	Aprecierea_emoțiilor	Controlul_emoțiilor	Utilizarea_emoțiilor	Inteligența_emoțională	Adaptabilitatea	Locu_controlului	Afri
.243	-.095	.010	.158	.268	.406	.377	.523	.516	.535	.096	.357	
.000	.000	.663	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
1	-.202	-.020	.336	.325	.327	.138	.222	.209	.215	.059	.139	
.000	.000	.359	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.007	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
-.202	1	-.317	-.260	-.431	-.274	-.037	-.070	-.081	-.075	.208	-.144	
.000	.000	.000	.000	.000	.000	.098	.001	.000	.001	.000	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
-.020	-.317	1	-.003	.082	.105	.049	.027	-.009	.025	-.125	.035	
.359	.000	.000	.896	.000	.000	.027	.223	.669	.260	.000	.119	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
.336	-.260	-.003	1	.494	.252	.136	.142	.153	.156	-.041	.165	
.000	.000	.896	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.065	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
.325	-.431	.082	.494	1	.399	.213	.261	.282	.285	-.116	.273	
.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
.327	-.274	.105	.252	.399	1	.310	.418	.422	.431	-.027	.370	
.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.225	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
.138	-.037	.049	.135	.213	.310	1	.609	.607	.622	.062	.333	
.000	.098	.027	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.006	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	
.222	-.070	.027	.142	.261	.418	.609	1	.753	.894	.123	.410	
.000	.001	.223	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	

Anexa 7. Ierarhii ale orientărilor valorice în funcție de factorul instituțiile în care învață adolescenții (Testul orientărilor valorice (Rokeach M.) și Testul pentru determinarea valorilor (M.C. Яницкий)

Tabelul A 7.1. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	2491	3	1. acuratețe	2914	2
2. înțelepciunea vieții	2195	15	2. educație	1365	9
3. sănătate	973	6	3. exigențe înalte	3425	11
4. muncă interesantă	2924	18	4. energie de viață	2570	8
5. frumusețea naturii și a artei	3891	2	5. executivitate	3240	6
6. dragoste	1733	10	6. independență	2306	13
7. bunăstare materială	2687	12	7. intransigență față de sine și alții	4179	10
8. prieteni buni, fideli	2704	1	8. studii	2243	4
9. apreciere socială	3726	7	9. responsabilitate	2158	16
10. cunoaștere	2401	8	10. raționalism	2566	12
11. viața productivă	2985	14	11. autocontrol	2200	15
12. dezvoltare continuă	2490	4	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	2834	1
13. distracții	4374	11	13. voință	2404	14
14. libertate	2815	17	14. toleranță	3056	17
15. viață familială fericită	1619	9	15. viziuni largi	2892	5
16. fericirea altora	4055	5	16. onestitate	2616	3
17. creație	3653	16	17. eficacitate în activitate	3115	18
18. încredere în sine	2064	13	18. delicatețe	3719	7

Tabelul A 7.2. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat din Moldova

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	18. încredere în sine	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	10. cunoaștere	6.	9. responsabilitate
7.	12. dezvoltare continuă	7.	13. voință
8.	1. viața activă	8.	15. viziuni largi
9.	7. bunăstare materială	9.	16. onestitate
10.	8. prieteni buni, fideli	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	17. creație	14.	3. exigențe înalte
15.	9. apreciere socială	15.	17. eficacitate în activitate

16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.3. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul ULIM

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	366	3	1. acuratețe	393	2
2. înțelepciunea vieții	286	18	2. educație	237	6
3. sănătate	143	6	3. exigențe înalte	412	12
4. muncă interesantă	395	15	4. energie de viață	376	11
5. frumusețea naturii și a artei	484	2	5. executivitate	442	9
6. dragoste	252	14	6. independență	252	16
7. bunăstare materială	367	10	7. intransigență față de sine și alții	608	8
8. prieteni buni, fideli	423	12	8. studii	338	13
9. apreciere socială	505	11	9. responsabilitate	327	10
10. cunoaștere	344	1	10. raționalism	362	4
11. viața productivă	346	7	11. autocontrol	308	1
12. dezvoltare continuă	345	4	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	282	15
13. distracții	608	8	13. voință	343	3
14. libertate	299	5	14. toleranță	442	5
15. viață familială fericită	272	9	15. viziuni largi	400	14
16. fericirea altora	591	17	16. onestitate	331	17
17. creație	521	16	17. eficacitate în activitate	477	18
18. încredere în sine	235	13	18. delicatețe	505	7

Tabelul A 7.4. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul ULIM

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță

17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.5. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Teoretic „Dante Alighieri”

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	2376	6	1. acuratețe	3099	13
2. înțelepciunea vieții	2112	3	2. educație	1382	1
3. sănătate	1057	1	3. exigențe înalte	3001	12
4. muncă interesantă	3154	13	4. energie de viață	2816	9
5. frumusețea naturii și a artei	3920	16	5. executivitate	3163	15
6. dragoste	2268	5	6. independență	2298	3
7. bunăstare materială	2643	10	7. intransigență față de sine și alții	4091	18
8. prieteni buni, fideli	2602	9	8. studii	2095	2
9. apreciere socială	3514	14	9. responsabilitate	2348	5
10. cunoaștere	2432	7	10. raționalism	2307	4
11. viața productivă	2856	12	11. autocontrol	2413	6
12. dezvoltare continuă	2593	8	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	2805	8
13. distracții	4067	18	13. voință	2501	7
14. libertate	2798	11	14. toleranță	3317	16
15. viață familială fericită	1872	2	15. viziuni largi	2871	10
16. fericirea altora	4009	17	16. onestitate	2875	11
17. creație	3772	15	17. eficacitate în activitate	3148	14
18. încredere în sine	2200	4	18. delicatețe	3710	17

Tabelul A 7.6. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Teoretic „Dante Alighieri”

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	sănătate	1.	educație
2.	viață familială fericită	2.	Studii
3.	înțelepciunea vieții	3.	independență
4.	încredere în sine	4.	raționalism
5.	dragoste	5.	responsabilitate
6.	viața activă	6.	autocontrol
7.	cunoaștere	7.	voință
8.	dezvoltare continuă	8.	curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
9.	prieteni buni, fideli	9.	energie de viață
10.	bunăstare materială	10.	viziuni largi
11.	libertate	11.	onestitate
12.	viața productivă	12.	exigențe înalte
13.	muncă interesantă	13.	acuratețe
14.	apreciere socială	14.	eficacitate în activitate
15.	creație	15.	executivitate
16.	frumusețea naturii și a artei	16.	toleranță
17.	fericirea altora	17.	delicatețe

18.	distracții	18.	intransigență față de sine și alții
-----	------------	-----	-------------------------------------

Tabelul A 7.7. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Teoretic „Spiru Haret”

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	1499	3	1. acuratețe	1994	2
2. înțelepciunea vieții	1452	15	2. educație	1016	6
3. sănătate	676	6	3. exigențe înalte	2104	8
4. muncă interesantă	1911	14	4. energie de viață	1791	10
5. frumusețea naturii și a artei	2562	12	5. executivitate	1986	11
6. dragoste	1328	2	6. independență	1241	9
7. bunăstare materială	1657	18	7. intransigență față de sine și alții	2675	12
8. prieteni buni, fideli	1500	1	8. studii	1294	16
9. apreciere socială	2225	8	9. responsabilitate	1441	15
10. cunoaștere	1573	10	10. raționalism	1313	13
11. viața productivă	1776	7	11. autocontrol	1344	4
12. dezvoltare continuă	1424	11	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	1625	17
13. distracții	2609	4	13. voință	1666	14
14. libertate	1384	17	14. toleranță	1945	5
15. viață familială fericită	1118	9	15. viziuni largi	1652	1
16. fericirea altora	2491	16	16. onestitate	1643	3
17. creație	2200	5	17. eficacitate în activitate	1851	18
18. încredere în sine	1480	13	18. delicatețe	2288	7

Tabelul A 7.8. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Teoretic „Spiru Haret”

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	6. independență
3.	6. dragoste	3.	8. studii
4.	14. libertate	4.	10. raționalism
5.	12. dezvoltare continuă	5.	11. autocontrol
6.	2. înțelepciunea vieții	6.	9. responsabilitate
7.	18. încredere în sine	7.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
8.	1. viața activă	8.	16. onestitate
9.	8. prieteni buni, fideli	9.	15. viziuni largi
10.	10. cunoaștere	10.	13. voință
11.	7. bunăstare materială	11.	4. energie de viață
12.	11. viața productivă	12.	17. eficacitate în activitate
13.	4. muncă interesantă	13.	14. toleranță
14.	17. creație	14.	5. executivitate
15.	9. apreciere socială	15.	1. acuratețe
16.	16. fericirea altora	16.	3. exigențe înalte
17.	5. frumusețea naturii și a artei	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.9. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	322	3	1. acuratețe	479	10
2. înțelepciunea vieții	289	15	2. educație	259	2
3. sănătate	143	2	3. exigențe înalte	352	11
4. muncă interesantă	438	18	4. energie de viață	391	8
5. frumusețea naturii și a artei	586	6	5. executivitate	464	6
6. dragoste	320	1	6. independență	331	3
7. bunăstare materială	332	7	7. intransigență față de sine și alții	526	9
8. prieteni buni, fideli	353	10	8. studii	315	12
9. apreciere socială	478	8	9. responsabilitate	355	13
10. cunoaștere	338	12	10. raționalism	230	15
11. viața productivă	400	14	11. autocontrol	311	4
12. dezvoltare continuă	387	11	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	369	16
13. distracții	589	4	13. voință	370	17
14. libertate	388	9	14. toleranță	453	14
15. viață familială fericită	268	17	15. viziuni largi	376	5
16. fericirea altora	568	16	16. onestitate	427	1
17. creație	513	5	17. eficacitate în activitate	437	7
18. încredere în sine	298	13	18. delicatețe	534	18

Tabelul A 7.10. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.11. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv din Chișinău

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	1472	3	1. acuratețe	1963	2
2. înțelepciunea vieții	1704	15	2. educație	752	9
3. sănătate	630	1	3. exigențe înalte	2206	8
4. muncă interesantă	1997	2	4. energie de viață	1819	11
5. frumusețea naturii și a artei	2780	18	5. executivitate	1934	4
6. dragoste	1741	8	6. independență	1888	6
7. bunăstare materială	1998	6	7. intransigență față de sine și alții	2653	5
8. prieteni buni, fideli	1735	10	8. studii	1586	10
9. apreciere socială	2284	4	9. responsabilitate	1558	1
10. cunoaștere	1951	7	10. raționalism	1960	13
11. viața productivă	2000	11	11. autocontrol	1648	12
12. dezvoltare continuă	2026	12	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	2046	16
13. distracții	2698	14	13. voință	1988	3
14. libertate	2192	9	14. toleranță	2252	14
15. viață familială fericită	1252	17	15. viziuni largi	2369	17
16. fericirea altora	2829	13	16. onestitate	2048	15
17. creație	2661	5	17. eficacitate în activitate	2309	18
18. încredere în sine	1734	16	18. delicatețe	2644	7

Tabelul A 7.12. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv din Chișinău

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	9. responsabilitate
3.	1. viața activă	3.	8. studii
4.	2. înțelepciunea vieții	4.	11. autocontrol
5.	18. încredere în sine	5.	4. energie de viață
6.	8. prieteni buni, fideli	6.	6. independență
7.	6. dragoste	7.	5. executivitate
8.	10. cunoaștere	8.	10. raționalism
9.	4. muncă interesantă	9.	1. acuratețe
10.	7. bunăstare materială	10.	13. voință
11.	11. viața productivă	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	12. dezvoltare continuă	12.	16. onestitate
13.	14. libertate	13.	3. exigențe înalte
14.	9. apreciere socială	14.	14. toleranță
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	13. distracții	16.	15. viziuni largi
17.	5. frumusețea naturii și a artei	17.	18. delicatețe
18.	16. fericirea altora	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.13. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Colegiului pedagogic „Alexei Mateevici”

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	1387	3	1. acuratețe	1616	2
2. înțelepciunea vieții	1412	15	2. educație	616	8
3. sănătate	495	6	3. exigențe înalte	2123	9
4. muncă interesantă	1728	18	4. energie de viață	1721	6
5. frumusețea naturii și a artei	2279	1	5. executivitate	1795	11
6. dragoste	1166	2	6. independență	1439	13
7. bunăstare materială	1754	10	7. intransigență față de sine și alții	2502	16
8. prieteni buni, fideli	1621	8	8. studii	1178	1
9. apreciere socială	1970	12	9. responsabilitate	1231	12
10. cunoaștere	1537	4	10. raționalism	1683	10
11. viața productivă	1881	7	11. autocontrol	1465	4
12. dezvoltare continuă	1685	14	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	1657	5
13. distracții	2523	11	13. voință	1532	14
14. libertate	1811	9	14. toleranță	1798	17
15. viață familială fericită	972	17	15. viziuni largi	2039	15
16. fericirea altora	2382	5	16. onestitate	1558	3
17. creație	2252	16	17. eficacitate în activitate	1940	18
18. încredere în sine	1251	13	18. delicatețe	2133	7

Tabelul A 7.14. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Colegiului pedagogic „Alexei Mateevici”

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	9. responsabilitate
4.	18. încredere în sine	4.	6. independență
5.	1. viața activă	5.	11. autocontrol
6.	2. înțelepciunea vieții	6.	13. voință
7.	10. cunoaștere	7.	16. onestitate
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	1. acuratețe
9.	12. dezvoltare continuă	9.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
10.	4. muncă interesantă	10.	10. raționalism
11.	7. bunăstare materială	11.	4. energie de viață
12.	14. libertate	12.	5. executivitate
13.	11. viața productivă	13.	14. toleranță
14.	9. apreciere socială	14.	17. eficacitate în activitate
15.	17. creație	15.	15. viziuni largi
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	3. exigențe înalte
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.15. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Centrului de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	123	7	1. acuratețe	133	6
2. înțelepciunea vieții	89	12	2. educație	64	2
3. sănătate	77	14	3. exigențe înalte	99	8
4. muncă interesantă	115	3	4. energie de viață	108	10
5. frumusețea naturii și a artei	104	15	5. executivitate	116	14
6. dragoste	106	10	6. independență	61	11
7. bunăstare materială	66	16	7. intransigență față de sine și alții	129	13
8. prieteni buni, fideli	95	2	8. studii	71	18
9. apreciere socială	96	17	9. responsabilitate	113	15
10. cunoaștere	85	8	10. raționalism	81	17
11. viața productivă	113	9	11. autocontrol	85	3
12. dezvoltare continuă	74	18	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	111	16
13. distracții	107	5	13. voință	89	4
14. libertate	76	6	14. toleranță	81	12
15. viață familială fericită	79	13	15. viziuni largi	94	9
16. fericirea altora	86	11	16. onestitate	100	5
17. creație	93	4	17. eficacitate în activitate	96	7
18. încredere în sine	101	1	18. delicatețe	91	1

Tabelul A 7.16. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Centrului de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.17. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Școlii Profesionale nr. 7, mun. Chișinău

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	1034	3	1. acuratețe	1275	2

2. înțelepciunea vieții	1317	15	2. educație	573	4
3. sănătate	495	1	3. exigențe înalte	1384	8
4. muncă interesantă	1621	6	4. energie de viață	1219	1
5. frumusețea naturii și a artei	1758	8	5. executivitate	1357	5
6. dragoste	1189	2	6. independență	1377	6
7. bunăstare materială	1486	7	7. intransigență față de sine și alții	1775	3
8. prieteni buni, fideli	1268	18	8. studii	1239	9
9. apreciere socială	1740	10	9. responsabilitate	1384	11
10. cunoaștere	1514	14	10. raționalism	1575	16
11. viața productivă	1671	4	11. autocontrol	1517	10
12. dezvoltare continuă	1699	11	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	1587	12
13. distracții	1933	12	13. voință	1627	13
14. libertate	1546	9	14. toleranță	1752	14
15. viață familială fericită	1004	5	15. viziuni largi	1756	15
16. fericirea altora	2059	13	16. onestitate	1542	7
17. creație	1987	17	17. eficacitate în activitate	1900	17
18. încredere în sine	1488	16	18. delicatețe	1942	18

Tabelul A 7.18. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Școlii Profesionale nr. 7, mun. Chișinău

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.19. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul instituțiilor de învățământ din or. Bălți

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	1584	3	1. acuratețe	1867	2
2. înțelepciunea vieții	1730	15	2. educație	729	9
3. sănătate	617	6	3. exigențe înalte	2299	8

4. muncă interesantă	2115	1	4. energie de viață	1863	6
5. frumusețea naturii și a artei	2566	18	5. executivitate	2019	4
6. dragoste	1540	2	6. independență	1819	1
7. bunăstare materială	1935	10	7. intransigență față de sine și alții	2766	16
8. prieteni buni, fideli	2083	7	8. studii	1763	12
9. apreciere socială	2373	8	9. responsabilitate	1723	11
10. cunoaștere	1887	12	10. raționalism	2130	5
11. viața productivă	2211	4	11. autocontrol	1943	14
12. dezvoltare continuă	2105	11	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	1937	13
13. distracții	2802	14	13. voință	2126	10
14. libertate	2275	9	14. toleranță	2110	3
15. viață familială fericită	1268	5	15. viziuni largi	2360	17
16. fericirea altora	2754	17	16. onestitate	1883	15
17. creație	2649	16	17. eficacitate în activitate	2312	18
18. încredere în sine	1627	13	18. delicatețe	2514	7

Tabelul A 7.20. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul instituțiilor de învățământ din or. Bălți

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	9. responsabilitate
3.	6. dragoste	3.	8. studii
4.	1. viața activă	4.	6. independență
5.	18. încredere în sine	5.	4. energie de viață
6.	2. înțelepciunea vieții	6.	1. acuratețe
7.	10. cunoaștere	7.	16. onestitate
8.	7. bunăstare materială	8.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
9.	8. prieteni buni, fideli	9.	11. autocontrol
10.	12. dezvoltare continuă	10.	5. executivitate
11.	4. muncă interesantă	11.	14. toleranță
12.	11. viața productivă	12.	13. voință
13.	14. libertate	13.	10. raționalism
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	5. frumusețea naturii și a artei	15.	17. eficacitate în activitate
16.	17. creație	16.	15. viziuni largi
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.21. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	2454	3	1. acuratețe	2908	2
2. înțelepciunea vieții	2449	15	2. educație	1486	9
3. sănătate	1191	6	3. exigențe înalte	3548	11
4. muncă interesantă	3274	2	4. energie de viață	3253	8

5. frumusețea naturii și a artei	3934	1	5. executivitate	3206	6
6. dragoste	2259	18	6. independență	2827	1
7. bunăstare materială	3365	10	7. intransigență față de sine și alții	4398	16
8. prieteni buni, fideli	3179	8	8. studii	2763	10
9. apreciere socială	3852	14	9. responsabilitate	2635	13
10. cunoaștere	2864	12	10. raționalism	3021	12
11. viața productivă	3438	4	11. autocontrol	2762	5
12. dezvoltare continuă	3265	7	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	3190	14
13. distracții	4521	11	13. voință	3044	4
14. libertate	3242	9	14. toleranță	3243	17
15. viața familială fericită	1953	5	15. viziuni largi	3588	3
16. fericirea altora	4205	17	16. onestitate	3016	15
17. creație	4131	16	17. eficacitate în activitate	3536	18
18. încredere în sine	2771	13	18. delicatețe	3934	7

Tabelul A 7.22. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viața familială fericită	2.	9. responsabilitate
3.	6. dragoste	3.	11. autocontrol
4.	2. înțelepciunea vieții	4.	8. studii
5.	1. viața activă	5.	6. independență
6.	18. încredere în sine	6.	1. acuratețe
7.	10. cunoaștere	7.	16. onestitate
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	10. raționalism
9.	14. libertate	9.	13. voință
10.	12. dezvoltare continuă	10.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
11.	4. muncă interesantă	11.	5. executivitate
12.	7. bunăstare materială	12.	14. toleranță
13.	11. viața productivă	13.	4. energie de viață
14.	9. apreciere socială	14.	17. eficacitate în activitate
15.	5. frumusețea naturii și a artei	15.	3. exigențe înalte
16.	17. creație	16.	15. viziuni largi
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.23. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Centrelor frecventate de către copiii cu CES

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	615	3	1. acuratețe	756	2
2. înțelepciunea vieții	724	15	2. educație	315	9
3. sănătate	340	1	3. exigențe înalte	945	11
4. muncă interesantă	865	18	4. energie de viață	735	4
5. frumusețea naturii și a artei	1019	8	5. executivitate	864	1

6. dragoste	745	2	6. independență	764	6
7. bunăstare materială	832	6	7. intransigență față de sine și alții	1187	16
8. prieteni buni, fideli	713	14	8. studii	788	8
9. apreciere socială	992	10	9. responsabilitate	597	13
10. cunoaștere	794	7	10. raționalism	848	12
11. viața productivă	965	4	11. autocontrol	699	14
12. dezvoltare continuă	876	12	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	820	10
13. distracții	1029	11	13. voință	794	5
14. libertate	767	9	14. toleranță	835	3
15. viață familială fericită	558	5	15. viziuni largi	986	18
16. fericirea altora	1103	13	16. onestitate	768	15
17. creație	1105	16	17. eficacitate în activitate	1014	17
18. încredere în sine	634	17	18. delicatețe	975	7

Tabelul A 7.24. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților din cadrul Centrelor frecventate de către copiii cu CES

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate	1.	2. educație
2.	15. viață familială fericită	2.	8. studii
3.	6. dragoste	3.	6. independență
4.	1. viața activă	4.	11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții	5.	10. raționalism
6.	18. încredere în sine	6.	9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere	7.	13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli	8.	15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă	9.	16. onestitate
10.	7. bunăstare materială	10.	4. energie de viață
11.	14. libertate	11.	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă	12.	1. acuratețe
13.	11. viața productivă	13.	5. executivitate
14.	9. apreciere socială	14.	3. exigențe înalte
15.	17. creație	15.	17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei	16.	14. toleranță
17.	16. fericirea altora	17.	18. delicatețe
18.	13. distracții	18.	7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.25. Punctajul și rangul general obținut pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților

VALORI TERMINALE	Punctaj	Rang	VALORI INSTRUMENTALE	Punctaj	Rang
1. viața activă	15723	3	1. acuratețe	19397	2
2. înțelepciunea vieții	15759	15	2. educație	8794	8
3. sănătate	6837	6	3. exigențe înalte	21898	9
4. muncă interesantă	20537	1	4. energie de viață	18662	6
5. frumusețea naturii și a artei	25883	2	5. executivitate	20586	11
6. dragoste	14647	18	6. independență	16603	10

7. bunăstare materială	19122	10	7. intransigență față de sine și alții	27489	13
8. prieteni buni, fideli	18276	8	8. studii	15673	4
9. apreciere socială	23755	12	9. responsabilitate	15870	16
10. cunoaștere	17720	7	10. raționalism	18076	12
11. viața productivă	20642	14	11. autocontrol	16695	1
12. dezvoltare continuă	18969	4	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	19263	5
13. distracții	27860	11	13. voință	18484	14
14. libertate	19593	9	14. toleranță	21284	15
15. viață familială fericită	12235	17	15. viziuni largi	21383	3
16. fericirea altora	27132	5	16. onestitate	18807	17
17. creație	25537	16	17. eficacitate în activitate	22135	18
18. încredere în sine	15883	13	18. delicatețe	24989	7

Tabelul A 7.26. Ierarhia pentru valorile terminale și valorile instrumentale ale adolescenților

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	3. sănătate		2. educație
2.	15. viață familială fericită		8. studii
3.	6. dragoste		6. independență
4.	1. viața activă		11. autocontrol
5.	2. înțelepciunea vieții		10. raționalism
6.	18. încredere în sine		9. responsabilitate
7.	10. cunoaștere		13. voință
8.	8. prieteni buni, fideli		15. viziuni largi
9.	12. dezvoltare continuă		16. onestitate
10.	7. bunăstare materială		4. energie de viață
11.	14. libertate		12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
12.	4. muncă interesantă		1. acuratețe
13.	11. viața productivă		5. executivitate
14.	9. apreciere socială		3. exigențe înalte
15.	17. creație		17. eficacitate în activitate
16.	5. frumusețea naturii și a artei		14. toleranță
17.	16. fericirea altora		18. delicatețe
18.	13. distracții		7. intransigență față de sine și alții

Tabelul A 7.27. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Universității de Stat din Moldova

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	1396	4
	4. Menținerea forței și a sănătății	728	1
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	1212	3
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	822	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	1471	5
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1784	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	1955	8

	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1817	7
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1981	9

Tabelul A 7.28. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	210	5
	4. Menținerea forței și a sănătății	100	1
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	152	3
	5. Serviciu interesant, prestigios	111	2
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	201	4
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	220	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	266	8
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	238	7
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	295	9

Tabelul A 7.29. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Liceului Teoretic „Dante Alighieri”

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	1318	4
	4. Menținerea forței și a sănătății	802	1
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	1223	3
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	976	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	1496	5
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1731	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	1959	9
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1797	7
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1942	8

Tabelul A 7.30. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Liceului Teoretic „Spiru Haret”

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	804	4
	4. Menținerea forței și a sănătății	594	1
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	742	3
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	605	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	877	5
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	976	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	1165	8
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1119	7
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1276	9

Tabelul A 7.31. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	162	3
	4. Menținerea forței și a sănătății	94	1

	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	175	4
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	141	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	216	5
	8. Respectul altora, apreciere socială	252	7
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	281	9
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	247	6
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	273	8

Tabelul A 7.32. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv din Chișinău

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	991	3
	4. Menținerea forței și a sănătății	559	1
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	1013	4
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	715	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	1073	5
	8. Respectul altora, apreciere socială	1258	7
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1300	8
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1111	6
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1392	9

Tabelul A 7.33. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Colegiului pedagogic „Alexei Mateevici” mun. Chișinău

	VALORI	Punctaj	Rang
	2. Bunăstarea familiei	898	4
	4. Menținerea forței și a sănătății	386	1
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	830	3
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	441	2
	5. Serviciu interesant, prestigios	920	5
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1006	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	1141	8
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1059	7
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1235	9

Tabelul A 7.34. Ierarhia valorilor după testul - M.C. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Centrului de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”

	VALORI	Punctaj	Rang
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	45	3
	2. Bunăstarea familiei	44	2
	1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	57	8
	4. Menținerea forței și a sănătății	45	4
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	61	9
	8. Respectul altora, apreciere socială	53	7
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	45	5
	3. Autorealizare intelectuală și creativă	49	6
	5. Serviciu interesant, prestigios	42	1

Tabelul A 7.35. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Școlii Profesionale nr. 7, mun. Chișinău

VALORI	Punctaj	Rang
2. Bunăstarea familiei	708	3
4. Menținerea forței și a sănătății	487	1
1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	785	4
3. Autorealizare intelectuală și creativă	536	2
5. Serviciu interesant, prestigios	844	5
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	872	6
8. Respectul altora, apreciere socială	921	8
7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	876	7
9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1036	9

Tabelul A 7.36. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții din cadrul instituțiilor de învățământ din or. Bălți

VALORI	Punctaj	Rang
2. Bunăstarea familiei	1080	4
4. Menținerea forței și a sănătății	583	1
5. Serviciu interesant, prestigios	1109	6
1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	705	2
8. Respectul altora, apreciere socială	1069	3
3. Autorealizare intelectuală și creativă	1289	8
7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1275	7
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1105	5
9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	1356	9

Tabelul A 7.37. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu”

VALORI	Punctaj	Rang
2. Bunăstarea familiei	1528	3
4. Menținerea forței și a sănătății	976	1
1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	1590	4
3. Autorealizare intelectuală și creativă	1134	2
5. Serviciu interesant, prestigios	1719	5
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	1858	6
8. Respectul altora, apreciere socială	2030	5
7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	1907	7
9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	2097	9

Tabelul A 7.38. Ierarhia valorilor după testul - М.С. Яницкий pentru adolescenții din cadrul Centrelor frecventate de către copiii cu CES

VALORI	Punctaj	Rang
2. Bunăstarea familiei	393	3
4. Menținerea forței și a sănătății	241	1
1. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	431	4
3. Autorealizare intelectuală și creativă	329	2

	5. Serviciu interesant, prestigios	464	5
	6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice	467	6
	8. Respectul altora, apreciere socială	520	9
	9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante	483	7
	7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	520	8

Anexa 8. Viziuni ale subiecților experimentali cu referire la noțiunile de adaptare psihosocială, valoare, orientări valorice

În cadrul anchetei psihosociale au fost incluși itemi care au reliefat viziunile adolescenților cu referire la conceptele de bază din lucrare și anume: *adaptare psihosocială, valoare și orientări valorice*.

În continuare vom prezenta numărul adolescenților care au oferit răspuns, adică care au completat în ancheta propusă întrebările ce vizau percepțiile individuale despre noțiunile de adaptare psihosocială. În acest paragraf am decis să prezentăm secvențial și variantele de răspuns ale subiecților cu referire la conceptele menționate studiate în lucrare (fiind toate conform codurilor menționate), în ordine ierarhică, pentru:

1. adolescenți din cadrul unei instituții liceale (*cod 1-80*);
2. adolescenți dintr-un centru de excelență (*cod 1-100*);
3. adolescenți cu cerințe educaționale speciale (*cod 1-86*);
4. adolescenți din mediul universitar (*cod 1-110*).

Subliniem că aceste răspunsuri sunt prezentate în variantă identică cu cele din ancheta psihosocială, au o mare diversitate și sunt importante pentru stabilirea reprezentărilor adolescenților cu referire noțiunile de adaptare psihosocială, valoare și orientări valorice.

Viziunea subiecților cu referire la noțiunea adaptare psihosocială

Răspunsurile oferite de către adolescenți pentru întrebarea: – *Ce este în viziunea voastră adaptarea psihosocială a persoanei?* au fost următoarele pentru:

1. Adolescenți din cadrul unei instituții liceale (*cod 1-80*):

- Adaptarea mentalității unei persoane la condițiile morale de viață;
- Conformarea la o mentalitate comună, în corespondență cu un grup sau societate; poate fi totodată intenția unei persoane de a comunica, interacționa și stabili relații cu alți oameni;
- Adaptarea sa într-un mediu cu mai multe persoane;
- Un proces de incluziune psihologică a individului în sistemele de conexiuni și relații sociale și profesionale care se desfășoară în diferite domenii ale vieții și activității;
- Procesul în care omul, fiind inclus într-un mediu nou, încearcă să se plaseze la situația general a grupului să-și creeze noi relații sociale cu ceilalți oameni;
- Stabilitatea persoanei, raționalitatea în orice situație;
- Modul în care te atribui și te comporți în societate și alături de oameni;
- Adaptarea și capacitatea unei persoane de a se integra într-o situație socială sau într-un grup;
- Adaptarea sa într-un mediu cu mai multe persoane;
- Capacitatea unei persoane de a se adapta într-un mediu social;
- Persoana care își poate controla emoțiile și sentimentele;
- Este atunci când omul se acomodează cu un spațiu nou și cu o societate nouă;
- Capacitatea persoanei de a se integra în societate;
- Comportamentul pe care îl are o persoană;
- Adaptarea fiecărei persoane în mediul social;
- Comportamentul pe care îl are o persoană;
- Cum o persoană se descurcă în mediul înconjurător și ce acțiuni face în public;
- Capacitatea unei persoane de a se integra într-o societate;
- Modul de a se adapta la fiecare societate;
- Integrarea într-un colectiv, crearea unui mediu confortabil și colaborarea cu oamenii din jur ce duce la familiarizarea cu spațiul sau grupul respectiv;
- Mod de acceptare și acomodare a unei persoane care constă în împăcarea psihosocială sau în acceptarea și respectarea persoanei date;
- Capacitatea de a se adapta, acomoda cu societatea în care se află o persoană;
- Adaptările unei persoane în societate cu mediul și locuitorii din jur;

- Obișnuirea unei persoane la unele schimbări;
- Capacitatea unei persoane de a se integra într-un grup;
- O adaptare sau o deprindere în mediul înconjurător cu alți oameni;
- Integrarea persoanei în societate;
- Comportamentul persoanei în mediu;
- O metodă de a se instrui într-o societate, capacitate de a se adapta;
- Capacitatea persoanei de a se adapta la condiții de stress sau condiții neobișnuite;
- Obișnuire, acomodare din punct de vedere spiritual, emotiv;
- Capacitatea unei persoane de a se acomoda la societate;
- Încadrarea unei persoane într-un mediu, făcându-și noi cunoscuți, colegi, prieteni;
- Comportamentul, acomodarea unei persoane în viața de zi cu zi;
- Capacitatea unei persoane de a se adapta în grup;
- Acțiunea omului de a se adapta cu tot ce-l înconjoară, cu modul de gândire și acțiunile altor persoane;
- Capabilitatea unei persoane de a se adapta în mai multe ipostaze sociale;
- Acomodarea unei persoane într-n mediu nou;
- Proprietatea de a se adapta la societate, mediu, grup;
- Acomodarea unui individ într-un anumit mediu sau grup.

2. Adolescenți dintr-un centru de excelență (cod 1-100):

- Integrarea psihologică a unei persoane în societate;
- Un proces lăuntric a unei persoane de a deveni o parte din societatea în care se află;
- Integrarea în societate;
- Morala;
- Când o persoană se adaptează la un anumit mediu sau societate;
- Adaptarea în anturajul său, adică adaptare la un grup nou de persoane în comunicare, comportament;
- Modul prin care poți (sau nu) să te adaptezi în noi circumstanțe;
- Sentimentele persoanei redade pentru cei care îl înconjoară;
- Integrarea persoanei în societate;
- Dezvoltare psihică;
- Adaptarea persoanei la un climat social și psihologic;
- Adaptarea oamenilor cu societatea și formarea relațiilor binevoitoare între ei;
- Starea în care o persoană poate trece de la o societate la alta, la noi condiții;
- Încadrarea într-un mediu;
- Adaptarea ușoară în noi colective; capacitatea omului de se simți comod cu noi oameni, să aibă un punct de vedere clar și mereu să fie relaxat;
- Integrarea unei persoane în societate;
- Atunci când o persoană se obișnuiește cu mediul și cu persoanele care îl înconjoară;
- Integrarea în comunitate;
- Un echilibru între acțiunile organismului asupra mediului, acomodarea persoanei în societate;
- Acomodarea într-un spațiu social cu diferiți oameni în scopul dezvoltării unei aptitudini de relație socială;
- Adaptarea cu mediul, condițiile acestuia, cu persoanele cu care interacționează;
- Afirmarea acesteia ca individ a societății, conform tuturor drepturilor și obligațiilor care-I sunt înaintate de către societate;
- Când o persoană este capabilă de a se adapta psihosocial;
- Modul în care o persoană poate să se adapteze psihic într-o societate; cât îi va fi de comod într-o societate străină;
- Posibilitatea de a fi flexibil în societate, de a te adapta la circumstanțele prezente;
- Capacitatea unui individ de a se conforma atât psihologic cât și social la mediul în care se află;

- Capacitatea persoanei de a se adapta psihologic la o societate nouă și analiza comportamentului acestuia în societatea nouă;
- Gradul de adaptabilitate a unui individ atât la nivel psihic cât și social;
- Abilitatea unui individ de a se adapta la societate și la acțiunile întreprinse de acesta;
- Acomodarea persoanei cu mediul sau situația problemă care îi este pusă în față;
- Adaptarea persoanei la însușirile și fenomenele psihosociale;
- Adaptarea cu mediul, cu problemele cu care ne confruntăm;
- Adaptarea psihologică a persoanei la condițiile sociale existente (o așa- numită incluziune);
- Adaptabilitatea, capacitatea individului de a se conforma cerințelor societății, de exemplu la școală, la muncă;
- Capacitatea unei persoane de a se adapta la societate;
- Să se conformeze propriile reguli;
- Adaptarea persoanei când începe ceva nou pentru el și felul lui de a se încadra în societate;
- Momentul când persoana se adaptează la un grup de persoane, atât fizic cât și psihologic și se simte confortabil;
- O condiție de adaptare la un anumit mediu sau împrejurări, afectare psihologică;
- Adaptarea într-un mediu alcătuit din grupuri de oameni și modalitatea de a coordona cu ei
- Gândirea persoanei; lupta interioară;
- Acomodarea individului la un alt mediu;
- Adaptarea la locurile noi;
- Adaptarea unui individ de a-i modifica funcțiile;
- Este atunci când o persoană se adaptează la un grup de oameni sau se adaptează la cerințele grupului, atât moral cât și fizic;
- Relația cu societatea, comunicarea;
- Deprinderea individului într-o atmosferă social și totodată și psihică; o liniște sufletească într-o atmosferă;
- Acomodarea unei persoane în mediul înconjurător, anume mediul psiho-social;
- Adaptarea la anumite valori, legi într-o societate;
- Când o persoană intrând într-un colectiv nou, se simte liber, nu este anxios, simte că este primit și respectat.

3. Adolescenți cu cerințe educaționale speciale (cod I-86):

- Procesul de acomodare;
- Procesul de acomodare ca să te simți ca acasă;
- Capabilitatea de a gândi logic a persoanei;
- Capacitatea de a forma relații bune cu cei din jur și menținerea acestora;
- Un ansamblu de activități pe care oamenii le întreprind pentru adaptabilitatea social-psihologică la lucrurile noi;
- Când începi să cominici cu cineva, o persoană nouă; te adaptezi într-o casă nouă;
- Ansamblul modificărilor conduitelor care vizează asigurarea echilibrului relațiilor între organism și mediile lui de viață, și, în același timp, al mecanismelor și proceselor care susțin acest fenomen;
- Capacitatea de a vorbi cu ceilalți și de a stabili contacte pe o durată de timp mai îndelungată;
- O echilibrare între asimilare și acomodare;
- Relațiile eficiente cu cei din jur;
- Abilitatea de a se implica și remarca în societate;
- Adaptarea în societate din punct de vedere psihologic;
- Adaptarea unei persoane la sfera socială și liniștirea psihică;
- Deprinderea persoanei;
- Felul în care o persoană se comportă într-o anumită situație;
- Acceptarea tuturor defectelor și a neajunsurilor prezente la o persoană din mediul înconjurător;
- Acceptarea unei persoane indiferent de etnie, statut și starea familial;

- Acceptarea persoanelor necătfînd la etnie în societate;
- Încadrarea într-un mediu social și într-un colectiv;
- Cum persoana se simte în societate, cum se împacă cu alți oameni.

4. Adolescenți din mediul universitar (cod 1-110):

- Atunci când persoana este sănătoasă mental și se poate adapta cu ușurință în societate;
- De la grădiniță până la absolvirea liceului neadaptare; la universitate adaptare bună în linii generale, în societate și familie excelentă;
- Adaptare la mediul social în plan psihic;
- Abilitatea de a conviețui în societate, de a construi relații productive și de a-și realiza potențialul;
- Echilibrul emoțional, satisfacția față de sine și relații bune într-un mediu nou;
- O perioadă de timp când omul se adaptează într-o societate nouă;
- Atunci când o persoană se acomodează cu mediul și cu societatea în care se află simțindu-se confortabil și la el acasă;
- Raportul dintre aspectul social, valori, morală, etică și inteligența emoțională, care e în detrimentul persoanei;
- Sănătatea psihică în tandem cu relațiile sociale, acomodarea armonioasă la schimbările din socium;
- Acomodarea la mediu;
- Adaptarea ei la trebuințele sociale, la interacțiunea ei sănătoasă cu alți membri ai mediului, implicarea în diferite activități sociale productive;
- Necesitatea de a corespunde anumitor cerințe, situații;
- Proces de acomodare la un mediu social;
- Ansamblu de procese și activități prin care se echilibrează ceva;
- Ansamblul de acțiuni și procese prin care se echilibrează ceva;
- Modalitatea de adaptare a omului în societate și modul de relaționare cu alți oameni;
- Adaptarea din punct de vedere psihologic la societate;
- Capacitatea omului de a se adapta la cerințele societății;
- Adaptarea omului la noul mediu atât psihologic cât și social;
- Felul cum ne adaptăm la societate;
- Adaptarea individului în societate;
- Adaptarea unei persoane într-un alt mediu;
- Adaptarea persoanei la mediul social, la normele sale, legi, reguli, etc.;
- Alegerea conștientă a omului de a accepta normele societății;
- Capacitatea de a tolera situațiile noi, ambigue din punct de vedere emoțional, psihologic și social;
- Abilitatea individului de a se integra în contextual social;
- Capacitatea de a se adapta în societate;
- Modul în care omul se adaptează psihic la societatea în care se află;
- Felul în care oamenii se descurcă și adaptează la diverse situații sociale, critice;
- Integrarea social a individului în cadrul unei societăți, interacțiunea cu oamenii;
- Abilitatea persoanei de a se adapta la mediul social;
- Adaptarea sau acomodarea fizică și psihică într-o societate;
- Adaptarea persoanei la diferite schimbări, medii noi, context neprevăzute atât fizic cât și psihic, comunicând liber și cu un comportament natural;
- Încadrarea în comunitatea din care facem parte, activitate și integrare;
- Afilierea în anumite grupuri sociale, sentimentul de apartenență;
- Capacitatea de a se adapta în diferite medii, diferite grupuri etc.;
- Capacitatea persoanei de a crea cunoștințe, relații noi;
- Capacitatea unui individ de a se manifesta în societate și de a se acomoda, a accepta normele, valorile acesteia;
- Introducerea în mediu și respective acomodare plus adaptare;

- Capacitatea de a se adapta într-o societate;
- Adaptarea din punct de vedere psihologic a individului la mediul social;
- A te simți bine din punct de vedere psihologic printre oameni, pentru persoanele care te înconjoară;
- Felul în care o persoană este în echilibru atât pe palierul intrapsihic cât și în relațiile sociale și reușește în acest mod să facă față provocărilor de zi cu zi;
- Procesul de acomodare, acceptare sau detestare a normelor și conduitelor commune unui grup social la care se afiliază;
- Adaptarea la valorile sociale locale (mediul din care face parte) și adoptarea, acceptarea acestora;
- Modul în care o persoană reușește să se adapteze în mediul social, atât psihic cât și moral;
- Corelația dintre mediul social și modul personal de viață a fiecăruia în parte;
- Modul în care o persoană este capabilă de a se acomoda la anumite situații, fenomene, condiții;
- Modul în care o persoană se simte bine într-un anumit loc pe rol social și psihologic;
- Includerea treptată a unui individ într-o societate fără probleme de genul anxietate, frică, teama de lumea din jur;
- Posibilitate și ușurința de a te integra în societate și a înțelege oamenii, de ai respecta;
- Adaptarea persoanei în relaționare cu cei din jur, comunicare etc.; capacitatea de a se adapta;
- Încadrarea individului în orice tip de grup, fără remușcări sau ezitări (obstacole);
- Atunci când persoana se simte bine în preajma altor persoane necunoscute;
- Modul în care se încadrează o persoană într-un mediu sau grup nou;
- Starea de bine interioară care ne oferă o satisfacție în mediul din împrejurul nostru;
- Procesul restructurării vieții psihice sub influența schimbărilor intrinseci și extrinseci;
- Modul în care persoana se adaptează în mediul social;
- Adaptarea la mediul în care se află și interacțiunea cu alți membri ai societății;
- Reziliența psihologică, flexibilitatea față de anumite situații provocatoare; dezvoltarea și antrenarea personalității;
- Procesul de modificare a cognițiilor și comportamentului în dependență de normele stabilite în societate;
- Autoreglare într-un mediu nou;
- O capacitate aparte a persoanei care poate lua și dimensiunea unei valori personale.

Analizând timpul de completare a răspunsului pentru itemul cu privire la viziunea adolescenților despre conceptul de adaptare psihosocială concluzionăm că aceștia au reflectat mai mult asupra a ceea ce răspuns să scrie în fișă sau oferind diferite întrebări cu referire la cum să scrie explicația corect. De altfel, rezultatele obținute denotă că este necesară o informare a adolescenților pentru înțelegerea eficientă a noțiunii de adaptare psihosocială.

Viziunea subiecților cu referire la noțiunea *valoare*

Și în acest caz răspunsurile sunt prezentate în variantă identică cu cele din ancheta psihosocială. Deci, răspunsurile oferite de către adolescenți pentru întrebarea: – *Ce este în viziunea voastră valoare?* au fost următoarele pentru:

1. Adolescenții din cadrul unei instituții liceale (cod 1-80):

- Însușirea unor lucruri, fapte, idei, fenomene care corespund necesităților sociale și a idealurilor generate de acestea;
- Ceea ce este valoros, important;
- Esența oricărei persoane sau oricărui lucru;
- O calitate a unui om ce îl definește ca persoană în societate, fiind apreciată după tendința ei;
- Familia, iubirea, dragostea și bunătatea;
- Normă general-umană după care se ghidează, trebuie să se ghideze lumea; Aceasta este un criteriu de apreciere a lumii sociale și intrapersonale;
- Proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important;

- Sănătatea și fericirea familiei;
- Valoarea poate fi materială și morală;
- Prietenia – valoare umană;
- Totalitatea lucrurilor ce au o valoare materială și care se poate plăti;
- Principiu sau un aspect general-uman, care luat în ansamblu îți definește personalitatea;
- Familia, sănătatea și banii;
- Toatalitatea lucrurilor la care țin sau care sunt importante pentru mine și evoluția mea personală și aspecte care țin de pasiuni și plăceri;
- Valoarea este în dependență de context morală și materială. Valoarea materială reprezintă bunurile și banii, iar cele morale sunt virtuțile, prietenii și familia;
- Un lucru pe care-l preluăm de la părinți ca fiind ceva sacru;
- Valoarea este fizică și morală, cele fizice sunt banii, iar cele morale sunt familia și starea emoțională;
- Ceva ce este important și este foarte bun;
- Ceva care nu poate avea toată lumea, este valoarea sufletului;
- Totalitatea lucrurilor ce mă înconjoară;
- O calitate importantă a unei persoane;
- Un lucru prețuit la nivel sentimental de cineva;
- Bunăstarea, înțelegerea;
- Ceva ce trebuie de prețuit de fiecare om;
- Ceva foarte important, pentru mine acum învățarea;
- Sănătatea, bunăstarea;
- Costul unui obiect, iar pentru oameni este cât de drag îți este persoana respectivă;
- Ceea ce ai și îți dorești să ai ca să-ți materializezi dorințele; valoarea poate fi familia și cei apropiați sau valoarea în bani și avuții;
- O calitate, un preț mare a unui obiect, acțiune;
- Proprietate aceea ce este bun, important, de merit, de preț;
- Un lucru important în viața fiecărui om, este baza vieții omului;
- Calitate a omului și lucrurile necesare pentru mine în viață;
- Un lucru esențial în viață, pe care îl prețuiesc și cu care mă mândresc; cele mai importante pentru mine sunt familia și patria;
- Prețul pe care o persoană îl pune pentru diferite calități pozitive ale unei persoane;
- O concepție a fiecărei persoane care în virtutea sa are o anumită semnificație și putere, principiu de viață;
- Un lucru foarte valoros pe care fiecare din noi trebuie să-l aibă, în urma muncii fiecare căpătăm o valoare;
- Lucrul cel mai de preț care nu poate fi cumpărat;
- Ceea ce este important și fundamental pentru cineva;
- Un lucru moral sau fizic, care are o mare importanță pentru cineva;
- O măsură în care cineva este apreciat după merite;
- Un lucru sau o ființă foarte importantă în viață;
- Ceva de preț;
- Un obiect sau o persoană prețioasă nouă;
- Măsura în care este apreciată o persoană sau un obiect; standarde sociale și morale ce pun într-o anumită valoare un sentiment sau o acțiune;
- Proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important; însemnătate, merit, preț;
- Un principiu după care ne croim viața dispunând mai mult sau mai puțin de aceasta;
- O însușire care ne caracterizează pe fiecare dintre noi, întrucât o persoană prietenoasă întotdeauna va fi onestă, darnică și tolerantă;
- Lucrurile care contează cel mai mult pentru fiecare om;
- O calitate a unei persoane, idee importantă pentru o persoană;

- O mulțime de lucruri și stări pozitive care te înconjoară; o familie este o valoare, alte valori sunt stările spirituale, bunurile materiale;
- Principiu / capacitatea unui om de a-și alege drumul vieții;
- Măsura în care cineva sau ceva este apreciat după importanță sau merit;
- Familia, oamenii ce sunt lângă tine în momente grele și care te fac să zâmbești;
- Totalitatea lucrurilor importante pentru o persoană;
- Măsura în care cineva este apreciat, preț, importanță, merit;
- Un preț, o apreciere, un merit.

2. Adolescenții dintr-un centru de excelență (cod I-100):

- Proprietatea a ceea ce este mai bun,dezirabil, important, cotare (adevărul, binele, frumoasul);
- Însușiri bune ale unui om care întrunește mai multe calități;
- Totalitatea lucrurilor, fenomenelor, persoanelor sau a calităților care sunt importante pentru persoane atât individual, cât și pentru mai mulți membri ai unei societăți;
- Un lucru bun care are o importanță mare pentru fiecare parte;
- Ceea ce este important și valoros pentru mine;
- Când punem un anumit preț pe un lucru;
- Virtute ce ne definește;
- Ceea ce dă individualitate fiecărei persoane;
- Un principiu format, ceea ce tu consideri important, o normă după care te conduci;
- Proprietate a ceea ce este bun;
- Ceea ce determină orice scop a unui individ , mijloacele de realizare și strategiile de preluare ale efectelor de a atinge un scop; valoarea ne reprezintă pe noi înșăși;
- Un ansamblu de calități pe care le posedă fiecare persoană;
- Toate calitățile bune care ne pot predomina;
- Parte din cultura unui popor; care reprezintă tradițiile și obiceiurile unui popor;
- Este un preț stabilit pentru un afect sau idee și dogmele după care se conduce fiecare om;
- Ceea ce ne reprezintă pe noi ca oameni;
- Calitățile pe care omul le însușește de-a lungul vieții precum: bunătatea; adevărul; sinceritatea;
- Un lucru bun, fără preț;
- O calitate a omului care îl scoate în evidență ca personalitate;
- O calitate pe care o are fiecare din noi; fiecare persoană are o valoare diferită; este o însușire a unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale;
- Sunt niște calități precum respectul, ceea ce este bun;
- Ceea ce ai mai scump, pentru mine este mama, surorile, bunica;
- Cinstea și purtarea frumoasă cu cei din jur și ajutorul reciproc;
- Un ansamblu de norme, reguli și obligațiuni pe care trebuie să le respecte și să le ghideze individul uman;
- O calitate importantă pentru om;
- Totalitatea proprietăților unei persoane în ceea ce este bun; adevărul, binele, frumosul;
- Un lucru ce are un preț foarte mare, acestea nu se cumpără categoric cu bani, dar poți investi bani în ele; familia, școala, dezvoltarea personală;
- Munca și străduința depusă;
- O apreciere a unei ființe sau a unui obiect pentru existența și ajutorul acordat;
- Este ceva foarte important, datorită lor conștientizăm ce este prioritar pentru noi;
- Însușirea unor calități;
- O virtute în sine;
- Orientarea unei persoane spre acțiuni, activități, obiecte de preț;
- Ceva bun, important, criteriu important de socializare între oameni;
- Aspectul unui frumos, ceva la care ținem mult și considerăm că are o valoare în viața noastră fiind un moment prioritar pentru noi;
- Ceea ce este de o mare însemnătate, prețios pentru o persoană;

- Familia;
- Valoarea este unul din cele mai importante criterii de socializare a omului; prin intermediul valorilor omul își implică și planifică anumite atitudini și calități; valoarea condiționează și formulează scopuri în viață;
- O însușire a unor lucruri, fapte, idei de a corespunde necesităților și idealurilor; este ceea ce e descris prin fapte bune și de apreciat; ceea ce faci bine și demonstrezi că este mai presus decât toate;
- O credință sau o convingere despre ceea ce este important pentru noi; omul deține o mulțime de valori, acesateea sunt spirituale, sociale, morale etc;
- Ceea ce devine prioritate pentru o persoană; ea determină scopurile noastre, mijloacele de realizare și strategiile de preluare a efectelor atingerii unui scop; valorile diferă de la o persoană la alta;
- Un ansamblu de lucruri după care ne orientăm și le considerăm importante pentru existența noastră ca personalitate;
- Proprietatea de bază pe care se axează modul de comportament și viziunea asupra lumii;
- Acea calitate pe care o valorifici, o normă pe care o apreciezi enorm și tinzi să o implementezi în propriul mediu;
- Totalitatea normelor și regulilor după care se conduce un individ și le socotește importante;
- Lucrul căruia noi îi oferim o importanță mare;
- Însușirea unor obiecte, fenomene care corespund trebuințelor sociale;
- Ceea ce este frumos, care trebuie singuri să o realizăm în viață;
- Proprietate, mod de gândire, preț, meritul pe care fiecare persoană-n parte-l definește;
- Ansamblul normelor și a priorităților de care ține cont individul în societate și unde să se perfecționeze în una dintre ele cum ar fi cea a dezvoltării sale personale și profesionale;
- Calitatea cea bună și importantă care trebuie implementată în caracterul nostru;
- Amalgam de calități pe care descoperim pe parcursul vieții;
- Sănătatea, dragostea, respectul, optimismul;
- O calitate pe care o posedă omul; nunurile cele mai de preț; calitățile sufletești;
- Virtutea ce ne definește;
- Un șir de atribuții foarte importante care îți valorifică personalitatea proprie;
- O calitate atribuită unei persoane;
- Însușire a unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților umane;
- Ceva dat de Dumnezeu, ceva important pentru noi;
- Ceea ce este important și util pentru propăria personalitate;
- Ceea ce este cu adevărat important, valoros și prețios pentru mine, ceea ce înseamnă mult pentru viața mea;
- Însușirea unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale și idealurile generate de aceștia;
- Familia și sănătatea acestora; familia este cel mai valoros lucru;
- Factorul dominant de raportare și calificare a unei situații; ea determină scopul individului, mijloace de realizare și strategiile de preluare a efectelor atingerii unui scop;
- Niște principii ale vieții, idei care corespund necesităților sociale;
- Un lucru, fapt, idee ce poate să corespundă necesităților sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care le dau preț unui obiect;
- O formă specifică cu ajutorul căreia atragem atenția asupra celor mai importante lucruri și persoane din viața noastră;
- Ceea ce are importanță mare pentru fiecare în partefie trebuință, fie plăcere ; persoana, de regulă, are mai multe valori pe care le clasifică după gradul de prioritate în dependență de scopurile propuse.

3. Adolescenții cu cerințe educaționale speciale (cod 1-86):

- Un lucru sau un obiect de foarte mare preț; familia, sănătatea;

- Calitate ce exprimă idealul în gânduri, cuvinte și fapte; pilonul ce stă la baza formării unei personalități, unui neam și reprezintă trăsăturile esențiale ale unui muritor; vrednice de a fi apreciate;
- Familia, sănătatea;
- Un lucru foarte important și prețios, familia, prietenii și sănătatea;
- Familia;
- Familia, sănătatea;
- Un lucru de preț;
- Iubirea părintească;
- Familia, credința, respectul;
- Credința, prietenia, patria, neamul, familia;
- Familia, credința;
- Sănătatea și familia deoarece m-au crescut, mi-au dat iubire și tot ce este mai bun pe lume; dacă nu aş avea sănătate nu aş avea succes
- Părinții, ei sunt de neînlocuit;
- Familia, iubirea, respectul, sănătatea;
- Valoarea înseamnă să fim iubiți alături de familie;
- Sănătatea mea și a celor apropiați, relațiile cu cei din jur, siguranța materială, confortul interior;
- Sănătatea, familia, echilibru în toate;
- Sănătatea și cei dragi mie;
- Familia – cea mai mare valoare a mea;
- Fratele mai mare;
- Familia;
- Calitățile principale ale persoanelor din viață, care definesc eul personal al fiecărui om;
- Atribuirea unui obiect, acțiune, persoană un grad imens de utilitate;
- Tot ce este drag;
- Ceva valoros; este importantă o persoană, un obiect;
- O însușire a unor lucruri, fapte idei;
- Caracteristică ce ne definește persoana, ceva ce ne face mai speciali;
- O persoană care are valoare este apreciată de lume;
- Tot ce este de preț pentru o persoană;
- Valoarea este unul dintre cele mai importante criterii de socializare omenească spirituală și fizică;
- Tot ce reprezintă o bogăție spirituală și materială;
- Să fii sănătos, să devii o personalitate, să fii independent financiar;
- Un bun material sau spiritual;
- Însușirea lucrurilor, faptelor, rolurilor de a corepunde necesităților sociale;
- Un lucru bun, important (adevărul, sinceritatea, dragostea, respectul);
- Termenul care definește bunul și arată caracteristica unui obiect;
- Familia, prietenii;
- O bogăție sufletească a unei persoane;
- Ceea ce valorizează o persoană;
- Familia, prietenii; lucrul care are o mare importanță pentru mine, care mă ajută și îmi influențează poziția, viața și de care aş vrea să fiu atașată mereu;
- Ceva semnificativ ce mă face unic, special;
- O calitate a omului ce-l reprezintă;
- Libertate, viață activă, încredere în sine, independența, voința;
- Proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important;
- Mama și bunicii mei care m-au crescut și m-au educat pe parcursul acestor ani și m-au îndrumat pe o cale corectă;
- Proprietate a ceea ce este bun și important pentru viața mea;

- O proprietate la ceea ce este prețios și scump;
- Familia;
- Familia fericită;
- Totalitatea persoanelor și trăsăturilor pe care le posedă o persoană.

4. Adolescenții din mediul universitar (cod 1-110):

- O însușire după care se conduce o persoană, în baza căreia își formează niște principii;
- Un ideal, tendință, scop, normă de respectat;
- Ceea ce are importanță în raport cu propria-mi evaluare;
- Viață familială fericită, deoarece când ai parte de susținere și dragoste ești mult mai încrezut și puternic pentru a-ți atinge scopurile;
- Ceva ce are importanță pentru persoană indiferent de caracterul acestuia;
- Un principiu implementat din familie, după care ne bazăm;
- Ceea ce nu are preț pentru noi, fără ce noi nu putem să trăim, ceea ce este de neînlocuit;
- Ceea ce este important, ce este prețios;
- Utilitatea și necesitatea noastră, stare umană;
- Acel aspect pe care îl deține un obiect sau o caracteristică a unui om, care e util sie și comunității;
- O viziune asupra unor fapte, concepte, față de care omul dă dovadă de respect și grijă;
- O viziune, atitudine, element esențial asupra unui lucru;
- Ceva important la care ține o persoană;
- Este ceea ce determină starea de bine pentru un timp îndelungat;
- Credința, munca și dorința de a fi har;
- Adevărul, binele, frumosul;
- Lucru, obiect, calitate importantă pentru mine sau societate;
- Proprietate a ceea ce este bun și important;
- Un ansamblu de calități care te definește și te fac mai bun, contribuie la dezvoltarea individului, a personalității;
- Ceea ce este important pentru noi, familia;
- Ceea ce ne transmit părinții și ne ghidează în luarea deciziilor;
- Acele idei, acele criterii pe care omul le consideră cele mai importante pentru sine;
- Familia și relațiile dintre membri;
- Ansamblu de idei pe care o persoană le achiziționează în arsenalul său;
- Cel mai important lucru la care ținem;
- O cheie a educației;
- Sănătatea, familia, dragostea;
- Conceptul a ceva valoros, de preț a anumitor lucruri;
- O componentă necesară a vieții, fiind o însușire care corespunde unor idealuri;
- Capabilitatea fiecărui om de a extrage diferite satisfacții din interacțiune cu obiectele;
- Armoniile interioare pe care le posedă un om;
- Un succes dorit în anumită activitate;
- Individuală, conform căreia persoana se conduce și ia decizii în viața de zi cu zi;
- Unul din cele mai importante criterii de socializare, ele condiționează scopul fiecărei persoane și ceea ce este important;
- Credință care orientează propriul comportament și oferă sensul vieții;
- O credință a persoanei, ceea ce este pentru ea cel mai important în viață: familie, sănătate, aventură etc.;
- Ansamblul de principii după care trăiește un om;
- Fundamentul pe care o persoană se bazează în existența sa;
- Ceea ce ne definește ca persoană, cu educație și cultură, norme morale valabile la moment;
- Sănătate, credință, pace, liniștea interioară, fericirea; este o sursă de principiu și trebuință;
- Un principiu fundamental după care un individ se ghidează în viață;
- Principiul de viață după care te ghidezi;

- Suma însușirilor pozitive ale unui om, presupune un ansamblu de calități, însușiri pozitive ale unui om care întrunește calități deosebite;
- Un aspect / principiu după care se orientează persoana, în conformitate cu care își orientează acțiunea, existența;
- Un principiu important după care se conduce persoana în luarea deciziilor;
- Un aspect al vieții căruia îi atribui o importanță mai deosebită decât celorlalte;
- Ceea ce are un preț subiectiv;
- Cel mai important criteriu de socializare, interacționare a omului; aceasta îl definește pe om și îi atribuie anumite calități și un anumit rang;
- Importanța fiecărui individ în legătură cu un lucru, din punctul său personal;
- O prioritate pe care se bazează acțiunile și comportamentul unui individ;
- Un principiu, o credință despre un anumit lucru;
- Ceea ce este cel mai important pentru o persoană și o definește pe aceasta;
- Un element etnic, cultural și moral, al unui individ, după care acesta își construiește un sistem de priorități care îi influențează deciziile pe parcursul vieții;
- Centrul sistemului de funcționare a unui individ;
- Componentă a vieții fiecărui om;
- Instrument puternic ce îți poate influența viața; standarde pe care ți le definești pentru a trăi conform lor;
- O atribuire importantă dată unei persoane, obiecte, lucruri, scopuri etc.;
- Set de norme, principii sau tendințe inițial personale, apoi globale;
- Ceea ce ne punem în prim-plan în viața de zi cu zi;
- Importanța pe care o dăm noi unor lucruri, sentimente, persoane;
- Succes, bani, familie;
- Însușirea unor lucruri sau fenomene ce corespund necesităților umane și sociale;
- Un ansamblu de norme, valori care reprezintă personalitatea unei persoane; norma care stă la baza formării personalității și valorile reprezintă educația persoanei;
- O cogniție pe care individul îi oferă prioritate și o urmează cu strictețe;
- Ceea ce posedă fiecare persoană, este ceea ce își propune ca scop;
- Ceea ce este important pentru orice persoană, individ;
- Niște norme etice personale care ne permit să avem anumite preferințe și idealuri;
- Punctul de reper a vieții unei persoane;
- O aptitudine, ceea ce determină persoana de a acționa într-un anumit fel, modul în care gândește persoana;
- Importanța și calitatea unui bun sau principiu;
- Starea financiară și psihică bună;
- Sănătatea, familia;
- Eficacitate, putere, ceea ce este important, valoros;
- O convingere, credință în ceva ce este important pentru individ;
- Adevărul;
- O virtute care poate deveni un principiu, o deviză de viață, o regulă morală după care ar trebui să ne conducem.

În concluzie subliniem că răspunsurile primite de la adolescenți pentru a determina perceperea noțiunii de valoare, sunt prezentate diferit. Acestea pot fi clasificate în câteva categorii după cum urmează: valori general-umane; valori educaționale; valori sentimentale; valori de asigurare materială; valori ale trăsăturilor de personalitate; valori ce includ relațiile dintre persoane; valori ce reflectă modelele sociale; valori ce reflectă atitudini; valori spirituale etc. Totodată din răspunsurile prezentate observăm că adolescenții un număr mare de adolescenți prin noțiunea de valoare înțeleg familia, sănătatea, prietenii etc.

Viziunea subiecților cu referire la noțiunea de *orientări valorice*

Răspunsurile oferite de către adolescenți pentru întrebarea: – *Ce sunt în viziunea voastră orientările valorice?* au fost următoarele pentru:

1. Adolescenții din cadrul unei instituții liceale (cod 1-80):

- Alegerile unei persoane privind pluralitățile de valori ce se grupează în categorii organizate și care influențează persoana la nivel atitudinal și comportamental;
- O serie de valori care sunt importante în viața unui om;
- Norma spre care tinde un om al societății;
- Predispunerea spre un tip de comportament / mentalitate ce dirijează gândirea și acțiunile unei persoane, cu privire la lumea care îl înconjoară;
- O serie de valori care sunt foarte importante în viața unui om;
- Scopurile pe care și le-a propus o persoană pe o perioadă îndelungată;
- Alegerile unor persoane privind pluralitățile de valori, ce se grupează în categorii organizate și generalizate și care influențează persoana la nivel atitudinal și comportamental;
- Direcțiile pe care le adoptă în cadrul alegerii setului de valori ce îi va caracteriza tipul caracterului și a personalității;
- Bunătate, fericire, sănătate;
- Scopurile pe care vreau să le ating și pentru care mă lupt;
- Căile spre care îți sunt îndreptate valorile;
- Valorile alese independent de o persoană;
- O calitate importantă a unei persoane;
- Un set de valori pe care cineva le consideră ca fiind de bază și cele mai importante;
- Lucrurile dragi persoanelor;
- Lucrurile pe care le avem în plan pentru viitor, ceva ce dorim foarte mult;
- Orientările valorice sunt definite în bani, lucruri foarte dragi pentru oameni;
- Cele ce conțin valori spirituale și morale, care au o influență pozitivă asupra mea;
- Calitățile și valorile spre care tinde o persoană;
- Valorile la care fiecare om tinde să ajungă de-a lungul vieții;
- Orientările care se datorează valorilor personale, talente și gusturi;
- Direcțiile în care o persoană dorește să se dezvolte și totalitatea valorilor ce dorește să le aibă;
- Baza relației cu lumea înconjurătoare, nucleul motivației, baza vieții și conceptul de „filosofia vieții”;
- Valorile unei persoane crează baza relației sale cu lumea;
- Interesele unei persoane într-un anumit domeniu sau o anumită activitate;
- Munca depusă pentru a ajunge la un preț;
- Tendințele societății către unele întăriri și standarde morale;
- Coordonările, prioritățile și lucrurile ce merită a fi luate în considerare;
- Acțiunile pe care le faci conform valorilor pe care le respecti;
- Direcțiile vieții alese de noi în baza valorilor pe care le posedăm;
- Niște valori spre care aspiră o persoană; pe care se bazează în viață;
- Orientările care definesc în mare parte o persoană în funcție de ce valori are;
- Dragostea, înțelepciunea și mai multe stări de spirit prin care ne orientăm, au o valoare aparte;
- Alegerile făcute de o persoană în conformitate cu ceea ce îi place;
- Niște structuri complexe în care cele trei componente principale sunt: cognitiv, afectiv și comportamental;
- O manifestare concretă a relației individului la faptele din realitate și reglementarea comportamentală în orice perioadă, relațiile sale cu lumea înconjurătoare.

2. Adolescenții dintr-un centru de excelență (cod 1-100):

- Unele valori ale unei persoane care stau la baza relațiilor înconjurătoare;
- Modalitățile valorice care duc spre formarea unei culturi sau a specificului unei societăți;
- Scopuri propuse de fiecare în parte;

- Direcțiile spre care conduc și îndrumă valorile personale;
- Valorile persoanei ce dorește să obțină ceva în viață;
- Să îndeplinesc scopurile și să interacționez cu bună dispoziție;
- Alegerea și respectarea unui lucru;
- Ceea spre ce se orientează fiecare om;
- Alegerile unei persoane privind toate valorile și acesta alegând dintr-o multitudine de valori pe care să le însușească;
- Scopurile spre care tindem, ceea ce dorim să facem visul nostru realitate;
- Lucruri însoțite de persoane care pot face o alegere corectă la ceea ce doresc să facă;
- Educația;
- Crearea profesiei, a familiei și a personalității;
- Comportamentul decent, punctualitate, amabilitate; pașii după care trebuie ghidat omul pentru a avea valori morale simplecorespunzătoare unui om înțelept;
- O direcție spre care tindem pentru anumite valori;
- Aspirațiile pe care le are fiecare om și spre care stăruie fiecare din noi;
- Studiile, munca;
- Ceea după ce ne orientăm în viață;
- Alegerile unei persoane care influențează atitudinea sa față de unele lucruri;
- Familia, prietenia, libertatea – reprezintă orientări valoricepersonale care definesc preferințele și atitudinile persoanei în corespundere cu anumite orientări valorice;
- Aspirația spre un ideal creat din valori pe care le considerăm cele mai importante;
- Punctele reper după care se conduce individul pentru a-și forma propriul său stil de viață, modul de comportament și atingerea scopurilor;
- Laturile valorilor importante;
- Direcțiile de valoare spre care poate să aspire o persoană; de exemplu cineva poate să aspire pe valorile spirituale, morale (adevăr, egalitate, dragoste, cunoștințe), dar cineva poate să aspire către valorile materiale, economice (banii, profesia, autoritatea, bunăstarea);
- Propria alegere a valorilor personale; pentru unii ar putea fi axată orientarea doar pe valori materiale pe când alții sunt axați spre valori morale;
- Ansamblul unor lucruri după care ne ghidăm întreaga viață;
- Alegerea de către o persoană a valorilor pe care le consideră cele mai corecte și spre care tinde în permanență, considerând că ele-i vor asigura o viață decentă;
- Importanța valorilor și domeniul spre care ne orientăm;
- Acele valori pe care un individ le socotește importante în viața sa și se conduce după ele;
- Preferințele noastre în diverse domenii;
- Un șablon de valori după care se conduc anumite persoane;
- Scopurile noastre în viață, ceea spre ce tindem;
- Totalitatea valorilor după care se ghidează individul și le dezvoltă în viața sa personală;
- Domeniile spre care tindem;
- Gândurile și ideile pe care le posedă o persoană pentru a se încadra în societate;
- Tendințele noastre sau respectarea lor ca aspecte importante;
- De a crește intelectual pe parcursul vieții;
- Baza relației cu lumea înconjurătoare; baza vieții;
- Diversitatea valorilor care fiind selectate se grupează într-un sistem de valori organizate și influențează persoana la nivel atitudinal și comportamental;
- Ceea ce noi considerăm că este scump și valoros;
- Baza relațiilor indivizilor cu lumea înconjurătoare;
- Fapte sau gânduri care ne conduc sau care noi ar trebui să le facem;
- Viziunile spre care ne orientăm, spre care încercăm să ajungem și să atingem valoarea;
- Acțiunile și rezultatele noastre; tendința de-a căpăta un rezultat, de-a convinge o persoană; să găsim direcțiile și punctele forte, în raport cu locul unde ne aflăm;

- Alegerile mele personale care le grupez în categorii organizate și generalizate, care mă influențează atitudinal și comportamental.

3. Adolescenți cu cerințe educaționale speciale (cod I-86):

- Viitorul în viață;
- Vreau să am valoare de a învăța mai bine la școală;
- O scară de valori personale unde sunt indicate cele mai importante valori după opinia personală; în urma acestei scări de valori este accentuat ceea ce este mai important, bine, frumos pentru fiecare;
- Să formez o familie;
- Casă, studii, părintele (tata), bunicii, verișorii, fratele, verișorii, fratele, să am mașină;
- Niște sisteme de instalații fixe, care reglementează comportamentul în orice perioadă determinată de timp;
- Studiile, sănătatea, loc de muncă, bani, relațiile cu cei din jur (prieteni), familia;
- Părinții, casa, familia;
- Modul de organizare a comportamentului nostru, orientarea cunoștințelor în conformitate cu motivele conștiente ale omului;
- Familia, prietenii, siguranța financiară;
- Sănătatea, familia, banii – bunăstarea financiară;
- Iubirea de părinți și aproape;
- Totalitatea acțiunilor îndeplinite în a obține anumite valori;
- Orientările ce tind spre bine;
- Dragoste, bunăstare, libertate;
- Idealul persoanei;
- Orientarea personală spre valori considerate morale;
- Ceea ce este important pentru mine și ceea ce mă va ajuta să-mi construiesc un viitor asigurat;
- Ceea pe ce noi ne axăm, în special ceea ce este primordial pentru noi;
- Ceea ce pe mine mă atrage, pe ce ne axăm;
- Familia, sănătatea, dezvoltarea în profesie.

4. Adolescenții din mediul universitar (cod I-110):

- Dragoste, stimă, înțelegere, răbdare, înțelepciune;
- Un lucru, profesie ca să-mi aducă plăcere zilnică, viață fericită, liniște, pace, veselie, dragoste, interacțiune, cunoștințe, valori estetice;
- Valorile care leagă mai multe persoane împreună;
- Un grup de valori ce leagă mai multe persoane împreună;
- Sunt influențate de mediul în care trăim, orientările valorice trebuie să înceapă din copilărie;
- Valorile după care se ghidează fiecare și pentru fiecare din noi fiind aceste valori diferite;
- Activitatea omului într-un domeniu unde el își formează cel mai mult valori, direcție, direcție aleasă de persoană, pe care o prioritizează;
- Puncte de reper, baza formării personalității;
- Diferite de la o persoană la alta;
- Recunoașterea frumosului și adevărului;
- Domeniile pe care punem mai mult accent;
- Alegerile unei persoane privind pluralitățile de valori;
- Niște idealuri pe care fiecare persoană și le însușește și pe baza cărora se dezvoltă;
- Tendința de a face lumea mai minunată, prosperă;
- Acele direcții spre care tinde omul și pe care le are la baza dezvoltării personale;
- Dragoste, pace, respect;
- Familie și carieră;
- Când respecti și ajuți oamenii din jurul tău;
- Felul cum ne orientăm pe parcursul vieții, cum comunicăm cu alții, comportamentul ș.a.;
- Totalitatea valorilor unui individ pe care acesta se bazează în activitatea sa;

- Atingerea scopului propus;
- Carieră de succes, familie;
- Materiale, spirituale; culturale;
- Alegerile unei persoane privind pluralitățile de valori ce se grupează în categorii organizate care influențează persoana din mai multe puncte;
- Dimensiunile credințelor, o anumită categorie care prevalează la persoană;
- Niște principii, interese pe care o persoană le urmează în viață;
- Direcțiile pe care un om le urmărește în armonie cu sistemul propriu de valori;
- Sunt individuale, dar valabile pentru toți, sunt orientate spre bine;
- Niște principii de viață spre care tind indivizii;
- Un set de principii, scopuri pe care omul se axează, tinde;
- Acele lucruri bazale și importante pentru persoană;
- O acțiune de a se orienta, de a alege și a se înclina, a avea o poziție față de anumite comportamente, calități, însușiri pozitive etc.;
- Direcții de ghidare a acțiunilor; viziunile pe care le are persoana asupra unui lucru;
- Viziunile pe care le are persoana asupra unui lucru;
- Tipuri / grupuri de valori spre care tindem / cu care ne identificăm;
- Ceea ce ne ghidează în viață;
- Niște direcții, convingeri și concepții după ceea ce ne conducem și care ne caracterizează;
- Morala;
- Alegerile unor anumite valori;
- Trăiri, atitudini;
- Direcțiile fundamentale spre care tinde persoana în funcție de valorile pe care le are;
- Direcțiile firești pe care și le alege individul în momentul deciziilor, care coincid cu valorile sale;
- Valorile pe care individul își bazează sistemul de funcționare psihică și activitate fizică;
- Scopuri spirituale a unei persoane;
- Alegerile persoanei privind multitudinea de valori ce îi vor servi toată viața;
- Familia, studiile, autodezvoltarea, armonia, stabilitatea, echilibrul;
- Grupe / clasificări în baza normelor, a valorilor;
- Cheile unui viitor prosper;
- Sunt niște viziuni față de cum vedem noi propria viață, niște reguli după care noi existăm;
- Aflare, recunoaștere a direcției valorii, care este scopul și ce rol are;
- Un ansamblu de valori care ghidează persoana în activitățile sale;
- Ansamblu de valori după care individual își realizează scopurile;
- Căile spre succes;
- Direcțiile sau înclinațiile unei persoane spre însușirea unor calități, viziuni;
- Clasificarea normelor valorice;
- Concretizările a punctelor de reper subiective;
- Ideile persoanei, modul în care acționează și ceea ce îl orientează pe om să acționeze;
- Niște priorități a persoanei;
- Autoactualizarea;
- Niște direcționări care determină identificarea unei poziții în viața individului după care acesta se ghidează;
- Familia, păstrarea principiilor;
- Morale, materiale (pentru fiecare diferit).

Anexa 9. Datele statisticii obținute în cercetarea impactului orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților

Tabelul A 9.1. Diferențele dintre medii în funcție de nivelul adaptării psihosociale pentru orientările valorice terminale la adolescenți

Valori	Nivel APS	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	n_inalt	101	8,0297	4,60751	,45846
	n_scazut	20	7,4500	5,69834	1,27419
VT_2 înțelepciunea vieții	n_inalt	101	6,8713	4,18966	,41689
	n_scazut	20	7,0500	5,33583	1,19313
VT_3 sănătate	n_inalt	101	2,5149	3,11645	,31010
	n_scazut	20	3,8000	4,43194	,99101
VT_4 muncă interesantă	n_inalt	101	9,7129	4,09472	,40744
	n_scazut	20	8,8500	4,43995	,99280
VT_5 frumusețea naturii și a artei	n_inalt	101	12,9505	4,41673	,43948
	n_scazut	20	11,2000	5,28752	1,18233
VT_6 dragoste	n_inalt	101	7,3960	4,71186	,46885
	n_scazut	20	6,6500	4,02982	,90110
VT_7 bunăstare materială	n_inalt	101	9,2376	4,91151	,48871
	n_scazut	20	9,5500	5,50096	1,23005
VT_8 prieteni buni	n_inalt	101	10,1386	4,47667	,44545
	n_scazut	20	6,4500	3,54631	,79298
VT_9 apreciere socială	n_inalt	101	11,6436	4,13663	,41161
	n_scazut	20	11,6000	4,13458	,92452
VT_10 cunoaștere	n_inalt	101	8,8713	4,40605	,43842
	n_scazut	20	8,8500	3,42245	,76528
VT_11 viață productivă	n_inalt	101	9,8020	4,54537	,45228
	n_scazut	20	11,6000	4,29688	,96081
VT_12 dezvoltare continuă	n_inalt	101	8,0297	4,35994	,43383
	n_scazut	20	11,6000	3,21837	,71965
VT_13 distracții	n_inalt	101	14,5545	3,85351	,38344
	n_scazut	20	13,4000	4,29688	,96081
VT_14 libertate	n_inalt	101	10,4158	4,44357	,44215
	n_scazut	20	9,7500	5,36926	1,20060
VT_15 viața familială fericită	n_inalt	101	6,0000	4,77703	,47533
	n_scazut	20	7,8000	4,75284	1,06277
VT_16 fericirea altora	n_inalt	101	13,9802	4,36802	,43463
	n_scazut	20	13,5500	4,24853	,95000
VT_17 creație	n_inalt	101	12,2178	3,58777	,35700
	n_scazut	20	13,1500	4,10744	,91845
VT_18 încredere în sine	n_inalt	101	7,6436	4,48014	,44579
	n_scazut	20	9,1500	5,11216	1,14311

Tabelul A 9.2. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție nivelul adaptării psihosociale

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	2,023	,158	,494	119	,622	,57970	1,17438	-1,74568	2,90509
			,428	24,161	,672	,57970	1,35416	-2,21415	3,37356
VT_2 înțelepciunea_vieții	4,359	,039	-,166	119	,868	-,17871	1,07512	-2,30755	1,95013
			-,141	23,855	,889	-,17871	1,26386	-2,78804	2,43061
VT_3 sănătate	3,712	,056	-1,562	119	,121	-1,28515	,82264	-2,91407	,34377
			-1,238	22,861	,228	-1,28515	1,03840	-3,43396	,86366
VT_4 muncă interesantă	,018	,895	,849	119	,397	,86287	1,01613	-1,14917	2,87491
			,804	25,800	,429	,86287	1,07316	-1,34387	3,06961
VT_5 frumusețea naturii și a artei	1,308	,255	1,566	119	,120	1,75050	1,11774	-,46274	3,96373
			1,388	24,524	,178	1,75050	1,26136	-,84989	4,35088
VT_6 dragoste	1,958	,164	,661	119	,510	,74604	1,12822	-1,48794	2,98002
			,734	30,259	,468	,74604	1,01577	-1,32770	2,81978
VT_7 bunăstare materială	,947	,332	-,255	119	,799	-,31238	1,22625	-2,74047	2,11572
			-,236	25,352	,815	-,31238	1,32358	-3,03643	2,41167
VT_8 prieteni buni	2,738	,101	3,471	119	,001	3,68861	1,06257	1,58461	5,79262
			4,056	32,272	,000	3,68861	,90953	1,83658	5,54065
VT_9 apreciere socială	,000	,998	,043	119	,966	,04356	1,01235	-1,96098	2,04811
			,043	27,077	,966	,04356	1,01201	-2,03263	2,11976
VT_10 cunoaștere	3,767	,055	,020	119	,984	,02129	1,04366	-2,04527	2,08784
			,024	32,846	,981	,02129	,88197	-1,77341	1,81599
VT_11 viață productivă	,196	,658	-1,630	119	,106	-1,79802	1,10298	-3,98203	,38599
			-1,693	28,091	,101	-1,79802	1,06194	-3,97299	,37695
VT_12 dezvoltare continuă	3,948	,049	-3,474	119	,001	-3,57030	1,02758	-5,60501	-1,53558
			-4,249	34,454	,000	-3,57030	,84030	-5,27716	-1,86343
VT_13 distracții	,001	,976	1,201	119	,232	1,15446	,96128	-,74898	3,05789
			1,116	25,411	,275	1,15446	1,03450	-,97438	3,28329
VT_14 libertate	2,661	,105	,591	119	,556	,66584	1,12678	-1,56530	2,89699
			,520	24,418	,607	,66584	1,27943	-1,97239	3,30407
VT_15 viața familială fericită	,001	,975	-1,541	119	,126	-1,80000	1,16822	-4,11319	,51319
			-1,546	27,155	,134	-1,80000	1,16422	-4,18815	,58815
VT_16 fericirea altora	,011	,917	,404	119	,687	,43020	1,06444	-1,67751	2,53790
			,412	27,557	,684	,43020	1,04470	-1,71133	2,57173
VT_17 creație	1,657	,200	-1,036	119	,302	-,93218	,89961	-2,71349	,84914
			-,946	25,066	,353	-,93218	,98539	-2,96136	1,09700
VT_18 încredere în sine	,384	,537	-1,342	119	,182	-1,50644	1,12263	-3,72935	,71648
			-1,228	25,108	,231	-1,50644	1,22696	-4,03286	1,01999

Tabelul A 9.3. Diferențele dintre medii în funcție de nivelul adaptării psihosociale pentru orientările valorice instrumentale la adolescenți

Valori	Nivelul APS	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	n_inalt	101	10,3069	4,90661	,48823
	n_scazut	20	8,5000	6,12587	1,36979
VI_2 educație	n_inalt	101	4,6139	4,88256	,48583
	n_scazut	20	3,0000	3,22817	,72184
VI_3 exigențe înalte	n_inalt	101	10,5149	5,61180	,55839
	n_scazut	20	8,5000	5,49162	1,22796
VI_4 energie de viață	n_inalt	101	9,9505	5,53421	,55067
	n_scazut	20	8,6500	6,01117	1,34414
VI_5 executivitate	n_inalt	101	10,9505	4,73788	,47144
	n_scazut	20	8,7000	3,93500	,87989
VI_6 independență	n_inalt	101	7,9307	4,81925	,47953
	n_scazut	20	6,9000	3,33877	,74657
VI_7 intrasigență față de sine	n_inalt	101	14,3762	3,91370	,38943
	n_scazut	20	11,4500	5,13476	1,14817
VI_8 studii	n_inalt	101	7,1287	5,33416	,53077
	n_scazut	20	8,9000	5,06692	1,13300
VI_9 responsabilitate	n_inalt	101	7,5446	4,79901	,47752
	n_scazut	20	9,8500	4,20870	,94109
VI_10 rationalism	n_inalt	101	8,9901	5,07049	,50453
	n_scazut	20	8,4500	4,82837	1,07966
VI_11 autocontrol	n_inalt	101	8,5248	5,11780	,50924
	n_scazut	20	9,8500	3,82891	,85617
VI_12 curaj și opinii proprii	n_inalt	101	8,2574	4,39921	,43774
	n_scazut	20	11,5000	4,11032	,91910
VI_13 voință	n_inalt	101	9,4059	4,21706	,41961
	n_scazut	20	8,5000	5,22645	1,16867
VI_14 toleranță	n_inalt	101	10,2079	4,40980	,43879
	n_scazut	20	10,4000	4,22275	,94423
VI_15 viziuni largi	n_inalt	101	10,0297	4,02357	,40036
	n_scazut	20	11,6500	3,99045	,89229
VI_16 onestitate	n_inalt	101	8,7228	4,81896	,47950
	n_scazut	20	9,8000	5,68099	1,27031
VI_17_eficacitate în activitate	n_inalt	101	10,4950	4,64246	,46194
	n_scazut	20	12,8500	4,20870	,94109
VI_18 delicatețe	n_inalt	101	11,9505	4,69974	,46764
	n_scazut	20	13,5000	5,10418	1,14133

Tabelul A 9.4. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de nivelul de adaptare psihosocială

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	2,712	,102	1,442	119	,152	1,80693	1,25330	-,67473	4,28859
			1,243	24,060	,226	1,80693	1,45419	-1,19398	4,80784
VI_2 educație	4,397	,038	1,416	119	,159	1,61386	1,14003	-,64351	3,87124
			1,855	38,607	,071	1,61386	,87011	-,14667	3,37439
VI_3 exigențe înalte	,442	,508	1,472	119	,144	2,01485	1,36882	-,69554	4,72524
			1,494	27,447	,147	2,01485	1,34896	-,75088	4,78059
VI_4 energie de viață	,477	,491	,947	119	,346	1,30050	1,37378	-1,41974	4,02073
			,895	25,775	,379	1,30050	1,45257	-1,68657	4,28756
VI_5 executivitate	1,502	,223	1,991	119	,049	2,25050	1,13050	,01199	4,48900
			2,254	30,989	,031	2,25050	,99823	,21456	4,28643
VI_6 independență	8,494	,004	,913	119	,363	1,03069	1,12947	-1,20577	3,26715
			1,162	36,724	,253	1,03069	,88731	-,76763	2,82901
VI_7 intrasigență față de sine	6,324	,013	2,893	119	,005	2,92624	1,01152	,92332	4,92915
			2,414	23,564	,024	2,92624	1,21241	,42149	5,43099
VI_8 studii	1,181	,279	-1,367	119	,174	-1,77129	1,29530	-4,33610	,79353
			-1,416	27,998	,168	-1,77129	1,25116	-4,33418	,79160
VI_9 responsabilitate	2,182	,142	-2,000	119	,048	-2,30545	1,15269	-4,58789	-,02300
			-2,185	29,669	,037	-2,30545	1,05531	-4,46169	-1,14920
VI_10 rationalism	,339	,561	,438	119	,662	,54010	1,23172	-1,89882	2,97902
			,453	27,951	,654	,54010	1,19173	-1,90123	2,98143
VI_11 autocontrol	6,481	,012	-1,097	119	,275	-1,32525	1,20774	-3,71669	1,06620
			-1,330	34,013	,192	-1,32525	,99617	-3,34968	,69918
VI_12 curaj și opinii proprii	,680	,411	-3,043	119	,003	-3,24257	1,06572	-5,35280	-1,13234
			-3,185	28,320	,004	-3,24257	1,01801	-5,32682	-1,15833
VI_13 voință	6,829	,010	,842	119	,401	,90594	1,07537	-1,22340	3,03528
			,730	24,138	,473	,90594	1,24172	-1,65606	3,46794
VI_14 toleranță	,019	,891	-,179	119	,858	-,19208	1,07211	-2,31496	1,93080
			-,184	27,846	,855	-,19208	1,04121	-2,32543	1,94127
VI_15 viziuni largi	,023	,879	-1,648	119	,102	-1,62030	,98347	-3,56766	,32706
			-1,657	27,211	,109	-1,62030	,97799	-3,62625	,38565
VI_16 onestitate	1,540	,217	-,886	119	,377	-1,07723	1,21557	-3,48418	1,32972
			-,793	24,705	,435	-1,07723	1,35780	-3,87536	1,72090
VI_17 eficacitate în activitate	,094	,760	-2,103	119	,038	-2,35495	1,11995	-4,57257	-,13733
			-2,246	28,940	,032	-2,35495	1,04836	-4,49927	-2,1063
VI_18 delicatețe	,345	,558	-1,328	119	,187	-1,54950	1,16661	-3,85952	,76051
			-1,256	25,777	,220	-1,54950	1,23342	-4,08590	,98689

Tabelul A 9.5. Statistică descriptivă pentru valorile terminale – APS nivel înalt

Descriptive Statistics^a

	Mean	Std. Deviation	Analysis N
VT_1_viata_activa	8,0297	4,60751	101
VT_2_intelepciunea_vietii	6,8713	4,18966	101
VT_3_sanatate	2,5149	3,11645	101
VT_4_munca_interesanta	9,7129	4,09472	101
VT_5_frumus_naturii_artei	12,9505	4,41673	101
VT_6_dragoste	7,3960	4,71186	101
VT_7_bunastare_materiala	9,2376	4,91151	101
VT_8_prieteni_buni	10,1386	4,47667	101
VT_9_apreciere_sociala	11,6436	4,13663	101
VT_10_cunoastere	8,8713	4,40605	101
VT_11_viata_productiva	9,8020	4,54537	101
VT_12_dezvoltare_continua	8,0297	4,35994	101
VT_13_distractii	14,5545	3,85351	101
VT_14_libertate	10,4158	4,44357	101
VT_15_viata_familiala_fericita	6,0000	4,77703	101
VT_16_fericirea_altora	13,9802	4,36802	101
VT_17_creatie	12,2178	3,58777	101
VT_18_incredere_in_sine	7,6436	4,48014	101

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.6. Comunalitatea variabilelor

Communalities^a

	Initial	Extraction
VT_1_viata_activa	1,000	,753
VT_2_intelepciunea_vietii	1,000	,825
VT_3_sanatate	1,000	,745
VT_4_munca_interesanta	1,000	,724
VT_5_frumus_naturii_artei	1,000	,761
VT_6_dragoste	1,000	,767
VT_7_bunastare_materiala	1,000	,754
VT_8_prieteni_buni	1,000	,784
VT_9_apreciere_sociala	1,000	,739
VT_10_cunoastere	1,000	,749
VT_11_viata_productiva	1,000	,651
VT_12_dezvoltare_continua	1,000	,744
VT_13_distractii	1,000	,497
VT_14_libertate	1,000	,695
VT_15_viata_familiala_fericita	1,000	,790
VT_16_fericirea_altora	1,000	,829

VT_17_creatie	1,000	,822
VT_18_incredere_in_sine	1,000	,640

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.7. Varianța Totală Explicată

Total Variance Explained^a

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared			Rotation Sums of Squared		
				Loadings			Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,220	12,331	12,331	2,220	12,331	12,331	1,619	8,995	8,995
2	1,985	11,029	23,360	1,985	11,029	23,360	1,605	8,915	17,910
3	1,767	9,819	33,179	1,767	9,819	33,179	1,603	8,903	26,813
4	1,495	8,305	41,485	1,495	8,305	41,485	1,543	8,574	35,387
5	1,330	7,388	48,873	1,330	7,388	48,873	1,463	8,127	43,514
6	1,309	7,274	56,147	1,309	7,274	56,147	1,453	8,070	51,585
7	1,125	6,253	62,399	1,125	6,253	62,399	1,374	7,635	59,219
8	1,035	5,750	68,150	1,035	5,750	68,150	1,325	7,363	66,582
9	1,003	5,570	73,720	1,003	5,570	73,720	1,285	7,138	73,720
10	,963	5,348	79,068						
11	,809	4,496	83,564						
12	,735	4,084	87,648						
13	,591	3,283	90,931						
14	,499	2,774	93,705						
15	,418	2,321	96,026						
16	,330	1,835	97,861						
17	,282	1,569	99,430						
18	,103	,570	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.8. Statistică descriptivă pentru valorile instrumentale – APS nivel înalt

Descriptive Statistics^a

	Mean	Std. Deviation	Analysis N
VI_1_acuratete	10,3069	4,90661	101
VI_2_educatie	4,6139	4,88256	101
VI_3_exigente_inalte	10,5149	5,61180	101
VI_4_energie_de_viata	9,9505	5,53421	101
VI_5_executivitate	10,9505	4,73788	101
VI_6_independenta	7,9307	4,81925	101

VI_7_intrasigenta_sine	14,3762	3,91370	101
VI_8_studii	7,1287	5,33416	101
VI_9_responsabilitate	7,5446	4,79901	101
VI_10_rationalism	8,9901	5,07049	101
VI_11_autocontrol	8,5248	5,11780	101
VI_12_curaj_opinii_proprii	8,2574	4,39921	101
VI_13_vointa	9,4059	4,21706	101
VI_14_toleranta	10,2079	4,40980	101
VI_15_viziuni_largi	10,0297	4,02357	101
VI_16_onestitate	8,7228	4,81896	101
VI_17_eficacitate_in_activitate	10,4950	4,64246	101
VI_18_delicatete	11,9505	4,69974	101

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.9. Comunalitatea variabilelor

Communalities^a

	Initial	Extraction
VI_1_acuratete	1,000	,575
VI_2_educatie	1,000	,649
VI_3_exigente_inalte	1,000	,751
VI_4_energie_de_viata	1,000	,641
VI_5_executivitate	1,000	,629
VI_6_independenta	1,000	,718
VI_7_intrasigenta_sine	1,000	,607
VI_8_studii	1,000	,698
VI_9_responsabilitate	1,000	,688
VI_10_rationalism	1,000	,530
VI_11_autocontrol	1,000	,615
VI_12_curaj_opinii_proprii	1,000	,673
VI_13_vointa	1,000	,691
VI_14_toleranta	1,000	,695
VI_15_viziuni_largi	1,000	,597
VI_16_onestitate	1,000	,561
VI_17_eficacitate_in_activitate	1,000	,642
VI_18_delicatete	1,000	,500

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.10. Varianța Totală Explicată

Total Variance Explained^a

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
	1	2,561	14,227	14,227	2,561	14,227	14,227	2,399	13,328
2	2,040	11,335	25,562	2,040	11,335	25,562	1,660	9,222	22,551
3	1,801	10,003	35,565	1,801	10,003	35,565	1,631	9,059	31,609
4	1,525	8,472	44,038	1,525	8,472	44,038	1,618	8,990	40,599
5	1,326	7,368	51,405	1,326	7,368	51,405	1,514	8,413	49,012
6	1,115	6,193	57,599	1,115	6,193	57,599	1,414	7,855	56,867
7	1,091	6,059	63,657	1,091	6,059	63,657	1,222	6,790	63,657
8	,981	5,451	69,109						
9	,825	4,583	73,691						
10	,787	4,373	78,064						
11	,719	3,996	82,060						
12	,709	3,939	85,999						
13	,615	3,418	89,417						
14	,535	2,974	92,391						
15	,465	2,582	94,973						
16	,391	2,174	97,147						
17	,368	2,043	99,189						
18	,146	,811	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. Only cases for which Adaptare = n_inalt are used in the analysis phase.

Tabelul A 9.11. Interpretarea mărimii efectului – valori de referință stabilite de Cohen (1988), [148, p. 130]

<i>Mărimea efectului</i>	<i>d Cohen</i>	<i>r</i>
foarte puternic	≥1.00	≥.70
puternic	.80	.50
mediu	.50	.30
slab	.20	.10

Tabelul A 9.12. Modelul de regresie aplicat - VT

Model Summary						
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	,285 ^a	,081	,073	24,90641	,081	9,881

Tabelul A 9.13. ANOVA – regresie lineară VT
ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	110335,952	18	6129,775	9,881	,000 ^b
	Residual	1246861,418	2010	620,329		
	Total	1357197,370	2028			

Tabelul A 9.14. Modelul de regresie aplicat – VI

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	,262 ^a	,069	,061	25,07104	,069	8,719

Tabelul A 9.15. ANOVA – regresie lineară VI

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	93169,052	17	5480,532	8,719	,000 ^b
	Residual	1264028,318	2011	628,557		
	Total	1357197,370	2028			

Tabelul A 9.16. Modelul de regresie aplicat APS

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,223 ^a	,079	,076	25,69236

Tabelul A 9.17. ANOVA – regresie lineară APS

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	20499,862	3	6833,287	10,352	,000 ^b
	Residual	1336697,508	2025	660,098		
	Total	1357197,370	2028			

Anexa 10. Programul de intervenție psihologică *Facilitarea adaptării psihosociale a adolescentului*. Rezultatele GE și GC

Anexa 10.1.

Ședințele Programului de intervenție psihologică

1. Adaptarea psihosocială – caracteristici ale conceptului:

- Ședința 1. Conceptul de adaptare în psihologie.
- Ședința 2. Caracteristicile adaptării psihosociale.
- Ședința 3. Componentele adaptării psihosociale.
- Ședința 4. Adaptare *versus* dezadaptare psihosocială.

2. Dimensiuni ale personalității care facilitează adaptarea psihosocială:

- Ședința 5. Caracteristica dimensiunilor personalității – facilitatori ai adaptării psihosociale.
- Ședința 6. Adaptarea psihosocială – încrederea în sine.
- Ședința 7. Adaptarea psihosocială – curajul social.
- Ședința 8. Adaptarea psihosocială – inițierea contactelor sociale.
- Ședința 9. Adaptarea psihosocială – afirmarea de sine.
- Ședința 10. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin aprecierea și exprimarea emoțiilor.
- Ședința 11. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin controlul emoțiilor.
- Ședința 12. Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.
- Ședința 13. Adaptarea psihosocială – optimismul.
- Ședința 14. Adaptarea psihosocială – sociabilitatea.
- Ședința 15. Adaptarea psihosocială – voința.
- Ședința 16. Adaptarea psihosocială – motivația pentru succes.
- Ședința 17. Adaptarea psihosocială – orientările sensului vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața).

3. Adaptarea psihosocială și orientările valorice ale adolescenților:

- Ședința 18. Adaptarea psihosocială - orientările valorice.

- Ședința 19. Indicatori ai orientării spre valorile adaptării, socializării și individualizării.
- Ședința 20. Impactul orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților (*finalizare*).

Anexa 10.2.

Graficul organizării ședințelor training-ului

Nr./o	Tema ședinței	Data
I.	Adaptarea psihosocială – caracteristici ale conceptului	
1.	Conceptul de adaptare în psihologie	11.10.19
2.	Caracteristicile adaptării psihosociale	18.10.19
3.	Componentele adaptării psihosociale	25.10.19
4.	Adaptare versus dezadaptare psihosocială	01.11.19
II.	Dimensiuni ale personalității care facilitează adaptarea psihosocială	
5.	Caracteristica dimensiunilor personalității - facilitatori ai adaptării psihosociale	08.11.19
6.	Adaptarea psihosocială – încrederea în sine	15.11.19
7.	Adaptarea psihosocială – curajul social	22.11.19
8.	Adaptarea psihosocială – inițierea contactelor sociale	29.11.19
9.	Adaptarea psihosocială – afirmarea de sine	06.12.19
10.	Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin aprecierea și exprimarea emoțiilor	13.12.19
11.	Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin controlul emoțiilor	29.01.20
12.	Adaptarea psihosocială – inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor	31.01.20
13.	Adaptarea psihosocială – optimismul	05.02.20
14.	Adaptarea psihosocială – sociabilitatea	07.02.20
15.	Adaptarea psihosocială – voința	12.02.20
16.	Adaptarea psihosocială – motivația pentru succes	19.02.20
17.	Adaptarea psihosocială – orientările sensului vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața)	21.02.20
III.	Adaptarea psihosocială și orientările valorice ale	

	adolescenților	
18.	Adaptarea psihosocială - orientările valorice	26.02.20
19.	Indicatori ai orientării spre valorile adaptării, socializării și individualizării.	28.02.20
20.	Impactul orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților	04.03.20

Anexa 10.3. Conținutul programului

FACILITAREA ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR

1. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI ȘEDINȚA 1. CONCEPTUL DE ADAPTARE ÎN PSIHLOGIE

Obiective:

- cunoașterea participanților și a formatorului;
- stabilirea regulilor în cadrul grupului format, stabilirea climatului confortabil, de încredere în cadrul grupului;
- prezentarea programului de training;
- familiarizarea adolescenților cu noțiunea de adaptare;
- stimularea imaginației pentru gândirea propriului mod de definire a noțiunii de adaptare;

Materiale necesare: fișe colorate, foi flipchart, marchere, fișa *Programul trainingului*.

Formatorul se prezintă, vorbește despre scopul programului formativ, de intervenție psihologică **Facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților**, stabilește periodicitatea, numărul și datele întâlnirilor necesare pentru ședințele trainingului.

Exercițiul Așteptările participanților.

Pe fișe se scriu așteptările pe care le au participanții de la acest training.

Participanții se repartizează în perechi.

Se împart fișe la fiecare pereche care selectează și scrie 3 așteptări comune, cele mai importante.

Se prezintă, lipindu-se pe posterul mare. Dacă cineva insistă, le scriem.

Concluzia: Așteptările voastre coincid cu obiectivele trainingului (dacă nu coincid, se indică obiectivele și aspectele asupra cărora se va acorda atenție).

Prezentarea programului de training (Fișa *Programul trainingului*).

Regulile trainingului.

Fiecare membru primește câte o fișă pe care este notat începutul unei fraze: În comunicare cu membrii grupului aș dori ca ...; În comunicare cu membrii grupului nu aș dori ca ...; Aș dori să ne centram mai mult pe ...; Aș dori să nu acordăm atenție ...; Vom utiliza cu succes timpul dacă ...; Vom irosi timpul dacă Fiecare participant completează fraza, apoi transmite fișa celuilalt.

În final se vor stabili *regulile grupului (se stabilesc de către participanți, se scriu pe foaie flipchart și se așează să fie vizibile pentru toți)*.

Materiale: foi flipchart, marchere.

Regulile grupului:

1. **Aici și acum!** Este important ceea ce se întâmplă aici și acum, ce emoții trăiesc participanții la momentul actual. Nu poți ieși din mediul de lucru în timpul ședinței.
2. **Stop!** Fiecare participant are dreptul să spună **Stop** ceea ce denotă că la moment nu dorește să vorbească despre aceste emoții, îi este dureros.
3. **Sinceritatea!** Vorbim în grup despre emoții adevărate.

4. **Formula EU!** Se vorbește de la persoana I cu *Eu, Tu, Voi*.
5. **Confidențialitatea!** Ceea ce se discută în grup nu se transmite nimănui.
6. **Implicarea!** La ședințe suntem implicați în toate activitățile, suntem susținători, activi, și nicidecum observatori, critici sau evaluatori.
7. **Deschidere emoțională!** Dacă consideri că pentru tine este important să vorbești, numai decît spune!
8. **Claritatea!** Se vorbește clar, convingător.
9. **Punctualitatea!** Se respectă programul de lucru!

Înviorarea

Prezentarea grupului

Exercițiul „Pânza de păiagen”

Materiale: un ghem de ață.

Participanții se aranjează într-un cerc. Formatorul le vorbește participanților despre faptul că în cele ce urmează fiecare va avea posibilitatea să vorbească câte ceva despre sine și anume despre pasiuni, despre ceea ce le reușește mai bine, despre scopul participării în cadrul programului formativ... Formatorul ia ghemul de ață și începe exercițiul (spre exemplu: Mă numesc Oxana, sunt aici pentru a vă ajuta să depășiți situațiile dificile, a vă învăța să treceți peste situațiile încordate cu referire la adaptarea psihosocială pentru a facilita și accelera acest proces, a urmări contrazicerile interioare și exterioare, ... îmi place foarte mult să citesc). Formatorul va ține bine capătul ghemului de ață, iar însăși ghemul îl va arunca unuia dintre participanții din fața sa. Deci, este necesar ca participantul să-și spună numele și să vorbească ceva despre sine, iar apoi să țină capătul de ață și să arunce ghemul altui participant. Ghemul se transmite mai departe până când toți participanții devin parte a plasei de păiagen.

În acest moment se vorbește despre importanța fiecărui participant în cadrul grupului, despre coeziunea grupului.

Debrifarea exercițiului:

Cum credeți ce reprezintă aceste fire?

Ce se va întâmpla dacă cineva nu se va mai ține de fir?

Ce se întâmplă dacă un fir se rupe sau este tăiat? (formatorul taie cu foarfeca în 1 sau 2 locuri *pânza de păiagen*). Cum poate fi refăcută *pânza*?

Cum vă simțiți acum? Ce ați observat în momentul comunicării? Ce v-a încurcat în procesul activității?

Tehnica Cine sunt eu

Materiale: *Cardurile metaforice de asociere*. Se valorifică setul PERSONA.

Obiectiv: de a identifica *cine sunt* participanții.

Se propune ca participantul să aleagă „orbește” din setul propus câte un card (dacă participantul dorește prezintă cardul tuturor). Subiecții vorbesc despre tot ce spune cardul despre sine:

1. Eu sunt (pot fi)...
2. Acum starea mea este...
3. Astăzi am venit la training cu scopul de a...
4. Aș vrea să plec astăzi de la această formare cu...

Debrifarea exercițiului: Cum v-ați simțit?

Conținutul de bază al ședinței

Materiale: foi flipchart, marchere, lipici, fișa *Adaptare*, fișa *Adaptarea în cadrul științelor*.

Exercițiul Ce este adaptarea?

Prin metoda *Brainstorming* se vor acumula idei pentru a defini noțiunea de **adaptare**, apoi din multitudinea de idei prezentată se va formula noțiunea de bază.

Caracteristica conceptului de adaptare

Se va prezenta noțiunea de adaptare.

Participanții lucrează individual cu fișa 1. *Adaptare*, apoi în grup câte 2 persoane discută (valorificând conținutul fișei analizate).

Se indică domeniile științelor pentru care procesul de adaptare este important sau valorificat (Fișa *Adaptarea în cadrul științelor*).

Importanța conceptului de adaptare pentru Psihologie.

Se discută despre ce ar trebui să cunoască adolescentul despre adaptare (Fișa Adolescența).

Exercițiul Oportunități și riscuri ale vârstei adolescente

Scopul: să identifice punctele tari și slabe ale vârstei adolescente; să determine riscurile și oportunitățile adolescentului; să elaboreze modalitățile de valorificare a oportunităților și de prevenire a riscurilor.

Descriere: Se utilizează tehnica SWOT.

Se formează 4 grupuri:

- grupul 1 – punctele forte ale vârstei adolescente;
- grupul 2 – punctele slabe (problemele vârstei);
- grupul 3 – oportunitățile pe care le poate oferi vârsta dată;
- grupul 4 – riscurile vârstei.

După realizarea sarcinii, foile de lucru se transmit pe rotație fiecărui grup, astfel ca toate grupurile să aibă posibilitatea să completeze fișele la toate 4 compartimente. Apoi foile se afișează pe tablă în următoarea ordine: S - *puncte forte*; W - *puncte slabe*; O - *oportunități*; T - *riscuri*.

Argumentarea ideilor și prezentarea.

Debriefare: Ce a fost mai simplu/dificil să identificați și de ce? Ce se poate întâmpla, dacă ferestruicile din stânga (W, T) sunt mai tentante? Pot oare anumite lucruri să treacă dintr-o categorie în alta? Ce oportunitate poate fi oferită de X (indicat la puncte tari)? Poate oare un punct forte să implice anumite riscuri? Cum a-ți putea valorifica oportunitățile care vi le oferă vârsta? La cine ați putea apela pentru a vă oferi un suport? Cum ați putea evita și confrunța riscurile și pericolele ascunse? etc.” Comentariu.

Formatorul prezintă participanților *Fișa Adolescența*.

Reflecția

- Care dintre aceste noțiuni analizate cu referire la conceptul de adaptare prezintă mai mult interes? De ce?

Extensia

Cele studiate anterior ne vor ajuta să răspundem la întrebarea: Ce reprezintă adaptarea, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității în general și a adolescentului în special?

ȘEDINȚA 2. CARACTERISTICILE ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE

Obiective:

- familiarizarea adolescenților cu noțiunile adaptare psihologică, adaptare socială, adaptare psihosocială, adaptare educațională;
- stimularea imaginației pentru gândirea propriului mod de definire a adaptării psihosociale;

Materiale necesare: foi flipchart, marchere, fișe *Adaptare psihologică*; *Adaptare socială*; *Adaptare psihosocială*; *Adaptare educațională*.

Înviorarea

Exercițiul A fost odată ca niciodată

Materiale: *Cardurile metaforice de asociere*. Se valorifică seturile HABITAT, MYTHOS.

Obiectiv: de a identifica *modul de adaptare a* participanților la situația creată aici și acum.

Se propune ca participantul sa aleagă „orbește” din seturile propus câte un card (se prezintă cardul tuturor). Subiecții vorbesc despre tot ce spune cardul despre situația creată. Primul participant începe să creeze povestea cu *A fost odată ca niciodată...* (în continuare participanții extrag cardul de la formator și continuă povestea adaptându-se la situația creată).

Debriefarea exercițiului: Cum v-ați simțit?

Conținutul de bază al ședinței

Exercițiul Ce este adaptarea psihosocială?

Metoda *Explozia stelară* (tehnică de acumulare a întrebărilor derivate dintr-o problemă). Pe o foaie flipchart se desenează o stea, în mijlocul acesteia se indică problema **Adaptarea psihosocială**, fiecare persoană va indica pe colțurile stelei câte o întrebare referitor la acest aspect, apoi se analizează, se explică fiecare dintre acestea.

Tipurile de adaptare – Caracteristici ale adaptării psihosociale

Se vor prezenta și noțiunile de adaptare psihologică, adaptare socială, adaptare școlară, adaptare psihosocială (se lucrează cu fișele în care sunt prezentate informații esențiale cu referire la fiecare dintre conceptele enumerate, apoi se lucrează în grupuri).

Metoda *Harta conceptuală*.

Participanții lucrează în grup câte 4 persoane valorificând conținutul fișelor cu referire la:

1. Adaptare psihologică;
2. Adaptare socială;
3. Adaptare psihosocială;
4. Adaptare educațională.

(Participanții prezintă hărțile conceptuale ale conceptelor analizate (foi flipchart). Se prezintă conceptele, se discută.

Elaborarea *raportului logic* dintre noțiunile analizate anterior.

Discuții:

- Care dintre definiții necesită explicare?
- Până la activitatea de astăzi diferențiați aceste noțiuni sau ați considerat că presupun unul și același lucru (adaptare, adaptare psihologică, adaptare socială etc.)?
- Pentru ce ne sunt necesare aceste noțiuni?
- Care este rolul adaptării psihosociale?

Exercițiul Diagrama Venn (fișele: *Adaptarea psihologică și Adaptarea socială*).

Se prezintă caracteristici pentru fiecare din tipurile de adaptare enumerate, se discută despre punctele comune ale adaptării psihologice și sociale ale personalității adolescentului.

Exercițiul Importanța adaptării psihosociale (fișa *Adaptarea psihosocială*)

Scopul informației:

- să înțelegeți ce înseamnă adaptare psihologică și socială și, cât sunteți de priceput în a vă adapta propria persoană la situațiile vieții cotidiene. La nivel mai profund, veți identifica puterea pe care o au simțămintele dv. interioare de a vă îmbogăți experiența de viață – ceva ce trebuie recunoscut și apreciat pentru ca adaptarea psihologică și socială să fie facilitată, accelerată.
- Este important să ne întrebăm câți dintre noi ne înțelegem atât de bine simțămintele și impulsurile și dacă suntem capabili să folosim acest lucru pentru a lua deciziile importante care ne influențează viața, precum și pentru a ne adapta și modela comportamentul?

Reflecția

- Care dintre aceste noțiuni prezintă mai mult interes? De ce?
- Cum se poate contribui la facilitarea adaptării psihologice și sociale?

Extensia

Cele studiate anterior ne vor ajuta să răspundem la întrebarea: Ce reprezintă adaptarea psihosocială, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității adolescentului?

ȘEDINȚA 3. COMPONENTELE ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE

Obiective:

- cunoașterea componentelor adaptării psihosociale;

- atribuirea sensului adecvat pentru fiecare componentă a adaptării psihosociale;

Înviorarea

Exercițiul Complimentul

Participanții sunt aranjați în cerc. Este binevenit să ne spunem uneori complimente. Fiecare participant (pe rând) va spune persoanei din stânga sa Numele, iar apoi vor urma două complimente. Ex: Natalița, eu cred despre tine că ești o fire încrezută în sine și persuasivă... Persoana căreia îi sunt atribuite complimentele trebuie să răspundă prin a fi de acord sau nu cu cele indicate de coleg (Natalița spune: Mulțumesc, da, eu sunt încrezută în sine și persuasivă, dar mai sunt și punctuală...), iar apoi să-și mai spună sieși un compliment, după care în același mod se adresează persoanei din stânga sa.

Debriefare:

- Considerați eficiente complimentele? Este necesară inteligența emoțională pentru acestea? De ce?

Exercițiul Mașina timpului

Participanții sunt rugați să-și imagineze că au la dispoziție o mașină a timpului, care le permite să aleagă unde, când, cine ar vrea să fie. (La moment, eu aș vrea să fiu ...unde?.....când?....cine?)

Debriefarea exercițiului: – De ce ați făcut această alegere? – Care este mobilul dorinței? – Suntem conștienți de noi înșine atunci când ne dorim aceste lucruri? – Ce s-ar întâmpla dacă, pentru moment, ceea ce ne-am dorit ar deveni realitate? – Care sunt factorii importanți pentru a facilita adaptarea pentru aceste roluri?

Conținutul de bază al ședinței

Adaptarea psihosocială, în conformitate cu concepțiile autorilor Rogers C. și Diamond R., are următoarele componente:

1. Adaptarea / Dezadaptarea;
2. Mitomanie (Sinceritate);
3. Acceptare de sine / Neacceptarea de sine;
4. Acceptarea celorlalți / Neacceptarea celorlalți;
5. Confort emoțional / Disconfort emoțional;
6. Control intern / Control extern;
7. Dominare / Supunere;
8. Evitarea problemelor (Escapizm).

De altfel aceste dimensiuni se reliefează în cadrul următorilor indicatori integrali:

1. Adaptarea;
2. Autoacceptarea;
3. Acceptarea celorlalți;
4. Confortul emoțional;
5. Internalitatea (controlul intern);
6. Tendința către dominare.

(Se prezintă fișa cu descrierea componentelor adaptării psihosociale în conformitate cu concepțiile autorilor Rogers C. și Diamond R.)

Se prezintă caracteristicile esențiale pentru componentele enumerate ale adaptării psihosociale.

- Persoana care denotă *Mitomanie*:

Nr./o	Afirmații
1.	Își îndeplinește întotdeauna promisiunile.
2.	Uneori are asemenea gânduri, pe care nu ar vrea să le împărtășească cu nimeni.

3.	Supărându-se, de multe ori își iese din fire.
4.	Se întâmplă, că bârfește.
5.	Se întâmplă să vorbească despre lucruri în care deloc nu se clarifică.
6.	Întotdeauna spune doar adevărul.
7.	Uneori îi place să se laude.
8.	Niciodată nu întârzie.
9.	Toate obiceiurile sale le consideră bune.

Persoana care denotă *Acceptare de sine / Neacceptare de sine:*

Nr./o	Afirmații <i>Acceptare de sine</i>	Afirmații <i>Neacceptare de sine</i>
1.	Majoritatea celor ce-l cunosc, se comportă bine cu el, îl iubesc.	Are dubii că poate să placă cuiva dintre membrii sexului opus.
2.	Este o persoană cu aspect exterior atractiv.	Nu este nimic în ce persoana dată și-ar pune propria amprentă, și-ar manifesta individualitatea, Eul personal.
3.	Se consideră o persoană interesantă, atractivă și impozantă.	Este un om, la care în momentul dat, sunt multe lucruri demne de dispreț.
4.	În general, are o părere bună despre sine.	Pur și simplu se subapreciază.
5.	Este mulțumit de sine.	Ia decizii și imediat le modifică, se disprețuiește pentru lipsă de voință, dar nu se poate schimba.
6.	Este un om plăcut, atrăgător.	Nu prea este un tovarăș de încredere, nu poți să te bizui în toate pe el.
7.	La față poate nu este chiar frumos, dar poate plăcea ca om, ca personalitate.	Nu se prețuiește pe sine, nimeni nu-l ia în serios; în cel mai bun caz este tolerat, pur și simplu răbdat.
8.	Simte că crește, se maturizează, se schimbă el însuși și atitudinea sa față de lume.	
9.	Omul este inteligent, îi place să reflecteze.	
10.	Se remarcă printre alții.	
11.	Se cunoaște bine, își înțelege bine propria persoană.	

Persoana care denotă *Acceptarea celorlalți / Neacceptarea celorlalți:*

Nr./o	Afirmații <i>Acceptarea celorlalți</i>	Afirmații <i>Neacceptarea celorlalți</i>
1.	Relații calde, binevoitoare cu cei din jur.	Nu are dorința să se destăinuie în fața altora.
2.	La multe lucruri privește cu ochii semenilor.	Persoană rezervată, închisă în sine se ține un pic mai departe de alții.
3.	Oamenii, de regulă, îi plac.	Tot, ce se referă la alții, nu-l deranjează, este concentrat pe sine, este ocupat cu sine.
4.	Cu cei din jur, de obicei, se împacă bine.	Este precaut cu atitudinea pozitivă a celor din jur, atunci când o consideră nemeritată.
5.	Este tolerant cu alți oameni, îl acceptă pe fiecare așa cum este.	Are un sentiment de ostilitate pentru ceea ce-l înconjoară.
6.	Este un om comunicabil, deschis, stabilește ușor relații apropiate cu oamenii.	Se teme de ceea ce vor gândi alții despre el.

7.		Îi desprețuiește pe cei de sex opus și nu stabilește relații cu ei.
----	--	---

Persoana care denotă *Confort emoțional* / *Disconfort emoțional*:

Nr./o	Afirmații <i>Confort emoțional</i>	Afirmații <i>Disconfort emoțional</i>
1.	Nu se rușinează de sentimentele sale, le exprimă în mod deschis.	Deseori se simte umilit.
2.	În suflet este optimist, crede în mai bine.	Este sustras, nu-și poate aduna gândurile, „să se ia în mâini”, să se organizeze.
3.	Este un om inaccesibil, încăpăținat, astfel de oameni sunt numiți dificili.	Simte moleșeală, tot ceia ce-l bucura odinioară, i-a devenit dintr-odată indiferent.
4.	Este mulțumit de toate.	Nu prea are încredere în propriile sentimente, uneori îl trădează.
5.	Echilibrat, liniștit.	Este destul de dificil să fii tu însuși.
6.	Este un om impulsiv, nerăbdător, fierbinte, nu se poate reține.	Este tulburat, îngrijorat, tensionat.
7.	Îi este ușor și liniștit pe suflet, nu este nimic ce l-ar putea îngrijora tare.	Simte neîncredere în sine.

Persoana care denotă *Control intern* / *Control extern*:

Nr./o	Afirmații <i>Control intern</i>	Afirmații <i>Control extern</i>
1.	Își înaintează cerințe mari față de propria persoană.	Acum se simte destul de inconfortabil. Ar vrea să renunțe la tot, să se ascundă undeva.
2.	Deseori se ceartă pentru ceea ce-a făcut.	Se simte neajutorat, are nevoie ca cineva care să-i fie alături.
3.	În nereușitele sale se învinovățește pe sine.	Interpretează în felul său ceea ce se întâmplă cu el. Poate inventa unele lucruri... ”din altă lume”.
4.	Este o persoană responsabilă pe care te poți baza în multe privințe.	Trebuie numaidecât să-i amintești, sa-l împingi, pentru a duce un lucru la bun sfârșit.
5.	Simte că nu poate schimba nimic, toate eforturile sunt zadarnice.	Mult timp nu poate lua o decizie, apoi se îndoiește de corectitudinea ei.
6.	Este capabil să-și organizeze propriile acțiuni, poate să se impună, poate să-și permită; autocontrolul pentru el nu este o problemă.	Este distrat, la el toate sunt încâlcite, amestecate.
7.	Cea mai grea este lupta cu propria persoană.	Ghinionist.
8.	Luând o decizie, o urmează.	Când trebuie să facă ceva, îl apucă frica: dacă nu mă descurc, dacă nu se primește?
9.	Pe primul loc este mintea, nu sentimentul, înainte de a face ceva, se gândește.	
10.	Este un om întreprinzător, energic, plin de inițiative.	
11.	Este insistent, ferm; pentru el este important mereu să insiste pe propriile poziții.	
12.	Poate lucra din greu.	
13.	Se străduie să se bazeze pe propriile puteri, nu contează pe ajutorul cuiva.	

14.	Competențele și abilitățile sunt în concordanță deplină cu sarcinile care trebuie rezolvate, cu toate se poate descurca.	
-----	--	--

Persoana care denotă *Dominare / Supunere*:

Nr./o	Afirmații <i>Dominare</i>	Afirmații <i>Supunere</i>
1.	În suflet se simte superior față de alții.	Propriile convingeri și reguli nu-i ajung.
2.	Ambițios, nu este indiferent față de succes sau laudă: în ceea ce este important pentru el, se străduie să fie printre cei mai buni.	De obicei se simte nu conducător, ci condus; nu-i reușește întotdeauna să gândească și să acționeze de sine stătător.
3.	Prin natura sa este lider și-i poate influența pe alții.	Se pare că ia singur deciziile, dar nu se poate elibera de influența altor oameni.
4.		Nu-i place atunci când se strică relațiile cu cineva, îndeosebi dacă neînțelegerile amenință să devină evidente.
5.		Pentru a-l impune să facă măcar ceva, trebuie de insistat cum se cuvine și atunci el va ceda.
6.		Omul este supus, docil, moale în relațiile cu alții.

Persoana care denotă *Escapizm (Evitarea problemelor)*:

Nr./o	Afirmații <i>Escapizm (Evitarea problemelor)</i>
1.	Îi place să viseze – uneori în plină zi. Se întoarce cu greu de la vise la realitate.
2.	Este gata permanent de apărare sau chiar de atac, este ranchiunos, selectează mental modalități de răzbunare.
3.	Se străduie să nu se gândească la problemele sale.
4.	Cedează în fața dificultăților și a situațiilor care amenință cu complicații.
5.	Deseori circumstanțele îl forțează să se apere, să-și justifice și argumenteze acțiunile.

Tehnica 5 întrebări pentru a lucra cu orice problemă a adaptării psihosociale

Se valorifică *Cardurile metaforice de asociere COPE, RESILIO, SAGA, OH++*

Obiectiv: de a analiza problemele care pot apărea în adaptarea psihosocială a persoanei prin prisma componentelor indicate în concepțiile autorilor Rogers C. și Diamond R..

Se propune ca participantul să aleagă „orbește” din setul propus 5 carduri aranjându-le pe masă într-un rând (cu fața în jos). (dacă participantul dorește prezintă cardul tuturor). Subiecților li se vorbește: Pe rând, începând cu cardul din stanga, deschideți câte un card și răspundeți la următoarele întrebări:

1. Care este adevărata esență a problemei mele?
2. Ce mă ajută să merg mai departe? Care îmi sunt calitățile necesare?
3. Ce mă oprește și ce mă împiedică?
4. De ce este nevoie pentru a soluționa problema? Asupra căror aspecte ar trebui să atrag atenția?
5. Ce rezultă din aceasta? Ce ar trebui să fac?

Debrifare: Se analizează situațiile, se fac concluzii.

Reflecția

- Ce nou ați aflat despre subiectul discutat astăzi?
- Care dintre componentele adaptării psihosociale, analizate anterior, o considerați a fi cea mai importantă? Argumentați.

Extensia

ȘEDINȚA 4. ADAPTARE versus DEZADAPTARE PSIHOSOCIALĂ

Obiective:

- cunoașterea caracteristicilor persoanelor cu nivel diferit de manifestare a adaptării psihosociale, a celor cu dezadaptare psihosocială.

Înviorarea

Exercițiul Castelul (cât de grăitoare sunt tăcerile).

(Două persoane sunt rugate să aștepte după ușa.). Persoanele rămase formează 2 cercuri (câte 6-7 persoane), se prind de mâini.

Să ne închipuim că noi suntem **un castel** care trebuie numai decît să aibă o intrare/ ieșire. Voi, membrii cercului, stabiliți unde este ușa castelului.

Cele două persoane de afară vor intra în sală (vor trece în interiorul castelului) și vor trebui să găsească ușa castelului fiind ghidați doar de privirile voastre.

Debriefare: Se răspunde la întrebările:

Cât de grăitoare sunt tăcerile? A fost greu să găsiți ieșirea. De ce? Care ar fi legătura dintre acest energizant și tema *adaptarea psihosocială*?

Tehnica Cele 9 fapte despre mine

Se valorifică *Cardurile metaforice de asociere*: OH ++, PERSONA, SAGA, HABITAT, MORENA, MYTHOS; Obiectiv: de a explora pentru a identifica stările de resurse.

Se propune ca participantul să aleagă „orbește” din seturile propuse câte un card (în total 9), care vor fi o continuare a frazelor:

1. Fapt din biografia mea, care m-a făcut o persoană mai bună
2. Cel mai vesel (absurd) eveniment din viața mea
3. Fapt din biografia mea, pentru care încă mă simt rușinat (ă)
4. Cel mai scump cadou din viața mea
5. Un eveniment „la extrem” din viața mea
6. Un moment din biografia mea în care am trait „sentimentul de zbor”....
7. Talentul meu, unicitatea mea este
8. Un eveniment din viața mea, care mi-a provocat durere
9. Cel mai frumos lucru pe care l-am făcut....

La sfârșit, clientul sau participantul, trage concluzii, rezumând faptele din biografia sa.

Debriefare: Care a fost cea mai grea întrebare? Care a fost cea mai ușoară întrebare? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Persoane care denotă adaptare și dezadaptare psihosocială.

Experiența noastră de zi cu zi ne arată că există persoane care prezintă niveluri diferite de adaptare psihosocială. Când vorbim despre persoanele adaptate psihosocial, avem în vedere adolescenții care se gândesc la acceptarea de sine, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, dominare în acțiuni, încredere în sine, motivare spre succes.

Astfel, în funcție de nivelul de manifestare a adaptării psihosociale adolescenții, persoanele își filtrează diferit orientările valorice.

Când vorbim despre persoanele cu dezadaptare psihosocială, avem în vedere adolescenții care.... Se discută *Metoda Acvarium*.

- *Metoda Puzzle*

Se repartizează participanții în 4 grupuri.

Fiecare grup primește câte un set de fișe pentru lucru. Acestea conțin informații despre persoanele care denotă adaptare psihosocială și persoanele care denotă dezadaptare psihosocială. Fișele trebuie dispuse, respectiv, în 2 coloane, după titlurile preventiv aranjate (1. Adaptare psihosocială și 2. Dezadaptare psihosocială), (se distribuie 3-4 seturi de fișe).

Grupurile prezintă informația.

Se analizează fiecare coloniță de afirmații (grupurile prezintă pe rând câte o afirmație din cele caracteristice pentru *adaptarea psihosocială*, iar apoi câte o afirmație din grupul *dezadaptare psihosocială* până la epuizarea tuturor afirmațiilor).

- Cu care dintre aceste afirmații n-ați fi de acord? De ce?
- Dacă ar fi să le ierarhizăm, care, după părerea dv. ar fi cea mai importantă? De ce?

Caracteristicile persoanei care denotă nivel înalt de adaptare psihosocială

Nr./o	Afirmații
1.	Își înaintează cerințe mari față de propria persoană.
2.	Deseori se ceartă pentru ceea ce-a făcut.
3.	Relații calde, binevoitoare cu cei din jur.
4.	Este o persoană responsabilă pe care te poți baza în multe privințe.
5.	Acceptă, în general, acele norme și reglementări care trebuie urmate.
6.	Este capabil să-și organizeze propriile acțiuni, poate să se impună, poate să-și permită; autocontrolul pentru el nu este o problemă.
7.	Oamenii, de regulă, îi plac.
8.	Nu se rușinează de sentimentele sale, le exprimă în mod deschis.
9.	Cu cei din jur, de obicei, se împacă bine.
10.	Cea mai grea este lupta cu propria persoană.
11.	În suflet este optimist, crede în mai bine.
12.	Majoritatea celor ce-l cunosc, se comportă bine cu el, îl iubesc.
13.	Este o persoană cu aspect exterior atractiv.
14.	Luând o decizie, o urmează.
15.	Este mulțumit de toate.
16.	Echilibrat, liniștit.
17.	Este un om impulsiv, nerăbdător, fierbinte, nu se poate reține.
18.	Pe primul loc este mintea, nu sentimentul, înainte de a face ceva, se gândește.
19.	Este tolerant cu alți oameni, îl acceptă pe fiecare așa cum este.
20.	Se consideră o persoană interesantă, atractivă și impozantă.
21.	Ambițios, nu este indiferent față de succes sau laudă: în ceea ce este important pentru el, se străduie să fie printre cei mai buni.
22.	Este un om întreprinzător, energic, plin de inițiative.
23.	În general, are o părere bună despre sine.
24.	Este mulțumit de sine.
25.	Este un om plăcut, atrăgător.
26.	La față poate nu este chiar frumos, dar poate plăcea ca om, ca personalitate.
27.	Îi este ușor și liniștit pe suflet, nu este nimic ce l-ar putea îngrijora tare.
28.	Simte că crește, se maturizează, se schimbă el însuși și atitudinea sa față de lume.
29.	Omul este inteligent, îi place să reflecteze.
30.	Se străduie să se bazeze pe propriile puteri, nu contează pe ajutorul cuiva.
31.	Se remarcă printre alții.
32.	Se cunoaște bine, își înțelege bine propria persoană.
33.	Este un om comunicabil, deschis, stabilește ușor relații apropiate cu oamenii.
34.	Competențele și abilitățile sunt în concordanță deplină cu sarcinile care trebuie rezolvate, cu toate se poate descurca.

Caracteristicile persoanei care denotă dezadaptare psihosocială

Nr./o	Afirmații
1.	Nu are dorința să se destăinuie în fața altora.
2.	Deseori se simte umilit.
3.	Are dubii că poate să placă cuiva dintre membrii sexului opus.
4.	Simte că nu poate schimba nimic, toate eforturile sunt zadarnice.
5.	Propriile convingeri și reguli nu-i ajung.
6.	Este gata permanent de apărare sau chiar de atac, este ranchiunos, selectează mintal

	modalități de răzbunare.
7.	Acum se simte destul de inconfortabil. Ar vrea să renunțe la tot, să se ascundă undeva.
8.	Este precaut cu atitudinea pozitivă a celor din jur, atunci când o consideră nemeritată.
9.	De obicei se simte nu conducător, ci condus; nu-i reușește întotdeauna să gândească și să acționeze de sine stătător.
10.	Se simte neajutorat, are nevoie ca cineva care să-i fie alături.
11.	Se pare că ia singur deciziile, dar nu se poate elibera de influența altor oameni.
12.	Are un sentiment de ostilitate pentru ceea ce-l înconjoară.
13.	Este sustras, nu-și poate aduna gândurile, „să se ia în mâini”, să se organizeze.
14.	Simte moleșeală, tot ceia ce-l bucura odinioară, i-a devenit dintr-odată indiferent.
15.	Nu prea are încredere în propriile sentimente, uneori îl trădează.
16.	Este destul de dificil să fii tu însuși.
17.	Se străduie să nu se gândească la problemele sale.
18.	Este o persoană timidă. Se rușinează ușor.
19.	Nu este nimic în ce persoana dată și-ar pune propria amprentă, și-ar manifesta individualitatea, Eul personal.
20.	Se teme de ceea ce vor gândi alții despre el.
21.	Este un om, la care în momentul dat, sunt multe lucruri demne de dispreț.
22.	Cedează în fața dificultăților și a situațiilor care amenință cu complicații.
23.	Nu-i place atunci când se strică relațiile cu cineva, îndeosebi dacă neînțelegerile amenință să devină evidente.
24.	Este distrat, la el toate sunt încâlcite, amestecate.
25.	Ghinionist.
26.	Îi disprețuiește pe cei de sex opus și nu stabilește relații cu ei.
27.	Când trebuie să facă ceva, îl apucă frica: dacă nu mă descurc, dacă nu se primește?
28.	Este tulburat, îngrijorat, tensionat.
29.	Pentru a-l impune să facă măcar ceva, trebuie de insistat cum se cuvine și atunci el va ceda.
30.	Deseori circumstanțele îl forțează să se apere, să-și justifice și argumenteze acțiunile.
31.	Ia decizii și imediat le modifică, se disprețuiește pentru lipsă de voință, dar nu se poate schimba.
32.	Nu prea este un tovarăș de încredere, nu poți să te bizui în toate pe el.
33.	Nu se prețuiește pe sine, nimeni nu-l ia în serios; în cel mai bun caz este tolerat, pur și simplu răbdat.
34.	Își face griji că persoanele de sex opus îi ocupă prea mult gândurile.

Exercițiul Persoana mea adaptată și Persoana mea dezadaptată din punct de vedere psihosocial (pentru ajutarea participanților în stabilirea caracteristicilor persoanei adaptate și dezadaptate din punct de vedere psihosocial)

Participanții primesc câte 2 foi A4 și creioane. Moderatorul spune participanților să se deseneze pe sine în „2 ipostaze”: *Persoana mea adaptată și Persoana mea dezadaptată* (se desenează vreo 7-10 min.).

Debriefare:

- Când v-ați simțit mai tensionat: când ați desenat *Persoana mea adaptată* sau *Persoana mea dezadaptată*?
- Ce trebuie să întreprindeți pentru a fi o persoană adaptată?

Reflecția

- Ce trăsături caracterizează o persoană adaptată psihosocial, dar o persoană dezadaptată psihosocial?
- Care sunt condițiile necesare pentru facilitarea adaptării psihosociale?

Extensia

- Ce-ar trebui să întreprindeți pentru viitor pentru a deveni o persoană cu nivel înalt al adaptării psihosociale?

Metoda 3-2-1. Fiecare dintre participanți primește câte o fișă mică. Pe prima parte se scriu 3 lucruri importante pe care le-au însușit la activități. Pe verso se scriu 2 sugestii și 1 întrebare. Fișele se adună (prezentatorul analizează informația pentru a da curs ședințelor de mai departe).

2. DIMENSIUNI ALE PERSONALITĂȚII CARE FACILITEAZĂ ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ:

ȘEDINȚA 5. CARACTERISTICA DIMENSIUNILOR PERSONALITĂȚII - FACILITATORI AI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE

Obiective:

- cunoașterea factorilor facilitatori / acceleratori ai adaptării psihosociale.

Înviorarea

Exercițiul Fulgii.

Scopul: să accepte percepția diversă, modurile diferite de a privi lucrurile. Participanții stau în cerc cu o foaie de hârtie (A4) în mână și sunt rugați să închidă ochii și să îndeplinească ceea ce li se propune, fără a preciza ceva, așa cum consideră că este bine, fără a pune întrebări.

- Îndoți foaia în două și rupeți colțul din stânga de sus;
- Îndoți foaia în două și rupeți colțul din dreapta de jos;
- Îndoți foaia în două și rupeți colțul din stânga de jos;
- Îndoți foaia în două și rupeți colțul din dreapta de sus;
- Îndoți în două foaia și rupeți colțul din dreapta de jos;

După realizarea tuturor instrucțiunilor participanții sunt rugați să deschidă ochii și să ridice fulguleții pentru a-i compara cu a celorlalți participanți.

Debriefare: Ce credeți despre această activitate? De ce fulguleții la majoritatea participanților sunt diferiți? Care din ei sunt asemănători? De ce? Care ar fi legătura dintre acest energizant și tema noastră?

Se inițiază o discuție despre diversitate și percepții.

Conținutul de bază al ședinței

Exercițiul Pro și Contra

Se analizează fișa cu **Factorii facilitatori ai adaptării psihosociale:**

- încrederea în sine;
- curajul social;
- inițierea contactelor sociale;
- stabilitatea emoțională;
- inteligența emoțională (aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor);
- locul controlului subiectiv (intern și extern);
- afirmarea de sine;
- motivarea pentru succes;
- optimismul;
- sociabilitatea;
- autoaprecierea voinței;
- stima de sine;
- orientările sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții – interes și saturația emoțională a vieții; rezultat – rezultativitatea vieții și satisfacția emoțională; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau conducerea vieții) etc.

Fiecare participant analizează factorii din fișa prezentată de formator și prezintă argumente *pro* și *contra* pentru atribuirea sintagmei de facilitator pentru adaptarea psihosocială.

Se prezintă și alți factori pe care participanții îi consideră facilitatori ai adaptării psihosociale.

Exercițiul Dimensiunile importante în cercetarea adaptării psihosociale

Dimensiunile cercetării	Direcțiile cercetării
1. Dimensiunea valorică și motivațională	Orientările valorice Motivația pentru succes
2. Dimensiunea controlului	Locul controlului
3. Dimensiunea cognitivă	Adaptarea psihosocială Accelerarea procesului de adaptare psihosocială Creșterea personală Autodezvoltare Succesul obținut Dinamica reușitei
4. Dimensiunea emoțional-reglatorie și de evaluare	Autoaprecierea voinței Satisfacția în diverse aspecte ale activității de învățare
5. Dimensiunea de evaluare și autoevaluare	Autoaprecierea

Au fost determinate dimensiunile cercetării care sunt: valorică și motivațională; de control; metacognitivă; emoțional-reglatorie; de evaluare și autoevaluare. Stabilind domeniile și dimensiunile cercetării am fundamentat direcțiile cercetării care cuprind orientările valorice ale adolescenților; adaptarea psihosocială a adolescenților; relațiile dintre aceste două formațiuni; locul controlului; creșterea personală; autodezvoltarea; accelerarea procesului de adaptare; succesul prognozat și obținut; satisfacția în diverse aspecte ale activității de învățare ș.a.

Tehnica Desenăm împreună (OH++, MORENA, SAGA, MYTHOS, SHENHUA, HABITAT, ECCO)

Pentru aceasta activitate avem nevoie de creioane sau carioci, niște coli de hârtie (A4 sau A3) și un set de carduri OH. Participanții își aleg câte un partener din grupul de participanți cu care consideră că îi va fi mai dificil să conlucreze, iar mai apoi își aleg, în formă deschisă, câte un card din setul prezentat de către formator. Participanții sunt rugați să-și amplaseze fiecare cardul selectat în foaia pe care o primește împreună cu partenerul, iar apoi uitându-se la el, încep să creeze împreună un desen, inspirați din ceea ce a văzut fiecare din ei pe cardul selectat, **fără să comunice**. Mai apoi, după ce finalizează de desenat, fiecare îi povestește celuilalt cât mai multe despre desenul respectiv: de ce a ales anume acest card, ce este reprezentat pe el, ce emoții are când privește acest card, ce înseamnă fiecare formă desenată, etc.

Debriefare:

Cum v-ați simțit lucrând împreună cu o persoană-partener cu care ați considerat că vă va fi mai dificil să conlucreați? În care parte a psginii ați amplasat cardul în foaia comună? De ce? V-ați fi dorit să comunicați ceva partenerului atunci când ați început să desenați? Care au fost elementele de adaptare în această situație? **Care factori facilitatori ai adaptării psihosociale considerați că au fost valorificați în această tehnică?**

- Expuneți toate desenele într-o *Galerie de arta* și admirați creațiile împreună!

Reflecția

- Care factori pot fi considerați acceleratori / facilitatori ai adaptării psihosociale?
- Care sunt factorii care stagnează adaptarea psihosocială?

Extensia

- Cum putem valorifica factorii care accelerează procesul adaptării psihosociale?

ȘEDINȚA 6. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – ÎNCREDEREA ÎN SINE

Obiective:

- determinarea rolului încrederii în sine în facilitarea adaptării psihosociale;
- dezvoltarea încrederii în sine.

Înviorarea

Exercițiul Prezentarea noutății

Se repartizează fișe cu imaginile *Modalități de prezentare* (în această fișă sunt vederi cu diverse tipuri de prezentări realizate de persoane încrezătoare, autoritare...).

- Care prezentări le-ai alege și de ce? – Care sunt aspectele prezentării unei persoane încrezătoare în sine?

Raportați asupra a 2 situații în care ați prezentat un raport, eseu, ... fiind încrezător în dv. și a unor situații în care nu manifestați încredere în ceea ce spuneți.

- De care situație vă amintiți cu deosebită plăcere?
- Discutați în perechi și prezentați-vă reciproc situațiile;
- Prezentați la dorință cazurile discutate în grupul mare;
- Formulați concluzii pe marginea cazurilor discutate.

Debriefare: Care este rolul încrederii în sine a personalității pentru prezentarea diverselor informații. Adolescenții vor prezenta informațiile la ore în același mod? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Se distribuie fișa **Încrederea în sine** - variabilă care facilitează adaptarea psihosocială.

Se analizează caracteristicile persoanei care denotă:

Încredere în sine (ÎS)	
31.	Eu sunt o persoană destul de independentă.
32.	Eu destul de ușor aleg cea strategie comportamentală, care îmi oferă cele mai mari posibilități de a obține ceea ce mi-am propus ca scop.
33.	Pot spune că, în general, eu îmi dirijez soarta.
34.	Sunt multe lucruri cu care mă pot mândri.
35.	Decizia o iau repede, fără multe calculări „pro” și „contra”.
36.	Sunt sigur că pe mine se poate miza în cele mai dificile situații.
37.	De regulă, obțin ceea ce am nevoie.
38.	Am aptitudini și destulă energie pentru a realiza ceea ce îmi planific.
39.	Nu-mi apar niciodată gânduri despre inferioritatea mea.
40.	Ași putea spune că eu mă stimez.

Exercițiu

Metodă care vă va ajuta la obținerea încrederii în sine (Ф. Зимбардо):

15 pași către obținerea încrederii în sine

1. Recunoașteți părțile forte și cele slabe ale personalității și, respectiv, formulați scopurile.
2. Hotărâți ce este valoros pentru voi; în ce credeți, cum ați dori să vă vedeți viața? Analizați-vă planurile și apreciați-le din punctul de vedere al zilei de astăzi, pentru a vă folosi de acestea atunci când se va stabili un progres.
3. Răscoliți până la rădăcini. Analizându-vă trecutul, clarificați ce va adus la situația de astăzi. Străduiți-vă să-i înțelegeți și să-i iertați pe cei care v-au făcut să suferiți sau nu v-au oferit ajutor chiar dacă au avut posibilitate. Iertați-vă sieși greșelile anterioare, rătăcirile și păcatele. După ce ați descoperit în amintirile apăsătoare măcar un folos, „îngropați-le” și nu vă mai întoarceți la ele. Trecutul neplăcut se păstrează în amintirile voastre doar până atunci când nu doriți să le izgoniți; eliberați mai bine loc pentru amintirile despre succesele obținute, fie că acestea au fost chiar foarte mici.
4. Simțul de vinovăție și rușine nu vă vor ajuta să obțineți succese. Nu vă predați (consacrați) acestora.
5. Căutați cauze ale comportării în aspectele fizice, sociale, economice și politice ale situației actuale și nicidecum în neajunsurile propriei persoane.

6. Nu uitați – fiecare eveniment poate fi interpretat diferit. Realitatea nu este ceea ce vede fiecare individual, ci rezultatul acordului dintre oameni în a numi lucrurile cu aceleași nume. Această părere vă permite să aveți o atitudine mai răbdătoare față de alți oameni și să suportați cu generozitate (mărinimie) ceea ce vi se pare jignitor.
7. Niciodată nu vorbiți rău despre sine; îndeosebi evitați să vă atribuiți calități negative cum ar fi: „prost”, „urât”, „incapabil”, „ghinionist”, „incorigibil” (de ne-ndreptat).
8. Acțiunile proprii pot obține orice notă (apreciere), dacă acestea sunt supuse criticii constructive – utilizați spusele în favoarea voastră, dar nu permiteți nimănui să vă critice personalitatea.
9. Rețineți, oricare înfrângere este un succes, din aceasta conluzionând că ați urmărit scopuri false, care nu au meritat efort, iar neplăcerile grave care ar fi urmat le-ați evitat.
10. Nu fiți de acord cu persoanele care vă fac să vă simțiți depreciați (de valoare relativă). Dacă nu vă reușește să-i schimbați pe ei sau pe dv. într-atât încât să vă simțiți încrezător, e cel mai bine să-i evitați. Viața este foarte scurtă și nu face s-o trăiești în tristețe!
11. Permite-ți să te relaxezi, să-ți ascuți gândurile, să te ocupi cu ceea ce-ți place, în patru ochi cu tine însuși. Astfel te vei înțelege mai bine pe tine însuși.
12. Comunică. Capătă plăcere de la energia cu care fac schimb oamenii, fiindte atât de diferite și originale. Imaginează-ți că și ei pot manifesta frică și neîncredere și străduiește-te să-i ajuți. Hotărăște ce dorești tu de la ei și ce le poți oferi, apoi dă de înțeles că ești deschis pentru un astfel de schimb.
13. Încetează să-ți păzești excesiv Eul propriu, care este mult mai tare și mai plastic decât ți se pare; acesta se presează, dar nu se strică. Lasă-l mai bine să simtă o lovitură emoțională de scurtă durată, decât să se afle în pasivitate și izolare.
14. Alege-ți câteva scopuri de lungă durată, pentru atingerea cărora va trebui să-ți îndeplinești alte scopuri mai mici, intermediare. Cântărește bine și vezi de ce fel de mijloace ai nevoie pentru ați satisface aceste scopuri intermediare. Atrage atenția la fiecare pas al succesului, nu uita să te încurajezi și să te lauzi. Nu-ți fie teamă că vei părea lipsit de modestie, doar nimeni nu te va auzi.
15. Tu nu ești un obiect pasiv, asupra căruia se aruncă toate neplăcerile, nu ești un fir de iarbă care așteaptă cu înfiorare să nu-l calce cineva. Tu ești vârful piramidei evolutive, întruchiparea speranțelor părinților tăi, chipul și întruchiparea lui Dumnezeu. Tu ești o personalitate irepetabilă, ești creatorul vieții personale, cel care îți conduci acțiunile.

Dacă ești încrezut în sine, atunci obstacolele devin pentru tine provocare, iar provocarea îți stimulează realizarea.

Debriefare: Enumeră 3 pași cei mai importanți, în viziunea ta, cu referire la formarea încrederii în sine.

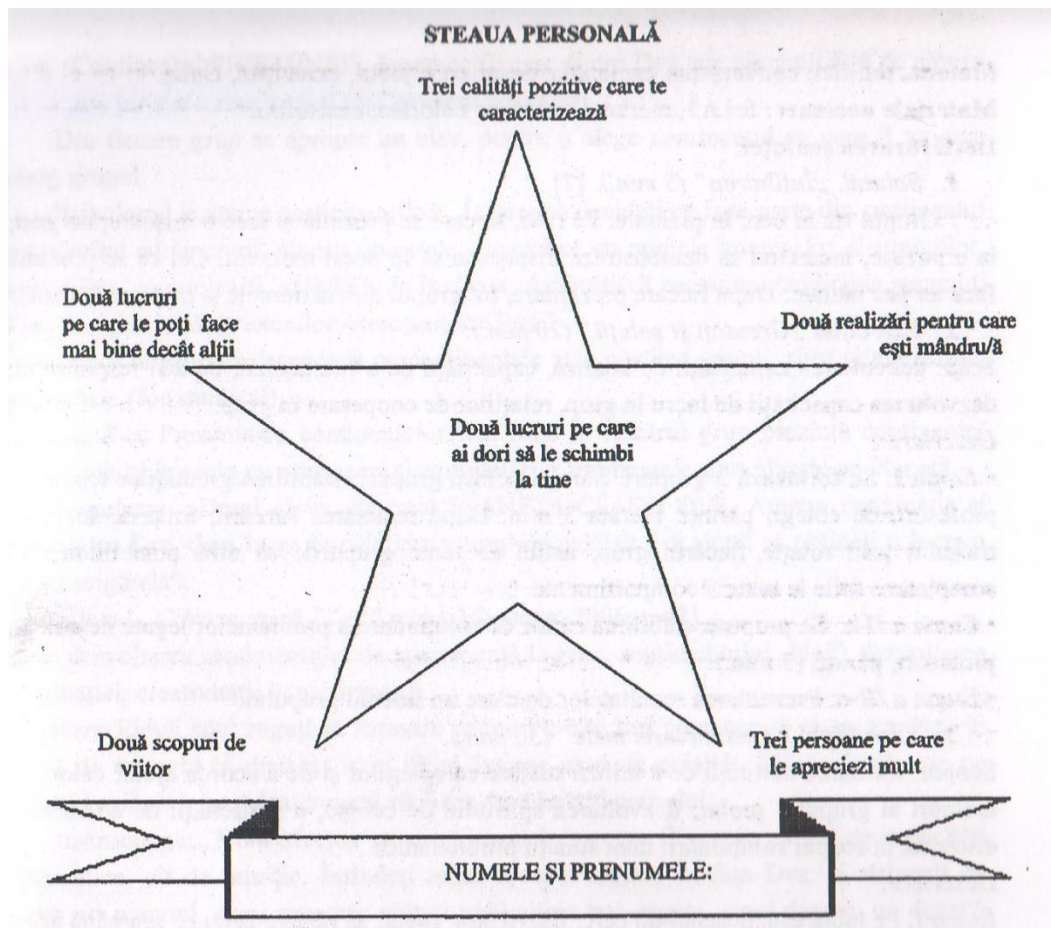
Exercițiul Ceasurile

Se invită în centrul sălii un doritor de a efectua o însărcinare dintre participanți. Prezentatorul are vreo 6-8 ceasuri de mână, telefoane (se pot lua de la participanți) pe care le aranjează pe podea la distanța de 30-35 cm între ele pe o linie. *Instrucțiune:* Am aranjat în fața ta ceasurile. Cu ochii închiși (legați ușor cu un fular) trebuie să parcurgi acest drum din fața ta astfel încât să nu calci ceasurile. Se concretizează dacă participantul a înțeles sarcina. Se spune că va începe să pășească după ce i se vor acoperi ochii, la indicația prezentatorului (trei bătăi din palme). *Notă:* înainte de a începe deplasarea se vor strânge toate ceasurile de pe podea. Se va da semnalul pentru a începe exercițiul...

Debriefare: După executare se întreabă participantul: – Ce ați simțit atunci când ați îndeplinit însărcinarea? Discuții în grup.

Exercițiul Steaua personală

Fiecare participant primește câte o fișă *Steaua personală* pe care o completează individual, apoi se lucrează în echipe (câte 4 persoane) unde se identifică elementele comune și cele diferite.

Fișele cu *Stelele personale* se lipesc pe foaia flipchart, participanții discută despre ele.
Debriefare: Ce ați vrea să modificați în aceste stele? De ce?

Exercițiul Reguli pentru creșterea autoaprecierii

Regula 1. Uitați de faptul că vă doriți foarte mult să vă ridicați nivelul autoaprecierii. Dorința foarte mare deseori este un impediment în calea realizării faptului. Profitați de fiecare clipă a vieții și credeți cu convingere că veți obține tot ce vă doriți.

Regula 2. Dacă ceva nu vă este clar – nu vă fie frică să adresați o întrebare interlocutorului. Aceasta este ceea ce se reflectă de obicei asupra autoaprecierii proprii, negativ sau pozitiv. Dv. sunteți cel care hotărâți. Este mai bine să pari o dată „straniu”, decât să nimeriți de fiecare dată în situații stupide.

Regula 3. Străduiți-vă să nu vă demonstrați exagerat importanța propriei persoane. Încrederea în sine interioară nu are nevoie de manifestatii exterioare „pompoase”. Autoaprecierea este doar un indiciu al faptului cum vă apreciați forțele proprii pentru satisfacerea unui scop sau altuia. Persoanele care vă înconjoară vor aprecia această calitate la dv. fără ca să oferiți careva „indicii”.

Regula 4. Faptul că niciodată nu sunteți satisfăcuți de sine nicidecum nu va contribui la creșterea încrederii în sine. Mai puțin dojeniți-vă și mai mult lăudați-vă! Colectați, numărându-vă succesele, inclusiv și pe cele mai puțin importante, puteți chiar să le și notați într-o agendă specială.

Regula 5. Încetați să vă comparați cu altcineva, acest lucru foarte rar ajută la creșterea autoaprecierii. Comparați doar persoana proprie de astăzi cu cea de ieri.

Regula 6. Niciodată nu vă îndreptățiți. Persoana care se îndreptățește insistent, creează celorlalți impresie jalnică. În cazul în care apare această necesitate, explicați această faptă cu o voce liniștită și clară.

Regula 8. Permiteți-vă să nu fiți perfecționist. Fie că îndepliniți unele sarcini mai slab decât alții – nimeni nu este în drept să aștepte ca să fiți de fiecare dată ideal în toate relațiile/ direcțiile.

Regula 9. Participați la activității de caritate – sau cel puțin ajutați unui vecin bătrân să ducă o geantă. Ajutorarea celui apropiat – este pentru autoapreciere unul din cei mai eficienți stimuli de creștere.

Exercițiul Răspunsuri: neîncredute, încredute, agresive

Fiecărui membru al grupului i se propune să demonstreze în anumite situații răspunsuri neîncredute, încredute și agresive.

Sunt propuse următoarele situații:

1. Un prieten discută, iar voi doriți să plecați.
2. Un cunoscut ți-a dat întâlnire cu o persoană necunoscută, nefiind anunțat din timp.
3. Persoanele, care stau în spatele vostru la un concert, discută cu glas tare, iritându-vă.
4. Colegul vă sustrage de la o prezentare interesantă, adresându-vă niște întrebări, care după părerea voastră, sunt stupide.
5. Profesorul vă face observație, că coafura nu corespunde aspectului exterior al unui student.
6. Un prieten vă roagă să-i dați cu împrumut un lucru scump, iar voi îl refuzați considerând că este neatent, puțin responsabil și grijuliu.
7. Fiecare dintre participanți analizează, interpretează doar o singură situație. Se analizează fiecare răspuns interpretat.

Exercițiul Unde este realitatea?

(Se formează grupuri de 3-4 persoane. Se analizează fișele pe care le primesc în grup, apoi se indică unde este realitatea în cele citite.)

O conștiință de sine redusă prea ne îngrădește într-un singur rol și ne restrânge posibilitățile de dezvoltare.

Să te cunoști pentru a te schimba – este una din cheile succesului. Conștientizarea face posibilă o repunere în discuție, un ecleraj nou asupra propriei persoane și, în scurt timp, îți vei putea relativiza dificultățile în cunoștință de cauză. A descoperi, a-ți admite limitele înseamnă a fi deja capabil să le depășești.

A te cunoaște înseamnă a-ți descoperi posibilitățile și a le exploata mai bine. A te pune în contact cu propriile resurse îți permite să evoluezi.

Lipsa de încredere în sine implică numeroși factori (poli):

- *Sentimentul de inferioritate.* Aceasta este coloana vertebrală a lipsei de încredere în sine. Adler asimilează sentimentul de inferioritate unui fenomen psihic natural, care există în fiecare dintre noi, dar în proporții diferite. Sentimentul de inferioritate psihologică se exprimă diferit în funcție de indivizi, uneori temporar, alteori permanent; este un motor negativ care se instalează și alimentează părerea jalnică despre propria persoană. ... ca și cum a-ți scoate în evidență lipsurile, a te concentra asupra imperfecțiunilor, a-ți privi defectele cu lupa, a te înjosi n-ar fi de ajuns, trebuie să-ți subapreciezi și calitățile.
Ziceți „Nu” comparațiilor de felul „Este mai bun decât mine” ... devine „Toți sunt mai buni decât mine”.
- *Sentimentul de descurajare.* A te judeca negativ înseamnă că consideri orice acțiune personală ca fiind sortită eșecului. În fața acțiunii, raționezi în termeni de eșec potențial și nu de reușită probabilă. Tendința de a exagera dificultățile potențiale antrenează un sentiment constant de tensiune și nesiguranță. Deprecierea de sine lasă prea adesea locul unei inhibiții formulate în acești termeni: este inutil să fac ceva dacă nu-l fac bine.
- *Sentimentul de rușine* (de temerile tale față de realitate, de schimbare, viață, eșec, conflicte, de aspectul tău fizic, de ideile tale, de defectele tale, de emotivitatea ta, de comportamentul tău). Îți e rușine că îți e rușine!
Rușinea provine din certitudinea că ești la antipodul idealului propriu: „Nu voi fi niciodată acea ființă perfectă la care am visat”. Acest sentiment se exprimă prin remarci ca: „Nu fac doi bani, nu sunt un om respectabil, mă dezamăgesc mereu chiar și pe mine”. Acest

constant sentiment de vină este dublat de o extremă severitate față de tine însuși, severitate uneori învecinată cu disprețul.

Nu îți îngădui ție însuși să ai drepturi, ci doar îndatoriri. Rușinea se transformă repede în vinovăție față de ceilalți.

- *Sentimentul de anxietate.* Aceste situații implică o dublă amenințare: pe de o parte, pericolul, piedicile pe care le presimți, pe de altă parte, incapacitatea de a le depăși. Cazi repede în litania: „Nu știi ce să fac”, „Sunt dezorientat”, „N-o să reușesc niciodată”, „Sunt depășit”... Trebuie să diferențiezi evenimentul care îți declanșează reacția de anxietate (stresorul), care îți este exterior, de anxietatea în sine, care este reacția ta proprie și se produce înăuntrul tău. Când nu ai încredere în tine, pragul toleranței la anxietate este foarte scăzut, evaluarea faptelor dezastruoasă, iar reacția neadaptată.
- *Sentimentul de respingere.* Provine din certitudinea că nimic din tine nu atrage admirația sau afecțiunea și se traduce prin frica de a fi judecat de alții. Te consideri prea puțin vrednic de iubire, ești sigur că ceilalți gândesc despre tine în această privință. Reții numai mesajele care îți confirmă proasta părere pe care o ai despre tine.

Exercițiul Simbolul încrederii

Ce obiect, ființă (ex.: copac, animal) ați dori să vi-l faceți simbolul încrederii? Acesta poate reprezenta orice: mesteacăn mare și puternic, urs fioros, tanc blindat, o stâncă neclintită de care se lovesc valurile mării... Străduiți-vă să vedeți acest simbol cu toate amănunțele sale imaginative. După aceasta transformați-vă în acest simbol! Deveniți la fel de puternic și savurați aceste senzații. Atunci când vă veți simți, în gând, neîncrezător îndepărtați această senzație amintindu-vă de acest simbol.

Reflecția

- Gândiți-vă dacă ați mai adăuga vreun pas la cei 15 enumerați mai sus pentru a vă forma încrederea în sine.
- Ce tipuri de răspunsuri (încrezute/ neîncrezute/ arogante) sunt mai aproape de personalitatea ta?
- Care din variabilele enumerate considerați că contribuie în cea mai mare măsură la accelerarea adaptării psihosociale? Argumentați.

Extensia

Ce este mai important: să ai încredere în tine sau să ai încrede în cei care te înconjoară. Amintiți-vă situații în care factorul *mediul social* v-a făcut să aveți încredere în sine ameliorată sau scăzută.

Schițați portretul celor care le lipsește încrederea în ei înșiși.

ȘEDINȚA 7. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – CURAJUL SOCIAL

Obiective:

- dezvoltarea curajului social;
- trăirea stărilor de curaj social;
- exemplificarea curajului social în calitate de variabilă care facilitează adaptarea psihosocială.

Înviorarea

Exercițiul Finalizarea compoziției

Fiecare persoană primește câte o foaie A4 și creioane (cel puțin 2 culori). Indicații: Gândiți-vă la o compoziție integrală, cu care ați completa foaia, dar la momentul dat desenați doar un element al compoziției imaginate. După ce veți desena primul element transmiteți foaia vecinului din stânga, iar foaia primită de la vecinul din dreapta o veți completa astfel încât să

adăugați unele elemente pe care le considerați necesare compoziției. Foile se transmit toate odată după 15-20 sec. – prezentatorul bate o dată din palme și spune „Schimbă foaia”. În timpul lucrului nu se discută. Jocul se finalizează atunci când fișa cu primul element desenat de dv. ajunge iarăși la persoana care a inițiat compoziția.

Comparați compoziția obținută cu cea pe care v-ați imaginat-o anterior.

Debriefare: Se răspunde la întrebările:

- Cum v-ați simțit atunci când ați completat compozițiile?
- V-ați gândit că ceea ce desenați nu corespunde cu ideea compoziției?
- În ce măsură compoziția obținută în foia dv. corespunde cu cea pe care v-ați imaginat-o?
- Ce legătură ați face între acest exercițiu și curajul social, adaptarea psihosocială?

Conținutul de bază al ședinței

Se distribuie fișa **Curajul social** - *variabilă care facilitează adaptarea psihosocială.*

Se analizează caracteristicile indicate.

Persoana care denotă:

	Curaj social (CS)
1.	În prezența unei persoane autoritare (de ex. directorul școlii) nu mă sfiesc.
2.	Dacă în timpul lecției, învățătorul se apropie de banca mea, nu mă simt incomod.
3.	Nu mă incomodez, dacă alții îmi propun ajutor.
4.	Sunt impus de a mă lupta cu propria timiditate foarte rar.
5.	Dacă în timpul discuției apare o pauză, atunci neapărat găsesc ce să spun.
6.	Când mă confrunt cu careva probleme școlare nu mă sfiesc să mă adresez dirigintei sau altei persoane competente.
7.	Am curajul să sun careva instituții oficiale.
8.	Dacă o rudă sau o persoană apropiată mă inervează, atunci eu prefer să o anunț despre aceasta.
9.	Dacă cineva mă privește când fac ceva, atunci nu atrag atenția.
10.	Foarte rar mă sfiez atunci când primesc complimente.

Exercițiul

Exercițiul *Lauda*

Participanții se aranjează într-un cerc mare. Fiecare trebuie să se laude cu unele din calitățile, aptitudinile, abilitățile sale, să vorbească despre părțile forte ale personalității sale – despre ceea ce iubește și apreciază la propria persoană (prezentare timp de 1 min.).

La finalizarea prezentărilor participanții discută despre senzațiile ce au fost prezente în timpul exercițiului.

Exercițiul *Contraargumentul*

Fiecare dintre participanții aranjați în cerc vorbește despre părțile sale slabe – despre ceea ce nu acceptă la propria persoană. Acestea pot fi trăsături de caracter, deprinderi care îi încurcă în viață și pe care ar fi dorit să și le schimbe.

Participanții ascultă atent prezentările, iar la sfârșit analizează cele spuse, străduindu-se să prezinte contraargumente, adică să indice aspecte opuse ale acestor puncte slabe sau chiar să demonstreze că unele puncte slabe în anumite cazuri sunt puncte forte în alte situații.

Exercițiul *Criteriul de dispersare*

Unul dintre participanți este rugat să iasă din sală. Grupul se dispersează în subgrupuri după criteriu: încrezuți în sine – neîncrezuți în sine; comunicativi – mai puțin comunicativi; impulsivi – reținuți; robust – plăpând; inflexibili – flexibili. Persoana care a fost ieșită din sală se întoarce și trebuie să ghicească după care principiu s-a dispersat grupul.

Reflectia

- Care sunt aspectele cu care se poate lucra în scopul dezvoltării curajului social?

- În societatea actuală este important să manifesti curaj social? De ce?

Extensia

Curajul social al altor persoane te-a motivat vreodată să fii altfel? Exemplifică.

ȘEDINȚA 8. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – INIȚIEREA CONTACTELOR SOCIALE

Obiective:

- manifestarea reacțiilor adecvate în diverse situații;
- evidențierea importanței factorului inițierea contactelor sociale pentru adaptarea psihosocială.

Înviorarea

Exercițiul Strângeri de mână

Participanții formează un cerc. Se propune participanților într-o perioadă scurtă de timp să se salute cu cât mai mulți participanți, strângându-le mâna și numărând câte mâini a strâns. În final se apreciază cine a fost cel mai activ, cel mai comunicabil, cine a reușit să strângă mâna celorlalți participanți de mai multe ori. Se va preciza dacă comportamentul participanților în acest exercițiu este în conformitate cu cel din viața cotidiană, sunt inițiatori în contactele sociale.

Debriefare: Se răspunde la întrebările:

Considerați că este bine să fim inițiatori în formarea contactelor sociale? Care sunt avantajele, dezavantajele:

Conținutul de bază al ședinței

Se distribuie fișa *Inițierea contactelor sociale - variabilă care facilitează adaptarea psihosocială*.

Persoana care denotă:

	Inițierea contactelor sociale (ÎCS)
1.	Chiar dacă nu am dispoziție, nu am grijă să nu-i indispon pe ceilalți.
2.	Atunci când apare o contradicție dintre mine și o persoană apropiată, nu prefer să cedez pentru a evita cearta.
3.	Foarte rar circumstanțele sunt mai puternice ca mine, ceea ce mă face să mă refuz de la mai multe lucruri.
4.	Nu-mi este dificil să comunic altora despre propriile sentimente, trăiri.
5.	Foarte rar sunt nevoit de a-mi ascunde propriile sentimente, trăiri.
6.	Reușesc ușor să cer executarea căruiva lucru.
7.	Dacă am nevoie de prietenul meu, îl sun chiar și la miezul nopții.
8.	Nu-mi este foarte greu să inițiez discuția cu o persoană necunoscută.
9.	Nu evit să spun lucruri care ar putea obijdui pe cineva.
10.	Nu-i adevărat că am grijă să nu deranjez prietenii cu problemele mele.

Exercițiul Caruselul

Scopul exercițiului este formarea deprinderilor de a reacționa prompt la intrarea în contact; dezvoltarea empatiei și reflexiei în procesul instruirii.

Descriere: Participanții sunt aranjați după principiul „Caruselului”, adică unul în fața altuia și formează 2 cercuri: unul interior, nemișcat, și unul exterior, mobil. Pe parcursul exercițiului au loc o serie de întâlniri, de fiecare dată cu o persoană nouă. Sarcina constă în a intra ușor în comunicare, a menține discuția și de a-ți lua rămas bun. Fiecare trebuie să observe expresiile și gesturile celorlalți. Participanții nu trebuie să discute opiniile, ci doar să le asculte.

Exemple de întrebări, situații: 1) Care este prenumele tău? 2) Care este mâncarea ta preferată? 3) Care este ultima carte pe care ai citit-o? 4) Care este cadoul care ți-a plăcut cel mai mult? 5) Care este hobby-ul pe care îl practici cel mai frecvent? 6) Care este cea mai mare

calitate a părinților tăi? 7) Ce episod din viața ta te-a amuzat cel mai tare? 8) Numește un episod din viața ta care te-a făcut să plângi? 9) Ce ai face dacă ai câștiga 1 milion la loterie? 10) Ce lucru place cel mai mult celorlalți la tine? 11) Care este cel mai mare succes din viața ta? 12) Ce ai vrea să fii în stare să faci? 13) Care sunt cele 3 cuvinte/fraze care ai vrea să le auzi despre tine? 14) Care este locul ideal pentru sufletul tău?

Se oferă timp limită - 30 sec. Apoi moderatorul dă un semnal și participanții cercului exterior se mișcă la următorul membru.

Debriefare: Ce întrebare v-a plăcut cel mai mult? Care este persoana pe care credeți că ați cunoscut-o mai bine? Cu cine ați vrut să continuați discuția?

Exercițiul „Cum să mențin relațiile de prietenie”

Scopul: dezvoltarea spiritului de echipă; însușirea regulilor de menținere a relațiilor de prietenie.

Se formează două grupuri. Participanții primesc câte un bilețel pe care este scrisă una dintre regulile prieteniei. Fiecare pe rând prin gesturi și mimică, fără cuvinte, va reprezenta regula, astfel ca ceilalți să ghicească. Câștigă grupul care a ghicit mai multe reguli.

Exemplu de reguli: Unul pentru toți și toți pentru unul; Bucură-te pentru succesele prietenului! Nu te certa cu prietenul pentru fleacuri; Nu fi pârâtor; Oprește prietenul de la o faptă nechibzuită. Spune numai adevărul; Zâmbește la timp; Recunoaște greșeala și cere-ți scuze! Prietenul bun la nevoie se cunoaște; Împăcare, împăcare, niciodată supărare!

Reflecție: În viața de toate zilele de care reguli vă conduceți? Există reguli cu care nu sunteți de acord? Amintiți-vă situațiile în care aceste reguli v-au ajutat?

Comentariu: Moderatorul la sfârșit le oferă participanților recomandări pentru a menține relațiile de prietenie.

Exercițiul Cunoaște-te pe tine însuți

Se formează perechi. Se oferă posibilitatea să cunoască, ce gândește fiecare despre celălalt. Când toți sunt pregătiți, unuia dintre parteneri i se oferă cuvântul, iar el trebuie să spună că se numește persoana din fața sa și să spună despre sine de la persoana colegului. Ex: Mă numesc Ion, în fața mea este Mihai și eu consider că (vorbește despre sine din numele partenerului).

Exercițiul Păpușa din hârtie – Imaginea de sine a persoanei

Se confecționează o persoană/ păpușă/ omuleț din hârtie.

Participanții atribuie calități acestui omuleț confecționat: x – calități pozitive și x – calități negative, scriindu-le pe ea...

Participanților li se propune să rupă (decupeze cu foarfecele) calitățile care sunt negative. Se analizează imaginea persoanei care s-a obținut în urma schilodirii. Fiecare din participanți trebuie să repare figura (imaginea) persoanei lipind înapoi bucata decupată.

Debriefare:

- Ce s-a întâmplat cu imaginea persoanei?
- Ce s-ar întâmpla dacă ne-am implica permanent în schimbarea celui de alături după dorințele noastre?

Reflecția

- De obicei ești inițiator în stabilirea contactelor sociale?

Extensia

Schițați portretul celor care sunt inițiatori ai contactelor sociale.

ȘEDINȚA 9. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – AFIRMAREA DE SINE

Obiective:

- conștientizarea rolului afirmării de sine pentru personalitatea adolescentului;

- determinarea importanței afirmării de sine în adaptarea psihosocială.

Înviorarea

Exercițiul Eu sunt așa cu sunt

Participanții se desenează pe sine astfel încât ceilalți să nu vadă ceea ce se reprezintă. Desenele se adună, se amestecă. Se face schimb de păreri, se discută fiecare desen, se analizează...

Debriefare:

- V-a fost complicat să vă desenați anumite calități în desene? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Exercițiul N-am știut că...

Participanții analizează fișa *Afirmarea de sine*.

Participanților li se prezintă viziunea autorilor Cungi C. și Rey M. cu referire la afirmarea de sine.

Tehnica Autocunoașterea.

Material: Setul de carduri metaforice MORENA.

Din setul MORENA alege *orbește* 12 carduri și deschide, unul câte unul, răspunzând la următoarele întrebări:

- Cum te vezi tu;
- Cum te văd alții.
- Care este atitudinea ta față de tine;
- Care este atitudinea altora față de tine.
- Ce îți place la tine;
- Ce le place altora la tine.
- Ce nu îți place la tine;
- Ce nu le place altora la tine.
- Ce ai vrea să schimbi la tine;
- Ce, cu adevărat, ar trebui să schimbi la tine.
- Cum vei deveni, dacă te vei schimba după cum îți dorești;
- Cum vei deveni, dacă te vei schimba așa cum ar trebui.

Nota: Te rog să deschizi câte un card și să le comentezi.

Exercițiul Neîncrezut – încrezut – arogant

Participanții formează perechi. Unul dintre participanți joacă rolul de personalitate foarte încrezută în sine, arogantă, iar celălalt își asumă rolul unei persoane neîncredute. Fiecare descrie ceea ce-i permite să se simtă încrezut/ neîncrezut: poziția corpului, timbrul vocii, stilul de comunicare, gândurile, faptele pe care le poate face/ imita.

De exemplu – *pentru persoana încrezută în sine*: Eu sunt mândru de mine. Am spatele drept. Vocea mea este înaltă și clară. Puțin mă interesează părerea celorlalți. Sunt obișnuit să mi se ofere totul. Nu accept nici o critică a propriei persoane și pot pune oricând și pe oricine la „locul său”.

– *pentru persoana neîncrezută în sine*: Privește în podea. Are umerii lăsați în jos. Vorbește foarte încet. Nu vede pentru ce ar putea să fie iubit. Consideră că oricine observă starea sa. Consideră că nu prezintă nici un interes pentru cei din jurul său.

Apoi partenerii fac schimb de roluri și repetă exercițiul, astfel încât dacă a prezentat prima dată personalitatea încrezută, cea de-a doua oară prezintă persoana neîncredute în sine. La următoarea etapă participanților li se propune să joace rolul unei persoane încredute în forțele proprii, care nu se simte mai presus decât alții, dar nici mai jos, adică are o încredere în sine adecvată.

Discuții:

- Prin ce se deosebește comportamentul dv. atunci când sunteți o persoană încrezută în sine/ neîncrezută în sine?
- Ce ați simțit când ați jucat rolul unei persoane încredute în sine/ neîncredute în sine?
- Enumerați avantajele și dezavantajele unei persoane încredute, cu încredere în sine exagerată.

Tehnica Eu acum. Eu în trecut. Eu în viitor.

Material: *Setul de carduri metaforice PERSONITA.*

Rugați participanții să aleagă *orbește* din setul PERSONITA 3 carduri: „Eu acum. Eu în trecut. Eu în viitor” (*Fișa cu rubrici*). Când participanții le-au aranjat pe masă, sunt rugați să le privească cu atenție și să răspundă la următoarele întrebări:

- Ce părere ai despre aceste 3 carduri cu care te asociezi?
- Cum ai fost, ești și vei fi?
- Ce emoții ai când privești aceste imagini?
- Care dintre carduri îți place cel mai mult? De ce?
- Care dintre carduri îți place mai puțin? De ce?
- Ce modificări ai vrea să faci? Ce ai vrea să faci cu aceste carduri acum?

(*Permiteți-le persoanelor să vorbească atâta timp cât au nevoie, nu-i întrerupeți și nu interpretați cardurile lor!*)

- Pentru ce ne este necesară autoaprecierea, afirmarea de sine?

Autoaprecierea ne este necesară pentru a ne aprecia efectivitatea resurselor proprii și a le redirecționa într- așa mod, încât să le utilizăm în diverse situații aspectele forte respective. Ex: Dacă ai o minte lucidă nu trebuie să bați cu pumnul... Caută și utilizează acele resurse, în care te consideri mai puternic și în care ai mai mari șanse de a câștiga, adică de a obține rezultate înalte. Pentru acest fapt ai nevoie de autoapreciere.

Exercițiul Oglinda

Se formează un cerc. Fiecare participant trebuie să se privească într-o oglindă (reală) de parcă ar fi o persoană terță, adică de parcă nu și-ar vedea propria reflecție ci o persoană necunoscută ce i-a atras atenția. Concentrându-vă studiați această persoană și străduiți-vă să răspundeți la următoarele întrebări:

- Ce observați atrăgător la această persoană?
- Pentru ce poți s-o iubești?
- Ce provoacă stimă sau mândrie?

După ce oglinda a fost în mâna fiecăruia, se discută activitatea efectuată.

Idei pentru reflecție: Este complicat să observi aspectul pozitiv în propria persoană, dar învățându-vă să faceți acest lucru, iubindu-vă pe sine, este mult mai ușor să observați aceste lucruri deosebite la altă persoană. Acceptându-vă pe sine așa cum sunteți, puteți să-l învățați și pe cel de lângă voi să aibă aceeași atitudine față de sine.

Exercițiul Păpușa (Матрешка) (Determinarea subpersonalităților)

Unui doritor dintre participanți i se dă în mână o „păpușă în straturi” (Матрешка). Acestuia i se propune să o desfacă, până când ajunge la cea mai mică păpușă. Fiecare strat semnifică pentru eroul nostru existența, astfel încât stratul exterior indică – modul cum este văzut de cei care îl înconjoară – apoi se ascund nivelurile mai importante, mai tainice.

Exercițiul începe cu următoarea frază: „Acesta sunt Eu (Numele, prenumele), cum mă văd cei din jur...” Continuarea poate fi următoarea: „Acesta sunt Eu în modul în care sunt perceput de către colegi/ prieteni/ familie/ iubită.... și sunt astfel cu adevărat. Păpușa urmează să fie transmisă altor participanți.

Exercițiul Eu mă iubesc pe mine

Participanții se aranjează în perechi, față în față și, privind-se în ochi unul pe altul, spun: „Eu mă iubesc pe mine”.

Discuții: Cum considerați, partenerul dv. se iubește pe sine?

Exercițiul Imaginea Eului (conștientizarea existenței proprii)

Fiecare participant trebuie să pronunțe pronumele Eu cu o intonație, mimică și gest caracteristic doar lui, pentru ca acest cuvânt să exprime, cât mai amplu semnificația Eului propriu, individualitatea sa și locul său în lume.

Exercițiul Afirmatia de sine și reușita

Parametrul: imaginea personală

Toată energia și tot dinamismul comportamental investite în ambiție, competitivitate, hotărâre, tenacitate, perseverență, înflăcărare, îndrăzneală, agresivitate, dorință îndârjită de a reuși, gustul pentru provocări și asumarea de riscuri, autodepășire, nevoia de împlinire și de realizare personală îi conferă individului reușita unei imagini personale ferme și consistente, dinamice și pozitive. Toate aceste calități trădează un puternic sentiment de eficiență personală care permite păstrarea unui comportament dârz și hotărât în fața dificultăților. Astfel de calități se opun anxietății inhibante, fricii de confruntare, căutării anxioase a siguranței, precum și instabilității emoționale care, dimpotrivă, vădesc o identitate, o imagine personală mai fragilă, mai vulnerabilă, mai puțin consistentă, mai puțin fermă. În acest caz, se constată mai degrabă tendința de a se sustrage, de a adopta un comportament de evitare, de retragere ori de abandon în raport cu obstacolele și constrângerile.

Imaginea personală în centrul reușitei

Individul care reușește are o anumită viziune asupra propriei persoane. Felul în care se vede pe sine trimite la identitatea personală a individului. Prin extensie, aceasta concentrează felul în care individul se vede pe el însuși, felul în care crede că este văzut de ceilalți și idealul personal spre care tinde. Sinele este sinteza tuturor percepțiilor pe care subiectul le transmite conștiinței, referindu-se la ceea ce gândește în mod intim despre el însuși, adică la sentimentele pe care le trăiește, atitudinile în care persistă și autoevaluările.

Totuși, o imagine personală pozitivă asociată cu drumul spre reușită nu este deloc una caricaturală („eu sunt cel mai frumos, cel mai tare și cel mai deștept”), și nici nu înseamnă adorație narcisistă ori contemplare pasivă a propriei persoane. Imaginea mediatică a tânărului ce devorează totul în calea sa nu corespunde realității reușitei. În mod paradoxal, ea se înscrie într-o oarecare formă de modestie și simplitate sau mai degrabă în capacitatea de a se mira, pe care individul o păstrează în legătură cu propriile realizări și comportamente. Este cazul unei campioane care, imediat după cea mai bună performanță înregistrată în carieră, gândindu-se la ceea ce a realizat, îi mărturisește unui jurnalist că a reușit să se impresioneze pe ea însăși, că nu îi vine să creadă că a reușit așa ceva: „M-am impresionat pe mine însămi, nu mă credeam în stare s-o fac. Dar acum știu că pot”.

Aceasta fiind situația, odată ce efectul surprizei a fost digerat și reușita savurată, imaginea personală înmagazinează succesul, se afirmă și se afișează prin aceste păreri pozitive despre sine:

- pot să fac asta;
- cred în mine;
- pot să-mi înving cei mai puternici adversari.

Dar și în acest caz, principalul efect este de ordin interior. Profitul este în sine și rămâne aici.

Imaginea personală este nucleul sistemului individual de reușită. Aici sunt concentrate încrederea în sine, respectul de sine, capacitatea de a emite pentru viitor obiective de progres și scenarii de succes, în caz contrar, aici se dezvoltă lipsa de încredere în sine, lipsa de respect față de sine, incapacitatea de a emite obiective de progres pentru viitor și se instalează anticiparea eșecului. Aici se fixează solide ideile negative care ne împiedică să reușim sau care ne fac să eșuăm, în sens invers, aici se fixează ideile pozitive cele mai importante despre noi înșine, cele care ne permit să ne depășim limitele, limite ce sunt mai degrabă frâne subiective, adunate în mintea noastră, decât constrângeri obiective impuse de mediu sau de anturaj.

Dovezile că totul este posibil, că depășirea limitelor este infinită, le vom căuta în sport, teatru sau cinema.

Reușita este în mod fundamental pusă în serviciul nostru, înainte de a fi utilizată pentru a-i depăși sau domina pe alții. Confruntarea cu ceilalți există, bineînțeles, dar cel mai adesea nu e decât un pretext pentru propria afirmare.

Pentru a pune parametrul „imagine personală” într-o lumină mai concretă, îl putem traduce prin încredere în sine și ne putem referi la cele trei niveluri de încredere care îl structurează:

- încrederea în sine în raport cu sine (respectul de sine);
- încrederea în sine în raport cu ceilalți (afirmarea personală) și cu adversitățile;
- încrederea în sine în raport cu propriile obiective.

Deci: cele trei niveluri sunt:

1. Sine / Celălalt (afirmare de sine)
2. Sine / Adversitate
3. Sine / Sine (respect de sine)

Încrederea în sine în raport cu sine (respectul de sine)

Respectul de sine se referă la felul în care ne privim pe noi înșine, în intimitatea noastră, în mod exclusiv, independent de orice confruntare cu ceilalți sau cu mediul exterior; în esență, respectul de sine este un raport narcisist între sine și sine (Sine/ Sine), o reflecție solitară, o întoarcere în fața oglinzii.

Respectul în cauză este creat de credințe identitare care confirmă într-adevăr că am ajuns să posedăm anumite calități. Să avem ceea ce se cheamă respect de sine înseamnă să credem în noi înșine, să ne cunoaștem și să ne recunoaștem calitățile personale. Iată câteva exemple de asemenea „credințe” ce validează existența respectului de sine:

- sunt creativ; • sunt deschis; • sunt ambițios; • sunt curajos; • sunt hotărât; • sunt energic...

Încrederea în sine în raport cu ceilalți (afirmarea personală) sau cu adversitățile

Pentru a ajunge la reușită, încrederea în sine în raport cu ceilalți (afirmarea personală sau „asertivitatea”) este la fel de indispensabilă. Invasia brutală a îndoielii poate compromite orice șansă de reușită. Modalitatea constă în reconectarea mentală la reușitele personale anterioare, pe care le vom numi Stratexuri.

O bună, ba chiar o foarte bună părere despre sine, unul din fermenții esențiali ai reușitei, nu presupune drept corolar o părere proastă despre adversar ori cultivarea disprețului față de ceilalți. Disprețul față de ceilalți nu îmbunătățește cu nimic imaginea personală. Dimpotrivă, o bună părere despre sine merge adesea mână în mână cu un sistem de relații de calitate și cu o atenție binevoitoare acordată celorlalți. Idealul constă într-un echilibru armonios între mine și ceilalți, între relațiile mele și imaginea pe care o am despre mine, un echilibru mai degrabă caracterizat de generozitate decât de zgârcenie. În cea mai bună soluție se amestecă deschiderea față de ceilalți și afirmarea personală. Cei doi parametri sunt complementari și nu se exclud absolut deloc în cadrul potențialului reușitei; în anumite situații, reușita are nevoie să comunice pentru a se afirma, să se arate fermă și superioară, să valorifice punctele de vedere personale prin contactul cu ceilalți.

În alte situații, reușita include o cale foarte diferită, fiind vorba de a asculta și observa cu atenție, de a crea o stare de empatie și de sincronizare cu ceilalți.

Să ne afirmăm în situații sociale înseamnă să ne exprimăm capacitatea de a-i influența pe ceilalți, să fim în stare să vorbim despre noi la persoana întâi, să ne implicăm, să luăm decizii noi înșine și pentru noi înșine, să facem ca punctul nostru de vedere să fie admis și recunoscut, respectându-l și pe al celorlalți, cu fermitate și eficiență în atingerea propriilor obiective. Un subiect care se afirmă este expresiv și convingător, știe să-și exprime emoțiile în fața celorlalți, să primească mesaje pozitive adresate de ceilalți fără a se simți prost, sau fără a se devaloriza, să formuleze cereri precise și clare, să refuze, la fel de clar, ori chiar să intre în contact cu necunoscuți fără nici o reticență. Să te afirmi înseamnă să exprimi, cât mai direct și mai sincer

ceea ce gândești, ceea ce vrei și ceea ce simți, în același timp ascultând ce gândesc, vor și simt ceilalți. Așadar un subiect care se afirmă acționează în vederea propriilor interese, dar nu le neglijează pe ale celorlalți. A te afirma înseamnă să demonstrezi o capacitate ridicată de a stabili contacte interumane cu ușurință și de a fi sociabil, aspecte ce se sprijină pe încrederea în sine și pe un bun control emoțional. Un subiect care s-a afirmat (asertiv) afișează un comportament eficient pe care nu reușesc să-l perturbe nici anxietatea, nici îndoiala, ambele fiind sub control.

Indiciile comportamentale ale asertivității au fost identificate de Școala de psihologie comportamentală și sunt de două tipuri: non-verbale și verbale.

Caracteristicile non-verbale se referă la:

- intensitatea vocii – destul de ridicată;
- intonația – caldă și adaptată la conținutul verbal;
- debitul – regulat, iar cantitatea de cuvinte – cel puțin identică cu a interlocutorului;
- contactul vizual – franc și direct;
- mimica feței – expresivă;
- pozițiile corpului – ferme și suple;
- mișcărilor corpului – calme și ample, exprimând același lucru ca și cuvintele.

La nivel verbal, un subiect afirmat se implică folosind mesaje de tip „eu”. Reformulează deseori punctul de vedere al celuilalt și, în sfârșit, știe într-adevăr să păstreze direcția spre obiectivele sale până ce le atinge, apelând, la nevoie, la tehnica discului radial.

Autoafirmarea se bazează, de asemenea, pe principii pozitive. Iată câteva exemple de principii ce atestă prezența autoafirmării. Majoritatea apar formulate ca niște capacități:

- sunt capabil să-mi influențez interlocutorii;
- sunt capabil să-mi conving auditoriul;
- sunt capabil să animez și să dinamizez un grup;
- sunt un lider eficient;
- sunt capabil să conduc, să comand;
- sunt capabil să mă afirm în fața unui interlocutor agresiv;
- sunt capabil să-i motivez pe ceilalți;
- sunt capabil să vorbesc în fața unui public numeros și să-i captez interesul.

Al doilea nivel de încredere în sine nu se referă numai la raportul cu ceilalți. Poate trimite la raportul cu adversitățile în general, în mediul nostru obișnuit pot apărea în orice moment tot felul de obstacole în calea reușitei. Trebuie să știm să le înfruntăm cu încredere, pentru a le depăși. Asta se întâmplă, de exemplu, atunci când cineva pică la un examen sau își pierde locul de muncă, ori când iese mai devreme la pensie. Păstrarea încrederii în sine în fața adversităților este un element primordial pentru a rezista. Această încredere în sine se bazează pe principii pozitive ce pot fi formulate astfel:

- orice obstacol poate fi doborât;
- pot muta și munții;
- orice problemă are și o soluție.

Încrederea în sine în raport cu obiectivele

Încrederea în sine în raport cu obiectivele (Sine/ Obiective) este un al treilea nivel al încrederii, esențial pentru consistența globală a încrederii în sine. Să credem în noi înșine înseamnă și să credem în capacitatea noastră de a ne atinge, mâine, obiectivele ambițioase pe care ni le fixăm pe termen scurt, mediu sau lung. Tipul de încredere în discuție se traduce prin capacitatea subiectului de a-și anticipa reușita și de a o proiecta într-un viitor apropiat sau îndepărtat.

Încrederea în sine în raport cu obiectivele personale este susținută și de principii pozitive. Iată câteva exemple:

- cred în ceea ce fac;

- sunt capabil să-mi duc obiectivele la bun sfârșit;
- sunt capabil să mă dedic total unui proiect.

Debriefare: În ce măsură reușita personală este dependentă de factorii: afirmarea de sine; încredere în sine; autoapreciere; respectul de sine etc.

Exercițiul Adevărat și fals

Fiecare participant prezintă 3 afirmații despre sine, dintre care două sunt false și doar una adevărată. Membrii grupului se prezintă prin aceste 3 asumții. Echipa trebuie să decidă care afirmație este adevărată și care sunt afirmațiile false. La sfârșitul fiecărei prezentări autorul relatează grupului varianta corectă. În calitate de idei pentru afirmații se poate vorbi despre lucruri pe care le-am făcut în copilărie, ce ați vizitat, ce persoane ați întâlnit, la ce evenimente ați participat etc.)

Astfel prin acest exercițiu are loc afirmarea de sine, intensificarea comunicării dintre participanți, cunoașterea interpersonală în cadrul grupului, autodezvăluirea.

Debriefare: A fost dificil să elaborați afirmațiile despre sine? Vă cunosc bine colegii? De ce?

Reflecția

- Este importantă atitudinea pozitivă pentru propria persoană?
- De ce trebuie să ne acceptăm, să ne iubim pe noi înșine?

Extensia

Amintiți-vă maxime, citate, zicători, snoave care să vorbească (direct / indirect) despre autoapreciere.

ȘEDIȚA 10. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ PRIN APRECIEREA ȘI EXPRIMAREA EMOȚIILOR

Obiective:

- identificarea relației dintre adaptarea psihosocială și inteligența emoțională;
- stabilirea componentelor inteligenței emoționale utile pentru adaptarea psihosocială a personalității
- stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de apreciere și exprimare a emoțiilor.

Înviorarea

Exercițiul Animalul bolnăvicios

Să ne închipuim că în fața noastră avem un cânișor bolnăvicios. Din discuția cu stăpânul lui, am înțeles că, pentru a se vindeca, cânișorul are nevoie să fie îmbrățișat de multe ori pe zi. Respectiv se solicită participanților să transmită colegilor, pe cerc, cânișorul, prin gest și să-l primească prin gest.

Debriefare: Se răspunde la întrebările:

De ce animalul are nevoie să-l luăm în brațe?

Cine dintre persoanele care vă înconjoară ar putea lua locul cânișorului? Este necesară inteligența emoțională pentru acestea? De ce?

Concluzie: toți oamenii au nevoie de alinare, apreciere, exprimare a emoțiilor și de cuvinte tandre. Este necesar să ne cunoaștem pe noi înșine, să avem o atitudine pozitivă față de sine pentru a lua o atitudine pozitivă față de celălalt.

Conținutul de bază al ședinței

Se distribuie fișa **Inteligența emoțională - variabilă care facilitează adaptarea psihosocială**.

Inteligența emoțională este unul dintre factorii care facilitează adaptarea psihosocială a personalității.

Potrivit modelului lui Solovey și Mayer, **inteligența emoțională** (EQ) este constituită din trei categorii de abilități adaptative:

	Scale
1.	Aprecierea și exprimarea emoțiilor
2.	Controlul emoțiilor
3.	Utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor

Prima categorie, **aprecierea și exprimarea emoțiilor**, include componentele de apreciere și exprimare a emoțiilor proprii și aprecierea emoțiilor trăite de alții, care, la rândul său, se divizează în verbală și non-verbală, iar referitor la alții - în percepția non-verbalului și empatizare.

(Cea de a doua categorie a EQ, **controlul emoțiilor**, include monitorizarea propriilor emoții și controlul emoțiilor trăite de alții. Categoria a treia, **utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor**, include flexibilitatea în planificare, gândirea creativă, capacitatea de comutare a atenției și motivației. Acest model, pe lângă emoții, încorporează și anumite funcții psihosociale cu referință la exprimarea, controlul și utilizarea emoțiilor.)

Fișa *Aprecierea și exprimarea emoțiilor*

Afirmatii caracteristice persoanelor care denotă:	
Aprecierea și exprimarea emoțiilor	
1.	Oamenii consideră că le este ușor să-mi mărturisească gândurile.
2.	Nu le este greu să înțeleagă sensul mesajelor nonverbale ale altora.
3.	Sunt conștiente de emoțiile lor atunci când le trăiesc.
4.	Sunt conștienți de mesajele nonverbale pe care le transmit altora.
5.	Își dau seama după expresia feței ce emoții trăiește o altă persoană.
6.	Recunosc cu ușurință emoțiile lor în timp ce le trăiesc.
7.	Mesajele transmise nonverbal de alții le sunt clare.
8.	Când cineva le povestește despre evenimente importante din viața lor, ei simt de parcă le trăiesc personal.
9.	Știu ceea ce simt alți oameni doar privindu-i.
10.	Pot să spună ce simt alții după intonația vocii lor.
11.	Nu le este greu să înțeleagă trăirile altora (de ce au trăirile pe care le au).

Tehnica Portrete emoționale

Material: Cardurile asociative metaforice PERSONA. Se propune participanților să aleagă dintr-un set de carduri PERSONA 5-7 portrete și să le aranjeze în conformitate cu starea lor emoțională.

Se propune să se povestească despre fiecare dintre ele: ce exprimă fața lui, ce îi place subiectului la acest personaj și ce nu.

În continuare, se poate propune subiectului să aleagă acel portret, care a trăit emoții similare cu acele ale subiectului.

Sau să se propună: *Uite, cred ca această persoană trece prin aceleași situații ca și tine ... Spune-mi mai multe despre asta ...*

Mai departe se continuă conform algoritmului:

- Cu ce se confruntă acest personaj?
- Ce ar vrea el să schimbe?
- Cum ar vrea el să modifice această stare, ce ar vrea să simtă?
- Pe cine ar vrea să cheme în ajutor?

Reflecția

- În ce măsură sunt importante pentru adolescenți aprecierea și exprimarea emoțiilor?
- Ce factori sunt importanți pentru dezvoltarea abilităților de apreciere a emoțiilor?

Extensia

Metoda CCC

- Pe fișele distribuite participanții scriu răspunsuri la 3 întrebări:
 1. Ce știu despre inteligența emoțională?
 2. Ce am învățat?
 3. Ce vreau să aflu?

ȘEDINȚA 11. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ PRIN CONTROLUL EMOȚIILOR

Obiective:

- identificarea relației dintre adaptarea psihosocială și inteligența emoțională prin controlul emoțiilor;
- stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de control a emoțiilor.

Înviorarea

Exercițiul Emoțiile - exprimare printr-un cuvânt

Participanții primesc cartonașe, pe care nu trebuie să le arate altor participanți, în care sunt scrise emoțiile: fericire, uimire, veselie, tristețe, entuziasm, încredere, suspiciune, liniște, interes, dezamăgire, indiferență, oboseală etc.

Participanților li se propune să prezinte emoția printr-un cuvânt spre exemplu „Alo”, „Bună ziua”, cu intonația respectivă emoției scrisă pe cartonaș.

Debriefare:

- Ce se întâmplă cu intonația vocii în prezentarea emoțiilor? Este dificilă această interpretare? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Cea de a doua categorie a EQ, **controlul emoțiilor**, include monitorizarea propriilor emoții și controlul emoțiilor trăite de alții.

Fișa

Afirmații caracteristice persoanelor care denotă:	
	Controlul emoțiilor
1.	Știu când să vorbesc altora despre problemele personale.
2.	Cred că pot reuși în majoritatea lucrurilor pe care le încerc.
3.	Când stările mele emoționale se schimbă eu încerc să-mi imaginez oportunități noi.
4.	Mă aștept ca lucruri frumoase să se producă în viața mea.
5.	Îmi place să-mi împărtășesc trăirile (emoțiile) cu ceilalți.
6.	Organizez evenimente ce bucură pe alții.
7.	Caut să desfășor activități ce mă fac fericit.
8.	Mă prezint într-o manieră ce produce o bună impresie asupra altora.
9.	Pot să-mi controlez propriile emoții.
10.	Eu îi laud/felicit pe alții atunci când ei fac ceva bine.
11.	Eu îi ajut pe alții să se simtă mai bine, când ei sunt indispuși.

Exercițiul Cum să facem pentru a avea o părere pozitivă despre sine.

Tehnica 5 întrebări pentru a lucra cu orice problemă

Material: Cardurile metaforice asociative COPE, RESILIO, SAGA, OH++.

Din seturile propuse extrageți *orbește* 5 carduri și aranjați-le pe masă într-un rând (cu fața în jos). Pe rând, începând cu cardul din stanga, deschideți câte un card și răspundeți la următoarele întrebări:

1. Care este adevarata esență a problemei mele?
2. Ce mă ajută să merg mai departe? Care îmi sunt calitățile necesare?
3. Ce mă oprește și ce mă împiedică?
4. De ce este nevoie pentru a soluționa problema? Asupra căror aspecte ar trebui să atrag

- atenția?
5. Ce rezultă din asta? Ce ar trebui să fac?
- Debriefare: Se analizează situația, se fac concluzii.

Reflecția

- Este important să vă controlați emoțiile? De ce?
- Care alte exerciții ar putea contribui la dezvoltarea controlului emoțiilor?

Extensia

Analizați care este rolul controlului emoțiilor în dezvoltarea personalității adolescentului.

ȘEDINȚA 12. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ PRIN UTILIZAREA EMOȚIILOR ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR

Obiective:

- determinarea modalității de utilizare a emoțiilor în soluționarea problemelor;
- stabilirea afirmațiilor caracteristice persoanelor care denotă abilități eficiente de utilizare a emoțiilor în rezolvarea problemelor.

Înviorarea

Exercițiul *Exprimă-ți starea și emoția (stare afectivă)*

Materiale: foi A4, creioane colorate; cartonașe pe care sunt scrise diverse emoții (bucurie, tristețe, teamă, dezgust, surprindere, dispreț, dragoste, jenă, pasiune, furie, anxietate, fericire, rușine, compasiune, amuzament, mirare etc.).

Participanții primesc câte o foaie A4 și un cartonaș pe care sunt scrise diferite emoții. Subiecții desenează pe foaia primită emoția scrisă în cartonașul selectat, cu culorile care îl atrag. După finalizarea desenelor, fiecare participant își prezintă desenul în grup argumentând culorile valorificate. Participanții trebuie să ghicească ce emoție este reprezentată în desenul colegului. După ce emoția este ghicită un participant demonstrează de facto această emoție, stare. Acest exercițiu contribuie la îmbunătățirea abilităților de comunicare și dezvoltă inteligența emoțională prin faptul că persoana își exprimă starea și emoția.

Debriefarea exercițiului:

- Este dificil să prezentăm în desen emoțiile (stările afective)? Cum interpretăm în această situație expresia *o imagine cât o mie de cuvinte*?

Exercițiul *Oglinda* (dezvoltarea armoniei între participanți în cazul sincronizării mișcărilor și al comunicării nonverbale)

Participanții formează perechi, aranjându-se față în față, în linie și în tăcere. Unul dintre ei este „oglinza” și imită gesturile partenerului care se mișcă încet (își mișcă mâinile, picioarele), fără să vorbească, apoi aceștia își schimbă rolurile.

Formatorul va solicita participanților să povestească o istorioară prin gesturi. Se schimbă perechile pentru o mai bună cooperare și adaptare.

În plan psihosocial, participanții învață să/și focalizeze atenția, să observe și să rămână concentrați, dezvoltându-și creativitatea și exprimarea corporală. Pentru ca activitatea să funcționeze trebuie să existe colaborare în cadrul fiecărei perechi. Este important de amintit participanților că este nevoie de cooperare.

Debriefare:

- În care rol v-ați simțit mai bine, fiind oglindă sau stând în fața oglinzii? De ce?
- Este ușor să găsești gesturi, să creai istorioare? De ce?

Conținutul de bază al ședinței

Categoria a treia a EQ, **utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor**, include flexibilitatea în planificare, gândirea creativă, capacitatea de comutare a atenției și motivației. Acest model, pe lângă emoții, încorporează și anumite funcții psihosociale cu referință la exprimarea, controlul și utilizarea emoțiilor.

Fișa

Afirmatii caracteristice persoanelor care denotă:	
Utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor	
1.	Când mă confrunt cu obstacole, îmi amintesc de acele timpuri când am întâmpinat obstacole similare și le-am depășit.
2.	Unele evenimente semnificative din viața mea m-au făcut să reevaluez ce este și ce nu este important în viață.
3.	Trăirile emoționale sunt unele dintre lucrurile ce fac ca viața mea să aibă rost.
4.	Când trăiesc o emoție pozitivă, știu cum s-o păstrez mai îndelungat.
5.	Când sunt bine dispus, problemele le soluționez cu ușurință.
6.	Știu de ce trăirile mele emoționale se schimbă.
7.	Când sunt bine dispus, mă simt capabil să vin cu idei noi.
8.	Mă automatizez prin a-mi imagina un rezultat pozitiv pentru sarcinile pe care le întreprind.
9.	Când simt o schimbare a emoțiilor, am tendința de a veni cu idei noi.
10.	Când sunt confruntat/-ă cu o provocare, nu mă dau bătut crezând că voi da greș.
11.	Folosesc dispozițiile bune pentru a mă ajuta să perseverez în fața obstacolelor.

Tehnica 6 pași (SAGA, OH++, MYTOS, COPE)

Fiecare participant alege *orbește* cate 6 carduri și le aranjează într-un rând în fața sa. Cardurile simbolizează:

1. Formularea problemei (Ce mă frământă la moment?)
2. Obstacolul (Ce împiedică soluționarea problemei?)
3. Ajutorul (suportul) sau asistența (De unde sau cum poate parveni?)
4. Dezvăluirea neașteptată (Surpriza!)
5. Depășirea obstacolului și Soluția (Cum am găsit soluția? Care este?)
6. Morala istoriei ?

Se deschide pe rând fiecare card, se discută.

Întrebările pot fi diferite (modificate/adaptate) în funcție de situația cu care s-a adresat clientul.

Tehnica poate fi folosită în grup sau în consiliere individuală.

Reflecția

- Este importantă utilizarea eficientă a emoțiilor în rezolvarea problemelor cotidiene?
- Enumerați modalități de utilizare eficientă a emoțiilor în rezolvarea problemelor.

Extensia

ȘEDINȚA 13. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – OPTIMISMUL

Obiective:

- conștientizarea rolului optimismului în viața cotidiană;
- familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea optimismului.

Înviorarea

Exercițiul Punctul negru pe fila de hârtie

Participanții primesc câte o foaie șablon în mijlocul căreia este un punct negru.

Se întreabă ce este reprezentat în foaie. Se analizează punctele de vedere ale participanților, se discută.

Debriefare: În viața de zi cu zi nu trebuie să ne axăm doar pe problemele mici care ne acaparează conștientul (punctul mic din foaie), este bine să facem referire la tot ce se întâmplă în viața noastră, la multitudinea de evenimente pozitive (la partea albă a foii).

Conținutul de bază al ședinței

Se analizează Fișa *Optimismul*

Se analizează testul **Cât de optimist sunteți?** (N. Mitrofan, L. Mitrofan)

Debriefare: Cum interpretați nivelul optimismului personal?

Exercițiul Haosul

Participanții se aranjează într-un cerc în care participanții se iau de mâini. Formatorul desprinde cercul luând de mână un participant de la un capăt, iar celălalt este rugat să stea în locul în care este fără a se mișca. Formatorul încâlcește șiragul de participanți, face noduri, apoi unește iarăși cerceul cu persoana care a fost rugată să nu se deplaseze. Participanții sunt rugați să se descurce în dezlegarea șirului, astfel încât cercul format din participanți să revină la poziția inițială.

Debriefare: Care a fost scopul exercițiului? Toți participanții au fost activi în realizarea exercițiului dat? Considerați că ați fost dependenți unul de altul? De ce? Cine cel mai mult a contribuit la dezlegarea nodului? Cine a fost cel mai pasiv? Considerați că ați avut un scop comun? Ce se întâmplă în momentul în care cineva face câțiva pași înainte? Este pus în acțiune tot cercul? Este importantă adaptarea psihosocială a tuturor în acest caz?

Exercițiul Calitățile (pentru o autoapreciere mai obiectivă)

Fiecare participant trebuie să scrie 10 calități pozitive și 10 calități negative, apoi să le ierarhizeze. Se va acorda atenție primelor și ultimelor calități.

Debriefare: De ce consideri prioritate calitățile ... (se indică primele 2 scrise în fișă)?

Reflecția

- Cum ai caracteriza un adolescent optimist?
- Ce sugestii ai oferi unui adolescent pesimist care ezită să participe la diverse manifestații?

Extensia

- Elaborați un ghid care ar contribui la dezvoltarea optimismului în scopul facilitării adaptării psihosociale.

ȘEDIȚA 14. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – SOCIABILITATEA / RELAȚIILE INTERPERSONALE

Obiective:

- conștientizarea rolului sociabilității pentru facilitarea adaptării psihosociale;
- familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea nivelului de sociabilitate în scopul adaptării psihosociale eficiente.

Înviorarea

Exercițiul Mesajul codificat

Un participant (care dorește) iese din sală pentru 1 minut. În acest timp se oferă indicații tuturor participanților și anume: să alcătuiască o povestire în care să valorifice următoarele cuvinte codificate: *mama* - scaun; *tata* - masa; *frate* - pisica; *sora* - iepuraș. Participantul care n-a auzit indicațiile revine în sală și încearcă să decodifice mesajul colegilor care se încheagă într-o povestire. Exercițiul continuă până atunci când se decodifică toate cuvintele cheie din povestire (*tata*; *mama*; *fratele*; *sora*).

(Dacă se decide să se continue exercițiul se oferă alte codificări pentru cuvintele-cheie 9de exemplu: *mama* - imprimantă; *tata* - sticlă; *bunelul* - tablou; *bunica* - covor; *copil* - pix)

Debriefare: Ce este important în acest exercițiu? Este ușor să adaptezi povestirea cu cuvintele codificate?

Conținutul de bază al ședinței

Fișa Sociabilitate

Se analizează toate situațiile incluse în testul **Sunteți o persoană sociabilă?** (C.Tocan, I. Dumitriu). *Instrucțiune:* Selectați și încercuiți una din variantele prezentate.

	Afirmații
7.	O prietenă vă invită la aniversarea ei, dar nu cunoașteți nici unul dintre invitați. Ce faceți? a) mergeți, mulțumit de faptul că întâlniți figuri noi; (2) b) vă oferiți să veniți mai devreme pentru a o ajuta la pregătiri; (3) c) vă cereți scuze, motivând că sunteți invitat în altă parte în ziua respectivă. (1)
8.	Pe stradă, un străin vă întreabă care este drumul spre gară, dar este greu de explicat și sunteți grăbit. Cum procedați? a) îi spuneți să întrebe un polițist aflat în apropiere; (1) b) încercați să-i explicați în modul cel mai simplu posibil; (2) c) îl conduceți personal la gară. (3)
9.	Vărul dumneavoastră, pe care nu l-ați văzut de câteva luni, vă face o vizită, dar tocmai urmăriți un film bun la televizor. Ce faceți? a) închideți televizorul și îi arătați musafirului dv. fotografiile din vacanță; (3) b) vă convingeți oaspetele să urmărească filmul împreună; (2) c) lăsați televizorul deschis, dar discutați cu vărul dumneavoastră. (1)
10.	Unchiul dumneavoastră vă trimite o sumă de bani. Ce faceți cu ei? a) economisiți banii; (1) b) organizați o mică agapă (ospăț prietenesc); (3) c) vă cumpărați ceva cu care să vă decorați camera (un tablou, o lampă drăguță, un tapet). (2)
11.	Vecinii dumneavoastră v-au rugat să le supravegheați copilul cât timp ei merg la cinema, dar bebelușul se trezește și începe să plângă. Ce faceți? a) închideți ușa de la camera copilului și mergeți să citiți în bucătărie; (1) b) luați copilul în brațe și îi cântați pentru a-l adormi; (3) c) verificați dacă are nevoie de ceva. Dacă plânge degeaba, îl lăsați să plângă, sperând că se va liniști. (2)
12.	Când aveți timp liber, ce preferați să faceți? a) să mergeți la cinematograful cu prietenii și să comentați filmul cu aceștia; (3) b) să dați o raită prin magazine; (2) c) să rămâneți acasă pentru a asculta muzică. (1)

Cotarea răspunsurilor: Atribuiți răspunsurilor alese punctajul corespunzător, conform punctajului din paranteze. Faceți suma punctelor obținute, acesta poate varia între 6 și 18 puncte. Interpretarea rezultatelor:

* Dacă ați obținut între 14 și 18 puncte. Sunteți foarte sociabil, iar colegii vă iubesc mult, sunteți genul de om care își păstrează totdeauna surâsul și care se gândește mai mult la ceilalți decât la sine. Sunteți ca o rază de lumină în grupul dumneavoastră de prieteni și în familie, constituind un adevărat noroc pentru cei din jur.

* Dacă ați obținut între 8 și 13 puncte. Nu agreeți să rămâneți singur, simțiți nevoia de a fi printre oameni.

Vă place să faceți servicii celor din jur, dacă acestea nu presupun eforturi prea mari. Căutați mai mult să fiți iubit decât să iubiți, ceea ce nu este suficient. Trebuie să fiți mai sociabil.

* Dacă ați obținut mai puțin de 8 puncte. Atenție, trăiți de-a dreptul singur. Sunteți egoist și să nu vă mire faptul că aveți atât de puțini prieteni. Trebuie să știți să vă faceți util, să fiți un pic mai agreabil. Ieșiți din cochilie. Chiar și dumneavoastră ați putea deveni sociabil!

Tehnica Duet (PERSONA)

Participanții aleg *orbește* din setul PERSONA câte 2 carduri fără să le afișeze celorlalți. După ce toți participanții au extras cardurile din set, unul câte unul, fiecare participant arată grupului cele 2 carduri și descrie relația dintre persoanele din imagini. Jocul se încheie atunci când toți participanții au descris cardurile lor.

Exercițiul Identitatea mea

Fiecărui participant i se lipește (cu lipici de hârtie) pe spate o fișă cu un nume a unei persoane (lider politic, poet, scriitor etc.), personaj etc. Participanții trebuie să adreseze colegilor întrebări indirecte astfel încât să-și ghicească identitatea.

Debriefare: - Care sunt semnele caracteristice ale unei identități?

Exercițiul Raportul despre furt

Materiale: copiile materialelor *Raportul despre furt* fiecărui participant.

Formatorul roagă 3 participanți / voluntari să iasă din sală, apoi vor intra pe rând atunci când vor fi invitați. Ei vor interpreta rolurile persoanelor care depun plângere despre furt. Formatorul distribuie tuturor participanților (cu excepția celor 3 care au ieșit din sală) copiile materialelor *Raportul despre furt*. Unul din participanți (sau formatorul) citește raportul pentru prima persoană, voluntar, care a revenit în sală, acesta la rândul său va prezenta raportul celorlalți 2 voluntari care revin pe rând în sală. Al treilea voluntar prezintă raportul poliției. Toți participanții observă schimbările care apar în prezentarea raportului. La sfârșit voluntații ascultă încă odată raportul original.

Raportul despre furt.

S-a produs un furt! Vă rog să ascultați atent și să comunicați poliției. Eu intram în magazin în timp ce de acolo ieșea fugind un bărbat. El m-a împins și a fugit mai departe. Avea în mână o geantă mare și mi/a părut că în mâna cealaltă avea un pistol. Era îmbrăcat într-un sacou cafeniu cu un umăr rupt, o cămașă în linii verzi și roșii și în blugi. Avea picioare slabe și o burtă mare. Purta ochelari și papuci negri. Era chel și avea mustați de culoare castanie. Înălțimea e de aproximativ 1,80 și putea să aibă vreo 35 de ani.

Debriefare: - Ce sentimente ați avut când încercați să vă amintiți raportul? – Ce factori au încurcat la memorizare? - V-a ajutat ceva să vă amintiți detaliile?(pentru voluntari)

- Cum s-a schimbat raportul? Ce factori ar fi ajutat la memorarea raportului? (pentru participanți)

Exercițiul „Recunoaște desenul”

Scopul: să recunoască importanța înțelegerii celui alt, dorinței de a-l înțelege; dezvoltarea deprinderilor de comunicare nonverbală; dezvoltarea responsabilității, coeziunii de grup.

Descriere:

Participanții sunt împărțiți și aranjați în 2 coloane, cu un număr egal de persoane. Fiecare privește la spatele colegului său. Moderatorul desenează pe o foaie un desen simplu și-l ascunde. Apoi acest desen este desenat cu degetul pe spatele ultimului membru din fiecare grup. Ultimul, la rândul său, desenează pe spatele colegului din fața sa ceea ce a simțit și tot așa mai departe. Sarcina este de a transmite cât mai exact acest desen mai departe. La sfârșit, primii din grupuri, desenează ceea ce au simțit pe spate pe o hârtie. Moderatorul arată desenul său și se compară rezultatele. Se permite grupurilor să discute greșelile și descoperirile din procesul exercițiului, să facă concluzii și jocul continuă: alt membru devine conducător, schimbându-se cu locurile primul și ultimul preadolescent.

Reflecție: Ce va ajutat să înțelegeți ce este desenat și să transmiteți senzațiile percepute? Ce au simțit primii și ultimii membri ai grupurilor în primul și al doilea caz? Ce obstacole ați întâlnit la îndeplinirea acestui exercițiu?

Exercițiul Mâna fermecată

Fiecare participant semnează pe o foaie sus, apoi își conturează cu creionul mâna proprie. Pe fiecare deget i se propune să scrie câte o calitate a sa (degetele pot fi colorate în diferite culori). Fișele cu palmele desenate se transmit pe cerc și ceilalți participanți pot scrie alte calități care-i corespund celui a cui este palma, între degete.

Exercițiul Lada cu comori

Materiale necesare: pix, foaie.

Fiecare participant schițează pe foaia sa semnată (Nume, prenume) un tabel cu rubricile: Numele colegului; Ceea ce avem în comun; ceea ce ne doasebește. Pe rând vorbește cu ceilalți participanți și indică în tabel asemănările și deosebiriile dintre ei (trăsături de caracter, interese, experiențe de viață, hobby etc.). Astfel prin acest exercițiu are loc intensificarea comunicării dintre participanți, cunoașterea interpersonală în cadrul grupului, autodezvăluirea.

Debriefare: Ați completat asemănările și deosebirile din tabelul personal cu toți participanții? De ce?

Exercițiul Florile cu maxime

Participanții primesc câte o floare șablon în mijlocul căreia va trebui să scrie o maximă despre comunicare, sociabilitate, relații interpersonale...”, pe petale se scriu niște caracteristici, cuvinte cheie despre sociabilitate.

Se îndoiesc petalele consecutiv, se pun toate florile într-un vas cu apă...

Debriefare: Se analizează maximele, se discută.

Reflecția

- Este importantă dezvoltarea sociabilității pentru adaptarea psihosocială a adolescenților? De ce?
- Enumerați modalități de a favoriza sociabilitatea adolescenților.

Extensia

Elaborați un ghid de facilitare a sociabilității la adolescenți.

ȘEDINȚA 15. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – VOINȚA

Obiective:

- conștientizarea rolului voinței pentru facilitarea adaptării psihosociale;
- familiarizarea adolescenților cu reguli ce contribuie la creșterea voinței în scopul adaptării psihosociale eficiente.

Înviorarea

Exercițiul Crocodilul

Participanții se împart în 2 echipe cu un număr egal de participanți. Câte un participant din fiecare echipă va ieși în față și va extrage câte o fișuță (într-un bol sunt așezate fișe – cartonașe vesele, care indică imagini cu tematică diferită și anume natură, mijloace de transport, nutriție etc.) câte un cuvânt pe care trebuie să-l explice / prezinte echipei sale fără cuvinte, doar prin gesturi și mimică, iar echipa va trebui să ghicească cuvântul. Fiecare cuvânt ghicit este considerat un punct pentru echipă. Fiecărui participant i se oferă câte 60 de secunde pentru prezentarea a câtor mai multe cuvinte (pot fi prezentate orientativ 5-6 cartonașe). Din fiecare grup pot fi prezentatori de cartonașe toți sau 3-4 persoane. Se desemnează câștigătoare echipa care ghicește cele mai multe cuvinte (acestea sunt numărate de către formator pentru fiecare echipă). Fișele pot prezenta următoarele cuvinte: crocodil, dans, balon, balenă, izvor, cer, robot, cenușăreasă, leu, fulg, mașină, brad, cercel, telecomandă, avion, balerină, boxe, pompier, corăană, carte, stilou, foc, înot, înghețată, fluture, lină, curcubeu, arici, fructe, lămâie, preot, bibliotecă, fular, mama, sărut, elefant, liniște, urs, iepure, uimire, telefon, volei, tenis, profesor, șef, discotecă, baschet, soare, trandafir, casă, zâmbet, polițist, psiholog, pălărie, scaun etc.

Debriefare: Se discută despre rolul afirmării de sine, voinței fiecărui participant în prezentarea fișelor.

Conținutul de bază al ședinței

Fișa Voința

Se analizează afirmațiile testului pentru determinarea nivelului autoaprecierii voinței.

Afirmații pentru autoaprecierea voinței	
1.	Sunteți în stare fără eforturi deosebite să duceți până la capăt o activitate, care nu vă este

	interesantă, ne cătând la faptul că aveți posibilitatea s-o întrerupeți și mai apoi să reveniți?
2.	Depășiți fără eforturi deosebite rezistența internă atunci când aveți de efectuat ceva neplăcut pentru dvs.?
3.	În caz că nimeriți într-o situație de conflict, sunteți în stare să vă luați în mâini ca să priviți realist și obiectiv situația?
4.	Dacă vă este indicată o dietă, veți fi capabil să depășiți toate ispitele culinare?
5.	Veți găsi puteri să vă sculați dimineața mai devreme ca de obicei, după cum ați planificat de cu seară?
6.	Rămâneți la locul unei întâmplări pentru a depune mărturie ?
7.	Răspundeți repede la scrisori?
8.	Dacă vizita dentistului vă provoacă frică, veți reuși fără dificultăți să depășiți această emoție și să nu vă schimbați intenția în ultimul moment?
9.	Veți consuma un medicament extrem de neplăcut, la recomandarea insistentă a medicului?
10.	Veți îndeplini o promisiune pripită, chiar dacă îndeplinirea ei vă va aduce multă bătaie de cap, cu alte cuvinte vă țineți de cuvânt?
11.	Fără îndoieli vă deplasați într-un oraș străin?
12.	Respectați cu strictețe regimul zilei: ora deșteptării, ora mesei, pregătirea temelor etc.?
13.	Nu vă place să aveți datorii la bibliotecă ?
14.	Cea mai interesantă emisiune televizată nu vă va impune să amânați executarea unei activități urgente și importante?
15.	Veți reuși să întrerupeți cearta și să muțiți, chiar dacă vă par foarte usturătoare cuvintele "inamicului"?

Se analizează caracteristicile nivelurilor autoaprecierii voinței:

Grad scăzut al dezvoltării voinței: Subiectul alege doar activități interesante și lesne de îndeplinit chiar dacă acest fapt îi poate dăuna. Este indiferent față de obligațiuni. Orice instrucțiune, obligațiune o percepe ca o povară. Este posibilă existența egoismului. E necesară schimbarea atitudinii față de persoanele din jur și modificarea unor trăsături de caracter.

Grad mediu al dezvoltării voinței: În cazul apariției unui obstacol acționează pentru al depăși. Însă dacă există posibilitate, alege calea de a-l ocoli. Se străduiește să îndeplinească promisiunea. Cu greu, dar îndeplinește munca neplăcută. Nu-și asumă obligațiuni suplimentare din propria inițiativă. Este necesară exersarea voinței.

Grad înalt al dezvoltării voinței: Persoană pe care te poți bizui. Nu se sperie nici de însărcinările care-i înfricoșează pe alții. Însă e nevoie de atras atenția la așa trăsături, precum flexibilitate, toleranță, bunătate.

Exercițiul Dezvoltă-ți un simț al misiunii

O modalitate de a rămâne concentrat asupra țelurilor tale este de a merge pe urmele a numeroase organizații, societăți și chiar indivizi: alcătuieste o *declarație de misiune* care să menționeze ce ai dori să realizezi în viață, ce moștenire ți-ar plăcea să lași familiei și societății și, cel mai important, ce fel de om ai vrea să devii.

Poate dorești să petreci mai mult timp cu cei dragi și să-ți transformi familia într-o prioritate a vieții tale. Poate că ai dori să ai mai multă empatie și să devii un mai bun ascultător. Orice ai vrea să faci, notează-ți. Apoi privește-ți declarația de misiune o dată sau de două ori pe zi, până când îți va pătrunde în subconștient și va deveni o a doua ta natură.

Declarația ta de misiune poate varia ca lungime de la o propoziție sau două la câteva puncte pe o listă sau câteva paragrafe. Concizia e totuși cea mai bună, căci te ajută să-ți amintești punctele principale din declarație și mărește astfel șansele de a-ți îndeplini cu adevărat misiunea propusă.

Întocmește declarația lui XXX de misiune: Declarație de misiune a lui

Eu, _____ (XXX), mă angajez prin aceasta să ating următoarele standarde și să mă ridic la nivelul lor, atât, cât voi trăi:

Să dezvolt un sentiment profund al conștiinței de sine.

Să-mi stabilesc țeluri provocatoare și palpitate.
Să-mi trăiesc viața din plin.
Să caut și să recunosc frumusețea interioară a celorlalți.
Să nu mă mulțumesc niciodată cu mai puțin decât pot deveni sau realiza.
Să ascult de familie, prieteni și comunitate.
Să am deschidere spre alte culturi, sisteme de credință și obiceiuri.
Să rămân consecvent cu mine însumi, cu valorile și idealurile mele.
Să evit a-mi compromite integritatea.
Să-mi trăiesc visurile.
Să încerc a vedea imaginea de ansamblu.
Să ridic mereu ștacheta și să găsesc moduri de a deveni mai bun.
Să devin unul din liderii influenți ai secolului XXI.
Să devin un orator motivațional, care să inspire respect, teamă și uimire.
Să nu pierd niciodată din vedere cele mai importante valori personale: iubirea, prietenia, loialitatea, familia și credința.
Să-mi apreciez talentele și capacitățile date.
Să contribui la îmbunătățirea vieții oamenilor.

Odată redactată declarația ta de misiune, îți vei putea forma o mentalitate de tipul „pot”; nu vor mai exista „dacă”, „și”, „dar”, „poate” atunci când va fi vorba de țelurile tale.

În alcătuirea unei declarații de misiune, frumusețea stă în faptul că îți impui un standard la nivelul căruia să te ridici.

Când faci afirmații pentru tine însuți, accesezi o putere individuală incredibilă – puterea încrederii, a convingerii și a credinței. ..., mi-am spus de multe ori (și am crezut-o): „Merit ce e mai bun și asta voi obține!”. După ce, cu timpul, această credință a reușit să mi se infiltreze în subconștient, s-a întâmplat un lucru straniu: am început să atrag circumstanțe favorabile vieții mele. La doar câteva săptămâni după ce pusesem punct unei relații sentimentale ratate, de pildă, am așternut pe hârtie următoarele afirmații. Eram decis să merg mai departe și să învăț din acea experiență dureroasă. Iată ce am scris:

- Hotărăsc să trăiesc fiecare zi din plin.
- Hotărăsc să-mi ascult vocea interioară când am nevoie de răspunsuri.
- Hotărăsc să beneficiez la maximum de talentele mele.
- Hotărăsc să învăț din experiențele pozitive și negative și să merg mai departe.

Aceste simple afirmații pline de încredere și speranță m-au ajutat să mă eliberez de durerea trecutului și să fiu deschis pentru noi experiențe de formare. Prin afirmarea unei noi atitudini cu privire la viitor, am putut să-mi măresc șansele de a cunoaște pe cineva, în loc să-mi plâng de milă.

Deci fă în așa fel încât afirmațiile tale să conteze. Exprimă prin intermediul lor, cele mai profunde dorințe și așteptări ale tale.

Și nu-ți fie teamă să faci afirmații în fața ta zilnic. Nu există persoane prea optimiste sau prea bine motivate. Afirmațiile zilnice te vor menține într-o stare activă și plină de resurse, indiferent de circumstanțe. Automotivarea va fi puternică, pentru că ești capabil să îți oferi inspirație, speranță. Nu trebuie să aștepti permanent ca ceilalți să-ți recunoască măreția și potențialul. Poți să ți le reamintești singur în mod regulat. Gândește-te la câteva afirmații personale și notează-le mai jos. Ai grijă să ți le repeți de câteva ori pe zi, până când mesajele lor ți se vor imprima în subconștient:

Concentrează-te pe ceea ce „ai”. Atitudinea ta și autoimaginea sunt strâns legate de elementele pe care le iei în considerare drept reper. Dacă insiști pe ceea ce îți lipsește în viață sau dacă te compari cu cei care par să aibă mai mult sau să realizeze mai mult, autoimaginea ta va avea de suferit.

Pentru a-ți construi o autoimagine pozitivă, concentrează-te pe ceea ce ai: prieteni, parteneriate, legături de familie, talente și daruri unice care aduc bucurie vieții tale. În acest fel, îți

va fi mai ușor să-ți revii când te simți deprimat și vei avea mai multă compasiune pentru cei mai puțin norocoși decât tine.

„Cred că azi va fi o zi minunată! Cred că pot rezolva cu succes toate problemele care se vor ivi astăzi! Mă simt bine fizic, psihic și emoțional. E minunat să trăiești! Sunt recunoscător pentru tot ce am avut, pentru tot ce am acum și pentru tot ce voi avea.

Indiferent de credința ta religioasă – și chiar dacă nu ești prea religios – recitarea unei rugăciuni de mulțumire cu sentiment și convingere îți va îmbunătăți starea fizică și emoțională aproape imediat. Nu contează ce se petrece în viața ta: o astfel de rugăciune te ajută să vezi lucrurile în perspectivă și îți redă încrederea că totul va fi bine.

Îndrăgostește-te de tine. O autoimagine pozitivă nu se poate cumpăra online. Nu e disponibilă la licitație pentru cine oferă mai mult. Ca să dezvolti o relație mai bună cu tine însuși, trebuie să înveți să te iubești cum ești și să-ți apreciezi calitățile!

Gândește-te în fiecare zi la un lucru care îți place la tine. Ai putea, de pildă, să te trezești, să te uiți în oglindă și să spui: „Mă dăruiesc sută la sută profesiei mele. Întotdeauna fac tot ceea ce pot!”. Ori s-ar putea să te plimbi pe stradă și să-ți dai seama că ai o abilitate aparte de a te înțelege cu oamenii, că ei admiră personalitatea ta scilicet! Sau poate că ești un părinte și un partener devotat, iar familia te privește cu admirație. Conștientizarea trăsăturilor care sunt de admirat la tine va contribui la dezvoltarea relațiilor personale și de afaceri. Oamenii se simt în mod firesc atrași de cei care sunt conștienți de propria importanță pentru familia, organizația și/ sau comunitatea lor. Dacă te îndrăgostești de tine, și alții vor face la fel. Când ai o imagine clară a măreției tale, ea devine vizibilă pentru toți cei din jur.

Enumără șase lucruri care îți plac la tine:

Integritatea: luptă pentru „medalia de aur”!

Educatorul Dale Carnegie, autorul cărții *Secretele succesului. Cum să vă faceți prieteni și să deveniți influent*, (Curtea Veche, București, 1998), cunoștea un secret al vieții fericite, un secret despre care el afirma că poate pune capăt la cel puțin jumătate din grijiile cuiva și poate aduce pacea sufletească:

„Cred sincer că acesta este unul dintre cele mai mari secrete ale păcii sufletești: un simț clar al valorii. Și cred că am putea anihila cincizeci la sută din grijiile noastre pe loc, dacă ne-am forma propriul nostru etalon aur – un etalon aur cu lucrurile care sunt importante pentru noi în contextul vieții noastre”.

Sfatul lui Carnegie este simplu, dar eficient: îndată ce ne dăm seama care sunt „lucrurile importante pentru noi în contextul vieții proprii”, realizăm exact ce valoare conferim oamenilor din jur, precum și țelurilor noastre personale, în esență, ne modelăm un sistem de valori ce ne servește drept ghid pentru a ne trăi viața.

Patru avantaje practice ale integrității

Cel mai bun mijloc de a-ți măsura succesul este să observi pe cine influențezi și cum interacționezi cu ceilalți în timp ce îți urmărești țelurile – cu alte cuvinte, să-ți evaluezi *integralitatea*. Dacă te concentrezi pe o influențare pozitivă a vieții altora, asta chiar va avea importanță. Iată patru moduri în care integritatea va duce la un succes real și de durată:

Vei câștiga încrederea și respectul celorlalți. Cu toții știm că încrederea și respectul sunt bunuri de preț care se obțin în timp. Când îi tratezi pe ceilalți cu respect și încredere, îți formezi reputația unei persoane decente și integre, câștigi respectul și încrederea celorlalți, ceea ce îți va îmbogăți relațiile interpersonale. Încrederea și respectul – două dintre cele cinci „priorități relaționale” – ar trebui să reprezinte pietrele de temelie ale oricărei relații, personale sau

profesionale; îți poți imagina o relație de afaceri în care partenerilor le lipsește respectul reciproc și nu-și pot acorda încredere? Acel parteneriat se va disipa în cele din urmă.

Vei primi ceea ce oferi. Cred cu tărie în „efectul de bumerang”, în ideea că în viață culegi ceea ce ai semănat. Această noțiune datează încă din vremuri biblice. Dacă te implici sută la sută în tot ceea ce faci – apreciindu-ți relațiile, onorându-ți angajamentele față de ceilalți și față de tine însuși și ridicându-te la cele mai înalte standarde, norocul te va urma întotdeauna în viață.

Debrifare: Indicați 2 dimensiuni esențiale pentru adaptarea psihosocială a adolescentului din misiunea analizată.

Reflecția

- Cât de importantă este voința pentru facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților? De ce?
- În ce măsură considerați că este nevoie să influențați dezvoltarea propriului nivel de manifestare a voinței?

Extensia

Indicați 3 pași primordiali pentru dezvoltarea voinței personale.

ȘEDINȚA 16. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – MOTIVAȚIA PENTRU SUCCES

Obiective:

- familiarizarea adolescenților cu noțiunea de motivație, motivație pentru succes;
- identificarea rolului motivației pentru succes pentru adaptarea psihosocială a adolescentului.

Înviorarea

Exercițiul *Sculptorul și sculptura*

Participanții vor lucra în perechi. În fiecare pereche o persoană joacă rolul „sculptorului”, iar cel de-al doilea este „lutul”. Sculptorul trebuie să facă din lut o sculptură, care exprimă o anumită stare emoțională. Lutul trebuie să fie plastic... . Participanții nu discută, iar sculptura nu știe ce formă va lua, sculptorul trebuie să lucreze numai prin atingeri. După ce lucrarea este finisată ceilalți participanți trebuie să spună ce figură a modelat sculptorul. Pot fi prezentate elemente ale unor acțiuni, animale... . (Exercițiul contribuie la formarea încrederii reciproce a participanților, face să dispară încordarea psihologică, incomoditatea în relațiile interpersonale).

Debrifare:

- Cum v-ați simțit în rolul sculptorului, sculpturii, a participantului la expoziție?
- Ce calități sunt necesare sculptorului pentru a realiza creația? Dar sculpturii?
- A înțeles sculptura intenția sculptorului?

Conținutul de bază al ședinței

Fișa Motivația

Exercițiul *Tipurile motivației (Fișa)*

Formatorul prezintă modul de lucru cu testul **Motivarea pentru succes/frică de eșec** elaborat de către A.A. Peah.

Motivația pentru succes se referă la motivația pozitivă. Cu această motivație persoanele începînd o activitate, au în vedere realizarea a ceva constructiv, pozitiv. În centrul activității persoanei este speranță spre succes și necesitatea de a obține succesul. Astfel de oameni, de obicei, au încredere în sine, în forțele proprii, manifestă responsabilitate, inițiativă și sunt activi. Ei sunt perseverenți în realizarea obiectivelor.

Motivația pentru eșec se referă la motivația negativă. Acest tip de motivație este asociată cu necesitatea de a evita izbucnirile nervoase, vina, pedeapsa, eșecul. În general, în cadrul acestui

tip de motivație este ideea evitării și a așteptărilor negative. Începînd o activitate, persoanei de la bun început îi este frică de eșec, se gîndește la modalități de evitare a eșecurilor ipotetice, dar nu la obținerea succesului.

Persoanelor motivate pentru insucces, de obicei, le este caracteristic un nivel înalt de anxietate și încredere în sine scăzută. Se străduie să evite sarcinile importante și, în cazul în care trebuie să ia decizii în probleme responsabile pot manifesta o stare apropiată cu panica. În aceste cazuri, la ei anxietatea situativă, este extrem de înaltă. Toate acestea pot fi combinate cu o atitudine extrem de responsabilă pentru activitate.

Exercițiu ABC-ul unui comportament mai încrezător, mai îndrăzneț al unei persoane ce tinde spre succes.

Trebuie să te debarasezi de o anumită stare de spirit și de comportamente neadecvate. Trebuie să adopți câteva principii simple, de care să te pătrunzi... ca să stimulezi încrederea în tine însuși și să te transformi devenind blând, progresiv, trebuie să rezezi toate obiceiurile proaste atât pe plan comportamental, cât și pe plan mental.

Să nu neglijăm **metoda Coue** – să enunți de mai multe ori cu voce tare, seara și dimineața, următoarea formulă, care exercită un puternic efect de persuasiune atât asupra mentalului, cât și asupra fizicului: „Zi de zi, din toate punctele de vedere, îmi este din ce în ce mai bine”.

Fii motivat. Înainte de a aborda procesul de schimbare trebuie să fii motivat, să știi ce vrei, ce nu vrei și în ce măsură vrei asta. Dacă vrei să te transformi, dacă ai intenția să-ți (re)găsești încrederea în tine, dorește-ți-o cu adevărat: nu te încurca cu bagaje inutile, aruncă îndoiala, alungă perplexitatea, nu te împiedica în „dacă” și „dar”. Dorește-ți cu adevărat ceea ce îți dorești, fără ambiguitate. Trebuie să crezi în resursele tale, să te autoîndemni. Mobilizează-ți toată energia și concentrează-ți întreaga minte în acest scop. Eliberează-te de vechile legături, oferă-ți o nouă alegere.

Să ai voința de a te schimba. Aici este momentul să te întrebți asupra voinței tale de schimbare, asupra motivațiilor.

Acordă-ți dreptul la imperfecțiune. Trebuie să declanșezi o dinamică personală care va provoca un salt și te va conduce spre drumul încrederii în sine. Cei care au încredere în ei înșiși știu că însușirile lor supraviețuiesc eșecurilor. Deseori o eroare ne clarifică și ne învață multe despre noi înșine. Ea scoate în evidență ceea ce trebuie să perfecționăm în noi și adesea ne face să progresăm. Este profitabil să tragi învățăminte din greșeli.

Încetează să te condamni, alungă ideea nimicniciei proprii; fii conștient că nimeni nu poate realiza totul deodată... Dacă nu-ți poți exprima emoțiile, spune-ți că ești regina/ regele autocontrolului; iar dacă roșești, să știi că sunt mulți care găsesc asta spontan și încântător.

Recunoaște-ți calitățile. Identifică laturile pozitive ale personalității tale. Concentrându-te asupra calităților, îți vei ameliora imaginea. Dacă încetezi să-ți alimentezi tendințele negative, lipsa de autostimă va scădea, iar încrederea în tine va crește.

Extrage-ți forța, încrederea din situațiile bine conduse, din evenimentele reușite și atunci te vei simți mai puternic. Oricât de mărunte ar fi, pune-ți în valoare succesele. Reevaluează-ți trecutul, păstrează din el ce este pozitiv, fără vreo falsă rușine.

Acceptă-te, nu-ți nega resursele, pornește din nou la luptă!

Alege fericirea. Încetează să crezi că există în tine o forță care atrage obligatoriu experiențele dureroase, neplăcute, penibile. Trebuie să-ți dorești sincer să fii fericit.

Relativizează. Metoda este să te autorizezi să reacționezi diferit, să-ți modulezi și să-ți transformi analiza, să privești situațiile altfel ca acel necunoscut, auzit la radio, care pierduse trenul și declara că a venit mai devreme pentru următorul!

Trebuie să știi să distingi omul de rezultatele lui, să nu te identifici cu actele și eșecurile lui.

Fixează-ți obiective. De obicei, persoanele care nu au încredere în ele însele au obiective incerte sau nu au deloc obiective.

Una din cele mai bune căi spre încredere în sine constă în a acționa pentru ca lucrurile să se desfășoare cu succes.

Cel mai bun mijloc de a ne motiva pentru acțiune și succes trece prin conștientizarea unui obiectiv. Numeroase studii au arătat că persoanele care au un scop sunt mai fericite și reușesc mai bine decât cei care sunt lipsiți de el. Un scop veritabil te ajută să-ți structurezi viața, munca, fiind în același timp o garanție a reușitei și a încrederii.

Exprimă-ți pozitiv obiectivele. Dacă îți exprimi în mod pozitiv obiectivele îți vei optimiza convingerea, voința de a acționa și a reuși. Să-ți formulezi pozitiv gândurile înseamnă să crezi deja în propriile posibilități. Maniera în care vorbim despre noi înșine are repercursiuni profunde asupra gândurilor, sentimentelor, realizărilor noastre.

Înlocuiește formulările „Trebuie, este nevoie, ar fi trebuit să” cu „Vreau, prefer, aleg...”.

Să ai obiective clare. Încearcă să-ți descrii scopul, cât mai exact posibil. Fixează-ți etape, răgazuri, o dată limită.

Să ai obiective precise. Separă obiectivele principale de cele secundare.

Cum să-ți atingi obiectivele.

Alege-ți scopuri pe termen scurt. Fixează-ți priorități conform unui program, ordonează-ți obiectivele în funcție de posibilitățile și nevoile tale.

Calculează riscurile. Stabilește un raport câștiguri – riscuri. După ce ai evaluat riscurile, nu te polariza asupra unui posibil eșec pentru a-ți justifica inacțiunea (un eșec nu este o catastrofă).

Oferă-ți mijloace pentru a-ți atinge obiectivele. Nu-ți vei putea atinge obiectivele dacă nu oferi mijloacele de a reuși. Fii flexibil și ține cont de mediu, de context.

Tehnica Analiza/Introspectie/Feedback

Material: *Unul din seturile de carduri metaforice* OH++, SAGA, ECCO.

La finalul workshop-ului/formării etc., rugați participanții să aleagă *orbește* două carduri din seturile propuse și să răspundă la întrebarea: - Ce a fost cel mai important astăzi la workshop/formare etc.? Mai apoi *deschide* cel de-al doilea card și răspunde la întrebarea: - Care vor fi următorii mei pași după acest workshop/formare etc?

Reflecția

- Indicați 3 avantaje ale motivației pentru succes în activitatea cotidiană.
- Adaptarea psihosocială este influențată de motivația pentru succes? Exemplificați.

Extensia

ȘEDINȚA 18. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ – ORIENTĂRILE SENSULUI VIEȚII

Obiective:

- familiarizarea adolescenților cu noțiunea orientări și sensul vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața);
- determinarea rolului orientărilor sensului vieții pentru facilitarea adaptării psihosociale a adolescenților.

Înviorarea

Exercițiul „Impulsul”

Materiale: un creion, sau stilou, sau chupa-chups.

Participanții se împart în 2 echipe cu un număr egal de persoane se țin de mână și se aranjează în fața echipei adverse. Alte două persoane vor fi arbitrii se aranjează între ei, doar că unul în față și se ține de mână cu primii participanți din ambele echipe, cealaltă persoană se află în spate și ține în mână obiectul pregătii de formator – creion, stilou, chupa-chups. Arbitrul care stă în față transmite câte un impuls din mâini participanților, ceilalți la rândul lor transmit echipei pe rând impulsul și ultima persoană care a simțit impulsul trebuie să ia obiectul din mâna

arbitrului. Câștigă echipa care a luat prima obiectul din mâna arbitrului. Se poate schimba ordinea participanților în rânduri.

Debriefarea exercițiului: Sunt importante impulsurile în activitatea zilnică pentru adaptarea psihosocială? De ce? Considerați impulsurile factori caracteristici ai independenței sau influențabilității? Argumentați răspunsul.

Conținutul de bază al ședinței

Materiale: foi flipchart, marchere, fișa *Independența / Influențabilitatea*.

Exercițiul Caracteristica conceptelor de orientări și sensul vieții (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața).

Se vor prezenta noțiunile.

Participanții lucrează individual cu fișa *Sensul vieții* (sensul vieții scop, sensul vieții proces, sensul vieții rezultat, sensul vieții pentru locul controlului Eu, sensul vieții pentru locul controlului Viața), apoi în grup câte 2 persoane discută (valorificând conținutul fișei analizate).

Exercițiul Avantaje și Dezavantaje

Scopul: să identifice avantajele și dezavantajele independenței și influențabilității adolescenților.

Descriere: Se utilizează tehnica Graficul T.

Se formează 2 grupuri:

- grupul 1 – determină avantajele și dezavantajele *Independenței*;
- grupul 2 – determină avantajele și dezavantajele *Influențabilității*;

Argumentarea ideilor și prezentarea.

Debriefare:

Se analizează afirmațiile testului elaborat de către S. Lecker cu privire la factorii *Independență versus influențabilitate*. (Fișa)

Exercițiul Evantaiul

Se ia o foaie A4. Fiecare își scrie câte o afirmație: sunt cu un nivel adecvat al adaptării psihosociale...; Îmi place să simt confort emoțional...; (alte sugestii care ar fi din subiectul *Adaptarea psihosocială*, să accentueze succesele, aspectele pozitive).

Evantaiul se transmite, pe rând, tuturor colegilor astfel încât aceștia să scrie afirmații de felul: în schimb ai încredere în sine adecvată, ești responsabilă, tinzi spre succes... faci mai puțini nervi... Persoana care a scris afirmația face o îndoire a foii (similară îndoirii evantaiului) și o transmite altuia... până atunci când evantaiul ajunge iarăși la persoana care a scris inițial prima afirmație.

Reflecția

- Cum pot influența orientările sensului vieții adaptarea psihosocială a personalității?

Extensia

ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ ȘI ORIENTĂRILE VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR

ȘEDINȚA 18. ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ - ORIENTĂRILE VALORICE

Obiective:

- stabilirea sistemului propriu de valori;
- analiza valorilor terminale și instrumentale ale autorului M. Rokeach.

Înviorarea

Exercițiul Nimeni de aici nu știe despre mine că...

Fiind în cerc participanții începând cu fraza sunt *sigură că nimeni de aici nu știe despre mine că...* trebuie să continue cu afirmația care conține ceva despre el, ceva de care colegii săi nu știu (se comunică unele realizări personale, care au avut loc pe parcursul anului).

Debrifarea jocului: Cum v-ați simțit? Ce ați observat în momentul comunicării?

Conținutul de bază al sesiunii

Brainstorming

Material: *unul din seturile de carduri metaforice ECCO, COPE.*

Un participant verbalizează o problema. Ceilalți vin cu idei de soluționare a problemei prin interpretarea cârdurilor pe care le-au extras din seturile expuse. După ce fiecare anunța ideea lui, sau poate chiar mai multe idei odata, următorul participant verbalizează problema lui. Se finalizează atunci când fiecare din participanți a primit idei de soluționare de la colegii sai.

Fișa *Orientările valorice*. Participanții valorifică fișa.

Fiecare individ are un sistem propriu de valori. Aceste valori ne dau energie și pasiune, acționând ca o forță care ne susține pentru a înfăptui ceea ce ne dorim cu adevărat. Ele ne fac să ne simțim fericiți sau triști, ne dau speranță sau aduc în pragul disperării în funcție de felul în care trăim: fie în acord, fie în dezacord cu ele.

Uneori întâlnim oameni cu sisteme de valori care sunt în măsura semnificativă asemănătoare cu ale noastre – în acest fel se explică relațiile interumane armonioase.

Atunci când suntem expuși unui sistem de valori contradictorii cu cele proprii, sau unor practici neconforme cu valorile noastre, apare disconfortul psihic și vom încerca să acționăm în direcția reinstaurării echilibrului psihic.

Exercițiul Cum să dăm un sens acțiunilor noastre?

De cele mai multe ori, atunci când ne gândim la rostul vieții, ne gândim la valorile pe care le susținem prin gândurile și acțiunile noastre.

Stabilirea și formularea obiectivelor ne permit în egală măsură să dăm un sens acțiunilor noastre. Urmărirea unor obiective clare ne structurează modul de a trăi și ne determină să ne construim în mod conștient un scenariu de viață, să definim principalele etape de urmat: trecut, prezent, viitor, ce rămâne de clădit, ce se clădește acum, la ce trebuie să renunțăm.

Chiar dacă structurarea obiectivelor nu ne permite întotdeauna să ne realizăm visurile, acest lucru ne permite totuși să le dăm unora dintre acestea o formă realistă care să le facă pe deplin realizabile – și să le păstrăm pe celelalte într-un colț al minții. Exercițiul ce urmează vă propune să identificați și să ierarhizați din timp obiectivele pe care le urmăriți.

Exercițiul Cum să anticipăm viitorul prin identificarea și ierarhizarea obiectivelor

A anticipa înseamnă a da un sens vieții. Puneți-vă întrebări legate de obiectivele pe care le urmăriți:

Pe termen scurt:

Care sunt obiectivele mele pentru ziua de astăzi?

Care sunt obiectivele mele pentru această săptămână?

Pe termen mediu:

Care sunt obiectivele mele pentru săptămânile care urmează?

Care sunt obiectivele mele pentru acest an?

Pe termen lung:

Care sunt obiectivele mele pentru următorii 5-10 ani?

Ce proiecte îmi propun să duc la îndeplinire până la sfârșitul vieții?

Exercițiul Valorile

Participanții sunt rugați să scrie 10 valori umane posibile – unele norme generale obligatorii de respectat. (Valori: lucru interesant, situație bună în țară, situație materială bună, dragoste, familie, satisfacție, distracție, libertate, dreptate, bunătate, sinceritate, credință...). Acestea urmează să fie aranjate ierarhic în funcție de importanța lor. Se propune să se selecteze 5 valori de importanță maximă și 2 valori mai puțin importante. După lucrul individual participanții formează grupuri (de 3-4 persoane) și analizează variantele sale. În final, se discută în grupul mare, unde iarăși își expun părerile.

Exercițiul Aranjarea valorilor (conștientizarea propriilor valori)

Valorile noastre sunt în strânsă legătură cu nivelul de adaptare psihosocială. De aceea, dacă promovăm valori importante pentru noi, nu ne simțim comod, când valorile noastre sunt ignorate de către ceilalți. Este evident că diferențele dintre preferințele valorice în diferite grupuri sociale duc ușor spre conflicte.

Participanții, în acest exercițiu, trebuie să ierarhizeze cele 18 valori ale lui M. Rokeach, ei lucrând în grupuri de câte 4 persoane.

Instrucțiune: Fiecare din dv. va analiza cele două liste A și B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori terminale și instrumentale. Le veți citi atent mai întâi pe toate, apoi le veți aranja în ordinea importanței conform principiului de care vă conduceți personal în viața și activitatea cotidiană.

Cercetați-le atent, alegeți-o pe cea mai importantă și o aranjați pe primul loc, atribuindu-i în față cifra 1. Apoi o alegeți pe cea mai importantă din cele rămase și o aranjați pe locul doi, atribuindu-i în față cifra 2. Procedați în același mod cu toate celelalte valori. Cea mai puțin importantă va rămâne ultima și o veți aranja pe locul 18, respectiv ea va fi notată cu numărul 18. Nu vă grăbiți atunci când lucrați, gândiți-vă. Dacă în timpul lucrului vă schimbați părerea, puteți corecta răspunsurile schimbând locul numerelor pentru afirmații. Rezultatul final trebuie să reflecte poziția dv. reală.

Nr.	Lista A (valori terminale):
	viața activă (plină de acțiuni, evenimente, sentimente și emoții)
	înțelepciunea vieții (concluzii mature, rezonabile, minte trează, obținute prin experiență)
	sănătate (fizică și psihică)
	muncă interesantă
	frumusețea naturii și a artei (a fi receptiv la frumosul din natură și din artă)
	dragoste (relații apropiate spirituale și fizice cu omul iubit)
	bunăstare materială (viață fără dificultăți materiale)
	prieteni buni, fideli
	apreciere socială (respectul celor din jur, a colectivului, a colegilor)
	cunoaștere (posibilitatea de a-și lărgi orizontul, cultura generală, studii, dezvoltare intelectuală)
	viața productivă (valorificarea maximă a posibilităților, forțelor și capacităților sale)
	dezvoltare (lucrul asupra propriei posibilități, autoperfecționare fizică și spirituală permanentă)
	distracții (lipsa obligațiilor, petrecerea veselă și ușoară a timpului)
	libertate (independență în acțiuni și gândire)
	viață familială fericită
	fericirea altora (bunăstarea, dezvoltarea și perfecționarea altor persoane, a poporului, a umanității în general)
	creație (posibilitatea de a crea)
	încredere în sine (armonie interioară, liber de contradicții interne, de îndoieli)

Nr.	Lista B (valori instrumentale)
	acuratețe (priceperea de a ține în ordine lucrurile sale, ordine în afaceri)
	educație (maniere alese)
	exigențe înalte (cerințe și aspirații înalte de viață)
	plin de viață (cu simțul umorului)
	executivitate (disciplină în muncă)

	independență (capacitatea de a reacționa independent, hotărât)
	intransigență față de neajunsurile sale și ale altora
	studii (cunoștințe, cultură generală înaltă)
	responsabilitate (simțul datoriei, capacitatea de a-și onora promisiunile)
	raționalism (capacitatea de a gândi logic și real, decizii raționale și bine gândite)
	autocontrol (stăpânire de sine, autodisciplină)
	curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
	voință (a fi perseverent, a nu se teme de greutate)
	toleranță (a fi atent față de opiniile și convingerile altora, a ști să ierți greșelile și rătăcirile altora)
	viziuni largi (a înțelege un alt punct de vedere, a respecta obiceiurile, gusturile, obișnuințele altora)
	onestitate (sinceritate, dragoste pentru adevăr)
	eficacitate în activitate (hărnicie, productivitate în muncă)
	delicatețe (atitudine grijulie față de alții)

În procesul îndeplinirii exercițiului se iscă o comunicare activă, deoarece fiecare începe să-și impună punctul de vedere.

Se discută succint despre importanța valorii în viața omului. Trebuie să fie obținut acordul fiecăruia în stabilirea ierarhiei.

Fiecare echipă își va prezenta rezultatele lucrului lor.

Tehnica Arborele valorilor

Material: *Unul din seturile de carduri metaforice SAGA, MORENA. HABITAT, OH++.*

Ai vrea să afli care sunt valorile tale? (o tehnică simplă dar eficientă pentru a interacționa cu participanții training-ului).

Se prezintă printată Fișa cu Arborele valorilor și, valorificând unul din seturile OH, aranjează „agață” pe acest arbore valorile (reprezentate prin cardurile metaforice) care sunt importante în viziunea ta. Mai apoi vorbiți despre ele. (O va face cu mai multă plăcere în timpul acestui exercițiu!).

Tehnica „Dragostea este...”

Material: *Unul din setul de carduri metaforice (OH++, SAGA, MYTHOS)*

Ce este dragostea? Cu ajutorul cardurilor OH găsiți un răspuns la această întrebare. Din seturile propuse, fiecare participant extrage *orbește* câte un card-cuvânt și un card-imagie și continuă: „*Dragostea este...*”

Exercițiul se termină atunci când s-au exprimat toți participanții. Acest exercițiu este valorificat pentru a îmbogăți starea emoțională și pentru a indica caracteristici valorii *dragoste!*

Debriefare:

- Ce este astăzi valoarea de bază în viața voastră?
- În ce măsură a fost stabilit acordul comun în ierarhizarea valorilor?

Reflecția

- De ce se schimbă valorile?
- Care valori, după părerea voastră vor fi prioritare peste 10 ani? De ce?

Extensia

Stabiliți un sistem de valori care considerați că orientează adolescentul spre succes.

ȘEDINȚA 19. INDICATORI AI ORIENTĂRII SPRE VALORILE ADAPTĂRII, SOCIALIZĂRII ȘI INDIVIDUALIZĂRII

Obiective:

- stabilirea indicatorilor orientării spre valorile adaptării; indicatorilor orientării spre valorile socializării; indicatorilor orientării spre valorile individualizării.
- analiza ierarhiei proprii a valorilor conform autorului M.C. Яницкий.

Înviorarea

Exercițiul Valorile ființei dragi (fișe cu omuleț...).

Debriefarea jocului: Cum v-ați simțit? Ce ați observat în momentul comunicării?

Conținutul de bază al sedinței

Formatorul prezintă participanților **Testul pentru determinarea valorilor** elaborat de către M.C. Яницкий.

Analiza valorilor adaptării.

1. Lipsa de nevoi, suficientă (bunăstare) materială.	orientare spre valorile adaptării
2. Bunăstarea familiei.	valorile socializării
3. Autorealizare intelectuală și creativă.	valorile individualizării
4. Menținerea forței și a sănătății.	orientare spre valorile adaptării
5. Serviciu interesant, prestigios.	valorile socializării
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice.	valorile individualizării
7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate.	orientare spre valorile adaptării
8. Respectul altora, apreciere socială.	valorile socializării
9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante.	valorile individualizării

Caracteristici pentru tipurile de orientări (activitate în 3 grupuri):

1. – indicatori ai orientării spre valorile socializării;
2. - indicatori ai orientării spre valorile individualizării;
3. – indicatori ai orientării spre valorile adaptării..

Cercetătorilor li se cere să aleagă afirmațiile prezentate în fișă care le consideră cele mai importante pentru ei (este posibil de indicat de la 1 la 3 opțiuni).

Exercițiul Cum să anticipăm viitorul prin identificarea și ierarhizarea obiectivelor

Tehnica Roata vieții

Material: (Se valorifică seturile de carduri metaforice OH++, 1001, Morena.

Se selectează de către fiecare participant câte 8 carduri resursă, *în formă deschisă* din setul de carduri metaforice 1001, pentru fiecare dimensiune a diagramei (1. Familie; 2. Bani; 3. Carieră; 4. Sănătate; 5. Timp liber; 6. Prieteni; 7. Partener/ă; 8. Evoluție personală), iar apoi *orbește* se selectează din setul de carduri metaforice Morena soluția pentru fiecare dimensiune.

Debriefare: În ce măsură v-ați gândit la aceste soluții prezentate de cardurile resursă pentru dimensiunile Roții vieții? Aveți și alte sugestii?

Exercițiul „Diamantul prieteniei”.

Scopul: să stabilească ierarhia valorilor prieteniei; dezvoltarea capacității de analiză; dezvoltarea spiritului de echipă, colaborării.

Descriere:

Etapa I. Se oferă fiecărui participant o fișă „Diamantul cu nouă fațete” (8 diamante conțin afirmații despre semnificațiile prieteniei, iar unul nu). Fiecare participant trebuie să aranjeze afirmațiile în ordinea importanței (cea mai importantă afirmație în vârf și cea mai puțin importantă în capătul de jos). Se va completa diamantul gol cu o afirmație proprie, afirmație care va fi așezată la locul potrivit (5 min.).

Fișă „Diamantul cu nouă fațete”

Etapa II. Apoi se formează 3 grupuri și participanții vor discuta cu alte persoane pentru ași compara diamantele și pentru a ajunge la o înțelegere. Nu trebuie să existe un acord asupra

tuturor celor 9 afirmații, ei trebuie să încerce să cadă de acord asupra celei mai importante și a celei mai puțin importante dintre priorități (5 min.).

Etapa III. Fiecare grup își alege câte un purtător de cuvânt care va explica întregului grup cea mai importantă prioritate, cea mai puțin importantă prioritate.

Reflecție: A fost greu sau ușor grupului să ajungă la consens? De ce? Ce afirmație ați scris în diamantul gol?

Debrifare:

- Este prietenia o valoare? De ce?

Reflecția

- Care sunt indicatorii orientării spre valorile adaptării; indicatorilor orientării spre valorile socializării; indicatorilor orientării spre valorile individualizării?

Extensia

Elaborați un ghid de promovare a orientării spre valorile adaptării.

ȘEDINȚA 20. IMPACTUL ORIENTĂRILOR VALORICE ASUPRA ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A ADOLESCENȚILOR

Obiective:

- analiza rezultatelor trainingului;
- avantajele organizării trainingurilor în scopul facilitării adaptării psihosociale.

Înviorarea

Exercițiul Autoportretul/ Pirații

Imaginați-vă că în timpul unei călătorii, din cauza unor pirați nava în care erați a avut de suferit, astfel încât ați ajuns cu greu pe o insulă nepopulată. Aveți la îndemână totuși o sticlă, un pix și o bucată de foaie, în care trebuie să scrieți niște calități, evenimente importante despre propria persoană, adică să vă autodescrieți, astfel încât cei care vor găsi bilețelul să poată să vă recunoască, fiindcă atunci când ați ajuns să semnați, pixul nu mai scria...

Debrifare:

- La care calități v-ați gândit în primul rând? V-ați gândit să vă faceți o autoapreciere negativă?

Conținutul de bază al ședinței

Exercițiul

Analiza fișei *Impactul orientărilor valorice asupra adaptării psihosociale a adolescenților*.

Exercițiul „Trebuințele vârstei”

Scopul: să recunoască oportunitățile și riscurile trebuințelor vârstei adolescente.

Descriere:

Se formează 4 grupuri și se solicită de a reprezenta prin desen, vers, schemă sau altă modalitate una dintre trebuințele definiției ale vârstei: trebuința în independență, trebuința în afirmare, propria identitate (cine sunt Eu?), trebuința în afectivitate trebuința în propriul sistem de valori. Timp limită 10 min. Apoi liderul grupului prezintă întregului grup rezultatele.

Reflecție: Cum sunt satisfăcute trebuințele în propriul sistem de valori Ce riscuri implică satisfacerea acestor trebuințe pentru adolescent, pentru anturajul lui?

Tehnica Desenează cu ECCO (terapie prin arta)

Participanților li se propune să aleagă din setul ECCO câte un card și să-l amplaseze pe o foaie albă de hârtie. Mai apoi li se propune ca spațiul alb ramas în jurul cardului să fie suplinat cu un desen. După ce foaia a fost colorată, participanților li se propune să deseneze și în locul gol unde a fost amplasat inițial cardul.

Se discută, după dorință, ce este reprezentat pe acest desen. I se da oferă un titlu și se expune într-o „galerie virtuală”.

Tehnica De vorba cu...

Material: Seturile de carduri metaforice PERSONA, PERSONITA

Alegeți 5 carduri din seturile PERSONA și PERSONITA. Imaginați-vă că sunteți: copil, adolescent(a), tânăr(a), adult, persoană în etate. Organizați o discuție între toate aceste persoane de vârsta diferită. Ce ați vrea să le comunicați acestor persoane? După dorință, ați putea să înregistrați „discuția” pentru o analiză ulterioară.

Exercițiul Conexiuni inverse

Participanții discută despre avantajele/ dezavantajele trainingului:

- despre activitățile care le-au fost mai mult pe plac;
- despre subiectele care li s-a părut mai actuale;
- despre necesitatea unor astfel de traininguri;
- despre modalitatea de utilizare a celor asimilate în cadrul trainingului.

Exercițiul Ultima întâlnire

Participanților li se propune să închidă ochii și să-și imagineze, că s-au finalizat activitățile în grup. Voi mergeți acasă. Gândiți-vă la ceea ce n-ați spus grupului, dar ați fi vrut să spuneți. (Peste 1-2 min. ...). Deschideți ochii. Li se oferă posibilitatea membrilor să spună ceea ce despre ce nu au vorbit.

Discuții...

Exercițiul Valiza fermecată

Câte o persoană iese din sală, iar ceilalți participanți îi pregătesc o valiză în care îi scriu (pe o fișă): 3 calități bune, stabilite de către colegi în cadrul activității la training și 3 aspecte care ar trebui îmbunătățite.

Reflecția

Secvența proiectului „Cine sunt Eu contează pentru ceilalți” (film educativ) – modul de a reliefa orientările valorice a adolescentului.

Înmânarea certificatelor de participare.

Completarea chestionarului.

Anexa 10.4. Rezultatele grupului experimental și de control

Tabelul A 10.1. Rezultatele inițiale ale grupului experimental și de control pentru variabila adaptare psihosocială – test - demersul formativ (Testul U Mann-Whitney)

NPar Tests Mann-Whitney Test

Ranks				
	GE_GC	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Adaptare_li1_T	GE	11	12,45	137,00
	GC	11	10,55	116,00
	Total	22		

Tabelul A 10.2. Rezultatele inițiale ale grupului experimental și de control pentru variabila adaptare psihosocială – test - demersul formativ (Testul U Mann-Whitney)

Test Statistics ^a	
	Adaptare_li1_T
Mann-Whitney U	50,000
Wilcoxon W	116,000
Z	-,689

Asymp. Sig. (2-tailed)	,491
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,519 ^b

Tabelul A 10.3. Rezultatele grupului experimental pentru variabila adaptabilitate psihosocială test – retest (Testul Wilcoxon)

NPar Tests

Wilcoxon Signed Ranks Test

Test Statistics^a

	Adaptabilitate_R - Adaptabilitate_T
Z	-2,182 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,029

Tabelul A 10.4. Rezultatele grupului experimental pentru variabila adaptare psihosocială test – retest (Testul Wilcoxon)

NPar Tests

Wilcoxon Signed Ranks Test

Test Statistics^a

	Adaptare_li1_R - Adaptare_li1_APS_T
Z	-3,068 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,002

Tabelul A 10.5. Rezultatele grupului de control pentru variabila adaptabilitate psihosocială test – retest (Testul Wilcoxon)

NPar Tests

Wilcoxon Signed Ranks Test

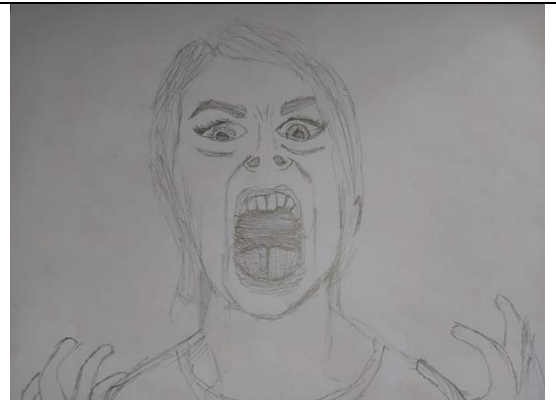
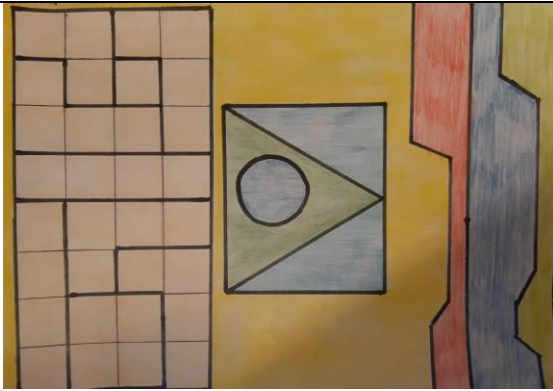
Test Statistics^a

	Adaptabilitate_R - Adaptabilitate_T
Z	-1,766 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,461

Anexa 11. Produsele activităților din cadrul programului de intervenție psihologică
Ex.: Persoana mea adaptată și Persoana mea dezadaptată din punct de vedere psihosocial

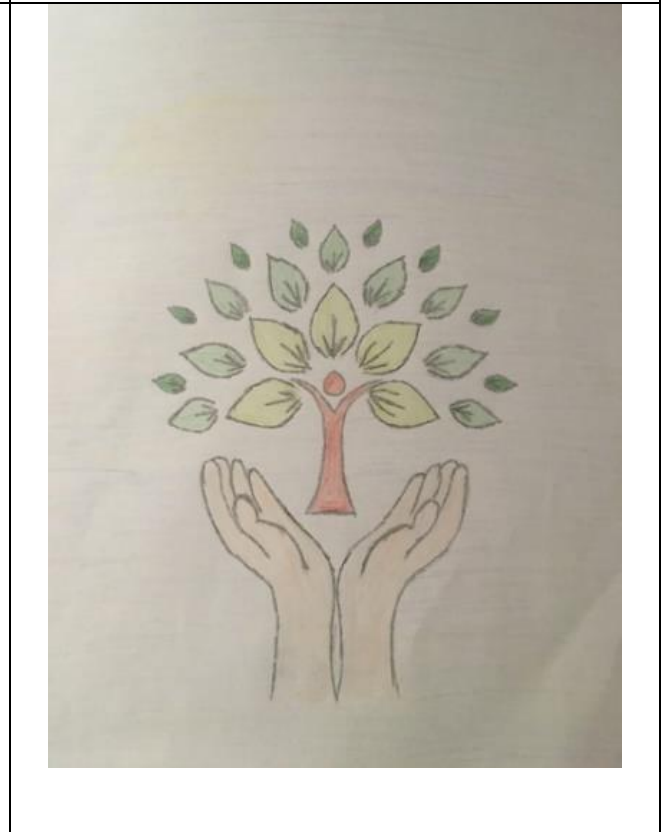
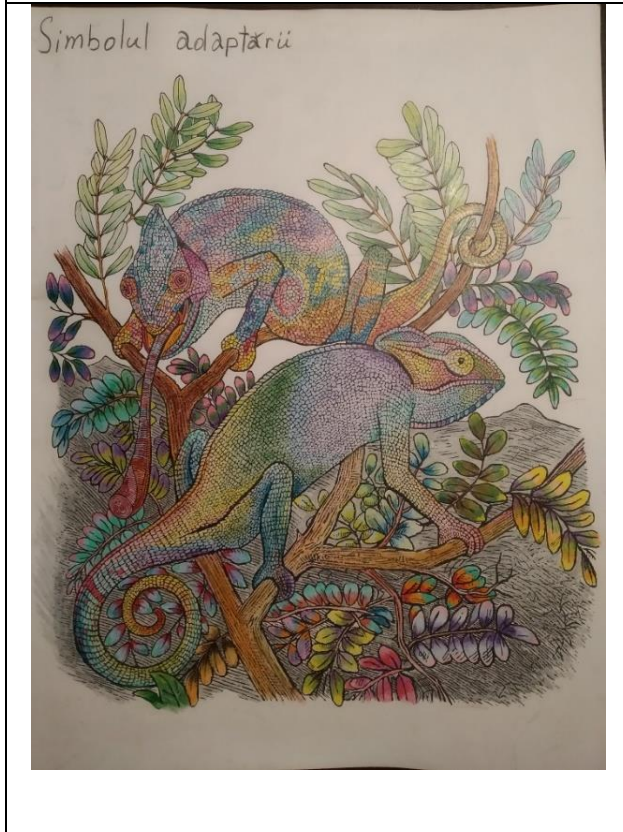
Pe 2 foi A4 desenați (creioane...) persoana voastră în „2 ipostaze”: Persoana mea adaptată (foaia 1) și Persoana mea dezadaptată (foaia 2).

S.	F1 - Persoana mea adaptată	F2 - Persoana mea dezadaptată

Ex.: Simbolul adaptării eficiente a adolescentului

Prezentați prin desen un obiect, ființă (ex.: copac, animal) pe care ați dori să vi-l faceți simbolul adaptării. Acesta poate reprezenta orice... Străduiți-vă să prezentați acest simbol cu toate amănunțele sale imaginative.

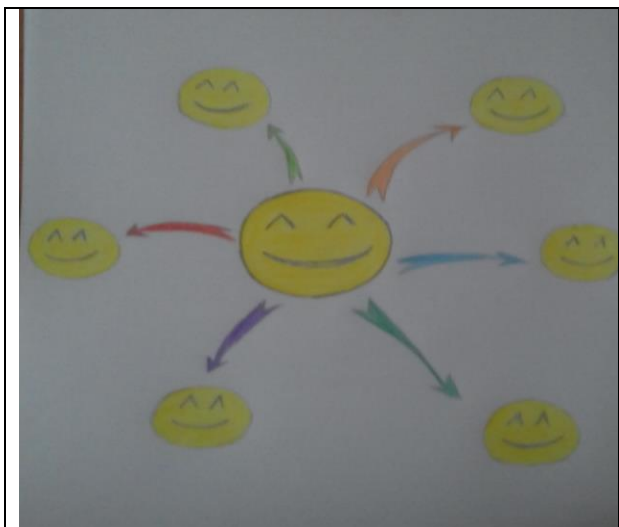
Simbolul adaptării eficiente a adolescentului

Simbolul adaptării eficiente.

Ex.: Rolul încrederii în sine a adolescentului pentru adaptarea psihosocială eficientă
Realizați o activitate creativă (eseu, poezie, desen ...) pentru subiectul indicat.

Iubește-te

*De ce ai vrea sa fii altcineva?
De la răspuns, te rog, nu eschiva.
Să știi că ești apreciată undeva
Pentru lucruri pe care TU nu le poți
observa.*

*Încercând să trăiești viața altora,
Nu faci altceva de cât să o alterezi pe a
ta.*

*Un bal mascat, lipsit de ceva
De farmecul specific care ti-ar pava
Calea spre fericirea eternă,
Cea ce te va salva.*

*Fii tu, încrezuta!
Când tu te vei accepta
Societatea te va observa
Iar fericirea ți se va activa!*

Ex.: Arborele valorilor

Aranjează în acest arbore valorile importante pentru tine, adică care în viziunea ta te orientează în viață (cele mai importante valori le vei amplasa în vârful arborelui).

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele, prenumele **Paladi Oxana**

Semnătura

Data **17.06.2021**

CURRICULUM VITAE

INFORMAȚII PERSONALE

Nume/Prenume: **PALADI Oxana**

📍 mun. Chișinău, Republica Moldova

📞 061020501

✉ paladi.oxana@mail.ru
oxana.paladi@usm.md

Naționalitate: Republica Moldova

Data nașterii: 31.05.1979

Locul de muncă

Universitatea de Stat din Moldova,
Șef-adjunct Secția Managementul Calității

Educație și formare

- 2020-2018** Studii postdoctorale (01.02.2020 - finalizare studii); Specialitatea 511.03 - Psihologie socială, Institutul de Științe ale Educației
- 2017** Certificat de abilitare cu drept de conducător de doctorat, Seria CD Nr. 2549, Profilul *Psihologie*, Specialitățile: 511.01 - Psihologie generală; 511.03 - Psihologie socială
- 2015** Conferențiar universitar, Atestat de conferențiar CU 1077
- 2012** Doctor în psihologie. Diploma de doctor în științe Nr.1485, Seria DR, Universitatea de Stat din Moldova
- 2008 - 2004** Teza de doctor: *Implicarea conștiinței de sine în sistemul de valori al personalității adolescentului*, specialitatea: 511.01 - Psihologie generală, Universitatea de Stat din Moldova
- 2004 - 2003** Magistru în Psihologie. Diploma Nr. 003206, Seria AM, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova
- 2003 - 1999** Licențiată în psihologie, specializare: Psihologie, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova. Diploma Nr. 0062386, Seria AL
- 1999 - 1994** Învățător, studii superioare de scurtă durată, specialitatea *Învățător la clasele primare cu predarea limbii franceze*. Diploma Nr. 025975, Seria AC. Colegiul Pedagogic „A. Mateevici”, mun. Chișinău

Experiența profesională

- 22.08.2022** Șef-adjunct Secția Managementul Calității, Universitatea de Stat din Moldova
- 04.01.2021-04.01.2022** Director adjunct Cercetare și Relații Internaționale, Institutul de Științe ale Educației
- 2020** Secretar științific, Institutul de Științe ale Educației (04.01.21)
- 2021-2020** Cercetător științific coordonator, director al proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Institutul de Științe ale Educației
- 2022 - 2009** Conferențiar universitar, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Departamentul Psihologie, Universitatea de Stat din Moldova
- 2019 - 2009** Conferențiar universitar Catedra Pedagogie și Psihologie, Institutul de Științe ale Educației
- 2018 - 2017** Secretar științific, Institutul de Științe ale Educației
- 2013 - 2012** Șef Sector Educație Timpurie, Institutul de Științe ale Educației. Proiect de cercetare *Modele și metode psihopedagogice de socializare a copiilor de vârstă preșcolară din perspectiva modernizării procesului educațional*
- 2014 - 2012** Responsabil doctorat, Institutul de Științe ale Educației
- 2016 - 2011** Conferențiar universitar (cumul extern), Facultatea Pedagogie, Catedra Psihopedagogie și Educație preșcolară, Universitatea de Stat din Tiraspol
- 2012 - 2008** Cercetător științific, Sectorul Psihosociologia Educației și Incluziune Școlară, Institutul de Științe ale Educației
- 2008 - 2007** Specialist coordonator în secția înregistrare și evidență individuală a contribuțiilor, direcția venituri. Casa Națională de Asigurări Sociale a RM, CTAS, sect. Buiucani

Performanțe profesionale

<p>2022 - 2005</p> <p>2022 - 2009</p> <p>Participarea în proiecte naționale și internaționale</p>	<p>Autor și coautor a peste 125 de publicații științifice și metodicodidactice, printre care monografii, capitole în monografii, articole, materiale ale comunicărilor științifice, lucrări metodice etc. cu referire la conștiința de sine, orientările valorice, adaptarea psihosocială a adolescenților, motivația pentru învățare, calitatea în educație etc.</p> <p>Conducător științific a 5 teze de doctor în psihologie, a peste 35 teze de masterat și 32 teze de licență în domeniul psihologiei</p>
<p>2021-2020</p> <p>2017</p> <p>2017</p> <p>2017-2016</p> <p>2017</p> <p>2014-2013</p> <p>2013 - 2012</p> <p>2013-2012</p> <p>2012 - 2010</p> <p>2012 - 2011</p> <p>2011</p> <p>2011-2009</p> <p>2011</p> <p>Apartenență socioprofesională</p>	<p>Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane (Cifru 20.80009.1606.10) – director de proiect</p> <p>Dezvoltarea Curriculumului Național în învățământul general (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării) – expert</p> <p>Asigurarea continuității implementării evaluării criteriiale prin descriptorii în învățământul primar (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării) – expert</p> <p>Implementarea standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice și de conducere din învățământul general (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării) – formator național</p> <p>Elaborarea Cadrului de referință al Curriculumului Național în învățământul general (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, LUMOS Moldova)</p> <p>Dezvoltarea standardelor de eficiență a învățării și a standardelor de calitate a instituției de învățământ secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, UNICEF Moldova) – expert</p> <p>Modele și metode psihopedagogice de socializare a copiilor de vârstă preșcolară din perspectiva modernizării procesului educațional (Institutul de Științe ale Educației) – cercetător științific</p> <p>Dezvoltarea sistemului de asigurare a calității în învățământul secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului și societății bazate pe cunoaștere (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, UNICEF Moldova) – expert</p> <p>Student Active Learning in Science. TEMPUS - asistent de proiect</p> <p>Mecanisme și metodologii de consultanță și consiliere a procesului de dezvoltare a personalității elevului în contextul sociocultural modern (Institutul de Științe ale Educației) – cercetător științific</p> <p>Modernizarea și implementarea Curriculumului de bază și curricula disciplinare din învățământul secundar general (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, UNICEF Moldova) – asistent de proiect</p> <p>Evaluarea curriculumului școlar în învățământul secundar general și modernizarea standardelor educaționale pentru învățământul general (Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației, UNICEF Moldova) – asistent de proiect</p> <p>Învățarea centrată pe copil (USM, UNICEF Moldova) – formator național</p>
<p>2021 - 2017</p> <p>2021 - 2020</p> <p>2022 - 2017</p> <p>2022 - 2018</p> <p>2021</p> <p>2022-2020</p> <p>2021 - 2017</p> <p>2022 - 2020</p> <p>2022-2020</p>	<p>Membru al Consiliului Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației</p> <p>Membru al Comisiei de Evaluare și Asigurare a Calității, Institutul de Științe ale Educației</p> <p>Membru al Școlii Doctorale de Psihologie și Științe ale Educației, USM</p> <p>Membru al Comisiilor de îndrumare în cadrul Școlii Doctorale <i>Științe Sociale și ale Educației</i>; Coordonator științific pentru teze de doctorat, Universitatea de Stat din Moldova</p> <p>Redactor-șef al Revistei științifice de pedagogie și psihologie, <i>Univers Pedagogic</i>, Categoria B, Institutul de Științe ale Educației</p> <p>Membru al colegiului de redacție al Revistei științifice <i>Studia Universitatis Moldaviae</i>, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), Categoria B, USM</p> <p>Membru al colegiului de redacție al Revistei științifice de pedagogie și psihologie, <i>Univers Pedagogic</i>, Categoria B, Institutul de Științe ale Educației</p> <p>Membru (de la 31.07.20), secretar științific (2012-2020) al Seminarului Științific de Profil, specialitatea 511.03 Psihologie socială, Institutul de Științe ale Educației</p> <p>Membru al Seminarului Științific de Profil (de la 31.07.20), specialitatea 511.01 Psihologie generală, Universitatea de Stat din Moldova</p>

